ARISTOTELIS

OPERA

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

ACCEDUNT

INDICES SYLBURGIANI.

TOMUS XI.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.
MDCCCXXXVII.

ARISTOTELIS

DE RHETORICA LIBRI III

DE RHETORICA AD ALEXANDRUM

DE POETICA

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI

OXONII,

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.

MDCCCXXXVII.

INDEX CODICUM.

Q. Marcianus 200.	A^c. Parisiensis 1741.
N^a. Marcianus 215.	B^c. Urbinas 47.
V^b. Palatinus 160.	Parisiensis 2038.
Y^b. Vaticanus 1340.	Parisiensis 2039.
Z^b. Palatinus 23.	Vaticanus 265.

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ Α.

Ἡ ΡΗΤΟΡΙΚΗ [a] ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμ-
φότεραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσὶν ἃ κοινὰ τρόπον τινὰ
[b] ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρι-
σμένης. Διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν·
πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον καὶ
ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσιν. Τῶν μὲν οὖν 2
πολλῶν οἱ μὲν εἰκῇ ταῦτα δρῶσιν, οἱ δὲ διὰ συνήθειαν ἀπὸ
ἕξεως. Ἐπεὶ δ᾽ [c] ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι εἴη ἂν
αὐτὰ καὶ [d] ὁδοποιεῖν· δι᾽ ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν οἵ τε διὰ
συνήθειαν καὶ οἱ ἀπὸ ταὐτομάτου, [e] τὴν αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέ-
χεται, τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν τέχνης
ἔργον εἶναι. Νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντι- 3
θέντες ὀλίγον [f] πεπορίκασιν [g] αὐτῆς μόριον· αἱ γὰρ πίστεις
ἔντεχνόν ἐστι μόνον, τὰ δ᾽ ἄλλα [h] προσθῆκαι, οἱ δὲ περὶ μὲν
ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέγουσιν, ὅπερ ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως,
περὶ δὲ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύον-
ται· διαβολὴ γὰρ καὶ ἔλεος καὶ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη 4
τῆς ψυχῆς οὐ περὶ τοῦ πράγματός ἐστιν ἀλλὰ πρὸς τὸν
δικαστήν. Ὥστ᾽ εἰ περὶ πάσας ἦν τὰς κρίσεις καθάπερ ἐν
ἐνίαις τε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων καὶ μάλιστα ταῖς εὐνομου-
μέναις, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅ τι [i] λέγωσιν· ἅπαντες γὰρ οἱ μὲν 5
οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν, οἱ δὲ καὶ χρῶνται
καὶ κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν
Ἀρείῳ πάγῳ, ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες· οὐ γὰρ δεῖ τὸν δι-

Codices Q.Y^b.Z^b.A^c.

[a] ἀντίστροφός ἐστι Q. [b] πάντων Q. [c] ἀμφότερα Y^b.Z^b. [d] ὁδοποιῆσαι Q. [e] τὴν] τούτου τὴν Q. [f] πεποιήκασιν Y^b.Z^b.A^c. [g] αὐτοῦ Y^b.Z^b. [h] προσθῆναι Q, προσθήκη Y^b.Z^b. [i] λέγουσιν Y^b.Z^b, λέξουσιν Q.

καστὴν διαστρέφειν εἰς ὀργὴν [k] προάγοντας ἢ φθόνον ἢ
ἔλεον· ὅμοιον γὰρ κἂν εἴ τις, ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι, τοῦ-
6 τον [l] ποιήσειε στρεβλόν. Ἔτι δὲ φανερὸν ὅτι τοῦ μὲν ἀμ-
φισβητοῦντος οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα ὅτι
ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν· εἰ δὲ μέγα ἢ
μικρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὅσα μὴ ὁ νομοθέτης διώρικεν, αὐ-
τὸν δή που τὸν δικαστὴν δεῖ γινώσκειν καὶ οὐ μανθάνειν
7 [m] παρὰ τῶν ἀμφισβητούντων. Μάλιστα μὲν οὖν προσήκει
τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, ὅσα ἐνδέχεται, πάντα διορίζειν
αὐτούς, καὶ ὅτι ἐλάχιστα καταλείπειν ἐπὶ τοῖς κρίνουσι,
πρῶτον μὲν ὅτι ἕνα λαβεῖν καὶ ὀλίγους ῥᾷον ἢ πολλοὺς εὖ
φρονοῦντας καὶ δυναμένους νομοθετεῖν καὶ δικάζειν· ἔπειθ' αἱ
μὲν νομοθεσίαι ἐκ πολλοῦ χρόνου σκεψαμένων γίνονται, αἱ
δὲ κρίσεις ἐξ ὑπογυίου, ὥστε χαλεπὸν [n] ἀποδιδόναι τὸ δί-
καιον καὶ τὸ συμφέρον καλῶς [o] τοὺς κρίνοντας. Τὸ δὲ πάν-
των μέγιστον, ὅτι ἡ μὲν τοῦ νομοθέτου κρίσις οὐ κατὰ μέρος
[[p] οὔτε περὶ τῶν παρόντων] ἀλλὰ περὶ μελλόντων τε καὶ
καθόλου ἐστίν, ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς ἤδη περὶ πα-
ρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσιν· πρὸς οὓς καὶ τὸ φιλεῖν
ἤδη καὶ τὸ μισεῖν καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον συνήρτηται πολλάκις,
ὥστε μηκέτι δύνασθαι θεωρεῖν ἱκανῶς τὸ ἀληθές, ἀλλ' [q] ἐπι-
8 σκοτεῖν τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ ἢ λυπηρόν. Περὶ μὲν οὖν
τῶν ἄλλων, ὥσπερ λέγομεν, δεῖ ὡς [r] ἐλαχίστων ποιεῖν κύριον
τὸν κριτήν· περὶ δὲ τοῦ γεγονέναι ἢ μὴ γεγονέναι, ἢ ἔσεσθαι
ἢ μὴ ἔσεσθαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς κα-
ταλείπειν· οὐ γὰρ δυνατὸν ταῦτα τὸν νομοθέτην προϊδεῖν.
9 Εἰ δὴ ταῦθ' οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος
τεχνολογοῦσιν ὅσοι τἆλλα διορίζουσιν, οἷον τί δεῖ τὸ προοί-
μιον ἢ τὴν διήγησιν ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων·
οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ἄλλο πραγματεύονται πλὴν ὅπως τὸν
κριτὴν ποιόν τινα ποιήσωσιν. Περὶ δὲ τῶν ἐντέχνων πίστεων

[k] προσάγοντας Q. [l] ποιήσει A^c, ποιήσῃ Q.Z^b. [m] περὶ Z^b. [n] ἀποδοῦναι Q. [o] τοὺς om. Y^b.Z^b. [p] οὔτε περὶ τῶν παρόντων solus Q. [q] ἐπισκοπεῖν A^c. [r] ἐλάχιστον pr. Y^b.

οὐδὲν δεικνύουσιν· τοῦτο δ᾽ ἐστίν, ὅθεν ἄν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός. Διὰ γὰρ τοῦτο τῆς αὐτῆς οὔσης μεθόδου περὶ 10
τὰ δημηγορικὰ καὶ δικανικά, καὶ [s] καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας οὔσης ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι πάντες πειρῶνται τεχνολογεῖν, ὅτι ἧττόν ἐστι πρὸ ἔργου τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς καὶ ἧττόν ἐστι κακοῦργον ἡ δημηγορία δικολογίας, [t] ἀλλὰ κοινότερον. [v] Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ κριτὴς περὶ οἰκείων κρίνει, ὥστ᾽ οὐδὲν ἄλλο δεῖ πλὴν ἀποδεῖξαι ὅτι οὕτως ἔχει ὡς φησὶν ὁ συμβουλεύων· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλὰ πρὸ ἔργου ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατήν· περὶ ἀλλοτρίων γὰρ ἡ κρίσις, ὥστε πρὸς τὸ αὑτῶν σκοπούμενοι καὶ πρὸς χάριν ἀκροώμενοι διδόασι τοῖς ἀμφισβητοῦσιν, ἀλλ᾽ οὐ κρίνουσιν. Διὸ καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ [w] καὶ πρότερον εἶπον, ὁ νόμος κωλύει λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος· ἐκεῖ δ᾽ [x] αὐτοὶ οἱ κριταὶ τοῦτο τηροῦσιν ἱκανῶς. Ἐπεὶ δὲ φανε- 11
ρόν ἐστιν ὅτι ἡ μὲν ἔντεχνος μέθοδος περὶ τὰς πίστεις ἐστίν, ἡ δὲ πίστις ἀπόδειξίς τις (τότε γὰρ πιστεύομεν μάλιστα ὅταν ἀποδεδεῖχθαι ὑπολάβωμεν), ἔστι δ᾽ ἀπόδειξις ῥητορικὴ ἐνθύμημα, καὶ ἔστι τοῦτο ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς κυριώτατον τῶν πίστεων, τὸ δ᾽ ἐνθύμημα συλλογισμός τις, περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντος τῆς διαλεκτικῆς ἐστὶν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης ἢ μέρους τινός, δῆλον [[y] δ᾽] ὅτι ὁ μάλιστα τοῦτο δυνάμενος θεωρεῖν, ἐκ τίνων καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, οὗτος καὶ ἐνθυμηματικὸς ἂν εἴη μάλιστα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τ᾽ ἐστὶ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς· τό τε γὰρ ἀληθὲς καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως ἰδεῖν, ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς καὶ τὰ [z] πλείω τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας· διὸ πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς

ὅτι

[s] *κάλλιον καὶ πολιτικώτερον* Z^b. [t] *ἀλλὰ κοινότερον* Y^b, *κοινότερον ἀλλὰ καινότερον*, addito super *κοινότερον* rc. *ὅτι*, A^c. [v] *ἔνθα* A^c. [w] *καὶ* alterum om. A^c. [x] *αὐτὸ* A^c. [y] δ᾽ om. Q. [z] *πλείστα* Y^b.

ἔχειν τοῦ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν. Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος [a] οἱ ἄλλοι τεχνολογοῦσι, καὶ διότι μᾶλλον ἀπονενεύκασι πρὸς τὸ δικολογεῖν, φανερόν·
12 χρήσιμος δ' ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ διά τε [b] τὸ φύσει εἶναι κρείττω [c] τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων, ὥστε ἐὰν [d] μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γίγνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. [e] Ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχοιμεν ἐπιστήμην, ῥᾴδιον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας· διδασκαλίας γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος, τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέγομεν περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως. Ἔτι δὲ τἀναντία δεῖ δύνασθαι [f] πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς, οὐχ ὅπως ἀμφότερα πράττωμεν (οὐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα [f] πείθειν) ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως ἄλλου χρωμένου τοῖς λόγοις [g] μὴ δικαίως [h] αὐτοὶ λύειν ἔχωμεν. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τἀναντία συλλογίζεται, ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ [i] μόναι τοῦτο ποιοῦσιν· ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφότεραι τῶν ἐναντίων. Τὰ μέντοι ὑποκείμενα πράγματα οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ' ἀεὶ τἀληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Πρὸς [k] δὲ τούτοις ἄτοπον, εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δ' οὐκ αἰσχρόν· ὃ μᾶλλον ἴδιόν ἐστιν ἀνθρώπου τῆς τοῦ σώματος
13 χρείας. Εἰ δ' ὅτι μεγάλα βλάψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λόγων, τοῦτό [l] γε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, οἷον ἰσχύος ὑγιείας πλούτου στρατηγίας· τούτοις γὰρ ἄν τις ὠφελήσειε τὰ μέγιστα χρώμενος δικαίως
14 καὶ βλάψειεν ἀδίκως. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε ἑνός τινος γένους ἀφωρισμένου ἡ ῥητορική, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτική,

[a] οἱ] καὶ οἱ Q.Y[b].Z[b]. [b] τὸ om. Z[b]. [c] τἀληθὲς Y[b]. [d] μὴ om. A[c].
[e] ἔστι Z[b]. [f] utrobique πιθεῖν A[c]. [g] μὴ δικαίως ante τοῖς A[c].
[h] αὐτοῖς Y[b].Z[b].A[c]. [i] μόνα Z[b]. [k] δὲ om. Q.Y[b].Z[b]. [l] τε Y[b].Z[b].A[c].

καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερόν, καὶ ὅτι οὐ τὸ πεῖσαι ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ περὶ ἕκαστον, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις· οὐδὲ γὰρ ἰατρικῆς τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ [m] μέχρι οὗ ἐνδέχεται, μέχρι τούτου προαγαγεῖν· ἔστι γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μεταλαβεῖν ὑγιείας ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς. Πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τῆς αὐτῆς τό [n] τε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν [o] τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν. [p] Ὁ γὰρ σοφιστικὸς οὐκ ἐν τῇ δυνάμει ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ῥήτωρ, ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δὲ [q] οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν. Περὶ δὲ αὐτῆς ἤδη τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέγειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα τυγχάνειν τῶν προκειμένων. Πάλιν οὖν οἷον ἐξ ὑπαρχῆς ὁρισάμενοι αὐτὴν τίς ἐστι, [r] λέγωμεν τὰ λοιπά.

2 Ἔστω [s] δὴ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. Τοῦτο γὰρ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων ἑκάστη περὶ τὸ αὑτῇ ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ καὶ [t] πειστική, οἷον ἰατρικὴ περὶ [v] ὑγιεινὸν καὶ νοσερὸν καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀριθμητικὴ περὶ [w] ἀριθμόν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος ὡς εἰπεῖν δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. Διὸ καί φαμεν αὐτὴν οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν. Τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν 2 αἱ δ' ἔντεχνοι. Ἄτεχνα δὲ λέγω ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται ἀλλὰ προϋπῆρχεν, οἷον μάρτυρες βάσανοι συγγραφαὶ [x] καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἔντεχνα δὲ ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡμῶν κατασκευασθῆναι δυνατόν. Ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν

[m] μέχρις Q. [n] γε Q.Y^b.Z^b. [o] τε—συλλογισμόν om. pr. A^c.
[p] ἡ γὰρ σοφιστικὴ A^c. [q] οὐ κατὰ τὴν] κατὰ Z^b. [r] λέγομεν Q.Y^b.Z^b.
[s] δὲ Q. [t] πιστικὴ A^c. [v] ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν A^c. [w] ἀριθμῶν A^c.
[x] καὶ ὅσα τοιαῦτα om. Q.Y^b.Z^b.

3 χρήσασθαι τὰ δὲ εὑρεῖν. Τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου ποριζομένων
πίστεων τρία εἴδη ἐστίν· αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέ-
γοντος, αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως, αἱ δὲ ἐν
αὐτῷ τῷ λόγῳ, διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.
4 Διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους, ὅταν οὕτω λεχθῇ ὁ λόγος ὥστε ἀξιό-
πιστον [y]ποιῆσαι τὸν λέγοντα· τοῖς γὰρ ἐπιεικέσι πιστεύομεν
μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ [z]πάντων μὲν ἁπλῶς, ἐν οἷς δὲ τὸ
ἀκριβὲς μὴ [a]ἔστιν ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ παντελῶς. Δεῖ
δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνειν διὰ [b]τὸν λόγον, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸ
προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέγοντα· οὐ γὰρ ὥσπερ
ἔνιοι τῶν τεχνολογούντων τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ [c]καὶ τὴν
ἐπιείκειαν [d]τοῦ λέγοντος ὡς οὐδὲν [e]συμβαλλομένην πρὸς τὸ
πιθανόν, ἀλλὰ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ
5 ἦθος. Διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου
προαχθῶσιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπού-
μενοι καὶ χαίροντες ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς ὃ καὶ
μόνον πειρᾶσθαί φαμεν πραγματεύεσθαι τοὺς νῦν τεχνολο-
γοῦντας. Περὶ [f]μὲν οὖν τούτων δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον,
6 ὅταν περὶ τῶν παθῶν λέγωμεν· διὰ δὲ [g]τῶν λόγων πιστεύου-
σιν, ὅταν ἀληθὲς ἢ φαινόμενον δείξωμεν ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα
7 πιθανῶν. Ἐπεὶ δ' αἱ πίστεις διὰ [h]τούτων εἰσί, φανερὸν ὅτι
ταῦτα [i]τὰ τρία ἐστὶ λαβεῖν τοῦ συλλογίσασθαι δυναμένου
καὶ τοῦ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη καὶ [k]τὰς ἀρετὰς καὶ τρίτον
τοῦ περὶ τὰ πάθη, τί [l]τε ἕκαστόν [m]ἐστι τῶν παθῶν καὶ
ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται καὶ πῶς. Ὥστε συμβαίνει
τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι καὶ
τῆς περὶ τὰ [n]ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγο-
ρεύειν πολιτικήν. Διὸ καὶ ὑποδύεται ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς
πολιτικῆς ἡ ῥητορικὴ καὶ οἱ ἀντιποιούμενοι ταύτης τὰ μὲν δι'

y ποιῇ Zb. z πάντα Q. a ἔσται Q.Yb.Zb. b τοῦ λόγου et τοῦ Ac. c καὶ om. Q.Yb.Zb. d τοῦ λέγοντος om. pr. Ac. e συμβαλλομένου Q.Yb, incerto Zb. f μὲν] δὲ μὲν Zb. g τὸν λόγον Ac. h ταύτας idem. i τὰ om. Yb.Zb, τὰ τρία om. Ac. k τὰς] περὶ τὰς Ac. l τε om. Q. et pr. Ac. m ἐστι om. pr. Ac. n ἤθη] πάθη Q.Yb.Zb.

ἀπαιδευσίαν τὰ δὲ δι' ἀλαζονείαν [o]τὰ δὲ καὶ [p]δι' ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικάς· ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοίωμα, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν· περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστὶν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους. Περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. Τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι [q]ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, 8
καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστι τὸ δὲ συλλογισμὸς [r]τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμός, καὶ [s]ἐνταῦθα ὁμοίως [t]ἔχει· ἔστι [v]γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός. Καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν, παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. Πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ παραδείγματα λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν πως· ὥστ' εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη συλλογιζόμενον ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν ἢ ὁντινοῦν (δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν), ἀναγκαῖον ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι.
Τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανε- 9
ρὸν ἐκ τῶν τοπικῶν· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον, ὅτι τὸ μὲν τὸ [w]ἐπὶ πολλῶν καὶ [x]ὁμοίων [y]δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα, τὸ δὲ τινῶν ὄντων ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν [z]παρὰ ταῦτα τῷ ταῦτα εἶναι, ἢ καθόλου ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος 10
τῆς ῥητορικῆς· καθάπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν παραδειγματώδεις ῥητορεῖαι αἱ δὲ ἐνθυμηματικαί, [a]καὶ ῥήτορες ὁμοίως οἱ μὲν παραδειγματώδεις οἱ δὲ ἐνθυμηματικοί. Πιθανοὶ μὲν [b]οὖν οὐχ

[o] τὰ δὲ om. pr. A^c. [p] δι' om. Q.Y^b.Z^b.A^c. [q] ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι om. Q. [r] τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμός om. pr. A^c, τὸ δὲ—ἐνθύμημα συλλογισμός om. Q.Z^b. [s] ἐνθάδε Y^b. [t] ἔχει om. A^c. [v] γὰρ παράδειγμα μὲν ἐπαγωγή, ἐνθύμημα δὲ συλλογισμός Y^b. [w] ἐπὶ τῶν πολλῶν Q.Y^b.Z^b. [x] ὀλίγων γρ. A^c. [y] ἐπιδείκνυσθαι Y^b.Z^b. [z] περὶ Z^b. [a] καὶ—οἱ ἐνθυμηματικοί om. Z^b. [b] οὖν om. Q.Y^b.

ἧττον οἱ λόγοι οἱ διὰ τῶν παραδειγμάτων, [c] θορυβοῦνται δὲ
11 μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί. Τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν, καὶ πῶς ἑκα-
τέρῳ χρηστέον, ἐροῦμεν [d] ὕστερον· νῦν δὲ περὶ αὐτῶν [d] τούτων
[e] μᾶλλον διορίσωμεν καθαρῶς. Ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν τινὶ πι-
θανόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν [f] εὐθὺς ὑπάρχει δι' αὑτὸ πιθανὸν καὶ
πιστὸν τὸ δὲ τῷ [g] δείκνυσθαι δοκεῖν [h] διὰ τοιούτων, οὐδεμία δὲ
τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον, οἷον [i] ἡ ἰατρικὴ τί Σωκράτει
τὸ ὑγιεινόν ἐστιν ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε ἢ τοῖς τοιοῖσδε
([k] τοῦτο [l] μὲν [m] γὰρ ἔντεχνον, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον ἄπειρον καὶ
οὐκ ἐπιστητόν), οὐδὲ [n] ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἔνδοξον
θεωρήσει, οἷον Σωκράτει ἢ Ἱππίᾳ, ἀλλὰ τὸ [o] τοιοῖσδε, καθά-
περ καὶ ἡ διαλεκτική. Καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται οὐκ
ἐξ ὧν ἔτυχεν (φαίνεται γὰρ ἄττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν),
ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐκ τῶν λόγου δεομένων, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἐκ
12 τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων. Ἔστι δὲ τὸ ἔργον αὐτῆς
περί τε τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα καὶ τέχνας μὴ ἔχο-
μεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἳ οὐ δύνανται διὰ πολ-
λῶν συνορᾶν οὐδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. [p] Βουλευόμεθα δὲ
περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν· περὶ γὰρ
τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι ἢ ἔσεσθαι ἢ ἔχειν οὐδεὶς βου-
13 λεύεται [q] οὕτως ὑπολαμβάνων· οὐδὲν γὰρ [r] πλέον. Ἐνδέχεται
δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν τὰ μὲν ἐκ συλλελογισμένων
πρότερον, τὰ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων μὲν δεομένων δὲ συλλο-
γισμοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι [s] ἔνδοξα. [t] Ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ
μὲν [v] μὴ εἶναι εὐεπακολούθητον διὰ τὸ μῆκος (ὁ γὰρ κριτὴς
ὑπόκειται εἶναι ἁπλοῦς), τὰ δὲ μὴ πιθανὰ διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμο-
λογουμένων εἶναι μηδ' ἐνδόξων, ὥστ' ἀναγκαῖον τό τε ἐνθύ-

[c] θορυβοῦνται] δείκνυνται Q. [d] ὕστερον et τούτων om. pr. A^c. [e] διορίσομεν μᾶλλον Q, μᾶλλον διορίσομεν Y^b.Z^b. [f] ὑπάρχει πιθανὸν εὐθὺς καὶ πιστὸν δι' αὑτό Y^b, εὐθὺς ὑπάρχει πιθανὸν δι' αὑτὸ καὶ πιστὸν Q.Z^b. [g] ἐνδείκνυσθαι Q.Y^b.Z^b. [h] διὰ] διὰ τῶν Y^b. [i] ἡ om. Z^b. [k] τοῦτο] καὶ τοῦτο Q. [l] μὲν om. A^c. [m] γὰρ om. Q.Y^b.Z^b. [n] ἡ et τὸ om. A^c. [o] τοιοισδει A^c. [p] βουλευόμεθα δὲ om. Z^b. [q] οὕτως] ὀρθῶς Y^b. [r] πλέον] πλέον ἢ οὕτως ἐνδέχεται συμβουλεύειν Q.Y^b.Z^b. [s] ἔνδοξα—εἶναι om. pr. Z^b. [t] ἀναγκαῖον Y^b. [v] μὴ om. Y^b.

μημα [w]εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα [x]περὶ τῶν ἐνδεχομένων ὡς τὰ πολλὰ ἔχειν [y]καὶ ἄλλως, τὸ μὲν παράδειγμα [z]ἐπαγωγὴν τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμόν, καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολλάκις ἐλαττόνων ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός· [a]ἐὰν γὰρ ᾖ τι τούτων γνώριμον, οὐδὲ δεῖ λέγειν· αὐτὸς γὰρ τοῦτο προστίθησιν ὁ ἀκροατής. Οἷον ὅτι Δωριεὺς στεφανίτην ἀγῶνα νενίκηκεν, ἱκανὸν εἰπεῖν [b]ὅτι Ὀλύμπια νενίκηκεν· τὸ δ' ὅτι στεφανίτης [c]τὰ Ὀλύμπια, οὐδὲ δεῖ προσθεῖναι· γινώσκουσι γὰρ πάντες. Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων ἐξ ὧν οἱ 14
ῥητορικοὶ συλλογισμοί εἰσι (τὰ γὰρ πολλὰ περὶ ὧν αἱ κρίσεις [d]καὶ αἱ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται καὶ σκοποῦσι, τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιούτου γένους ἐστί, καὶ οὐδὲν ὡς [e]ἔπος εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης τούτων), τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα ἐκ τοιούτων ἀνάγκη ἑτέρων συλλογίζεσθαι, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων (δῆλον δ' ἡμῖν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν), φανερὸν ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔσται, τὰ δὲ πλεῖστα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. [f]Λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων [g]καὶ σημείων, ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸ εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ 15
εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δέ, καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος· τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν οὕτως ἔχει ὡς 16
τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. Τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν. Ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω ἐξ ὧν γίνεται συλλο- 17
γισμός· διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι [h]οἴωνται λῦσαι τὸ λεχθέν, τότε

[w] εἶναι ante τό τε Y[b]. [x] περί τε τῶν A[c]. [y] καὶ ἄλλως] καλῶς pr. Y[b], ἄλλως A[c]. [z] ἐπαγωγὴν ἔχειν τὸ Y[b]. [a] ἐὰν—sect. 17. συλλογισμός in margine A[c]. paulo rc. [b] ὅτι ὀλύμπια γὰρ νενίκηκεν margo A[c]. [c] τὰ] ἐπεὶ τὰ rc. Z[b]. [d] καὶ αἱ σκέψεις om. Z[b]. [e] ἔπος om. Q. [f] λέγεται γὰρ] τὰ δ' margo A[c]. [g] καὶ] καὶ ἐκ margo A[c]. [h] οἷόν τε Y[b].

φέρειν οἴονται τεκμήριον ὡς δεδειγμένον καὶ πεπερασμένον· τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πέρας ταὐτόν ἐστι κατὰ τὴν ἀρχαίαν

18 γλῶτταν. ‘Ἔστι δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν ὡς [i] τὸ καθ’ ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου ὧδε, οἷον εἴ τις [k] εἴπειεν σημεῖον εἶναι ὅτι οἱ σοφοὶ δίκαιοι, Σωκράτης [l] γὰρ σοφὸς ἦν καὶ δίκαιος. Τοῦτο μὲν οὖν σημεῖόν [m] ἐστι, [n] λυτὸν δέ, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον· ἀσυλλόγιστον γάρ. Τὸ δέ, οἷον εἴ τις [o] εἴπειεν σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ τέτοκεν ὅτι γάλα ἔχει, ἀναγκαῖον. ‘Ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστίν· μόνον γάρ, ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστιν. Τὸ δὲ ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον, οἷον εἴ τις [o] εἴπειεν, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ. Λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο, κἂν ἀληθὲς ᾖ· ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ πυρέττοντα πνευστιᾶν. Τί μὲν οὖν εἰκός ἐστι καὶ τί σημεῖον καὶ τεκμήριον, καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν· μᾶλλον δὲ φανερῶς καὶ περὶ τούτων, καὶ διὰ τίν’ αἰτίαν τὰ μὲν ἀσυλλόγιστά ἐστι τὰ δὲ συλλελογισμένα, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς διώρισται περὶ αὐτῶν.

19 [p] Παράδειγμα δὲ ὅτι μέν ἐστιν [q] ἐπαγωγὴ [r] καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωγή, εἴρηται. ‘Ἔστι δὲ οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον [s] οὔθ’ ὡς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ’ ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ’ ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον [t] ᾖ θατέρου, παράδειγμά ἐστιν. Οἷον ὅτι ἐπεβούλευε τυραννίδι [v] Διονύσιος αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων ᾔτει φυλακὴν καὶ λαβὼν [w] ἐτυράννευσε, καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις· καὶ ἄλλοι ὅσους [x] ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίνονται τοῦ Διονυσίου, ὃν οὐκ [y] ἴσασί πω εἰ διὰ τοῦτο αἰτεῖ. Πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ τὸ [z] αὐτὸ καθόλου, ὅτι [a] ὁ ἐπιβουλεύων τυραννίδι φυλακὴν αἰτεῖ. ‘Ἐξ ὧν μὲν [b] οὖν

[i] τὸ prius om. Q. [k] εἴποιεν A^c, εἴποι Q.Y^b.Z^b. [l] γὰρ ὁ σοφὸς Q. [m] ἐστι om. A^c. [n] λυτέον Q.Y^b.Z^b, αυτὸν A^c. [o] utrobique εἴποιε Y^b.Z^b, εἴποι Q. [p] παράδειγμα δὲ om. Q. [q] μεταγωγὴ pr. Z^b. [r] καὶ περὶ ποῖα ἡ ἐπαγωγή Q, om. Z^b. [s] οὔθ’—μέρος πρὸς μέρος om. A^c. [t] ᾖ] ἢ τοῦτο ἢ A^c. [v] διόνυσος Z^b. [w] ἐτυράννησε Q.Y^b.Z^b. [x] ἴασι Z^b. [y] ἔασί Z^b. [z] αὐτοῦ Y^b.Z^b. [a] ὁ om. Q.Y^b.Z^b. [b] οὖν] οὗ Z^b.

λέγονται αἱ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις [c] ἀποδεικτικαί, εἴρηται.
Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων [d] μεγίστη διαφορὰ καὶ μάλιστα λελη- 20
θυῖα σχεδὸν [e] πάντας ἐστὶν ἥπερ καὶ περὶ τὴν διαλεκτικὴν
μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ κατὰ
τὴν ῥητορικὴν ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν [f] μέθοδον τῶν
συλλογισμῶν, τὰ δὲ κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις, τὰς
μὲν οὔσας τὰς δ' οὔπω κατειλημμένας· διὸ καὶ λανθάνουσί τε
τοὺς ἀκροατάς, καὶ μᾶλλον ἁπτόμενοι κατὰ [g] τρόπον μετα-
βαίνουσιν ἐξ αὐτῶν. Μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον 21
διὰ πλειόνων ῥηθέν. Λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητο-
ρικοὺς συλλογισμοὺς εἶναι περὶ ὧν τοὺς [h] τόπους λέγομεν·
οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ [i] κοινῇ περὶ δικαίων καὶ φυσικῶν καὶ [k] περὶ
πολιτικῶν καὶ περὶ [l] πολλῶν διαφερόντων εἴδει, οἷον ὁ τοῦ
μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται [m] ἐκ τού-
του [n] συλλογίσασθαι ἢ ἐνθύμημα εἰπεῖν περὶ δικαίων ἢ [o] φυ-
σικῶν ἢ περὶ ὁτουοῦν· καίτοι [p] ταῦτα εἴδει [q] διαφέρει. Ἴδια
δέ, ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεών
ἐστιν, οἷον περὶ φυσικῶν εἰσὶ προτάσεις ἐξ ὧν οὔτε ἐνθύμημα
οὔτε συλλογισμός ἐστι περὶ τῶν ἠθικῶν, καὶ περὶ τούτων
ἄλλαι ἐξ ὧν οὐκ ἔσται περὶ τῶν φυσικῶν· ὁμοίως δὲ τοῦτ'
ἔχει ἐπὶ πάντων. Κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος
ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν· ταῦτα δέ, ὅσῳ
τις ἂν [r] βέλτιον ἐκλέγηται τὰς προτάσεις, λήσει ποιήσας
ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐν-
τύχῃ ἀρχαῖς, [s] οὐκέτι διαλεκτικὴ οὐδὲ ῥητορικὴ ἀλλ' ἐκείνη
ἔσται ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς. Ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐνθυ- 22
μημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν λεγόμενα τῶν κατὰ μέρος καὶ
ἰδίων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ἐλάττω. Καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς
τοπικοῖς, καὶ ἐνταῦθα διαιρετέον τῶν ἐνθυμημάτων τά τε εἴδη

ον
[c] ἀποδεικταί Z^b. [d] μεγάλη Q.Y^b.Z^b. [e] πάντας] παρὰ πᾶσιν A^c. [f] μέθοδον τῶν συλλογισμῶν ante ὥσπερ Y^b, om. Z^b. [g] post τρόπον Q.Y^b.Z^b. δεόντως. [h] τόπους] λόγους A^c. [i] κοινοὶ A^c. [k] περὶ ante πολιτ. om. Y^b. [l] πολλῶ Z^b. [m] ἐκ τούτου om. pr. A^c. [n] συλλογίζεσθαι Z^b. [o] φυσικῶν] περὶ φυσικῶν A^c. [p] αὐτὰ A^c. [q] διαφέρουσιν Y^b. [r] βελτίω Y^b.Z^b.A^c. [s] οὐκ ἔστι Z^b.

καὶ τοὺς τόπους ἐξ ὧν ληπτέον. Λέγω δ' εἴδη μὲν τὰς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίας προτάσεις, τόπους δὲ τοὺς [t]κοινοὺς ὁμοίως πάντων. Πρότερον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν εἰδῶν· πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γένη τῆς ῥητορικῆς, ὅπως διελόμενοι πόσα ἐστί, περὶ τούτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις.

3 Ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι
γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες. Σύγ-
κειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ
περὶ οὗ λέγει καὶ πρὸς ὅν, καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστι,
2 λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν. Ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν
εἶναι ἢ κριτήν, κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημένων ἢ τῶν μελλόν-
των. Ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων οἷον ἐκκλη-
σιαστής, ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων οἷον [v]ὁ δικαστής, ὁ δὲ
3 [w]περὶ τῆς δυνάμεως ὁ θεωρός· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία
γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικόν, δικανικόν,
ἐπιδεικτικόν. Συμβουλῆς δὲ τὸ μὲν προτροπὴ τὸ δὲ ἀπο-
τροπή· ἀεὶ γὰρ καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλεύοντες καὶ οἱ κοινῇ [x]δη-
μηγοροῦντες τούτων θάτερον ποιοῦσιν. Δίκης δὲ τὸ μὲν
κατηγορία τὸ δ' ἀπολογία· τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν ποιεῖν
ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας. Ἐπιδεικτικοῦ δὲ τὸ μὲν ἔπαι-
4 νος τὸ δὲ ψόγος. Χρόνοι δὲ ἑκάστου τούτων εἰσὶ τῷ μὲν
συμβουλεύοντι ὁ μέλλων (περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβου-
λεύει ἢ προτρέπων [y]ἢ ἀποτρέπων), τῷ δὲ δικαζομένῳ ὁ γε-
νόμενος (περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων [z]ἀεὶ [a]ὁ μὲν κατηγορεῖ
ὁ δὲ ἀπολογεῖται), τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ κυριώτατος μὲν ὁ πα-
ρών· κατὰ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσι πάντες,
προσχρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τὰ γενόμενα ἀναμιμνήσκοντες
5 καὶ τὰ μέλλοντα προεικάζοντες. Τέλος δὲ [b]ἑκάστοις τού-
των ἕτερόν ἐστι, καὶ τρισὶν οὖσι τρία, τῷ μὲν συμβουλεύοντι
τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν· ὁ μὲν γὰρ προτρέπων ὡς βέλ-

[t] κοινῶς Q.Y^b.Z^b. [v] ὁ post οἷον om. Y^b. [w] περὶ om. A^c. [x] δημιουργοῦντες Z^b. [y] ἢ ἀποτρέπων om. Z^b. [z] ἀεὶ om. Y^b. [a] ὁ μὲν om. Z^b. [b] ἑκάστου Q.

τιον συμβουλεύει, ὁ δὲ ἀποτρέπων ὡς χεῖρον ἀποτρέπει, τὰ δ᾽ ἄλλα πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν ἢ αἰσχρόν· τοῖς δὲ δικαζομένοις τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τὰ δ᾽ ἄλλα καὶ οὗτοι συμπαραλαμβάνουσι πρὸς ταῦτα· τοῖς δ᾽ ἐπαινοῦσι καὶ ψέγουσι τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, τὰ δ᾽ ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς ταῦτα ἐπαναφέρουσιν. Σημεῖον δ᾽ 6
ὅτι τὸ εἰρημένον ἑκάστοις τέλος· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνίοτε οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν, οἷον ὁ δικαζόμενος ὡς οὐ γέγονεν ἢ [c] ὡς οὐκ ἔβλαψεν· ὅτι δ᾽ ἀδικεῖ, οὐδέ ποτ᾽ ἂν [d] ὁμολογήσειεν· [e] οὐδὲν γὰρ ἂν ἔδει δίκης. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμβουλεύοντες τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προΐενται, ὡς δὲ ἀσύμφορα συμβουλεύουσιν ἢ ἀπ᾽ ὠφελίμων ἀποτρέπουσιν οὐκ ἂν ὁμολογήσαιεν· ὡς δ᾽ οὐκ ἄδικον τοὺς ἀστυγείτονας καταδουλοῦσθαι καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις [f] οὐδὲν φροντίζουσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες οὐ σκοποῦσιν εἰ συμφέροντα ἔπραξεν ἢ βλαβερά, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπαίνῳ πολλάκις τιθέασιν ὅτι ὀλιγωρήσας τοῦ αὑτῷ λυσιτελοῦντος ἔπραξέ [g] τι καλόν, οἷον Ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἑταίρῳ Πατρόκλῳ εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν, ἐξὸν ζῆν. Τούτῳ δὲ ὁ μὲν τοιοῦτος θάνατος κάλλιον, τὸ δὲ ζῆν συμφέρον. Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι 7
ἀνάγκη περὶ τούτων ἔχειν πρῶτον [h] τὰς προτάσεις· τὰ γὰρ τεκμήρια καὶ τὰ εἰκότα καὶ τὰ σημεῖα προτάσεις εἰσὶ ῥητορικαί· ὅλος μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεών ἐστι, τὸ δ᾽ ἐνθύμημα συλλογισμός ἐστι συνεστηκὼς ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων. Ἐπεὶ δὲ οὔτε πραχθῆναι οἷόν τε οὔτε [i] πραχθή- 8
σεσθαι τὰ ἀδύνατα ἀλλὰ τὰ δυνατά, οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ [k] μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν τε τὰ μὲν πεπρᾶχθαι τὰ δὲ πραχθήσεσθαι, ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ ἔχειν προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ εἰ γέγονεν ἢ μή, καὶ εἰ ἔσται ἢ μή. Ἔτι δ᾽ ἐπεὶ 9

[c] ὡς post ἢ om. Y^b.A^c. [d] ὁμολογήσειεν—οὐκ ἂν om. Y^b. [e] οὐδὲ Q.Z^b. [f] οὐδὲ Q.Y^b. et pr. A^c. [g] τι] ὅτι A^c. [h] τὰς om. Q.Y^b.Z^b. [i] πραχθήσεσθαι] πεπράχθαι Z^b.A^c. [k] μὴ post ἢ om. Z^b.

ἅπαντες [l] καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες καὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ [m] μικρὸν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρὸν ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὑτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα [n] ἀντιπαραβάλλοντες, δῆλον ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου, οἷον τί [o] μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Περὶ ὧν μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὰς προτάσεις, εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τούτων, οἷον περὶ ὧν συμβουλὴ [p] καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι, τρίτον δὲ περὶ ὧν αἱ δίκαι.

4 Πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον περὶ ποῖα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ὁ συμ-
βουλεύων συμβουλεύει, ἐπει[q]δὴ οὐ περὶ ἅπαντα [q] ἀλλ' ὅσα
2 ἐνδέχεται καὶ γενέσθαι [r] καὶ μή. Ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ
ἐστὶν ἢ ἔσται ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ [s] δὲ τούτων
3 οὐκ [t] ἔστι συμβουλή. Οὐδὲ δὴ περὶ τῶν ἐνδεχομένων ἁπάν-
των· ἔστι γὰρ καὶ φύσει ἔνια καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀγαθὰ
τῶν ἐνδεχομένων καὶ [v] γίγνεσθαι καὶ μή, περὶ ὧν οὐδὲν πρὸ
ἔργου τὸ συμβουλεύειν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι περὶ [w] ὅσων ἐστὶ τὸ
[x] βουλεύεσθαι. Τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα πέφυκεν ἀνάγεσθαι εἰς
ἡμᾶς, καὶ ὧν [y] ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ' ἡμῖν ἐστίν· μέχρι
γὰρ τούτου σκοποῦμεν, ἕως ἂν εὕρωμεν εἰ ἡμῖν δυνατὰ ἢ
4 ἀδύνατα πρᾶξαι. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμή-
σασθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν,
ἔτι δ' ὅσον ἐνδέχεται περὶ αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλή-
θειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν διὰ τὸ μήτε
τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης ἀλλ' ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον
ἀληθινῆς, [z] πολλῷ [a] δὲ πλείω δεδόσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν

[l] καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες Y^b. [m] μικρὸν] μικρὸν ἢ Q.Y^b.Z^b. [n] ἄλλα ἀντιπαραβαλλάβοντες Z^b. [o] μεῖζον] μεῖζον ἢ Q. [p] καὶ om. Z^b. [q] δὴ et ἀλλ' ὅσα om. pr. A^c. [r] καὶ μή—γενέσθαι om. Q. [s] δὲ om. Q. [t] ἔσται A^c. [v] γίγνεται Q. [w] ὅσον Z^b. [x] συμβουλεύεσθαι Q. [y] ἡ om. Q. [z] πολλῶν Q. [a] τε A^c.

οἰκείων θεωρημάτων· ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγ- 5
χάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται [b] μὲν ἔκ τε
τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς,
ὁμοία δ' ἐστὶ τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς
λόγοις. Ὅσῳ δ' ἄν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην μὴ κα- 6
θάπερ ἂν δυνάμεις ἀλλ' ἐπιστήμας [c] πειρᾶται κατασκευάζειν,
λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευά-
ζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ
μόνον λόγων. Ὅμως δ' ὅσα πρὸ ἔργου μέν ἐστι διελεῖν, 7
[d] ἔτι δ' ὑπολείπει σκέψιν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ, εἴπωμεν καὶ
νῦν. Σχεδὸν γάρ, περὶ ὧν βουλεύονται πάντες καὶ περὶ [e] ἃ
ἀγορεύουσιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα [f] τυγχάνει πέντε
τὸν ἀριθμὸν ὄντα· ταῦτα δ' ἐστὶ περί τε πόρων, καὶ πολέμου
καὶ εἰρήνης, ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσα-
γομένων [g] καὶ ἐξαγομένων, καὶ περὶ νομοθεσίας. Ὥστε περὶ 8
μὲν πόρων τὸν μέλλοντα [h] συμβουλεύσειν δέοι ἂν τὰς προσό-
δους τῆς πόλεως εἰδέναι τίνες καὶ πόσαι, ὅπως εἴτε τις παρα-
λείπεται προστεθῇ καὶ εἴ τις ἐλάττων αὐξηθῇ, ἔτι δὲ τὰς δα-
πάνας τῆς πόλεως ἁπάσας, ὅπως εἴ τις περίεργος ἀφαιρεθῇ
καὶ εἴ τις μείζων ἐλάττων γένηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ
ὑπάρχοντα προστιθέντες πλουσιώτεροι γίνονται, ἀλλὰ καὶ
ἀφαιροῦντες τῶν δαπανημάτων. Ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς
περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον
καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένων ἱστορικὸν εἶναι πρὸς τὴν
περὶ τούτων συμβουλήν. Περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης τὴν 9
δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως, ὁπόση τε ὑπάρχει ἤδη καὶ πόσην
ἐνδέχεται ὑπάρξαι, καὶ ποία τις ἥ τε ὑπάρχουσά ἐστι καὶ
[i] ἥτις ἐνδέχεται προσγενέσθαι, ἔτι δὲ πολέμους τίνας καὶ
πῶς πεπολέμηκεν. Οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως ἀλλὰ
καὶ τῶν ὁμόρων ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι. [k] Ἢ καὶ πρὸς οὓς
ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως πρὸς μὲν τοὺς [l] κρείττους εἰρη-

[b] μὲν om. pr. A[c]. [c] πειράσηται Y[b]. [d] ἔτι] εἴ τι Y[b]. [e] ἃ] ὧν A[c].
[f] τυγχάνειν Y[b].Z[b]. [g] καὶ ἐξαγομένων om. pr. A[c]. [h] συμβουλεύειν A[c].
[i] ἥτις om. pr. A[c]. [k] ἢ om. idem. [l] κρείττονας Q.Y[b].Z[b].

νεύηται, πρὸς δὲ τοὺς ἥττους [m] ἐπ' αὐτοῖς ᾖ τὸ πολεμεῖν.
Καὶ τὰς δυνάμεις, πότερον ὅμοιαι ἢ ἀνόμοιαι· ἔστι γὰρ καὶ
ταύτῃ πλεονεκτεῖν ἢ ἐλαττοῦσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς
ταῦτα μὴ μόνον τοὺς οἰκείους πολέμους τεθεωρηκέναι ἀλλὰ
καὶ τοὺς τῶν ἄλλων, πῶς ἀποβαίνουσιν· ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων
10 τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν. Ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς
χώρας μὴ λανθάνειν πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος
εἰδέναι τῆς φυλακῆς καὶ τὸ εἶδος καὶ τοὺς τόπους τῶν φυ-
λακτηρίων (τοῦτο δ' ἀδύνατον μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας),
ἵν' εἴτ' ἐλάττων ἡ φυλακὴ προστεθῇ καὶ εἴ τις περίεργος
ἀφαιρεθῇ καὶ τοὺς ἐπιτηδείους τόπους [n] τηρῶσι μᾶλλον.
11 [o] Ἔτι δὲ περὶ τροφῆς, πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει καὶ ποία
ἡ [p] αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ εἰσαγώγιμος, καὶ τίνων τ' ἐξα-
γωγῆς δέονται καὶ τίνων εἰσαγωγῆς, ἵνα πρὸς [q] τούτους καὶ
συνθῆκαι καὶ συμβολαὶ γίγνωνται· πρὸς δύο γὰρ [r] διαφυ-
λάττειν ἀναγκαῖον ἀνεγκλήτους τοὺς πολίτας, πρός τε τοὺς
12 κρείττους καὶ πρὸς τοὺς εἰς ταῦτα χρησίμους. Εἰς δ' ἀσφά-
λειαν [s] ἅπαντα μὲν ταῦτα [t] ἀναγκαῖον δύνασθαι θεωρεῖν, οὐκ
ἐλάχιστον δὲ περὶ νομοθεσίας ἐπαΐειν· ἐν γὰρ τοῖς νόμοις
ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως, ὥστ' ἀναγκαῖον εἰδέναι πόσα
τ' ἐστὶ πολιτειῶν εἴδη, καὶ ποῖα συμφέρει ἑκάστῃ, καὶ ὑπὸ
τίνων φθείρεσθαι πέφυκε καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναν-
τίων. Λέγω δὲ τὸ ὑπὸ οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς
βελτίστης πολιτείας αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπι-
τεινόμεναι φθείρονται, οἷον δημοκρατία οὐ μόνον ἀνιεμένη
ἀσθενεστέρα γίνεται ὥστε τέλος [v] ἥξει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ
καὶ ἐπιτεινομένη σφόδρα, ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμό-
της οὐ μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφό-
δρα γρυπὰ γινόμενα ἢ σιμὰ οὕτω διατίθεται [w] ὥστε μηδὲ
13 μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. Χρήσιμον δὲ πρὸς τὰς νομοθεσίας

[m] ἐπ' αὐτῆς Z^b, ἐφ' αὐτοῖς A^c. [n] τηρῶν Z^b, τηρεῖν Q. [o] ἔστι δὲ παρὰ Z^b. [p] αὐτόθι Q.Y^b.Z^b. γρ. καὶ πόση τε αὐτόθεν γινομένη καὶ πόση εἰσαγώγιμος A^c. [q] τούτοις Z^b.A^c, ταῦτα Y^b. [r] φυλάττειν Q.Y^b.Z^b. [s] ἅπαντα] μὲν πάντα Z^b. [t] ἀναγκαῖα Q.Y^b.Z^b. [v] ἥξειν Q. [w] ὥστε] τὴν ῥῖνα ὥστε Q.Y^b.

τὸ μὴ μόνον ἐπαΐειν τίς πολιτεία συμφέρει ἐκ τῶν παρεληλυθότων θεωροῦντι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδέναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἁρμόττουσιν. Ὥστε δῆλον ὅτι πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι (ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἔστι τοὺς τῶν ἐθνῶν νόμους,) πρὸς δὲ τὰς πολιτικὰς συμβουλὰς αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις [x] γραφόντων [y] ἱστορίαι· ἅπαντα δὲ ταῦτα πολιτικῆς ἀλλ' οὐ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν. Περὶ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν, τὰ μέγιστα τοσαῦτά ἐστιν· ἐξ ὧν δὲ δεῖ καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων προτρέπειν [z] ἢ ἀποτρέπειν, [a] λέγωμεν πάλιν.

Σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ καὶ κοινῇ πᾶσι σκοπός τις 5
ἐστίν, οὗ στοχαζόμενοι καὶ αἱροῦνταί καὶ φεύγουσιν· καὶ
τοῦτ' ἐστὶν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μόρια
αὐτῆς. Ὥστε παραδείγματος χάριν λάβωμεν τί ἐστιν ὡς 2
ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μόρια ταύτης·
περὶ γὰρ [b] ταύτης καὶ τῶν εἰς [c] ταύτην συντεινόντων καὶ
τῶν ἐναντίων ταύτῃ αἵ τε προτροπαὶ [d] καὶ αἱ ἀποτροπαὶ
πᾶσαί εἰσιν· τὰ μὲν γὰρ παρασκευάζοντα ταύτην ἢ τῶν
μορίων τι, ἢ μεῖζον ἀντ' ἐλάττονος ποιοῦντα, δεῖ πράττειν,
τὰ δὲ φθείροντα ἢ ἐμποδίζοντα ἢ [e] τὰ ἐναντία ποιοῦντα μὴ
πράττειν. Ἔστω δὴ εὐδαιμονία εὐπραξία μετ' ἀρετῆς, ἢ 3
αὐτάρκεια ζωῆς, ἢ ὁ βίος [f] ὁ μετ' ἀσφαλείας ἥδιστος, ἢ
[g] εὐθηνία [h] κτημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως [h] φυλακτικῆς τε καὶ [h] πρακτικῆς τούτων· σχεδὸν γὰρ τούτων ἓν ἢ
πλείω τὴν εὐδαιμονίαν ὁμολογοῦσιν [i] εἶναι ἅπαντες. Εἰ δή 4
ἐστιν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον, ἀνάγκη αὐτῆς εἶναι μέρη εὐγένειαν, πολυφιλίαν, χρηστοφιλίαν, πλοῦτον, εὐτεκνίαν, πολυτεκνίαν, εὐγηρίαν, ἔτι τὰς τοῦ σώματος ἀρετάς, οἷον ὑγίειαν κάλλος ἰσχὺν μέγεθος δύναμιν ἀγωνιστικήν, δόξαν, τιμήν,

[x] γραφόντες Z^b. [y] ἱστορίας A^c, ἱστορίων Z^b. [z] ἢ ἀποτρέπειν om. pr. A^c. [a] λέγομεν Z^b.A^c. [b] ταύτης καὶ om. pr. A^c. [c] ταῦτα Q. [d] καὶ ἀποτροπαὶ πᾶσίν Q.Y^b.Z^b. [e] τὰ post ἢ om. Y^b. [f] ὁ post βίος om. Y^b. [g] εὐσθένεια Q.Y^b.Z^b. [h] χρημάτων et φυλακῆς et πρακτικοῦ Z^b. [i] εἶναι om. pr. A^c.

εὐτυχίαν, ἀρετήν [[k] ἢ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, φρόνησιν ἀνδρίαν δικαιοσύνην σωφροσύνην]· οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη, εἰ [l] ὑπάρχοι αὐτῷ τά τ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλα παρὰ ταῦτα. Ἔστι δ' ἐν αὐτῷ μὲν τὰ περὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐν σώματι, ἔξω δὲ εὐγένεια καὶ φίλοι καὶ χρήματα καὶ τιμή. Ἔτι δὲ προσήκειν οἰόμεθα δυνάμεις ὑπάρχειν καὶ τύχην· οὕτω γὰρ [m] ἂν ἀσφαλέστατος ὁ βίος [n] εἴη. Λάβωμεν τοίνυν ὁμοίως καὶ τούτων ἕκαστον τί
5 ἐστιν. Εὐγένεια μὲν οὖν ἐστὶν ἔθνει μὲν καὶ πόλει τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τοὺς πρώτους [o] ἐπιφανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ζηλουμένοις· ἰδίᾳ δὲ εὐγένεια ἢ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως τούς τε πρώτους γνωρίμους ἢ ἐπ' ἀρετῇ ἢ πλούτῳ ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν τιμωμένων, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους καὶ ἄνδρας
6 καὶ γυναῖκας καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους. Εὐτεκνία δὲ καὶ πολυτεκνία οὐκ ἄδηλα· ἔστι δὲ τῷ κοινῷ μὲν εὐτεκνία, νεότης ἂν ᾖ πολλὴ καὶ ἀγαθή, ἀγαθὴ δὲ κατ' ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος κάλλος ἰσχὺν δύναμιν ἀγωνιστικήν· ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ ἀνδρία νέου ἀρεταί. Ἰδίᾳ δὲ εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι, καὶ θήλεα καὶ ἄρρενα· θηλειῶν δὲ ἀρετὴ σώματος μὲν κάλλος καὶ μέγεθος, ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερίας. Ὁμοίως δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἄνδρας καὶ κατὰ γυναῖκας δεῖ ζητεῖν ἕκαστον ὑπάρχειν τῶν τοιούτων· ὅσοις γὰρ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῦλα ὥσπερ Λακεδαιμονίοις, σχεδὸν κατὰ
7 τὸ ἥμισυ οὐκ εὐδαιμονοῦσιν. Πλούτου δὲ μέρη [p] νομίσματος πλῆθος, γῆς, χωρίων [p] κτῆσις, [q] ἔτι δὲ ἐπίπλων κτῆσις [r] καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνδραπόδων πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ταῦτα δὲ πάντα [s] καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθερία καὶ

[k] ἢ—σωφροσύνην om. Z^b.A^c. [l] ὑπάρχει Q.Y^b.Z^b. [m] ἂν om. A^c. [n] εἴη corr. A^c. [o] ἐπιφανεῖς—πρώτους om. Z^b. [p] νομίσματα et mox κτήσεις Q.Y^b.Z^b. [q] ἔτι—ἀνδραπόδων om. Z^b.A^c. [r] καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων margo A^c. [s] καὶ prius om. A^c.

[t]χρήσιμα. "Εστι δὲ χρήσιμα μὲν μᾶλλον τὰ κάρπιμα, ἐλευ-
θέρια δὲ τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν· κάρπιμα δὲ λέγω ἀφ' ὧν αἱ
πρόσοδοι, [u]ἀπολαυστικὰ δὲ ἀφ' ὧν μηδὲν παρὰ τὴν χρῆσιν
γίγνεται, ὅ τι καὶ ἄξιον. "Ορος δὲ ἀσφαλείας [v]μὲν τὸ ἐν-
ταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι ὥστ' ἐφ' αὐτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν
αὐτῶν· τοῦ τε [w]οἰκεῖα εἶναι ἢ μή, ὅταν ἐφ' [x]αὐτῷ [y]ᾗ ἀπαλ-
λοτριῶσαι· λέγω δὲ ἀπαλλοτρίωσιν δόσιν καὶ πρᾶσιν. "Ολως
δὲ [z]τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κεκτῆ-
σθαι· καὶ γὰρ [a]ἡ ἐνέργειά ἐστι τῶν τοιούτων καὶ ἡ [b]χρῆσις
πλοῦτος. Εὐδοξία δ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ πάντων σπουδαῖον ὑπο- 8
λαμβάνεσθαι, ἢ τοιοῦτόν τι ἔχειν οὗ πάντες ἐφίενται ἢ οἱ
πολλοὶ ἢ οἱ ἀγαθοὶ ἢ οἱ φρόνιμοι. Τιμὴ δ' ἐστὶ μὲν σημεῖον 9
εὐεργετικῆς [c]δόξης, τιμῶνται δὲ δικαίως μὲν καὶ μάλιστα οἱ
εὐεργετηκότες, οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δυνάμενος εὐεργε-
τεῖν· εὐεργεσία δὲ ἢ εἰς σωτηρίαν καὶ ὅσα αἴτια τοῦ εἶναι, ἢ
εἰς πλοῦτον, ἢ εἴς τι τῶν [d]ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν μὴ ῥᾳδία ἡ
κτῆσις ἢ ὅλως ἢ ἐνταῦθα ἢ ποτέ· πολλοὶ γὰρ [e]διὰ μικρὰ
δοκοῦντα τιμῆς τυγχάνουσιν, ἀλλ' οἱ [f]τόποι καὶ οἱ καιροὶ
αἴτιοι. Μέρη δὲ τιμῆς θυσίαι, μνῆμαι ἐν μέτροις καὶ ἄνευ
μέτρων, γέρα, τεμένη, προεδρίαι, τάφοι, εἰκόνες, τροφαὶ δη-
μόσιαι, τὰ βαρβαρικά, οἷον προσκυνήσεις καὶ ἐκστάσεις, δῶρα
τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια. Καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος
δόσις καὶ τιμῆς σημεῖον, διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φι-
λότιμοι ἐφίενται αὐτῶν· [g]ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν δέον-
ται· καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι,
καὶ τιμὴν ἔχει, οὗ οἱ φιλότιμοι. Σώματος δὲ ἀρετὴ ὑγί- 10
εια, αὕτη δὲ οὕτως ὥστε ἀνόσους εἶναι χρωμένους τοῖς σώ-
μασιν· πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν ὥσπερ Ἡρόδικος λέγε-
ται, [h]οὓς οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειε τῆς ὑγιείας διὰ τὸ πάν-
των ἀπέχεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων ἢ τῶν πλείστων. Κάλλος 11

[t] post χρήσιμα Q. χρὴ εἶναι δηλονότι. [u] ἀπολαυτικὰ A^c. [v] μὲν om. Y^b. [w] οἰκεῖον Q.Y^b.Z^b. [x] ἑαυτῷ Q. [y] ᾗ ἀπαλλοτριῶσαι] τὸ ἀλλοτριῶσαι pr. A^c. [z] τὸ om. Q. [a] ἡ om. A^c. [b] κτῆσις Q.Y^b.Z^b. [c] εὐδοξίας A^c. [d] ἄλλων om. Y^b. [e] διὰ τὸ μικρὰ δοῦναι τιμῆς Q. [f] τρόποι Q.Y^b.Z^b. [g] ἀμφότερον Z^b. [h] ὃν Q.Y^b.Z^b.

δὲ ἕτερον καθ' ἑκάστην ἡλικίαν ἐστίν. Νέου μὲν οὖν κάλλος
τὸ πρὸς τοὺς πόνους χρήσιμον ἔχειν τὸ σῶμα τούς τε πρὸς
δρόμον καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν, διὸ
οἱ πένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν καὶ πρὸς τάχος ἅμα
πεφύκασιν· ἀκμάζοντος δὲ πρὸς μὲν πόνους τοὺς πολεμικούς,
ἡδὺν δὲ εἶναι δοκεῖν μετὰ [i] φοβερότητος· γέροντος δὲ πρὸς
μὲν πόνους τοὺς ἀναγκαίους [k] ἱκανόν, ἄλυπον δὲ διὰ τὸ μηδὲν
12 ἔχειν ὧν τὸ γῆρας λωβᾶται. Ἰσχὺς δ' ἐστὶ μὲν δύναμις τοῦ
κινεῖν ἕτερον ὡς βούλεται, ἀνάγκη δὲ κινεῖν ἕτερον ἢ ἕλκοντα ἢ
ὠθοῦντα ἢ αἴροντα ἢ [l] πιέζοντα ἢ συνθλίβοντα, ὥστε ὁ ἰσχυ-
13 ρὸς [m] ἢ πᾶσιν ἢ τούτων τισίν ἐστιν ἰσχυρός. Μεγέθους δὲ
ἀρετὴ τὸ ὑπερέχειν κατὰ μῆκος [n] καὶ βάθος [n] καὶ πλάτος τῶν
πολλῶν τοσούτῳ [o] μείζονι ὥστε μὴ βραδυτέρας ποιεῖν τὰς
14 κινήσεις διὰ τὴν ὑπερβολήν. Ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ
σύγκειται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος καὶ τάχους· καὶ γὰρ ὁ
ταχὺς ἰσχυρός ἐστιν· ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη ῥιπτεῖν πως
καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόρρω δρομικός, ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέ-
χειν παλαιστικός, ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ [p] πυκτικός, ὁ δ' ἀμ-
φοτέροις τούτοις παγκρατιαστικός, ὁ δὲ πᾶσι πένταθλος.
15 Εὐγηρία δ' ἐστὶ βραδυτὴς γήρως μετ' ἀλυπίας· οὔτε γὰρ εἰ
ταχὺ γηράσκει, εὔγηρως, οὔτ' εἰ μόγις μὲν λυπηρῶς δέ. Ἔστι
δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν καὶ τύχης· μὴ ἄνοσος γὰρ
ὢν μηδὲ ἰσχυρὸς οὐκ ἔσται ἀπαθὴς οὐδ' ἄλυπος καὶ πολυχρό-
νιος, οὔτ' ἄνευ τύχης διαμείνειεν ἄν. Ἔστι δέ τις καὶ χωρὶς
ἰσχύος καὶ ὑγιείας ἄλλη δύναμις μακροβιότητος· πολλοὶ γὰρ
ἄνευ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν μακρόβιοί εἰσιν· ἀλλ' οὐδὲν ἡ
16 ἀκριβολογία χρήσιμος ἡ περὶ τούτων εἰς τὰ νῦν. Πολυφιλία
δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα τοῦ φίλου ὡρισμένου, ὅτι
ἐστὶν ὁ τοιοῦτος φίλος ὅστις ἃ οἴεται ἀγαθὰ εἶναι ἐκείνῳ,
πρακτικός ἐστιν αὐτῶν δι' ἐκεῖνον. Ὧι δὴ πολλοὶ τοιοῦτοι,
17 πολύφιλος, ᾧ δὲ καὶ ἐπιεικεῖς ἄνδρες, χρηστόφιλος. Εὐτυχία

[i] φαιδρότητος Q. [k] ἱκανόν om. pr. A^{c}. [l] πιεζοῦντα A^{c}. [m] ἢ πᾶσιν—ἰσχυρός om. Z^{b}. [n] καὶ—καὶ] ἢ—ἢ Q.Y^{b}.Z^{b}. [o] μείζονα Y^{b}.Z^{b}. [p] πυκτικός] πληκτικός Q.Y^{b}.Z^{b}.

δ' ἐστίν, ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία, ταῦτα γίγνεσθαι καὶ ὑπάρχειν ἢ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα ἢ τὰ μέγιστα. Αἰτία δ' ἐστὶν ἡ τύχη ἐνίων μὲν ὧν καὶ αἱ τέχναι, πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων, οἷον ὅσων ἡ φύσις· ἐνδέχεται δὲ καὶ παρὰ φύσιν εἶναι· ὑγιείας μὲν γὰρ [q] τέχνη αἰτία, κάλλους δὲ καὶ μεγέθους φύσις. Ὅλως δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἀπὸ τύχης, ἐφ' οἷς ἐστὶν ὁ φθόνος. Ἔστι δὲ καὶ τῶν παρὰ λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη, οἷον [r] εἰ οἱ ἄλλοι αἰσχροὶ ἀδελφοί, ὁ δὲ καλός, ἢ οἱ ἄλλοι μὴ εἶδον τὸν θησαυρόν, ὁ δ' εὗρεν, ἢ [s] εἰ τοῦ πλησίον ἔτυχε τὸ βέλος, τούτου δὲ μή, ἢ εἰ [t] μὴ ἦλθε μόνος ἀεὶ φοιτῶν, οἱ δὲ ἅπαξ ἐλθόντες διεφθάρησαν· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα εὐτυχήματα δοκεῖ εἶναι. Περὶ δὲ ἀρετῆς, ἐπείπερ οἰκειότατος ὁ 18
περὶ τοὺς ἐπαίνους τόπος, ὅταν περὶ ἐπαίνου ποιώμεθα τὸν λόγον, τότε διοριστέον.

Ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι [v] προτρέποντα ὡς ἐσομένων 6
ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὧν ἀποτρέποντα, φανερόν· τὰ γὰρ ἐναντία τούτων ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ πρόκειται τῷ συμβουλεύοντι σκοπὸς τὸ συμφέρον, βουλεύονται [w] δὲ οὐ περὶ τοῦ τέλους ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς πράξεις, τὸ δὲ συμφέρον ἀγαθόν, ληπτέον ἂν [x] εἴη στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς. Ἔστω δὴ 2
ἀγαθὸν ὃ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα ᾖ [y] αἱρετόν, καὶ οὗ ἕνεκα ἄλλο αἱρούμεθα, καὶ οὗ ἐφίεται πάντα ἢ πάντα τὰ αἴσθησιν ἔχοντα ἢ νοῦν, [z] ἢ εἰ λάβοι νοῦν· καὶ ὅσα ὁ νοῦς [a] ἂν ἑκάστῳ ἀποδοίη, καὶ ὅσα ὁ περὶ [b] ἕκαστον νοῦς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ, τοῦτό [c] ἐστιν ἑκάστῳ ἀγαθόν, καὶ οὗ παρόντος εὖ διάκειται καὶ αὐτάρκως ἔχει, καὶ τὸ αὔταρκες, καὶ τὸ ποιητικὸν ἢ φυλακτικὸν τῶν τοιούτων, καὶ ᾧ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰ κωλυτικὰ τῶν ἐναντίων καὶ τὰ φθαρτικά. Ἀκολουθεῖ δὲ 3
διχῶς· ἢ γὰρ ἅμα ἢ ὕστερον, οἷον τῷ μὲν μανθάνειν τὸ ἐπί-

[q] τέχνη ἡ αἰτία Q.Y^b.Z^b. [r] εἰ om. Y^b.Z^b. [s] εἰ om. A^c. [t] μὴ om. Q. [v] προτρέποντας et mox ἀποτρέποντας Q.Y^b.Z^b. [w] δὲ] γὰρ A^c. [x] εἴη τ. στοιχεῖα A^c. [y] αἱρετέον Q. [z] ἢ ante εἰ om. Y^b. [a] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [b] ἕκαστα Q, ἑκάστου Z^b. [c] ἐστιν ἑκάστῳ om. pr. A^c.

στασθαι ὕστερον, τῷ δὲ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν ἅμα. Καὶ [d] τὰ
ποιητικὰ τριχῶς, τὰ μὲν ὡς τὸ ὑγιαίνειν ὑγιείας, τὰ δὲ ὡς
σιτία ὑγιείας, τὰ δὲ ὡς τὸ γυμνάζεσθαι, ὅτι ὡς [e] ἐπὶ τὸ
4 πολὺ ποιεῖ ὑγίειαν. Τούτων δὲ κειμένων ἀνάγκη τάς τε λή-
ψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβο-
λάς· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν [f] ἅμα, τῷ
5 δὲ τὸ ἔχειν [g] τὸ ἀγαθὸν ὕστερον. Καὶ ἡ ἀντ' ἐλάττονος
ἀγαθοῦ μείζονος λῆψις καὶ ἀντὶ μείζονος κακοῦ ἐλάττονος·
ᾧ γὰρ ὑπερέχει τὸ μεῖζον τοῦ ἐλάττονος, [h] τοῦτο γίνεται
6 τοῦ μὲν λῆψις τοῦ δ' ἀποβολή. Καὶ τὰς ἀρετὰς [i] δὲ ἀνάγκη
ἀγαθὸν εἶναι· κατὰ γὰρ ταύτας εὖ τε διάκεινται οἱ ἔχοντες,
καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσὶ καὶ πρακτικαί. Περὶ ἑκάστης
7 δέ, καὶ τίς καὶ ποία, χωρὶς ῥητέον. Καὶ τὴν ἡδονὴν [k] ἀγαθὸν
εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῷα αὐτῆς τῇ φύσει. Ὥστε
καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ
ἡδονῆς ποιητικά, τῶν δὲ καλῶν τὰ μὲν ἡδέα τὰ δὲ αὐτὰ καθ'
8 ἑαυτὰ αἱρετά ἐστιν. Ὡς δὲ καθ' ἓν εἰπεῖν, ἀνάγκη ἀγαθὰ
εἶναι τάδε. Εὐδαιμονία· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν καὶ
9 αὔταρκες, καὶ ἕνεκα αὐτοῦ πολλὰ αἱρούμεθα. Δικαιοσύνη,
ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια καὶ αἱ
10 ἄλλαι [l] αἱ τοιαῦται ἕξεις· ἀρεταὶ γὰρ ψυχῆς. Καὶ ὑγίεια
[m] καὶ κάλλος καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρεταὶ γὰρ σώματος καὶ ποιη-
τικαὶ πολλῶν, οἷον [n] ἡ ὑγίεια καὶ ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν, διὸ καὶ
ἄριστον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο τῶν [o] τοῖς πολλοῖς τιμιωτάτων
11 αἴτιόν ἐστιν, ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν. Πλοῦτος· ἀρετὴ γὰρ κτή-
12 σεως καὶ [p] ποιητικὸν πολλῶν. Φίλος καὶ φιλία· καὶ γὰρ
13 καθ' αὑτὸν [q] αἱρετὸς ὁ φίλος καὶ ποιητικὸς πολλῶν. [r] Τιμή,
δόξα· καὶ γὰρ ἡδέα καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκολουθεῖ αὐ-
14 τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς τιμῶνται. Δύναμις
τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν· ποιητικὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα

[d] τὰ om. pr. A^c. [e] ἐπὶ τὸ] τὸ ἐπὶ Y^b. [f] ἅμα om. A^c. [g] τὸ alterum om. Q.Y^b.A^c. [h] τούτῳ A^c. [i] δὲ om. Y^b. [k] ἀγαθὴν Q.Z^b. [l] αἱ alterum om. Y^b.Z^b. [m] καὶ κάλλος—ὑγίεια om. Q. [n] ἡ om. Y^b.Z^b. [o] τοῖς om. Q.Y^b.Z^b. [p] ποιητικὴ Y^b.Z^b. [q] αἱρετὸν et mox ποιητικὸν Q.Y^b.Z^b. [r] δόξα τιμή Y^b.

ἀγαθῶν. Ἔτι εὐφυΐα, μνῆμαι, [s]εὐμάθεια, ἀγχίνοια, πάντα 15
τὰ τοιαῦτα· [t]ποιητικαὶ γὰρ αὗται ἀγαθῶν αἱ δυνάμεις εἰσίν.
Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι καὶ αἱ τέχναι καὶ τὸ ζῆν·
εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἕποιτο ἀγαθόν, καθ' αὑτὸ [v]αἱρετόν ἐστιν. 16
Καὶ τὸ δίκαιον· συμφέρον γάρ τι κοινῇ ἐστίν. Ταῦτα μὲν 17
οὖν σχεδὸν τὰ ὁμολογούμενα ἀγαθά ἐστιν· ἐν δὲ τοῖς ἀμφι- 18
σβητησίμοις ἐκ τῶνδε οἱ συλλογισμοί. Ὧι τὸ ἐναντίον κα-
κόν, τοῦτ' ἀγαθόν. Καὶ οὗ τὸ ἐναντίον τοῖς ἐχθροῖς συμφέ- 19
ρει· οἷον εἰ τὸ δειλοὺς εἶναι μάλιστα συμφέρει τοῖς ἐχθροῖς,
δῆλον ὅτι ἀνδρία μάλιστα ὠφέλιμον τοῖς πολίταις. Καὶ 20
ὅλως ὃ [w]οἱ ἐχθροὶ βούλονται ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον
τούτῳ ὠφέλιμον φαίνεται· διὸ [x]εὖ εἴρηται

ἦ κεν [y]γηθήσαι Πρίαμος.

Ἔστι δ' οὐκ ἀεὶ [z]τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οὐθὲν γὰρ
κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις· ὅθεν λέγεται
ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς [a]ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβε-
ρὸν ἀμφοῖν. Καὶ οὗ μή ἐστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν, 21
ὃ δ' ἂν ᾖ μεῖζον ἢ δεῖ, κακόν. Καὶ οὗ ἕνεκα πολλὰ πεπόνη- 22
ται ἢ δεδαπάνηται· φαινόμενον γὰρ ἀγαθὸν ἤδη, καὶ ὡς
τέλος [b]τὸ τοιοῦτον ὑπολαμβάνεται, καὶ τέλος πολλῶν· τὸ
δὲ τέλος ἀγαθόν. Ὅθεν ταῦτ' εἴρηται,

καδδέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ

καὶ

αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν·

καὶ ἡ παροιμία δέ, τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. Καὶ οὗ πολ- 23
λοὶ ἐφίενται, καὶ τὸ περιμάχητον φαινόμενον· οὗ γὰρ πάντες
ἐφίενται, [c]τοῦτ' ἀγαθὸν ἦν, οἱ δὲ πολλοὶ ὥσπερ πάντες φαί-
νονται. Καὶ τὸ ἐπαινετόν· οὐδεὶς γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν ἐπαινεῖ. 24
Καὶ ὃ οἱ ἐχθροὶ καὶ [d]οἱ φαῦλοι [e]ἐπαινοῦσιν· ὥσπερ γὰρ
πάντες ἤδη ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ οἱ κακῶς πεπονθότες· διὰ

[s] εὐμαθία Zb. [t] ποιητικὰ Q. [v] αἱρετέον Q. [w] οἱ om. Q. [x] εὖ om. Ac. [y] γηθήση Yb. [z] ταῦτα Q. [a] σύνεισι τοῖς ἀνθρώποις Q. [b] τὸ] ἤδη τὸ Q.Yb.Zb. [c] τοῦτ'] τὸ Ac. [d] οἱ post καὶ om. Q.Yb.Zb. [e] ἐπαινοῦσιν om. pr. Ac.

γὰρ τὸ φανερὸν [f] ὁμολογοῖεν ἄν, ὥσπερ καὶ φαῦλοι [g] οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ οὓς οἱ ἐχθροὶ [h] ἐπαινοῦσιν. Διὸ λελοιδορῆσθαι ὑπέλαβον Κορίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήσαντος

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον.

25 Καὶ ὃ τῶν φρονίμων τις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν
προέκρινεν, οἷον Ὀδυσσέα Ἀθηνᾶ καὶ Ἑλένην Θησεὺς καὶ
26 Ἀλέξανδρον αἱ θεαὶ καὶ Ἀχιλλέα Ὅμηρος. Καὶ ὅλως τὰ
προαιρετά· προαιροῦνται δὲ πράττειν τά τε εἰρημένα καὶ τὰ
τοῖς ἐχθροῖς κακὰ καὶ τὰ τοῖς [i] φίλοις ἀγαθὰ καὶ τὰ δυνατά.
27 Ταῦτα δὲ διχῶς ἐστί, τά τε γενόμενα ἂν καὶ τὰ ῥᾳδίως
γιγνόμενα. Ῥᾴδια δὲ ὅσα ἢ ἄνευ λύπης ἢ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ·
τὸ γὰρ χαλεπὸν ὁρίζεται ἢ λύπῃ ἢ πλήθει χρόνου. Καὶ
ἐὰν ὡς βούλονται· βούλονται δὲ ἢ μηδὲν κακὸν ἢ ἔλαττον τοῦ
ἀγαθοῦ· τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἢ λανθάνῃ ἡ τιμωρία ἢ μικρὰ ᾖ.
28 Καὶ τὰ ἴδια, καὶ ἃ μηδείς, καὶ τὰ περιττά· τιμὴ [k] γὰρ οὕτω
μᾶλλον. Καὶ τὰ ἁρμόττοντα αὑτοῖς· τοιαῦτα δὲ τά τε
προσήκοντα κατὰ γένος [l] καὶ δύναμιν, καὶ ὧν ἐλλείπειν οἴονται, κἂν μικρὰ ᾖ· οὐδὲν [m] γὰρ ἧττον προαιροῦνται ταῦτα
29 πράττειν. Καὶ τὰ εὐκατέργαστα· δυνατὰ γὰρ [n] ὡς ῥᾴδια·
εὐκατέργαστα δέ, [o] ἃ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ [p] οἱ ὅμοιοι ἢ οἱ
ἥττους κατώρθωσαν. Καὶ ἃ χαριοῦνται τοῖς φίλοις, ἢ ἃ
ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς. Καὶ ὅσα οὓς θαυμάζουσι προαιροῦνται πράττειν. Καὶ πρὸς ἃ [q] εὐφυεῖς εἰσὶ καὶ ἔμπειροι·
ῥᾷον γὰρ κατορθώσειν οἴονται. Καὶ ἃ μηδεὶς φαῦλος· ἐπαινετὰ γὰρ μᾶλλον. Καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν· οὐ
30 γὰρ μόνον ἡδὺ ἀλλὰ καὶ βέλτιον φαίνεται. [r] Καὶ μάλιστα
ἕκαστοι πρὸς ἃ τοιοῦτοι, οἷον οἱ [s] φιλόνικοι εἰ νίκη ἔσται,
οἱ φιλότιμοι εἰ τιμή, οἱ φιλοχρήματοι εἰ χρήματα, καὶ οἱ

[f] ὁμολογήσειεν Q.Y^b.Z^b. [g] οὓς—ἀγαθοὶ om. A^c. [h] ἐπαινοῦσιν] μὴ ψέγουσιν A^c. [i] φαύλοις Y^b. [k] οὕτω γὰρ Q.Y^b.Z^b. [l] καὶ κατὰ δύναμιν Q. [m] γὰρ om. pr. A^c. [n] ὡς] καὶ pr. A^c. [o] ἃ] καὶ ἃ Q.Y^b.Z^b. [p] οἱ alterum om. Y^b.Z^b. [q] ἀφυεῖς Z^b. [r] καὶ ἃ μάλιστα Q.Y^b.Z^b. [s] φιλόνεικοι Y^b.A^c.

ἄλλοι ὡσαύτως. Περὶ μὲν [t] οὖν ἀγαθοῦ καὶ [v] τοῦ συμφέροντος ἐκ τούτων ληπτέον τὰς πίστεις.

Ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὁμολογοῦντες ἄμφω συμφέρειν περὶ 7
τοῦ μᾶλλον ἀμφισβητοῦσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον [w] περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος. Ἔστω 2
δὴ ὑπερέχον μὲν τοσοῦτον καὶ ἔτι, ὑπερεχόμενον δὲ τὸ ἐνυπάρχον. Καὶ μεῖζον [x] μὲν ἀεὶ καὶ πλεῖον πρὸς ἔλαττον, μέγα δὲ καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον πρὸς τὸ τῶν πολλῶν μέγεθος, καὶ ὑπερέχον μὲν τὸ μέγα, τὸ δὲ ἐλλεῖπον μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ὡσαύτως. Ἐπεὶ οὖν [y] ἀγαθὸν 3
λέγομεν τό τε [z] αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου αἱρετόν, καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται, καὶ ὃ νοῦν ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἕλοιτο, καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ [a] τὸ φυλακτικόν, ἢ ᾧ ἕπεται τὰ τοιαῦτα, τὸ δ' οὗ ἕνεκα τὸ τέλος ἐστί, τέλος δ' ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα, αὑτῷ δὲ ἀγαθὸν τὸ πρὸς αὑτὸ ταῦτα πεπονθός, ἀνάγκη τά τε πλείω τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων, μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι· ὑπερέχει γάρ, τὸ [b] δὲ ἐνυπάρχον ὑπερέχεται. Καὶ ἐὰν τὸ 4
μέγιστον τοῦ μεγίστου ὑπερέχῃ, καὶ αὐτὰ αὐτῶν· καὶ ὅσα αὐτὰ αὐτῶν, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου· οἷον [c] εἰ ὁ μέγιστος ἀνὴρ γυναικὸς τῆς μεγίστης μείζων, καὶ ὅλως οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν μείζους· καὶ εἰ οἱ ἄνδρες [d] ὅλως τῶν γυναικῶν μείζους, καὶ ἀνὴρ ὁ μέγιστος τῆς μεγίστης γυναικὸς μείζων· ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν μεγίστων ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅταν [e] τόδε μὲν τῷδε ἕπηται, 5
ἐκεῖνο δὲ τούτῳ μή· ἕπεται δὲ ἢ τῷ ἅμα ἢ τῷ ἐφεξῆς ἢ τῇ δυνάμει· ἐνυπάρχει γὰρ ἡ χρῆσις ἡ τοῦ ἑπομένου ἐν τῇ θατέρου. Ἕπεται δὲ ἅμα μὲν τῷ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν, τούτῳ δὲ ἐκεῖνο οὔ, ὕστερον δὲ τῷ μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι, δυνάμει δὲ τῷ ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστερεῖν· ὁ γὰρ ἱεροσυλήσας κἂν

[t] οὖν solus A^c. [v] τοῦ om. Y^b. [w] περὶ] κα περὶ Z^b. [x] μὲν ἂν ἀεὶ Q.Z^b. [y] ἀγαθὰ A^c. [z] αὐτὸ om. pr. A^c. [a] τὸ alterum om. Q.Y^b.Z^b. [b] δὲ om. Q. [c] εἰ om. Q.Y^b.Z^b. [d] τῶν γυναικῶν ὅλως Q.Y^b.Z^b. [e] μὲν τόδε Z^b.

6 ἀποστερήσειεν. Καὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ αὐτοῦ μείζονι μεί-
7 ζω· ἀνάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τοῦ μείζονος. Καὶ τὰ μεί-
ζονος ἀγαθοῦ ποιητικὰ μείζω· τοῦτο [f] γὰρ ἦν τὸ μείζονος
ποιητικῷ εἶναι. Καὶ οὗ τὸ ποιητικὸν μεῖζον, ὡσαύτως· εἰ
γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἱρετώτερον τοῦ ἡδέος καὶ μεῖζον ἀγαθόν,
8 καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ἡδονῆς μείζων. Καὶ τὸ αἱρετώτερον καθ'
αὑτὸ [g] τοῦ μὴ καθ' αὑτό, οἷον ἰσχὺς ὑγιεινοῦ· τὸ μὲν γὰρ
9 οὐχ αὑτοῦ ἕνεκα, τὸ δὲ αὑτοῦ, ὅπερ ἦν τὸ ἀγαθόν. Κἂν ᾖ
τὸ μὲν τέλος, τὸ δὲ μὴ τέλος· τὸ μὲν γὰρ ἄλλου ἕνεκα, τὸ
10 δὲ αὑτοῦ, οἷον τὸ γυμνάζεσθαι τοῦ εὖ ἔχειν τὸ σῶμα. Καὶ
τὸ ἧττον προσδεόμενον θατέρου ἢ ἑτέρων· αὐταρκέστερον
γάρ· ἧττον δὲ προσδεῖται τὸ ἐλαττόνων ἢ ῥᾳόνων προσδεό-
11 μενον. Καὶ ὅταν τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε μὴ ᾖ ἢ μὴ δυνατὸν ᾖ
γενέσθαι, θάτερον δὲ ἄνευ τούτου· αὐταρκέστερον δὲ τὸ μὴ
δεόμενον, ὥστε φαίνεται μεῖζον ἀγαθόν. Κἂν ᾖ ἀρχή, τὸ
12 δὲ μὴ ἀρχή. Κἂν ᾖ αἴτιον, τὸ δ' οὐκ αἴτιον, [h] διὰ τὸ αὐτό·
ἄνευ γὰρ αἰτίου καὶ ἀρχῆς ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι. Καὶ
[i] δυοῖν [k] ἀρχαῖν [l] τὸ ἀπὸ τῆς [m] μείζονος μεῖζον, [n] καὶ δυοῖν
αἰτίοιν τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος αἰτίου μεῖζον. Καὶ ἀνάπαλιν
δὴ [o] δυοῖν ἀρχαῖν ἡ τοῦ μείζονος ἀρχὴ μείζων καὶ δυοῖν αἰτίοιν
13 τὸ τοῦ μείζονος αἴτιον μεῖζον. Δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων
ὅτι ἀμφοτέρως μεῖζόν ἐστιν· [p] καὶ γὰρ εἰ ἀρχή, τὸ δὲ μὴ
ἀρχή, δόξει μεῖζον εἶναι, καὶ εἰ μὴ ἀρχή, τὸ δὲ ἀρχή, τὸ γὰρ
τέλος μεῖζον καὶ οὐκ ἀρχή, ὥσπερ ὁ Λεωδάμας κατηγορῶν
[q] ἔφη Καλλιστράτου τὸν [r] βουλεύσαντα τοῦ πράξαντος μᾶλ-
λον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν πραχθῆναι μὴ βουλευσαμένου· πάλιν
δὲ καὶ Χαβρίου, τὸν πράξαντα τοῦ [s] βουλεύσαντος· οὐ γὰρ
ἂν γενέσθαι, εἰ μὴ ἦν ὁ πράξων· τούτου γὰρ ἕνεκα ἐπιβου-
14 λεύειν, ὅπως πράξωσιν. Καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου,

[f] γὰρ ἂν ἦν Q.Y^b.Z^b. [g] τοῦ] τὸ Q. [h] δι' αὑτό pr. Y^b. [i] δυεῖν Y^b. [k] ἀρχῶν Q.Y^b.Z^b. [l] τὸ om. pr. A^c. [m] post μείζονος Q.Y^b.Z^b. ἀρχῆς. [n] καὶ—μεῖζον om. pr. A^c. [o] δυεῖν ἀρχῶν Y^b. [p] καὶ εἰ ἀρχὴ τόδε, τὸ δὲ Q.Y^b.Z^b. [q] καλλιστράτω ἔφη Q, ἔφη καλλιστράτω Y^b.Z^b. [r] δουλεύσαντα Q. [s] συμβουλεύσαντος Y^b.

οἷον [t] χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν· [v] μεῖζον γὰρ ἡ κτῆ-
σις διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶναι. Ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἄφθο-
νον τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει· τὸ γὰρ πολλάκις
τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει· ὅθεν λέγεται

ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Καὶ ὅλως τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾴονος· σπανιώτερον γάρ. 15
Ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ῥᾷον τοῦ χαλεπωτέρου· ἔχει γὰρ ὡς
βουλόμεθα. Καὶ ᾧ τὸ ἐναντίον μεῖζον, καὶ οὗ ἡ στέρησις 16
μείζων. Καὶ ἀρετὴ μὴ ἀρετῆς καὶ κακία μὴ κακίας μείζων·
τὰ μὲν γὰρ τέλη, τὰ δ' οὐ τέλη. Καὶ ὧν τὰ ἔργα καλλίω 17
ἢ αἰσχίω, μείζω αὐτά. Καὶ ὧν αἱ κακίαι καὶ [w] αἱ ἀρεταὶ
μείζους, καὶ τὰ ἔργα μείζω, ἐπείπερ ὡς τὰ αἴτια καὶ αἱ
ἀρχαί, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ ὡς τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ τὰ
αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί. Καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἱρετωτέρα ἢ καλ- 18
λίων, οἷον τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι·
καὶ γὰρ ὄψις ὀσφρήσεως· καὶ τὸ φιλεταῖρον εἶναι τοῦ φιλο-
χρήματον μᾶλλον κάλλιον, ὥστε καὶ φιλεταιρία φιλοχρη-
ματίας. Καὶ ἀντικειμένως δὲ τῶν βελτιόνων αἱ ὑπερβολαὶ
βελτίους καὶ καλλιόνων καλλίους. Καὶ ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καλ- 19
λίους ἢ βελτίους· αἱ γὰρ μείζους ὀρέξεις μειζόνων [x] εἰσίν.
Καὶ τῶν καλλιόνων δὲ ἢ [y] καὶ βελτιόνων αἱ ἐπιθυμίαι βελ-
τίους καὶ καλλίους διὰ τὸ αὐτό. Καὶ ὧν αἱ ἐπιστῆμαι καλ- 20
λίους ἢ σπουδαιότεραι, καὶ τὰ πράγματα καλλίω καὶ σπου-
δαιότερα· ὡς γὰρ [z] ἔχει ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἀληθές· κελεύει δὲ
τὸ αὑτῆς ἑκάστη. Καὶ τῶν σπουδαιοτέρων [a] δὲ καὶ καλλιό-
νων [b] αἱ ἐπιστῆμαι ἀνάλογον διὰ ταῦτα. Καὶ ὃ κρίνειαν ἂν 21
ἢ κεκρίκασιν οἱ φρόνιμοι ἢ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ πλείους
ἢ οἱ κράτιστοι ἀγαθὸν ἢ μεῖζον, ἀνάγκη οὕτως ἔχειν, ἢ
ἁπλῶς ἢ [c] ᾗ κατὰ τὴν φρόνησιν [d] ἔκριναν. Ἔστι δὲ τοῦτο
κοινὸν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων· καὶ γὰρ τὶ καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν

[t] χρυσοῦ σίδηρος Q. [v] μείζων et χαλεπώτερον Q.Y^b. [w] αἱ alterum om. Q.Y^b.Z^b. [x] ἐστί Q. [y] καὶ post ἢ om. Q.Y^b.Z^b. [z] ἔχει om. Q.Y^b.Z^b. [a] δὲ om. iidem. [b] αἱ om. Z^b. [c] ᾗ] εἰ Q.Y^b.Z^b.A^c. [d] ἔκρινον Y^b.

οὕτως ἔχει ὡς ἂν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φρόνησις εἴποι. Ἀλλ'
ἐπ' ἀγαθῶν εἰρήκαμεν· ὥρισται γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ λαβόντα
τὰ πράγματα φρόνησιν ἕλοιτ' ἂν ἕκαστον· δῆλον οὖν ὅτι
22 καὶ μεῖζον, ὃ μᾶλλον ἡ φρόνησις λέγει. Καὶ τὸ τοῖς βελ-
τίοσιν ὑπάρχον, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ βελτίους, [e] οἷον ἀνδρία ἰσχύος.
Καὶ ὃ ἕλοιτ' ἂν ὁ βελτίων, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ βελτίων, οἷον τὸ
ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν· τοῦτο γὰρ ὁ δικαιότερος [f] ἂν
23 ἕλοιτο. Καὶ τὸ ἥδιον τοῦ ἧττον ἡδέος· τὴν γὰρ ἡδονὴν
πάντα διώκει, καὶ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ ἥδεσθαι ὀρέγονται, ὥρι-
σται δὲ τούτοις τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ τέλος. Ἥδιον δὲ τό τε
24 ἀλυπότερον καὶ τὸ πολυχρονιώτερον ἡδύ. Καὶ τὸ κάλλιον
τοῦ ἧττον καλοῦ· τὸ γὰρ καλόν ἐστιν ἤτοι τὸ ἡδὺ ἢ [g] τὸ
25 καθ' αὑτὸ αἱρετόν. Καὶ ὅσων αὐτοὶ αὑτοῖς ἢ φίλοις βού-
λονται [h] αἴτιοι εἶναι μᾶλλον, ταῦτα μείζω ἀγαθά, ὅσων δὲ
26 ἥκιστα, μείζω κακά. Καὶ τὰ πολυχρονιώτερα τῶν ὀλιγο-
χρονιωτέρων καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν [i] μὴ βεβαιοτέρων· ὑπερ-
έχει γὰρ ἡ χρῆσις τῶν μὲν τῷ χρόνῳ τῶν δὲ τῇ βουλήσει·
27 ὅταν γὰρ βούλωνται, ὑπάρχει μᾶλλον ἡ τοῦ βεβαίου. Καὶ
ὡς ἂν ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ὁμοίων πτώσεων, καὶ τἆλλ'
ἀκολουθεῖ· οἷον [k] εἰ τὸ ἀνδρείως κάλλιον καὶ αἱρετώτερον τοῦ
σωφρόνως, καὶ ἀνδρία σωφροσύνης [l] αἱρετωτέρα καὶ τὸ ἀν-
28 δρεῖον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν. Καὶ ὃ πάντες αἱροῦνται τοῦ
μὴ ὃ πάντες. Καὶ ὃ οἱ πλείους ἢ οἱ [m] ἐλάττους· ἀγαθὸν
γὰρ ἦν οὗ πάντες ἐφίενται, ὥστε καὶ μεῖζον οὗ μᾶλλον. Καὶ
ὃ [n] οἱ [o] ἀμφισβητοῦντες ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ [p] οἱ κρίνοντες ἢ οὓς οὗ-
τοι κρίνουσιν· τὸ μὲν γὰρ ὡς [q] ἂν εἰ πάντες φαῖεν ἐστί, τὸ
29 δὲ οἱ κύριοι καὶ οἱ εἰδότες. Καὶ ὁτὲ μὲν οὗ πάντες μετέχουσι
μεῖζον· ἀτιμία γὰρ τὸ μὴ [r] μετέχειν· ὁτὲ δὲ οὗ μηδεὶς ἢ οὐ
30 ὀλίγοι· σπανιώτερον γάρ. Καὶ τὰ ἐπαινετώτερα· καλλίω
γάρ. Καὶ ὧν αἱ τιμαὶ μείζους, ὡσαύτως· ἡ γὰρ τιμὴ ὥσπερ

[e] οἷον ἡ ἀνδρεία A[c]. [f] ἕλοιτ' ἂν Q.Y[b].Z[b]. [g] τὸ post ἢ om. Q.Y[b].Z[b]. [h] αἴτιον Q.Y[b].Z[b]. [i] μὴ om. A[c]: unde rc. ἀβεβαιοτέρων. [k] εἰ om. Q.Y[b]. [l] αἱρετώτερον Z[b]. [m] ἐλάττονες Q.Y[b].Z[b]. [n] οἱ om. Q.Y[b].Z[b]. [o] ἀμφισβητοῦσιν Y[b].Z[b]. [p] οἱ ante κρίνοντες om. Q.Y[b].Z[b]. [q] ἂν εἰ] οἱ Q.Y[b].Z[b]. [r] κατέχειν Q.

ἀξία τις ἐστίν. Καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους. Καὶ τὰ τῶν 31
ὁμολογουμένων ἢ φαινομένων μεγάλων μείζω. Καὶ διαιρούμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ αὐτὰ μείζω φαίνεται· [s]πλειόνων γὰρ [t]ὑπερέχειν φαίνεται. Ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησι πεῖσαι [v]λέγουσαν τὸν Μελέαγρον ἀναστῆναι

> [w]ὅσσα κάκ' ἀνθρώποισι [x]πέλει τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
> λαοὶ μὲν φθινύθουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
> τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσιν.

Καὶ τὸ συντιθέναι καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμος, διά τε τὸ αὐτὸ τῇ διαιρέσει (ἡ γὰρ σύνθεσις ὑπεροχὴν δείκνυσι πολλήν) καὶ [y]ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ αἴτιον. Ἐπεὶ 32
δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα· εἰ γὰρ παρὰ δύναμιν καὶ παρ' ἡλικίαν καὶ παρὰ τοὺς [z]ὁμοίους, καὶ εἰ οὕτως ἢ ἐνταῦθα ἢ τόθ', ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν [a]καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ τῶν ἐναντίων. Ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ ὀλυμπιονίκῃ·

> πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν [b]ἄσιλλαν
> ἰχθῦς ἐξ Ἄργους εἰς [c]Τέγεαν ἔφερον.

Καὶ ὁ Ἰφικράτης αὐτὸν ἐνεκωμίαζε λέγων ἐξ ὧν ὑπῆρξε ταῦτα. Καὶ τὸ αὐτοφυὲς τοῦ ἐπικτήτου· χαλεπώτερον γάρ. 33
Ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησιν

> αὐτοδίδακτος [d]δ' εἰμί.

Καὶ τὸ μεγάλου μέγιστον μέρος· οἷον Περικλῆς τὸν ἐπιτά- 34
φιον λέγων, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὥσπερ [e]τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη. Καὶ τὰ ἐν χρείᾳ μεί- 35
ζονι χρήσιμα, οἷον τὰ ἐν γήρᾳ καὶ νόσοις. Καὶ δυοῖν τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους. Καὶ τὸ [f]αὐτῷ καὶ ἁπλῶς. Καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου· τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ, τὸ δ' οὔ. Καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου· τέλη γὰρ μᾶλλον τὰ πρὸς τῷ τέλει.

[s] πλειόνων ante μείζω Zb. [t] ἡ ὑπεροχὴ Q.Yb.Zb. [v] λέγουσαν om. Ac. [w] ὅσα Q.Yb Zb. [x] πέλει om. Q.Yb.Zb. [y] ὃ Ac. [z] ὁμοίους] ἄλλους Q.Yb.Zb. [a] καὶ ἀγαθῶν καὶ] ἢ ἀγαθῶν ἢ Q. [b] ἄσηλλαν Zb. [c] τέγαιαν Q. [d] δ' om. Q.Yb.Zb. [e] τὸ] καὶ τὸ Q.Yb.Zb. [f] αὐτὸ Q.Yb.Zb.

36 Καὶ τὰ πρὸς ἀλήθειαν τῶν πρὸς δόξαν. Ὅρος δὲ τοῦ πρὸς
δόξαν, ὃ λανθάνειν μέλλων οὐκ ἂν ἕλοιτο. Διὸ καὶ τὸ εὖ
πάσχειν τοῦ εὖ ποιεῖν δόξειεν ἂν αἱρετώτερον εἶναι· τὸ μὲν
γὰρ κἂν λανθάνῃ αἱρήσεται, ποιεῖν δ' εὖ λανθάνων οὐ δοκεῖ
37 ἂν ἑλέσθαι. Καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται· πρὸς
ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον. Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν
38 εἶναι, ὅτι δοκεῖν ἢ εἶναι αἱρετώτερον· τὸ δὲ ὑγιαίνειν οὔ. Καὶ
τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον, οἷον τὸ πρὸς τὸ ζῆν καὶ εὖ
ζῆν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ πράττειν τὰ καλά. Διὸ [g] καὶ ὁ
πλοῦτος καὶ ἡ ὑγίεια μέγιστα δοκεῖ εἶναι· ἅπαντα γὰρ ἔχει
39 ταῦτα. Καὶ τὸ ἀλυπότερον καὶ [h] τὸ μεθ' ἡδονῆς· πλείω γὰρ
ἑνός, ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀλυπία. Καὶ
40 δυοῖν [i] ὃ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ. Καὶ
ἃ μὴ λανθάνει παρόντα ἢ [k] λανθάνει· πρὸς ἀλήθειαν γὰρ
[l] τείνει ταῦτα. Διὸ τὸ πλουτεῖν φανείη ἂν μεῖζον ἀγαθὸν
41 τοῦ δοκεῖν. Καὶ τὸ ἀγαπητόν, καὶ τοῖς μὲν μόνον τοῖς δὲ
μετ' ἄλλων. Διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἄν τις τὸν ἑτερόφθαλ-
μον τυφλώσῃ καὶ τὸν δύ' ἔχοντα· ἀγαπητὸν γὰρ ἀφῄρηται.
Ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ τὰς πίστεις φέρειν ἐν τῷ προτρέπειν
καὶ ἀποτρέπειν, σχεδὸν εἴρηται.

8 Μέγιστον δὲ καὶ κυριώτατον ἁπάντων πρὸς τὸ δύνασθαι
πείθειν καὶ καλῶς συμβουλεύειν, τὰς πολιτείας ἁπάσας λα-
βεῖν καὶ τὰ [m] ἑκάστης [n] ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διε-
2 λεῖν. Πείθονται γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι, συμφέρει δὲ
τὸ σῶζον τὴν [o] πολιτείαν. Ἔτι δὲ κυρία μέν ἐστιν ἡ τοῦ
κυρίου [p] ἀπόφασις, τὰ δὲ κύρια διῄρηται [q] κατὰ τὰς πολι-
τείας· ὅσαι γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσαῦτα καὶ τὰ κύριά ἐστιν.
3 Εἰσὶ δὲ πολιτεῖαι [r] τέτταρες, δημοκρατία ὀλιγαρχία ἀριστο-
κρατία μοναρχία· ὥστε [s] τὸ μὲν κύριον καὶ τὸ κρῖνον τούτων

[g] καὶ ante ὁ om. A^c. [h] τὸ alterum om. pr. A^c. [i] ὃ τῷ] αὐτὸ Z^b, αὖ τὸ ὃ Q, ἂν τὸ Y^b. [k] λανθάνειν Y^b.Z^b.A^c. [l] τινι Y^b.Z^b.A^c, τινα Q. [m] ἑκάστω Q. [n] ἤθη A^c. [o] πόλιν Q.Z^b. et pr. Y^b. [p] ἀπόφανσις Y^b.Z^b. [q] κατὰ] καὶ κατὰ Q.Y^b.Z^b. [r] τέσσαρες iidem. [s] τὸ μὲν] τὸν μὲν Z^b.

[t]τί ἐστιν ἀεὶ μόριον, ἢ [v]ὅλον [w]τούτων. Ἔστι δὲ δημοκρατία 4
μὲν πολιτεία ἐν ᾗ κλήρῳ διανέμονται τὰς ἀρχάς, ὀλιγαρχία
δὲ ἐν ᾗ οἱ ἀπὸ τιμημάτων, ἀριστοκρατία δὲ ἐν ᾗ [x]οἱ κατὰ
παιδείαν. Παιδείαν δὲ λέγω τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου κειμένην· οἱ
γὰρ ἐμμεμενηκότες [y]ἐν τοῖς [z]νομίμοις ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ
ἄρχουσιν. Ἀνάγκη δὲ τούτους φαίνεσθαι ἀρίστους· ὅθεν
καὶ τοὔνομα εἴληφε τοῦτο. Μοναρχία δ' ἐστὶ [a]κατὰ τοὔ-
νομα ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριός ἐστιν· τούτων δὲ ἡ μὲν κατὰ
τάξιν τινὰ βασιλεία, ἡ δ' ἀόριστος τυραννίς. Τὸ [b]δὴ τέλος 5
ἑκάστης πολιτείας οὐ δεῖ λανθάνειν· αἱροῦνται γὰρ τὰ πρὸς
τὸ τέλος. Ἔστι δὲ δημοκρατίας μὲν τέλος ἐλευθερία, ὀλι-
γαρχίας δὲ πλοῦτος, ἀριστοκρατίας δὲ τὰ [c]πρὸς παιδείαν
καὶ τὰ νόμιμα, τυραννίδος δὲ φυλακή. Δῆλον οὖν ὅτι τὰ
πρὸς τὸ τέλος [d]ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα δι-
αιρετέον, εἴπερ αἱροῦνται πρὸς τοῦτο [e]ἐπαναφέροντες. Ἐπεὶ 6
δὲ οὐ μόνον αἱ πίστεις γίνονται δι' ἀποδεικτικοῦ λόγου ἀλλὰ
καὶ δι' ἠθικοῦ (τῷ γὰρ ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα
πιστεύομεν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἂν ἀγαθὸς φαίνηται ἢ εὔνους ἢ
ἄμφω), δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς·
τὸ μὲν [f]γὰρ ἑκάστης ἦθος πιθανώτατον ἀνάγκη πρὸς ἑκά-
στην εἶναι. Ταῦτα δὲ ληφθήσεται διὰ τῶν αὐτῶν· τὰ μὲν
γὰρ ἤθη φανερὰ κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἡ δὲ προαίρεσις ἀνα-
φέρεται πρὸς τὸ τέλος.

Ὧν μὲν οὖν δεῖ ὀρέγεσθαι προτρέποντας ὡς ἐσομένων ἢ 7
ὄντων, καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος πίστεις
λαμβάνειν, ἔτι δὲ [g]περὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας ἠθῶν καὶ
νομίμων διὰ τίνων τε καὶ πῶς εὐπορήσομεν, ἐφ' ὅσον ἦν τῷ
παρόντι καιρῷ σύμμετρον, εἴρηται· διηκρίβωται γὰρ ἐν τοῖς
πολιτικοῖς περὶ τούτων.

Μετὰ δὲ ταῦτα [h]λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ 9

[t] τί ἐστιν ἀεὶ] ἂν εἴη Q.Y^b.Z^b. [v] ὅλων Q. [w] τούτων corr. A^c. [x] οἱ κατὰ] κατὰ τὴν A^c. [y] ἐν om. Q. [z] νόμοις Q.Y^b.Z^b. [a] κατὰ] καὶ τὰ Z^b. [b] δὴ] δὲ Y^b.Z^b. [c] πρὸς] περὶ A^c. [d] ἑκάστου Q. [e] ἀναφέροντες Q.Y^b.Z^b. [f] γὰρ ἑκάστου Q.Y^b.Z^b. [g] περὶ post δὲ om. Q.Y^b.Z^b. [h] λέγομεν Z^b.

καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ
ψέγοντι· συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τούτων λέγοντας κἀ-
κεῖνα δηλοῦν ἐξ ὧν ποιοί τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ τὸ
ἦθος, [i]ἥπερ ἦν δευτέρα πίστις· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἡμᾶς τε
2 καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετήν. Ἐπεὶ
δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν
πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεὸν ἀλλὰ καὶ ἄψυχα καὶ
τῶν ἄλλων ζῴων τὸ τυχόν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τού-
των ληπτέον τὰς προτάσεις, ὥστε ὅσον παραδείγματος χάριν
3 εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων. Καλὸν μὲν οὖν ἐστίν, [k]ὃ ἂν δι'
αὑτὸ αἱρετὸν ὂν ἐπαινετὸν ᾖ, ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν ἡδὺ ᾖ, ὅτι
ἀγαθόν. Εἰ δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καλόν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν
4 καλὸν εἶναι· ἀγαθὸν γὰρ ὂν ἐπαινετόν ἐστιν. Ἀρετὴ δ'
ἐστὶ μὲν δύναμις, ὡς δοκεῖ, ποριστικὴ ἀγαθῶν [l]καὶ φυλα-
κτική, καὶ δύναμις εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάν-
5 των περὶ πάντα. Μέρη δὲ ἀρετῆς δικαιοσύνη, ἀνδρία, σω-
φροσύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραό-
6 της, φρόνησις, σοφία. Ἀνάγκη δὲ μεγίστας [m]εἶναι ἀρετὰς
τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις
εὐεργετική. Διὰ τοῦτο τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους μάλιστα
τιμῶσιν· [n]ἡ μὲν γὰρ [o]ἐν πολέμῳ [n]ἡ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ [p]χρή-
σιμος [q]ἄλλοις. Εἶτα [r]ἡ ἐλευθεριότης· προΐενται γὰρ καὶ
οὐκ ἀνταγωνίζονται περὶ τῶν χρημάτων, ὧν μάλιστα ἐφίεν-
7 ται ἄλλοι. Ἔστι δὲ δικαιοσύνη μὲν ἀρετὴ δι' ἣν τὰ αὑτῶν
ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὡς [s]ὁ νόμος, ἀδικία δὲ δι' ἣν τὰ ἀλλό-
8 τρια, οὐχ ὡς [s]ὁ νόμος. Ἀνδρία δὲ δι' ἣν πρακτικοί εἰσι τῶν
καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὡς [s]ὁ νόμος κελεύει, καὶ
9 ὑπηρετικοὶ τῷ νόμῳ· δειλία δὲ τοὐναντίον. [t]Σωφροσύνη δὲ
ἀρετὴ δι' ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς τοῦ σώματος οὕτως ἔχουσιν
10 ὡς ὁ νόμος κελεύει· [v]ἀκολασία δὲ τοὐναντίον. Ἐλευθεριότης

[i] ὅπερ Q.Y^b.Z^b. [k] ὃ—ᾖ om. Y^b.Z^b. [l] καὶ om. Q.Z^b. [m] εἶναι] εἶναι τὰς Z^b. [n] ἡ—ἡ] οἱ—οἱ Q. [o] ἐν post γὰρ om. Q.Z^b. [p] χρήσιμός ἐστιν Y^b.Z^b, χρήσιμοί εἰσιν Q. [q] ἄλλοις] αὐτοῖς Q.Y^b.Z^b. [r] ἡ om. Q.Y^b.Z^b, quorum Y^b. ἐλευθερίους. [s] ὁ ante νόμος om. pr. Y^b. [t] σωφροσύνη—τοὐναντίον om. Y^b.Z^b. [v] ἀκρασία γρ. rc. A^c.

δὲ περὶ χρήματα εὖ ποιητική, ἀνελευθερία δὲ τοὐναντίον.
Μεγαλοψυχία δὲ ἀρετὴ μεγάλων ποιητικὴ εὐεργετημάτων, 11
[w] μικροψυχία δὲ τοὐναντίον. Μεγαλοπρέπεια δὲ ἀρετὴ ἐν 12
δαπανήμασι μεγέθους ποιητική· [x] μικροψυχία δὲ καὶ μικρο-
πρέπεια τἀναντία. Φρόνησις δ' ἐστὶν ἀρετὴ διανοίας, καθ' 13
ἣν εὖ βουλεύεσθαι δύνανται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῶν εἰρη-
μένων εἰς εὐδαιμονίαν. Περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας κα- 14
θόλου καὶ περὶ τῶν μορίων εἴρηται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα και-
ρὸν ἱκανῶς, περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· φανερὸν
γὰρ ὅτι ἀνάγκη τά τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλά (πρὸς
ἀρετὴν γάρ) καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα, τοιαῦτα δὲ τά τε
σημεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ ἔργα. Ἐπεὶ δὲ τὰ σημεῖα καὶ 15
τὰ τοιαῦτα [y] ἅ ἐστιν ἀγαθοῦ ἔργα ἢ [z] πάθη, καλά, ἀνάγκη
[a] ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα ἢ σημεῖα ἀνδρίας ἢ ἀνδρείως πέπρα-
κται καλὰ εἶναι, καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα (πάθη δὲ
οὔ· ἐν μόνῃ γὰρ ταύτῃ τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀεὶ τὸ δικαίως καλόν,
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζημιοῦσθαι αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ
ἀδίκως), καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς ὡσαύτως. Καὶ ἐφ' 16
ὅσοις τὰ ἆθλα τιμή, καλά. Καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ μᾶλλον ἢ
χρήματα. Καὶ ὅσα μὴ αὑτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν [b] αἱρε-
τῶν. Καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθά, ὅσα ὑπέρ τε [c] πατρίδος τις 17
ἐποίησε, παριδὼν τὸ αὑτοῦ. Καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθά, καὶ
ἃ [d] μὴ αὐτῷ ἀγαθά· αὑτοῦ γὰρ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα. Καὶ ὅσα 18
τεθνεῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ αὑτοῦ
ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ [e] ζῶντι. Καὶ ὅσα ἔργα τῶν [f] ἄλλων 19
ἕνεκα· ἧττον γὰρ αὑτοῦ. Καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ ἄλλους,
ἀλλὰ μὴ περὶ αὑτόν. Καὶ περὶ τοὺς εὖ ποιήσαντας· δίκαιον
γάρ. Καὶ τὰ εὐεργετήματα· οὐ γὰρ εἰς αὑτόν. Καὶ τὰ 20
ἐναντία ἢ ἐφ' οἷς αἰσχύνονται· [g] τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰσχύνονται

[w] μικροψυχία—ποιητική om. Q. [x] μικροψυχίαν δὲ καὶ μικροπρέπειαν Q. [y] ὅσα εἰσὶν Q.Y^b.Z^b. [z] πάθη corr. A^c. [a] τε ὅσα Q.Y^b.Z^b. [b] ἀρετῶν Z^b. [c] πατρίδος ἐποίησε Y^b, πατρίδος ἐποίει τις Q. [d] μὴ] μὴ τῷ Q. [e] ζῶντα Q.Y^b.Z^b.A^c. [f] ἄλλων] καλῶν Q.Y^b.Z^b. [g] τὰ—αἰσχύνονται om. Q.

καὶ λέγοντες καὶ ποιοῦντες καὶ μέλλοντες, ὥσπερ καὶ Σαπφὼ πεποίηκεν, εἰπόντος τοῦ Ἀλκαίου

θέλω τι [h] Ϝειπῆν, [i] ἀλλά με κωλύει
αἰδώς,
αἰ δ' [k] εἶχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν
καὶ [l] μή τι Ϝειπῆν [m] γλῶσσ' ἐκύκα κακόν,
αἰδώς κέν σε οὐχ εἶχεν ὄμματ',
ἀλλ' ἔλεγες περὶ [n] τῶ δικαίω.

21 Καὶ περὶ ὧν ἀγωνιῶσι μὴ φοβούμενοι· περὶ γὰρ τῶν πρὸς
22 δόξαν φερόντων ἀγαθῶν τοῦτο πάσχουσιν. Καὶ αἱ τῶν φύσει [o] σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα, οἷον
23 ἀνδρὸς ἢ γυναικός. Καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μᾶλλον ἢ
24 αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη καλόν. Καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον καὶ μὴ καταλλάττεσθαι· τό τε γὰρ ἀνταποδιδόναι δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον καλόν, καὶ [p] ἀν-
25 δρείου τὸ μὴ ἡττᾶσθαι. Καὶ νίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν· αἱρετά τε γὰρ [q] ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ. Καὶ τὰ [r] μνημονευτά, καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον. [s] Καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται. Καὶ [t] οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ. Καὶ τὰ περιττά. Καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα καλλίω· [v] εὐμνημονευτότερα γάρ.
26 Καὶ κτήματα ἄκαρπα· [w] ἐλευθεριώτερα γάρ. Καὶ τὰ παρ' ἑκάστοις δὲ ἴδια καλά. Καὶ ὅσα σημεῖά ἐστι τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπαινουμένων, οἷον ἐν Λακεδαίμονι κομᾶν καλόν· [x] ἐλευθέρου γὰρ σημεῖον· οὐ γάρ ἐστι κομῶντα ῥᾴδιον οὐδὲν ποιεῖν
27 ἔργον θητικόν. Καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάναυσον
28 τέχνην· [y] ἐλευθέρου γὰρ τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν. Ληπτέον δὲ καὶ [z] τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν [a] ὡς ταὐτὰ ὄντα καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ πρὸς ψόγον, οἷον τὸν εὐλαβῆ [b] ψυχρὸν

[h] Ϝειπῆν] τ' εἰπῆν A^c, τ' εἰπεῖν Q.Y^b.Z^b. [i] ἀλλά—Ϝειπῆν om. Z^b. [k] ἦχες A^c, ἶκες Y^b. [l] μητιτειπῆν A^c, μήτ' εἰπεῖν Q.Y^b. [m] γλῶσσα κυκαῖ A^c. [n] ὦ Q.Z^b. [o] σπουδαιότεραι Q. [p] ἀνδρεῖον Z^b. [q] ἄκαρπον Q. [r] μνημονεύματα Q.Y^b.Z^b.A^c. [s] καὶ ἃ] μᾶλλον δὲ καὶ ἃ Q.Y^b.Z^b. [t] οἷς] ἡ A^c, ὧ rc. Y^b, om. Z^b. et pr. Y^b. [v] εὐμνημόνευτα Q.Z^b. et pr. Y^b. [w] ἐλευθεριώτερον Q. [x] ἐλευθερίας Q.Y^b.Z^b. [y] ἐλευθέριον Q.Y^b.Z^b. [z] τὰ om. A^c. [a] ὡς] ὡς καὶ Q.Y^b.Z. [b] ψυχρὸν] καὶ εὔψυχρον δειλὸν pr. Y^b, καὶ εὔψυχον δειλὸν Q.Z^b.

καὶ ἐπίβουλον καὶ τὸν ἠλίθιον χρηστὸν καὶ τὸν ἀνάλγητον
πρᾶον. Καὶ ἕκαστον δ' ἐκ τῶν παρακολουθούντων ἀεὶ κατὰ 29
τὸ [c] βέλτιστον, οἷον τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικὸν ἁπλοῦν
καὶ τὸν αὐθάδη μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν. Καὶ τοὺς ἐν ταῖς
ὑπερβολαῖς ὡς ἐν ταῖς ἀρεταῖς ὄντας, οἷον τὸν θρασὺν ἀν-
δρεῖον καὶ τὸν ἄσωτον ἐλευθέριον· δόξει τε γὰρ τοῖς πολ-
λοῖς, καὶ ἅμα παραλογιστικὸν ἐκ τῆς αἰτίας· εἰ γὰρ οὗ μὴ
ἀνάγκη [d] κινδυνευτικός, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειεν ὅπου καλόν,
καὶ εἰ προετικὸς τοῖς τυχοῦσι, καὶ τοῖς φίλοις· ὑπερβολὴ
γὰρ ἀρετῆς τὸ πάντας εὖ ποιεῖν. Σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ 30
ἔπαινος· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθη-
ναίους ἐν [e] Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. Δεῖ δὲ τὸ παρ' ἑκάστοις
[f] τίμιον λέγειν ὡς ὑπάρχει, οἷον ἐν Σκύθαις ἢ Λάκωσιν ἢ φι-
λοσόφοις. Καὶ ὅλως δὲ τὸ τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλόν,
[g] ἐπείπερ δοκεῖ γειτνιᾶν. Καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον, οἷον 31
εἰ ἄξια τῶν προγόνων καὶ τῶν προϋπηργμένων· εὐδαιμονικὸν
γὰρ καὶ καλὸν [h] τὸ προσεπικτᾶσθαι τιμήν. [i] Καὶ εἰ παρὰ
τὸ προσῆκον [k] δὲ [l] ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ κάλλιον, οἷον [m] εἰ
εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἀτυχῶν δὲ μεγαλόψυχος, ἢ μείζων
[n] γιγνόμενος βελτίων καὶ καταλλακτικώτερος. Τοιοῦτον δὲ
τὸ τοῦ Ἰφικράτους, ἐξ οἵων εἰς οἷα, καὶ [o] τὸ τοῦ ὀλυμ-
πιονίκου

πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν,

καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου

ἢ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν [o] τ' οὖσα τυράννων.

Ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τοῦ σπουδαίου 32
τὸ κατὰ προαίρεσιν, πειρατέον δεικνύναι πράττοντα κατὰ
προαίρεσιν. Χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι πεπρα-
χότα. Διὸ καὶ τὰ συμπτώματα καὶ τὰ ἀπὸ τύχης ὡς ἐν
προαιρέσει ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια προφέρηται,

[c] βέλτιον Q. [d] κινδυνευτικόν Q.Z^b. [e] ἀθήναις Y^b. [f] τίμιον] τίμιον ὂν A^c. [g] ἐπείπερ γε δοκεῖ A^c. [h] τὸ] καὶ τὸ A^c. [i] καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b. [k] δὲ add. A^c. [l] ἐπεὶ A^c. [m] εἰ ὁ ἀτυχῶν μὲν μέτριος, ὁ δὲ ἀτυχῶν μεγαλόψυχος Q.Y^b.Z^b. [n] γενόμενος Q.Y^b.Z^b. [o] τὸ et mox τ' om. Q.Y^b.Z^b.

33 σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει καὶ προαιρέσεως. Ἔστι δ' ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς. Δεῖ οὖν τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι ὡς τοιαῦται. Τὸ δ' ἐγκώμιον τῶν ἔργων ἐστίν, τὰ δὲ κύκλῳ εἰς πίστιν, οἷον εὐγένεια καὶ παιδεία· εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς καὶ τὸν οὕτω τραφέντα τοιοῦτον εἶναι. Διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαντας. Τὰ δ' ἔργα σημεῖα τῆς ἕξεώς [p] ἐστιν, ἐπεὶ ἐπαινοῖμεν [q] ἂν καὶ μὴ πεπραγότα, εἰ
34 πιστεύοιμεν εἶναι τοιοῦτον. Μακαρισμὸς δὲ καὶ εὐδαιμονισμὸς αὐτοῖς μὲν ταὐτά, τούτοις δ' οὐ ταὐτά, ἀλλ' ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τὴν ἀρετήν, καὶ ὁ εὐδαιμονισμὸς περιέχει ταῦτα.
35 Ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί· ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν [r] ὑπόθοιο [s] ἄν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει
36 ἐγκώμια γίγνεται. Ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἃ δεῖ πράττειν καὶ ποῖόν τινα εἶναι, δεῖ ταῦτα ὡς ὑποθήκας λέγοντας τῇ λέξει μετατιθέναι [t] καὶ στρέφειν, οἷον ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν. Οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν ὑποθήκην δύναται, ὡδὶ δ' ἔπαινον "μέγα φρονῶν οὐ τοῖς διὰ τύχην ὑπάρχουσιν ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν." Ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπόθοιο, καὶ ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί
37 ἂν ἐπαινέσειας. Ἡ δὲ λέξις ἔσται [v] ἀντικειμένη ἐξ ἀνάγκης,
38 ὅταν τὸ μὲν κωλύον τὸ δὲ μὴ κωλύον μετατεθῇ. Χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς, [w] οἷον εἰ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μετ' ὀλίγων ἢ [x] καὶ ὃ μάλιστα πεποίηκεν. Ἅπαντα γὰρ ταῦτα καλά. Καὶ [y] τὰ ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν· ταῦτα δὲ παρὰ τὸ προσῆκον. Καὶ εἰ πολλάκις τὸ αὐτὸ κατώρθωκεν· μέγα γάρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἂν δόξειεν. Καὶ εἰ τὰ προτρέποντα καὶ τιμῶντα διὰ τοῦτον εὕρηται καὶ κατεσκευάσθη. Καὶ εἰς [z] ὃν πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη, οἷον εἰς Ἱππόλοχον καὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα τὸ ἐν ἀγορᾷ σταθῆναι. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν

[p] εἰσιν Q.Yb.Zb. [q] ἂν om. Q.Zb.Ac. et pr. Yb. [r] ὑπόθου Zb. [s] ἂν post γὰρ Q.Yb.Zb. [t] καὶ] δεῖ καὶ Ac. [v] ἀντικειμένης Q. [w] οἷον] hinc altera manus Yb, folio 15. [x] καὶ om. Q.Yb.Zb. [y] τὰ] τὸ Q.Zb.Ac. [z] ὃ Q.Yb.Zb.

ἐναντίων. Κἂν μὴ καθ' αὐτὸν εὐπορῇς, πρὸς ἄλλους ἀντιπαραβάλλειν· [a] ὅπερ Ἰσοκράτης ἐποίει διὰ τὴν [b] ἀσυνήθειαν τοῦ δικολογεῖν. Δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους συγκρίνειν· αὐξητικὸν γὰρ καὶ καλόν, εἰ σπουδαίων βελτίων. Πίπτει δ' εὐλόγως 39
ἡ αὔξησις εἰς τοὺς ἐπαίνους· ἐν ὑπεροχῇ γάρ ἐστιν, ἡ δ' ὑπεροχὴ τῶν καλῶν. Διὸ κἂν μὴ πρὸς τοὺς ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς [c] ἄλλους δεῖ παραβάλλειν, ἐπείπερ ἡ ὑπεροχὴ δοκεῖ μηνύειν ἀρετήν. Ὅλως δὲ τῶν κοινῶν εἰδῶν ἅπασι τοῖς 40
λόγοις ἡ μὲν αὔξησις [d] ἐπιτηδειοτάτη τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· τὰς γὰρ πράξεις ὁμολογουμένας λαμβάνουσιν, ὥστε λοιπὸν μέγεθος περιθεῖναι καὶ κάλλος· τὰ δὲ παραδείγματα τοῖς συμβουλευτικοῖς· ἐκ γὰρ τῶν προγεγονότων τὰ μέλλοντα καταμαντευόμενοι κρίνομεν· τὰ δ' ἐνθυμήματα τοῖς δικανικοῖς· αἰτίαν γὰρ καὶ ἀπόδειξιν μάλιστα δέχεται τὸ [e] γεγονὸς διὰ τὸ [f] ἀσαφές. Ἐκ τίνων μὲν οὖν οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι 41
λέγονται σχεδὸν πάντες, καὶ πρὸς ποῖα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, καὶ ἐκ τίνων τὰ ἐγκώμια γίγνεται καὶ τὰ ὀνείδη, ταῦτ' ἐστίν· [g] ἐχομένων γὰρ τούτων τὰ ἐναντία τούτοις φανερά· ὁ γὰρ ψόγος ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστίν.

[h] Περὶ [i] δὲ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐκ πόσων καὶ ποίων 10
[k] ποιεῖσθαι δεῖ τοὺς συλλογισμούς, ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. Δεῖ δὴ λαβεῖν τρία, ἓν μὲν τίνων καὶ πόσων ἕνεκα ἀδικοῦσι, 2
δεύτερον δὲ πῶς αὐτοὶ διακείμενοι, τρίτον δὲ τοὺς ποίους καὶ πῶς ἔχοντας. Διορισάμενοι οὖν τὸ ἀδικεῖν λέγωμεν 3
ἑξῆς. Ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα παρὰ τὸν νόμον. Νόμος δ' ἐστὶν ὁ μὲν ἴδιος ὁ δὲ κοινός. Λέγω δὲ ἴδιον μὲν καθ' ὃν γεγραμμένον πολιτεύονται, κοινὸν δὲ ὅσα [l] ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι δοκεῖ. Ἑκόντες δὲ ποιοῦσιν ὅσα εἰδότες καὶ μὴ ἀναγκαζόμενοι. Ὅσα μὲν οὖν

[a] ὅπερ ὁ ἰσοκράτης Ac. [b] συνήθειαν τοῦ δικαιολογεῖν Q.Yb.Zb. [c] ἄλλους] πολλοὺς corr. Yb. [d] ἐπιτηδειοτέρα Q.Yb.Zb. [e] γένος Ac. [f] σαφές Zb. [g] ἐχομένως Yb.Zb.Ac. [h] περὶ] hinc librum secundum incipiunt Na.Vb.Zb. quorum Na. cum Q. in margine κατὰ Λατίνους ἔτι καὶ ταῦτα τοῦ α βιβλίου εἰσίν. [i] δὲ] δὲ τῆς Q.Yb.Zb. [k] δεῖ ποιεῖν Zb. [l] ἔγγραφα Zb.

ἑκόντες, οὐ πάντα προαιρούμενοι, ὅσα δὲ προαιρούμενοι, εἰδό-
4 τες ἅπαντα· οὐδεὶς γὰρ ὃ προαιρεῖται ἀγνοεῖ. Δι' ἃ δὲ προαιροῦνται βλάπτειν καὶ φαῦλα ποιεῖν παρὰ τὸν νόμον, κακία ἐστὶ καὶ ἀκρασία· ἐὰν γάρ τινες ἔχωσι μοχθηρίαν ἢ μίαν ἢ πλείους, περὶ [m] δὲ τοῦτο [n] ὃ μοχθηροὶ τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἄδικοί εἰσιν, οἷον ὁ μὲν ἀνελεύθερος περὶ [o] χρήματα, ὁ δ' ἀκόλαστος περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, ὁ δὲ μαλακὸς περὶ τὰ ῥάθυμα, ὁ δὲ δειλὸς περὶ τοὺς κινδύνους (τοὺς γὰρ συγκινδυνεύοντας ἐγκαταλιμπάνουσι [p] διὰ τὸν φόβον), ὁ δὲ φιλότιμος διὰ τιμήν, ὁ δ' ὀξύθυμος δι' ὀργήν, ὁ δὲ [q] φιλόνικος διὰ νίκην, ὁ δὲ πικρὸς διὰ τιμωρίαν, ὁ δ' ἄφρων διὰ τὸ ἀπατᾶσθαι περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, [r] ὁ δ' ἀναίσχυντος δι' ὀλιγωρίαν δόξης. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν
5 ἄλλων ἕκαστος περὶ ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων δῆλον, τὰ μὲν ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς εἰρημένων, τὰ δ' ἐκ τῶν περὶ τὰ πάθη ῥηθησομένων· λοιπὸν δ' εἰπεῖν τίνος ἕνεκα καὶ πῶς [s] ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ τίνας.
6 Πρῶτον μὲν οὖν διελώμεθα τίνων [t] ὀρεγόμενοι καὶ ποῖα φεύγοντες [v] ἐγχειροῦσιν ἀδικεῖν· δῆλον γὰρ ὡς τῷ μὲν κατηγοροῦντι πόσα καὶ ποῖα τούτων ὑπάρχει τῷ ἀντιδίκῳ σκεπτέον, ὧν ἐφιέμενοι πάντες τοὺς πλησίον ἀδικοῦσι, τῷ δ' ἀπολογου-
7 μένῳ ποῖα καὶ πόσα τούτων [w] οὐχ ὑπάρχει. Πάντες [x] δὴ πράττουσι πάντα τὰ μὲν οὐ δι' αὑτοὺς τὰ δὲ δι' αὑτούς. Τῶν μὲν οὖν μὴ δι' αὑτοὺς τὰ μὲν διὰ τύχην πράττουσι [y] τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης, [z] τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ φύσει. Ὥστε πάντα ὅσα μὴ δι' αὑτοὺς πράττουσι, τὰ μὲν ἀπὸ τύχης τὰ δὲ φύσει τὰ δὲ βίᾳ. Ὅσα δὲ δι' αὑτούς, [a] καὶ ὧν αὐτοὶ αἴτιοι, τὰ μὲν δι' ἔθος τὰ δὲ δι' ὄρεξιν, [b] καὶ τὰ μὲν
8 διὰ λογιστικὴν ὄρεξιν τὰ δὲ δι' ἀλόγιστον· [c] ἔστι δ' [d] ἡ μὲν

[m] δὲ om. Q. [n] οἱ Ac. [o] χρημάτων Zb. [p] διὰ] γὰρ διὰ Ac. [q] φιλόνεικος Ac. [r] ὁ—δόξης om. Q.Zb. et pr. Yb. [s] ἔχουσιν Yb. [t] ὀρεγόμεθα Q.Zb. [v] ἐγχειροῦμεν Q.Yb.Zb. [w] οὐχ om. Q.Yb.Zb. [x] δὲ Q.Yb.Zb. [y] τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης om. pr. Zb. [z] τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης om. Q. [a] καὶ om. Q.Yb.Zb. [b] καὶ om. Ac. [c] ἔστι] : ὅρος βουλήσεως : ἔστι Ac. [d] ἡ βούλησις μετὰ λόγου ὄρεξις ἀγαθοῦ Q.Yb.Zb.

βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις (οὐδεὶς γὰρ βούλεται ἀλλ' ἢ ὅταν
[e] οἰηθῇ εἶναι ἀγαθόν), ἄλογοι δ' ὀρέξεις ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία,
ὥστε πάντα ὅσα πράττουσιν [f] ἀνάγκη πράττειν δι' αἰτίας
ἑπτά, διὰ τύχην, [g] διὰ φύσιν, διὰ βίαν, δι' ἔθος, διὰ λο-
γισμόν, διὰ θυμόν, δι' ἐπιθυμίαν. Τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι 9
καθ' [h] ἡλικίας ἢ ἕξεις ἢ ἄλλ' ἄττα τὰ πραττόμενα περίερ-
γον· εἰ γὰρ συμβέβηκε τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐπιθυ-
μητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα ἀλλὰ
δι' ὀργὴν καὶ ἐπιθυμίαν. [i] Οὐδὲ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ
συμβέβηκε τοῖς μὲν πένησι διὰ τὴν ἔνδειαν ἐπιθυμεῖν χρη-
μάτων, τοῖς δὲ πλουσίοις διὰ τὴν ἐξουσίαν ἐπιθυμεῖν τῶν
μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν. Ἀλλὰ [k] πράξουσι καὶ οὗτοι οὐ διὰ
πλοῦτον καὶ πενίαν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν. Ὁμοίως δὲ
καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λεγόμενοι κατὰ
τὰς [l] ἕξεις πράττειν, διὰ [m] ταῦτα πράξουσιν· ἢ γὰρ διὰ
λογισμὸν ἢ διὰ πάθος· ἀλλ' οἱ μὲν δι' ἤθη καὶ πάθη [n] χρη-
στά, οἱ δὲ διὰ τἀναντία. Συμβαίνει μέντοι ταῖς μὲν [o] τοιαύ- 10
ταις ἕξεσι τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖν, ταῖς δὲ [p] τοιαῖσδε τὰ
[q] τοιάδε· εὐθὺς γὰρ ἴσως τῷ μὲν σώφρονι διὰ τὸ [r] σώφρονα
εἶναι δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι χρησταὶ ἐπακολουθοῦσι περὶ
τῶν [s] ἡδέων, τῷ δ' ἀκολάστῳ αἱ ἐναντίαι περὶ τῶν αὐτῶν
τούτων. Διὸ τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐατέον, σκεπτέον 11
δὲ ποῖα ποίοις εἴωθεν ἕπεσθαι· εἰ μὲν γὰρ λευκὸς ἢ μέλας
ἢ μέγας ἢ μικρός, οὐδὲν τέτακται τῶν τοιούτων [t] ἀκολουθεῖν,
εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτης ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἤδη διαφέρει. Καὶ
ὅλως ὅσα τῶν συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἤθη τῶν
ἀνθρώπων, οἷον πλουτεῖν [v] δοκῶν ἑαυτῷ ἢ πένεσθαι [w] διοίσει
τι, καὶ [x] εὐτυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐροῦ-

[e] οἰηθείη Q.Y^b.Z^b. [f] ἀνάγκη ante πάντα Q.Y^b.Z^b, omisso πράττειν. [g] διὰ βίαν διὰ φύσιν Q.Y^b.Z^b. [h] ἡλικίαν A^c. [i] οὐδὲ] οὐδὲ οἱ πλούσιοι καὶ πένητες Q. [k] πράττουσι A^c. [l] ὀρέξεις Q. [m] ταῦτα] ταῦτα πάντα Q.Y^b.Z^b. [n] χρηστά] καὶ χρηστά Q.Y^b.Z^b. [o] τοιαύταις] τοιαισδὶ Q.Y^b.Z^b. [p] τοιαισδὶ Q.Y^b.Z^b. [q] τοιάδ' οὗ Q. [r] σώφρονα εἶναι] σῶφρον A^c. [s] ἡδονῶν Q.Y^b.Z^b. [t] ἀκόλουθον Q.Z^b. et pr. Y^b. [v] δοκεῖ τῶ ἢ Q, δοκείτω ἢ Y^b.Z^b. [w] δι' οἰήσει pr. Y^b. [x] ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν Q.Y^b.Z^b.

12 μεν, νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἴπωμεν πρῶτον. Ἔστι δ' ἀπὸ
τύχης μὲν τὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅσων ἥ τε αἰτία ἀόριστος
καὶ μὴ ἕνεκά [y] του γίγνεται καὶ μήτε ἀεὶ μήτε ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ μήτε τεταγμένως· δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης
13 περὶ τούτων. Φύσει δέ, ὅσων ἥ τ' αἰτία ἐν αὐτοῖς καὶ τε-
ταγμένη [z] ἢ γὰρ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡσαύτως ἀποβαίνει.
Τὰ γὰρ παρὰ φύσιν οὐδὲν δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι, [a] πότερα
κατὰ φύσιν τινὰ ἢ ἄλλην αἰτίαν γίγνεται· δόξειε δ' ἂν καὶ ἡ
14 τύχη αἰτία εἶναι τῶν τοιούτων. Βίᾳ δέ, ὅσα [b] παρ' ἐπιθυ-
μίαν ἢ τοὺς λογισμοὺς γίγνεται δι' αὐτῶν τῶν [c] πραττόν-
15 των. Ἔθει δέ, ὅσα διὰ τὸ πολλάκις πεποιηκέναι ποιοῦσιν.
16 Διὰ λογισμὸν δὲ τὰ δοκοῦντα συμφέρειν ἐκ τῶν εἰρημένων
ἀγαθῶν ἢ ὡς τέλος ἢ ὡς πρὸς [d] τὸ τέλος, ὅταν διὰ τὸ [e] συμ-
φέρειν πράττηται· ἔνια γὰρ καὶ οἱ ἀκόλαστοι συμφέροντα
πράττουσιν, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ [e] συμφέρειν ἀλλὰ δι' ἡδονήν.
17 Διὰ θυμὸν δὲ καὶ ὀργὴν τὰ τιμωρητικά. Διαφέρει δὲ τιμω-
ρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά
ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα [f] ἀποπληρωθῇ. [g] Τί
18 μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ὀργή, δῆλον ἔσται ἐν τοῖς περὶ παθῶν, δι'
ἐπιθυμίαν δὲ πράττεται ὅσα φαίνεται ἡδέα. Ἔστι δὲ καὶ
τὸ σύνηθες καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσιν· πολλὰ γὰρ καὶ
τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν [h] ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. Ὥστε
συλλαβόντι εἰπεῖν, ὅσα δι' αὑτοὺς πράττουσιν, ἅπαντ' ἐστὶν
ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα. Ἐπεὶ
δ' ὅσα δι' αὑτούς, ἑκόντες πράττουσιν, [i] οὐχ ἑκόντες δὲ ὅσα
μὴ δι' αὑτούς, πάντ' ἂν εἴη, ὅσα ἑκόντες πράττουσιν, [k] ἢ
ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα· τίθημι
γὰρ καὶ τὴν τῶν κακῶν [l] ἢ φαινομένων κακῶν [m] ἢ ἀπαλλαγὴν
[n] ἢ ἀντὶ μείζονος ἐλάττονος μετάληψιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς (αἱ-

[y] τούτου Q. [z] ἢ ante γὰρ om. pr. A[c]. [a] πότερον Q.Y[b].Z[b]. [b] περὶ Y[b]. [c] πραγμάτων Q. [d] τὸ ante τέλος om. Q.Y[b].Z[b]. [e] συμφέρον utrobique Q.Y[b].Z[b]. [f] ἀποκληρωθῇ A[c], πληρωθῇ Q.Y[b].Z[b]. [g] τί μὲν οὖν] περὶ μὲν οὖν τίνα Q.Y[b].Z[b]. [h] συνεθίσωσιν A[c]. [i] οὐκ ἔχοντες A[c]. [k] ἢ ante ἀγαθὰ om. Q.Y[b].Z[b]. [l] ἢ] ἢ καὶ Z[b]. [m] ἢ om. Q.Y[b].Z[b]. [n] ἢ ἀντὶ—ἀπαλλαγήν ante sect. 19. ληπτέον Z[b].

ρετὰ γάρ [o] πως), καὶ τὴν τῶν λυπηρῶν ἢ φαινομένων [p] ἢ
ἀπαλλαγὴν ἢ μετάληψιν ἀντὶ μειζόνων ἐλαττόνων [q] ἐν τοῖς
ἡδέσιν ὡσαύτως. Ληπτέον ἄρα τὰ συμφέροντα καὶ [r] τὰ ἡδέα, 19
πόσα καὶ ποῖα. Περὶ μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος ἐν τοῖς συμ-
βουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον, περὶ δὲ τοῦ ἡδέος [s] εἴπωμεν
νῦν. Δεῖ δὲ νομίζειν ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὅρους, ἐὰν ὦσι περὶ
ἑκάστου μήτε ἀσαφεῖς μήτε ἀκριβεῖς.

Ὑποκείσθω δ' ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν κίνησίν τινα [t] τῆς 11
ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρ-
χουσαν φύσιν, λύπην δὲ τοὐναντίον. Εἰ [v] δ' ἐστὶν ἡδονὴ τὸ 2
τοιοῦτον, δῆλον ὅτι καὶ ἡδύ ἐστι τὸ ποιητικὸν τῆς εἰρημένης
διαθέσεως, τὸ δὲ φθαρτικὸν ἢ τῆς ἐναντίας καταστάσεως
ποιητικὸν λυπηρόν. Ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι τό τε εἰς τὸ κατὰ 3
φύσιν ἰέναι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπειληφότα
ᾖ τὴν ἑαυτῶν φύσιν τὰ κατ' αὐτὴν γιγνόμενα, καὶ τὰ ἔθη·
καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται· ὅμοιον
γάρ [w] τι τὸ ἔθος τῇ φύσει· ἐγγὺς γὰρ [x] καὶ τὸ πολλάκις
[y] τῷ ἀεί, ἔστι δ' ἡ μὲν φύσις τοῦ ἀεί, τὸ δὲ ἔθος τοῦ πολλά-
κις. Καὶ τὸ μὴ [z] βίαιον· παρὰ φύσιν γὰρ ἡ βία. Διὸ [a] τὸ 4
ἀναγκαῖον λυπηρόν, καὶ ὀρθῶς εἴρηται

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ.

Τὰς δ' ἐπιμελείας καὶ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς συντονίας λυπη-
ράς· ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα, ἐὰν μὴ ἐθισθῶσιν· οὕτω
δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ. Τὰ δ' ἐναντία ἡδέα· διὸ αἱ ῥαθυμίαι
καὶ αἱ [b] ἀπονίαι καὶ [c] αἱ ἀμέλειαι καὶ αἱ [d] παιδιαὶ καὶ αἱ
[e] ἀναπαύσεις καὶ [f] ὁ ὕπνος τῶν ἡδέων· οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην
τούτων. Καὶ οὗ ἂν ἡ ἐπιθυμία ἐνῇ, ἅπαν ἡδύ· ἡ γὰρ ἐπι- 5
θυμία τοῦ ἡδέος ἐστὶν ὄρεξις. Τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν ἄλο-

[o] πως] πως ἐστί Q.Y^b.Z^b. [p] ἢ alterum om. Q.Y^b.Z^b. [q] ὡσαύτως ἐν τοῖς ἡδέσιν Q.Y^b.Z^b. [r] τὰ post καὶ om. A^c. [s] εἴπομεν A^c. [t] τῆς om. Q.Y^b.Z^b. [v] δή ἐστιν ἡ ἡδονὴ Q.Y^b.Z^b. [w] τι om. Q.Y^b.Z^b. [x] καὶ om. Q.Y^b, γὰρ καὶ om. Z^b. [y] τοῦ αἰεί ἐστιν. ἔστι Q.Y^b.Z. [z] βίαιον δέ· παρὰ iidem. [a] αἱ ἀνάγκαι iidem. [b] ἀπόνοιαι Y^b. [c] αἱ primum om. A^c. [d] παιδειαι Y^b.A^c. [e] ἀναπτώσεις Q. [f] ὁ om. Q.Y^b.Z^b.

γοί εἰσιν αἱ δὲ μετὰ λόγου. Λέγω δὲ [g] ἀλόγους [h] μέν, ὅσας
μὴ ἐκ τοῦ [i] ὑπολαμβάνειν τι ἐπιθυμοῦσιν· εἰσὶ δὲ τοιαῦται
ὅσαι [k] εἶναι λέγονται φύσει, ὥσπερ αἱ διὰ τοῦ σώματος
ὑπάρχουσαι, οἷον ἡ τροφῆς, δίψα καὶ πεῖνα καὶ καθ' ἕκαστον
[l] τροφῆς εἶδος [m] ἐπιθυμία, καὶ αἱ περὶ τὰ γευστὰ καὶ [n] περὶ
τὰ ἀφροδίσια καὶ ὅλως τὰ ἁπτά, καὶ περὶ ὀσμὴν εὐωδίας
καὶ ἀκοὴν καὶ ὄψιν. Μετὰ λόγου δὲ ὅσα ἐκ τοῦ πεισθῆναι
ἐπιθυμοῦσιν· πολλὰ γὰρ καὶ θεάσασθαι καὶ κτήσασθαι ἐπι-
6 θυμοῦσιν ἀκούσαντες καὶ πεισθέντες. Ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἥδε-
σθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαί τινος πάθους, ἡ δὲ φαντασία ἐστὶν
αἴσθησίς τις ἀσθενής, [o] κἂν τῷ μεμνημένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι
[p] ἀκολουθοῖ ἂν φαντασία τις οὗ μέμνηται ἢ ἐλπίζει. Εἰ [q] δὲ
τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ [r] ἅμα μεμνημένοις καὶ ἐλπίζου-
7 σιν, ἐπείπερ καὶ αἴσθησις. Ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἡδέα ἢ
ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι παρόντα ἢ ἐν τῷ [s] μεμνῆσθαι γεγε-
νημένα ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν μέλλοντα· αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ
παρόντα, μέμνηνται δὲ τὰ [t] γεγενημένα, ἐλπίζουσι δὲ τὰ
8 μέλλοντα. Τὰ μὲν οὖν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστίν, οὐ μόνον ὅσα
ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλ' ἔνια καὶ οὐχ ἡδέα,
ἂν ᾖ ὕστερον καλὸν καὶ ἀγαθὸν τὸ μετὰ τοῦτο· ὅθεν καὶ
τοῦτ' εἴρηται,

> ἀλλ' ἡδύ [v] τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων,

καὶ

> μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
> [w] μνήμενος, ὅστις πολλὰ [x] πάθῃ καὶ πολλὰ [y] ἐόργῃ.

9 Τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν [z] κακόν. Τὰ δ' ἐν
ἐλπίδι, ὅσα παρόντα ἢ εὐφραίνειν ἢ ὠφελεῖν φαίνεται με-
γάλα, [a] καὶ ἄνευ λύπης ὠφελεῖν. Ὅλως δ' ὅσα παρόντα

[g] ἀλόγους] ἄλογα Q. [h] μέν om. A^c. [i] λαμβάνειν ἐπιθυμοῦσιν A^c. [k] λέγονται εἶναι Q.Y^b.Z^b. [l] εἶδος τροφῆς iidem. [m] ἐπιθυμίας A^c. [n] περὶ τὰ post καὶ om. A^c. [o] κἂν] ἀεὶ ἐν A^c. [p] ἀκολουθοίη φαντασία Q.Y^b.Z^b. [q] δὴ Q. [r] ἅμα] μάλα Q.Y^b.Z^b. [s] μεμνῆσθαι καὶ γεγενημένα Y^b.Z^b. [t] γενόμενα A^c. [v] τι Q.Y^b.Z^b. [w] μνησάμενος ὅτε A^c. [x] πάθοι Q. [y] ἐόργει Y^b, ἔοργε Q.Z^b. [z] κακόν] τὸ κακόν Q.Y^b.Z^b. [a] καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b.

εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους [b] ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.
Διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ, ὥσπερ [c] καὶ Ὅμηρος ἐποίησε
περὶ τοῦ θυμοῦ

[d] ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο·

οὐθεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυ-
χεῖν, οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει· ἢ οὐκ ὀργίζον-
ται ἢ ἧττον. Καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἐπιθυμίαις ἀκολουθεῖ 10
τις ἡδονή· ἢ γὰρ μεμνημένοι ὡς ἔτυχον ἢ ἐλπίζοντες ὡς τεύ-
ξονται χαίρουσί τινα ἡδονήν, οἷον οἵ τ' ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐχό-
μενοι ταῖς δίψαις καὶ μεμνημένοι ὡς ἔπιον καὶ ἐλπίζοντες
πιεῖσθαι [e] χαίρουσιν, καὶ οἱ ἐρῶντες καὶ διαλεγόμενοι καὶ 11
γράφοντες, καὶ ποιοῦντές [f] τι ἀεὶ περὶ τοῦ ἐρωμένου χαίρου-
σιν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις μεμνημένοι οἷον αἰσθά-
νεσθαι οἴονται τοῦ ἐρωμένου. [g] Καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔρωτος
αὕτη γίγνεται πᾶσιν, ὅταν [h] μὴ μόνον παρόντος χαίρωσιν
ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοι ἐρῶσιν. [i] Διὸ καὶ ὅταν [k] λυ- 12
πηρὸς γένηται τῷ μὴ παρεῖναι, καὶ ἐν [l] τοῖς πένθεσι καὶ θρή-
νοις [m] ἐγγίνεταί τις ἡδονή· ἡ μὲν γὰρ λύπη ἐπὶ [n] τῷ μὴ
ὑπάρχειν, ἡδονὴ δ' ἐν [o] τῷ μεμνῆσθαι καὶ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον,
καὶ ἃ ἔπραττε, καὶ οἷος ἦν. Διὸ καὶ τοῦτ' [p] εἰκότως εἴ-
ρηται,

ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν [q] ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο.

Καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι ἡδύ· οὗ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν [r] λυπηρόν, 13
τὸ τυγχάνειν ἡδύ· οἱ δ' ὀργιζόμενοι λυποῦνται ἀνυπερβλή-
τως μὴ τιμωρούμενοι, ἐλπίζοντες δὲ χαίρουσιν. Καὶ τὸ νικᾶν 14
ἡδύ, οὐ μόνον τοῖς φιλονίκοις [s] ἀλλὰ πᾶσιν· φαντασία γὰρ
ὑπεροχῆς γίγνεται, οὗ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν ἢ ἠρέμα ἢ
μᾶλλον. Ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τὰς παιδιὰς 15

[b] ὡς om. Q. [c] καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [d] ὥστε Y^b. [e] χαίρουσι γὰρ καὶ ἐρῶντες A^c. [f] ἀεί τι Q.Y^b.Z^b. [g] καὶ ἀρχὴ ἔρωτος γίνεται αὕτη Q.Y^b.Z^b. [h] μὴ—καὶ ὅταν om. Q. [i] διὸ et ὅταν καὶ corr. A^c. [k] λύπη προσγένηται A^c. [l] τοῖς om. A^c. [m] ἐγγίνεταί] ὡσαύτως ἐπιγίγνεταί A^c. [n] τὸ Z^b. [o] τῶ μὴ μεμνῆσθαι Q. [p] εἰκότως om. Q.Y^b.Z^b. [q] ἐφ' Q.Z^b. [r] λυπηρόν ἐστι τὸ Z^b. [s] ἀλλὰ καὶ πᾶσι Q.Y^b.Z^b.

ἡδείας εἶναι τὰς μαχητικὰς καὶ τὰς [t]ἐριστικάς (πολλάκις γὰρ
ἐν [v]ταύταις γίγνεται τὸ νικᾶν) καὶ ἀστραγαλίσεις καὶ σφαι-
ρίσεις καὶ κυβείας καὶ πεττείας. Καὶ περὶ τὰς ἐσπουδα-
σμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως· αἱ μὲν γὰρ ἡδεῖαι γίγνονται, ἂν
τις ᾖ συνήθης, αἱ δ' εὐθὺς ἡδεῖαι, οἷον κυνηγία καὶ πᾶσα θη-
ρευτική· ὅπου γὰρ ἅμιλλα, ἐνταῦθα καὶ νίκη ἐστίν. Διὸ
καὶ ἡ δικανικὴ καὶ [w]ἡ ἐριστικὴ ἡδεῖα τοῖς εἰθισμένοις καὶ δυ-
16 ναμένοις. Καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων διὰ τὸ γίγνε-
σθαι φαντασίαν ἑκάστῳ ὅτι τοιοῦτος [x]οἷος ὁ σπουδαῖος, καὶ
μᾶλλον ὅταν φῶσιν οὓς οἴεται ἀληθεύειν. Τοιοῦτοι δ' οἱ
ἐγγὺς μᾶλλον τῶν πόρρω, καὶ οἱ [y]συνήθεις καὶ οἱ πολῖται
τῶν [z]ἄπωθεν, καὶ οἱ ὄντες τῶν μελλόντων, καὶ οἱ φρόνιμοι
ἀφρόνων, καὶ πολλοὶ ὀλίγων· μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν
τοὺς εἰρημένους τῶν ἐναντίων· ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ,
ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς [a]ἢ
τῆς δόξης αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν, ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλο τι.
17 Καὶ ὁ φίλος τῶν ἡδέων· τό τε γὰρ φιλεῖν ἡδύ (οὐδεὶς γὰρ
φίλοινος [b]μὴ χαίρων οἴνῳ) καὶ τὸ φιλεῖσθαι ἡδύ· φαντασία
γὰρ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ὑπάρχειν [c]αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάν-
τες ἐπιθυμοῦσιν οἱ αἰσθανόμενοι· τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἀγαπᾶ-
18 σθαί ἐστιν αὐτὸν δι' αὐτόν. Καὶ τὸ θαυμάζεσθαι ἡδὺ δι'
[d]αὐτὸ τὸ τιμᾶσθαι. Καὶ τὸ κολακεύεσθαι καὶ ὁ κόλαξ [e]ἡδύ·
φαινόμενος γὰρ [f]θαυμαστὴς καὶ φαινόμενος φίλος ὁ κόλαξ
19 ἐστίν. Καὶ τὸ ταὐτὰ πράττειν πολλάκις ἡδύ· τὸ γὰρ σύνη-
20 θες ἡδὺ ἦν. Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίγνε-
ται μεταβάλλειν· τὸ γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς κα-
θεστώσης ἕξεως· ὅθεν εἴρηται

μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Διὰ τοῦτο [g]καὶ τὰ διὰ χρόνου ἡδέα ἐστί, καὶ ἄνθρωποι καὶ
πράγματα· μεταβολὴ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος ἐστίν, ἅμα δὲ

[t] ἐριστικάς] αὐλητικὰς καὶ ἐριστικάς Q.Y^b.Z^b. [v] αὐταῖς Q.Y^b Z^b. [w] ἡ alterum om. A^c. [x] οἷος ὁ] καὶ Q.Y^b.Z^b. [y] συνήθεις καὶ οἱ γνώριμοι καὶ Q.Y^b.Z^b. [z] ἄποθεν Q.Y^b.Z^b. [a] ἢ] καὶ A^c. [b] μὴ] ὁ μὴ Q.Y^b.Z^b. [c] αὐτὸ Q, αὐτῶ τὸ Y^b.Z^b. [d] αὐτὸ τὸ] αὐτὸ τῶ A^c. [e] ἡδύς A^c. [f] θαυμαστὸς Y^b. [g] καὶ] γὰρ καὶ Q.Y^b.

καὶ σπάνιον τὸ [h]διὰ χρόνου. Καὶ τὸ μανθάνειν καὶ τὸ θαυ- 21
μάζειν ἡδὺ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν τὸ
ἐπιθυμεῖν μαθεῖν ἐστίν, ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν, ἐν
δὲ τῷ μανθάνειν εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι. Καὶ τὸ 22
εὖ ποιεῖν καὶ τὸ εὖ πάσχειν [i]τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πά-
σχειν τυγχάνειν [k]ἐστὶν ὧν ἐπιθυμοῦσι, τὸ δὲ εὖ ποιεῖν ἔχειν
καὶ ὑπερέχειν, ὧν [l]ἀμφοτέρων ἐφίενται. Διὰ [m]δὲ τὸ ἡδὺ
εἶναι τὸ εὐποιητικόν, [n]καὶ τὸ ἐπανορθοῦν ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις
ἐστὶ τοὺς πλησίον, καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν. Ἐπεὶ δὲ 23
τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ [o]τοιάδε ἀνάγκη
ἡδέα εἶναι [p]οἷον τό τε μεμιμημένον, [q]ὥσπερ γραφικὴ καὶ
ἀνδριαντοποιία καὶ ποιητική, καὶ πᾶν [r]ὃ ἂν εὖ μεμιμημένον
ᾖ, [s]κἂν ᾖ μὴ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μεμιμημένον· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ
χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο, ὥστε μαν-
θάνειν τι συμβαίνει. Καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ τὸ παρὰ μικρὸν 24
σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων· πάντα γὰρ θαυμαστὰ ταῦτα. Καὶ 25
ἐπεὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύ, τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις
ἐστίν, [t]πάντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ,
οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ [v]καὶ ἵππος ἵππῳ καὶ νέος νέῳ. Ὅθεν
καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς

> ἧλιξ ἥλικα τέρπει,

καὶ

> ὡς αἰεὶ [w]τὸν ὁμοῖον,

καὶ

> [x]ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα,

καὶ

> [y]αἰεὶ κολοιὸς παρὰ κολοιόν,

καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον καὶ [z]τὸ συγ- 26
γενὲς ἡδὺ ἑαυτῷ ἅπαν, μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκα-

[h] διὰ τοῦ χρόνου Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [i] τῶν—εὖ ποιεῖν om. Q. [k] ἐστὶν om. $\mathrm{A^c}$. [l] ἀμφότεροι Q, ἀμφοτέρα $\mathrm{Y^b}$. [m] δὲ om. Q. [n] καὶ om. Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [o] τοιαῦτα Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [p] οἷον om. Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [q] ὥσπερ—μεμιμημένον om. $\mathrm{Z^b}$. [r] ὃ—ᾖ] ἂν ᾖ μεμιμημένον Q.$\mathrm{Y^b}$. [s] καὶ ἐὰν μὴ ᾖ ἡδὺ οὗ τὸ μίμημα Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [t] ἅπαντα Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [v] καὶ om. $\mathrm{A^c}$. [w] τὸν] τὸ $\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$, τῶ ὁμοίω φίλον τὸ Q. [x] ἐγνώκει Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$. [y] ἀεὶ] γὰρ $\mathrm{A^c}$. [z] τὸ post καὶ om. Q.$\mathrm{Y^b}$.$\mathrm{Z^b}$.

στος [a] τοῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη πάντας φιλαύτους εἶναι ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὑτὸν μάλιστα. Ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα καὶ λόγους. Διὸ [b] καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ [c] καὶ φιλερασταὶ καὶ φιλότιμοι καὶ φιλότεκνοι· αὑτῶν γὰρ [d] ἔργα τὰ τέκνα. Καὶ τὰ ἐλλιπῆ
27 ἐπιτελεῖν ἡδύ· αὑτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίγνεται. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἥδιστον, καὶ τὸ σοφὸν [e] δοκεῖν εἶναι ἡδύ· ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν, ἔστι δ' ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη. Ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀνάγκη
28 καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας ἡδὺ [f] εἶναι. Καὶ [g] τὸ ἐν ᾧ [h] βέλτιστος δοκεῖ εἶναι αὐτὸς αὑτοῦ, ἐνταῦθα διατρίβειν, ὥσπερ [i] καὶ [k] Εὐριπίδης φησὶ

κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
νέμων ἑκάστης ἡμέρας πλεῖστον μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ [l] τυγχάνει βέλτιστος ὤν.

29 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ [m] παιδιὰ τῶν ἡδέων καὶ πᾶσα ἄνεσις, καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων, ἀνάγκη [n] καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι, καὶ ἀνθρώπους καὶ λόγους καὶ ἔργα· διώρισται δὲ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Περὶ μὲν οὖν ἡδέων εἰρήσθω ταῦτα, τὰ δὲ λυπηρὰ ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις φανερά.

12 Ὧν μὲν οὖν ἕνεκα ἀδικοῦσι, ταῦτ' ἐστίν· πῶς δ' ἔχοντες καὶ τίνας, λέγωμεν νῦν. Αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν [o] οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ [p] ἑαυτοῖς δυνατόν, εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες, ἢ μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δίκην, ἢ δοῦναι μὲν ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους [p] ἑαυτοῖς ἢ ὧν
2 κήδονται. Ποῖα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνεται καὶ ποῖα ἀδύνατα, ἐν τοῖς ὕστερον ῥηθήσεται (κοινὰ [q] γὰρ ταῦτα πάντων τῶν

[a] τούτων Y^b.Z^b. [b] καὶ utrumque om. Q.Y^b.Z^b. [c] καὶ φιλερασταὶ om. A^c. [d] ἔργων pr. A^c, ἔργον corr. [e] δοκεῖ Q, δίκαιον pr. A^c. [f] εἶναι] εἶναι καὶ τὸ ἄρχειν A^c. [g] τὸ om. Q.Y^b.Z^b. [h] δοκεῖ βέλτιστος αὐτὸς αὑτοῦ εἶναι A^c. [i] καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [k] Εὐριπίδης] ὁ ποιητὴς A^c. [l] τυγχάνῃ Q.Y^b.Z^b. [m] παιδιὰ τῶν] παιδιὰ διὰ τῶν A^c. [n] καὶ τὰ] δι καὶ τὰ Q.Y^b.Z^b. [o] δέωνται pr. A^c. [p] αὐτοῖς utrobique A^c. [q] γὰρ τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα πάντα αὐτοὶ Q.Y^b.Z^b.

λόγων), αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδι-
κεῖν οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι καὶ οἱ πρακτικοὶ καὶ [r] οἱ ἔμπειροι
πολλῶν ἀγώνων, [s] κἂν [t] πολύφιλοι ὦσιν, κἂν πλούσιοι. Καὶ 3
μάλιστα μέν, ἂν αὐτοὶ ὦσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις, οἴονται δύνα-
σθαι, εἰ δὲ μή, κἂν ὑπάρχωσιν [v] αὐτοῖς τοιοῦτοι φίλοι ἢ
ὑπηρέται ἢ κοινωνοί· διὰ γὰρ ταῦτα δύνανται καὶ πράττειν
καὶ λανθάνειν καὶ μὴ δοῦναι δίκην. Καὶ ἐὰν φίλοι ὦσι τοῖς 4
ἀδικουμένοις [w] ἢ τοῖς κριταῖς· οἱ μὲν γὰρ φίλοι ἀφύλακτοί
τε πρὸς τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ προσκαταλλάττονται πρὶν [x] ἐπεξ-
ελθεῖν, οἱ δὲ κριταὶ χαρίζονται οἷς ἂν φίλοι ὦσι, καὶ [y] ἢ
ὅλως ἀφιᾶσιν ἢ μικροῖς ζημιοῦσιν. Λαθητικοὶ δ' εἰσὶν οἵ 5
τ' ἐναντίοι τοῖς ἐγκλήμασιν, οἷον [z] ἀσθενὴς περὶ αἰκίας καὶ
ὁ πένης καὶ ὁ αἰσχρὸς περὶ [a] μοιχείας. Καὶ [b] τὰ λίαν ἐν
φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ διὰ τὸ μηδένα
[c] ἂν οἴεσθαι. Καὶ τὰ τηλικαῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα [d] οἷα μηδ' 6
ἂν εἷς· ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα
ὥσπερ ἀρρωστήματα φυλάττονται καὶ τἀδικήματα, ὃ δὲ μη-
δείς πω [e] ἠρρώστηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται. Καὶ οἷς μηδεὶς 7
ἐχθρὸς ἢ πολλοί· οἱ μὲν γὰρ οἴονται λήσειν διὰ τὸ μὴ φυ-
λάττεσθαι, οἱ δὲ [f] λανθάνουσι διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἂν ἐπιχει-
ρῆσαι φυλαττομένοις, καὶ διὰ τὸ ἀπολογίαν ἔχειν ὅτι οὐκ
ἂν [g] ἐνεχείρησαν. Καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις ἢ [h] τρόπος ἢ τό- 8
πος ἢ διάθεσις εὔπορος. Καὶ ὅσοις μὴ [i] λαθοῦσιν ἐστὶ δίωσις
δίκης ἢ ἀναβολὴ [k] χρόνου ἢ διαφθοραὶ κριτῶν. Καὶ οἷς, ἐὰν
γένηται ζημία, ἐστὶ δίωσις τῆς [l] ἐκτίσεως ἢ ἀναβολὴ χρόνιος,
ἢ δι' ἀπορίαν μηδὲν ἕξει ὅ τι [m] ἀπολέσῃ. Καὶ οἷς τὰ μὲν 9
κέρδη φανερὰ ἢ μεγάλα ἢ ἐγγύς, αἱ δὲ ζημίαι [n] μικραὶ ἢ
ἀφανεῖς ἢ πόρρω. Καὶ [o] ὧν μή ἐστι τιμωρία ἴση τῇ ὠφε-

[r] οἱ om. A^c. [s] κἂν—κἂν] καὶ ἐὰν—καὶ ἐὰν Q.Y^b.Z^b. [t] πολλοὶ φίλοι Y^b.Z^b. [v] τοιοῦτοι αὐτοῖς Q.Y^b.Z^b. [w] ἢ] μὴ Y^b.Z^b. [x] ἐξελθεῖν Q.Z^b. [y] ἢ post καὶ om. Q.Z^b. [z] ἀσθενεῖς A^c. [a] μοιχίας Q. [b] τὸ λίαν φανερῷ A^c. [c] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [d] ἃ μηδὲ εἷς Q.Y^b.Z^b. [e] ἠρρώστησεν Q.Y^b.Z^b. [f] λανθάνουσί τε διὰ iidem. [g] ἐπεχείρησεν iidem. [h] τρόποις ἢ τόποις ἢ διαθέσεις εὔποροι A^c. [i] λανθάνουσιν A^c. [k] χρόνιος Q.Y^b.Z^b. [l] κτήσεως Q.A^c. [m] ἀπολέσει Q.Y^b.Z^b. [n] μικραὶ] ἢ μικραὶ Q.Y^b.Z^b. [o] ὧ Q.Y^b.Z^b.

10 λείᾳ, οἷον δοκεῖ [p] ἡ τυραννίς. Καὶ ὅσοις τὰ μὲν ἀδικήματα
λήμματα, αἱ δὲ ζημίαι ὀνείδη μόνον. Καὶ οἷς τοὐναντίον τὰ
μὲν ἀδικήματα εἰς ἔπαινόν τινα, οἷον εἰ συνέβη ἅμα τιμωρή-
σασθαι ὑπὲρ πατρὸς ἢ μητρός, ὥσπερ Ζήνωνι, αἱ δὲ ζημίαι
[q] εἰς χρήματα ἢ φυγὴν ἢ τοιοῦτόν τι· [r] δι' ἀμφότερα γὰρ
ἀδικοῦσι καὶ ἀμφοτέρως ἔχοντες, πλὴν οὐχ οἱ αὐτοὶ ἀλλ' οἱ
11 ἐναντίοι τοῖς ἤθεσιν. Καὶ [s] οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες ἢ μὴ
ἐζημιωμένοι. Καὶ οἱ πολλάκις ἀποτετυχηκότες· εἰσὶ γάρ
τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ [t] ἐν τοῖς πολεμικοῖς, [v] οἷοι
12 ἀναμάχεσθαι. Καὶ οἷς ἂν παραχρῆμα ᾖ τὸ ἡδύ, τὸ δὲ λυ-
πηρὸν ὕστερον, ἢ τὸ κέρδος, ἡ δὲ ζημία ὕστερον· οἱ [w] γὰρ
ἀκρατεῖς τοιοῦτοι, ἔστι δ' ἀκρασία περὶ πάντα ὅσων ὀρέ-
13 γονται. Καὶ οἷς ἂν τοὐναντίον τὸ μὲν λυπηρὸν ἤδη [x] ᾖ ἢ
[y] ἡ ζημία, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ ὠφέλιμον ὕστερα καὶ χρονιώτερα·
οἱ γὰρ [z] ἐγκρατεῖς καὶ φρονιμώτεροι [a] τὰ τοιαῦτα διώκουσιν.
14 Καὶ οἷς ἂν ἐνδέχηται διὰ τύχην δόξαι πρᾶξαι ἢ δι' ἀνάγκην
ἢ διὰ φύσιν ἢ δι' ἔθος, καὶ ὅλως ἁμαρτεῖν ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν.
15 Καὶ οἷς ἂν ᾖ τοῦ ἐπιεικοῦς τυχεῖν. Καὶ ὅσοι ἂν ἐνδεεῖς ὦσιν.
Διχῶς δ' εἰσὶν ἐνδεεῖς· ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαίου, ὥσπερ οἱ πέ-
16 νητες, ἢ ὡς ὑπερβολῆς, ὥσπερ οἱ πλούσιοι. Καὶ οἱ σφόδρα
εὐδοκιμοῦντες καὶ οἱ σφόδρα ἀδοξοῦντες, οἱ μὲν ὡς οὐ δό-
ξοντες, οἱ δ' ὡς οὐδὲν μᾶλλον [b] δόξοντες. Αὐτοὶ μὲν οὖν
17 οὕτως ἔχοντες ἐπιχειροῦσιν, ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους καὶ
τὰ τοιαῦτα τοὺς ἔχοντας ὧν αὐτοὶ ἐνδεεῖς ἢ εἰς τἀναγκαῖα ἢ
18 εἰς ὑπεροχὴν ἢ εἰς ἀπόλαυσιν, καὶ τοὺς πόρρω καὶ τοὺς ἐγ-
γύς· τῶν μὲν γὰρ ἡ λῆψις ταχεῖα, τῶν δ' ἡ τιμωρία βρα-
19 δεῖα, οἷον οἱ συλῶντες τοὺς Καρχηδονίους. Καὶ τοὺς μὴ
εὐλαβεῖς μηδὲ φυλακτικοὺς ἀλλὰ πιστευτικούς· ῥᾴδιον γὰρ
πάντας [c] λαθεῖν. Καὶ τοὺς [d] ῥαθύμους· ἐπιμελοῦς γὰρ τὸ
ἐπεξελθεῖν. Καὶ τοὺς αἰσχυντηλούς· οὐ γὰρ [e] μαχητικοὶ

[p] ἡ] ἔχειν ἡ A^c. [q] εἰς] ὡς Y^b.Z^b. [r] δι' ἀμφότερα] ἀμφότεροι Q.Y^b.Z^b. [s] οἱ om. A^c. [t] ἐν] καὶ ἐν Q.Y^b.Z^b. [v] οἷον Q.Y^b.Z^b.A^c. [w] γὰρ] δὲ Q.Y^b.Z^b. [x] ᾖ om. Q.Y^b.Z^b. [y] ἡ om. A^c. [z] ἀκρατεῖς Q. [a] τὰ om. Q.Y^b.Z^b. [b] ἀδοξοῦντες A^c. [c] λαβεῖν Q. [d] ῥαθυμοῦντας Q.Y^b.Z^b. [e] μαχηταὶ Q.

περὶ κέρδους. Καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ 20
ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν τούτους Μυσῶν
λείαν. Καὶ [f] οὓς [g] μηδεπώποτε καὶ οὓς πολλάκις· ἀμφό- 21
τεροι γὰρ ἀφύλακτοι, οἱ μὲν ὡς οὐδέποτε, οἱ δ' ὡς οὐκ ἂν
ἔτι. Καὶ τοὺς διαβεβλημένους ἢ εὐδιαβόλους· οἱ τοιοῦτοι 22
γὰρ οὔτε προαιροῦνται, φοβούμενοι τοὺς κριτάς, οὔτε δύ-
νανται πείθειν· ὧν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσιν. Καὶ 23
πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν ἢ προγόνων ἢ αὐτῶν ἢ φίλων ἢ
ποιησάντων κακῶς ἢ μελλησάντων ἢ αὐτοὺς ἢ προγόνους ἢ
ὧν κήδονται· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως [h] δεῖται μό-
νον ἡ πονηρία. Καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς φίλους· τοὺς μὲν 24
γὰρ ῥᾴδιον, τοὺς δ' ἡδύ. Καὶ τοὺς ἀφίλους. Καὶ τοὺς μὴ
δεινοὺς εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι· ἢ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐπεξιέναι, ἢ
καταλλάττονται, ἢ οὐδὲν περαίνουσιν. Καὶ οἷς μὴ λυσιτελεῖ 25
διατρίβειν ἐπιτηροῦσιν ἢ δίκην ἢ ἔκτισιν, οἷον οἱ ξένοι καὶ
αὐτουργοί· ἐπὶ μικρῷ τε [i] γὰρ διαλύονται καὶ [k] ῥᾳδίως κατα-
παύονται. Καὶ τοὺς πολλὰ ἠδικηκότας, ἢ τοιαῦτα οἷα ἀδι- 26
κοῦνται· ἐγγὺς γάρ τι δοκεῖ τοῦ μὴ ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν τι
τοιοῦτον ἀδικηθῇ τις οἷον εἰώθει καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν· λέγω [l] δ'
οἷον εἴ τις τὸν εἰωθότα ὑβρίζειν αἰκίσαιτο. Καὶ τοὺς ἢ πε- 27
ποιηκότας κακῶς ἢ βουληθέντας ἢ βουλομένους ἢ [m] ποιήσον-
τας· ἔχει γὰρ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ καλόν, καὶ ἐγγὺς [n] τοῦ μὴ
ἀδικεῖν φαίνεται. Καὶ οἷς χαριοῦνται ἢ φίλοις ἢ θαυμαζο- 28
μένοις ἢ ἐρωμένοις ἢ κυρίοις ἢ ὅλως πρὸς οὓς ζῶσιν αὐτοί·
Καὶ πρὸς οὓς ἔστιν ἐπιεικείας τυχεῖν. Καὶ οἷς ἂν ἐγκεκλη- 29
κότες ὦσι καὶ προδιακεχωρηκότες, οἷον Κάλλιππος [o] ἐποίει
[p] τὰ περὶ Δίωνα· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικεῖν
φαίνεται. Καὶ τοὺς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, ἂν μὴ αὐτοί, ὡς 30
οὐκέτι ἐνδεχόμενον βουλεύσασθαι, ὥσπερ λέγεται Αἰνεσίδη-
μος Γέλωνι πέμψαι κοττάβια ἀνδραποδισαμένῳ, ὅτι ἔφθα-

[f] οὓς] τοὺς Ac. [g] μηδέποτε Yb. [h] δέεται Q.Yb.Zb. [i] γὰρ] γὰρ καὶ Q.Zb. [k] ῥᾳδίως] ῥᾳδίως οἱ τοιοῦτοι Q.Yb.Zb. [l] δ' οἷον] δ' ὅτι Ac. [m] ποιήσαντας Ac. [n] τοῦ] τοῦτο τοῦ Q.Yb.Zb. [o] ἐποίησε Q.Yb.Zb. [p] τὰ] τὰ δὲ Zb.

31 σεν, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων. Καὶ οὓς ἀδικήσαντες δυνήσονται
πολλὰ δίκαια πράττειν, ὡς ῥᾳδίως ἰασόμενοι, ὥσπερ ἔφη
Ἰάσων ὁ Θετταλὸς δεῖν ἀδικεῖν ἔνια, ὅπως δύνηται καὶ δίκαια
32 πολλὰ ποιεῖν. Καὶ ἃ πάντες [q] ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν·
33 συγγνώμης γὰρ οἴονται [r] τεύξεσθαι. Καὶ τὰ ῥᾴδια κρύψαι·
τοιαῦτα δ' [s] ὅσα ταχὺ ἀναλίσκεται, οἷον τὰ ἐδώδιμα, ἢ τὰ
34 εὐμετάβλητα σχήμασιν ἢ χρώμασιν ἢ κράσεσιν. Ἢ ἃ [t] πολ-
λαχοῦ ἀφανίσαι εὔπορον· τοιαῦτα δὲ τὰ εὐβάστακτα καὶ ἐν
35 μικροῖς τόποις ἀφανιζόμενα. Καὶ οἷς ἀδιάφορα καὶ ὅμοια
πολλὰ προϋπῆρχε τῷ ἀδικοῦντι. Καὶ ὅσα αἰσχύνονται [v] οἱ
ἀδικηθέντες λέγειν, οἷον γυναικῶν οἰκείων ὕβρεις [w] ἢ εἰς αὐ-
τοὺς ἢ [x] εἰς υἱεῖς. Καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν ἂν ὁ ἐπεξιών·
τοιαῦτα δὲ τά [y] τε μικρὰ καὶ ἐφ' οἷς συγγνώμη. Ὡς μὲν
οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα καὶ ποίους καὶ διὰ τί, σχεδὸν
ταῦτ' ἐστίν.

13 Τὰ [z] δ' ἀδικήματα πάντα καὶ [a] τὰ δικαιώματα διέλωμεν,
ἀρξάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν. Ὥρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ τὰ
2 ἄδικα πρός τε νόμους δύο, καὶ πρὸς οὕς ἐστι, διχῶς. Λέγω
δὲ νόμον τὸν μὲν ἴδιον τὸν δὲ κοινόν, ἴδιον μὲν τὸν ἑκάστοις
ὡρισμένον πρὸς [b] αὐτούς, καὶ τοῦτον τὸν μὲν ἄγραφον τὸν
δὲ γεγραμμένον, κοινὸν δὲ τὸν κατὰ φύσιν. Ἔστι γάρ, ὃ
μαντεύονταί τι πάντες, [c] φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἄδικον, κἂν
μηδεμία κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ᾖ μηδὲ συνθήκη, οἷον καὶ ἡ
Σοφοκλέους Ἀντιγόνη φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπει-
ρημένον θάψαι τὸν [d] Πολυνείκη, ὡς φύσει ὂν τοῦτο δίκαιον·

οὐ γάρ τι νῦν [e] γε [f] κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
ζῇ τοῦτο, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

Καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ ἔμψυ-
χον· τοῦτο γὰρ οὐ τισὶ μὲν δίκαιον τισὶ δ' οὐ δίκαιον,

[q] ἢ] οἱ Y^b. [r] τεύξασθαι A^c. [s] ὅσα ἢ ταχὺ Q.Y^b.Z^b. [t] πολλαχῶς Y^b. [v] λέγειν οἱ ἀδικηθέντες Q.Y^b.Z^b. [w] ἢ εἰς ἑαυτοὺς Y^b.Z^b, om. Q. [x] εἰς om. A^c. [y] τε om. A^c. [z] δ' om. A^c. [a] τὰ om. Y^b.Z^b. [b] ἑαυτούς Q.Y^b.Z^b. [c] φύσει κοινὸν] γρ. φυσικὸν ὂν margo Y^b. [d] πολυνίκη A^c, πολυνείκην Q.Y^b.Z^b. [e] γε] τε Q.Y^b, σε Z^b. [f] καὶ χθὲς Q.

ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον διά τ' εὐρυμέδοντος
αἰθέρος ἠνεκέως [g] τέταται διά τ' ἀπλέτου [h] αὖ γῆς.

Καὶ ὡς [i] ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας. Πρὸς οὓς 3
δὲ διώρισται, [k] διχῶς διώρισται· ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ
πρὸς ἕνα τῶν κοινωνούντων, [l] ἃ δεῖ πράττειν καὶ μὴ πράττειν.
Διὸ καὶ τἀδικήματα καὶ τὰ δικαιώματα διχῶς ἔστιν ἀδικεῖν
καὶ δικαιοπραγεῖν· ἢ γὰρ πρὸς ἕνα [m] καὶ ὡρισμένον ἢ πρὸς
τὸ κοινόν· ὁ γὰρ μοιχεύων καὶ τύπτων ἀδικεῖ τινὰ τῶν
ὡρισμένων, ὁ δὲ μὴ στρατευόμενος τὸ κοινόν. Ἁπάντων δὴ 4
τῶν ἀδικημάτων διῃρημένων, καὶ τῶν μὲν ὄντων πρὸς τὸ
κοινὸν τῶν δὲ πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς ἄλλους, ἀναλαβόντες
τί ἐστι τὸ ἀδικεῖσθαι, λέγωμεν [n] τὰ λοιπά. Ἔστι [o] δὴ τὸ 5
ἀδικεῖσθαι τὸ ὑπὸ ἑκόντος τὰ ἄδικα πάσχειν· τὸ γὰρ ἀδι-
κεῖν ὥρισται πρότερον [p] ἑκούσιον εἶναι. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη 6
τὸν ἀδικούμενον βλάπτεσθαι καὶ ἀκουσίως βλάπτεσθαι, αἱ
μὲν βλάβαι ἐκ τῶν [q] πρότερον φανεραί εἰσιν· τὰ γὰρ ἀγαθὰ
καὶ τὰ κακὰ [r] διῄρηται καθ' αὑτὰ πρότερον, καὶ τὰ ἑκούσια,
ὅτι ἐστὶν ὅσα εἰδότες. Ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἐγκλή- 7
ματα ἢ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς [s] τὸ ἴδιον εἶναι, ἢ [s] καὶ
ἀγνοοῦντος ἢ ἄκοντος, ἢ ἑκόντος καὶ εἰδότος, καὶ τούτων τὰ
μὲν προελομένου τὰ δὲ διὰ πάθος. Περὶ μὲν οὖν θυμοῦ 8
ῥηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη, ποῖα δὲ προαιροῦνται καὶ
πῶς ἔχοντες, εἴρηται πρότερον. Ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολ- 9
λάκις πεπραχέναι ἢ τὸ ἐπίγραμμα οὐχ ὁμολογοῦσιν ἢ περὶ
ὃ τὸ ἐπίγραμμα, οἷον λαβεῖν μὲν ἀλλ' οὐ κλέψαι, καὶ πα-
τάξαι πρότερον ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι, καὶ συγγενέσθαι ἀλλ' οὐ
μοιχεῦσαι, ἢ κλέψαι ἀλλ' οὐχ ἱεροσυλῆσαι (οὐ γὰρ θεοῦ
τι), [t] ἢ ἐπεργάσασθαι μὲν ἀλλ' οὐ δημόσια, ἢ διειλέχθαι
μὲν τοῖς πολεμίοις ἀλλ' οὐ προδοῦναι, διὰ ταῦτα δέοι ἂν
καὶ περὶ τούτων [v] διωρίσθαι, τί κλοπή, τί ὕβρις, τί μοιχεία,

[g] *τέτακται* Q.Y^b.Z^b. [h] *αὐγῆς* Y^b.Z^b.A^c. [i] *λέγει ἐν τῶ μεσσηνιακῶ ἀλκίδαμος* Q.Y^b.Z^b. [k] *δίχα ὥρισται* A^c. [l] *ἃ*] *ἢ* Z^b. [m] *καὶ* post *ἕνα* om. Q.Y^b.Z^b. [n] *τὰ λοιπά* om. A^c. [o] *δὲ* Q.Y^b.Z^b. [p] *ἑκόντων* iidem. [q] *πρότερον εἰρημένων φανεραί* Q [r] *εἴρηται* A^c. [s] *τὸ* alterum et *καὶ* om. Q.Y^b.Z^b. [t] *ἢ* post *τι* om. A^c. [v] *διορίσασθαι* Q.Y^b.Z^b.

ὅπως ἐάν τε ὑπάρχειν ἐάν τε μὴ ὑπάρχειν βουλώμεθα δεικνύ-
10 ναι, ἔχωμεν ἐμφανίζειν τὸ δίκαιον. Ἔστι δὲ πάντα τὰ
τοιαῦτα περὶ τοῦ ἄδικον εἶναι καὶ φαῦλον ἢ μὴ ἄδικον [[w]περὶ
οὗ] ἡ ἀμφισβήτησις· ἐν γὰρ τῇ [x]προαιρέσει ἡ [y]μοχθηρία
καὶ τὸ ἀδικεῖν, τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων [z]προσσημαίνει
τὴν προαίρεσιν, οἷον ὕβρις καὶ κλοπή· οὐ γὰρ εἰ ἐπάταξε,
πάντως ὕβρισεν, ἀλλ' εἰ ἕνεκά του, οἷον τοῦ ἀτιμάσαι ἐκεῖνον
ἢ αὐτὸς ἡσθῆναι. Οὐδὲ πάντως, εἰ λάθρᾳ ἔλαβεν, ἔκλεψεν,
ἀλλ' εἰ ἐπὶ βλάβῃ ἔκλεψε καὶ σφετερισμῷ ἑαυτοῦ. Ὁμοίως
11 δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὥσπερ καὶ περὶ τούτων. Ἐπεὶ
[a]δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἴδη (τὰ μὲν γὰρ
γεγραμμένα τὰ δ' ἄγραφα), περὶ ὧν μὲν οἱ νόμοι ἀγορεύου-
12 σιν εἴρηται, τῶν δ' ἀγράφων δύο ἐστὶν εἴδη· ταῦτα δ' ἐστὶ
τὰ μὲν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἐφ' οἷς ὀνείδη καὶ
ἔπαινοι [b]καὶ ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ καὶ δωρεαί, οἷον τὸ χάριν
ἔχειν τῷ ποιήσαντι εὖ καὶ ἀντευποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα καὶ
βοηθητικὸν [c]εἶναι τοῖς φίλοις καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τὰ δὲ
τοῦ ἰδίου νόμου καὶ [d]γεγραμμένου ἔλλειμμα. Τὸ γὰρ ἐπιει-
13 κὲς [e]δοκεῖ δίκαιον εἶναι, ἔστι δὲ ἐπιεικὲς [f]τὸ παρὰ τὸν γε-
γραμμένον νόμον δίκαιον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο τὰ μὲν [g]ἀκόν-
των τὰ δὲ ἑκόντων τῶν νομοθετῶν, ἀκόντων μὲν ὅταν λάθῃ,
ἑκόντων δ' ὅταν μὴ δύνωνται διορίσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν
[h]ᾖ καθόλου εἰπεῖν, μὴ ᾖ δέ, [i]ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Καὶ
ὅσα μὴ ῥᾴδιον διορίσαι δι' ἀπειρίαν, οἷον τὸ τρῶσαι σιδήρῳ
[k]πηλίκῳ καὶ ποίῳ τινί· [l]ὑπολείποι γὰρ [m]ἂν ὁ αἰὼν δια-
14 ριθμοῦντα. Ἂν οὖν [n]ᾖ [o]ἀδιόριστον, [p]δέῃ δὲ νομοθετῆσαι,
ἀνάγκη ἁπλῶς εἰπεῖν, ὥστε κἂν δακτύλιον ἔχων ἐπάρηται τὴν
χεῖρα ἢ πατάξῃ, κατὰ μὲν τὸν γεγραμμένον νόμον ἔνοχός

[w] περὶ οὗ om. Q.Y^{b}.Z^{b}.A^{c}. [x] προαιρέσει ἐστὶν ἡ Q.Y^{b}.Z^{b}. [y] μοχθηρία] ἀδικία καὶ μοχθηρία Y^{b}. [z] προσημαίνει Q. [a] δὲ καὶ τῶν δικαίων ἦν Q. [b] καὶ ante ἀτιμίαι om. Q.Y^{b}.Z^{b}. [c] εἶναι om. A^{c}. [d] ἐγγεγραμμένου Q.Y^{b}.Z^{b}. [e] δίκαιον δοκεῖ Q. [f] τὸ om. A^{c}. [g] ἑκόντων τὰ δὲ ἀκόντων A^{c}. [h] ᾖ om. Q. [i] ἀλλ' ὡς] ἄλλως Z^{b}. [k] πηλίκῳ] καὶ πηλίκω Q.Y^{b}.Z^{b}. [l] ὑπολείπει Q. [m] ἂν ὁ] δὴ ὁ Q.Y^{b}.Z^{b}. [n] ᾖ om. Q. [o] ἀόριστον A^{c}. [p] δέῃ δὲ] δὲ ἦι A^{c}.

[q] ἔστι καὶ ἀδικεῖ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀδικεῖ, καὶ [r] τὸ
ἐπιεικὲς τοῦτό ἐστιν. Εἰ δ' ἐστὶ τὸ [s] εἰρημένον [t] τὸ ἐπιεικές, 15
φανερὸν [v] ποῖά ἐστι τὰ ἐπιεικῆ [w] καὶ οὐκ ἐπιεικῆ, καὶ ποῖοι
οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι· ἐφ' οἷς τε γὰρ δεῖ συγγνώμην ἔχειν, 16
ἐπιεικῆ ταῦτα, καὶ τὸ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα μὴ
τοῦ ἴσου ἀξιοῦν, μηδὲ [x] τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα·
[x] ἔστι δ' ἀτυχήματα μὲν ὅσα παράλογα καὶ μὴ ἀπὸ μοχθη-
ρίας, ἁμαρτήματα δὲ ὅσα μὴ παράλογα καὶ μὴ ἀπὸ πονη-
ρίας, ἀδικήματα δὲ ὅσα μήτε παράλογα ἀπὸ πονηρίας τ'
ἐστίν· [y] τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν ἀπὸ πονηρίας. Καὶ τὸ τοῖς 17
ἀνθρωπίνοις συγγινώσκειν ἐπιεικές. Καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν
νόμον ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην [z] σκοπεῖν, [a] καὶ μὴ πρὸς τὸν
λόγον ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου [σκοπεῖν], καὶ
μὴ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἀλλὰ πρὸς τὴν προαίρεσιν, καὶ μὴ πρὸς 18
τὸ μέρος ἀλλὰ πρὸς τὸ ὅλον, μηδὲ ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ
ποῖός τις ἦν ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Καὶ τὸ μνημονεύειν
μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν ἢ κακῶν, καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε
μᾶλλον ἢ ἐποίησεν. Καὶ τὸ ἀνέχεσθαι ἀδικούμενον. Καὶ
τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνεσθαι ἢ ἔργῳ. Καὶ τὸ εἰς 19
δίαιταν μᾶλλον ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἰέναι· ὁ γὰρ διαιτητὴς
τὸ ἐπιεικὲς ὁρᾷ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον· καὶ τούτου ἕνεκα
διαιτητὴς [b] εὑρέθη, ὅπως τὸ ἐπιεικὲς ἰσχύῃ. Περὶ μὲν οὖν
τῶν ἐπιεικῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

[c] Ἀδίκημα δὲ μεῖζον, ὅσῳ ἂν ἀπὸ μείζονος ᾖ ἀδικίας· διὸ 14
[d] καὶ τὰ ἐλάχιστα μέγιστα, οἷον ὃ Μελανώπου Καλλίστρα-
τος κατηγόρει, ὅτι παρελογίσατο τρία [e] ἡμιωβέλια ἱερὰ
τοὺς ναοποιούς· ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ τοὐναντίον. Ἔστι δὲ
ταῦτα ἐκ τοῦ [f] ἐνυπάρχειν τῇ δυνάμει· ὁ γὰρ τρία [g] ἡμιω-

[q] ἔσται A^c. [r] τὸ post καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [s] ὡρισμένον, ut videtur, A^c. [t] τὸ om. Q.Y^b.Z^b. [v] ὁποῖά Q.Y^b.Z^b. [w] καὶ οὐκ—ἔχειν, ἐπιεικῆ om. Q.Z^b. et pr. Y^c. [x] τὰ ἁμαρτήματα καὶ et ἔστι δ' ἀτυχήματα om. A^c. [y] τὰ—πονηρίας om. A^c. [z] σκοπεῖν om. idem. [a] καὶ τὸ μὴ Q.Y^b.Z^b. [b] ἡρέθη Q. [c] ἀδικήματα δὲ μείζονα ὅσα Q.Y^b.Z^b. [d] καὶ om. A^c. [e] ἡμιωβόλια Q. [f] ὑπερέχειν Q.Y^b.Z^b. [g] ἱερὰ ἡμιωβέλια Y^b.Z^b, ἱερὰ ἡμιωβόλεια Q.

βέλια ἱερὰ κλέψας κἂν ὁτιοῦν ἀδικήσειεν. Ὁτὲ μὲν δὴ οὕτω
2 τὸ μεῖζον, ὁτὲ δ' ἐκ τοῦ βλάβους κρίνεται. Καὶ οὗ μή ἐστιν
[h] ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων. Καὶ οὗ μή ἐστιν ἴασις.
χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον. Καὶ οὗ μὴ ἔστι δίκην λαβεῖν
τὸν παθόντα· ἀνίατον γάρ· ἡ γὰρ δίκη [i] καὶ κόλασις ἴασις.
3 Καὶ εἰ ὁ παθὼν καὶ [k] ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὑτὸν μεγάλως ἐκό-
λασεν· ἔτι γὰρ [l] μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι,
οἷον Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκτήμονος συνηγορῶν, ἐπεὶ ἀπέσφα-
ξεν ἑαυτὸν ὑβρισθείς, οὐ τιμήσειν ἔφη ἐλάττονος ἢ [m] οὗ ὁ
4 παθὼν [n] ἑαυτῷ ἐτίμησεν. Καὶ ὃ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μετ' ὀλί-
γων πεποίηκεν. Καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν μέγα.
Καὶ δι' [o] ὃ ἂν [p] ζητηθῇ καὶ εὑρεθῇ τὰ κωλύοντα καὶ ζημι-
οῦντα, οἷον ἐν Ἄργει ζημιοῦται δι' ὃν ἂν νόμος τεθῇ καὶ δι'
5 οὓς τὸ δεσμωτήριον ᾠκοδομήθη. Καὶ τὸ θηριωδέστερον ἀδί-
κημα μεῖζον. Καὶ [q] ὃ ἐκ προνοίας μᾶλλον. Καὶ ὃ οἱ ἀκού-
οντες φοβοῦνται μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσιν. Καὶ τὰ μὲν ῥητορικά
ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ [r] ἀνῄρηκε δίκαια ἢ ὑπερβέβηκεν, οἷον
ὅρκους δεξιὰς πίστεις ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων
6 [s] ὑπεροχή. Καὶ τὸ ἐνταῦθα οὗ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες,
ὅπερ ποιοῦσιν οἱ [t] ψευδομαρτυροῦντες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν [v] ἀδι-
κήσειεν, [w] εἴ γε καὶ [x] ἐν [y] τῷ δικαστηρίῳ; Καὶ ἐφ' οἷς αἰσχύνη
μάλιστα. Καὶ εἰ τοῦτον [z] ὑφ' οὗ εὖ πέπονθεν· πλείω γὰρ
7 ἀδικεῖ, ὅτι τε κακῶς ποιεῖ [a] καὶ ὅτι οὐκ εὖ. Καὶ ὃ [b] παρὰ
τὰ [c] ἄγραφα [d] δίκαια· ἀμείνονος γὰρ μὴ δι' ἀνάγκην δίκαιον
εἶναι· τὰ μὲν οὖν γεγραμμένα ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' ἄγραφα οὔ.
Ἄλλον δὲ τρόπον, εἰ παρὰ τὰ γεγραμμένα· ὁ γὰρ τὰ φο-
βερὰ ἀδικῶν καὶ τὰ ἐπιζήμια καὶ τὰ μὴ ἐπιζήμια ἀδικήσειεν ἄν.
Περὶ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος εἴρηται.

[h] ἴση—ἐστιν om. A^c. [i] κόλασις καὶ A^c. [k] ἀδικηθεὶς] εἰ ὁ ἀδικηθεὶς Q.Y^b.Z^b. [l] μεῖζον ἢ ὁ A^c. [m] οὗ om. A^c. [n] ἐτίμησεν ἑαυτόν Q.Y^b.Z^b. [o] ὃν Q.Z^b. [p] ζητηθῇ καὶ αὐξηθῇ margo Y^b, ζητηθείη καὶ εὑρεθείη A^c. [q] ὃ ἐκ] τὸ ἐκ Q.Y^b.Z^b. [r] ἂν εἴρηκεν, omisso δίκαια, A^c. [s] ὑπερέχει A^c. [t] ψευδομάρτυρες Q.Y^b.Z^b. [v] ἀδικήσειαν Q, ἀδικήσαιεν Y^b.Z^b. [w] οἵ γε Q. [x] ἐν om. Z^b. [y] τῷ om. Y^b. [z] ἐφ' A^c. [a] καὶ ὅτι] ὅτι τε Q.Y^b.Z^b. [b] περὶ Q.A^c. [c] γραφόμενα Q.Z^b. et pr. Y^b. [d] δίκαιος Q.Y^b.Z^b.

Περὶ δὲ τῶν ἀτέχνων καλουμένων πίστεων ἐχόμενόν ἐστι 15
τῶν εἰρημένων ἐπιδραμεῖν· ἴδιαι γὰρ αὗται τῶν δικανικῶν.
Εἰσὶ [e] δὲ πέντε τὸν ἀριθμόν, νόμοι μάρτυρες συνθῆκαι βά- 2
σανοι ὅρκος. Πρῶτον μὲν οὖν [f] περὶ νόμων εἴπωμεν, πῶς 3
χρηστέον καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα καὶ κατηγο-
ροῦντα καὶ ἀπολογούμενον. Φανερὸν γὰρ ὅτι, ἐὰν [g] μὲν 4
ἐναντίος ᾖ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι, τῷ [h] κοινῷ νόμῳ
χρηστέον καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις. Καὶ ὅτι τὸ 5
[i] γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ τοῦτ᾽ ἐστί, τὸ μὴ παντελῶς χρῆσθαι τοῖς
γεγραμμένοις. Καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐπιεικὲς ἀεὶ μένει καὶ οὐδέ- 6
ποτε μεταβάλλει, οὐδ᾽ ὁ κοινός (κατὰ φύσιν γάρ ἐστιν), οἱ
δὲ γεγραμμένοι πολλάκις· ὅθεν εἴρηται [k] τὰ ἐν τῇ Σοφο-
κλέους Ἀντιγόνῃ· [l] ἀπολογεῖται γὰρ ὅτι ἔθαψε παρὰ [m] τὸν
[n] τοῦ Κρέοντος νόμον, ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τὸν ἄγραφον·

οὐ γάρ [o] τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ᾽ ἀεί ποτε.
ταῦτ᾽ οὖν ἐγὼ οὐκ [p] ἔμελλον ἀνδρὸς οὐδενός.

Καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές [p] τι καὶ συμφέρον, ἀλλ᾽ οὐ 7
τὸ δοκοῦν· ὥστ᾽ οὐ νόμος ὁ γεγραμμένος· οὐ γὰρ ποιεῖ τὸ
ἔργον τὸ τοῦ νόμου. Καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ κρι-
τής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον καὶ τὸ ἀληθές.
Καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς τὸ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς γεγραμ- 8
μένοις χρῆσθαι καὶ ἐμμένειν. Καὶ εἴ που ἐναντίος νόμῳ εὐ- 9
δοκιμοῦντι [q] ἢ [r] καὶ αὐτὸς [s] αὑτῷ· οἷον [t] ἐνίοτε ὁ μὲν κελεύει
κύρια εἶναι ἅττ᾽ ἂν συνθῶνται, ὁ δ᾽ ἀπαγορεύει μὴ συντί-
θεσθαι παρὰ τὸν νόμον. Καὶ εἰ ἀμφίβολος, ὥστε στρέ- 10
φειν καὶ ὁρᾶν [v] ἐφ᾽ ὁποτέραν τὴν ἀγωγὴν ἢ τὸ δίκαιον ἐφαρ-
μόσει ἢ τὸ συμφέρον, εἶτα τούτῳ χρῆσθαι. Καὶ εἰ τὰ μὲν 11
πράγματα ἐφ᾽ οἷς ἐτέθη ὁ νόμος μηκέτι μένει, ὁ δὲ νόμος,

[e] δὲ om. Q.Y^b. et pr. Z^b. [f] εἴπωμεν περὶ νόμων πῶς Y^b.Z^b, εἴπωμεν πῶς τοῖς νόμοις Q. [g] μὲν post γὰρ Z^b. [h] κοινῷ χρηστέον καὶ τοῖς ἐπιεικεστέροις καὶ δικαιοτέροις A^c. [i] τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ χρωμένους τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ μὴ πάντως Q.Y^b.Z^b. [k] τὰ om. Q.Y^b.Z^b. [l] ἀπολογεῖσθαι γὰρ ὅτι ἔπραξε Q.Y^b.Z^b. [m] τὸν om. Y^b. [n] τοῦ Κρέοντος om. A^c. [o] τι] τὸν A^c. [p] ἤμελλον et mox τε A^c. [q] ἢι A^c. [r] καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [s] ἑαυτῷ Q. [t] ὁ μὲν ἐνίοτε Q.Y^b.Z^b. [v] ἐπὶ ποτέραν A^c.

πειρατέον τοῦτο δηλοῦν καὶ μάχεσθαι ταύτῃ πρὸς [w]τὸν νό-
12 μον. Ἐὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ᾖ πρὸς τὸ πρᾶγμα, τό τε γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ λεκτέον [x]ὅτι οὐ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ἕνεκα δικάζειν ἐστίν, ἀλλ' ἵνα, [y]ἐὰν ἀγνοήσῃ [z]τί λέγει ὁ νόμος, μὴ [a]ἐπιορκῇ. Καὶ ὅτι οὐ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αἱρεῖται οὐδείς, ἀλλὰ τὸ αὑτῷ. Καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει ἢ μὴ κεῖσθαι ἢ μὴ χρῆσθαι. Καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐ λυσιτελεῖ παρασοφίζεσθαι [b]τὸν ἰατρόν· οὐ γὰρ [c]τοσοῦτο βλάπτει ἡ ἁμαρτία τοῦ ἰατροῦ [d]ὅσον τὸ ἐθίζεσθαι ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι. Καὶ ὅτι τὸ τῶν νόμων σοφώτερον ζητεῖν εἶναι, τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις νόμοις ἀπαγορεύεται. Καὶ περὶ
13 μὲν τῶν νόμων οὕτω διωρίσθω· περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρές εἰσι [e]διττοί, οἱ μὲν παλαιοὶ οἱ δὲ πρόσφατοι, καὶ τούτων οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου οἱ δ' ἐκτός. Λέγω δὲ παλαιοὺς [f]μὲν τούς τε ποιητὰς καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰσὶ κρίσεις φανεραί, οἷον Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος καὶ Τενέδιοι ἔναγχος Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ πρὸς [g]Σιγειεῖς. Καὶ [h]Κλεοφῶν κατὰ Κριτίου τοῖς Σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων ὅτι πάλαι ἀσελγὴς ἡ οἰκία· οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐποίησε Σόλων

εἰπεῖν μοι Κριτίᾳ [h]πυρρότριχι πατρὸς ἀκούειν.

14 Περὶ μὲν οὖν τῶν γενομένων οἱ τοιοῦτοι μάρτυρες, περὶ δὲ τῶν ἐσομένων καὶ οἱ χρησμολόγοι, οἷον Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον [i]λέγει τεῖχος. Ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι, ὥσπερ εἴρηται, μαρτύριά ἐστιν· οἷον εἴ τις [k]συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία,

μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα.

[w] τὸν νόμον] αὐτόν Q.Y[b].Z[b]. [x] ὅτι] ἐστὶν ὅτι Q.Y[b].Z[b]. [y] ἐὰν om. A[c]. [z] τί] ὅτι Q.Y[b].Z[b]. [a] ἐπιορκεῖν Q.Y[b].Z[b]. [b] τὸν] παρὰ τὸν Q.Y[b].Z[b], οἷον τὸν rc. Y[b]. [c] τοσούτῳ Q, τοσοῦτον Y[b].Z[b]. [d] ὅσῳ Q. [e] διπλοῖ Q.Y[b].Z[b]. [f] μὲν om. Q.Y[b].Z[b]. [g] σιγιεῖς Q.Y[b].Z[b].A[c]. [h] λεόφρων et mox πυρότριχι Q.Y[b].Z[b]. [i] τεῖχος λέγων A[c]. [k] συμβουλεύοι Q.Y[b].Z[b].

Καὶ τὸ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ὧν καὶ τοὺς πατέρας,
νήπιος ὃς [l]πατέρα κτείνας παῖδας [m]καταλείπει.

Πρόσφατοι δ' ὅσοι [n]γνώριμοί τι κεκρίκασιν· χρήσιμοι γὰρ 15
[o]αἱ τούτων κρίσεις τοῖς περὶ [p]τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν·
οἷον Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο κατὰ Χάρητος
[q]ᾧ Πλάτων εἶπε πρὸς [r]Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ
πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι. Καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ 16
κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι. Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι [s]τῶν
τοιούτων [t]μόνον μάρτυρές εἰσιν, [v]εἰ γέγονεν [w]ἢ μή, [x]εἰ ἔστιν
ἢ μή, περὶ δὲ τοῦ ποῖον [y]οὐ μάρτυρες, οἷον [z]εἰ δίκαιον [a]ἢ
ἄδικον, [b]εἰ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον· οἱ δ' [c]ἄπωθεν καὶ περὶ 17
[d]τούτων πιστότατοι. Πιστότατοι [e]δ' οἱ παλαιοί· ἀδιά-
φθοροι γάρ. Πιστώματα [f]δὲ [g]περὶ μαρτυριῶν μάρτυρας
μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν καὶ τοῦτ' ἐστὶ
[h]τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, καὶ ὅτι [i]οὐκ ἔστιν ἐξαπατῆσαι τὰ
εἰκότα ἐπὶ ἀργυρίῳ, [k]καὶ ὅτι οὐχ ἁλίσκεται [l]τὰ εἰκότα ψευ-
δομαρτυριῶν. Ἔχοντι δὲ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅτι οὐχ ὑπόδικα
τὰ εἰκότα, καὶ ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει [m]μαρτυριῶν, εἰ ἐκ τῶν λό-
γων [n]ἱκανὸν ἦν θεωρῆσαι. Εἰσὶ δὲ αἱ μαρτυρίαι αἱ μὲν περὶ 18
αὑτοῦ αἱ δὲ περὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, καὶ αἱ μὲν περὶ τοῦ
πράγματος αἱ δὲ περὶ τοῦ ἤθους, [o]ὥστε φανερὸν ὅτι οὐδέ-
ποτ' ἔστιν ἀπορῆσαι μαρτυρίας χρησίμης· εἰ [p]μὴ γὰρ κατὰ
τοῦ πράγματος ἢ αὑτῷ [q]ὁμολογουμένης ἢ τῷ ἀμφισβη-
τοῦντι ἐναντίας, [r]ἀλλὰ περὶ τοῦ ἤθους ἢ αὑτοῦ εἰς ἐπιείκειαν
[s]ἢ τοῦ ἀμφισβητοῦντος εἰς φαυλότητα. Τὰ δ' ἄλλα περὶ 19
μάρτυρος ἢ φίλου ἢ ἐχθροῦ ἢ μεταξύ, ἢ εὐδοκιμοῦντος ἢ

[l] πατέρας κτείνας υἱοὺς Ac. [m] καταλείποι Q.Yb.Zb. [n] γνώριμοι καὶ κεκρίκασί τι Q.Yb.Zb. [o] αἱ] καὶ αἱ Q.Yb.Zb. [p] τῶν αὐτῶν] τούτων Ac. [q] ὃ Q, incerto Ac. [r] ἀρτίβιον Ac. [s] τῶν om. Ac. [t] μόνων Q. [v] εἰ om. Q.Yb.Zb. [w] ἢ μή om. Ac. [x] εἰ om. Q.Yb.Zb. [y] οὐ] οἱ Yb. [z] εἰ] ἢ Ac. [a] ἢ] εἰ Q.Yb.Zb. [b] εἰ] ἢ Yb.Zb.Ac. [c] ἄποθεν Q.Yb.Zb. [d] τοιούτων ἂν ἀπιστότατοι Ac. [e] δ'] γὰρ Q.Yb.Zb. [f] δὲ] γὰρ Yb.Zb, om. Q. [g] παρὰ Yb.Zb. [h] τὸ] τῇ Q. [i] οὐκ ἔστιν om. Q.Yb.Zb. [k] καὶ] καὶ οὐχ Ac. [l] ψευδομαρτυριῶν τὰ εἰκότα Q.Yb.Zb. [m] μαρτύρων Q.Yb.Zb. [n] ἦν ἱκανὸν Q. [o] ὥστε] ὅτι Ac. [p] μὴ] μὲν Q. [q] ὁμολογουμένως Yb.Zb. [r] ἀλλὰ] εἰ δὲ Q. [s] ἢ om. Q.Yb.Zb.

ἀδοξοῦντος ἢ μεταξύ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραί, ἐκ
τῶν αὐτῶν τόπων λεκτέον ἐξ οἵωνπερ καὶ τὰ ἐνθυμήματα
20 λέγομεν. Περὶ δὲ [t]τῶν συνθηκῶν τοσαύτη [v]τοῦ λόγου χρῆ-
σίς ἐστιν ὅσον αὔξειν ἢ καθαιρεῖν ἢ [w]πιστὰς ποιεῖν ἢ ἀπί-
στους, [x]ἐὰν μὲν αὐτῷ [y]ὑπάρχωσι, πιστὰς καὶ κυρίας, ἐπὶ δὲ
21 τοῦ ἀμφισβητοῦντος τοὐναντίον. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πιστὰς
ἢ ἀπίστους κατασκευάζειν οὐδὲν διαφέρει τῆς περὶ τοὺς μάρ-
τυρας πραγματείας· ὁποῖοι γὰρ ἄν τινες ὦσιν οἱ ἐπιγε-
γραμμένοι ἢ φυλάττοντες, τούτοις αἱ συνθῆκαι πισταί εἰσιν.
Ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνθήκης, οἰκείας μὲν οὔσης αὐ-
ξητέον· ἡ γὰρ συνθήκη νόμος ἐστὶν ἴδιος καὶ κατὰ μέρος,
καὶ αἱ μὲν συνθῆκαι οὐ ποιοῦσι τὸν νόμον κύριον, οἱ δὲ νόμοι
τὰς κατὰ [z]τὸν νόμον συνθήκας. Καὶ ὅλως αὐτὸς ὁ νόμος
συνθήκη τις ἐστίν, ὥστε ὅστις ἀπιστεῖ [a]ἢ ἀναιρεῖ συνθήκην,
22 τοὺς νόμους ἀναιρεῖ. Ἔτι δὲ πράττεται τὰ πολλὰ τῶν
συναλλαγμάτων καὶ τὰ ἑκούσια [b]κατὰ συνθήκας, ὥστε ἀκύ-
ρων γιγνομένων [c]ἀναιρεῖται ἡ πρὸς ἀλλήλους χρεία τῶν ἀν-
θρώπων. Καὶ τἆλλα δὲ ὅσα ἁρμόττει, [d]ἐπιπολῆς ἰδεῖν
23 ἔστιν. Ἂν δ' ἐναντία ᾖ καὶ μετὰ τῶν ἀμφισβητούντων,
πρῶτον μέν, ἅπερ ἄν τις πρὸς νόμον [e]ἐναντίον μαχέσαιτο,
ταῦθ' ἁρμόττει· ἄτοπον γὰρ εἰ τοῖς μὲν νόμοις, ἂν μὴ ὀρθῶς
κείμενοι ὦσιν ἀλλ' [f]ἐξαμάρτωσιν οἱ τιθέμενοι, οὐκ οἰόμεθα
24 δεῖν πείθεσθαι, ταῖς δὲ συνθήκαις ἀναγκαῖον. Εἶθ' ὅτι τοῦ
δικαίου [g]ἐστὶ βραβευτὴς ὁ δικαστής· οὔκουν τοῦτο σκεπτέον,
ἀλλ' ὡς δικαιότερον. Καὶ τὸ μὲν δίκαιον οὐκ ἔστι μετα-
25 στρέψαι οὔτ' ἀπάτῃ οὔτ' ἀνάγκῃ (πεφυκὸς γάρ ἐστιν), συν-
θῆκαι δὲ γίγνονται καὶ [h]ἐξαπατηθέντων καὶ ἀναγκασθέντων.
Πρὸς δὲ τούτοις σκοπεῖν εἰ ἐναντία [i]ἐστί τινι [k]ἢ τῶν γε-

[t] τῶν om. Q.Y[b].Z[b]. [v] τῶν λόγων A[c]. [w] πιστοὺς Z[b], πιστὰ A[c]. [x] ἂν Q.Y[b].Z[b]. [y] ὑπάρχῃ A[c]. [z] τὸν νόμον] νόμους A[c]. [a] ἢ] καὶ Q.Y[b].Z[b]. [b] κατὰ] κατὰ τὰς Q.Y[b].Z[b]. [c] ἀνήρηται Q.Y[b].Z[b]. [d] ἐπο-πολῆς Q, ἐπὶ πολλῆς Z[b]. ἐπὶ πολλοῖς Y[b]. [e] ἐναντιούμενον Q.Y[b].Z[b]. [f] ἐξαπατῶσιν iidem. [g] βραβευτής ἐστι Q.Y[b].Z[b]. [h] ἐξ ἀπατηθέντων Z[b]. [i] τινί ἐστιν Q.Y[b].Z[b]. [k] ἢ om. A[c].

γραμμένων νόμων ἢ τῶν κοινῶν, καὶ [l] τῶν γεγραμμένων ἢ
τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἔπειτα εἰ ἄλλαις συνθήκαις
ὑστέραις ἢ προτέραις· [m] ἢ γὰρ αἱ ὕστεραι κύριαι, [n] ἄκυροι
δ' αἱ πρότεραι, ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὕστεραι ἠπατή-
κασιν, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον. Ἔτι [o] δὲ τὸ συμφέρον
ὁρᾶν, εἴ [p] πῃ [q] ἐναντιοῦται τοῖς κριταῖς, καὶ ὅσα ἄλλα τοι-
αῦτα· καὶ γὰρ ταῦτα εὐθεώρητα ὁμοίως. Αἱ δὲ βάσανοι 26
μαρτυρίαι τινές εἰσιν, ἔχειν δὲ δοκοῦσι [r] τὸ πιστόν, ὅτι
ἀνάγκη τις πρόσεστιν. Οὔκουν χαλεπὸν [s] οὐδὲ περὶ τούτων
εἰπεῖν τὰ ἐνδεχόμενα, ἐξ ὧν ἐάν τε ὑπάρχωσιν οἰκεῖαι αὔξειν
ἔστιν, ὅτι ἀληθεῖς μόναι τῶν μαρτυριῶν εἰσὶν [t] αὗται· ἐάν τε
ὑπεναντίαι ὦσι καὶ μετὰ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, διαλύοι ἄν τις
τἀληθῆ λέγων καθ' ὅλου τοῦ γένους τῶν βασάνων· οὐδὲν
γὰρ ἧττον ἀναγκαζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγουσιν ἢ τἀληθῆ,
[v] καὶ διακαρτεροῦντες μὴ λέγειν τἀληθῆ, καὶ ῥᾳδίως κατα-
ψευδόμενοι ὡς παυσόμενοι θᾶττον. Δεῖ δ' ἔχειν ἐπαναφέ-
ρειν [w] ἐπὶ τοιαῦτα γεγενημένα παραδείγματα ἃ ἴσασιν οἱ
[x] κρίνοντες. Περὶ δ' ὅρκων τετραχῶς ἔστι διελεῖν· ἢ γὰρ 27
δίδωσι καὶ λαμβάνει, ἢ οὐδέτερον, ἢ τὸ μὲν τὸ δ' οὔ, καὶ τού-
των ἢ δίδωσι [y] μὲν οὐ λαμβάνει δέ, ἢ λαμβάνει μὲν [z] δίδωσι
δ' οὔ. Ἔτι ἄλλως [a] παρὰ ταῦτα, εἰ ὀμώμοσται [b] οὗτος [c] ἢ
[d] ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἐκείνου. Οὐ δίδωσι [e] μὲν οὖν, ὅτι ῥᾳδίως 28
ἐπιορκοῦσιν, καὶ [f] διότι ὁ μὲν ὀμόσας οὐκ ἀποδίδωσι, τοὺς δὲ

[l] τῶν γεγραμμένων—ἄλλαις] τοῖς καλοῖς ἢ δικαίοις. ἔτι τε εἰ ἄλλαις Q.Y^b.Z^b. [m] ἢ γὰρ αἱ] αἱ γὰρ A^c. [n] ἄκυροι δ' αἱ πρότεραι om. A^c. [o] δὲ τὸ] τε Q. [p] που A^c. [q] ἐναντιοῦνται Q.Y^b. [r] τὸ πιστόν] πίστιν Q.Y^b.Z^b. [s] οὐδὲν περὶ τούτων ἰδεῖν καὶ τὰ ἐνδεχόμενα εἰπεῖν Q.Y^b.Z^b. [t] αὗται om. Q.Y^b.Z^b. [v] καὶ—τἀληθῆ om. Z^b. [w] ἐπὶ] ἐπὶ τὰ Q. [x] post κρίνοντες A^c. et margo Y^b: δεῖ δὲ λέγειν ὡς οὐκ εἰσὶν (εἰσὶν om. Y^b.) ἀληθεῖς αἱ βάσανοι· πολλοὶ μὲν (μὲν om. Y^b.) γὰρ παχύφρονες (στερεοὶ Y^b.) καὶ (οἱ καὶ A^c.) λιθόδερμοι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὄντες δυνατοὶ γενναίως ἐγκαρτεροῦσι ταῖς ἀνάγκαις, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ εὐλαβεῖς πρὸ τοῦ τὰς ἀνάγκας ἰδεῖν αὐτῶν καταθαρροῦσιν, ὥστε οὐδέν ἐστι πιστὸν ἐν βασάνοις. [y] μὲν ante οὐ om. Q Z^b.A^c. [z] οὐ δίδωσι δέ Q.Y^b, οὐ δίδωσι δ' οὔ Z^b. [a] περὶ Q.Y^b.Z^b. [b] οὗτος] καὶ οὗτος Q.Y^b.Z^b. [c] εἰ Q. [d] ὑφ' αὑτοῦ Q.Y^b.Z^b. [e] μὲν] χρήματα μὲν Q.Y^b.Z^b. [f] διότι] ὅτι Q.Y^b.Z^b.

μὴ [g] ὀμόσαντος οἴεται [h] καταδικάσειν. Καὶ ὡς οὗτος ὁ κίν-
δυνος κρείττων ὁ ἐν τοῖς δικασταῖς· τοῖς μὲν γὰρ [h] πιστεύει
29 τῷ δ' οὔ. Οὐ λαμβάνει δ', ὅτι ἀντὶ χρημάτων ὅρκος. Καὶ
ὅτι εἰ ἦν φαῦλος, κατωμόσατο ἄν· κρεῖττον [i] γὰρ ἕνεκά του
φαῦλον εἶναι ἢ μηδενός· ὀμόσας μὲν [k] οὖν ἕξει, μὴ ὀμόσας δ'
οὔ. [l] Οὕτω [m] δὲ δι' ἀρετὴν ἂν εἴη, ἀλλ' οὐ δι' ἐπιορκίαν τὸ
μή· καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους [n] ἁρμόττει, ὅτι οὐκ ἴση [o] πρό-
κλησις αὕτη ἀσεβεῖ, πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς
30 ἀσθενῆ πατάξαι ἢ πληγῆναι [p] προκαλέσαιτο. Εἰ δὲ λαμ-
βάνει, ὅτι πιστεύει αὑτῷ, ἐκείνῳ δ' οὔ. Καὶ τὸ τοῦ Ξενο-
φάνους μεταστρέψαντα φατέον οὕτως ἴσον εἶναι [q] ἂν ὁ μὲν
ἀσεβὴς διδῷ, ὁ δ' εὐσεβὴς ὀμνύῃ· δεινόν τε τὸ μὴ [r] θέλειν
31 αὐτόν, ὑπὲρ ὧν ἐκείνους ἀξιοῖ ὀμόσαντας δικάζειν. Εἰ δὲ
δίδωσιν, ὅτι εὐσεβὲς τὸ θέλειν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπειν, καὶ
ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἄλλων [s] κριτῶν δεῖσθαι· [t] αὐτῷ γὰρ δί-
32 δωσι κρίνειν. Καὶ ὅτι ἄτοπον τὸ μὴ θέλειν ὀμνύναι [v] περὶ
ὧν ἄλλους [w] ἀξιοῖ ὀμνύναι. Ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκαστον δῆλον
[x] πῶς λεκτέον, καὶ συνδυαζόμενον πῶς λεκτέον δῆλον· οἷον εἰ
αὐτὸς μὲν θέλει λαμβάνειν διδόναι δὲ μή, καὶ εἰ δίδωσι μὲν
λαμβάνειν δὲ μὴ θέλει, καὶ εἰ λαμβάνειν καὶ διδόναι [y] θέλει
εἴτε μηδέτερον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη συγκεῖσθαι,
ὥστε καὶ τοὺς λόγους [z] ἀνάγκη συγκεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων.
[a] Ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος, ὅτι οὐκ
[b] ἐπιορκία· [c] ἑκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν, [d] τὸ δ' ἐπιορκεῖν ἀδι-
33 κεῖν ἐστί, τὰ δὲ βίᾳ καὶ ἀπάτῃ ἀκούσια. Ἐνταῦθα οὖν
συνακτέον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, ὅτι ἐστὶ τὸ τῇ διανοίᾳ, ἀλλ' οὐ
τῷ στόματι. Ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ [e] ᾖ ὀμωμοσμένος, ὅτι

[g] ὀμόσαντας Q.Y^b.Z^b.A^c. [h] καταδικάζειν et mox πιστεύειν A^c. [i] γὰρ] γὰρ ἂν A^c. [k] οὖν] γὰρ Q.Y^b.Z^b. [l] οὕτω] ὥστε Q.Y^b.Z^b. [m] δὲ] δ' οὐ A^c. [n] ἁρμόττειν Q.Y^b.Z^b. [o] πρόσκλησις iidem. [p] προσκαλέσαιτο iidem. [q] ἐὰν μὲν ὁ ἀσεβὴς διδῷ, ὁ εὐσεβὴς δ' Q.Y^b.Z^b. [r] ἐθέλειν Q.Y^b.Z^b. [s] κριτῶν] δικαστῶν A^c. [t] τούτῳ γὰρ δίδωσι κρίσιν A^c. [v] περὶ—ὀμνύναι om. Z^b. [w] ἀξιοῦσιν A^c. [x] πῶς] ὅπως A^c. [y] ἐθέλει A^c. [z] ἀνάγκη om. A^c. [a] ἐὰν—ἐναντίος] δῆλον δὲ ἂν ἦι ἠπατημένος ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἐναντίος Q.Y^b.Z^b. [b] ἐπιορκήσει A^c. [c] ἑκουσίων Q. [d] τὸ δ'] ἐστί, τὸ δ' Q.Y^b.Z^b. [e] ᾖ] ἦι ὑπεναντίος καὶ A^c.

πάντα ἀναιρεῖ [f] ὁ μὴ ἐμμένων οἷς ὤμοσεν· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς νόμοις χρῶνται ὀμόσαντες. Καὶ "ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦμεν ἐμμένειν [g] οἷς ὀμόσαντες δικάζετε, αὐτοὶ δ' οὐκ [h] ἐμμενοῦμεν." Καὶ ὅσα [i] ἂν ἄλλα αὔξων τις εἴπειεν. [k] Περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων εἰρήσθω τοσαῦτα.

[l] B.

Ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν καὶ
[m] ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι, καὶ
ποῖαι [n] δόξαι καὶ προτάσεις χρήσιμοι πρὸς τὰς τούτων πί-
στεις, ταῦτ' ἐστίν· περὶ γὰρ τούτων καὶ ἐκ τούτων τὰ ἐνθυ-
μήματα, [o] ὡς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος τῶν λόγων.
Ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική (καὶ γὰρ τὰς συμ- 2
βουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν), ἀνάγκη μὴ μόνον
πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός,
ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν·
πολὺ γὰρ διαφέρει πρὸς πίστιν, μάλιστα μὲν ἐν ταῖς συμ- 3
βουλαῖς, εἶτα [p] καὶ ἐν ταῖς δίκαις, τὸ ποιόν τινα φαίνεσθαι
τὸν λέγοντα καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν [q] ἔχειν πως
αὐτόν, πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν καὶ αὐτοὶ διακείμενοί πως τυγ-
χάνωσιν. Τὸ μὲν οὖν ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα 4
χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβουλάς ἐστιν, τὸ δὲ [r] διακεῖσθαί
πως τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰς δίκας· οὐ γὰρ ταὐτὰ φαίνεται
φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν, οὐδ' ὀργιζομένοις καὶ πρᾴως ἔχουσιν,
ἀλλ' ἢ τὸ παράπαν ἕτερα ἢ κατὰ [s] τὸ μέγεθος ἕτερα· τῷ
μὲν γὰρ φιλοῦντι, περὶ οὗ ποιεῖται τὴν κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν
ἢ μικρὰ [t] δοκεῖ ἀδικεῖν, τῷ δὲ μισοῦντι τοὐναντίον· καὶ τῷ
[v] μὲν ἐπιθυμοῦντι καὶ εὐέλπιδι [w] ὄντι, ἐὰν ᾖ τὸ ἐσόμενον ἡδύ,

[f] ὁ om. A^{c}. [g] οἷς ἂν ὀμόσαντες δικάσητε Q.Y^{b}.Z^{b}. [h] ἐμμένουσιν A^{c}. [i] ἄλλα ἂν Q.Y^{b}.Z^{b}. [k] περὶ—τοσαῦτα om. A^{c}. [l] B] τρίτον N^{a}.V^{b}. et Vaticanus 265, quorum N^{a}. in margine κατὰ λατίνους ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ β βιβλίον. addit Q. κατὰ δὲ ἕλληνας ἄρχεται τὸ γ βιβλίον. [m] ψέγειν καὶ ἐπαινεῖν Q.Y^{b}.Z^{b}. [n] δόξεις pr. Z^{b}. [o] ὡς] λέγεται ὡς Q.Y^{b}.Z^{b}. [p] καὶ] δὲ καὶ Q.Y^{b}.Z^{b}. [q] ἔχειν πως] πως διακεῖσθαι A^{c}. [r] ἀδικεῖσθαι Z^{b}. et pr. Y^{b}. [s] τὸ post κατὰ om. A^{c}. [t] δοκεῖν A^{c}. [v] μὲν—τοῦ om. Q. [w] ὄντι om. Y^{b}.Z^{b}.

καὶ ἔσεσθαι καὶ ἀγαθὸν ἔσεσθαι φαίνεται, τῷ δ' [x] ἀπαθεῖ
5 καὶ δυσχεραίνοντι τοὐναντίον. Τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι
πιστοὺς τοὺς λέγοντας τρία [y] ἐστὶ τὰ αἴτια· τοσαῦτα γάρ
ἐστι δι' ἃ πιστεύομεν ἔξω τῶν ἀποδείξεων. Ἔστι δὲ ταῦτα
φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὔνοια· διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν
λέγουσιν ἢ συμβουλεύουσιν ἢ [z] διὰ πάντα ταῦτα ἢ διὰ τού-
6 των τι· ἢ γὰρ δι' ἀφροσύνην οὐκ ὀρθῶς [a] δοξάζουσιν, ἢ δοξά-
ζοντες ὀρθῶς διὰ μοχθηρίαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν, ἢ
φρόνιμοι μὲν καὶ ἐπιεικεῖς εἰσὶν ἀλλ' οὐκ εὖνοι· διόπερ ἐνδέ-
χεται μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν γιγνώσκοντας. Καὶ
παρὰ ταῦτα οὐδέν. Ἀνάγκη ἄρα τὸν ἅπαντα δοκοῦντα ταῦτ'
7 ἔχειν εἶναι τοῖς ἀκροωμένοις πιστόν. Ὅθεν μὲν [b] τοίνυν φρό-
νιμοι καὶ σπουδαῖοι φανεῖεν ἄν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διῃ-
ρημένων ληπτέον· ἐκ [c] τῶν αὐτῶν γὰρ κἂν ἕτερόν τις κἂν
8 ἑαυτὸν κατασκευάσειε τοιοῦτον· περὶ δ' εὐνοίας καὶ φιλίας ἐν
τοῖς περὶ τὰ πάθη λεκτέον [d] νῦν. Ἔστι δὲ τὰ πάθη, δι' ὅσα
μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἕπεται λύπη
καὶ ἡδονή, οἷον ὀργὴ ἔλεος φόβος καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ
9 τὰ τούτοις ἐναντία. Δεῖ δὲ διαιρεῖν [e] τὰ περὶ ἕκαστον εἰς
τρία· λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς, πῶς τε διακείμενοι [f] ὀργίλοι
εἰσί, καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ
τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύ-
νατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων. Ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων διεγράψαμεν
τὰς προτάσεις, οὕτω καὶ [g] ἐπὶ τούτων ποιήσωμεν καὶ διέλω-
μεν τὸν εἰρημένον τρόπον.

2 Ἔστω [h] δὴ ὀργὴ ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομέ-
νης διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς [i] αὐτὸν [k] ἢ τῶν αὐτοῦ,
2 τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος. [l] Εἰ δὴ τοῦτ' ἐστὶν [m] ἡ ὀργή,

[x] ἀπειθεῖ Z^b. [y] ἐστὶ τὰ] εἰσὶ τὰ Q.Y^b.Z^b. [z] δι' ἅπαντα A^c.
[a] δοξάζουσιν] τοῦτο δοξάζουσιν Q.Y^b.Z^b. [b] τοίνυν] οὖν A^c. [c] γὰρ
τῶν αὐτῶν A^c. [d] νῦν om. A^c. [e] τὰ ante περὶ om. A^c. [f] ὀργίλως
Z^b. et pr. Y^b. [g] ἐπὶ] περὶ A^c. [h] δ' ἡ Q.Z^b. [i] αὐτῶν pr. Y^b.
[k] ἢ εἰς αὐτοῦ τινὰ μὴ προσηκόντως Q.Y^b.Z^b. [l] εἰ δὴ] ἐπεὶ δὲ Q.Y^b.Z^b.
[m] ἡ om. Q.Y^b.Z^b.

ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῶν καθ' ἕκαστόν τινι, οἷον Κλέωνι ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅτι αὐτὸν ἢ τῶν αὑτοῦ τι πεποίηκεν ἢ [n] ἤμελλεν, καὶ πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονὴν [o] τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τιμωρήσασθαι· ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται, [p] οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ἐφίεται [q] αὑτῷ, ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται [r] δυνατῶν αὑτῷ. Διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ

> ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
> ἀνδρῶν ἐν [t] στήθεσσιν ἀέξεται.

Ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διά τε τοῦτο καὶ διότι διατρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ· ἡ οὖν τότε [v] γινομένη φαντασία ἡδονὴν [v] ἐμποιεῖ, ὥσπερ ἡ τῶν ἐνυπνίων. 3 Ἐπεὶ δ' [w] ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον· καὶ γὰρ τὰ κακὰ καὶ τἀγαθὰ ἄξια οἰόμεθα σπουδῆς εἶναι, καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς [x] αὐτά· ὅσα δὲ [y] μηδέν τι ἢ μικρόν, οὐδενὸς ἄξια ὑπολαμβάνομεν. Τρία [z] δ' ἐστὶν εἴδη ὀλιγωρίας, καταφρόνησίς τε καὶ ἐπηρεασμὸς καὶ ὕβρις· ὅ τε γὰρ καταφρονῶν ὀλιγωρεῖ· [a] ὅσα γὰρ οἴονται 4 μηδενὸς [b] ἄξια, τούτων καταφρονοῦσιν, τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσιν· καὶ ὁ ἐπηρεάζων φαίνεται καταφρονεῖν. Ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ἐμποδισμὸς ταῖς βουλήσεσιν οὐχ ἵνα τι αὑτῷ ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. Ἐπεὶ οὖν [c] οὐχ ἵνα αὑτῷ τι, ὀλιγωρεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε βλάψειν ὑπολαμβάνει· ἐφοβεῖτο γὰρ [d] ἂν καὶ οὐκ ὠλιγώρει· [e] οὔτ' ὠφελῆσαι ἂν οὐδὲν ἄξιον λόγου· ἐφρόντιζε γὰρ ἂν ὥστε φίλος εἶναι. Καὶ ὁ ὑβρίζων 5 [f] δ' ὀλιγωρεῖ· ἔστι γὰρ ὕβρις τὸ [g] βλάπτειν καὶ λυπεῖν ἐφ' οἷς αἰσχύνη ἐστὶ τῷ πάσχοντι, μὴ ἵνα τι [h] γένηται αὑτῷ

[n] ἔμελλε Q.Y^b.Z^b. [o] τὴν] τῆς A^c. [p] οὐδεὶς—ὀργιζόμενος ἐφίεται om. Z^b. [q] αὑτῷ om. Q.Y^b.Z^b. [r] αὐτῶ δυνατῶν Q.Y^b.Z^b. [s] ὥστε Z^b. [t] στήθεσιν A^c. [v] ἐγγινομένη et mox ποιεῖ Q.Y^b.Z^b. [w] ἡ om. Q. [x] ταῦτα Q.Y^b.Z^b. [y] μηδὲν ἢ πάνυ μικρά Q.Y^b.Z^b. [z] δ' om. Q.Y^b.Z^b. [a] ὅσα] ἃ Q.Y^b.Z^b. [b] ἄξια] ἄξια εἶναι Q.Y^b.Z^b. [c] οὐχ] μὴ A^c. [d] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [e] οὔτ' ἔν τινι λόγου ἀξίῳ ὠφελήσειν. ἐσπούδασε γὰρ ἂν ὑπ' αὐτοῦ φιλεῖσθαι Q. [f] δ' ὀλιγωρεῖ] ὡσαύτως καταφρονεῖ Q. [g] πράττειν καὶ λέγειν A^c. [h] γίγνηται A^c.

ἄλλο [i] ἢ ὅτι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ· οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες
6 οὐχ ὑβρίζουσιν ἀλλὰ τιμωροῦνται. Αἴτιον δὲ τῆς ἡδονῆς
τοῖς ὑβρίζουσιν, ὅτι οἴονται κακῶς δρῶντες αὐτοὺς ὑπερέχειν
μᾶλλον. Διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ πλούσιοι ὑβρισταί· ὑπερέχειν
γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες. Ὕβρεως δὲ ἀτιμία, ὁ δ' ἀτιμάζων
ὀλιγωρεῖ· τὸ γὰρ μηδενὸς ἄξιον οὐδεμίαν ἔχει τιμήν, [k] οὔτ'
ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ. Διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεὺς

> ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς [l] ἀπούρας

καὶ

> ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην,

7 ὡς διὰ ταῦτα ὀργιζόμενος. Προσήκειν δ' οἴονται [m] πολυω-
ρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡττόνων κατὰ γένος, κατὰ δύναμιν, κατ'
ἀρετήν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἂν [n] ταὐτῷ [o] ὑπερέχῃ πολύ, οἷον ἐν
χρήμασιν ὁ πλούσιος πένητος καὶ ἐν τῷ λέγειν ῥητορικὸς
ἀδυνάτου εἰπεῖν καὶ ἄρχων ἀρχομένου καὶ ἄρχειν ἄξιος οἰό-
μενος τοῦ ἄρχεσθαι ἀξίου. Διὸ εἴρηται

> θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων

καὶ

> ἀλλά [p] γε καὶ μετόπισθεν ἔχει [q] κότον·

8 ἀγανακτοῦσι γὰρ διὰ τὴν ὑπεροχήν. Ἔτι [r] ὑφ' ὧν τις
οἴεται εὖ πάσχειν δεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οὓς εὖ πεποίηκεν ἢ ποιεῖ,
ἢ [s] αὐτὸς ἢ δι' αὐτόν τις ἢ τῶν αὐτοῦ τις, ἢ βούλεται ἢ ἐβου-
9 λήθη. Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ἤδη πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζον-
ται αὐτοὶ καὶ τίσι καὶ διὰ ποῖα. Αὐτοὶ μὲν γάρ, ὅταν λυ-
πῶνται· ἐφίεται γάρ τινος ὁ λυπούμενος· [t] ἐάν τε οὖν κατ'
εὐθυωρίαν ὁτιοῦν ἀντικρούσῃ τις, οἷον τῷ διψῶντι πρὸς τὸ
πιεῖν, ἐάν τε μή, ὁμοίως ταὐτὸ φαίνεται ποιεῖν· καὶ ἐάν τε
ἀντιπράττῃ τις ἐάν τε μὴ συμπράττῃ ἐάν τε ἄλλο τι ἐνοχλῇ
10 οὕτως [v] ἔχοντα, [w] τοῖς πᾶσιν ὀργίζεται. Διὸ κάμνοντες,

[i] ἢ ὅτι ἐγένετο om. corr. Y^b. [k] οὔτε κακοῦ οὔτ' ἀγαθοῦ Q.Y^b.Z^b. [l] ἀπούρας om. A^c. [m] πολυωρῆσθαι A^c. [n] ταυτὸ Y^b, ταῦτα A^c. [o] ὑπερέχει A^c, ambiguo Z^b. [p] τε Y^b.Z^b.A^c. [q] post κότον Q. ὄφρα τελέσσῃ. [r] ἐφ' Z^b. [s] αὐτὸς ἢ τῶν αὐτοῦ τις ἢ δι' αὐτοῦ ἢ β. Q.Y^b.Z^b. [t] ἐάν τε κατ' εὐθυωρίαν οὖν ἀντικρούῃ Q.Y^b.Z^b. [v] ἔχων Q, ἔχον Y^b.Z^b. [w] τοῖς om. A^c.

πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες [x] καὶ μὴ
κατορθοῦντες ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι, μάλιστα [y] μὲν
πρὸς τοὺς τοῦ παρόντος ὀλιγωροῦντας, οἷον κάμνων μὲν τοῖς
πρὸς τὴν νόσον, πενόμενος δὲ τοῖς πρὸς τὴν πενίαν, πολεμῶν
δὲ τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον, ἐρῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν ἔρωτα·
ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις· [z] προωδοποίηται γὰρ ἕκαστος
πρὸς τὴν ἑκάστου ὀργὴν ὑπὸ τοῦ ὑπάρχοντος πάθους. Ἔτι 11
δ' ἐὰν τἀναντία τύχῃ προσδεχόμενος· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ
[a] πολὺ παρὰ δόξαν, ὥσπερ καὶ τέρπει τὸ πολὺ παρὰ δόξαν,
[b] ἐὰν γένηται ὃ βούλεται. Διὸ καὶ ὧραι καὶ χρόνοι καὶ δια-
θέσεις καὶ ἡλικίαι ἐκ τούτων φανεραί, ποῖαι εὐκίνητοι πρὸς
ὀργὴν [c] καὶ ποῦ καὶ πότε, καὶ [d] ὅτι ὅτε μᾶλλον ἐν τούτοις
εἰσί, μᾶλλον καὶ εὐκίνητοι. Αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες 12
εὐκίνητοι πρὸς ὀργήν, ὀργίζονται δὲ τοῖς τε καταγελῶσι καὶ
χλευάζουσι καὶ σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι γάρ. Καὶ τοῖς τὰ
τοιαῦτα βλάπτουσιν ὅσα ὕβρεως σημεῖα. Ἀνάγκη δὲ τοι-
αῦτα εἶναι ἃ μήτε ἀντί τινος μήτ' [e] ὠφέλιμα τοῖς ποιοῦσιν·
ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὕβριν. Καὶ τοῖς κακῶς λέγουσι καὶ κατα- 13
φρονοῦσι περὶ [f] ἃ αὐτοὶ μάλιστα σπουδάζουσιν, οἷον οἱ ἐπὶ
φιλοσοφίᾳ φιλοτιμούμενοι ἐάν τις εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἱ δ'
ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ἐάν τις εἰς τὴν ἰδέαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων. Ταῦτα δὲ πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν ὑποπτεύσωσι μὴ ὑπάρ- 14
χειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως ἢ μὴ ἰσχυρῶς, ἢ μὴ δοκεῖν· ἐπειδὰν [g] γὰρ
σφόδρα οἴωνται ὑπάρχειν ἐν τούτοις ἐν οἷς σκώπτονται, οὐ
φροντίζουσιν. Καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ φίλοις· 15
οἴονται γὰρ προσήκειν μᾶλλον [h] πάσχειν εὖ ὑπ' αὐτῶν ἢ μή.
Καὶ τοῖς εἰθισμένοις τιμᾶν ἢ φροντίζειν, ἐὰν πάλιν μὴ οὕτως 16
ὁμιλῶσιν· καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων οἴονται καταφρονεῖσθαι·
[i] ταὐτὰ γὰρ ἂν ποιεῖν. Καὶ τοῖς μὴ ἀντιποιοῦσιν εὖ, μηδὲ 17
τὴν ἴσην [k] ἀνταποδιδοῦσιν. Καὶ τοῖς τἀναντία ποιοῦσιν αὐ-

[x] καὶ] τι καὶ A^c. [y] μὲν om. A^c. [z] προοδοποιεῖται Q.Y^b.Z^b.
[a] πολὺ καὶ παρὰ iidem. [b] ἐὰν] ἐὰν γὰρ Q.Y^b.Z^b. [c] καὶ πότε καὶ ποῦ
Y^b.Z^b. καὶ ποῦ—ὀργήν om. Q. [d] ὅτι om. A^c. [e] ὠφελίμως Z^b.
[f] ἃ] ὧν A^c. [g] γὰρ] δὲ Q.Y^b.Z^b. [h] ὑπ' αὐτῶν εὖ πάσχειν A^c. [i] ταὐ-
τὸν Q, τοῦτο Y^b.Z^b. [k] ἀποδιδοῦσι Q.Y^b.Z^b.

τοῖς, ἐὰν ἥττους ὦσιν· καταφρονεῖν γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι
φαίνονται, καὶ οἱ μὲν ὡς ἡττόνων οἱ δ' ὡς παρ' ἡττόνων.
18 Καὶ τοῖς ἐν μηδενὶ λόγῳ οὖσιν, ἄν τι ὀλιγωρῶσι μᾶλλον·
ὑπόκειται γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τοὺς [l] μὴ προσή-
19 κοντας, προσήκει δὲ τοῖς ἥττοσι μὴ ὀλιγωρεῖν. Τοῖς δὲ
φίλοις, ἐάν τε μὴ εὖ λέγωσιν ἢ ποιῶσιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐὰν
τἀναντία, καὶ ἐὰν μὴ αἰσθάνωνται δεομένων, ὥσπερ ὁ Ἀντι-
φῶντος Πλήξιππος τῷ Μελεάγρῳ· ὀλιγωρίας γὰρ τὸ μὴ
20 αἰσθάνεσθαι σημεῖον· ὧν γὰρ φροντίζομεν, οὐ λανθάνει. Καὶ
τοῖς ἐπιχαίρουσι ταῖς ἀτυχίαις καὶ ὅλως [m] εὐθυμουμένοις ἐν
ταῖς [n] αὐτῶν ἀτυχίαις· ἢ γὰρ ἐχθροῦ ἢ ὀλιγωροῦντος ση-
μεῖον. Καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν, ἐὰν λυπήσωσιν· διὸ καὶ
21 τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται. Καὶ τοῖς ἢ ἀκούουσι
περὶ αὐτῶν [o] ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν φαῦλα· ὅμοιοι γάρ εἰσιν
ἢ ὀλιγωροῦσιν ἢ ἐχθροῖς· οἱ γὰρ φίλοι συναλγοῦσιν, θεώμε-
22 νοι δὲ τὰ οἰκεῖα φαῦλα πάντες ἀλγοῦσιν. Ἔτι τοῖς ὀλιγω-
ροῦσι πρὸς πέντε, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, πρὸς οὓς θαυμά-
ζουσιν, ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, [p] ἢ οὓς αἰσχύνονται,
ἢ ἐν τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς· [q] ἐν τούτοις ἐάν τις ὀλιγωρῇ,
23 ὀργίζονται μᾶλλον. Καὶ τοῖς εἰς [r] τὰ τοιαῦτα ὀλιγωροῦσιν
ὑπὲρ ὧν αὐτοῖς αἰσχρὸν μὴ [s] βοηθεῖν, οἷον γονεῖς, τέκνα,
γυναῖκας, ἀρχομένους. Καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδοῦσιν· παρὰ
24 τὸ προσῆκον γὰρ ἡ ὀλιγωρία. Καὶ τοῖς [t] εἰρωνευομένοις
25 [v] πρὸς σπουδάζοντας· καταφρονητικὸν γὰρ ἡ εἰρωνεία. Καὶ
τοῖς τῶν ἄλλων εὐποιητικοῖς, ἐὰν μὴ καὶ αὐτῶν· καὶ γὰρ
τοῦτο καταφρονητικόν, τὸ μὴ ἀξιοῦν ὧν πάντας καὶ αὐτόν.
26 Ποιητικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη, οἷον καὶ [w] ἡ τῶν ὀνομάτων
[w] οὕτως οὖσα [x] περὶ μικρόν· ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ καὶ ἡ λήθη
σημεῖον εἶναι· [y] δι' ἀμέλειαν μὲν γὰρ ἡ λήθη γίγνεται, ἡ δ'
27 ἀμέλεια ὀλιγωρία ἐστίν. Οἷς μὲν οὖν ὀργίζονται καὶ ὡς

[l] μὴ post τοὺς om. Y^b.Z^b. [m] ἐνθυμουμένοις A^c. [n] ἑαυτῶν Q.Y^b.Z^b. [o] ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν om. Z^b. [p] ἢ οὓς] πρὸς οὓς Q.Y^b.Z^b. [q] ἄν τις ἐν τούτοις A^c. [r] τὰ om. Y^b.Z^b. [s] βοηθοῦσιν Q.Y^b.Z^b. [t] εἰρηνευομένοις A^c. [v] πρὸς] πρὸς τοὺς Q.Y^b.Z^b. [w] ἡ et οὕτως om. Q.Y^b.Z^b. [x] παρὰ Q. [y] διὰ μὲν γὰρ ἀμέλειαν A^c.

ἔχοντες καὶ διὰ ποῖα, [z] ἅμα εἴρηται· δῆλον δ' [a] ὅτι δέοι ἂν [b] αὐτὸν κατασκευάζειν τῷ λόγῳ τοιούτους οἷοι ὄντες [c] ὀργίλως ἔχουσιν, καὶ τοὺς ἐναντίους τούτοις ἐνόχους ὄντας ἐφ' οἷς ὀργίζονται, καὶ τοιούτους οἵοις ὀργίζονται.

Ἐπεὶ δὲ [d] τὸ ὀργίζεσθαι ἐναντίον [e] τῷ πραΰνεσθαι καὶ 3
ὀργὴ [f] πραότητι, ληπτέον πῶς ἔχοντες πρᾶοί εἰσι καὶ πρὸς
τίνας πράως ἔχουσι καὶ διὰ τίνων πραΰνονται. Ἔστω δὴ 2
πράϋνσις κατάστασις καὶ ἠρέμησις ὀργῆς. Εἰ οὖν ὀργίζονται 3
τοῖς ὀλιγωροῦσιν, ὀλιγωρία δ' [g] ἐστὶν ἑκούσιον, φανερὸν ὅτι
καὶ τοῖς μηδὲν τούτων ποιοῦσιν ἢ [h] ἀκουσίως ποιοῦσιν ἢ φαινομένοις τοιούτοις πρᾶοί εἰσιν. Καὶ τοῖς τἀναντία ὧν ἐποίη- 4
σαν βουλομένοις. Καὶ ὅσοι καὶ [i] αὐτοὶ εἰς αὑτοὺς τοιοῦτοι·
οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὑτοῦ δοκεῖ ὀλιγωρεῖν. Καὶ τοῖς ὁμολο- 5
γοῦσι καὶ μεταμελομένοις· ὡς γὰρ ἔχοντες δίκην τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις παύονται τῆς ὀργῆς. Σημεῖον δὲ ἐπὶ τῆς τῶν οἰκετῶν κολάσεως· τοὺς μὲν γὰρ [k] ἀντιλέγοντας καὶ ἀρνουμένους μᾶλλον κολάζομεν, πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας δικαίως κολάζεσθαι παυόμεθα θυμούμενοι. Αἴτιον δ' ὅτι ἀναισχυντία τὸ τὰ φανερὰ ἀρνεῖσθαι, ἡ δ' ἀναισχυντία ὀλιγωρία καὶ καταφρόνησις· ὧν γοῦν πολὺ καταφρονοῦμεν, οὐκ αἰσχυνόμεθα. Καὶ τοῖς ταπεινουμένοις πρὸς αὑτοὺς καὶ μὴ 6
ἀντιλέγουσιν· φαίνονται γὰρ ὁμολογεῖν ἥττους εἶναι, οἱ δ' ἥττους φοβοῦνται, φοβούμενος δὲ οὐδεὶς ὀλιγωρεῖ. Ὅτι δὲ πρὸς τοὺς ταπεινουμένους παύεται ἡ ὀργή, καὶ οἱ κύνες δηλοῦσιν οὐ δάκνοντες τοὺς καθίζοντας. Καὶ τοῖς σπουδάζουσι 7
πρὸς τοὺς σπουδάζοντας· δοκεῖ γὰρ σπουδάζεσθαι ἀλλ' οὐ καταφρονεῖσθαι. Καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμένοις. Καὶ τοῖς 8
δεομένοις καὶ παραιτουμένοις· ταπεινότεροι γάρ. Καὶ τοῖς 9
μὴ ὑβρισταῖς μηδὲ χλευασταῖς μηδ' ὀλιγώροις, [l] ἢ εἰς μηδένα

[z] ἅμα om. Q.Yᵇ.Zᵇ. [a] ὅτι] ὡς Q.Yᵇ.Zᵇ. [b] αὐτὸν om. Aᶜ. [c] ὀλίγως Q, ὀλιγώρως Aᶜ. [d] τῷ Aᶜ. [e] τὸ Zᵇ.Aᶜ. [f] πραότητος Q. [g] ἐστὶν om. Aᶜ. [h] ἀκουσίως] ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως Zᵇ. [i] αὐτοὶ om. Q.Yᵇ.Zᵇ. [k] ἀρνουμένους καὶ ἀντιλέγοντας Q.Yᵇ.Zᵇ. [l] ἢ om. Aᶜ.

10 [m]ἢ [n]μὴ εἰς χρηστοὺς [o]μηδ' εἰς τοιούτους οἷοίπερ αὐτοί. [v]Ὅλως
δ' ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τὰ [p]πραΰντικά. Καὶ οὓς
φοβοῦνται [q]ἢ αἰσχύνονται· ἕως [r]γὰρ ἂν οὕτως ἔχωσιν, οὐκ
ὀργίζονται· ἀδύνατον γὰρ ἅμα φοβεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι.
11 Καὶ τοῖς δι' ὀργὴν ποιήσασιν ἢ οὐκ ὀργίζονται ἢ ἧττον ὀρ-
γίζονται· οὐ γὰρ δι' ὀλιγωρίαν φαίνονται πρᾶξαι· οὐδεὶς
γὰρ ὀργιζόμενος ὀλιγωρεῖ· ἡ μὲν γὰρ ὀλιγωρία [s]ἄλυπον,
12 ἡ δ' ὀργὴ μετὰ λύπης. Καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς.
Καὶ ἔχοντες δὲ ἐναντίως [t]τῷ ὀργίζεσθαι δῆλον ὅτι πρᾶοί
εἰσιν, οἷον ἐν παιδιᾷ, ἐν γέλωτι, ἐν ἑορτῇ, ἐν εὐημερίᾳ, ἐν
κατορθώσει, ἐν πληρώσει, ὅλως ἐν ἀλυπίᾳ καὶ ἡδονῇ μὴ ὑβρι-
στικῇ καὶ ἐν ἐλπίδι ἐπιεικεῖ. [v]Ἔτι [w]κεχρονικότες καὶ μὴ
13 ὑπόγυιοι τῇ ὀργῇ ὄντες· παύει γὰρ ὀργὴν ὁ χρόνος. Παύει
δὲ καὶ ἑτέρου ὀργὴν μείζω ἡ παρ' ἄλλου ληφθεῖσα τιμωρία
πρότερον· διὸ [x]εὖ Φιλοκράτης, εἰπόντος τινὸς ὀργιζομένου
τοῦ δήμου "τί οὐκ [y]ἀπολογεῖ; "οὔπω γε" ἔφη. "Ἀλλὰ
πότε;" "Ὅταν ἄλλον ἴδω διαβεβλημένον·" πρᾶοι γὰρ γί-
γνονται, ὅταν εἰς ἄλλον τὴν ὀργὴν ἀναλώσωσιν, οἷον συνέβη
ἐπὶ Ἐργοφίλου· μᾶλλον γὰρ χαλεπαίνοντες ἢ Καλλισθένει
[z]ἀφεῖσαν διὰ τὸ Καλλισθένους τῇ προτεραίᾳ καταγνῶναι
14 θάνατον. Καὶ ἐὰν [a]ἐλεῶσιν, καὶ ἐὰν μεῖζον κακὸν πεπονθό-
τες ὦσιν ἢ [b]οἱ ὀργιζόμενοι [c]ἂν ἔδρασαν· ὥσπερ εἰληφέναι
15 γὰρ οἴονται τιμωρίαν. Καὶ ἐὰν ἀδικεῖν οἴωνται αὐτοὶ καὶ
δικαίως πάσχειν· οὐ γίγνεται [d]γὰρ ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον·
οὐ γὰρ ἔτι παρὰ τὸ προσῆκον [e]οἴονται πάσχειν, ἡ δ' ὀργὴ
τοῦτο ἦν. Διὸ [f]δεῖ τῷ λόγῳ προκολάζειν· ἀγανακτοῦσι γὰρ
16 ἧττον κολαζόμενοι καὶ οἱ δοῦλοι. Καὶ ἐὰν μὴ αἰσθήσεσθαι
οἴωνται ὅτι δι' αὐτοὺς καὶ ἀνθ' ὧν ἔπαθον· ἡ γὰρ ὀργὴ

[m] ἢ] καὶ Q. [n] εἰς μὴ A^c. [o] μηδ' εἰς] ἢ μὴ Q.Y^b.Z^b. [p] πραΰνοντα A^c. [q] ἢ] καὶ οὓς Q.Y^b.Z^b. [r] γὰρ om. A^c. [s] ἄλυπος Q.Y^b.Z^b. [t] τὸ Q. [v] ἔτι] ἔτι δὲ Q.Y^b.Z^b. [w] κεχρονηκότες Q. [x] εὖ] εὖ καὶ Q. [y] ἀπολογῇ Q.Y^b.Z^b. [z] ἀφῆσαν iidem. [a] ἕλωσι iidem. [b] οἱ om. Y^b.Z^b. [c] ἔδρασαν ἄν· ὥσπερ γὰρ εἰληφέναι τιμωρίαν οἴονται Q.Y^b.Z^b. [d] γὰρ ante ἡ om. A^c. [e] οἴονται] νομίζουσιν A^c. [f] τῶ λόγω δεῖ Q.Y^b.Z^b.

[g] τῶν καθ' ἕκαστόν ἐστιν· δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ. Διὸ ὀρθῶς πεποίηται

φάσθαι Ὀδυσσῆα [h] πτολιπόρθιον,

ὡς οὐ τετιμωρημένος, εἰ μὴ ᾔσθετο καὶ ὑφ' [i] οὗ καὶ ἀνθ' ὅτου. Ὥστε οὔτε τοῖς ἄλλοις ὅσοι μὴ αἰσθάνονται ὀργίζονται, οὔτε τοῖς τεθνεῶσιν ἔτι, ὡς πεπονθόσι τε τὸ ἔσχατον καὶ οὐκ ἀλγήσουσιν οὐδ' αἰσθησομένοις οὗ οἱ ὀργιζόμενοι ἐφίενται. Διὸ εὖ περὶ τοῦ Ἕκτορος ὁ ποιητής, παῦσαι βουλόμενος τὸν Ἀχιλλέα τῆς ὀργῆς τεθνεῶτος,

κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν [k] ἀεικίζει [l] μενεαίνων.

Δῆλον οὖν ὅτι τοῖς [m] καταπραΰνειν βουλομένοις ἐκ τούτων 17
τῶν τόπων λεκτέον, αὐτοὺς μὲν παρασκευάζουσι τοιούτους, οἷς δ' ὀργίζονται, ἢ φοβεροὺς ἢ αἰσχύνης ἀξίους ἢ κεχαρισμένους ἢ ἄκοντας ἢ ὑπεραλγοῦντας τοῖς πεποιημένοις.

Τίνας δὲ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι, καὶ διὰ τί, τὴν φιλίαν καὶ 4
τὸ φιλεῖν ὁρισάμενοι [n] λέγωμεν. Ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν τὸ 2
βούλεσθαί τινι ἃ οἴεται ἀγαθά, ἐκείνου ἕνεκα ἀλλὰ μὴ αὑτοῦ, καὶ τὸ κατὰ [o] δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων. Φίλος δ' ἐστὶν ὁ φιλῶν καὶ ἀντιφιλούμενος. Οἴονται δὲ φίλοι εἶναι οἱ οὕτως ἔχειν οἰόμενοι πρὸς ἀλλήλους. Τούτων δὲ ὑποκει- 3
μένων ἀνάγκη φίλον εἶναι [p] τὸν συνηδόμενον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ συναλγοῦντα τοῖς λυπηροῖς μὴ διά τι ἕτερον ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον. Γιγνομένων γὰρ ὧν βούλονται χαίρουσι πάντες, τῶν ἐναντίων δὲ λυποῦνται, ὥστε τῆς βουλήσεως σημεῖον αἱ λῦπαι καὶ αἱ ἡδοναί. Καὶ οἷς [q] δὴ ταὐτὰ ἀγαθὰ καὶ κακά, 4
καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι, καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί· ταὐτὰ γὰρ τούτοις βούλεσθαι ἀνάγκη, ὥστε ἅπερ αὑτῷ καὶ ἄλλῳ βουλόμενος, [r] τούτῳ φαίνεται φίλος εἶναι. Καὶ τοὺς πεποιη- 5
κότας εὖ φιλοῦσιν, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κήδονται· ἢ εἰ μεγάλα, ἢ εἰ προθύμως, ἢ εἰ ἐν τοιούτοις καιροῖς, καὶ αὐτῶν ἕνεκα· ἢ

[g] τῶν] πρὸς τὸν Ac. [h] πτολίπορθον Q.Yb.Zb. [i] οὗ] ὅτου Ac. [k] ἀεικίζῃ Q, ambiguo Ac. [l] μενάιων Q. [m] πραΰνειν Q.Yb.Zb. [n] λέγομεν Ac. [o] δύνατον Q. [p] τὸ Zb. [q] ἤδη Q.Yb.Zb. [r] τοῦτο Yb.

6 οὓς ἂν οἴωνται βούλεσθαι ποιεῖν εὖ. Καὶ τοὺς τῶν φίλων
φίλους καὶ [s] φιλοῦντας οὓς αὐτοὶ φιλοῦσιν. Καὶ τοὺς φιλου-
7 μένους ὑπὸ τῶν φιλουμένων ἑαυτοῖς. Καὶ τοὺς τοῖς αὐτοῖς
ἐχθροὺς καὶ μισοῦντας οὓς αὐτοὶ μισοῦσιν, καὶ τοὺς μισουμέ-
νους ὑπὸ τῶν [t] αὐτοῖς [v] μισουμένων· πᾶσι γὰρ τούτοις ταὐτὰ
ἀγαθὰ φαίνεται εἶναι καὶ ἑαυτοῖς, ὥστε βούλεσθαι τὰ αὐτοῖς
8 ἀγαθά, ὅπερ ἦν τοῦ φίλου. Ἔτι τοὺς εὐποιητικοὺς εἰς χρή-
ματα καὶ [w] εἰς σωτηρίαν· διὸ τοὺς ἐλευθερίους καὶ [x] τοὺς ἀν-
9 δρείους τιμῶσι καὶ τοὺς δικαίους. Τοιούτους δ' ὑπολαμβά-
νουσι τοὺς μὴ ἀφ' [y] ἑτέρων ζῶντας· τοιοῦτοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ
ἐργάζεσθαι, καὶ τούτων οἱ ἀπὸ γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων οἱ
10 αὐτουργοὶ μάλιστα. Καὶ τοὺς σώφρονας, ὅτι οὐκ ἄδικοι.
11 Καὶ τοὺς ἀπράγμονας διὰ [z] τὸ αὐτό. Καὶ οἷς βουλόμεθα
φίλοι εἶναι, ἐὰν φαίνωνται βουλόμενοι· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι οἵ τ'
ἀγαθοὶ κατ' ἀρετὴν καὶ οἱ εὐδόκιμοι ἢ ἐν [a] ἅπασιν ἢ ἐν τοῖς
βελτίστοις ἢ ἐν τοῖς θαυμαζομένοις [b] ὑφ' αὐτῶν [c] ἢ ἐν [d] τοῖς
12 θαυμάζουσιν [e] αὐτούς. Ἔτι τοὺς ἡδεῖς [f] συνδιαγαγεῖν καὶ
συνδιημερεῦσαι· τοιοῦτοι δ' οἱ εὔκολοι καὶ μὴ ἐλεγκτικοὶ τῶν
ἁμαρτανομένων καὶ μὴ [g] φιλόνεικοι μηδὲ δυσέριδες· πάντες
γὰρ οἱ τοιοῦτοι μαχητικοί, οἱ δὲ μαχόμενοι τἀναντία φαί-
13 νονται βούλεσθαι. Καὶ οἱ ἐπιδέξιοι καὶ [h] τωθάσαι [i] καὶ ὑπο-
μεῖναι· ἐπὶ [k] ταὐτὸ γὰρ ἀμφότεροι σπεύδουσι τῷ πλησίον,
14 δυνάμενοί τε σκώπτεσθαι καὶ ἐμμελῶς σκώπτοντες. Καὶ
τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθά, καὶ τούτων [l] μάλιστα
15 ἃ φοβοῦνται μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς. Καὶ τοὺς [m] καθαρίους
16 περὶ ὄψιν, περὶ ἀμπεχόνην, περὶ ὅλον τὸν βίον. Καὶ τοὺς
μὴ ὀνειδιστὰς μήτε τῶν ἁμαρτημάτων μήτε τῶν εὐεργετημά-
17 των· ἀμφότεροι γὰρ ἐλεγκτικοί. Καὶ τοὺς μὴ [n] μνησικάκους,

[s] φιλοῦντας] τοὺς φιλοῦντας Q.Yb.Zb. [t] ἑαυτοῖς Q.Yb.Zb. [v] μισουμένοις Ac. [w] εἰς post καὶ om. Q.Yb.Zb. [x] τοὺς alterum om. Ac. [y] ἑτέρου Q.Zb. [z] τὸ αὐτό] ταῦτα Ac. [a] πᾶσιν Q.Yb.Zb. [b] ὑπ' αὐτῶν iidem. [c] ἢ om. Q.Yb.Zb. [d] οἷς Q.Yb.Zb.Ac. [e] αὐτοί Ac. [f] συνδιάγειν Q.Yb.Zb. [g] φιλόνικοι Yb. [h] τῷ θᾶσαι Zb, τῷ παῖσαι Ac. et γρ. Yb. [i] καὶ] καὶ τῷ Zb.Ac, καὶ τὸ Yb. [k] ταυτὰ Q.Yb.Zb. [l] ἃ μάλιστα Ac. [m] καθαρείους Q.Yb.Zb. [n] μνησικακοῦντας Ac.

μηδὲ φυλακτικοὺς τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' εὐκαταλλάκτους· οἵους γὰρ ἂν [o] ὑπολαμβάνωσιν εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς [p] αὐτοὺς οἴονται. Καὶ τοὺς μὴ κακολόγους μηδὲ εἰδό- 18 τας μήτε τὰ τῶν πλησίον κακὰ μήτε τὰ αὑτῶν, ἀλλὰ τἀγαθά· ὁ γὰρ ἀγαθὸς [q] τοῦτο δρᾷ. Καὶ τοὺς μὴ ἀντιτείνον- 19 τας τοῖς ὀργιζομένοις [r] ἢ σπουδάζουσιν· μαχητικοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι. Καὶ τοὺς πρὸς [s] αὐτοὺς [t] σπουδαίως πως ἔχοντας, οἷον θαυμάζοντας [s] αὐτοὺς καὶ σπουδαίους ὑπολαμβάνοντας καὶ χαίροντας αὐτοῖς, καὶ ταῦτα μάλιστα πεπονθότας περὶ 20 ἃ μάλιστα βούλονται αὐτοὶ ἢ θαυμάζεσθαι ἢ σπουδαῖοι δοκεῖν εἶναι ἢ ἡδεῖς. Καὶ τοὺς ὁμοίους καὶ ταὐτὰ ἐπιτηδεύοντας, 21 ἐὰν μὴ παρενοχλῶσι μηδ' ἀπὸ ταὐτοῦ ᾖ ὁ βίος· γίγνεται γὰρ οὕτω τὸ

κεραμεὺς κεραμεῖ.

Καὶ τοὺς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧν ἐνδέχεται ἅμα μετέ- 22 χειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, ταὐτὸ καὶ οὕτω συμβαίνει. Καὶ πρὸς 23 οὓς οὕτως ἔχουσιν ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι τὰ πρὸς δόξαν, [v] μὴ [w] καταφρονοῦντες. Καὶ πρὸς οὓς αἰσχύνονται τὰ πρὸς ἀλή- 24 θειαν. Καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, ἢ ὑφ' ὧν ζηλοῦσθαι βούλονται καὶ μὴ φθονεῖσθαι, τούτους ἢ φιλοῦσιν ἢ βούλονται φίλοι εἶναι. Καὶ οἷς ἂν τἀγαθὰ [x] συμπράττωσιν, ἐὰν 25 μὴ μέλλῃ αὐτοῖς ἔσεσθαι μείζω κακά. Καὶ τοῖς ὁμοίως καὶ 26 τοὺς ἀπόντας καὶ τοὺς παρόντας φιλοῦσιν· διὸ καὶ τοὺς περὶ τοὺς τεθνεῶτας τοιούτους πάντες φιλοῦσιν. Καὶ ὅλως τοὺς σφόδρα φιλοφίλους καὶ μὴ [y] ἐγκαταλείποντας· μάλιστα [z] γὰρ φιλοῦσι τῶν ἀγαθῶν τοὺς [a] φιλεῖν ἀγαθούς. Καὶ 27 τοὺς μὴ πλαττομένους πρὸς ἑαυτούς· τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τὰ φαῦλα τὰ [b] ἑαυτῶν λέγοντες. Εἴρηται γὰρ ὅτι πρὸς τοὺς φίλους τὰ πρὸς δόξαν οὐκ αἰσχυνόμεθα· εἰ οὖν ὁ αἰσχυνόμενος μὴ φιλεῖ, ὁ μὴ αἰσχυνόμενος φιλοῦντι ἔοικεν. Καὶ τοὺς μὴ

[o] ὑπολάβωσιν Q.Y[b].Z[b]. [p] αὐτοὺς] τοὺς αὐτοὺς Q. [q] τοῦτο] ταῦτα A[c]. [r] ἢ] ἢ τοῖς Q.Y[b].Z[b]. [s] utrobique ἑαυτοὺς A[c]. [t] σπουδαίως πως] ὡσαύτως Q.Y[b].Z[b]. [v] μὴ om. Q. [w] καταφρονοῦντας A[c]. [x] συμπρακτῶσιν A[c]. [y] ἐγκαταλιπόντας A[c]. [z] γὰρ] δὲ A[c]. [a] φίλους ἀγαθους Q, φιλαγάθους A[c]. [b] ἑαυτῶν] αὐτῶν A[c].

φοβερούς, καὶ [c] οἷς θαρροῦμεν· οὐδεὶς γὰρ ὃν φοβεῖται φιλεῖ.
28 Εἴδη δὲ φιλίας [d] ἑταιρεία [e] οἰκειότης συγγένεια καὶ ὅσα τοι-
29 αῦτα. Ποιητικὰ δὲ φιλίας χάρις, καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆ-
σαι, καὶ τὸ ποιήσαντα μὴ δηλῶσαι· αὐτοῦ γὰρ οὕτως ἕνεκα
30 φαίνεται καὶ οὐ διά [f] τι ἕτερον. Περὶ δ' ἔχθρας καὶ τοῦ μι-
σεῖν φανερὸν ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων [g] δεῖ θεωρεῖν. Ποιητικὰ δ'
31 ἔχθρας ὀργή, ἐπηρεασμός, διαβολή. Ὀργὴ μὲν οὖν ἐστὶν ἐκ
τῶν πρὸς [h] ἑαυτόν, ἔχθρα δὲ καὶ ἄνευ [i] τῶν πρὸς [h] ἑαυτόν· ἐὰν
γὰρ [k] ὑπολαμβάνωμεν [l] εἶναι τοιόνδε, μισοῦμεν. Καὶ ἡ μὲν
ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, οἷον [m] Καλλίᾳ [n] ἢ [o] Σωκράτει,
τὸ δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη· τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ καὶ
τὸν συκοφάντην [p] ἅπας. Καὶ [q] τὸ μὲν ἰατὸν χρόνῳ, τὸ δ'
ἀνίατον. [r] Καὶ τὸ μὲν λύπης ἔφεσις, τὸ δὲ κακοῦ· αἴσθεσθαι
γὰρ βούλεται ὁ ὀργιζόμενος, τῷ δ' οὐδὲν διαφέρει. Ἔστι
δὲ τὰ μὲν λυπηρὰ αἰσθητὰ πάντα, τὰ δὲ μάλιστα κακὰ
ἥκιστα αἰσθητά, ἀδικία καὶ ἀφροσύνη· οὐδὲν γὰρ λυπεῖ ἡ
παρουσία τῆς κακίας. Καὶ τὸ μὲν μετὰ λύπης, τὸ δ' οὐ μετὰ
λύπης· ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, ὁ δὲ μισῶν οὔ.
Καὶ ὁ μὲν πολλῶν ἂν γενομένων ἐλεήσειεν, ὁ δ' οὐδενός· ὁ
μὲν γὰρ ἀντιπαθεῖν βούλεται ᾧ ὀργίζεται, ὁ δὲ μὴ εἶναι.
32 Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ὅτι ἐνδέχεται ἐχθροὺς καὶ φίλους καὶ
ὄντας ἀποδεικνύναι καὶ μὴ ὄντας ποιεῖν καὶ φάσκοντας δια-
λύειν, [s] καὶ δι' ὀργὴν ἢ δι' ἔχθραν [t] ἀμφισβητοῦντας ἐφ' ὁπό-
τερ' ἂν προαιρῆταί τις ἄγειν. Ποῖα δὲ φοβοῦνται καὶ [v] τίνας
καὶ πῶς [v] ἔχοντες, ὧδ' [w] ἔσται φανερόν.

5 [x] Ἔστω [y] δὴ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας
μέλλοντος [z] κακοῦ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ· οὐ γὰρ πάντα τὰ

[c] οἷς] οὓς A^c. [d] ἑταιρία Y^b.Z^b. [e] καὶ οἰκειότης καὶ συγγένεια Q.Y^b.Z^b. [f] τι om Q.Y^b.Z^b. [g] δεῖ] ἐστι A^c. [h] αὐτόν utrobique A^c. [i] τῶν] τοῦ A^c. [k] ὑπολάβωμεν Q.Y^b.Z^b. [l] post εἶναι litteras duas vel tres deletas A^c. [m] καλλίαν Y^b. [n] ἢ om. Q.Y^b.Z^b. [o] σωκράτηι A^c. [p] ἅπας] ἕκαστος Q.Y^b.Z^b. [q] τὸν μὲν ἰατρὸν pr. A^c. [r] καὶ ἡ μὲν τοῦ λυπῆσαι ἐφίεται, ἡ δὲ τοῦ κακῶσαι μᾶλλον. αἰσθάνεσθαι Q.Y^b.Z^b. [s] καὶ] καὶ ἢ Q.Y^b.Z^b. [t] ἀμφισβητοῦντος A^c. [v] τίνα et ἔχοντας Q.Y^b.Z^b. [w] ἐστὶ Y^b.Z^b. [x] ἔστη Q. [y] δὴ] δὴ ὁ A^c. [z] κακοῦ] κακοῦ ἢ Q.Y^b.Z^b.

κακὰ [a]φοβοῦνται, οἷον εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς, ἀλλ' [b]ὅσα
λύπας μεγάλας ἢ φθορὰς [c]δύναται, καὶ ταῦτ' [d]ἐὰν μὴ πόρρω
ἀλλὰ σύνεγγυς [d]φαίνηται ὥστε μέλλειν. Τὰ γὰρ πόρρω
σφόδρα οὐ φοβοῦνται· ἴσασι γὰρ πάντες ὅτι ἀποθανοῦνται,
ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐγγύς, [e]οὐδὲν φροντίζουσιν. Εἰ δὴ ὁ φόβος 2
τοῦτ' ἐστίν, ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι ὅσα φαίνεται
δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθείρειν ἢ βλάπτειν βλάβας
εἰς λύπην μεγάλην συντεινούσας. Διὸ καὶ τὰ σημεῖα τῶν
τοιούτων φοβερά· ἐγγὺς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν· τοῦτο
γάρ ἐστι κίνδυνος, φοβεροῦ πλησιασμός. Τοιαῦτα δὲ ἔχθρα 3
[f]τε καὶ ὀργὴ δυναμένων ποιεῖν τι· δῆλον γὰρ ὅτι [g]βούλον-
ται, ὥστε ἐγγύς εἰσι τοῦ ποιεῖν. [h]Καὶ ἀδικία δύναμιν 4
ἔχουσα· τῷ προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος ἄδικος. Καὶ ἀρετὴ 5
ὑβριζομένη δύναμιν ἔχουσα· δῆλον γὰρ ὅτι προαιρεῖται μέν,
ὅταν ὑβρίζηται, ἀεί, δύναται δὲ νῦν. Καὶ φόβος τῶν δυνα- 6
μένων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν
τοιοῦτον. Ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους τοῦ κερ- 7
δαίνειν καὶ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
τὸ ἐπ' ἄλλῳ αὐτὸν εἶναι, ὥστε οἱ συνειδότες πεποιηκότι [i]τι
δεινὸν φοβεροὶ ἢ κατειπεῖν ἢ ἐγκαταλιπεῖν. Καὶ οἱ δυνά- 8
μενοι ἀδικεῖν [k]τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ
πολὺ ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δύνωνται. Καὶ οἱ [l]ἠδικη-
μένοι ἢ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι· ἀεὶ γὰρ τηροῦσι καιρόν. Καὶ
οἱ ἠδικηκότες, [m]ἐὰν δύναμιν ἔχωσι, φοβεροί, δεδιότες τὸ ἀν-
τιπαθεῖν· ὑπέκειτο γὰρ τὸ [n]τοιοῦτο φοβερόν. Καὶ οἱ τῶν 9
αὐτῶν ἀνταγωνισταί, [o]ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν ἀμ-
φοῖν· ἀεὶ γὰρ πολεμοῦσι πρὸς [p]τοὺς τοιούτους. Καὶ οἱ 10
τοῖς κρείττοσιν [q]αὐτῶν φοβεροί· μᾶλλον γὰρ ἂν δύναιντο

[a] φοβεῖται Q.Yb.Zb. [b] ὅσα] ὅσα ἢ Q.Yb.Zb. [c] δύνανται. Yb.Zb. [d] ἐὰν] ἂ Q.Yb.Zb, et φαίνεται. [e] οὐδὲ Zb. [f] τε om. Q.Yb.Zb. [g] βούλονται] βούλονταί τε καὶ δύνανται Q.Yb.Zb. [h] καὶ om. Q. [i] τι om. Ac. [k] τοῖς] ἀεὶ τοῖς Q.Yb.Zb. [l] ἀδικούμενοι Yb.Zb. [m] ἂν Ac. [n] τοιοῦτον Q. [o] ὅσα] καὶ ὅσα pr. Ac. [p] τοὺς om. Q.Yb.Zb. [q] αὐτῶν om. Q.Yb.Zb, additis καὶ αὐτοῖς φοβεροί post φοβεροί.

βλάπτειν αὐτούς, [r] εἰ καὶ τοὺς κρείττους. Καὶ οὓς φοβοῦν-
11 ται οἱ κρείττους αὐτῶν διὰ ταὐτό. Καὶ οἱ τοὺς κρείττους
αὐτῶν ἀνῃρηκότες. Καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι·
ἢ γὰρ ἤδη φοβεροὶ ἢ αὐξηθέντες. Καὶ τῶν ἠδικημένων καὶ
ἐχθρῶν ἢ [s] ἀντιπάλων οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοί,
ἀλλ' οἱ πρᾶοι καὶ εἴρωνες καὶ πανοῦργοι· ἄδηλοι γὰρ [t] εἰ
12 ἐγγύς, ὥστ' οὐδέποτε [v] φανεροὶ ὅτι πόρρω. Πάντα δὲ τὰ
φοβερὰ φοβερώτερα, [w] ὅσα, ἂν ἁμάρτωσιν, ἐπανορθώσασθαι
μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ [x] ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ'
ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. Καὶ ὧν βοήθειαι μή εἰσιν ἢ μὴ ῥᾴδιαι.
Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ' ἑτέρων γιγνό-
μενα ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν. Τὰ μὲν οὖν φοβερά, καὶ ἃ
φοβοῦνται, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν· ὡς
13 δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φοβοῦνται, νῦν λέγωμεν. Εἰ δή ἐστιν
ὁ φόβος μετὰ προσδοκίας [y] τοῦ πείσεσθαί τι φθαρτικὸν
πάθος, φανερὸν ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τῶν οἰομένων [z] μηδὲν ἂν
παθεῖν, [a] οὐδὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν, οὐδὲ τούτους ὑφ'
ὧν μὴ οἴονται, οὐδὲ τότε ὅτε μὴ οἴονται. Ἀνάγκη τοίνυν
φοβεῖσθαι τοὺς οἰομένους τι παθεῖν ἄν, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων
14 καὶ ταῦτα καὶ τότε. Οὐκ οἴονται δὲ παθεῖν ἂν οὔτε οἱ [b] ἐν
εὐτυχίαις μεγάλαις ὄντες [c] καὶ δοκοῦντες, διὸ ὑβρισταὶ καὶ
ὀλίγωροι καὶ [d] θρασεῖς (ποιεῖ δὲ τοιούτους πλοῦτος ἰσχὺς
πολυφιλία δύναμις), οὔτε οἱ ἤδη πεπονθέναι πάντα νομίζον-
τες τὰ δεινὰ καὶ ἀπεψυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον, ὥσπερ οἱ
[e] ἀποτυμπανιζόμενοι ἤδη· ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα ὑπεῖναι σω-
τηρίας, περὶ οὗ ἀγωνιῶσιν. Σημεῖον δέ· ὁ γὰρ φόβος βου-
λευτικοὺς ποιεῖ, καίτοι οὐδεὶς βουλεύεται περὶ τῶν ἀνελ-
15 πίστων. Ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν, ὅταν ᾖ βέλ-
τιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν οἷοι παθεῖν· καὶ

[r] εἰ καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b. [s] ἀντιπολέμων A^c. [t] εἰ] ἢ A^c, οἱ Q.Y^b.Z^b. [v] φανεροὶ] φοβερὸν Q.Y^b.Z^b. [w] ὅσα ἁμαρτάνουσιν A^c. [x] ἐπ' αὐτοῖς A^c. [y] τοῦ] τινὸς τοῦ A^c. [z] μηδὲν ἀντιπαθεῖν Q. [a] μηδὲ A^c. οὐδὲ— παθεῖν om. Q. [b] ἐν om. Y^b. et pr. Z^b. [c] καὶ δοκοῦντες om. Q.Z^b. [d] θαρσεῖς Y^b. [e] ἀποτυπανιζόμενοι A^c.

γὰρ ἄλλοι μείζους ἔπαθον· καὶ [f] τοὺς [g] ὁμοίους δεικνύναι πά-
σχοντας ἢ πεπονθότας, καὶ ὑπὸ τοιούτων ὑφ' ὧν οὐκ ᾤοντο,
καὶ ταῦτα καὶ τότε ὅτε οὐκ ᾤοντο. Ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου 16
φανερὸν τί ἐστι, καὶ τῶν φοβερῶν, καὶ ὡς ἕκαστοι ἔχοντες
δεδίασι, φανερὸν ἐκ τούτων καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστι, καὶ περὶ
ποῖα θαρραλέοι [h] καὶ πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσίν· τό
τε γὰρ θάρσος [i] ἐναντίον [k] τῷ φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον τῷ
φοβερῷ· [l] ὥστε μετὰ φαντασίας ἡ ἐλπὶς τῶν σωτηρίων [m] ὡς
ἐγγὺς ὄντων, τῶν δὲ φοβερῶν ἢ μὴ ὄντων ἢ πόρρω ὄντων.
Ἔστι δὲ θαρραλέα τά τε [n] δεινὰ πόρρω ὄντα καὶ τὰ θαρρα- 17
λέα ἐγγύς. Καὶ ἐπανορθώσεις ἐὰν ὦσι καὶ βοήθειαι, ἢ
πολλαὶ ἢ μεγάλαι ἢ [o] ἄμφω, καὶ μήτε ἠδικημένοι μήτε ἠδι-
κηκότες ὦσιν, ἀνταγωνισταί τε ἢ μὴ ὦσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι
δύναμιν, ἢ δύναμιν ἔχοντες ὦσι φίλοι ἢ πεποιηκότες [p] εὖ ἢ
πεπονθότες. Ἢ ἐὰν πλείους ὦσιν [q] οἷς ταὐτὰ συμφέρει, ἢ
κρείττους, ἢ ἄμφω. Αὐτοὶ δὲ οὕτως ἔχοντες θαρραλέοι εἰσίν, 18
[r] ἐὰν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται καὶ μὴ πεπονθέναι, ἢ ἐὰν
πολλάκις ἐληλυθότες [s] ὦσιν εἰς τὰ δεινὰ καὶ διαπεφευγότες·
διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίγνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπει-
ρᾶσθαι ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν
κινδύνοις οἵ τε ἄπειροι χειμῶνος θαρροῦσι τὰ μέλλοντα [t] καὶ
οἱ βοηθείας ἔχοντες διὰ τὴν ἐμπειρίαν. Καὶ ὅταν τοῖς 19
ὁμοίοις [v] ᾖ μὴ φοβερόν, μηδὲ τοῖς ἥττοσι καὶ ὧν κρείττους
οἴονται εἶναι· οἴονται δέ, ὧν κεκρατήκασιν ἢ αὐτῶν ἢ τῶν
κρειττόνων ἢ τῶν ὁμοίων. Καὶ [w] ἐὰν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται 20
πλείω καὶ μείζω, οἷς ὑπερέχοντες φοβεροί εἰσιν· ταῦτα δ'
ἐστὶ πλῆθος χρημάτων καὶ ἰσχὺς σωμάτων καὶ [x] φίλων καὶ
χώρας καὶ τῶν πρὸς πόλεμον παρασκευῶν, ἢ πασῶν ἢ τῶν

[f] τοὺς] hinc tertia manus Y^b. [g] ὁμοίους] τοιούτους A^c. [h] καὶ] εἰσὶ καὶ A^c. [i] ἐναντίῳ Z^b, τὸ ἐναντίον A^c. [k] τῷ φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον om. Q.Y^b.Z^b.A^c. [l] ὥστε] ὡς A^c. [m] ὡς] ἐστὶν ὡς Q.Y^b.Z^b. [n] ὄντα δεινὰ πόρρω Z^b. [o] ἄμφω] καὶ ἄμφω Y^b. [p] εὖ] ὦσιν εὖ Q.Y^b.Z^b. [q] οἷς] εἰς Q.Z^b. [r] ἂν A^c. [s] ὦσιν post διαπεφευγότες A^c. [t] καὶ οἱ] οἵ τε Q.Y^b.Z^b. [v] μὴ ᾖ Q.Y^b.Z^b. [w] ἂν A^c. [x] χώρας καὶ φίλων Q.Y^b.Z^b.

μεγίστων. [y]Καὶ ἐὰν μὴ ἠδικηκότες ὦσιν [z]ἢ μηδένα ἢ μὴ πολ-
21 λοὺς ἢ μὴ [a]τοιούτους περὶ ὧν φοβοῦνται. Καὶ ὅλως [b]ἂν
τὰ πρὸς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχῃ, τά τε ἄλλα καὶ τὰ [c]ἀπὸ
σημείων καὶ λογίων· θαρραλέον γὰρ ἡ ὀργή, τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν
ἀλλ' ἀδικεῖσθαι ὀργῆς ποιητικόν, τὸ δὲ θεῖον ὑπολαμβάνεται
22 [d]βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. Καὶ ὅταν [e]ἐπιχειροῦντες ἢ μηδὲν
ἂν παθεῖν μηδὲ πείσεσθαι ἢ κατορθώσειν οἴωνται. Καὶ περὶ
μὲν τῶν φοβερῶν καὶ θαρραλέων εἴρηται.

6 Ποῖα δ' αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντοῦσιν, καὶ πρὸς τίνας
2 καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. Ἔστω [f]δὴ αἰσχύνη λύπη
τις [g]ἢ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν τῶν
κακῶν, ἢ παρόντων ἢ γεγονότων ἢ μελλόντων, ἡ δ' ἀναισχυν-
3 τία ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ [h]τὰ αὐτὰ ταῦτα. Εἰ
[f]δή ἐστιν αἰσχύνη ἡ ὁρισθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι [i]ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις τῶν κακῶν [k]ὅσα αἰσχρὰ δοκεῖ εἶναι ἢ αὐτῷ ἢ
[l]ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα ἀπὸ κακίας ἔργα ἐστίν,
οἷον [m]τὸ ἀποβαλεῖν ἀσπίδα ἢ φυγεῖν· ἀπὸ δειλίας γάρ.
Καὶ τὸ ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην· [n]ἀπ' ἀδικίας γάρ.
4 Καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ ἢ [o]ὅπου οὐ δεῖ [p]ἢ ὅτε μὴ
5 δεῖ· ἀπ' ἀκολασίας γάρ. Καὶ τὸ κερδαίνειν ἀπὸ μικρῶν ἢ
[q]ἀπ' αἰσχρῶν ἢ ἀπ' ἀδυνάτων, οἷον πενήτων ἢ τεθνεώτων·
ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ [r]κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν· ἀπὸ [s]αἰ-
6 σχροκερδείας γὰρ καὶ ἀνελευθερίας. Καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν δυνά-
μενον εἰς χρήματα, ἢ ἧττον βοηθεῖν. Καὶ τὸ βοηθεῖσθαι
7 παρὰ τῶν ἧττον [t]εὐπόρων. Καὶ δανείζεσθαι ὅτε δόξει
αἰτεῖν, καὶ αἰτεῖν ὅτε ἀπαιτεῖν, καὶ ἀπαιτεῖν ὅτε αἰτεῖν, καὶ
ἐπαινεῖν ἵνα δόξῃ αἰτεῖν, καὶ τὸ ἀποτετυχηκότα μηδὲν ἧττον·
8 πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα. Τὸ δ' ἐπαινεῖν

[y] καὶ] ἢ Z^b. [z] ἢ post ὦσιν om. A^c. [a] τοιούτους] τούτους ἢ A^c. [b] ἂν πρὸς τοὺς θεοὺς A^c. [c] ἀπὸ τῶν σημείων καὶ τῶν λογίων Y^b. [d] τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν Y^b. [e] προεπιχειροῦντες Q.Y^b.Z^b. [f] δὴ] δ' Q.Y^b.Z^b. [g] ἢ] καὶ Q.Y^b.Z^b. [h] τὰ om. Q.Y^c.Z^b. [i] ἐπὶ] μὲν ἐπὶ Q.Y^b.Z^b. [k] ἃ δοκεῖ αἰσχρὰ εἶναι αὐτῶ Q.Y^c.Z^b. [l] ὧν] ὧι A^c. [m] τὸ ἀποβαλεῖν] ἀποβάλλειν Q.Y^b.Z^b. [n] ἀπ'] ἢ ἀδικῆσαι. ἀπ' A^c. [o] ὅπου] οὗ A^c. [p] ἢ ὅτε μὴ δεῖ om. A^c. [q] ἀπ' priorem om. A^c. [r] κἂν om. A^c. [s] αἰσχροκερδίας Z^b.A^c. [t] ἀπόρων Z^b.

[v] παρόντα κολακείας, καὶ τὸ τἀγαθὰ μὲν ὑπερεπαινεῖν τὰ δὲ
φαῦλα συναλείφειν, καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν [w] ἀλγοῦντι παρόντα,
καὶ τἆλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα· κολακείας γὰρ σημεῖα. Καὶ 9
τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους οὓς οἱ πρεσβύτεροι ἢ [x] οἱ τρυφῶντες
ἢ [y] οἱ ἐν ἐξουσίᾳ μᾶλλον [z] ὄντες ἢ ὅλως οἱ ἀδυνατώτεροι·
πάντα γὰρ μαλακίας σημεῖα. Καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου εὖ πάσχειν, 10
καὶ τὸ πολλάκις, καὶ [a] ἃ εὖ ἐποίησεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας
γὰρ πάντα καὶ ταπεινότητος σημεῖα. Καὶ τὸ περὶ αὑτοῦ 11
[b] πάντα λέγειν καὶ ἐπαγγέλλεσθαι, καὶ τὸ τἀλλότρια αὑτοῦ
φάσκειν· [c] ἀλαζονείας γάρ. Ὁμοίως δὲ καὶ [d] ἀπὸ τῶν ἄλλων
ἑκάστης τῶν τοῦ ἤθους κακιῶν τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ
ὅμοια· αἰσχρὰ γὰρ καὶ [e] αἰσχυντικά. Καὶ ἐπὶ τούτοις [f] τὸ 12
τῶν καλῶν ὧν πάντες μετέχουσιν ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες ἢ οἱ
πλεῖστοι, μὴ μετέχειν. [g] Ὁμοίους δὲ λέγω ὁμοεθνεῖς, πολί-
τας, ἥλικας, συγγενεῖς, ὅλως τοὺς ἐξ ἴσου· αἰσχρὸν γὰρ ἤδη
τὸ μὴ μετέχειν, οἷον παιδεύσεως ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῶν ἄλλων
ὁμοίως. Πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, [h] ἂν δι' ἑαυτὸν φαίνηται·
οὕτω γὰρ ἤδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἂν [i] αὐτὸς ᾖ αἴτιος τῶν
ὑπαρξάντων ἢ ὑπαρχόντων ἢ μελλόντων. Πάσχοντες δὲ ἢ 13
πεπονθότες ἢ πεισόμενοι τὰ τοιαῦτα αἰσχύνονται ὅσα εἰς
ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνείδη· ταῦτα δ' ἐστὶ [k] τὰ εἰς ὑπηρετήσεις
ἢ σώματος ἢ ἔργων αἰσχρῶν, ὧν ἐστὶ τὸ ὑβρίζεσθαι. Καὶ
τὰ μὲν εἰς ἀκολασίαν καὶ ἑκόντα καὶ ἄκοντα, τὰ δ' εἰς βίαν
ἄκοντα· ἀπὸ ἀνανδρίας γὰρ [l] ἢ δειλίας ἡ ὑπομονὴ καὶ τὸ
μὴ ἀμύνεσθαι. Ἃ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτ' ἐστὶ καὶ τὰ
τοιαῦτα· ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, 14
καὶ ταύτης αὐτῆς χάριν ἀλλὰ μὴ τῶν ἀποβαινόντων, οὐδεὶς
δὲ τῆς δόξης φροντίζει [m] ἀλλ' ἢ διὰ τοὺς δοξάζοντας, ἀνάγκη
τούτους αἰσχύνεσθαι ὧν λόγον ἔχει. Λόγον δ' ἔχει τῶν 15

[v] παρόντας A^c. [w] ἀλγοῦντι παρόντα] ἐπ' ἀλγοῦντι Q.Y^b.Z^b. [x] οἱ om. A^c. [y] οἱ om. Q.Z^b.A^c. [z] ὄντες om. Q.Y^b.Z^b. [a] ἃ] ὃ A^c. [b] πάντα om. Q.Y^b.Z^b. [c] ἀλαζονεία Q.Y^b.Z^b. [d] ἐπὶ Q.Y^b.Z^b. [e] ἀναίσχυντα A^c. [f] τὸ om. Q. [g] ὁμοίους—μετέχειν om. Z^b. [h] ἂν—μᾶλλον om. Q.Y^b.Z^b. [i] οὗτος A^c. [k] τὰ] ὅσα Q.Y^b.Z^b. [l] ἢ] εἰ Q. [m] ἀλλὰ διὰ τοὺς δόξαντας A^c.

θαυμαζόντων, καὶ οὓς θαυμάζει, καὶ ὑφ' ὧν βούλεται θαυμά-
ζεσθαι, καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμεῖται, καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ
16 τῆς δόξης. Θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βούλονται ὑπὸ τούτων
καὶ θαυμάζουσι τούτους [n]ὅσοι τι ἔχουσιν ἀγαθὸν τῶν τιμίων,
ἢ παρ' ὧν τυγχάνουσι δεόμενοι σφόδρα τινὸς ὧν ἐκεῖνοι
17 κύριοι, οἷον οἱ ἐρῶντες· φιλοτιμοῦνται [o]δὲ πρὸς τοὺς ὁμοίους,
φροντίζουσι δ' ὡς ἀληθευόντων τῶν φρονίμων, τοιοῦτοι δ'
18 οἵ τε πρεσβύτεροι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι. Καὶ τὰ ἐν [p]ὀφθαλ-
μοῖς καὶ τὰ ἐν φανερῷ [q]μᾶλλον· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν
ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. [r]Διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους
μᾶλλον αἰσχύνονται καὶ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς, διὰ τὸ ἐν
19 ὀφθαλμοῖς ἀμφότερα. Καὶ τοὺς μὴ περὶ [s]ταὐτὰ ἐνόχους·
δῆλον γὰρ ὅτι τἀναντία δοκεῖ τούτοις. Καὶ τοὺς μὴ συγ-
γνωμονικοὺς [t]τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν· ἃ γάρ τις αὐτὸς
ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας οὐ νεμεσᾶν, ὥστε [v]ἃ μὴ
20 ποιεῖ, δῆλον ὅτι νεμεσᾷ. Καὶ τοὺς ἐξαγγελτικοὺς πολλοῖς·
οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δοκεῖν ἢ μὴ ἐξαγγέλλειν. Ἐξαγγελ-
τικοὶ δὲ οἵ τε ἠδικημένοι διὰ τὸ παρατηρεῖν καὶ οἱ κακο-
λόγοι· εἴπερ γὰρ καὶ τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, ἔτι μᾶλλον
τοὺς ἁμαρτάνοντας. Καὶ οἷς ἡ διατριβὴ ἐπὶ ταῖς τῶν πέλας
ἁμαρτίαις, οἷον χλευασταῖς καὶ κωμῳδοποιοῖς· κακολόγοι
γάρ πως οὗτοι καὶ ἐξαγγελτικοί. Καὶ ἐν οἷς μηδὲν ἀπο-
τετυχήκασιν· ὥσπερ γὰρ θαυμαζόμενοι διάκεινται· διὸ καὶ
τοὺς πρῶτον [w]δεηθέντας τι αἰσχύνονται ὡς οὐδέν πω ἠδοξη-
κότες [x]ἐν αὐτοῖς. Τοιοῦτοι δ' οἵ [y]τε ἄρτι βουλόμενοι
φίλοι εἶναι (τὰ γὰρ βέλτιστα τεθέανται, διὸ εὖ ἔχει ἡ τοῦ
Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς [z]Συρακοσίους) καὶ τῶν πάλαι
21 γνωρίμων οἱ μηδὲν συνειδότες. Αἰσχύνονται δ' οὐ μόνον
αὐτὰ τὰ ῥηθέντα αἰσχυντηλὰ ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα, οἷον
οὐ μόνον ἀφροδισιάζοντες ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα [a]αὐτοῦ. Καὶ

[n] οἳ ἔχουσί τι Q.Y^b.Z^b. [o] δὲ] μὲν Q. [p] ὀφθαλμῷ Q. [q] μᾶλλον om. Q.Y^b.Z^b. [r] διὰ] καὶ διὰ Q.Y^b.Z^b. [s] ταῦτα Q. [t] τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν post δῆλον γὰρ Q.Y^b.Z^b. [v] ἂν μὴ ποιῇ Q.Y^b.Z^b. [w] τι δεηθέντας Q.Y^b.Z^b. [x] ἐν om. pr. Y^b. [y] τε om. A^c. [z] συρακυσίους Y^b.Z^b, συρρακουσίους Q. [a] αὐτῶν Q.Y^b.Z^b.

οὐ μόνον ποιοῦντες τὰ αἰσχρά, ἀλλὰ καὶ λέγοντες. Ὁμοίως 22
δὲ [b] οὐ τοὺς εἰρημένους μόνον αἰσχύνονται, ἀλλὰ καὶ τοὺς
[c] δηλώσοντας αὐτοῖς, οἷον θεράποντας καὶ φίλους τούτων.
Ὅλως δ' οὐκ αἰσχύνονται οὔθ' ὧν [d] πολὺ καταφρονοῦσι τῆς 23
δόξης τοῦ ἀληθεύειν (οὐδεὶς γὰρ [e] παιδία καὶ θηρία αἰσχύνε-
ται) οὔτε ταὐτὰ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς ἀγνῶτας, ἀλλὰ
τοὺς μὲν γνωρίμους τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα τοὺς δὲ
[f] ἄπωθεν τὰ πρὸς τὸν νόμον. Αὐτοὶ δὲ ὧδε διακείμενοι 24
αἰσχυνθεῖεν ἄν, πρῶτον μὲν εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες
οὕτω τινὲς οἵους ἔφαμεν εἶναι οὓς αἰσχύνονται. Ἦσαν δ'
οὗτοι ἢ θαυμαζόμενοι ἢ θαυμάζοντες ἢ ὑφ' ὧν βούλονται
θαυμάζεσθαι, ἢ ὧν δέονταί τινα χρείαν ὧν μὴ τεύξονται
ἄδοξοι ὄντες, καὶ οὗτοι ἢ ὁρῶντες, ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς
Σάμου κληρουχίας ἐδημηγόρησεν (ἠξίου γὰρ ὑπολαβεῖν τοὺς
Ἀθηναίους περιεστάναι κύκλῳ τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας
καὶ μὴ μόνον ἀκουσομένους ἃ ἂν ψηφίσωνται), ἢ [g] ἂν πλησίον
ὦσιν οἱ τοιοῦτοι, ἢ μέλλωσιν αἰσθήσεσθαι. Διὸ καὶ ὁρᾶσθαι
ἀτυχοῦντες ὑπὸ τῶν ζηλούντων [h] ποτὲ οὐ βούλονται· [i] θαυ-
μασταὶ γὰρ οἱ ζηλωταί. Καὶ ὅταν ἔχωσιν ἃ [k] καταισχυνοῦ- 25
σιν ἔργα καὶ πράγματα ἢ αὐτῶν ἢ προγόνων ἢ ἄλλων τινῶν
πρὸς οὓς ὑπάρχει [l] αὐτοῖς ἀγχιστεία τις. Καὶ ὅλως ὑπὲρ
ὧν [m] αἰσχύνονται αὐτοί· εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ εἰρημένοι καὶ οἱ εἰς
αὐτοὺς ἀναφερόμενοι, [n] ὧν διδάσκαλοι ἢ σύμβουλοι γεγόνασι,
[o] ἢ ἐὰν ὦσιν ἕτεροι ὅμοιοι, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· πολλὰ 26
γὰρ αἰσχυνόμενοι διὰ τοὺς τοιούτους καὶ ποιοῦσι καὶ [p] οὐ
ποιοῦσιν. Καὶ μέλλοντες ὁρᾶσθαι καὶ ἐν φανερῷ ἀναστρέ- 27
φεσθαι τοῖς συνειδόσιν [q] αἰσχυντηλοὶ μᾶλλόν εἰσιν. Ὅθεν
καὶ Ἀντιφῶν ὁ ποιητὴς μέλλων [r] ἀποτυμπανίζεσθαι ὑπὸ
Διονυσίου εἶπεν, ἰδὼν τοὺς συναποθνήσκειν μέλλοντας ἐγκα-

[b] *οὐδὲ τοὺς εἰρημένους αἰσχύνονται μόνον* iidem. [c] *δηλώσαντας αὐτούς* Q. [d] *πολλοὶ* Q.Y^b Z^b. [e] *θηρία καὶ τὰ παιδία* iidem. [f] *ἄποθεν* Q.Z^b. [g] *ἂν* post *ἢ* om. A^c. [h] *ποτὲ οὐ* om. idem. [i] *θαυμαστοὶ* Q.Z^b. [k] *καταισχύνωσιν* A^c. [l] *τις αὐτοῖς ἀγχιστεία* A^c. [m] *αἰσχυνοῦνται* A^c. [n] *ὧν*] *ἢ ὧν* A^c. [o] *ἢ*] *καὶ* Q.Y^b.Z^b. [p] *οὐ* om. Z^b. [q] *αἰσχυντηροὶ* A^c. [r] *ἀποτυπανίζεσθαι* A^c.

λυπτομένους ὡς ᾔεσαν διὰ τῶν πυλῶν, "τί ἐγκαλύπτεσθε"
ἔφη· "ἢ μὴ αὔριόν τις [s] ὑμᾶς ἴδῃ τούτων;" Περὶ μὲν οὖν
αἰσχύνης ταῦτα· περὶ δὲ ἀναισχυντίας δῆλον ὡς ἐκ τῶν ἐναν-
τίων [t] εὐπορήσομεν.

7 Τίσι δὲ χάριν ἔχουσι καὶ ἐπὶ τίσιν ἢ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες,
2 ὁρισαμένοις τὴν χάριν δῆλον ἔσται. Ἔστω δὴ χάρις, καθ'
ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν [v] ὑπουργεῖν δεομένῳ μὴ ἀντί τινος,
μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπουργοῦντι, ἀλλ' ἵνα [w] ἐκείνῳ τι·
μεγάλη δ' ἂν ᾖ σφόδρα [x] δεομένῳ, ἢ μεγάλων καὶ χαλε-
πῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ μάλιστα.
3 Δεήσεις δ' [y] εἰσὶν αἱ ὀρέξεις, καὶ τούτων μάλιστα αἱ μετὰ
λύπης [z] τοῦ μὴ γιγνομένου· τοιαῦται δὲ αἱ ἐπιθυμίαι, οἷον [a] ὁ
ἔρως. Καὶ [b] αἱ ἐν ταῖς τοῦ σώματος κακώσεσι καὶ ἐν κιν-
δύνοις· καὶ γὰρ ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ λυπούμενος.
Διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παριστάμενοι καὶ φυγαῖς, κἂν μικρὰ ὑπη-
ρετήσωσιν, διὰ τὸ μέγεθος [c] τῆς [d] δεήσεως καὶ τὸν καιρὸν
4 [e] κεχαρισμένοι, οἷον ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν φορμὸν δούς. Ἀνάγκη
οὖν μάλιστα μὲν εἰς [f] ταὐτὰ ἔχειν τὴν ὑπουργίαν, εἰ δὲ μή,
εἰς ἴσα ἢ μείζω. Ὥστ' ἐπεὶ φανερὸν καὶ [g] ὅτε καὶ ἐφ' οἷς
γίγνεται χάρις καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον ὅτι ἐκ τούτων πα-
ρασκευαστέον, τοὺς μὲν [h] δεικνύντας ἢ ὄντας ἢ γεγενημένους
ἐν [i] τοιαύτῃ [k] δεήσει καὶ λύπῃ, τοὺς δὲ ὑπηρετηκότας [l] ἐν
5 τοιαύτῃ χρείᾳ τοιοῦτόν τι [m] ἢ ὑπηρετοῦντας. Φανερὸν δὲ
καὶ ὅθεν ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται τὴν χάριν καὶ ποιεῖν ἀχαρί-
στους· ἢ γὰρ ὅτι αὑτῶν ἕνεκα ὑπηρετοῦσιν ἢ ὑπηρέτησαν
(τοῦτο δ' οὐκ ἦν χάρις), ἢ ὅτι ἀπὸ τύχης [n] συνέπεσεν ἢ [o] συνη-
ναγκάσθησαν, ἢ ὅτι ἀπέδωκαν [p] ἀλλ' οὐκ ἔδωκαν, εἴτ' [q] εἰδότες

[s] ἡμᾶς Q.Y^b. [t] εὑρήσομεν A^c. [v] ὑπουργεῖν δεομένῳ] ἔχειν ὑπουργία δεομένων A^c. [w] τι ἐκείνω A^c. [x] δεομένων Q.Y^b.Z^b. [y] εἰσὶ διορέξεις A^c. [z] τοῦ μεταγιγνομένου Q.Z^b. [a] ὁ om. A^c. [b] αἱ om. Q.Y^b.Z^b. [c] τῆς om. Y^b. [d] αἰτήσεως Q.Y^b.Z^b. [e] κεχαρισμένον A^c. [f] ταῦτα A^c, τοιαῦτα Q.Y^b.Z^b. [g] ὅτε] οἷς A^c. [h] δεικνύοντας Q.Y^b.Z^b. [i] τῇ αὐτῇ A^c. [k] λύπῃ καὶ δεήσει τοὺς δὲ ὑπηρετῆσαι Q.Y^b.Z^b. [l] ἐν] ἐν τῆι A^c. [m] ἢ om. Q.Y^b.Z^b.A^c. [n] συνέπεσον Q. [o] ἠναγκάσθησαν Q.Y^b.Z^b. [p] ἀλλ' om. Q.Y^b.Z^b. [q] εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδὼς A^c.

εἴτε μή· ἀμφοτέρως γὰρ [r] τὶ ἀντὶ τινός, ὥστ' οὐδ' οὕτως ἂν
εἴη χάρις. Καὶ περὶ ἁπάσας τὰς κατηγορίας σκεπτέον· ἡ 6
γὰρ χάρις ἐστὶν ἢ ὅτι τοδὶ ἢ [s] τοσονδὶ ἢ τοιονδὶ ἢ ποτὲ ἢ
ποῦ. Σημεῖον δέ, εἰ ἔλαττον μὴ [t] ὑπηρέτησαν, καὶ εἰ τοῖς
ἐχθροῖς ἢ [v] ταὐτὰ ἢ ἴσα ἢ μείζω· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ ταῦτα
ἡμῶν ἕνεκα. Ἢ εἰ φαῦλα εἰδώς· οὐδεὶς γὰρ ὁμολογεῖ δεῖσθαι
φαύλων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ χαρίζεσθαι καὶ ἀχαριστεῖν εἴρη-
ται· ποῖα δ' ἐλεεινὰ καὶ τίνας ἐλεοῦσι, καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, (8)
λέγωμεν.

Ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ 8 2
καὶ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκή-
σειεν [w] ἂν παθεῖν ἢ τῶν αὑτοῦ τινά, καὶ [x] τοῦτο, ὅταν πλη-
σίον φαίνηται· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνάγκη τὸν μέλλοντα ἐλεή-
σειν ὑπάρχειν τοιοῦτον οἷον [y] οἴεσθαι παθεῖν ἄν τι κακὸν
ἢ αὐτὸν ἢ τῶν αὑτοῦ τινά, καὶ τοιοῦτο κακὸν οἷον εἴρηται
ἐν τῷ ὅρῳ ἢ ὅμοιον ἢ παραπλήσιον. Διὸ οὔτε οἱ παντελῶς 3
ἀπολωλότες ἐλεοῦσιν (οὐδὲν γὰρ ἂν [z] ἔτι παθεῖν [a] οἴονται·
πεπόνθασι γάρ) οὔτε οἱ ὑπερευδαιμονεῖν οἰόμενοι, ἀλλ' ὑβρί-
ζουσιν· εἰ γὰρ ἅπαντα οἴονται ὑπάρχειν τἀγαθά, δῆλον
ὅτι καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παθεῖν [b] μηδὲν κακόν· καὶ γὰρ
τοῦτο τῶν ἀγαθῶν. Εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι οἷοι νομίζειν παθεῖν ἂν 4
οἵ [c] τε πεπονθότες ἤδη καὶ διαπεφευγότες, καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι καὶ διὰ τὸ φρονεῖν καὶ δι' ἐμπειρίαν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς,
καὶ [d] οἱ δειλότεροι μᾶλλον, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· εὐλόγιστοι
γάρ. Καὶ οἷς ὑπάρχουσι γονεῖς [e] ἢ τέκνα ἢ γυναῖκες· αὑτοῦ 5
[f] τε γὰρ ταῦτα, καὶ οἷα παθεῖν [g] τὰ εἰρημένα. Καὶ [h] οἱ μήτε 6
ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες, οἷον ἐν ὀργῇ ἢ θάρρει (ἀλόγιστα
γὰρ τοῦ ἐσομένου ταῦτα) μήτ' ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει (καὶ
γὰρ οὗτοι ἀλόγιστοι τοῦ πείσεσθαί τι), ἀλλ' [i] οἱ μεταξὺ

[r] τι] τὸ A^c. [s] τοσόνδε ἢ τοιόνδε A^c. [t] ὑπηρέτησε Q.Y^b.Z^b.
[v] ταῦτα Q. [w] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [x] τούτων A^c. [y] οἰήσεσθαι Q.Y^b.Z^b.
[z] ἔτι] οὕτω pr. Y^b. [a] οἴωνται Q.Y^b.Z^b. [b] μηδὲν] τι Q.Y^b.Z^b.
[c] τε om. Q.Y^b.Z^b. [d] οἱ prius om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [e] ἢ τέκνα]
καὶ τέκνα Q.Y^b.Z^b. [f] τε om. Q.Y^b.Z^b. [g] τὰ] διὰ τὰ Q.Y^b.Z^b.
[h] οἱ] om. A^c. [i] οἱ] ἀεὶ Q. et pr. Z^b.

τούτων. Μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα· οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ
7 ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει. Κἂν
οἴωνταί τινας [k] εἶναι ἐπιεικεῖς· ὁ γὰρ μηδένα οἰόμενος πάντας
οἰήσεται ἀξίους [l] εἶναι κακοῦ. Καὶ ὅλως δὴ ὅταν [m] ἔχῃ οὕτως
ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν
8 αὑτοῦ, [n] ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι [o] ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὑτοῦ. Ὡς μὲν
οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται, ἃ δ' ἐλεοῦσιν, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ
δῆλον· ὅσα τε [p] γὰρ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικά,
πάντα ἐλεεινά, καὶ ὅσα ἀναιρετικά, καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία
9 κακῶν μέγεθος ἐχόντων. Ἔστι δ' ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικὰ
θάνατοι καὶ αἰκίαι [q] σωμάτων καὶ κακώσεις καὶ γῆρας καὶ
10 νόσοι καὶ τροφῆς ἔνδεια, ὧν δ' ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία,
ὀλιγοφιλία ([r] διὸ καὶ τὸ [s] διεσπάσθαι ἀπὸ τῶν φίλων καὶ
συνήθων ἐλεεινόν), αἶσχος, ἀσθένεια, [t] ἀναπηρία. Καὶ τὸ ὅθεν
προσῆκεν ἀγαθόν τι πρᾶξαι, κακόν τι συμβῆναι. Καὶ τὸ
11 πολλάκις τοιοῦτον. Καὶ τὸ [v] πεπονθότος γενέσθαι τι ἀγα-
θόν, οἷον Διοπείθει τὰ παρὰ βασιλέως [w] τεθνεῶτι κατε-
πέμφθη. Καὶ τὸ [x] ἢ μηδὲν γεγενῆσθαι ἀγαθόν, ἢ γενομένων
μὴ εἶναι ἀπόλαυσιν. Ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι, ταῦτα καὶ τὰ
12 τοιαῦτά ἐστιν· ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους, [y] ἐὰν μὴ σφό-
δρα ἐγγὺς ὦσιν [z] οἰκειότητι· περὶ δὲ τούτους ὥσπερ περὶ
αὑτοὺς μέλλοντας ἔχουσιν. Διὸ [a] καὶ Ἄμασις ἐπὶ μὲν τῷ
υἱεῖ ἀγομένῳ ἐπὶ τὸ [b] ἀποθανεῖν οὐκ ἐδάκρυσεν, ὥς φασίν, ἐπὶ
δὲ τῷ φίλῳ προσαιτοῦντι· τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ
δεινόν· τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἐκκρουστικὸν
13 τοῦ ἐλέου καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον. Ἔτι ἐλεοῦσιν
[c] ἐγγὺς [d] αὐτοῖς τοῦ δεινοῦ ὄντος. Καὶ τοὺς ὁμοίους ἐλεοῦσι
κατὰ [e] ἡλικίας, [f] κατὰ ἤθη, κατὰ ἕξεις, κατὰ ἀξιώματα, [g] κατὰ

[k] εἶναι τῶν ἐπιεικῶν A^c. [l] εἶναι τοῦ κακοῦ Q. [m] ἔχῃ om. Q.Y^b.Z^b. [n] ἢ ἐλπίσαι—αὑτοῦ om. Z^b. [o] ἢ ante αὐτῷ om. A^c. [p] γὰρ ἐκ τῶν Q.Y^b.Z^b. [q] σωμάτων καὶ] καὶ σωμάτων Q.Y^b.Z^b. [r] διὸ om. A^c. [s] διασπᾶσθαι A^c. [t] ἀναπειρία A^c. [v] πεπονθὸς γενέσθαι τὸ A^c. [w] τεθνεῶτι] ὅτι τεθνεῶτι Q.Y^b.Z^b. [x] ἢ post τὸ om. Q.Y^b.Z^b. [y] ἂν A^c. [z] οἰκειότητος Q.Y^b.Z^b. [a] καὶ] καὶ ὁ A^c. [b] θανεῖν Y^b. [c] ἐγγὺς post δεινοῦ Y^b. [d] αὑτοῦ Q.Y^b.Z^b. [e] ἡλικίαν A^c. [f] καὶ τὰ Q.Y^b.Z^b. [g] κατὰ γένη] καὶ τὰ γένη iidem.

γένη· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις μᾶλλον φαίνεται καὶ αὐτῷ ἂν
ὑπάρξαι· ὅλως γὰρ [h] καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν, ὅτι ὅσα [i] ἐφ'
αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν.
Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαινόμενα τὰ πάθη ἐλεεινά [k] ἐστι, τὰ δὲ 14
μυριοστὸν ἔτος γενόμενα ἢ ἐσόμενα οὔτ' ἐλπίζοντες οὔτε
μεμνημένοι ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν ἢ οὐχ ὁμοίως, ἀνάγκη τοὺς
συναπεργαζομένους σχήμασι καὶ φωναῖς καὶ [l] ἐσθῆτι καὶ ὅλως
τῇ ὑποκρίσει [m] ἐλεεινοτέρους εἶναι· ἐγγὺς γὰρ ποιοῦσι φαί-
νεσθαι τὸ κακὸν πρὸ ὀμμάτων ποιοῦντες, ἢ ὡς [n] μέλλον ἢ ὡς
γεγονός. Καὶ [o] τὰ γεγονότα [p] ἄρτι ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων 15
ἐλεεινότερα διὰ [q] τὸ αὐτό. Καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰς πράξεις, 16
οἷον ἐσθῆτάς [r] τε τῶν πεπονθότων καὶ ὅσα τοιαῦτα, [s] καὶ
λόγους [t] καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐν τῷ πάθει ὄντων, οἷον ἤδη
τελευτώντων. Καὶ μάλιστα τὸ σπουδαίους εἶναι ἐν τοῖς
τοιούτοις καιροῖς ὄντας [v] ἐλεεινόν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα διὰ τὸ
ἐγγὺς φαίνεσθαι μᾶλλον ποιεῖ τὸν ἔλεον, καὶ ὡς [w] ἀναξίου
ὄντος καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς φαινομένου τοῦ πάθους.

Ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμε- 9
σᾶν· [x] τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις
ἀντικείμενόν ἐστι τρόπον τινὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἤθους τὸ
λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίαις. Καὶ ἄμφω τὰ
πάθη ἤθους χρηστοῦ· δεῖ γὰρ ἐπὶ [y] μὲν τοῖς ἀναξίως πράτ- 2
τουσι κακῶς [z] συνάχθεσθαι [a] καὶ ἐλεεῖν, τοῖς δὲ [b] εὖ νεμεσᾶν·
ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον, διὸ καὶ τοῖς
θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν, δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος [c] τῷ 3
ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον ὡς [d] σύνεγγυς ὢν καὶ
ταὐτὸν τῷ νεμεσᾶν, ἔστι δ' ἕτερον· λύπη μὲν [e] γὰρ ταρα-
χώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστὶ καὶ εἰς εὐπραγίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ

[h] καὶ ἐνταῦθα om. Q.Y^b.Z^b. [i] ἐπ' αὐτῶν Q.Y^b.Z^b. [k] εἰσι Y^b.Z^b.A^c. [l] αἰσθήσει A^c. [m] ἐλεινοτέρους Q. [n] μέλλοντα ἢ ὡς γεγονότος A^c. [o] τὰ om. A^c. [p] ἄρτι] ἄρχοντι Q. [q] τὸ αὐτό] τοῦτο A^c. [r] τε om. Q.Y^b.Z^b. [s] καὶ λόγους] ἢ λόγους Q. [t] καὶ ὅσα ἄλλα om. Q.Y^b.Z^b. [v] ἐλεεινόν om. A^c. [w] ἀναξίους τε ὄντας Y^b.Z^b. et pr. Q. [x] τὸ Z^b. [y] μὲν om. Q.Y^b.Z^b. [z] συνέχεσθαι Z^b. [a] καὶ ἐλεεῖν om. Q. [b] εὖ om. Q.Y^b.Z^b. et pr. A^c. [c] τῷ ἐλεεῖν om. Z^b. [d] σύνεγγύς τε καὶ ταὐτὸν ὂν Q.Y^b.Z^b. [e] γὰρ om. Q.Z^b. et pr. Y^b.

ἀναξίου ἀλλὰ τοῦ [f] ἴσου καὶ ὁμοίου. Τὸ δὲ μὴ ὅτι αὐτῷ τι
συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ [g] δι' αὐτὸν τὸν πλησίον, [h] ἅπασιν
ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ μὲν [i] νέμεσις τὸ
δὲ φθόνος, ἀλλὰ φόβος, [k] ἐὰν διὰ τοῦτο ἡ λύπη ὑπάρχῃ
καὶ ἡ ταραχή, ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον [l] ἀπὸ τῆς ἐκείνου
4 [m] εὐπραξίας. Φανερὸν δ' ὅτι ἀκολουθήσει καὶ τὰ ἐναντία
πάθη τούτοις· ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς [n] ἀναξίως κα-
κοπραγοῦσιν ἡσθήσεται ἢ ἄλυπος ἔσται ἐπὶ τοῖς [n] ἐναντίως
κακοπραγοῦσιν· οἷον τοὺς πατραλοίας καὶ μιαιφόνους, ὅταν
τύχωσι τιμωρίας, οὐδεὶς ἂν λυπηθείη χρηστός· δεῖ γὰρ χαί-
ρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὡς δ' [o] αὔτως καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράτ-
τουσι κατ' ἀξίαν· ἄμφω γὰρ δίκαια, καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν
ἐπιεικῆ· ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρξαι ἄν, ἅπερ τῷ ὁμοίῳ,
5 καὶ [p] αὐτῷ. Καὶ ἔστι τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἅπαντα ταῦτα, τὰ δ'
ἐναντία τοῦ ἐναντίου· ὁ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐπιχαιρέκακος καὶ
φθονερός· ἐφ' ᾧ γάρ τις λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι,
ἀναγκαῖον τοῦτον ἐπὶ τῇ στερήσει καὶ [q] τῇ φθορᾷ τῇ τούτου
χαίρειν. Διὸ κωλυτικὰ μὲν [r] ἐλέου πάντα ταῦτα ἐστί, δια-
φέρει δὲ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας· [s] ὥστε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεινὰ
6 ποιεῖν ἅπαντα ὁμοίως χρήσιμα. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τοῦ
νεμεσᾶν λέγωμεν, τίσι [t] τε νεμεσῶσι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ [v] πῶς
7 ἔχοντες αὐτοί, εἶτα μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἄλλων. Φανερὸν
δ' ἐκ τῶν εἰρημένων· εἰ γάρ ἐστι τὸ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ
τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὐχ
8 οἷόν τ' ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν· [w] οὐ γὰρ εἰ δίκαιος
[x] ἢ ἀνδρεῖος, ἢ [y] εἰ ἀρετὴν λήψεται, [z] νεμεσήσει τούτῳ (οὐδὲ
γὰρ [a] οἱ ἔλεοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τούτων εἰσίν), ἀλλ' ἐπὶ
πλούτῳ καὶ δυνάμει καὶ τοῖς τοιούτοις, [b] ὅσων [c] ὡς ἁπλῶς

[f] ἴσου] ἀξίου corr. A^c. [g] δὴ αὐτῶ τῶ margo Q. [h] πᾶσιν Q.Y^b.Z^b.
[i] φθόνος τὸ δὲ νέμεσις iidem. [k] ἂν δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπάρχῃ ἡ λύπη iidem.
[l] ἀπὸ] ὅτι ἀπὸ Z^b. [m] εὐπραγίας Q.Y^b.Z^b. [n] ἀναξίοις et mox ἐναντίοις
Q.Y^b.Z^b. [o] οὕτως Y^b. [p] ἑαυτῶ Q.Y^b.Z^b. [q] τῇ ante φθορᾷ om. A^c.
[r] ἐλέους Q.Y^b.Z^b, [s] vocis ὥστε syllabam τε corr A^c. loco plurium
capace. [t] τε om. Q.Y^b.Z^b. [v] ὅπως Q.Y^b.Z^b. [w] οὐ] οὐδεὶς
Q.Y^b.Z^b. [x] ἢ ἀνδρεῖος] καὶ ἀνδρεῖος A^c. [y] εἰ om. pr. A^c. [z] νεμεσᾷ
Q.Y^b.Z^b. [a] οἱ om. A^c. [b] ὅσων] οἷς Q.Z^b. [c] ὡς] οὐχ Z^b.

εἰπεῖν [d] ἄξιοί εἰσιν [e] οἱ [f] ἀγαθοὶ καὶ [g] οἱ τὰ φύσει ἔχοντες
ἀγαθά, οἷον εὐγένειαν καὶ κάλλος καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐπειδὴ 9
δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐγγύς τι φαίνεται τοῦ φύσει, ἀνάγκη τοῖς
ταὐτὸ ἔχουσιν ἀγαθόν, ἐὰν νεωστὶ ἔχοντες τυγχάνωσι [h] καὶ
διὰ τοῦτο εὐπραγῶσι, μᾶλλον νεμεσᾶν· μᾶλλον γὰρ λυποῦ-
σιν οἱ νεωστὶ πλουτοῦντες τῶν πάλαι καὶ διὰ [i] γένος· ὁμοίως
δὲ καὶ ἄρχοντες καὶ δυνάμενοι καὶ πολύφιλοι καὶ εὔτεκνοι
καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων. Κἂν διὰ ταῦτ' ἄλλο τι ἀγαθὸν
γίγνηται αὐτοῖς, ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον [k] λυποῦ-
σιν οἱ νεόπλουτοι ἄρχοντες [l] διὰ τὸν πλοῦτον ἢ οἱ ἀρχαιό-
πλουτοι. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Αἴτιον δ' ὅτι οἱ 10
μὲν δοκοῦσι τὰ αὐτῶν ἔχειν οἱ δ' οὔ· τὸ γὰρ ἀεὶ οὕτω φαινό-
μενον ἔχειν ἀληθὲς δοκεῖ, ὥστε οἱ ἕτεροι οὐ τὰ αὐτῶν ἔχειν.
Καὶ ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν οὐ τοῦ τυχόντος ἄξιον, ἀλλά 11
τις ἐστὶν ἀναλογία καὶ τὸ ἁρμόττον, οἷον [m] ὅπλων κάλλος
οὐ τῷ δικαίῳ ἁρμόττει ἀλλὰ τῷ ἀνδρείῳ, καὶ γάμοι [n] δια-
φέροντες οὐ τοῖς νεωστὶ [o] πλουτοῦσιν ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν.
[p] Ἐὰν οὖν ἀγαθὸς ὢν μὴ τοῦ ἁρμόττοντος τυγχάνῃ, νεμεση-
τόν. [q] Καὶ τὸν ἥττω [r] τῷ κρείττονι ἀμφισβητεῖν, μάλιστα
μὲν [r] οὖν τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ· ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·
Ζεὺς γάρ οἱ [s] νεμέσασχ', ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.

Εἰ δὲ μή, [t] κἂν ὁπωσοῦν [v] ὁ ἥττων τῷ κρείττονι, οἷον εἰ ὁ μου-
σικὸς τῷ δικαίῳ· [w] βέλτιον γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς μουσικῆς.
[x] Οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι καὶ [y] δι' ἅ, ἐκ τούτων δῆλον· [z] ταῦτα
γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. Αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοί εἰσιν, ἐὰν 12
ἄξιοι τυγχάνωσιν [a] ὄντες τῶν μεγίστων ἀγαθῶν καὶ [b] ταῦτα
κεκτημένοι· τὸ γὰρ τῶν ὁμοίων [c] ἠξιῶσθαι τοὺς μὴ ὁμοίους

[d] ἀνάξιοί Q. [e] οἱ om. Q.Y^b.Z^b. [f] ἀγαθοῖς Q. [g] οἱ] εἰ Q. [h] καὶ] ἢ A^c. [i] γένους Y^b.Z^b.A^c. [k] πλουτοῦσιν Q. [l] διὰ] καὶ διὰ Q.Y^b.Z^b. [m] ὅπλων] ὅπλα ὢν A^c. [n] ἁρμόττοντες A^c. [o] πλουσίοις A^c. [p] ἐὰν] ἂν A^c. [q] καὶ om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [r] τῷ et mox οὖν om. Q.Y^b.Z^b. [s] νεμέσασκε A^c, νεμέσησ' Q.Y^b.Z^b. [t] καὶ ἐὰν Y^b. [v] ὁ κρείττων τῷ ἥττονι pr. A^c. [w] βελτίων Q.Y^b.Z^b. [x] οἷς] τοῖς pr. A^c. [y] διατί A^c. [z] ταῦτά τε γὰρ Q.Y^b.A^c. [a] ὄντες om. Q.Y^b.Z^b. [b] ταυτὰ Y^b. [c] ἀξιοῦσθαι Q.Y^b.Z^b.

13 οὐ δίκαιον. Δεύτερον δ', ἂν ὄντες ἀγαθοὶ καὶ σπουδαῖοι
τυγχάνωσιν· κρίνουσί [d] τε γὰρ εὖ, καὶ [e] τὰ ἄδικα μισοῦσιν.
14 Καὶ ἐὰν φιλότιμοι, καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν [f] πράξεων, καὶ μά-
λιστα περὶ ταῦτα φιλότιμοι ὦσιν ὧν ἕτεροι ἀνάξιοι ὄντες
15 [g] τυγχάνουσιν. Καὶ ὅλως οἱ ἀξιοῦντες αὐτοὶ αὑτούς, ὧν ἑτέ-
ρους μὴ ἀξιοῦσι, νεμεσητικοὶ τούτοις καὶ τούτων. Διὸ [h] καὶ
οἱ ἀνδραποδώδεις καὶ φαῦλοι καὶ ἀφιλότιμοι οὐ νεμεσητικοί·
16 οὐδὲν γάρ [i] ἐστιν οὗ ἑαυτοὺς οἴονται ἀξίους εἶναι. Φανερὸν
δ' ἐκ τούτων ἐπὶ ποίοις ἀτυχοῦσι καὶ κακοπραγοῦσιν ἢ μὴ
τυγχάνουσι χαίρειν ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ· ἐκ γὰρ τῶν εἰρη-
μένων τὰ ἀντικείμενά [k] ἐστι δῆλα, ὥστ' ἐὰν τούς τε κριτὰς
τοιούτους παρασκευάσῃ ὁ λόγος, καὶ τοὺς ἀξιοῦντας ἐλεεῖ-
σθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεεῖσθαι, [l] δείξῃ ἀναξίους [m] μὲν ὄντας
τυγχάνειν ἀξίους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεεῖν.

10 Δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τίσι φθονοῦσι καὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες,
εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινομένῃ τῶν
εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι αὑτῷ, ἀλλὰ
δι' ἐκείνους· φθονήσουσι μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι οἷς εἰσί τινες
2 ὅμοιοι ἢ φαίνονται. Ὁμοίους δὲ λέγω κατὰ γένος, κατὰ
συγγένειαν, καθ' [n] ἡλικίαν, καθ' [n] ἕξιν, κατὰ δόξαν, κατὰ τὰ
ὑπάρχοντα. Καὶ οἷς μικροῦ ἐλλείπει τὸ μὴ πάντα ὑπάρ-
χειν. Διὸ οἱ μεγάλα πράττοντες καὶ [o] οἱ εὐτυχοῦντες φθο-
3 νεροί εἰσιν· πάντας γὰρ οἴονται τὰ αὑτῶν φέρειν. Καὶ οἱ
τιμώμενοι ἐπί τινι διαφερόντως, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοφίᾳ ἢ
εὐδαιμονίᾳ. Καὶ οἱ φιλότιμοι φθονερώτεροι τῶν ἀφιλοτί-
μων. Καὶ οἱ δοξόσοφοι· φιλότιμοι γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ. Καὶ
[p] ὅλως οἱ φιλόδοξοι περί τι φθονεροὶ περὶ τοῦτο. Καὶ [q] οἱ μι-
4 κρόψυχοι· πάντα γὰρ [r] μεγάλα δοκεῖ αὐτοῖς εἶναι. Ἐφ' οἷς
δὲ φθονοῦσιν, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἴρηται· ἐφ' [s] ὅσοις γὰρ φιλο-

[d] τε om. Q.Z[b]. et pr. Y[b]. [e] τὸ ἄδικον Q.Z[b]. et pr. Y[b]. [f] πραγμάτων A[c]. [g] τυγχάνωσι Y[b].Z[b]. [h] καὶ ante οἱ om. Q.Y[b].Z[b]. [i] ἐστι τοιοῦτον οὗ αὑτοὺς Q.Y[b].Z[b]. [k] δῆλά ἐστιν Q.Y[b].Z[b]. [l] δείξει Q. [m] μὲν om. A[c]. [n] ἡλικίας et ἕξεις A[c]. [o] οἱ post καὶ om. Q.Y[b].Z[b]. [p] οἱ ὅλως Q.Y[b].Z[b]. [q] οἱ post καὶ om. A[c]. [r] αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα Q.Y[b].Z[b]. [s] οἷς A[c].

δοξοῦσι καὶ φιλοτιμοῦνται ἔργοις [t] ἢ κτήμασι καὶ ὀρέγονται δόξης, καὶ ὅσα εὐτυχήματά ἐστι, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστί, καὶ μάλιστα ὧν αὐτοὶ ἢ ὀρέγονται ἢ οἴονται δεῖν αὐτοὺς ἔχειν, ἢ ὧν [v] τῇ κτήσει μικρῷ ὑπερέχουσιν ἢ μικρῷ ἐλλείπουσιν. Φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται· 5
τοῖς γὰρ ἐγγὺς καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ φθονοῦσιν. Ὅθεν εἴρηται

τὸ συγγενὲς [w] γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται.

Καὶ πρὸς οὓς [x] φιλοτιμοῦνται· φιλοτιμοῦνται [y] μὲν γὰρ πρὸς τοὺς εἰρημένους, πρὸς δὲ τοὺς μυριοστὸν ἔτος ὄντας ἢ πρὸς τοὺς ἐσομένους ἢ τεθνεῶτας οὐδείς, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐφ' Ἡρακλείαις στήλαις. Οὐδ' ὧν πολὺ οἴονται παρ' αὐτοῖς [z] ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις λείπεσθαι, οὐδ' ὧν πολὺ ὑπερέχειν, ὡσαύτως καὶ πρὸς [a] τούτους καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα. [b] Ἐπεὶ δὲ πρὸς τοὺς 6
ἀνταγωνιστὰς καὶ ἀντεραστὰς καὶ ὅλως τοὺς [c] τῶν αὐτῶν ἐφιεμένους φιλοτιμοῦνται, ἀνάγκη [d] μάλιστα τούτοις φθονεῖν· [e] ὅθεν εἴρηται

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ.

[f] Καὶ τοῖς ταχὺ οἱ [g] ἢ μόλις τυχόντες ἢ [h] μὴ τυχόντες φθο- 7
νοῦσιν. Καὶ ὧν [i] ἢ κεκτημένων ἢ κατορθούντων ὄνειδος αὐ- 8
τοῖς· εἰσὶ δὲ καὶ οὗτοι ἐγγὺς [i] καὶ ὅμοιοι· δῆλον γὰρ ὅτι παρ' αὐτοὺς οὐ τυγχάνουσι τοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε τοῦτο λυποῦν ποιεῖ τὸν φθόνον. Καὶ τοῖς ἢ ἔχουσι ταῦτα ἢ κεκτημένοις 9
[k] ὅσα αὐτοῖς προσῆκεν ἢ [l] κέκτηντό ποτε· διὸ [m] πρεσβύτεροι νεωτέροις. Καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς ταὐτὸ τοῖς 10
ὀλίγα φθονοῦσιν. Δῆλον δὲ καὶ [ἐφ'] οἷς χαίρουσιν οἱ 11
τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες· ὡς γὰρ [n] οὐκ ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τοῖς [o] ἐναντίοις ἡσθήσονται.

[t] ἢ κτήμασι om. Q.Y^b.Z^b. [v] τῇ] αὐτοὶ τῇ Q.Y^b.Z^b. [w] καὶ γὰρ A^c. [x] φιλοτιμεῖται Q.Y^b, φιλοτιμῆται Z^b. [y] μὲν om. A^c. [z] ἢ] καὶ A^c. [a] τούτους καὶ] τοὺς A^c. [b] ἐπειδὴ δὲ Z^b. [c] τῶν om. Q. [d] τούτοις μάλιστα Q.Y^b.Z^b. [e] διόπερ A^c. [f] καὶ τοῖς—φθονοῦσιν post sect. 10. φθονοῦσιν A^c. [g] ἢ μόλις] μήπω A^c. [h] μὴ] οἱ μὴ Y^b, μὴ quidem corr. [i] ἢ post ὧν et mox καὶ post ἐγγὺς om. Q.Y^b.Z^b. [k] ὅσα] ἃ Q.Y^b.Z^b. [l] ἐκέκτηντο Q.Y^b.Z^b. [m] πρεσβύτεροί γε νεωτέροις Q.Y^b.Z^b. [n] οὐκ] μὴ Q.Y^b.Z^b. [o] ἐναντίως A^c.

Ὥστε ἂν αὐτοὶ [p] μὲν παρασκευασθῶσιν οὕτως ἔχειν, οἱ δ' ἐλεεῖσθαι ἢ τυγχάνειν τινὸς ἀγαθοῦ ἀξιούμενοι ὦσιν [q] οἷοι [r] οἱ εἰρημένοι, δῆλον ὡς οὐ τεύξονται ἐλέου παρὰ τῶν κυρίων.

11 Πῶς δ' [s] ἔχοντες ζηλοῦσι καὶ [t] τὰ ποῖα καὶ ἐπὶ τίσιν,
[v] ἐνθένδ' ἐστὶ δῆλον. Εἰ γάρ ἐστι ζῆλος λύπη τις ἐπὶ φαινο-
μένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ λαβεῖν
περὶ [w] τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ ἀλλ' ὅτι οὐχὶ
καὶ αὐτῷ ἐστίν· διὸ καὶ ἐπιεικές ἐστιν ὁ ζῆλος καὶ ἐπιεικῶν,
τὸ δὲ φθονεῖν φαῦλον καὶ φαύλων· ὁ μὲν [x] γὰρ [y] αὑτὸν πα-
ρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν, ὁ δὲ τὸν
πλησίον [z] μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον· ἀνάγκη [a] δὴ ζηλωτικοὺς
μὲν εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας αὑτοὺς ἀγαθῶν ὧν μὴ ἔχουσιν· οὐδεὶς
γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα. Διὸ οἱ νέοι καὶ [b] οἱ με-
γαλόψυχοι τοιοῦτοι. Καὶ οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθὰ ἃ
τῶν ἐντίμων ἄξιά ἐστιν ἀνδρῶν· ἔστι γὰρ ταῦτα πλοῦτος καὶ
πολυφιλία καὶ ἀρχαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὡς γὰρ προσῆκον
αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι, ζη-
2 λοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν. Καὶ οὓς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσιν.
3 Καὶ ὧν πρόγονοι ἢ συγγενεῖς ἢ οἰκεῖοι ἢ τὸ [c] ἔθνος ἢ ἡ πόλις
ἔντιμοι, ζηλωτικοὶ περὶ ταῦτα· οἰκεῖα γὰρ οἴονται αὑτοῖς
4 εἶναι, καὶ ἄξιοι τούτων. Εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά,
ἀνάγκη τάς [d] τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας, καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις
ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά· τιμῶσι γὰρ τοὺς εὐεργετοῦντας καὶ
τοὺς ἀγαθούς. Καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοῖς πλησίον
5 ἐστίν, οἷον πλοῦτος καὶ κάλλος μᾶλλον ὑγιείας. Φανερὸν δὲ
καὶ οἱ ζηλωτοὶ τίνες· οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτη-
μένοι ζηλωτοί. Ἔστι δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα, οἷον ἀνδρία
σοφία ἀρχή· οἱ γὰρ ἄρχοντες πολλοὺς δύνανται εὖ ποιεῖν,
6 στρατηγοί, ῥήτορες, πάντες οἱ τὰ τοιαῦτα δυνάμενοι. Καὶ

[p] μὲν om. Q. [q] οἷοι om. A^{c}. [r] οἱ] καὶ οἱ Q. [s] ἔχουσιν οἱ ζηλοῦντες Q.Y^{b}.Z^{b}. [t] τὰ] περὶ corr. Y^{b}. [v] ἔνθεν Q. [w] τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει] τις ἐπιφαινομένη pr. Q. [x] γὰρ om. Z^{b}. [y] ἑαυτὸν Y^{b}.Z^{b}, ἑαυτῷ Q. [z] μὴ ἔχειν] κωλύει Q, om. Y^{b}.Z^{b}. [a] δὲ Q.Z^{b}. [b] οἱ post καὶ om. Q. [c] ἔθος Q. [d] τε om. Z^{b}.

οἷς πολλοὶ ὅμοιοι βούλονται εἶναι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ
φίλοι πολλοί. Ἢ οὓς πολλοὶ θαυμάζουσιν, [e] ἢ οὓς αὐτοὶ
θαυμάζουσιν. Καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια λέγονται ἢ ὑπὸ 7
ποιητῶν ἢ λογογράφων. Καταφρονοῦσι δὲ τῶν ἐναντίων·
ἐναντίον γὰρ ζήλῳ καταφρόνησίς ἐστι, καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ
καταφρονεῖν. Ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως ἔχοντας ὥστε ζηλῶσαί
τινας ἢ ζηλοῦσθαι, καταφρονητικοὺς εἶναι τούτων τε καὶ ἐπὶ
τούτοις ὅσοι τὰ ἐναντία κακὰ ἔχουσι τῶν ἀγαθῶν τῶν ζη-
λωτῶν. Διὸ πολλάκις καταφρονοῦσι τῶν εὐτυχούντων, ὅταν
ἄνευ τῶν ἐντίμων ἀγαθῶν ὑπάρχῃ αὐτοῖς ἡ τύχη. Δι' ὧν
μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίγνεται καὶ διαλύεται, [f] ἐξ ὧν αἱ πίστεις
γίγνονται, περὶ αὐτῶν εἴρηται.

Τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες [g] κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις 12
καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα.
Λέγω δὲ πάθη μὲν ὀργὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ 2
ὧν εἰρήκαμεν πρότερον, [h] ἕξεις δὲ ἀρετὰς καὶ κακίας· εἴρη-
ται [i] δὲ περὶ τούτων πρότερον, καὶ ποῖα προαιροῦνται ἕκα-
στοι, καὶ ποίων πρακτικοί. Ἡλικίαι δ' εἰσὶ νεότης καὶ ἀκμὴ
καὶ γῆρας. Τύχην δὲ λέγω εὐγένειαν [k] καὶ πλοῦτον καὶ δυνάμεις
καὶ τἀναντία τούτοις καὶ ὅλως εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν. Οἱ 3
μὲν οὖν νέοι τὰ ἤθη εἰσὶν ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι ποιεῖν [l] ὧν ἂν
ἐπιθυμήσωσιν. Καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν μάλιστα
ἀκολουθητικοί εἰσι [m] ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, καὶ ἀκρατεῖς
ταύτης. Εὐμετάβολοι δὲ καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, 4
καὶ σφόδρα [n] μὲν ἐπιθυμοῦσι, [o] ταχέως δὲ παύονται· ὀξεῖαι
γὰρ αἱ βουλήσεις καὶ οὐ μεγάλαι, ὥσπερ αἱ τῶν καμνόντων
δίψαι καὶ πεῖναι. Καὶ θυμικοὶ καὶ ὀξύθυμοι καὶ οἷοι ἀκο- 5
λουθεῖν τῇ [p] ὁρμῇ. Καὶ ἥττους εἰσὶ τοῦ θυμοῦ· διὰ γὰρ
φιλοτιμίαν οὐκ ἀνέχονται ὀλιγωρούμενοι, ἀλλ' ἀγανακτοῦ-
σιν, ἂν οἴωνται ἀδικεῖσθαι. Καὶ φιλότιμοι μέν εἰσι, μᾶλλον 6

[e] ἢ οὓς αὐτοὶ θαυμάζουσιν om. Q. [f] ἐξ] καὶ ἐξ Y^{b}. [g] κατὰ] κατά τε corr. Y^{b}, καὶ Q.Z^{b}. [h] ἕξεις—πρότερον om. Q. [i] δὲ] καὶ Q.Y^{b}.Z^{b}. [k] καὶ utrumque om. Q.Y^{b}.Z^{b}. [l] ὧν] ἃ A^{c}. [m] ταῖς] τῆς Y^{b}.Z^{b}. [n] μὲν] μὲν αὐτοὶ pr. Y^{b}. [o] ταχὺ Q.Y^{b}.Z^{b}. [p] ὀργῆι A^{c}.

δὲ [q] φιλόνικοι· ὑπεροχῆς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης, ἡ δὲ νίκη
ὑπεροχή τις. Καὶ ἄμφω ταῦτα μᾶλλον ἢ φιλοχρήματοι·
φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα διὰ τὸ μήπω ἐνδείας πεπειρᾶσθαι,
7 ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον. Καὶ
οὐ κακοήθεις ἀλλ' εὐήθεις διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολ-
λὰς πονηρίας. Καὶ εὔπιστοι διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἐξηπατῆ-
8 σθαι. Καὶ εὐέλπιδες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι, οὕτω διάθερ-
μοί εἰσιν οἱ νέοι ὑπὸ τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ [r] μήπω
πολλὰ ἀποτετυχηκέναι. Καὶ ζῶσι τὰ πλεῖστα ἐλπίδι· ἡ
μὲν γὰρ ἐλπὶς τοῦ μέλλοντός ἐστιν ἡ δὲ μνήμη τοῦ παροι-
χομένου, τοῖς δὲ νέοις τὸ μὲν μέλλον πολὺ τὸ δὲ παρελη-
λυθὸς βραχύ· τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μεμνῆσθαι μὲν οὐδὲν
[s] οἴονται, ἐλπίζειν δὲ πάντα. Καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ
9 εἰρημένον· ἐλπίζουσι γὰρ ῥᾳδίως. Καὶ ἀνδρειότεροι· θυμώδεις
γὰρ καὶ εὐέλπιδες, ὧν τὸ μὲν μὴ φοβεῖσθαι τὸ δὲ θαρρεῖν
ποιεῖ· οὔτε γὰρ ὀργιζόμενος οὐδεὶς φοβεῖται, τό τε ἐλπίζειν
10 ἀγαθόν τι θαρραλέον ἐστίν. Καὶ αἰσχυντηλοί· οὐ γάρ πω
καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαίδευνται ὑπὸ τοῦ
11 νόμου μόνον. Καὶ μεγαλόψυχοι· οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ βίου
[t] πω τεταπείνωνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἄπειροί εἰσιν, καὶ
τὸ ἀξιοῦν [v] αὑτὸν μεγάλων μεγαλοψυχία· τοῦτο δ' εὐέλπι-
12 δος. Καὶ μᾶλλον αἱροῦνται πράττειν τὰ καλὰ τῶν συμφε-
ρόντων· τῷ γὰρ ἤθει ζῶσι μᾶλλον ἢ τῷ λογισμῷ, [w] ἔστι δ'
ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ.
13 Καὶ [x] φιλόφιλοι καὶ [y] φιλέταιροι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡλικιῶν
διὰ [z] τὸ χαίρειν τῷ συζῆν καὶ μήπω πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν
14 μηδέν, ὥστε μηδὲ τοὺς φίλους. Καὶ ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον
καὶ σφοδρότερον ἁμαρτάνουσι παρὰ τὸ [a] Χιλώνειον· πάντα
γὰρ ἄγαν πράττουσιν· φιλοῦσί [b] τε γὰρ ἄγαν καὶ μισοῦσιν

[q] φιλόνεικοι Yb.Zb. [r] μὴ Ac. [s] an οἷόν τε ? [t] οὔπω τεταπείνωνται Ac. et rc. Yb, ποτε ταπεινοῦνται Q.Zb, ποτε ταπεινοῦται pr. Yb. [v] μεγάλων αὑτὸν Yb.Zb, μεγάλων ἑαυτὸν Q. [w] ἔτι Q.Zb.Ac. [x] post φιλόφιλοι Ac. καὶ φίλοι. [y] φιλεταῖροι Q. [z] τὸ χαίρειν] τοῦ χαίρειν Zb. [a] χειλώνειον Ac. [b] τε om. Ac.

ἄγαν καὶ τἆλλα πάντα ὁμοίως. [c] Καὶ εἰδέναι [d] πάντα οἴονται
καὶ διισχυρίζονται· τοῦτο γὰρ αἴτιόν ἐστι καὶ τοῦ πάντα
ἄγαν. Καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν [e] καὶ οὐ κακουρ- 15
γίαν. Καὶ [f] ἐλεητικοὶ διὰ τὸ πάντας χρηστοὺς καὶ βελτίους
ὑπολαμβάνειν· τῇ γὰρ αὑτῶν ἀκακίᾳ τοὺς πέλας μετροῦσιν,
ὥστ' ἀνάξια πάσχειν ὑπολαμβάνουσιν αὐτούς. Καὶ φιλογέ- 16
λωτες, διὸ καὶ [g] εὐτράπελοι· ἡ γὰρ εὐτραπελία πεπαιδευ-
μένη ὕβρις ἐστίν. Τὸ μὲν οὖν τῶν νέων τοιοῦτόν [h] ἐστιν
ἦθος.

Οἱ δὲ πρεσβύτεροι καὶ παρηκμακότες σχεδὸν ἐκ τῶν ἐναν- 13
τίων τούτοις τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἤθη· διὰ γὰρ τὸ πολλὰ
ἔτη [i] βεβιωκέναι καὶ πλείω ἐξηπατῆσθαι καὶ [k] ἡμαρτηκέναι,
καὶ τὰ πλείω φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, οὔτε διαβε-
βαιοῦνται οὐδέν, ἧττόν τε [l] ἄγαν ἅπαντα ἢ δεῖ. Καὶ οἴονται, 2
ἴσασι δ' οὐδέν. Καὶ [m] ἀμφισβητοῦντες προστιθέασιν [n] ἀεὶ
τὸ ἴσως καὶ τάχα, καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω, παγίως δ'
οὐδέν. Καὶ κακοήθεις εἰσίν· ἔστι γὰρ κακοήθεια τὸ ἐπὶ τὸ 3
χεῖρον ὑπολαμβάνειν [o] πάντα. Ἔτι δὲ [p] καχύποπτοί εἰσι
διὰ τὴν ἀπιστίαν, ἄπιστοι δὲ δι' ἐμπειρίαν. Καὶ οὔτε φι- 4
λοῦσι σφόδρα οὔτε μισοῦσι διὰ ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν Βίαν-
τος ὑποθήκην καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν ὡς
φιλήσοντες. Καὶ μικρόψυχοι διὰ τὸ τεταπεινῶσθαι ὑπὸ 5
τοῦ βίου· οὐδενὸς γὰρ μεγάλου οὐδὲ περιττοῦ, ἀλλὰ [q] τῶν
[r] πρὸς τὸν βίον ἐπιθυμοῦσιν. Καὶ ἀνελεύθεροι· ἓν γάρ τι 6
τῶν ἀναγκαίων ἡ οὐσία, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν
ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι καὶ ῥᾴδιον τὸ ἀποβαλεῖν. Καὶ 7
δειλοὶ καὶ πάντα [s] προφοβητικοί· ἐναντίως γὰρ διάκεινται
τοῖς νέοις· κατεψυγμένοι γάρ εἰσιν, [t] οἱ δὲ θερμοί. Ὥστε
προωδοποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ· καὶ γὰρ ὁ φόβος κατά-

[c] καὶ εἰδέναι] ὃ καὶ εἰδέναι Q.Y^b.Z^b. [d] ἅπαντα A^c. [e] καὶ ante οὐ om. A^c. [f] ἐλεκτικοὶ Z^b. et pr. Y^b, ἐλεγκτικοὶ Q. et corr. Y^b. [g] φιλευτράπελοι A^c. [h] ἦθός ἐστιν Q.Y^b.Z^b. [i] βεβιωκέναι—οὔτε δια om. Q. [k] ἐξημαρτηκέναι A^c. [l] ἅπαντα ἄγαν Y^b. [m] ἀμφιδοξοῦντες A^c. [n] ἀεὶ om. Y^b. [o] ἅπαντα Q.Y^b.Z^b. [p] ταχύποπτοι Q. [q] τῶν om. Q. [r] περὶ Q.Z^b. [s] προβητικοί Q. [t] οἱ] οὐ Y^b.

8 ψυξίς [v] τις ἐστίν. Καὶ φιλόζωοι, καὶ [w] μάλιστα ἐπὶ τῇ
τελευταίᾳ ἡμέρᾳ διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ
9 οὗ [x] δὲ ἐνδεεῖς, τούτου μάλιστα [y] ἐπιθυμεῖν. Καὶ φίλαυτοι
μᾶλλόν ἢ δεῖ· μικροψυχία γάρ τις καὶ αὕτη. Καὶ πρὸς τὸ
συμφέρον ζῶσιν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ καλόν, μᾶλλον ἢ δεῖ, διὰ
τὸ φίλαυτοι εἶναι· τὸ μὲν γὰρ συμφέρον [z] αὑτῷ ἀγαθόν
10 ἐστι, τὸ δὲ καλὸν ἁπλῶς. Καὶ ἀναίσχυντοι μᾶλλον ἢ
αἰσχυντηλοί· διὰ γὰρ τὸ μὴ φροντίζειν ὁμοίως τοῦ καλοῦ
11 καὶ [a] τοῦ συμφέροντος ὀλιγωροῦσι [b] τοῦ δοκεῖν. Καὶ δυσέλ-
πιδες [c] διὰ τὴν ἐμπειρίαν· τὰ γὰρ [d] πλείω τῶν γιγνομένων
φαῦλά ἐστιν· ἀποβαίνει [e] γοῦν τὰ πολλὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον· καὶ
12 ἔτι διὰ τὴν δειλίαν. Καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον ἢ τῇ
ἐλπίδι· τοῦ γὰρ βίου τὸ μὲν [f] λοιπὸν ὀλίγον τὸ δὲ παρε-
ληλυθὸς πολύ, ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐλπὶς τοῦ μέλλοντος ἡ δὲ μνήμη
τῶν παροιχομένων. Ὅπερ αἴτιον καὶ τῆς ἀδολεσχίας αὐ-
τοῖς· διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες· ἀναμιμνησκό-
13 μενοι γὰρ ἥδονται. Καὶ οἱ θυμοὶ ὀξεῖς μέν [g] εἰσιν ἀσθενεῖς
δέ, καὶ [h] αἱ ἐπιθυμίαι αἱ μὲν ἐκλελοίπασιν αἱ δὲ ἀσθενεῖς
[i] εἰσίν, ὥστε οὔτ' [k] ἐπιθυμητικοὶ οὔτε πρακτικοὶ κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέρδος. Διὸ [l] καὶ σωφρονικοὶ
φαίνονται οἱ τηλικοῦτοι· αἵ τε γὰρ ἐπιθυμίαι [m] ἀνείκασι, καὶ
14 δουλεύουσι τῷ κέρδει. Καὶ μᾶλλον ζῶσι κατὰ λογισμὸν ἢ
κατὰ τὸ ἦθος· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς τοῦ συμφέροντος τὸ δ'
ἦθος τῆς ἀρετῆς ἐστίν. Καὶ τἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς [n] κα-
15 κουργίαν, οὐκ εἰς ὕβριν. [o] Ἐλεητικοὶ δὲ καὶ οἱ γέροντές εἰσιν,
ἀλλ' οὐ διὰ [p] ταὐτὸ τοῖς νέοις· οἱ μὲν γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν,
οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν· πάντα γὰρ οἴονται ἐγγὺς εἶναι αὑτοῖς
παθεῖν, τοῦτο δ' ἦν [q] ἐλεητικόν. Ὅθεν ὀδυρτικοί εἰσι, καὶ οὐκ

[v] τίς om. A^c. [w] μάλιστα] μᾶλλον A^c. [x] δὲ om. Q.Y^b.Z^b. [y] ἐπιθυμοῦσι καὶ φιλαίτιοι Q.Y^b.Z^b. [z] αὐτῶν A^c. [a] τοῦ post καὶ om. A^c. [b] τὸ A^c. [c] διά τε τὴν Q.Y^b.Z^b. [d] πλεῖστα τῶν πραγμάτων Q.Y^b.Z^b. [e] γοῦν] γὰρ A^c. [f] λοιπὸν] μελλον Q.Y^b.Z^b. [g] εἰσὶν post δέ A^c. [h] αἱ post καὶ om. A^c. [i] εἰσίν om. Q.Y^b.Z^b. [k] πρακτικοὶ οὔτ' ἐπιθυμητικοὶ A^c. [l] καὶ om. A^c. [m] ἀνείκαστοι Q. [n] κακουργίαν] ἀδικίαν Q.Y^b.Z^b. [o] ἐλεγκτικοὶ Q. [p] ταυτὰ A^c. [q] ἐλεητικοί Y^b, ἐλεγκτικόν Q.

εὐτράπελοι οὐδὲ [r]φιλογέλοιοι· ἐναντίον γὰρ τὸ ὀδυρτικὸν τῷ
φιλογέλωτι. Τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη 16
τοιαῦτα· ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ
ἤθει λεγομένους λόγους καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον πῶς
χρώμενοι τοῖς λόγοις τοιοῦτοι [s]φανοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ
λόγοι.

Οἱ δὲ ἀκμάζοντες φανερὸν ὅτι μεταξὺ τούτων τὸ ἦθος 14
ἔσονται, ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὴν ὑπερβολήν, καὶ οὔτε σφό-
δρα θαρροῦντες (θρασύτης γὰρ τὸ τοιοῦτον) οὔτε λίαν φο-
βούμενοι, [t]καλῶς [v]δὲ πρὸς ἄμφω ἔχοντες, οὔτε πᾶσι [w]πι- 2
στεύοντες οὔτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς
κρίνοντες [x]μᾶλλον. [y]Καὶ οὔτε πρὸς τὸ καλὸν ζῶντες μόνον
οὔτε πρὸς τὸ συμφέρον, ἀλλὰ πρὸς ἄμφω. Καὶ οὔτε πρὸς
φειδὼ οὔτε πρὸς ἀσωτίαν, ἀλλὰ πρὸς [z]τὸ ἁρμόττον. Ὁμοίως 3
δὲ καὶ πρὸς θυμὸν καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν. Καὶ σώφρονες μετ'
ἀνδρίας καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης. Ἐν γὰρ τοῖς νέοις
καὶ τοῖς γέρουσι διῄρηται ταῦτα· εἰσὶ γὰρ οἱ μὲν νέοι ἀν-
δρεῖοι καὶ ἀκόλαστοι, οἱ δὲ πρεσβύτεροι σώφρονες καὶ δειλοί.
Ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, ὅσα μὲν διῄρηται ἡ νεότης καὶ τὸ γῆ-
ρας τῶν ὠφελίμων, ταῦτα [a]ἄμφω ἔχουσιν, ὅσα δ' ὑπερβάλ-
λουσιν ἢ ἐλλείπουσι, τούτων τὸ μέτριον καὶ τὸ ἁρμόττον.
Ἀκμάζει δὲ τὸ μὲν σῶμα ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μέχρι 4
τῶν [b]πέντε καὶ τριάκοντα, ἡ δὲ ψυχὴ [c]περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν
πεντήκοντα. Περὶ μὲν οὖν νεότητος καὶ γήρως [d]καὶ ἀκμῆς,
ποίων ἠθῶν [e]ἕκαστόν ἐστιν, εἰρήσθω τοσαῦτα.

Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, [f]δι' ὅσα 15
αὐτῶν καὶ τὰ ἤθη ποιὰ ἄττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις,
λέγωμεν ἐφεξῆς. Εὐγενείας μὲν οὖν ἦθός ἐστι τὸ φιλοτι- 2
μότερον εἶναι τὸν κεκτημένον αὐτήν· [g]ἅπαντες γάρ, ὅταν

[r] φιλόγελοι A^c. [s] φαίνονται Q.Y^b.Z^b. [t] ἄλλως A^c. [v] δὲ om. Q.Y^b.Z^b. [w] πιστεύοντες οὔτε πᾶσιν om. Z^b. [x] μόνον Q.Y^b.Z^b. [y] καὶ—ἄμφω om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [z] τὸ om. Z^b. et pr. Y^b. [a] ἄμφω om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [b] πέντε] καὶ πέντε Q.Y^b.Z^b. [c] περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν] ἑνὸς δεῖ A^c. [d] καὶ ἀκμῆς] τῶν ἀκμῆς Q. [e] ἐστιν ἕκαστον Q.Y^b.Z^b. [f] δι'] καὶ A^c. [g] πάντες Q.Y^b.Z^b.

ὑπάρχῃ τι, πρὸς τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν, ἡ δ' εὐγένεια [h] ἐντιμότης [i] τις προγόνων ἐστίν. Καὶ [k] καταφρονητικὸν καὶ τῶν ὁμοίων [l] ἐστὶ τοῖς προγόνοις [m] τοῖς αὑτῶν, [n] διότι πόρρω ταῦτα μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα ἐντιμότερα [o] καὶ εὐαλα-
3 ζόνευτα. Ἔστι δὲ εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν, γενναῖον δὲ κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι [p] τῆς φύσεως· ὅπερ [q] ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς· φορὰ γὰρ [r] τίς [s] ἐστιν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις, [t] καὶ ἐνίοτε ἂν ᾖ [v] ἀγαθὸν τὸ γένος, ἐγγίνονται διά τινος χρόνου ἄνδρες περιττοί, κἄπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν. [w] Ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν [x] εὐφυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη, οἷον οἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου, τὰ δὲ στάσιμα εἰς [y] ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον [z] οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους.

16 Τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται ἤθη, ἐπιπολῆς ἐστὶν ἰδεῖν ἅπασιν· ὑβρισταὶ γὰρ καὶ ὑπερήφανοι, πάσχοντές [a] τι ὑπὸ τῆς κτήσεως τοῦ πλούτου· ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τἀγαθὰ οὕτω διάκεινται· ὁ [b] γὰρ πλοῦτος οἷον τιμή τις [c] τῆς ἀξίας
2 τῶν [d] ἄλλων, διὸ φαίνεται [e] ὤνια ἅπαντα εἶναι αὐτοῦ. Καὶ τρυφεροὶ καὶ σαλάκωνες, τρυφεροὶ μὲν [f] διὰ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν τῆς εὐδαιμονίας, σαλάκωνες δὲ καὶ σόλοικοι διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διατρίβειν περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ [g] τῷ οἴεσθαι ζηλοῦν τοὺς ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί. Ἅμα δὲ καὶ εἰκότως [h] τοῦτο πάσχουσιν· πολλοὶ γάρ [i] εἰσιν οἱ δεόμενοι τῶν ἐχόντων. Ὅθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου

[h] ἐντιμοτέρα Z[b]. [i] τις om. A[c]. [k] καταφρονητικοί Q. et corr. Y[b]. καταφρονητική Z[b]. [l] ἐστὶ om. Q.Y[b].Z[b]. [m] τοῖς alterum om. A[c]. [n] διὰ τὸ ταῦτα πόρρω Q.Y[b].Z[b]. [o] καὶ] εἶναι καὶ Q.Y[b].Z[b]. [p] τῆς] ἐκ τῆς Q.Y[b].Z[b]. [q] ὡς om. Q.Y[b].Z[b]. [r] τίς om. Q.Z[b]. et pr. Y[b]. [s] ἐστιν] ἐστι καὶ Q.Y[b].Z[b]. [t] καὶ om. Q.Y[b].Z[b]. [v] τὸ ἀγαθόν Q. [w] ἐξίστανται Q.Z[b]. [x] εὐφυῆ Q.Y[b].Z[b]. [y] ἀβελτερίαν καὶ om. Q.Y[b].Z[b]. [z] οἱ om. A[c]. [a] τι om. Q.Y[b].Z[b]. [b] γὰρ] δὲ Y[b].Z[b]. [c] τῆς] ἐστι τῆς Q.Y[b].Z[b]. [d] ἄλλων διαφαίνεται A[c]. [e] πάντα ὤνια Q.Y[b].Z[b]. [f] διά τε τὴν Y[b].Z[b]. [g] τῷ] τὸ Y[b].A[c]. [h] ταῦτα Q.Y[b].Z[b]. [i] εἰσιν om. Q.Y[b].Z[b].

εἴρηται περὶ τῶν σοφῶν καὶ πλουσίων πρὸς τὴν [k]γυναῖκα τὴν
Ἱέρωνος ἐρομένην πότερον γενέσθαι κρεῖττον πλούσιον ἢ σο-
φόν· [l]πλούσιον εἰπεῖν· τοὺς [m]σοφοὺς γὰρ [n]ἔφη ὁρᾶν ἐπὶ
ταῖς τῶν πλουσίων θύραις διατρίβοντας. Καὶ τὸ οἴεσθαι 3
ἀξίους εἶναι ἄρχειν· ἔχειν γὰρ οἴονται ὧν [o]ἕνεκεν ἄρχειν
ἄξιον. Καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος [p]ἤθους ὁ
πλοῦτός ἐστιν. Διαφέρει δὲ [q]τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις καὶ 4
τοῖς πάλαι τὰ ἤθη [r]τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ [s]φαυλότερα τὰ
κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλού-
του ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι. Καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν οὐ
κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑβριστικὰ τὰ δὲ [t]ἀκρατευτικά,
οἷον εἰς αἰκίαν καὶ μοιχείαν.

Ὁμοίως δὲ [v]καὶ περὶ δυνάμεως σχεδὸν τὰ πλεῖστα φα- 17
νερά ἐστιν ἤθη· τὰ μὲν γὰρ [w]τὰ αὐτὰ ἔχει ἡ δύναμις τῷ
πλούτῳ τὰ [x]δὲ βελτίω· [y]φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ [z]ἀνδρωδέ- 2
στεροί [a]εἰσι τὰ ἤθη οἱ δυνάμενοι τῶν πλουσίων διὰ τὸ ἐφίε-
σθαι ἔργων ὅσα ἐξουσί' αὐτοῖς πράττειν διὰ τὴν δύναμιν.
Καὶ σπουδαστικώτεροι διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι, ἀναγκαζό- 3
μενοι σκοπεῖν τὰ περὶ τὴν δύναμιν. Καὶ σεμνότεροι [b]ἢ 4
βαρύτεροι· ποιεῖ γὰρ [c]ἐμφανεστέρους τὸ ἀξίωμα, διὸ με-
τριάζουσιν· ἔστι δὲ ἡ σεμνότης μαλακὴ καὶ εὐσχήμων βα-
ρύτης. Κἂν ἀδικῶσιν, οὐ [d]μικραδικηταί εἰσιν ἀλλὰ μεγαλά-
δικοι. Ἡ δ' [e]εὐτυχία κατά τε μόρια τῶν εἰρημένων ἔχει τὰ 5
ἤθη· εἰς γὰρ ταῦτα συντείνουσιν αἱ [f]μέγισται δοκοῦσαι εἶναι
εὐτυχίαι, καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν καὶ [g]τὰ κατὰ τὸ σῶμα ἀγαθὰ
παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν. Ὑπερηφανώτεροι μὲν 6

[k] γυναῖκα τὴν] γυναῖκα τοῦ Q.Y^b.Z^b. [l] πλούσιον εἰπεῖν om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [m] γὰρ σοφοὺς Q.Y^b.Z^b. [n] ἔφη post θύραις Q.Y^b.Z^b, omisso διατρίβοντας. [o] ἕνεκα ἄξιον ἄρχειν Q.Y^b.Z^b. [p] ἦθος πλοῦτός A^c. [q] τοῖς τε νεωστὶ Y^b.Z^b. [r] τῷ] τὸ Q.Z^b. [s] φαυλότερον A^c. [t] ἀκρατεύματα Q.Z^b. [v] καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [w] τὰς αὐτὰς ἔχει δυνάμεις A^c. [x] δὲ] δὲ καὶ Q.Y^b. [y] φιλότιμοι Q.Y^b.Z^b. [z] φιλανδρωδέστεροί A^c. [a] εἰσι om. Q.Y^b.Z^b. [b] ἢ] ἢ βραδύτεροι ἢ A^c. [c] σεμνοτέρους A^c. [d] μικραδικητικοί Q.Y^b.Z^b. [e] εὐτυχία τὰ μόρια ἔχει τῶν εἰρημένων τὰ Q.Y^b.Z^b. [f] μέγισται om. Q.Y^b.Z^b. [g] τὰ om. Q.Z^b.A^c. et pr. Y^b.

οὖν καὶ ἀλογιστότεροι διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰσίν, ἓν δ' ἀκολουθεῖ [h] βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες διὰ τὰ γιγνόμενα [i] ἀγαθὰ [k] ἀπὸ τῆς τύχης. Περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν εἴρηται· [l] τὰ γὰρ ἐναντία τῶν εἰρημένων ἐκ τῶν ἐναντίων φανερά ἐστιν, οἷον πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἦθος καὶ [m] ἀδυνάτου.

18 Ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστί (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν καὶ κεκρίκαμεν, οὐδὲν ἔτι [n] δεῖ λόγου), ἔστι δέ, ἄν τε πρὸς ἕνα τις [o] τῷ λόγῳ χρώμενος προτρέπῃ [p] ἢ ἀποτρέπῃ, οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν ἢ πείθοντες (οὐδὲν γὰρ ἧττον κριτὴς [q] ὁ εἷς· ὃν [r] γὰρ δεῖ πεῖσαι, οὗτός ἐστιν ὡς [s] ἁπλῶς εἰπεῖν κριτής), ἐάν τε [t] πρὸς ἀμφισβητοῦντα ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις, ὁμοίως· τῷ γὰρ λόγῳ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ ἀναιρεῖν τἀναντία, πρὸς ἃ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖται. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν τὸν θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν. Ὅλως [v] δὲ [w] μόνος ἐστὶν ἁπλῶς κριτὴς ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν ὁ τὰ ζητούμενα κρίνων· τά τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν βουλεύονται. Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον. Ὥστε [x] διωρισμένον ἂν εἴη πῶς [y] τε καὶ διὰ τίνων

2 [z] τοὺς λόγους ἠθικοὺς ποιητέον. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος τῶν λόγων [a] ἕτερον ἦν τὸ τέλος, περὶ ἁπάντων δ' αὐτῶν εἰλημμέναι δόξαι [b] καὶ προτάσεις εἰσίν, ἐξ ὧν τὰς πίστεις φέρουσι καὶ συμβουλεύοντες καὶ [c] ἐπιδεικνύμενοι καὶ ἀμφισβητοῦντες, ἔτι δ' ἐξ ὧν ἠθικοὺς [d] τοὺς λόγους ἐνδέχεται

[h] βελτιον Q.Y^b.Z^b. [i] ἀγαθὰ om. A^c. [k] ὑπὸ Q.Y^b.Z^b.A^c. [l] τὰ] τὰ μὲν Y^b. [m] ἀδυναμία Z^b. et pr. Y^b. [n] δεῖται Q, δεῖται τοῦ Y^b.Z^b. [o] χρώμενος τῷ λόγῳ Q.Y^b.Z^b. [p] ἢ ἀποτρέπῃ om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [q] ὁ] ἐστὶν Q.Y^b.Z^b. [r] γὰρ om. A^c. [s] εἰπεῖν ἁπλῶς A^c. [t] πρὸς ἀμφ.] εἰς ἀμφ. A^c. [v] δὴ Q. [w] μόνος ὡς ἁπλῶς ἐστὶ κριτὴς ὁ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσι τὰ Q.Y^b.Z^b. [x] διωρισμένων Q. [y] τε om. A^c. [z] τοὺς λόγους τοὺς ἠθικοὺς ποιήσομεν Q.Y^b.Z^b. [a] ἕτερόν τι τὸ τέλος ἦν Q.Y^b.Z^b. [b] καὶ om. A^c. [c] ἐπιδεικνύοντες Q.Y^b.Z^b. [d] τοὺς λόγους om. Q.

ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων διώρισται, λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ
τῶν κοινῶν· πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον [e] τὰ περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ 3
ἀδυνάτου προσχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις, καὶ τοὺς μὲν ὡς ἔσται
τοὺς δὲ ὡς γέγονε πειρᾶσθαι δεικνύναι. Ἔτι δὲ περὶ μεγέ- 4
θους κοινὸν [f] ἁπάντων ἐστὶ τῶν λόγων· χρῶνται γὰρ πάντες
τῷ μειοῦν καὶ αὔξειν καὶ συμβουλεύοντες [g] ἢ ἀποτρέποντες
καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες καὶ κατηγοροῦντες ἢ ἀπολογού-
μενοι. Τούτων δὲ διορισθέντων περί [h] τε ἐνθυμημάτων κοινῇ 5
πειραθῶμεν εἰπεῖν, [i] εἴ τι ἔχομεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων,
ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες [k] ἀποδῶμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρό-
θεσιν. Ἔστι δὲ τῶν κοινῶν τὸ μὲν αὔξειν οἰκειότατον τοῖς
ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ εἴρηται, τὸ δὲ [l] γεγονὸς τοῖς δικανικοῖς
(περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις,) τὸ δὲ δυνατὸν καὶ ἐσόμενον τοῖς
συμβουλευτικοῖς.

Πρῶτον μὲν οὖν περὶ [m] δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου λέγωμεν. 19
Ἂν δὴ [n] τοὐναντίον ᾖ δυνατὸν ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, καὶ τὸ
ἐναντίον [o] δόξειεν ἂν εἶναι δυνατόν, οἷον εἰ δυνατὸν [p] ἄνθρω-
πον ὑγιασθῆναι, καὶ νοσῆσαι· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν ἐναν-
τίων, ᾗ ἐναντία. Καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατόν, καὶ τὸ [q] ὅμοιον. 2
Καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ ῥᾷον. Καὶ [r] εἰ τὸ 3, 4
σπουδαῖον καὶ καλὸν γενέσθαι δυνατόν, καὶ ὅλως [s] δυνατὸν
γενέσθαι· χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰκίαν ἢ οἰκίαν [t] εἶναι.
Καὶ οὗ ἡ ἀρχὴ [v] δύναται γενέσθαι, καὶ τὸ τέλος· οὐδὲν γὰρ 5
γίγνεται οὐδ᾽ ἄρχεται γίγνεσθαι τῶν ἀδυνάτων, οἷον τὸ
σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι οὔτ᾽ ἂν ἄρξαιτο γίγνεσθαι
οὔτε [w] γίγνεται. Καὶ οὗ τὸ τέλος, καὶ ἡ ἀρχὴ δυνατή·
ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀρχῆς γίγνεται. Καὶ εἰ τὸ [x] ὕστερον τῇ 6
οὐσίᾳ ἢ τῇ γενέσει δυνατὸν γενέσθαι, καὶ τὸ πρότερον, οἷον

[e] τὰ] τὸ A^c. [f] πάντων Q.Y^b.Z^b. [g] ἢ ἀπ.] καὶ προτρέποντες καὶ ἀπ. Q.Y^b.Z^b. [h] τε] τῶν A^c. [i] εἴ τι ἔχομεν om. Q.Y^b.Z^b. [k] ἀποτελέσωμεν Q.Y^b.Z^b. [l] γένος A^c. [m] δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων Q.Y^b.Z^b. [n] τοὐναντίον ἢ εἶναι δυνατὸν ἢ Q. [o] ἂν δόξειεν Q.Y^b.Z^b. [p] ὑγιασθῆναι ἄνθρωπον Q.Y^b.Z^b. [q] ἀνόμοιον Q. [r] εἰ σπουδαῖον ἢ καλὸν Q.Y^b.Z^b. [s] γενέσθαι δυνατόν Q.Y^b.Z^b. [t] εἶναι] γενέσθαι Q.Y^b.Z^b. [v] δυνατὴ Q.Y^b.Z^b. [w] γίγνεσθαι Q. [x] δεύτερον Q, ἕτερον Y^b.Z^b.

εἰ ἄνδρα γενέσθαι δυνατόν, καὶ παῖδα· πρότερον γὰρ [y] ἐκεῖνο
7 γίγνεται· καὶ εἰ παῖδα, καὶ ἄνδρα· [z] ἀρχὴ γὰρ ἐκείνη. Καὶ
[a] ὧν ἔρως ἢ ἐπιθυμία φύσει ἐστίν· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀδυνάτων
8 ἐρᾷ οὐδ' ἐπιθυμεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Καὶ ὧν ἐπιστῆμαί εἰσι
9 καὶ τέχναι, [b] δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γενέσθαι. Καὶ
ὅσων ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐν τούτοις ἐστὶν [c] ἃ ἡμεῖς ἀναγκά-
σαιμεν [d] ἂν ἢ πείσαιμεν· ταῦτα δ' ἐστὶν ὧν κρείττους ἢ κύριοι
10 ἢ φίλοι. Καὶ ὧν τὰ μέρη δυνατά, καὶ τὸ [e] ὅλον. [f] Καὶ
ὧν τὸ ὅλον δυνατόν, καὶ τὰ μέρη ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· [g] εἰ γὰρ
[h] πρόσχισμα καὶ κεφαλὶς καὶ χιτὼν δύναται γενέσθαι, καὶ
ὑποδήματα δυνατὸν γενέσθαι, καὶ εἰ ὑποδήματα, καὶ [h i] πρό-
11 σχισμα καὶ κεφαλὶς [k] καὶ χιτών. Καὶ εἰ τὸ γένος [l] ὅλον τῶν
δυνατῶν γενέσθαι, καὶ τὸ εἶδος, [m] καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ
γένος, οἷον εἰ πλοῖον γενέσθαι δυνατόν, καὶ τριήρη, [n] καὶ εἰ
12 τριήρη, καὶ πλοῖον. Καὶ εἰ θάτερον τῶν πρὸς ἄλληλα πε-
φυκότων, καὶ θάτερον, οἷον εἰ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, καὶ εἰ
13 ἥμισυ, [o] καὶ διπλάσιον. Καὶ εἰ ἄνευ τέχνης [p] καὶ παρασκευῆς
δυνατὸν [q] γενέσθαι, μᾶλλον διὰ τέχνης καὶ ἐπιμελείας δυνα-
τόν· ὅθεν καὶ Ἀγάθωνι εἴρηται

καὶ μὴν τὰ μέν γε τῇ τύχῃ [r] πράσσειν, τὰ δέ
ἡμῖν ἀνάγκῃ καὶ [s] τέχνῃ προσγίγνεται.

14 Καὶ [t] εἰ τοῖς [v] χείροσι καὶ ἥττοσι καὶ ἀφρονεστέροις δυνατόν,
καὶ τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον, ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἔφη δει-
νὸν εἶναι εἰ ὁ μὲν [w] Εὔθυνος ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ δυνήσεται
15 εὑρεῖν. Περὶ δὲ [x] ἀδυνάτου δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς
16 εἰρημένοις ὑπάρχει. Εἰ δὲ γέγονεν [y] ἢ μὴ γέγονεν, ἐκ τῶνδε

[y] κἀκεῖνο A^c. [z] ἀρχὴ] καὶ ἀρχὴ A^c. [a] ὧν] ὧν ἢ A^c. [b] δυνατὰ ταῦτα καὶ ἔστιν καὶ γίγνεται A^c. [c] ἃ] ἃ καὶ Q.Y^b.Z^b. [d] ἂν ἢ] ἂν καὶ Q.Y^b.Z^b. [e] ὅλον] ὅλον δυνατόν Q.Y^b.Z^b. [f] καὶ ὧν τὸ ὅλον δυνατόν om. Z^b. [g] εἴτε Q.Y^b.Z^b. [h] utrobique πρόσχιμα Q. [i] προσχίσματα A^c. [k] καὶ χιτών om. Y^b.A^c. [l] ὅλων Q. [m] καὶ εἰ τὸ εἶδος om. A^c. [n] καὶ εἰ τριήρη om. Y^b. [o] καὶ ante διπλάσιον om. A^c. [p] καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b. [q] γίγνεσθαι A^c, γενέσθαι τι Q.Y^b.Z^b. [r] πράσσει A^c. [s] τύχῃ Y^b.Z^b.A^c. [t] εἰ] τὸ Q.Y^b.Z^b. [v] χείροσιν ἢ ἥττοσιν ἢ Q.Y^b.Z^b. [w] εὔθυμος Q.Y^b.Z^b. [x] ἀδυνάτων Q.Y^b.Z^b. [y] ἢ μὴ γέγονεν om. A^c.

σκεπτέον. Πρῶτον μὲν [z] γάρ, εἰ τὸ ἧττον [a] γίγνεσθαι πεφυ-
κὸς γέγονεν, [b] γεγονὸς ἂν εἴη καὶ τὸ μᾶλλον. Καὶ εἰ τὸ 17
ὕστερον εἰωθὸς γίγνεσθαι γέγονεν, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν,
οἷον εἰ ἐπιλέλησται, καὶ ἔμαθέ ποτε τοῦτο. Καὶ εἰ ἐδύνατο 18
[c] καὶ ἐβούλετο, [d] πέπραχεν· πάντες γάρ, ὅταν δυνάμενοι βου-
ληθῶσι, πράττουσιν· ἐμποδὼν γὰρ οὐδέν. [e] Ἔτι εἰ ἐβούλετο 19
καὶ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν, καὶ εἰ [f] ἐδύνατο [g] καὶ [h] ὠργίζετο,
καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ [i] ἐπεθύμει· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ, ὧν ὀρέ-
γονται, ἂν δύνωνται, [k] καὶ ποιοῦσιν, οἱ μὲν φαῦλοι δι' ἀκρα-
σίαν, [l] οἱ δ' ἐπιεικεῖς ὅτι τῶν ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσιν. Καὶ εἰ 20
ἔμελλε γίγνεσθαι, καὶ ποιεῖν· εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα καὶ
ποιῆσαι. Καὶ εἰ [m] γέγονεν [n] ὅσα πεφύκει πρὸ ἐκείνου ἢ ἕνεκα 21
ἐκείνου, οἷον εἰ ἤστραψε, καὶ ἐβρόντησεν, καὶ εἰ ἐπείρασε,
καὶ [o] ἔπραξεν. Καὶ εἰ ὅσα ὕστερον [p] πεφύκει γίγνεσθαι ἢ οὗ
ἕνεκα γίγνεται γέγονεν, [q] καὶ τὸ πρότερον καὶ [r] τὸ τούτου
ἕνεκα [s] γέγονεν, οἷον [t] εἰ ἐβρόντησε, καὶ ἤστραψεν, καὶ εἰ
ἔπραξε, [v] καὶ ἐπείρασεν. Ἔστι δὲ τούτων ἁπάντων τὰ μὲν
ἐξ ἀνάγκης τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως ἔχοντα. Περὶ δὲ 22
τοῦ μὴ γεγονέναι φανερὸν [w] ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημέ-
νοις. Καὶ περὶ τοῦ ἐσομένου ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον· τό τε
γὰρ ἐν δυνάμει [x] καὶ βουλήσει ὂν ἔσται, καὶ [y] τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ 23
καὶ ὀργῇ καὶ λογισμῷ μετὰ δυνάμεως [y] ὄντα. [z] Διὰ ταῦτα
καὶ [z] εἰ ἐν ὁρμῇ τοῦ ποιεῖν ἢ μελλήσει, ἔσται· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ
πολὺ γίγνεται μᾶλλον τὰ [a] μέλλοντα ἢ τὰ μὴ μέλλοντα.
Καὶ [b] εἰ προγέγονεν ὅσα πρότερον [c] πεφύκει γίγνεσθαι, οἷον 24
εἰ συννεφεῖ, εἰκὸς ὗσαι. Καὶ εἰ τὸ ἕνεκα τούτου [d] γέγονεν, 25

[z] γάρ om. Q.Y[b].Z[b]. [a] πεφυκὸς γίγνεσθαι Y[b]. [b] καὶ τὸ μᾶλλον πεφυκὸς γεγονὸς ἂν εἴη. καὶ Q.Y[b].Z[b]. [c] καὶ εἰ ἐβούλετο A[c]. [d] πέπραγε Q.Y[b].Z[b]. [e] ἔτι] καὶ Q.Y[b].Z[b]. [f] δυνατὸν A[c]. [g] καὶ—ἐδύνατο om. Z[b]. [h] ὠργίζετο] ἐπεθύμει Q. [i] ἐπεθύμει] ὠργίζετο Q. [k] καὶ om. A[c]. [l] οἱ] εἰ Q. [m] προγέγονεν Q.Y[b].Z[b]. [n] ὅσα] ὅσα ἢ A[c]. [o] ἔπρασε rc. Y[b]. [p] πέφυκε Q.Y[b].Z[b]. [q] καὶ εἰ τὸ Q.Y[b].Z[b]. [r] τὸ om. Q.Y[b].Z[b]. [s] γέγονεν] πρότερον τούτου γέγονεν Q.Y[b].Z[b]. [t] εἰ post οἷον om. Q. [v] καὶ post ἔπραξε om. A[c]. [w] ὅτι om. Q.Y[b].Z[b]. [x] καὶ ἐν βουλήσει A[c]. [y] τὰ] τὸ Q.Y[b].Z[b], et mox ὄν. [z] διὰ et εἰ om. A[c]. [a] μέλλοντα ante ἢ om. A[c]. [b] εἰ om. Q. [c] πέφυκε Q.Y[b].Z[b]. [d] γεγονὸς Q.Y[b].Z[b].

26 καὶ τοῦτο εἰκὸς γενέσθαι, οἷον εἰ θεμέλιος, [e]καὶ οἰκία. Περὶ
δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων [e]καὶ μείζονός τε
καὶ ἐλάττονος καὶ ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν ἐκ τῶν προειρη-
μένων ἡμῖν ἐστὶ φανερόν· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτι-
κοῖς περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς
καὶ ἐλάττονος. Ὥστ' [f]ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προ-
κείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν, [g]οἷον τὸ συμφέρον καὶ τὸ
καλὸν καὶ [h]τὸ δίκαιον, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς
27 αὐξήσεις πᾶσιν. Τὸ δὲ παρὰ ταῦτά [i]τι ζητεῖν περὶ μεγέθους
ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστίν· κυριώτερα γάρ ἐστι
πρὸς τὴν χρείαν τῶν καθόλου τὰ καθ' [k]ἕκαστα τῶν πρα-
γμάτων. Περὶ μὲν οὖν δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ πότερον
γέγονεν [l]ἢ οὐ γέγονεν καὶ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἔτι δὲ περὶ
μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων εἰρήσθω ταῦτα.

20 Λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, ἐπεί-
περ εἴρηται περὶ τῶν ἰδίων. Εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις δύο
τῷ γένει, παράδειγμα καὶ ἐνθύμημα· ἡ γὰρ γνώμη μέρος
2 ἐνθυμήματός ἐστιν. Πρῶτον [m]μὲν οὖν περὶ παραδείγματος
λέγωμεν· ὅμοιον γὰρ ἐπαγωγῇ τὸ παράδειγμα, ἡ δ' ἐπα-
γωγὴ ἀρχή. Παραδειγμάτων δ' εἴδη [n]δύο· ἓν μὲν γάρ
ἐστι παραδείγματος εἶδος τὸ λέγειν πράγματα προγεγενη-
μένα, ἓν δὲ τὸ αὐτὸν ποιεῖν. Τούτου δ' ἓν μὲν παραβολὴ
3 ἓν δὲ λόγοι, οἷον οἱ Αἰσώπειοι καὶ [o]Λιβυκοί. Ἔστι δὲ τὸ
μὲν [p]παράδειγμα τοιόνδε τι, ὥσπερ εἴ τις λέγοι ὅτι δεῖ
πρὸς βασιλέα παρασκευάζεσθαι καὶ μὴ ἐᾶν Αἴγυπτον χειρώ-
σασθαι· καὶ [q]γὰρ Δαρεῖος οὐ πρότερον διέβη πρὶν Αἴγυπτον
[r]λαβεῖν, λαβὼν δὲ διέβη, [s]καὶ πάλιν Ξέρξης οὐ πρότερον
ἐπεχείρησε πρὶν ἔλαβεν, λαβὼν δὲ διέβη· ὥστε [t]καὶ [v]οὗτος

[e] καὶ ante *οἰκία* et mox ante *μείζονός* om. Q.Y^b.Z^b. [f] ἐπὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τῶν προκειμένων A^c. [g] οἷον εἰ τὸ Q.Y^b.Z^b. [h] τὸ om. Q.Y^b.Z^b. [i] ἔτι A^c. [k] ἕκαστον Q.Y^b.Z^b. [l] ἢ] καὶ Q. [m] μὲν om. Q.Y^b.Z^b. [n] δύο] δύο ἐστίν Q.Y^b.Z^b. [o] λιβύης Q, λιβύες Y^b.Z^b. [p] παράδειγμα] παραδείγματα λέγειν A^c. [q] γὰρ] γὰρ πρότερον A^c. [r] λαβεῖν] ἔλαβεν A^c. [s] καὶ—διέβη om. Q.Y^b.Z^b. [t] καὶ om. Q. [v] οὗτος ἐὰν] νῦν ἂν Q.Y^b.Z^b.

ἐὰν [w]λάβῃ, διαβήσεται· διὸ οὐκ ἐπιτρεπτέον. Παραβολὴ [x]δὲ 4
τὰ Σωκρατικά, οἷον εἴ τις λέγοι ὅτι οὐ [y]δεῖ κληρωτοὺς
ἄρχειν· ὅμοιον γὰρ ὥσπερ [z]ἂν εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς κληροίη
[a]μὴ οἳ ἂν δύνωνται ἀγωνίζεσθαι ἀλλ' οἳ ἂν λάχωσιν, ἢ
τῶν πλωτήρων [b]ὅν τινα δεῖ κυβερνᾶν κληρώσειεν, ὡς [c]δέον
τὸν λαχόντα ἀλλὰ [d]μὴ τὸν ἐπιστάμενον. Λόγος [e]δέ, οἷος ὁ 5
Στησιχόρου [f]περὶ Φαλάριδος καὶ Αἰσώπου ὑπὲρ τοῦ [g]δημα-
γωγοῦ. Στησίχορος μὲν γάρ, ἑλομένων στρατηγὸν αὐτο-
κράτορα τῶν Ἱμεραίων Φάλαριν καὶ μελλόντων φυλακὴν δι-
δόναι τοῦ σώματος, τἆλλα διαλεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον
ὡς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος, ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ
[h]διαφθείροντος τὴν νομὴν βουλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν
ἔλαφον ἠρώτα [i]τὸν ἄνθρωπον εἰ δύναιτ' [k]ἂν μετ' [l]αὐτοῦ
κολάσαι τὸν ἔλαφον, ὁ [m]δ' ἔφησεν, ἐὰν [n]λάβῃ χαλινὸν καὶ
αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν ἔχων ἀκόντια· [o]συνομολογήσαντος δὲ
καὶ ἀναβάντος, ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι αὐτὸς ἐδούλευσεν [p]ἤδη
τῷ ἀνθρώπῳ. "Οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς" [q]ἔφη "ὁρᾶτε μὴ βουλό-
μενοι τοὺς πολεμίους τιμωρήσασθαι ταὐτὸ πάθητε τῷ ἵππῳ·
[r]τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν [s]ἔχετε ἤδη, ἑλόμενοι στρατηγὸν αὐτο-
κράτορα· ἐὰν [t]δὲ φυλακὴν δῶτε καὶ ἀναβῆναι ἐάσητε, [v]δου-
λεύσετε ἤδη Φαλάριδι." Αἴσωπος δὲ ἐν [w]Σάμῳ [x]συνηγορῶν 6
δημαγωγῷ κρινομένῳ περὶ θανάτου ἔφη ἀλώπεκα διαβαί-
νουσαν ποταμὸν ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα, οὐ δυναμένην [y]δ'
ἐκβῆναι πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, καὶ [z]κυνοραϊστὰς πολλοὺς
ἔχεσθαι αὐτῆς· ἐχῖνον δὲ πλανώμενον, ὡς εἶδεν αὐτήν, κα-
τοικτείραντα ἐρωτᾶν εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς [z]κυνοραϊστάς·

[w] λάβοι Y^b.Z^b, omisso διαβήσεται. [x] δὲ] δὲ καὶ Q.Y^b.Z^b. [y] δεῖ τοὺς κληρωτοὺς Q.Y^b.Z^b. [z] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [a] οἳ μὴ δύνανται A^c. [b] ὅτινα A^c. [c] δέον] οὐ δέον A^c, δὲ Q.Z^b. [d] μὴ om. A^c. [e] δέ om. Q.Y^b.Z^b. [f] πρὸς φάλαριν Q.Y^b.Z^b. [g] δημηγόρου Q.Z^b. et pr. Y^b. [h] διαφθείραντος Q.Z^b. [i] τινὰ A^c. [k] ἂν om. Q.Y^b.Z^b. [l] αὐτὸν τιμωρήσασθαι A^c. [m] δέ φησιν Q.Y^b.Z^b. [n] λάβῃς Y^b.Z^b. [o] συνωμολογήσατο Q. [p] ἤδη om. A^c. [q] ὁρᾶτε φησὶ μὴ τοὺς πολεμίους βουλόμενοι τιμωρήσασθαι ταυτὰ Q.Y^b.Z^b. [r] τὸν] τὸ A^c. [s] ἤδη ἔχετε Q.Y^b.Z^b. [t] δὲ] δὲ καὶ Q.Y^b.Z^b. [v] δουλεύετε Q.Z^b. [w] Σάμῳ] μέσω Q. [x] δημηγορῶν κρινομένω δημαγωγῶ A^c. [y] δ' om. Z^b. [z] utrobique κυνορραϊστὰς corr. Y^b.

τὴν δὲ οὐκ ἐᾶν· ἐρομένου δὲ διὰ τί, [a] ὅτι οὗτοι μὲν φάναι
ἤδη μου πλήρεις εἰσὶ καὶ ὀλίγον ἕλκουσιν αἷμα· ἐὰν δὲ [b] τού-
τους [c] ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες ἐκπιοῦνταί μου τὸ
λοιπὸν αἷμα. "'Ατὰρ [d] καὶ ὑμᾶς" [e] ἔφη, "ὦ ἄνδρες Σάμιοι,
οὗτος μὲν οὐδὲν ἔτι [f] βλάψει (πλούσιος γάρ ἐστιν)· ἐὰν δὲ
τοῦτον ἀποκτείνητε, ἕτεροι ἥξουσι πένητες, οἳ ὑμῖν ἀναλώ-
7 σουσι τὰ κοινὰ κλέπτοντες." Εἰσὶ δ' οἱ λόγοι δημηγορικοί,
καὶ ἔχουσιν ἀγαθὸν τοῦτο, ὅτι πράγματα μὲν εὑρεῖν ὅμοια
γεγενημένα χαλεπόν, λόγους δὲ ῥᾷον· ποιῆσαι γὰρ δεῖ
ὥσπερ καὶ παραβολάς, ἄν τις δύνηται τὸ ὅμοιον ὁρᾶν, [g] ὅπερ
8 ῥᾷόν ἐστιν ἐκ φιλοσοφίας. [h] Ῥᾴω μὲν οὖν πορίσασθαι τὰ
διὰ τῶν λόγων, χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι τὰ
διὰ τῶν πραγμάτων· ὅμοια γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μέλ-
9 λοντα τοῖς γεγονόσιν. Δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι
[i] μὴ ἔχοντα μὲν ἐνθυμήματα ὡς [k] ἀποδείξεσιν ([l] ἡ γὰρ πίστις
διὰ τούτων), ἔχοντα δὲ ὡς μαρτυρίοις, [m] ἐπιλόγῳ χρώμενον
τοῖς ἐνθυμήμασιν· προτιθέμενα μὲν γὰρ ἔοικεν [n] ἐπαγωγῇ,
τοῖς δὲ ῥητορικοῖς οὐκ οἰκεῖον [o] ἐπαγωγὴ πλὴν [p] ἐν ὀλίγοις,
[q] ἐπιλεγόμενα δὲ μαρτυρίοις, ὁ δὲ μάρτυς πανταχοῦ πιθανός.
[r] Διὸ καὶ προτιθέντι μὲν ἀνάγκη πολλὰ λέγειν, ἐπιλέγοντι
δὲ καὶ ἓν ἱκανόν· μάρτυς γὰρ [s] πιστὸς καὶ εἷς χρήσιμος.
Πόσα μὲν οὖν εἴδη παραδειγμάτων, καὶ πῶς αὐτοῖς καὶ πότε
χρηστέον, εἴρηται.

21 Περὶ δὲ γνωμολογίας, ῥηθέντος τί ἐστι γνώμη, μάλιστ'
ἂν [t] γένοιτο φανερὸν περὶ ποίων τε καὶ πότε καὶ τίσιν ἁρ-
2 μόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. Ἔστι [v] δὲ
γνώμη [w] ἀπόφανσις, οὐ μέντοι [x] περὶ τῶν καθ' ἕκαστον, οἷον

[a] φάναι (φάναι μὲν Z^b.) ὅτι οὗτοι μὲν πλήρεις μου ἤδη Q.Y^b.Z^b.
[b] τοῦτο pr. Y^b. [c] ἀφεληται A^c. [d] καὶ] οὖν καὶ Q.Y^b.Z^b. [e] ἔφη
ὦ om. A^c. [f] βλάπτει Q.Y^b.Z^b. [g] ὅπως Q. [h] ῥαΐον A^c. [i] μὴ]
οὐκ A^c. [k] ἀποδείξεις Q. [l] ἡ—τούτων om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [m] ἐπι-
λόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς Q.Y^b.Z^b. [n] ἐπαγωγαῖς Q.Y^b.Z^b. [o] ἐπα-
γωγῆς Z^b. [p] ἐν om. Q. [q] ἐπιλεγόμενον Z^b. [r] διότι plerique.
[s] πιστὸς] χρηστὸς A^c. [t] γένηται Z^b. [v] δὲ] δ' ἡ A^c. [w] ἀπόφασις
Y^b.Z^b. [x] περὶ] οὔτε περὶ A^c.

ποῖός τις Ἰφικράτης, ἀλλὰ καθόλου· [y] καὶ οὐ περὶ πάντων [z] καθόλου, οἷον ὅτι τὸ εὐθὺ τῷ καμπύλῳ ἐναντίον, ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσί, καὶ αἱρετὰ ἢ φευκτά [a] ἐστι πρὸς τὸ [b] πράττειν. Ὥστ' ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τούτων συλλογισμός ἐστι σχεδόν, τά [c] τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γνῶμαί εἰσιν, οἷον

> χρὴ δ' οὔ ποθ', ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ,
> παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς.

Τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημά [d] ἐστι τὸ ἅπαν, οἷον

> χωρὶς γὰρ ἄλλης ἧς ἔχουσιν ἀργίας,
> φθόνον [e] παρ' ἀστῶν ἀλφάνουσι δυσμενῆ.

Καὶ [f] τὸ

> οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.

καὶ τὸ

> οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος

[g] γνώμη, πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ ἐνθύμημα·

> ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης.

Εἰ δή ἐστι γνώμη τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη τέτταρα [h] εἴδη εἶναι 3
γνώμης· ἢ γὰρ μετ' ἐπιλόγου ἔσται ἢ [i] ἄνευ ἐπιλόγου.
Ἀποδείξεως μὲν οὖν δεόμεναί [k] εἰσιν [l] ὅσαι παράδοξόν τι λέ- 4
γουσιν ἢ ἀμφισβητούμενον· ὅσαι δὲ μηδὲν παράδοξον, ἄνευ
ἐπιλόγου. Τούτων δ' ἀνάγκη [m] τὰς μὲν διὰ τὸ προεγνῶσθαι 5
μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγου, οἷον

> ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ·

φαίνεται [n] γὰρ τοῖς πολλοῖς οὕτω· τὰς δ' ἅμα λεγομένας δήλας εἶναι ἐπιβλέψασιν, οἷον

> οὐδεὶς [o] ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

[y] καὶ οὐ] οὔτε Q.Y^{b}.Z^{b}. [z] καθόλου] καὶ καθόλου Q, om. A^{c}. [a] ἐστι] εἰσι Q. [b] πράσσειν Q.Y^{b}.Z^{b}. [c] τε om. A^{c}. [d] ἔσται Q.Y^{b}.Z^{b}. [e] πρὸς ἀνδρῶν ἀμφανοῦσι Q.Y^{b}.Z^{b}. [f] τὸ om. Q.Y^{b}.Z^{b}. [g] γνώμη—ἐνθύμημα om. Q.Y^{b}.Z^{b}. [h] εἶναι γνώμης εἴδη Q.Y^{b}.Z^{b}.
ἄνευ
[i] δίχα Y^{b}. [k] εἰσιν] εἰσιν αἱ μετὰ ἐπιλόγου Q.Y^{b}.Z^{b}. [l] ὅσαι—ἀμφισβητούμενον om. Q.Z^{b}. [m] ταῖς Y^{b}. [n] γὰρ] μὲν γὰρ A^{c}. [o] ἐρασθεὶς ὅστις οὐχὶ καὶ φ. A^{c}.

6 Τῶν δὲ μετ' ἐπιλόγου αἱ μὲν ἐνθυμήματος μέρος εἰσίν, ὥσπερ

χρὴ δ' οὔ ποθ' ὅστις [p] ἀρτίφρων,

αἱ δ' ἐνθυμηματικαὶ [q] μέν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος· αἵπερ
καὶ μάλιστ' εὐδοκιμοῦσιν. Εἰσὶ δ' αὗται ἐν ὅσαις ἐμφαίνεται
τοῦ λεγομένου τὸ αἴτιον, οἷον ἐν [r] τῷ

ἀθάνατον ὀργὴν μὴ [r] φύλασσε θνητὸς ὤν·

τὸ μὲν γὰρ [r] φάναι μὴ δεῖν [s] ἀεὶ φυλάττειν τὴν ὀργὴν
γνώμη, τὸ δὲ [t] προσκείμενον "[v] θνητὸν ὄντα" τὸ διὰ τί
[w] λέγει. [x] Ὅμοιον δὲ καὶ [y] τὸ

[z] θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα [a] τὸν [b] θνατὸν φρονεῖν.

7 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πόσα τε εἴδη γνώμης, καὶ
περὶ ποῖον ἕκαστον ἁρμόττει· περὶ [c] μὲν γὰρ τῶν ἀμφισβη-
τουμένων ἢ παραδόξων μὴ ἄνευ ἐπιλόγου, ἀλλ' ἢ [d] προθέντα
τὸν ἐπίλογον γνώμῃ χρῆσθαι τῷ συμπεράσματι, οἷον εἴ τις
εἴποι "ἐγὼ μὲν οὖν, ἐπειδὴ οὔτε φθονεῖσθαι δεῖ οὔτ' ἀργὸν
εἶναι, οὔ φημι [e] χρῆναι παιδεύεσθαι," ἢ τοῦτο προειπόντα
[f] ἐπειπεῖν τὰ ἔμπροσθεν. Περὶ δὲ τῶν μὴ παραδόξων [g] ἀδή-
8 λων δέ, [h] προστιθέντα τὸ διότι [i] στρογγυλώτατα. Ἁρ-
μόττει δ' ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὰ Λακωνικὰ ἀποφθέγματα
καὶ [k] τὰ αἰνιγματώδη, οἷον εἴ τις λέγει ὅπερ Στησίχορος ἐν
Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττι-
9 γες χαμόθεν ᾄδωσιν. Ἁρμόττει δὲ γνωμολογεῖν ἡλικίᾳ μὲν
[l] πρεσβυτέροις, περὶ δὲ τούτων ὧν ἔμπειρός τις [m] ἐστίν, ὡς
τὸ μὲν μὴ τηλικοῦτον ὄντα γνωμολογεῖν ἀπρεπὲς ὥσπερ καὶ
τὸ μυθολογεῖν, [n] περὶ δ' ὧν ἄπειρος, ἠλίθιον καὶ ἀπαίδευτον.
Σημεῖον δ' ἱκανόν· οἱ γὰρ ἀγροῖκοι μάλιστα γνωμοτύποι
10 εἰσὶ καὶ ῥᾳδίως ἀποφαίνονται. Καθόλου δὲ μὴ ὄντος καθό-

p post ἀρτίφρων Q.Y^b.Z^b. πεφυκ' ἀνήρ. q μέν om. Y^b. r τῷδε et φύλαττε et mox μὴ φάναι Q.Y^b.Z^b. s ἀεὶ om. A^c. t προκείμενον Q. v θνητὸν] τὸ θνητὸν Q.Y^b.Z^b. w λέγει om. A^c. x ὁμοίως A^c. y τὸ om. A^c. z θνητὰ χρὴ τὸν θνητὸν A^c. a τὸν om. Q.Y^b.Z^b. b θνητὸν A^c, om. Q. c μὲν om. Q.Y^b.Z^b. d προσθέντα Q.Z^b.A^c. e χρῆναι] χρὴ Q.Y^b.Z^b. f ἔτι εἰπεῖν A^c. g ἀδήλου Z^b. h προτιθέντα corr. Y^b. i στρογγυλώτατον Y^b.Z^b. k τὰ om. Q.Y^b.Z^b. l πρεσβυτέρω Q, πρεσβυτέρων A^c. m ἐστίν om. Q.Y^b.Z^b. n περὶ δ'] τὸ δὲ περὶ Q.Y^b.Z^b.

λου εἰπεῖν [o] μάλιστα [p] ἁρμόττει ἐν σχετλιασμῷ καὶ δεινώσει,
καὶ ἐν τούτοις ἢ ἀρχόμενον ἢ ἀποδείξαντα. Χρῆσθαι δὲ δεῖ 11
καὶ ταῖς [q] τεθρυλημέναις καὶ κοιναῖς γνώμαις, ἐὰν ὦσι χρήσι-
μοι· διὰ [r] γὰρ τὸ εἶναι κοιναί, ὡς ὁμολογούντων [r] ἁπάντων,
ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦσιν, οἷον παρακαλοῦντι [s] ἐπὶ τὸ κινδυνεύειν
μὴ θυσαμένους

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης,

καὶ ἐπὶ τὸ ἥττους ὄντας

ξυνὸς Ἐνυάλιος,

καὶ ἐπὶ τὸ ἀναιρεῖν τῶν ἐχθρῶν τὰ τέκνα [t] καὶ μηδὲν ἀδι-
κοῦντα

νήπιος ὃς πατέρα [v] κτείνας παῖδας [w] καταλείπει.

Ἔτι ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαί εἰσιν, οἷον [x] παροιμία 12
"Ἀττικὸς πάροικος." Δεῖ [y] δὲ τὰς γνώμας λέγειν καὶ 13
[z] παρὰ τὰ δεδημοσιευμένα (λέγω δὲ δεδημοσιευμένα οἷον τὸ
γνῶθι σαυτόν καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν), ὅταν ἢ τὸ ἦθος [a] φαίνε-
σθαι μέλλῃ βέλτιον, ἢ παθητικῶς [b] εἰρημένη ᾖ. Ἔστι δὲ
[c] παθητικὴ μέν, [d] οἷον εἴ τις ὀργιζόμενος [e] φαίη ψεῦδος εἶναι
ὡς δεῖ γιγνώσκειν αὑτόν· οὗτος [f] γοῦν εἰ ἐγίγνωσκεν ἑαυτόν,
οὐκ ἄν ποτε στρατηγεῖν ἠξίωσεν. Τὸ δὲ ἦθος βέλτιον, ὅτι οὐ
δεῖ, ὥσπερ φασί, φιλεῖν ὡς [g] μισήσοντας ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν
ὡς [h] φιλήσοντας. Δεῖ δὲ τῇ [i] λέξει τὴν προαίρεσιν [k] συνδη- 14
λοῦν, εἰ δὲ μή, τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν, οἷον [l] ἢ οὕτως εἰπόντα,
ὅτι "[m] δεῖ φιλεῖν οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα·
[n] ἐπιβούλου γὰρ θάτερον," ἢ ὧδε "οὐκ [o] ἀρέσκει δέ μοι τὸ
λεγόμενον· δεῖ γὰρ τόν [p] γ' ἀληθινὸν φίλον ὡς φιλήσοντα

[o] μάλιστα om. Q.Z^b. [p] ἁρμόττειν Q. [q] τεθρυλλημέναις Q.Y^b.Z^b. [r] τὸ γὰρ et mox πάντων A^c. [s] ἐπὶ] εἰς Q.Y^b.Z^b. [t] καὶ om. Q.Y^b.Z^b. [v] κτείνων A^c. [w] καταλείποι Q.Z^b. [x] παροιμίαι γρ. Y^b, μαρτυρίαι Q.Y^b.Z^b. [y] δὲ] δὲ καὶ Y^b. [z] παρὰ τὰ] πάντα A^c. [a] φαίνεσθαι μέλλοι Z^b, μέλλῃ φαίνεσθαι Y^b. [b] εἰρημένον ἐστιν Q.Y^b.Z^b, εἰρημένη A^c. [c] παθητικῶς Q.Y^b.Z^b. [d] οἷον om. Q.Y^b.Z^b. [e] φαίη] καὶ φαίη Y.Z^b. et pr. Y^b. [f] γοῦν] οὖν Q.Y^b.Z^b. [g] μισήσοντα Q.Y^b.Z^b. [h] φιλήσαντας A^c, φιλήσοντα Q.Y^b, φιλήσαντα Z^b. [i] ἕξει Q.Z^b. [k] δηλοῦν Q.Y^b.Z^b. [l] ἢ om. A^c. [m] δεῖ] δεῖ δὲ A^c. [n] ἐπιβουλεύει Q. [o] ἀρκέσει Z^b. et pr. Y^b. [p] γ' om. A^c.

ἀεὶ φιλεῖν." Καὶ "οὐδὲ τὸ μηδὲν ἄγαν· δεῖ γὰρ τούς [q] γε
15 κακοὺς ἄγαν μισεῖν." Ἔχουσι δ' εἰς τοὺς λόγους βοήθειαν
μεγάλην μίαν [r] μὲν [s] δὴ διὰ τὴν [t] φορτικότητα τῶν ἀκροα-
τῶν· χαίρουσι γάρ, ἐάν τις καθόλου λέγων ἐπιτύχῃ [v] τῶν
δοξῶν ἃς ἐκεῖνοι κατὰ μέρος ἔχουσιν. Ὃ [w] δὲ λέγω, δῆλον
ἔσται ὧδε, ἅμα δὲ καὶ πῶς δεῖ [x] αὐτὰς θηρεύειν. Ἡ μὲν γὰρ
γνώμη, ὥσπερ εἴρηται, [y] ἀπόφανσις καθόλου ἐστίν, χαίρουσι
δὲ καθόλου [z] λεγομένου [a] ὃ κατὰ μέρος [b] προϋπολαμβάνοντες
τυγχάνουσιν· οἷον εἴ τις γείτοσι [c] τύχοι κεχρημένος ἢ τέ-
κνοις φαύλοις, ἀποδέξαιτ' ἂν τοῦ εἰπόντος [d] ὅτι

οὐδὲν [e] γειτονίας χαλεπώτερον,

ἢ ὅτι οὐδὲν ἠλιθιώτερον τεκνοποιίας. Ὥστε δεῖ στοχάζε-
σθαι πῶς [f] τυγχάνουσι ποῖα προϋπολαμβάνοντες, [g] εἶθ' οὕτω
16 περὶ τούτων καθόλου λέγειν. Ταύτην [h] τε δὴ [i] ἔχει μίαν
χρῆσιν [k] τὸ γνωμολογεῖν, καὶ ἑτέραν κρείττω· ἠθικοὺς γὰρ
ποιεῖ τοὺς λόγους. Ἦθος δ' ἔχουσιν [l] οἱ λόγοι, ἐν [m] ὅσοις
δήλη ἡ προαίρεσις. Αἱ [n] δὲ γνῶμαι πᾶσαι τοῦτο ποιοῦσι
διὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι τὸν τὴν γνώμην λέγοντα καθόλου περὶ
τῶν [o] προαιρετῶν, ὥστ' ἂν χρησταὶ ὦσιν αἱ γνῶμαι, καὶ
χρηστοήθη φαίνεσθαι ποιοῦσι τὸν λέγοντα. Περὶ μὲν οὖν
γνώμης, καὶ τί ἐστι καὶ πόσα εἴδη [p] αὐτῆς καὶ [q] πῶς χρηστέον
[r] αὐτῇ καὶ τίνα ὠφέλειαν ἔχει, εἰρήσθω [s] τοσαῦτα.

22 Περὶ δ' ἐνθυμημάτων καθόλου τε εἴπωμεν, τίνα τρόπον
δεῖ ζητεῖν, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς τόπους· ἄλλο γὰρ εἶδος
2 [t] ἑκατέρου τούτων ἐστίν. Ὅτι μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογι-

[q] τε A^c. [r] μὲν corr. Y^b. [s] δὴ om. A^c. [t] φορτικωτάτην Q.Z^b. [v] τῶν—δὲ om. Q. [w] δὴ Q.Y^b.Z^b. [x] αὐτοὺς Q.Z^b. [y] καθόλου ἀπόφασίς Q.Y^b.Z^b. [z] λεγομένων Q. [a] ἃ A^c. [b] ὑπολαμβάνοντες Q.Y^b.Z^b. [c] τύχῃ Q.Y^b.Z^b. [d] ὅτι om. A^c. [e] γειτονείας Q.A^c. [f] ποῖα τυγχάνουσι, omisso πῶς, Q.Y^b.Z^b. [g] οὕτως εἶτα Q.Z^b. [h] τε δεῖ Q.Y^b.Z^b, δὲ δὴ A^c. [i] ἔχειν μίαν χρῆσιν A^c, μίαν χρῆσιν ἔχειν Q.Y^b.Z^b. [k] τῷ Q.Z^b. et pr. Y^b. [l] οἱ om. Q.Y^b.Z^b. [m] ὅσοις] οἷς Q.Z^b. et pr. Y^b. [n] δὲ] γὰρ Q.Z^b. et pr. Y^b. [o] προαιρέσεων A^c. et corr. Y^b. [p] ταύτης A^c. [q] πότε Q.Y^b.Z^b. [r] αὐταῖς Q.Y^b.Z^b. [s] ταῦτα A^c. [t] ἑκάτερον A^c.

σμός [v] τίς ἐστιν, [w] εἴρηται πρότερον, καὶ πῶς συλλογισμός,
καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν· οὔτε γὰρ πόρρωθεν οὔτε 3
πάντα δεῖ [x] λαμβάνοντας συνάγειν· τὸ μὲν γὰρ [y] ἀσαφὲς
διὰ τὸ μῆκος, τὸ δὲ ἀδολεσχία διὰ τὸ φανερὰ λέγειν. Τοῦτο
γὰρ αἴτιον καὶ [z] τοῦ πιθανωτέρους εἶναι τοὺς ἀπαιδεύτους
τῶν πεπαιδευμένων ἐν τοῖς ὄχλοις, ὥσπερ [a] φασὶν οἱ ποιηταὶ
τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ [b] μουσικωτέρως λέγειν· οἱ μὲν
γὰρ τὰ κοινὰ [c] καὶ καθόλου λέγουσιν, οἱ δ' ἐξ ὧν ἴσασι, καὶ
τὰ ἐγγύς. Ὥστ' οὐκ ἐξ ἁπάντων τῶν δοκούντων ἀλλ' ἐκ
τῶν ὡρισμένων λεκτέον, οἷον ἢ τοῖς [d] κρίνουσιν ἢ οὓς ἀποδέ-
χονται. Καὶ τοῦτο [e] δ', ὅτι οὕτω φαίνεται, δῆλον εἶναι [f] ἢ
πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις. Καὶ μὴ μόνον συνάγειν ἐκ τῶν
ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Πρῶτον μὲν 4
οὖν δεῖ λαβεῖν ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν καὶ συλλογίζεσθαι
εἴτε πολιτικῷ [g] συλλογισμῷ εἴθ' ὁποιῳοῦν, ἀναγκαῖον [h] καὶ
τὰ τούτῳ ἔχειν ὑπάρχοντα, ἢ πάντα ἢ ἔνια· μηδὲν γὰρ ἔχων
ἐξ οὐδενὸς ἂν ἔχοις συνάγειν. Λέγω δ' οἷον πῶς ἂν δυναί- 5
μεθα [i] συμβουλεύειν Ἀθηναίοις εἰ πολεμητέον [k] ἢ μὴ πολεμη-
τέον, μὴ ἔχοντες τίς [l] ἡ δύναμις αὐτῶν, πότερον ναυτικὴ ἢ
πεζικὴ ἢ ἄμφω, καὶ αὕτη πόση, καὶ πρόσοδοι τίνες ἢ φίλοι
καὶ ἐχθροί, [m] ἔτι δὲ τίνας πολέμους πεπολεμήκασι καὶ πῶς,
καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα; [n] Ἢ ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ἔχοιμεν τὴν ἐν 6
Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἢ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἢ τὰ [o] ὑπὲρ
Ἡρακλειδῶν πραχθέντα [p] ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων; Ἐκ
γὰρ τῶν ὑπαρχόντων ἢ δοκούντων ὑπάρχειν καλῶν ἐπαινοῦσι
πάντες. Ὁμοίως δὲ καὶ ψέγουσιν ἐκ τῶν ἐναντίων, σκο- 7
ποῦντες τί ὑπάρχει τοιοῦτον αὐτοῖς ἢ δοκεῖ [q] ὑπάρχειν, οἷον

[v] τις om. A^c. [w] εἴρηται—συλλογισμός om. Z^b. [x] λαμβάνοντα Q.Y^b.Z^b. [y] ἀσφαλὲς Q. [z] τοῦ] τὸ Z^b. [a] οἱ ποιηταί φασιν Q.Y^b.Z^b. [b] μουσικωτέρους A^c. et corr. Y^b. [c] καὶ τὰ καθόλου Q.Y^b.Z^b. [d] κρινοῦσιν A^c. [e] δ'] δὴ A^c. [f] ἢ πᾶσιν] ἅπασιν A^c. [g] συλλόγῳ Z^b. [h] κατὰ τούτου ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα Q.Y^b.Z^b. [i] ξυμβουλεύειν A^c. [k] ἢ μὴ πολεμητέον om. A^c. [l] ἡ om. Q.Y^b.Z^b. [m] ἔτι δὲ] εἴτε A^c. [n] ἢ] καὶ Q.Y^b.Z^b. [o] ὑπὲρ τῶν ἡρακλειωδῶν λεχθέντα A^c. [p] ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων Q.Y^b.Z^b. [q] ὑπάρχειν om. Q.Y^b.Z^b.

ὅτι τοὺς Ἕλληνας κατεδουλώσαντο, καὶ τοὺς πρὸς τὸν βάρ-
βαρον [r] συμμαχεσαμένους καὶ ἀριστεύσαντας ἠνδραποδίσαντο
Αἰγινήτας καὶ Ποτιδαιάτας, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴ τι
ἄλλο [s] τοιοῦτον ἁμάρτημα ὑπάρχει αὐτοῖς. Ὡς δ' αὔτως καὶ
οἱ κατηγοροῦντες καὶ οἱ ἀπολογούμενοι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
8 σκοπούμενοι κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται. Οὐδὲν δὲ δια-
φέρει περὶ Ἀθηναίων [t] ἢ Λακεδαιμονίων ἢ [v] ἀνθρώπου ἢ θεοῦ
ταὐτὸ τοῦτο δρᾶν· καὶ γὰρ συμβουλεύοντα τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ
ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα [w] καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογού-
μενον ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα ἢ δοκοῦντα ὑπάρχειν λη-
πτέον, ἵν' ἐκ τούτων λέγωμεν ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες εἴ τι
καλὸν [x] ἢ αἰσχρὸν ὑπάρχει, κατηγοροῦντες δ' ἢ ἀπολογού-
μενοι εἴ τι δίκαιον [y] ἢ ἄδικον, συμβουλεύοντες δ' εἴ [z] τι συμ-
9 φέρον [a] ἢ βλαβερόν. Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ περὶ πράγμα-
τος ὁτουοῦν, οἷον περὶ δικαιοσύνης, εἰ ἀγαθὸν [b] ἢ μὴ ἀγαθόν,
10 ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ δικαιοσύνῃ [c] καὶ τῷ ἀγαθῷ. [d] Ὥστ'
ἐπειδὴ καὶ [e] πάντες οὕτω φαίνονται ἀποδεικνύντες, ἐάν τε
ἀκριβέστερον ἐάν τε μαλακώτερον συλλογίζωνται (οὐ γὰρ
ἐξ ἁπάντων λαμβάνουσιν ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον ὑπαρχόν-
των, καὶ διὰ τοῦ λόγου δῆλον [f] ὅτι ἀδύνατον ἄλλως δεικνύ-
ναι), φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, πρῶτον
περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ
11 τῶν ἐπικαιροτάτων, περὶ δὲ τῶν ἐξ ὑπογυίου γιγνομένων
ζητεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀποβλέποντα μὴ εἰς ἀόριστα
[g] ἀλλ' εἰς τὰ ὑπάρχοντα, περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ περιγράφον-
τας [h] ὅτι πλεῖστα καὶ [i] ἐγγύτατα τοῦ πράγματος· ὅσῳ μὲν
γὰρ ἂν πλείω [k] ἔχηται τῶν ὑπαρχόντων, [l] τοσούτῳ [m] ῥᾷον

[r] ἀριστεύσαντας καὶ συμμαχεσαμένους A^c. [s] ἁμάρτημα τοιοῦτον Q.Y^b.Z^b. [t] ἢ Λακ.] καὶ λακ. Q.A^c. [v] ἀνθρώπους ἢ θεοὺς A^c. [w] καὶ κατηγοροῦντα om. Q.A^c. [x] ὑπάρχει ἢ αἰσχρόν Q.Y^b.Z^b. [y] ἢ] ὑπάρχει ἢ Q.Y^b.Z^b. [z] τι om. A^c. [a] ἢ] εἰ A^c, ὑπάρχει ἢ Y^b. [b] ἢ μὴ ἀγαθόν om. A^c. [c] καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b. [d] ὥστ' ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ Q, ἐπειδὴ Y^b.Z^b. [e] πάντες] οἱ πάντες A^c. [f] ὅτι] γὰρ ὅτι Q.Y^b.Z^b. [g] ἀλλ' εἰς] ἀλλὰ Q.Y^b.Z^b. [h] ὅτι] τὰ Q.Y^b.Z^b. [i] ἐγγυτάτω Q.Y^b.Z^b. [k] ἔχῃ A^c. [l] τοσοῦτο Q, τοσοῦτον Z^b. [m] ῥάδιον Q.Y^b.Z^b.

δεικνύναι, ὅσῳ δ' [n]ἐγγύτερον, [o]τοσούτῳ οἰκειότερα καὶ ἧττον
κοινά. [p]Λέγω δὲ κοινὰ μὲν τὸ ἐπαινεῖν τὸν Ἀχιλλέα ὅτι 12
ἄνθρωπος καὶ ὅτι τῶν ἡμιθέων καὶ ὅτι [q]ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστρα-
τεύσατο· ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει πολλοῖς, ὥστ' οὐδὲν
μᾶλλον ὁ τοιοῦτος [r]Ἀχιλλέα ἐπαινεῖ ἢ [s]Διομήδην. Ἴδια
δὲ ἃ μηδενὶ ἄλλῳ συμβέβηκεν ἢ τῷ Ἀχιλλεῖ, οἷον τὸ ἀπο-
κτεῖναι τὸν Ἕκτορα τὸν ἄριστον τῶν Τρώων καὶ τὸν Κύ-
κνον, ὃς [t]ἐκώλυσεν ἅπαντας ἀποβαίνειν ἄτρωτος ὤν, καὶ ὅτι
νεώτατος καὶ οὐκ ἔνορκος ὢν ἐστράτευσεν, καὶ ὅσα ἄλλα τοι-
αῦτα. Εἷς μὲν οὖν [v]τρόπος τῆς ἐκλογῆς [w]καὶ πρῶτος οὗτος
ὁ [x]τοπικός, τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγω-
μεν· στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος [y]τὸ αὐτό. 13
Πρῶτον δ' εἴπωμεν περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον. Ἔστι 14
γὰρ [z]τῶν ἐνθυμημάτων [a]εἴδη δύο· τὰ μὲν γὰρ [b]δεικτικά ἐστιν
ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, τὰ δ' ἐλεγκτικά· καὶ διαφέρει ὥσπερ
ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἔλεγχος καὶ συλλογισμός. Ἔστι δὲ 15
τὸ μὲν δεικτικὸν ἐνθύμημα τὸ [c]ἐξ ὁμολογουμένων συνάγειν,
τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν [d]τὸ τὰ ἀνομολογούμενα συνάγειν. Σχεδὸν 16
μὲν οὖν ἡμῖν περὶ [e]ἑκάστων τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ
ἀναγκαίων ἔχονται οἱ τόποι· ἐξειλεγμέναι γὰρ [f]αἱ προτά-
σεις περὶ ἕκαστόν εἰσιν, ὥστ' ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα
τόπων περὶ [g]ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἢ καλοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ δικαίου ἢ
ἀδίκου, καὶ περὶ τῶν [h]ἠθῶν καὶ παθημάτων καὶ [i]ἕξεων ὡσαύ-
τως [k]εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἱ τόποι. Ἔτι 17
δ' ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ [l]ἁπάντων λάβωμεν, καὶ λέ-
γωμεν παρασημαινόμενοι [l]τοὺς ἐλεγκτικοὺς καὶ τοὺς ἀπο-
δεικτικοὺς καὶ τοὺς τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων, [l]οὐκ ὄντων

[n] ἐγγυτέρω Y^b. [o] τοσοῦτο Q. [p] λέγομεν δὲ κοινὰ τὸ A^c. [q] ἐπὶ] εἰς Q.Y^b.Z^b. [r] τὸν ἀχιλλέα A^c. [s] διομήδη A^c. [t] ἐκώλυεν Q.Y^b.Z^b. [v] τόπος A^c. [w] καὶ om. A^c. [x] τόπος Q. [y] τὸν αὐτόν A^c. [z] τῶν om. Q. [a] δύο εἴδη Q.Y^b.Z^b. [b] δεκτικά Z^b. [c] ante ἐξ litteras duas deletas A^c. [d] τὸ om. A^c. [e] ἕκαστα Q.Y^b.Z^b. [f] περὶ ἕκαστον αἱ προτάσεις Q.Y^b.Z^b. [g] ἀγαθοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ κακοῦ ἢ δικαίου A^c. [h] ἠθῶν καὶ] ἰδικῶν Q.Y^b.Z^b. [i] ἕξεων] ἐξ ὧν Q.Y^b.Z^b. [k] εἰλημμένων A^c. [l] πάντων et mox τούς τε ελεγκτικοὺς et infra ὄντων δ' οὐκ Q.Y^b.Z^b.

δὲ ἐνθυμημάτων, ἐπείπερ οὐδὲ συλλογισμῶν. Δηλωθέντων δὲ τούτων, περὶ τῶν λύσεων καὶ ἐνστάσεων διορίσωμεν, πόθεν δεῖ [m] πρὸς τὰ ἐνθυμήματα φέρειν.

23 Ἔστι δ' εἷς μὲν τόπος τῶν δεικτικῶν ἐκ τῶν ἐναντίων· δεῖ γὰρ σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον [m] ὑπάρχει, [n] ἀναιροῦντα μὲν εἰ μὴ ὑπάρχει, [n] κατασκευάζοντα δὲ εἰ ὑπάρχει, οἷον ὅτι τὸ σωφρονεῖν ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν βλαβερόν. [o] Ἢ [p] ὡς ἐν τῷ [q] Μεσσηνιακῷ· [r] εἰ γὰρ ὁ πόλεμος αἴτιος τῶν παρόντων κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ ἐπανορθώσασθαι.

Εἴπερ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς [s] δεδρακόσιν
ἀκουσίως δίκαιον εἰς ὀργὴν [t] πεσεῖν,
οὐδ' [v] ἂν ἀναγκασθείς τις εὖ [w] δράσῃ τινά,
προσῆκόν [x] ἐστι τῷδ' ὀφείλεσθαι χάριν.
Ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ἐν βροτοῖς [y] ψευδηγορεῖν
[z] πιθανά, νομίζειν χρή σε καὶ τοὐναντίον,
ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ [a] συμβαίνειν βροτοῖς.

2 [b] Ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πτώσεων· ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ὅτι τὸ δίκαιον οὐ πᾶν ἀγαθόν· καὶ γὰρ ἂν τὸ δικαίως· νῦν δ' οὐχ αἱρετὸν [c] τὸ δικαίως ἀποθανεῖν.
3 Ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα· εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς [d] ἢ δικαίως [e] ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι, καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι, [f] οἷον ὡς ὁ τελώνης [g] Διομέδων περὶ τῶν τελῶν "εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, [h] οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι." Καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς [i] ἢ δικαίως [k] ὑπάρχει, καὶ τῷ [l] ποιήσαντι, καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι. Ἔστι [m] δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι· εἰ

[m] πρὸς et mox ὑπάρχει om. Q.Y^b.Z^b. [n] ἀναιροῦντες et mox κατασκευάζοντες Q. [o] ἢ om. Q. [p] ὡς om. Y^b.Z^b. [q] μεσηνιακῷ Q.Y^b.Z^b. [r] εἰ] ἃ A^c. [s] πεπραχόσιν A^c. [t] πίπτειν Q.Y^b.Z^b. [v] ἂν] εἴγ' Q.Y^b.Z^b. [w] δράσει Q.Y^b.Z^b. [x] ἐστι] εἶναι A^c. [y] ψευδηγερον A^c, ψευδολογεῖν Q.Y^b.Z^b. [z] πιθανόν et γε Q.Y^b.Z^b. [a] συμβαίνει A^c. [b] ἄλλως pr. Y^b. [c] τὸ alterum om. Q.Y^b.Z^b. [d] ἢ] καὶ τὸ Q.Y^b.Z^b. [e] ποιεῖν Q. [f] οἷον om. Q. [g] διομήδων περὶ τῶν τελωνῶν Q. [h] μηδ' A^c. [i] ἢ] καὶ Q.Y^b.Z^b. [k] ὑπάρχοι Y^b. [l] ποιήσαντι—πεπονθότι] πείσαντι ἢ ποιήσαντι A^c. [m] δὲ τοῦτο A^c.

γὰρ δικαίως [n] ἔπαθέν τι, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. Διὸ δεῖ σκοπεῖν [o] χωρὶς εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, εἶτα [p] χρῆσθαι ὁποτέρως ἁρμόττει· ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ [q] τοιοῦτον καὶ οὐδὲν κωλύει, ὥσπερ [r] ἐν τῷ [s] Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου

μητέρα δὲ τὴν σὴν [t] *οὔτις ἐστύγει βροτῶν;*

Φησὶ [v] δ' ἀποκρινόμενος "ἀλλὰ [w] διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν." Ἐρομένης δὲ τῆς Ἀλφεσιβοίας [x] πῶς, ὑπολαβών φησι

τὴν μὲν θανεῖν ἔκριναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν.

Καὶ [y] οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων
Νικάνορα· [z] ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δικαίως
ἔδοξεν ἀποθανεῖν. Καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀποθανόντος, περὶ
οὗ [a] ἐκέλευσε κρῖναι εἰ δίκαιος ἦν ἀποθανεῖν, ὡς οὐκ ἄδικον
[b] ὂν τὸ ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα. Ἄλλος ἐκ τοῦ 4
μᾶλλον καὶ ἧττον, οἷον "εἰ μηδ' οἱ θεοὶ [c] πάντα ἴσασι,
σχολῇ οἵ γε ἄνθρωποι·" τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰ ᾧ μᾶλλον ἂν
[d] ὑπάρχοι μὴ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι οὐδ' ᾧ ἧττον. Τὸ δ' ὅτι
τοὺς πλησίον τύπτει ὅς γε καὶ τὸν πατέρα, [e] ἐκ τοῦ, εἰ τὸ
ἧττον ὑπάρχει, καὶ [f] τὸ μᾶλλον ὑπάρχει, καθ' ὁπότερον ἂν
δέῃ [g] δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ. Ἔτι εἰ μήτε μᾶλ- 5
λον μήτε ἧττον· ὅθεν εἴρηται

καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀπολέσας πατήρ·
Οἰνεὺς δ' ἄρ' οὐχὶ [τὸν Ἑλλάδος] [h] *κλεινὸν ἀπολέσας* [i] *γόνον;*

[k] Καὶ ὅτι, εἰ μηδὲ Θησεὺς ἠδίκησεν, οὐδ' Ἀλέξανδρος, [l] καὶ εἰ

[n] *ἔπαθέν τι*] *ἀπέθανε* Q.Y^b.Z^b. [o] *χωρὶς* om. Y^b. [p] *χρήσασθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ* Q.Y^b.Z^b. [q] *τοιοῦτο* Y^b.Z^b. [r] *ἐν*] *ὁ* rc. Y^b, om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [s] *ἀλκμέονι* A^c. [t] *οὗτος* A^c. [v] *δ'*] *δεῖ* A^c. [w] *διαλαβόντας σκοπεῖν* Q.Y^b.Z^b. [x] *πῶς ὑπολαβὼν*] *πρὸς οὓς* Q.Z^b. et pr. Y^b. [y] *οἷον* om. A^c. [z] *ἐπειδὴ* Q.Y^b.Z^b. [a] *κελεύει κρίνεσθαι* A^c. [b] *ὂν τὸ* om. Q.Y^b.Z^b. [c] *πάντες* Q.Y^b.Z^b. [d] *ὑπάρχοι*] *ὑπάρχῃ* Q. [e] *ἐκ τοῦ εἰ*] *τύπτει ἐκ τοῦ κατὰ* A^c. [f] *τὸ* post *καὶ* om. A^c. [g] post *δεῖξαι* pr. A^c. *τύπτει ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει. τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὕτως, ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει μὴ ὑπάρχει, ἢ ᾧ ἧττον εἰ ὑπάρχει ὁ δεῖ δεῖξαι*, deletis post *ὁ* litteris octo vel novem. [h] *ἀπολέσας κλεινότατον* Q.Y^b.Z^b. [i] *λόγον* Q. [k] *μὴ* Q.Y^b.Z^b. [l] *καὶ—'Αλέξανδρος* om. Q.Z^b. et pr. Y^b.

[m] μηδ' οἱ Τυνδαρίδαι, οὐδ' Ἀλέξανδρος, καὶ εἰ Πάτροκλον Ἕκτωρ, [n] καὶ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος. Καὶ εἰ μηδ' [o] οἱ ἄλλοι τεχνῖται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι. Καὶ εἰ μηδ' οἱ στρατηγοὶ φαῦλοι, ὅτι [p] ἡττῶνται πολλάκις, οὐδ' οἱ σοφισταί. Καὶ ὅτι "εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς ὑμετέρας δόξης ἐπιμελεῖσθαι,
6 καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν Ἑλλήνων." Ἄλλος [q] ἐκ τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν, [r] οἷον ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι "εἰ πρὶν ποιῆσαι [s] ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν ἐὰν [s] ποιήσω, ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ' ἄρ' οὐ δώσετε; Μὴ τοίνυν μέλλοντες μὲν [t] ὑπισχνεῖσθε, παθόντες δ' [t] ἀφαιρεῖσθε." Καὶ πάλιν πρὸς [v] τὸ Θηβαίους [w] διεῖναι Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅτι "εἰ πρὶν βοηθῆσαι εἰς Φωκεῖς ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· ἄτοπον οὖν
7 εἰ διότι προεῖτο καὶ ἐπίστευσε [x] μὴ διήσουσιν." Ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὑτοὺς πρὸς τὸν εἰπόντα· διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ· [y] ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης [z] πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπερόμενος εἰ προδοίη ἂν τὰς ναῦς ἐπὶ χρήμασιν· οὐ φάσκοντος δὲ "εἶτα" [a] εἶπεν "σὺ μὲν [b] ὢν Ἀριστοφῶν οὐκ [c] ἂν προδοίης, ἐγὼ δ' ὢν Ἰφικράτης;" Δεῖ δ' ὑπάρχειν μᾶλλον ἂν δοκοῦντα [d] ἀδικῆσαι ἐκεῖνον· εἰ [e] δὲ μή, γελοῖον ἂν φανείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα τοῦτό τις [f] εἴπειεν, ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου· ὅλως γὰρ βούλεται ὁ κατηγορῶν βελτίων εἶναι τοῦ φεύγοντος· τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν [g] ἀεί. Καθόλου [h] δ' ἄτοπός ἐστιν, ὅταν τις ἐπιτιμᾷ ἄλλοις ἃ [i] αὐτὸς ποιεῖ ἢ ποιήσειεν ἄν, ἢ [k] προτρέπῃ
8 ποιεῖν ἃ αὐτὸς μὴ ποιεῖ [l] μηδὲ ποιήσειεν ἄν. Ἄλλος ἐξ

[m] μὴ A^c. [n] καὶ εἰ ἀχιλλέα A^c. [o] οἱ om. A^c. [p] θανοῦνται Y^b.Z^b, ἀποθανοῦνται Q, θανατοῦνται A^c. [q] ἐκ τοῦ] εἰς Q.Y^b.Z^b. [r] οἷον om. Q.Y^b.Z^b. [s] ἠξίου et mox ποιήσῃ Q.Y^b.Z^b. [t] ὑπισχνεῖσθαι et mox ἀφαιρεῖσθαι A^c. [v] τοὺς Q. [w] δεῖ εἶναι φίλιππον εἰς A^c, φίλιππον διιέναι πρὸς Q.Y^b.Z^b. [x] μὴ διοίσουσιν Q.Y^b, οὐ διδοῦσιν rc. Y^b. [y] ᾧ om. Q.Y^b.Z^b. [z] πρὸς] πρὸς τὸν Q.Y^b.Z^b. [a] εἶπεν om. Q.Y^b.Z^b. [b] ἀριστοφῶν ὢν Q.Y^b.Z^b. [c] ἂν om. A^c. [d] ἀδικήσειν Q.Y^b.Z^b. [e] δὲ μή] δ' οὔ Q.Y^b.Z^b. [f] εἴποιεν Q.Y^b.Z^b, ἂν εἴπειεν A^c. [g] ἀεί om. Q.Y^b.Z^b. [h] δ' ἄτοπός] οὗτος ὁ τόπος Q, ὁ τόπος οὗτος Y^b.Z^b. [i] αὐτὸς μὴ ποιεῖ ἢ μὴ ποιήσειεν Q.Y^b.Z^b. [k] προτρέποι A^c, προτρέπει Y^b.Z^b. [l] μηδὲ] ἢ μὴ Q.Y^b.Z^b.

ὁρισμοῦ, [m] οἷον ὅτι τὸ δαιμόνιον οὐδέν ἐστιν ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ
θεοῦ ἔργον· καίτοι ὅστις οἴεται θεοῦ ἔργον εἶναι, τοῦτον
ἀνάγκη οἴεσθαι καὶ θεοὺς εἶναι. Καὶ [n] ὡς Ἰφικράτης, ὅτι
γενναιότατος ὁ βέλτιστος· καὶ γὰρ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστο-
γείτονι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχε γενναῖον πρὶν γενναῖόν τι
πρᾶξαι. Καὶ ὅτι συγγενέστερος αὐτός· "τὰ γοῦν ἔργα
συγγενέστερά ἐστι τὰ ἐμὰ [o] τοῖς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστο-
γείτονος ἢ τὰ σά." Καὶ ὡς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι πάντες
ἂν [p] ὁμολογήσειαν τοὺς μὴ κοσμίους οὐχ ἑνὸς σώματος ἀγα-
πᾶν ἀπόλαυσιν. Καὶ δι' ὃ Σωκράτης οὐκ ἔφη βαδίζειν ὡς
Ἀρχέλαον· ὕβριν γὰρ ἔφη εἶναι τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνασθαι
[q] ὁμοίως εὖ παθόντα, ὥσπερ [r] καὶ κακῶς. Πάντες γὰρ οὗτοι
ὁρισάμενοι καὶ λαβόντες [r] τὸ τί ἐστι, συλλογίζονται περὶ
ὧν λέγουσιν. [s] Ἄλλος ἐκ τοῦ ποσαχῶς, οἷον ἐν τοῖς το- 9
πικοῖς περὶ τοῦ ὀρθῶς. Ἄλλος ἐκ διαιρέσεως, οἷον εἰ πάντες 10
τριῶν ἕνεκεν ἀδικοῦσιν· ἢ τοῦδε γὰρ ἕνεκα ἢ τοῦδε ἢ τοῦδε·
καὶ διὰ μὲν τὰ δύο ἀδύνατον, διὰ δὲ τὸ τρίτον οὐδ' αὐτοί
φασιν. Ἄλλος [t] ἐξ ἐπαγωγῆς, οἷον ἐκ τῆς Πεπαρηθίας, ὅτι 11
περὶ τῶν τέκνων αἱ γυναῖκες πανταχοῦ διορίζουσι τἀληθές·
τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθήνησι Μαντίᾳ τῷ ῥήτορι [v] ἀμφισβη-
τοῦντι πρὸς τὸν υἱὸν [w] ἡ μήτηρ ἀπέφηνεν, τοῦτο δὲ Θήβη-
σιν Ἰσμηνίου καὶ Στίλβωνος ἀμφισβητούντων ἡ [w] Δωδωνὶς
ἀπέδειξεν Ἰσμηνίου τὸν υἱόν, καὶ διὰ τοῦτο Θετταλίσκον
Ἰσμηνίου ἐνόμιζον. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ Θεοδέκτου,
[x] εἰ τοῖς κακῶς ἐπιμεληθεῖσι τῶν ἀλλοτρίων ἵππων οὐ παρα-
διδόασι τοὺς οἰκείους, οὐδὲ τοῖς [y] ἀνατρέψασι τὰς ἀλλοτρίας
ναῦς· οὐκοῦν εἰ ὁμοίως [z] ἐφ' ἁπάντων, καὶ τοῖς κακῶς φυλά-
ξασι τὴν ἀλλοτρίαν οὐ χρηστέον [a] ἐστὶν εἰς τὴν οἰκείαν σω-

[m] οἷον τί τὸ δαιμόνιόν ἐστιν ἄρα θεὸς A^c. [n] ὡς] ὡς ὁ A^c. [o] τοῖς] τῶν Q.Y^b.Z^b. [p] ὁμολογήσαιμεν Q.Y^b.Z^b. [q] ὁμοίως καὶ εὖ παθόντας A^c. [r] καὶ et mox τὸ om. Q.Y^b.Z^b. [s] ἄλλος—ὀρθῶς om. Q. [t] ἐξ] ἐκ τῆς Q.Y^b.Z^b. [v] ἀμφισβητοῦντα Z^b. [w] ἀπέφηνεν ἡ μήτηρ et mox δαδμονὶς A^c. [x] εἰ] ὅτι Q.Y^b.Z^b. [y] ἀναστρέψασι Y^b.Z^b. [z] ἐφ' om. A^c. [a] ἐστὶν om. Q.Y^b.Z^b.

τηρίαν. Καὶ ὡς [b] Ἀλκιδάμας, ὅτι πάντες τοὺς σοφοὺς [c] τιμῶσιν· Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον καίπερ [d] βλάσφημον ὄντα τετιμήκασι, καὶ Χῖοι Ὅμηρον οὐκ ὄντα [e] πολίτην, καὶ [f] Μυτιληναῖοι Σαπφὼ καίπερ [f] γυναῖκα οὖσαν, καὶ Λακεδαιμόνιοι [g] Χίλωνα τῶν γερόντων ἐποίησαν ἥκιστα φιλολόγοι ὄντες, καὶ Ἰταλιῶται Πυθαγόραν, καὶ Λαμψακηνοὶ Ἀναξαγόραν ξένον ὄντα ἔθαψαν καὶ τιμῶσιν ἔτι καὶ νῦν· καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος [h] νόμοις χρησάμενοι εὐδαιμόνησαν καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Λυκούργου, καὶ Θήβησιν ἅμα οἱ προστάται
12 φιλόσοφοι [h] ἐγένοντο καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις. Ἄλλος ἐκ κρίσεως περὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὁμοίου ἢ ἐναντίου, μάλιστα μὲν εἰ πάντες καὶ ἀεί, εἰ δὲ μή, ἀλλ' [i] οἵ γε πλεῖστοι, [k] ἢ σοφοί, ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ ἀγαθοί. [l] Ἢ εἰ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς ἀποδέχονται [m] οἱ κρίνοντες, ἢ οἷς μὴ οἷόν [n] τε ἐναντίον κρίνειν, οἷον τοῖς κυρίοις, [o] ἢ οἷς μὴ καλὸν [p] τὰ ἐναντία κρίνειν, οἷον θεοῖς ἢ πατρὶ ἢ διδασκάλοις, ὥσπερ τὸ εἰς [q] Μιξιδημίδην εἶπεν Αὐτοκλῆς, [r] εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς [s] ἱκανῶς εἶχεν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι [t] δίκην, [q] Μιξιδημίδῃ δ' [v] οὔ. Ἢ ὥσπερ Σαπφώ, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν· οἱ θεοὶ γὰρ οὕτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἄν. Ἢ [w] ὡς Ἀρίστιππος πρὸς Πλάτωνα ἐπαγγελτικώτερόν [x] τι εἰπόντα, ὡς ᾤετο· "ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἑταῖρος ἡμῶν" ἔφη "οὐθὲν τοιοῦτον," [y] λέγων τὸν [z] Σωκράτην. Καὶ Ἡγήσιππος ἐν Δελφοῖς [z] ἐπηρώτα τὸν θεόν, [a] πρότερον κεχρημένος Ὀλυμπίασιν, εἰ αὐτῷ ταὐτὰ δοκεῖ ἅπερ τῷ πατρί, ὡς αἰσχρὸν ὂν τἀναντία εἰπεῖν. Καὶ περὶ τῆς Ἑλένης ὡς [b] Ἰσοκράτης

[b] ἀλκίδαμος A^c, ἀκιδάμας Q. [c] post τιμῶσιν Q.Y^b.Z^b. περὶ ὁτουοῦν. [d] βλασφημήσαντα τ. Q.Y^b.Z^b. [e] πολιτικόν A^c. [f] μιτυληναῖοι et mox οὖσαν γυναῖκα Q.Y^b.Z^b. [g] χείλωνα καὶ τῶν A^c. [h] χρησάμενοι νόμοις et mox ἐλέγοντο Q.Y^b.Z^b. [i] οἵ γε] ἢ οἱ Q.Y^b.Z^b. [k] ἢ σοφοί—πλεῖστοι om. A^c. [l] ἢ εἰ] καὶ A^c. ἢ εἰ οἱ Q.Z^b. [m] οἱ κρίνοντες om. A^c. [n] οἷον τὸ Q.Y^b.Z^b, οἴονται A^c. [o] ἢ om. A^c. [p] τὸ ἐναντίον Q.Y^b.Z^b. [q] utrobique μιξιδημίδα Q. [r] εἰ] ἐν Q.Y^b. [s] καλῶς A^c. [t] τὰ δίκαια A^c. [v] οὔ] οὔπω Q.Y^b.Z^b. [w] ὥσπερ A^c. [x] τι εἰπόντα om. Q.Z^b. et pr. Y^b. [y] λέγω Q. [z] σωκράτη et mox ἠρώτα A^c. [a] κεχρημένος πρότερον Q.Y^b.Z^b. [b] σωκράτης A^c.

ἔγραψεν ὅτι σπουδαία, [c] εἴπερ Θησεὺς ἔκρινεν· καὶ περὶ
Ἀλεξάνδρου, ὃν [d] αἱ θεαὶ προέκριναν, καὶ περὶ Εὐαγόρου,
ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἰσοκράτης φησίν· Κόνων γοῦν δυσ-
τυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπών, ὡς Εὐαγόραν
ἦλθεν. Ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, [e] ποία 13
[f] κίνησις ἡ ψυχή· ἥδε γὰρ ἢ ἥδε. Παράδειγμα ἐκ τοῦ Σω-
κράτους τοῦ Θεοδέκτου· "εἰς ποῖον ἱερὸν ἠσέβηκεν; Τίνας
θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νομίζει;" Ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ 14
τῶν πλείστων συμβαίνει ὥσθ' ἕπεσθαί τι [g] τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν
καὶ κακόν, ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν
καὶ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν. Οἷον
τῇ παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν, τὸ δὲ σοφὸν
εἶναι ἀγαθόν· οὐ τοίνυν δεῖ παιδεύεσθαι, φθονεῖσθαι γὰρ οὐ
δεῖ· δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι, σοφὸν γὰρ [h] εἶναι δεῖ. [i] Ὁ
τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα [k] καὶ
τὸ δυνατὸν καὶ τἄλλα, ὡς εἴρηται. Ἄλλος, ὅταν περὶ δυοῖν 15
καὶ ἀντικειμένοιν [l] ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέῃ, καὶ τῷ
πρότερον εἰρημένῳ τρόπῳ ἐπὶ ἀμφοῖν χρῆσθαι. Διαφέρει
δέ, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται, ἐνταῦθα δὲ τἀναν-
τία. Οἷον ἱέρεια οὐκ εἴα τὸν υἱὸν δημηγορεῖν· ἐὰν μὲν γάρ,
[m] ἔφη, τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποί σε μισήσουσιν, ἐὰν δὲ
τὰ ἄδικα, οἱ θεοί. [n] Δεῖ μὲν οὖν δημηγορεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ
[o] τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ θεοί σε φιλήσουσιν, ἐὰν δὲ [o] τὰ ἄδικα,
οἱ ἄνθρωποι. Τουτὶ δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ [p] ἕλος
πρίασθαι καὶ [q] τοὺς ἅλας· καὶ ἡ βλαίσωσις τοῦτ' ἐστίν, ὅταν
δυοῖν ἐναντίοιν ἑκατέρῳ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἕπηται, ἐναντία
[r] ἑκάτερα ἑκατέροις. Ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ ταὐτὰ [s] φανερῶς 16
ἐπαινοῦσι καὶ ἀφανῶς, ἀλλὰ φανερῶς μὲν τὰ δίκαια καὶ τὰ
καλὰ ἐπαινοῦσι μάλιστα, ἰδίᾳ δὲ τὰ συμφέροντα μᾶλλον

[c] εἴπερ] εἰ ὁ Q, εἰ Y^b.Z^b. [d] οἱ θεοὶ Q.Y^b.Z^b. [e] ἢ οἷα A^c. [f] κείνη Q. [g] τῷ om. Q.Y^b.Z^b. [h] εἶναι δεῖ] εἶναι εἰ A^c. [i] οὗτος ὁ λόγος Q.Y^b.Z^b. [k] καὶ om. A^c. [l] ἢ prius om. Q.Y^b.Z^b. [m] ἔφησε Q.Y^b.Z^b. [n] δεῖ—ἄνθρωποι om. Z^b. [o] τὰ ἄδικα λέγῃς οἱ ἄνθρωποί Q.Y^b. iidem mox τὰ δίκαια οἱ θεοί. [p] ἔλ^{os} Z^b, ἔλαιον Q.Y^b. [q] τὰς A^c. [r] ἑκάτερα om. Q. [s] ἐπαινοῦσι φανερῶς Y^b.Z^b. φανερῶς—καλὰ om. Q.

βούλονται, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι συνάγειν θάτερον· τῶν γὰρ
17 παραδόξων οὗτος ὁ [t] τόπος κυριώτατός ἐστιν. Ἄλλος ἐκ
τοῦ ἀνάλογον ταῦτα συμβαίνειν· οἷον ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν
αὐτοῦ νεώτερον ὄντα τῆς ἡλικίας, ὅτι μέγας ἦν, λειτουργεῖν
ἀναγκαζόντων, εἶπεν ὅτι εἰ τοὺς μεγάλους τῶν παίδων ἄν-
δρας [v] νομίζουσι, τοὺς μικροὺς τῶν ἀνδρῶν παῖδας εἶναι ψη-
φιοῦνται. [w] Καὶ Θεοδέκτης ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι πολίτας μὲν
ποιεῖσθε τοὺς μισθοφόρους, οἷον Στράβακα [x] καὶ Χαρίδημον
διὰ τὴν ἐπιείκειαν· φυγάδας δ' οὐ ποιήσετε τοὺς ἐν τοῖς μι-
18 σθοφόροις ἀνήκεστα [y] διαπεπραγμένους; Ἄλλος ἐκ τοῦ, τὸ
συμβαῖνον ἐὰν ᾖ [z] ταὐτόν, ὅτι καὶ ἐξ ὧν συμβαίνει ταὐτά·
οἷον Ξενοφάνης ἔλεγεν ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι
φάσκοντες τοὺς θεοὺς [a] τοῖς ἀποθανεῖν λέγουσιν· ἀμφοτέρως
γὰρ συμβαίνει μὴ εἶναι [b] τοὺς θεούς ποτε. Καὶ ὅλως δὲ τὸ
συμβαῖνον ἐξ [c] ἑκατέρου λαμβάνειν ὡς ταὐτὸ ἀεί· "μέλλετε
δὲ κρίνειν οὐ περὶ Σωκράτους ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδεύματος, εἰ
χρὴ φιλοσοφεῖν." Καὶ ὅτι [d] τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δου-
λεύειν [e] ἐστίν, καὶ τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης ποιεῖν τὸ
19 προστατττόμενον. Ληπτέον δ' [f] ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον. Ἄλ-
λος ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὸ [g] τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ αἱρεῖσθαι ὕστερον ἢ
πρότερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν, οἷον τόδε τὸ ἐνθύμημα, "εἰ φεύ-
γοντες μὲν ἐμαχόμεθα ὅπως κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ
φευξόμεθα ὅπως μὴ μαχώμεθα·" ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μένειν
[h] ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι ἀντὶ
20 τοῦ μὴ μένειν. Ἄλλος τὸ οὗ ἕνεκ' ἂν εἴη, εἰ μὴ γένοιτο,
τούτου ἕνεκα φάναι εἶναι ἢ γεγενῆσθαι, οἷον εἰ δοίη ἄν τις τινὶ
ἵν' ἀφελόμενος λυπήσῃ. Ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

> πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
> μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', [i] ἀλλ' ἵνα
> τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας.

[t] τρόπος A^c. [v] νομιοῦσι $Q.Y^b.Z^b$. [w] καὶ] καὶ ὁ $Q.Y^b.Z^b$. [x] καὶ om. Z^b. [y] πεπραγμένους $Q.Y^b.Z^b$. [z] ταυτὸ Q. [a] τοῖς—ποτε om. Q. [b] ποτε τοὺς θεούς $Y^b.Z^b$. [c] ἑκάστου A^c. [d] τὸ om. Q. [e] ἐστίν om. A^c. [f] ἂν ὁπότερον A^c. [g] τοὺς αὐτοὺς om. A^c. [h] ἀντὶ] ἐναντίον A^c. [i] ἀλλ' om. $Q.Y^b.Z^b$.

Καὶ τὸ ἐκ τοῦ Μελεάγρου τοῦ ‘Αντιφῶντος,

> οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρ', ὅπως δὲ μάρτυρες
> ἀρετῆς γένωνται Μελεάγρῳ πρὸς Ἑλλάδα.

Καὶ τὸ ἐκ τοῦ Αἴαντος τοῦ Θεοδέκτου, ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο ‘Οδυσσέα οὐ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἥττων ᾖ ὁ ἀκολουθῶν· ἐνδέχεται γὰρ τούτου ἕνεκα [k]ποιῆσαι. ‘Ἄλλος κοινὸς καὶ 21
τοῖς ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς συμβουλεύουσι, σκοπεῖν τὰ [l]προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττουσι καὶ φεύγουσιν· ταῦτα γάρ ἐστιν ἅ, ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ, δεῖ [m]πράττειν, οἷον εἰ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ ἢ φίλοις, ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς καὶ ἐπιζήμιον, ἢ ἐλάττων ἡ ζημία τοῦ πράγματος. Καὶ [n]προτρέπονται δ' ἐκ τούτων καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων. ‘Ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων ἀπολογοῦνται, ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων κατηγοροῦσιν. ‘Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ὅλη τέχνη ἥ τε Παμφίλου καὶ ἡ [o]Καλλίππου. ‘Ἄλλος ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίγνεσθαι ἀπίστων 22
δέ, ὅτι οὐκ ἂν ἔδοξαν, εἰ μὴ ἦν ἢ ἐγγὺς ἦν. Καὶ ὅτι μᾶλλον· ἢ γὰρ τὰ ὄντα ἢ τὰ [p]εἰκότα ὑπολαμβάνουσιν· εἰ οὖν ἄπιστον καὶ μὴ εἰκός, ἀληθὲς ἂν εἴη· οὐ γὰρ διά γε τὸ εἰκὸς καὶ πιθανὸν δοκεῖ οὕτως. Οἷον ‘Ανδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι "δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ [q]διορθώσοντος· καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός, καίτοι οὐκ εἰκὸς οὐδὲ πιθανὸν ἐν ἅλμῃ [r]τρεφομένους δεῖσθαι ἁλός, καὶ τὰ στέμφυλα ἐλαίου· καίτοι ἄπιστον, ἐξ ὧν ἔλαιον γίνεται, ταῦτα δεῖσθαι ἐλαίου." ‘Ἄλλος 23
ἐλεγκτικός, τὸ τὰ ἀνομολογούμενα σκοπεῖν, [s]εἴ τι ἀνομολογούμενον ἐκ πάντων καὶ χρόνων καὶ πράξεων καὶ λόγων, χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, οἷον "καὶ φησὶ μὲν φιλεῖν ὑμᾶς, συνώμοσε δὲ τοῖς τριάκοντα," χωρὶς δ' ἐπ' αὐτοῦ,

[k] ποιεῖν Q. [l] τρέποντα Q.Zb. [m] post πράττειν margo Yb. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ μὴ πράττειν. [n] ἐπιτρέπονται Q. [o] καλίππου Yb. [p] εὔπιστα Q. [q] διορθώσαντος Q.Zb.Ac. [r] τρεφομένοις Q. [s] εἴ—λόγων post ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος Q.Yb.Zb.Ac.

“ καὶ φησὶ [t] μὲν εἶναί [v] με φιλόδικον, οὐκ ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι
δεδικασμένον οὐδεμίαν δίκην,” χωρὶς δ’ ἐπ’ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀμ-
φισβητοῦντος, “ καὶ οὗτος μὲν οὐ δεδάνεικε πώποτ’ οὐδέν,
24 ἐγὼ δὲ καὶ [w] πολλοὺς λέλυμαι ὑμῶν.” Ἄλλος τοῖς [x] προ-
διαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, [y] ἢ δοκοῦσι,
τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου· ἔστι γάρ τι δι’ ὃ φαί-
νεται. Οἷον [z] ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν αὑτῆς υἱὸν διὰ τὸ
ἀσπάζεσθαι ἐδόκει συνεῖναι τῷ μειρακίῳ, λεχθέντος δὲ τοῦ
αἰτίου ἐλύθη ἡ διαβολή· καὶ οἷον ἐν τῷ Αἴαντι τῷ [a] Θεο-
δέκτου Ὀδυσσεὺς λέγει πρὸς τὸν Αἴαντα, διότι ἀνδρειότερος
25 ὢν τοῦ Αἴαντος οὐ δοκεῖ. Ἄλλος ἀπὸ τοῦ αἰτίου, ἄν [b] τε
ὑπάρχῃ, ὅτι ἔστι, κἂν μὴ ὑπάρχῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἅμα γὰρ
τὸ αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ἄνευ αἰτίου οὐθέν ἐστιν. Οἷον
Λεωδάμας ἀπολογούμενος ἔλεγε, κατηγορήσαντος Θρασυ-
βούλου ὅτι ἦν στηλίτης γεγονὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ’ ἐκ-
κόψαι ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐκ ἐνδέχεσθαι ἔφη· μᾶλλον γὰρ
ἂν πιστεύειν αὐτῷ τοὺς τριάκοντα [c] ἐγγεγραμμένης τῆς
26 ἔχθρας πρὸς τὸν δῆμον. Ἄλλος, εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον [d] ἄλ-
λως [e] ᾗ ἐνδέχεται ὧν ἢ συμβουλεύει ἢ πράττει ἢ πέπραχε
σκοπεῖν· φανερὸν γὰρ ὅτι εἰ μὴ οὕτως ἔχει, οὐ [f] πέπραχεν·
οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν τὰ φαῦλα καὶ γιγνώσκων προαιρεῖται.
Ἔστι [g] δὲ τοῦτο ψεῦδος· πολλάκις [h] γὰρ ὕστερον γίνεται
27 δῆλον [i] πῶς ἦν πρᾶξαι βέλτιον, πρότερον δὲ ἄδηλον. Ἄλ-
λος, ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις,
ἅμα σκοπεῖν· οἷον Ξενοφάνης Ἐλεάταις ἐρωτῶσιν εἰ [k] θύωσι
τῇ Λευκοθέᾳ καὶ [k] θρηνῶσιν, ἢ μή, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν
28 [l] ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δ’ ἄνθρωπον, μὴ θύειν. Ἄλ-
λος τόπος τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖ-
σθαι, οἷον ἐν τῇ Καρκίνου Μηδείᾳ οἱ μὲν κατηγοροῦσιν ὅτι

[t] μὲν om. Q.Y^b.Z^b. [v] με om. A^c. [w] πολλὰ Y^b.Z^b. [x] διαβεβλημένοις Q.Y^b.Z^b. [y] ἢ] μὴ A^c. [z] διαβεβλημένης τινὸς πρὸς τὸν A^c. [a] θεοδέκτω Y^b.Z^b.A^c. [b] τε] δὲ A^c. [c] ἐγγεγραμμένους Q. [d] ἄλλως om. Q.Y^b.Z^b. [e] ᾗ ἐνδέχεται] ἧι ἐνδέχεται A^c. [f] πέπρακεν A^c. [g] δὲ] γὰρ Q.Y^b.Z^b. [h] γὰρ τοῦτο γίνεται ὕστερον Q.Y^b.Z^b. [i] πῶς—ἄδηλον om. A^c. [k] θύουσι et θρηνοῦσιν Q.Y^b.Z^b. [l] ὑπολαμβάνειν Q.

τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν, οὐ φαίνεσθαι γοῦν αὐτούς· ἥμαρτε γὰρ ἡ Μήδεια περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν παίδων· ἡ δ' ἀπολογεῖται ὅτι οὐκ ἂν τοὺς παῖδας ἀλλὰ τὸν Ἰάσονα ἂν ἀπέκτεινεν· τοῦτο γὰρ ἥμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα, εἴπερ καὶ θάτερον ἐποίησεν. Ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος [m] καὶ τὸ εἶδος ὅλη ἡ [n] πρότερον Θεοδώρου τέχνη. Ἄλλος 29
ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, οἷον ὡς [o] ὁ Σοφοκλῆς

σαφῶς Σιδηρὼ καὶ φοροῦσα τοὔνομα,

καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν, καὶ ὡς Κόνων Θρασύβουλον θρασύβουλον ἐκάλει, καὶ [p] Ἡρόδικος Θρασύμαχον "αἰεὶ θρασύμαχος εἶ," καὶ Πῶλον "αἰεὶ [q] σὺ πῶλος εἶ," καὶ Δράκοντα τὸν νομοθέτην, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι ἀλλὰ δράκοντος· χαλεποὶ γάρ. Καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἑκάβη εἰς τὴν Ἀφροδίτην

καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης [r] ἄρχει θεᾶς.

Καὶ ὡς Χαιρήμων

Πενθεὺς ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος.

[s] Εὐδοκιμεῖ δὲ [t] μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ τῶν 30
ἀποδεικτικῶν διὰ τὸ συναγωγὴν μὲν ἐναντίων εἶναι ἐν μικρῷ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα, παράλληλα δὲ φανερὰ εἶναι τῷ ἀκροατῇ μᾶλλον. Πάντων δὲ καὶ τῶν ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν [v] συλλογισμῶν θορυβεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα ὅσα [w] ἀρχόμενα προορῶσι μὴ [x] τῷ ἐπιπολῆς εἶναι (ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' [y] αὑτοῖς χαίρουσι προαισθανόμενοι), καὶ ὅσων τοσοῦτον ὑστερίζουσιν ὥσθ' ἅμα εἰρημένων γνωρίζειν.

Ἐπεὶ δ' ἐνδέχεται τὸν μὲν εἶναι συλλογισμόν, τὸν δὲ μὴ 24
εἶναι μὲν φαίνεσθαι δέ, ἀνάγκη καὶ ἐνθύμημα τὸ μὲν εἶναι [z] ἐνθύμημα, τὸ δὲ μὴ εἶναι φαίνεσθαι δέ, ἐπείπερ τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός τις. Τόποι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυμη- 2

[m] καὶ ante τοῦ Q.Y^b.Z^b. [n] προτέρα Q.Y^b.Z^b. [o] ὁ om. Z^b. [p] ἡρόδικος ὁ θρασύμαχον A^c. [q] σὺ om. Q. [r] ἄρχεις θεά Y^b.Z^b, γὰρ ἄρχεις θεά Q. [s] εὐδοκιμεῖν Z^b. et pr. Y^b. [t] καλὸν A^c. [v] συλλόγων Y^b. [w] ἀρχόμενοι Q.Y^b.Z^b.A^c. [x] τῷ om. A^c. [y] ἑαυτοῖς Q.Y^b.Z^b. [z] ἐνθύμημα ante φαίνεσθαι A^c.

μάτων εἷς μὲν ὁ παρὰ τὴν λέξιν, καὶ τούτου ἓν μὲν μέρος, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς, τὸ μὴ συλλογισάμενον [a] συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν, οὐκ [b] ἄρα τὸ καὶ τό, ἀνάγκη [c] ἄρα τὸ καὶ τό. [d] Καὶ τὸ τοῖς ἐνθυμήμασι τὸ [e] συνεστραμμένως καὶ ἀντικειμένως εἰπεῖν φαίνεται ἐνθύμημα· ἡ γὰρ τοιαύτη λέξις χώρα ἐστὶν ἐνθυμήματος. Καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέγειν [f] χρήσιμον τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέγειν, ὅτι τοὺς μὲν ἔσωσε, τοῖς δ' [g] ἑτέροις ἐτιμώρησε, τοὺς δ' Ἕλληνας ἠλευθέρωσεν· ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων ἐξ ἄλλων ἀπεδείχθη, συντεθέντων δὲ φαίνεται καὶ ἐκ τούτων τι γίγνεσθαι. Ἓν δὲ τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, [h] ὡς τὸ φάναι σπουδαῖον εἶναι [i] μῦν, ἀφ' οὗ γ' ἐστὶν ἡ τιμιωτάτη πασῶν τελετή· τὰ γὰρ μυστήρια πασῶν τιμιωτάτη τελετή. Ἢ εἴ [k] τις κύνα ἐγκωμιάζων τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ συμπαραλαμβάνει ἢ τὸν Πᾶνα, ὅτι Πίνδαρος [l] ἔφησεν

ὦ μάκαρ, ὅντε μεγάλας θεοῦ κύνα παντοδαπὸν καλέουσιν Ὀλύμπιοι.

Ἢ ὅτι τὸ μηδένα εἶναι [m] κύνα ἀτιμότατόν ἐστιν, ὥστε [n] τὸ κύνα δῆλον ὅτι τίμιον. Καὶ τὸ κοινωνικὸν φάναι τὸν Ἑρμῆν εἶναι μάλιστα τῶν θεῶν· μόνος γὰρ καλεῖται κοινὸς Ἑρμῆς. Καὶ τὸ τὸν λόγον εἶναι σπουδαιότατον, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες οὐ χρημάτων ἀλλὰ [o] λόγου εἰσὶν ἄξιοι· τὸ γὰρ λόγου ἄξιον
3 οὐχ ἁπλῶς λέγεται. Ἄλλος τὸ διῃρημένον [p] συντιθέντα λέγειν ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦντα· ἐπεὶ γὰρ [q] ταὐτὸν δοκεῖ εἶναι οὐκ ὂν ταὐτὸν πολλάκις, ὁπότερον χρησιμώτερον, τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Ἔστι δὲ τοῦτο Εὐθυδήμου λόγος. Οἷον [r] τὸ εἰδέναι ὅτι τριήρης ἐν Πειραιεῖ ἐστίν· [s] ἕκαστον γὰρ οἶδεν. Καὶ τὸν τὰ στοιχεῖα ἐπιστάμενον ὅτι τὸ ἔπος οἶδεν· τὸ γὰρ ἔπος τὸ αὐτό ἐστιν. Καὶ ἐπεὶ τὸ δὶς τοσοῦτον νοσῶδες, μηδὲ

[a] συμπερασματικὸν Q.Zb. [b] ἄρα] ἔστι Q.Yb.Zb. [c] ἄρα] ἔστι Yb.Zb, ἄρα ἔστι Q. [d] καὶ τὸ] τὸ γὰρ Q. [e] συνεστραμμένον Ac. [f] χρησμὸν Ac. [g] ἡμετέροις Q.Yb.Zb. [h] ὡς om. Ac. [i] μῦν om. Yb. [k] τις τὸν κύνα Q.Yb.Zb. [l] ἔφη iidem. [m] κύν' Ac. [n] τὸ κῦνα Q, τὸν κύνα Yb, τὸ κοινὰ Zb, τὸν κύν' ἃ Ac. [o] λόγου εἰσὶν] λόγων εἰσὶν Yb. [p] συντεθέντα Q. [q] ταὐτὸ Q.Ac. [r] τὸ om. Q. [s] ἕκαστος Q.

τὸ ἓν φάναι ὑγιεινὸν εἶναι· ἄτοπον γὰρ εἰ τὰ δύο ἀγαθὰ ἓν κακόν ἐστιν. Οὕτω μὲν οὖν ἐλεγκτικόν, ὧδε δὲ [t] δεικτικόν· οὐ γάρ ἐστιν ἓν ἀγαθὸν δύο κακά. Ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλογιστικός. Πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, ὅτι τριάκοντα τυράννους κατέλυσεν· συντίθησι γάρ. Ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν.

Δίκαιόν ἐστιν, [v] ἥ τις ἂν κτείνῃ πόσιν,

ἀποθνήσκειν ταύτην, καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν· οὐκοῦν καὶ [w] ταῦτα πέπρακται· [x] συντεθέντα γὰρ ἴσως οὐκέτι δίκαιον. Εἴη δ' ἂν καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν· [y] ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ὑπὸ τίνος. Ἄλλος δὲ τόπος τὸ δεινώσει κατασκευ- 4 άζειν ἢ ἀνασκευάζειν. Τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν μὴ δείξας [z] ὅτι ἐποίησεν, αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα· ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι ἢ ὡς οὔτε πεποίηκεν, ὅταν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων αὔξῃ, ἢ ὡς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν [a] ὀργίζηται. Οὔκουν ἐστὶν ἐνθύμημα· παραλογίζεται γὰρ ὁ ἀκροατὴς ὅτι [b] ἐποίησεν ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ δεδειγμένου. Ἄλλος τὸ ἐκ ση- 5 μείου· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο. Οἷον εἴ τις λέγοι "ταῖς πόλεσι συμφέρουσιν οἱ [c] ἐρῶντες· ὁ γὰρ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τύραννον Ἵππαρχον." Ἢ εἴ τις λέγοι [d] ὅτι κλέπτης Διονύσιος· πονηρὸς γάρ· ἀσυλλόγιστον γὰρ [e] καὶ τοῦτο· οὐ γὰρ πᾶς πονηρὸς κλέπτης, ἀλλ' ὁ κλέπτης πᾶς πονηρός. Ἄλλος διὰ τὸ συμ- 6 βεβηκός, οἷον ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς, ὅτι ἐβοήθησαν διατραγόντες τὰς νευράς. Ἢ εἴ τις φαίη τὸ ἐπὶ δεῖπνον κληθῆναι τιμιώτατον· διὰ γὰρ τὸ μὴ κληθῆναι [f] ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τενέδῳ· ὁ δ' ὡς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισεν, συνέβη δὲ τοῦτο [g] ἐπὶ τοῦ μὴ κληθῆναι. Ἄλλος τὸ παρὰ [h] τὸ ἑπόμενον, οἷον ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι 7 μεγαλόψυχος· ὑπεριδὼν [i] γὰρ τὴν πολλῶν ὁμιλίαν ἐν τῇ Ἴδῃ

[t] post δεικτικόν Q.Y[b].Z[b]. ἐστιν. [v] εἴ Q.Y[b].Z[b].A[c]. [w] καὶ etiam post ταῦτα Q.Y[b].Z[b].A[c]. [x] συντιθέντα Q.Y[b].Z[b]. [y] ἀφαιρεῖ A[c]. [z] ὃ ἐποίει Q. [a] ὅρσηι A[c]. [b] ἐποίει ἢ οὐκ ἐποίει Q. [c] ἔρωτες Z[b]. [d] ὅτι om. Y[b]. [e] καὶ] δὴ A[c]. [f] ὁ om. Q. [g] ἐπὶ] διὰ τὸ ἐπὶ A[c]. [h] τὸ alterum om. Y[b]. [i] γὰρ] δὲ Y[b].Z[b].A[c].

διέτριβε καθ' αὑτόν· ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ
[k]οὗτος μεγαλόψυχος [l]δόξειεν ἄν. Καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς
καὶ νύκτωρ πλανᾶται, μοιχός· [m]τοιοῦτοι γάρ. Ὅμοιον δὲ
καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς οἱ πτωχοὶ καὶ ᾄδουσι καὶ ὀρχοῦνται,
καὶ ὅτι τοῖς φυγάσιν [n]ἔξεστιν [o]οἰκεῖν ὅπου ἂν [p]θέλωσιν·
[q]ὅτι γὰρ τοῖς δοκοῦσιν εὐδαιμονεῖν ὑπάρχει ταῦτα, καὶ οἷς
[r]ταῦτα ὑπάρχει, δόξαιεν ἂν εὐδαιμονεῖν. Διαφέρει δὲ τῷ
8 πῶς· διὸ καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐμπίπτει. Ἄλλος παρὰ τὸ
ἀναίτιον ὡς αἴτιον, οἷον τῷ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγονέναι· τὸ
γὰρ μετὰ τοῦτο ὡς διὰ τοῦτο λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ
ἐν ταῖς πολιτείαις, οἷον [s]ὡς ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους
πολιτείαν πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη
9 ὁ πόλεμος. Ἄλλος παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πότε καὶ πῶς,
οἷον ὅτι δικαίως Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὴν Ἑλένην· αἵρεσις
γὰρ [t]αὐτῇ ἐδόθη παρὰ τοῦ πατρός. Οὐ γὰρ ἀεὶ ἴσως, ἀλλὰ
τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ μέχρι τούτου κύριος. Ἢ εἴ
τις φαίη τὸ τύπτειν τοὺς ἐλευθέρους ὕβριν εἶναι· οὐ γὰρ
10 πάντως, ἀλλ' ὅταν ἄρχῃ χειρῶν ἀδίκων. Ἔτι ὥσπερ ἐν τοῖς
ἐριστικοῖς, παρὰ τὸ ἁπλῶς καὶ μὴ ἁπλῶς, [v]ἀλλά τι, γίγνε-
ται φαινόμενος συλλογισμός· οἷον ἐν μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς,
ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὂν ὄν· ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν [w]μὴ ὄν. Καὶ ὅτι
ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον· ἔστι γὰρ ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον
ὅτι ἄγνωστον. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἐστὶ φαινό-
μενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἁπλῶς εἰκός, ἀλλά τι εἰκός.
Ἔστι δὲ τοῦτο [x]οὐ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγάθων λέγει

τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα.

Γίγνεται γὰρ [y]τὸ παρὰ τὸ εἰκός, ὥστε εἰκὸς καὶ τὸ παρὰ τὸ
εἰκός. Εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ μὴ εἰκὸς εἰκός. Ἀλλ' οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν τὸ κατὰ τί καὶ

[k] οὗτοι μεγαλόψυχοι $Z^b.A^c$. [l] δόξαιεν $Q.Z^b.A^c$. [m] τοιούτοις ἄρα A^c, τοιοῦτός ἐστιν $Y^b.Z^b$, ὁ τοιοῦτός ἐστιν Q. [n] ἔνεστιν Z^b. [o] οἰκῆσαι Q. [p] ἐθέλωσιν Y^b. [q] ὅπου $Q.Y^b.Z^b$. [r] ὑπάρχει ταῦτα iidem. [s] ὡς om. Q. [t] αὕτη Q. [v] ἄλλό A^c. [w] μὴ ὄν] μὴ ὂν ὂν Q. [x] οὐ om. Q. [y] τὸ post γὰρ om. Q.

πρὸς τί καὶ πῇ οὐ [z] προστιθέμενα ποιεῖ τὴν συκοφαντίαν, καὶ
ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκὸς εἶναι μὴ ἁπλῶς ἀλλά τι εἰκός. Ἔστι 11
δ' [a] ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη· ἄν τε
γὰρ μὴ ἔνοχος ᾖ τῇ αἰτίᾳ, οἷον ἀσθενὴς ὢν [b] αἰκίας [c] φεύγῃ·
οὐ γὰρ εἰκός· [c] κἂν ἔνοχος ὤν, [d] οἷον [e] ἂν ἰσχυρὸς ὤν· οὐ γὰρ
εἰκός, ὅτι εἰκὸς ἔμελλε δόξειν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων· ἢ γὰρ ἔνοχον ἀνάγκη ἢ μὴ ἔνοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ·
φαίνεται μὲν οὖν ἀμφότερα εἰκότα, ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰκός, τὸ
δὲ οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. Καὶ τὸ τὸν ἥττω [f] δὲ
λόγον κρείττω ποιεῖν τοῦτ' ἐστίν. Καὶ ἐντεῦθεν [g] δικαίως
ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι τὸ Πρωταγόρου ἐπάγγελμα· ψεῦ-
δός τε γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ φαινόμενον, καὶ ἐν
οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ. Καὶ περὶ μὲν
ἐνθυμημάτων καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων εἴρηται.

Περὶ δὲ [h] λύσεως ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων εἰπεῖν. 25
Ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον ἢ ἔνστασιν [i] ἐνεγκόντα.
Τὸ μὲν οὖν ἀντισυλλογίζεσθαι δῆλον ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων 2
ἐνδέχεται [k] ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων,
δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν. Αἱ δ' ἐνστάσεις 3
φέρονται καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, τετραχῶς· ἢ γὰρ
[l] ἐξ ἑαυτοῦ ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τῶν κεκρι-
μένων. Λέγω δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ μέν, οἷον εἰ περὶ [m] ἔρωτος εἴη τὸ 4
ἐνθύμημα ὡς σπουδαῖος, ἡ ἔνστασις διχῶς· ἢ γὰρ καθόλου
εἰπόντα ὅτι πᾶσα ἔνδεια πονηρόν, ἢ κατὰ μέρος ὅτι οὐκ ἂν
ἐλέγετο [n] Καύνιος ἔρως, εἰ μὴ ἦσαν καὶ πονηροὶ ἔρωτες. Ἐπὶ 5
δὲ τοῦ ἐναντίου ἔνστασις φέρεται, οἷον εἰ τὸ ἐνθύμημα ἦν ὅτι
[o] ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντας τοὺς φίλους εὖ [p] ποιεῖ, ἀλλ' οὐδ' ὁ
μοχθηρὸς κακῶς. Ἐπὶ δὲ τῶν [q] ὁμοίων, εἰ ἦν τὸ ἐνθύμημα 6

[z] προστιθέμεθα Z^b. [a] ἐκ τούτου] τοῦτο A^c, τούτου Q.Y^b.Z^b. [b] αἰκίαν Q. [c] φεύγει et καὶ Q.Y^b.Z^b. [d] οἷον om. Q. [e] ἂν ἰσχυρὸς] ἀνίσχυρος A^c. [f] δὲ om. Q.Y^b.Z^b. [g] δικαίως] δὲ δικαίως Q.Y^b.Z^b. [h] λύσεων Y^b.Z^b, τῶν λύσεων Q. [i] ἐνεγκόντι Z^b. [k] εἰπεῖν Q. [l] ἐξ] γε A^c. [m] ἔρωτα Y^b.Z^b. [n] κάννικος A^c, κάλλιστος ἢ κάκιστος Q.Y^b.Z^b. [o] ὁ om. Q.Y^b.Z^b. [p] ποιεῖν Q. [q] ὁμοίων] ἐναντίων pr. Y^b.

ὅτι οἱ κακῶς πεπονθότες ἀεὶ μισοῦσιν, ὅτι ἀλλ' οὐδ' οἱ εὖ
7 πεπονθότες ἀεὶ φιλοῦσιν. Αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀπὸ τῶν γνωρί-
μων ἀνδρῶν, οἷον εἴ τις ἐνθύμημα εἶπεν ὅτι τοῖς μεθύουσι δεῖ
συγγνώμην ἔχειν, ἀγνοοῦντες γὰρ ἁμαρτάνουσιν, ἔνστασις ὅτι
οὔκουν ὁ Πιττακὸς αἰνετός· οὐ γὰρ ἂν μείζους ζημίας ἐνομο-
8 θέτησεν ἐάν τις μεθύων ἁμαρτάνῃ. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα
λέγεται ἐκ [r] τεττάρων, τὰ δὲ [r] τέτταρα ταῦτ' ἐστὶν εἰκὸς
παράδειγμα τεκμήριον σημεῖον, ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ
[s] τὸ πολὺ ἢ ὄντων ἢ δοκούντων συνηγμένα ἐνθυμήματα ἐκ
τῶν εἰκότων, τὰ δὲ δι' ἐπαγωγῆς διὰ τοῦ ὁμοίου, ἢ ἑνὸς ἢ
πλειόνων, ὅταν λαβὼν τὸ καθόλου εἶτα συλλογίσηται τὰ
κατὰ μέρος διὰ παραδείγματος, τὰ δὲ [t] δι' ἀναγκαίου καὶ
ὄντος [v] διὰ τεκμηρίου, τὰ δὲ διὰ τοῦ καθόλου ἢ [v] τοῦ ἐν μέρει
ὄντος, ἐάν τε ὂν ἐάν τε μή, διὰ σημείων, τὸ δὲ εἰκὸς οὐ τὸ
ἀεὶ ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπὶ [w] τὸ πολύ, φανερὸν ὅτι τὰ τοιαῦτα μὲν
9 τῶν ἐνθυμημάτων ἀεὶ ἔστι λύειν [x] φέροντα ἔνστασιν, ἡ δὲ
λύσις φαινομένη ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς ἀεί· οὐ γὰρ ὅτι οὐκ εἰκός,
10 λύει ὁ ἐνιστάμενος, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. Διὸ καὶ ἀεὶ ἔστι
πλεονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγοροῦντα διὰ τοῦ-
τον τὸν παραλογισμόν· ἐπεὶ [y] γὰρ ὁ μὲν κατηγορῶν δι'
εἰκότων [z] ἀποδείκνυσιν, ἔστι δὲ οὐ ταὐτὸ [a] λύσαι ἢ ὅτι οὐκ
εἰκὸς ἢ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀεὶ δ' ἔχει ἔνστασιν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ
πολύ· [b] οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκὸς ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἀναγκαῖον· [c] ὁ δὲ
κριτὴς οἴεται, ἂν οὕτως ἐλύθη, ἢ οὐκ εἰκὸς εἶναι ἢ [d] οὐχ αὐτῷ
κριτέον, παραλογιζόμενος, ὥσπερ ἐλέγομεν· οὐ γὰρ ἐκ τῶν
ἀναγκαίων δεῖ αὐτὸν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων·
τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν. Οὔκουν ἱκανὸν
ἂν λύσῃ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δεῖ λύειν ὅτι οὐκ εἰκός.
Τοῦτο δὲ συμβήσεται, ἐὰν ᾖ ἡ ἔνστασις μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ

[r] τεσσάρων et τέσσαρα Q.Yb.Zb. [s] τὸ om. Ac. [t] δι'] λίαν Ac.
[v] διὰ post ὄντος et alterum τοῦ om. Q.Yb.Zb. [w] τὸ post ἐπὶ om. Q.
[x] φέροντα] φανερόν τὰ Ac. [y] γὰρ om. Q. [z] ἐπιδείκνυσιν Yb.Zb.
[a] λύσις Q. [b] οὐ γὰρ ἂν ἦν om. Ac. [c] ὁ δὲ] ἀεὶ δ' ἔχει ἔνστασιν τὸ ὡς
ἐπὶ τὸ πολύ. εἰ δὲ Zb. [d] οὐκ αὐτῷ Q.Yb.Zb.Ac.

πολύ. Ἐνδέχεται [e] δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῷ χρόνῳ ἢ τοῖς 11
πράγμασιν, [f] κυριώτατα δέ, εἰ ἀμφοῖν· εἰ γὰρ τὰ [g] πλεον-
άκις οὕτω, τοῦτ' ἐστὶν εἰκὸς μᾶλλον. Λύεται δὲ καὶ τὰ 12
σημεῖα καὶ τὰ διὰ σημείου ἐνθυμήματα εἰρημένα, κἂν ᾖ ὑπάρ-
χοντα, ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις· ὅτι γὰρ ἀσυλλόγι-
στόν ἐστι πᾶν σημεῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. Πρὸς 13
δὲ τὰ [h] παραδειγματώδη ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα· ἐάν τε
γὰρ ἔχωμέν τι, οὐχ οὕτω λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἢ καὶ
[i] τὰ πλείω ἢ πλεονάκις ἄλλως· ἐὰν δὲ καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ
πλεονάκις, οὕτω [k] μαχετέον, ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον ἢ
οὐχ ὁμοίως ἢ διαφοράν γέ τινα ἔχει. Τὰ δὲ τεκμήρια καὶ 14
τεκμηριώδη ἐνθυμήματα κατὰ μὲν τὸ ἀσυλλόγιστον οὐκ
[l] ἔσται λύσαι (δῆλον δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν),
λείπεται δ' ὡς [m] οὐχ ὑπάρχει τὸ λεγόμενον δεικνύναι. Εἰ
δὲ φανερὸν καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ὅτι τεκμήριον, ἄλυτον ἤδη
γίγνεται τοῦτο· πάντα γὰρ γίγνεται [n] ἀποδείξει ἤδη φα-
νερά.

Τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοιχεῖον· 26
τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον· ἔστι γὰρ στοι-
χεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ ἐνθυμήματα ἐμπίπτει. Τὸ δ'
αὔξειν καὶ μειοῦν ἐστὶν [o] ἐνθυμήματα πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι μέγα
ἢ μικρόν, [p] ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον
καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν. Ταῦτα δ' ἐστὶ πάντα περὶ ἃ οἱ συλ- 2
λογισμοὶ καὶ τὰ ἐνθυμήματα· ὥστ' εἰ μηδὲ τούτων ἕκαστον
ἐνθυμήματος τόπος, οὐδὲ τὸ αὔξειν [q] καὶ μειοῦν. Οὐδὲ τὰ 3
λυτικὰ ἐνθυμήματα εἶδός τι ἐστὶν [r] ἄλλο τῶν κατασκευαστι-
κῶν· δῆλον γὰρ ὅτι λύει μὲν [s] ἢ δείξας ἢ ἔνστασιν ἐνεγκών,
ἀνταποδεικνύουσι δὲ τὸ ἀντικείμενον, οἷον εἰ ἔδειξεν ὅτι γέ-
γονεν, οὗτος ὅτι οὐ γέγονεν, εἰ δ' ὅτι οὐ γέγονεν, οὗτος ὅτι

[e] δὲ] γὰρ Q. [f] κυριώτατον Q.Y^b.Z^b. [g] πλειονάκις A^c. [h] παρα-δείγματα Q.Z^b. et pr. Y^b. [i] τὰ] εἰ τὰ rc. Y^b, om. A^c. [k] μαχητέον Q.Y^b, μάχεται ὃν A^c. [l] ἔστι Y^b. [m] οὐχ om. Q.Y^b.Z^b.A^c. [n] ἀπό-δειξις A^c. [o] ἐνθυμήματος corr. Y^b. [p] ὥσπερ om. Y^b. [q] καὶ τὸ μει-οῦν Z^b. [r] ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν om. A^c. [s] ἢ ὁ δείξας Y^b.Z^b.A^c.

γέγονεν. Ὥστε αὕτη μὲν οὐκ ἂν εἴη ἡ διαφορά· τοῖς αὐτοῖς
γὰρ χρῶνται ἀμφότεροι· ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ ἔστιν, ἐνθυμή-
4 ματα φέρουσιν· ἡ δ' ἔνστασις οὐκ ἔστιν ἐνθύμημα, ἀλλὰ
καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς τὸ εἰπεῖν δόξαν τινὰ [t] ἐξ ἧς ἔσται
5 δῆλον ὅτι οὐ συλλελόγισται ἢ ὅτι ψεῦδός τι εἴληφεν. Ἐπεὶ
δὲ [v] δὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον,
ὑπὲρ μὲν [w] παραδειγμάτων καὶ γνωμῶν καὶ ἐνθυμημάτων καὶ
ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν τε [x] εὐπορήσομεν καὶ ὡς
[y] αὐτὰ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν τοσαῦτα, λοιπὸν δὲ [z] διελθεῖν
περὶ λέξεως καὶ τάξεως.

[a] Γ.

[b] 1 Ἐπειδὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λό-
γον, ἓν μὲν ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται, δεύτερον δὲ περὶ τὴν
λέξιν, τρίτον δὲ πῶς χρὴ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου, περὶ μὲν
τῶν πίστεων εἴρηται, καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ τριῶν [c] εἰσί, καὶ
ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα· ἢ γὰρ τῷ αὐτοί τι
πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιούς τινας ὑπολαμβάνειν
τοὺς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖχθαι πείθονται πάντες. Εἴρη-
ται δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, πόθεν δεῖ πορίζεσθαι· ἔστι γὰρ
2 τὰ μὲν εἴδη τῶν ἐνθυμημάτων, τὰ δὲ τόποι. Περὶ δὲ τῆς
λέξεως ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ
λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὡς δεῖ εἰπεῖν, καὶ συμβάλλε-
3 ται πολλὰ πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον. Τὸ μὲν
οὖν πρῶτον ἐζητήθη κατὰ φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον, αὐτὰ
τὰ πράγματα ἐκ τίνων ἔχει [d] τὸ πιθανόν· δεύτερον δὲ τὸ
ταῦτα τῇ λέξει διαθέσθαι· τρίτον δὲ τούτων, ὃ δύναμιν μὲν
ἔχει μεγίστην, οὔπω δ' ἐπικεχείρηται, τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν.
Καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ [e] ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν·
ὑπεκρίνοντο γὰρ [f] αὐτοὶ τὰς τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶ-

[t] ἐξ ἧς] ἑξῆς Z^b.A^c. [v] δὴ om. Q.Y^b.Z^b. [w] παραδείγματος Q.Y^b. [x] ἀπορήσομεν Z^b. [y] αὐτὴν Q.Y^b.Z^b. [z] διεξελθεῖν Z^b. [a] Γ] titulum om. Y^b. et continuo tenore Z^b. continuat tenorem etiam N^a, qui in margine cum Q. ἐντεῦθεν ἄρχονται λατῖνοι τοῦ τρίτου τῶν ῥητορικῶν ἀριστοτέλους βιβλίων. [b] ἐπεὶ δὲ Q. [c] ἐστί Q.Y^b.Z^b. [d] τὸ πιθανόν —ἔχει om. Q. [e] κωμῳδίαν Q. [f] αὐτοῖς A^c, αὐτὰς Z^b.

τον. Δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον
ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν· ὅπερ ἕτεροί τινες ἐπραγμα-
τεύθησαν καὶ Γλαύκων ὁ Τήϊος. Ἔστι δὲ αὐτὴ μὲν ἐν τῇ 4
φωνῇ, [g] πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος, οἷον
πότε μεγάλῃ καὶ πότε μικρᾷ καὶ [h] πότε μέσῃ, καὶ πῶς τοῖς
τόνοις, οἷον ὀξείᾳ καὶ βαρείᾳ καὶ μέσῃ, καὶ ῥυθμοῖς τίσι πρὸς
ἕκαστον. Τρία γάρ ἐστι περὶ [i] ὧν σκοποῦσιν· ταῦτα δ' ἐστὶ
μέγεθος ἁρμονία ῥυθμός. Τὰ μὲν οὖν ἆθλα σχεδὸν ἐκ τῶν
ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσιν, καὶ καθάπερ ἐκεῖ μεῖζον δύνανται
[k] νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς
ἀγῶνας διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν. Οὔπω δὲ σύγκει- 5
ται τέχνη περὶ αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀψὲ προ-
ῆλθεν· καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβανόμενον.
Ἀλλ' [l] ὅλης οὔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν
ῥητορικήν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὡς [m] ἀναγκαίου τὴν ἐπι-
μέλειαν ποιητέον, ἐπεὶ τό γε δίκαιον μηδὲν πλείω ζητεῖν περὶ
τὸν λόγον ἢ ὡς μήτε λυπεῖν μήτε εὐφραίνειν· δίκαιον γὰρ
αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι τοῖς πράγμασιν, ὥστε τἆλλα ἔξω τοῦ
ἀποδεῖξαι [n] περίεργά ἐστιν· ἀλλ' ὅμως μέγα [o] δύναται, καθά-
περ εἴρηται, διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν. Τὸ μὲν οὖν 6
τῆς λέξεως [p] ὅμως ἔχει τι μικρὸν ἀναγκαῖον ἐν πάσῃ διδασκα-
λίᾳ· διαφέρει γάρ τι πρὸς τὸ δηλῶσαι ὡδὶ ἢ ὡδὶ εἰπεῖν· οὐ
μέντοι τοσοῦτον, ἀλλ' ἅπαντα φαντασία ταῦτ' ἐστὶ καὶ πρὸς
τὸν ἀκροατήν· διὸ οὐδεὶς οὕτω γεωμετρεῖν διδάσκει. Ἐκείνη 7
μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ ταὐτὸ [q] ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ, ἐγκεχειρή-
κασι δὲ ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τινές, οἷον [r] Θρασύμαχος
ἐν τοῖς ἐλέοις· καὶ ἔστι φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι, καὶ
ἀτεχνότερον, περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχνον. Διὸ καὶ τοῖς τοῦτο
δυναμένοις γίνεται πάλιν ἆθλα, καθάπερ καὶ [s] τοῖς κατὰ τὴν
ὑπόκρισιν ῥήτορσιν· οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύ-

[g] πῶς] πῶς δὲ Ac. [h] πότε om. Q.Zb.Ac. [i] ὧν] ἃ Ac. [k] νῦν om. Q.Yb.Zb. [l] ὅλως Q. [m] ἀναγκαῖον Q. [n] περιεργία Ac. [o] δύνανται Q. [p] ὅμως om. Q.Yb.Zb. [q] ποιεῖ Q. [r] θεόμαχος Q. [s] τοῖς om. Q.

8 ουσι διὰ τὴν λέξιν ἢ διὰ τὴν [t] διάνοιαν. Ἤρξαντο μὲν οὖν
κινῆσαι τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκεν, οἱ ποιηταί· τὰ γὰρ ὀνό-
ματα μιμήματά ἐστιν, ὑπῆρξε δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων [v] μιμη-
τικώτατον τῶν μορίων ἡμῖν· διὸ καὶ αἱ τέχναι συνέστησαν, ἥ
9 τε ῥαψῳδία καὶ ἡ ὑποκριτικὴ καὶ ἄλλαι γε. Ἐπεὶ δ' οἱ
ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι
τήνδε [w] τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις,
οἷον ἡ Γοργίου. Καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς
τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα. Τοῦτο δ' οὐκ
ἔστιν, ἀλλ' ἑτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστίν. Δηλοῖ
δὲ τὸ συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ [x] οἱ τὰς τραγῳδίας ποιοῦντες ἔτι
χρῶνται τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν [y] τετρα-
μέτρων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησαν διὰ τὸ τῷ λόγῳ τοῦτο
τῶν μέτρων ὁμοιότατον εἶναι τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τῶν ὀνο-
μάτων [z] ἀφείκασιν ὅσα [a] παρὰ τὴν διάλεκτόν ἐστιν, οἷς δ' οἱ
πρῶτον ἐκόσμουν, καὶ ἔτι [b] νῦν οἱ τὰ ἑξάμετρα ποιοῦντες,
[z] ἀφείκασιν· διὸ γελοῖον μιμεῖσθαι τούτους οἳ αὐτοὶ οὐκέτι
10 χρῶνται ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ. Ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ἅπαντα
ὅσα περὶ λέξεως ἔστιν εἰπεῖν, ἀκριβολογητέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα
περὶ τοιαύτης οἵας λέγομεν. Περὶ δ' ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς
περὶ ποιητικῆς.

2 Ἔστω οὖν ἐκεῖνα τεθεωρημένα, καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ
σαφῆ εἶναι· σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος, [c] ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ
ποιήσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον· καὶ μήτε ταπεινὴν μήτε ὑπὲρ τὸ
ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν· ἡ γὰρ ποιητικὴ ἴσως οὐ ταπεινή,
2 ἀλλ' οὐ πρέπουσα λόγῳ. Τῶν δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων
σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια, μὴ ταπεινὴν δὲ ἀλλὰ κεκοσμημένην
τἆλλα ὀνόματα ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· τὸ γὰρ
[d] ἐξαλλάξαι ποιεῖ φαίνεσθαι σεμνοτέραν· [e] ὥσπερ γὰρ πρὸς
τοὺς ξένους οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ

[t] ἔννοιαν Q. [v] μιμητικωτάτη Q.Y^b.Z^b. [w] τὴν om. A^c. [x] οἱ om. Q. [y] τετραμμένων Y^b. [z] utrobique ἀφίκασιν A^c, ἀφήκασιν Z^b. [a] περὶ Z^b. [b] νῦν οἱ] καὶ νῦν εἰς Q.Y^b.Z^b. [c] ἐὰν] ὡς ἐὰν A^c. [d] ἐξαλαπάξαι Q.Y^b.Z^b.A^c. [e] ὅπερ Y^b.

πάσχουσι καὶ [f]πρὸς τὴν λέξιν. Διὸ δεῖ ποιεῖν ξένην τὴν 3
διάλεκτον· [g]θαυμασταὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν, ἡδὺ δὲ τὸ
θαυμαστόν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μέτρων πολλά τε ποιεῖ τοῦ-
το, καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ· πλέον γὰρ ἐξέστηκε περὶ ἃ καὶ περὶ
οὓς ὁ λόγος· ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν· ἡ
γὰρ [h]ὑπόθεσις ἐλάττων, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα, εἰ δοῦλος [i]καλλιε-
ποῖτο ἢ [k]λίαν νέος, ἀπρεπέστερον, ἢ περὶ [l]λίαν μικρῶν·
ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις ἐπισυστελλόμενον καὶ αὐξανόμενον
τὸ πρέπον. Διὸ δεῖ λανθάνειν [m]ποιοῦντας, καὶ μὴ δοκεῖν 4
λέγειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως· τοῦτο γὰρ πιθανόν,
[n]ἐκεῖνο δὲ τοὐναντίον· [n]ὡς γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα διαβάλ-
λονται, καθάπερ πρὸς τοὺς οἴνους τοὺς μεμιγμένους, καὶ οἷον
ἡ Θεοδώρου φωνὴ πέπονθε πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὑποκριτῶν·
ἡ μὲν γὰρ τοῦ λέγοντος ἔοικεν εἶναι, αἱ δ' ἀλλότριαι. Κλέ- 5
πτεται δ' εὖ, ἐάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συν-
τιθῇ· ὅπερ Εὐριπίδης ποιεῖ καὶ ὑπέδειξε πρῶτος. Ὄντων δ'
ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκεν, τῶν δὲ
ὀνομάτων τοσαῦτ' ἐχόντων εἴδη ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ
ποιήσεως, τούτων γλώτταις μὲν καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ
πεποιημένοις ὀλιγάκις καὶ ὀλιγαχοῦ χρηστέον· ὅπου δέ,
ὕστερον ἐροῦμεν. Τό τε διὰ τί εἴρηται· ἐπὶ τὸ μεῖζον γὰρ
ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος. Τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ 6
[o]μεταφορὰ μόναι [p]χρήσιμοι πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων
λέξιν. Σημεῖον δέ, ὅτι τούτοις μόνοις πάντες χρῶνται· πάν-
τες γὰρ μεταφοραῖς διαλέγονται καὶ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς
κυρίοις· ὥστε δῆλον ὡς ἂν εὖ ποιῇ τις, ἔσται [q]τε ξενικὸν καὶ
λανθάνειν ἐνδέχεται καὶ σαφηνιεῖ. Αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ῥητορι-
κοῦ λόγου ἀρετή. Τῶν δ' ὀνομάτων τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυ- 7
μίαι χρήσιμοι ([r]παρὰ ταύτας γὰρ κακουργεῖ), τῷ ποιητῇ δὲ
συνωνυμίαι. Λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα, οἷον τὸ [s]πορεύε-

[f] πρὸς om. Q. [g] θαυμαστὴ γὰρ τῶν ἀπάντων ἐστίν Q.Z[b]. [h] ὑπόρισις Z[b]. [i] καλλιεποιεῖτο Q.Z[b]. [k] νέος λίαν Z[b]. [l] λίαν om. Q.Y[b].Z[b]. [m] ποιοῦντος A[c]. [n] ἐκεῖ et ὥσπερ Q.Y[b].Z[b]. [o] μεταφοραὶ corr. Y[b]. [p] χρήσιμαι A[c]. [q] τε] τὸ Q.Y[b].Z[b]. [r] περὶ Q.Y[b].Z[b]. [s] πορεύεσθαί τε καὶ Q.Y[b].Z[b].

σθαι καὶ τὸ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις. Τί μὲν οὖν τούτων ἕκαστόν ἐστι, καὶ πόσα εἴδη μεταφορᾶς, καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις, αἱ μεταφοραί, εἴρηται, καθάπερ
8 ἐλέγομεν, ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· [t]τοσοῦτο δ' ἐν [v]λόγῳ δεῖ μᾶλλον φιλοπονεῖσθαι περὶ αὐτῶν, [w]ὅσῳ ἐξ ἐλαττόνων βοηθημάτων ὁ λόγος ἐστὶ τῶν μέτρων. Καὶ τὸ σαφὲς καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά. Καὶ λαβεῖν
9 οὐκ ἔστιν αὐτὴν παρ' ἄλλου. Δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰς μεταφορὰς ἁρμοττούσας λέγειν. Τοῦτο δ' ἔσται ἐκ τοῦ [x]ἀνάλογον· εἰ δὲ μή, ἀπρεπὲς φανεῖται διὰ τὸ παράλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι. Ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν, ὡς [y]νέῳ [z]φοινικίς, [a]οὕτω γέροντι τί· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ πρέπει ἐσθής.
10 Καὶ ἐάν τε κοσμεῖν βούλῃ, ἀπὸ [b]τῶν βελτιόνων τῶν ἐν [c]ταὐτῷ γένει φέρειν τὴν [d]μεταφοράν, ἐάν τε ψέγειν, ἀπὸ τῶν χειρόνων. Λέγω δ' οἷον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τὸ φάναι τὸν μὲν πτωχεύοντα εὔχεσθαι, τὸν δὲ εὐχόμενον πτωχεύειν, ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημένον ἐστὶ ποιεῖν· ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν [e]μητραγύρτην ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον. Ὁ δ' ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἂν [e]μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δᾳδοῦχον· ἄμφω γὰρ περὶ θεόν, ἀλλὰ τὸ μὲν τίμιον τὸ δὲ ἄτιμον. Καὶ [f]ὁ μὲν [g]διονυσοκόλακας, αὐτοὶ δ' αὑτοὺς τεχνίτας καλοῦσιν· ταῦτα δ' ἄμφω [h]μεταφορά, ἡ μὲν ῥυπαινόντων ἡ δὲ τοὐναντίον. Καὶ οἱ μὲν λῃσταὶ αὑτοὺς ποριστὰς καλοῦσι νῦν· διὸ ἔξεστι λέγειν τὸν ἀδικήσαντα μὲν ἁμαρτάνειν, τὸν δ' ἁμαρτάνοντα ἀδικῆσαι, καὶ τὸν κλέψαντα καὶ λαβεῖν καὶ πορθῆσαι. Τὸ δὲ ὡς ὁ Τήλεφος Εὐριπίδου φησί,

κώπας ἀνάσσειν, καὶ ἀποβὰς εἰς Μυσίαν

[t] τοσοῦτον Y[b].Z[b], οὕτω Q. [v] λόγοις Q.Z[b]. et pr. Y[b]. [w] ὅσον Q.Y[b].Z[b]. [x] ἀναλόγου Q.Z[b]. [y] νέοι A[c]. [z] φοινικίς corr. Y[b], φοίνικες A[c], φοινικές Q.Z[b]. [a] οὐ τῶι γέροντι· οὐ A[c]. [b] τοῦ βελτίονος A[c]. [c] ταὐτῷ] τῶ Q.Y[b].Z[b]. [d] διαφοράν Z[b]. [e] μιτραγύρτην utrobique Q. [f] ὁ] οἱ Q.Y[b].Z[b]. [g] διονυσοκόλακες Z[b]. [h] μεταφοραί Y[b].Z[b].

ἀπρεπές, ὅτι [i] μεῖζον τὸ ἀνάσσειν ἢ κατ' ἀξίαν· οὐ κέκλεπται οὖν. Ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία, ἐὰν μὴ [k] ἡδείας 11 ᾖ σημεῖα φωνῆς, οἷον Διονύσιος προσαγορεύει ὁ χαλκοῦς ἐν τοῖς ἐλεγείοις

[l] κραυγὴν Καλλιόπης

τὴν ποίησιν, ὅτι ἄμφω [m] φωναί· φαύλη δὲ ἡ μεταφορὰ ταῖς ἀσήμοις φωναῖς. Ἔτι δὲ οὐ πόρρωθεν [n] δεῖ, ἀλλ' ἐκ τῶν 12 συγγενῶν καὶ τῶν [o] ὁμοειδῶν μεταφέρειν τὰ ἀνώνυμα ὠνομασμένως, ὃ λεχθὲν δῆλόν ἐστιν ὅτι συγγενές, οἷον ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι

Ἄνδρ' εἶδον [p] πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα·

ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος, ἔστι δ' ἄμφω πρόσθεσίς τις· κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς [q] σικύας προσβολήν. Καὶ ὅλως ἐκ τῶν εὖ ᾐνιγμένων ἔστι μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιεικεῖς· μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται, ὥστε δῆλον ὅτι εὖ μετενήνεκται. Καὶ ἀπὸ καλῶν· κάλλος δὲ ὀνόματος τὸ μέν, ὥσπερ Λι- 13 κύμνιος λέγει, ἐν τοῖς ψόφοις ἢ τῷ σημαινομένῳ, καὶ αἶσχος δὲ ὡσαύτως. Ἔτι δὲ τρίτον, ὃ λύει τὸν σοφιστικὸν λόγον· οὐ γὰρ [r] ὡς ἔφη Βρύσων οὐθένα αἰσχρολογεῖν, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε ἀντὶ τοῦ τόδε εἰπεῖν· τοῦτο γάρ ἐστι ψεῦδος· ἔστι γὰρ ἄλλο ἄλλου κυριώτερον καὶ ὡμοιωμένον μᾶλλον καὶ οἰκειότερον τῷ ποιεῖν τὸ πρᾶγμα πρὸ ὀμμάτων. Ἔτι οὐχ ὁμοίως [s] ἔχον σημαίνει τόδε καὶ τόδε, ὥστε καὶ οὕτως [t] ἄλλο ἄλλου κάλλιον καὶ αἴσχιον [v] θετέον· ἄμφω μὲν γὰρ τὸ καλὸν [w] καὶ τὸ αἰσχρὸν σημαίνουσιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ καλὸν ἢ οὐχ ᾗ αἰσχρόν· ἢ ταῦτα μέν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἧττον. Τὰς δὲ μεταφορὰς ἐντεῦθεν οἰστέον, ἀπὸ καλῶν ἢ τῇ φωνῇ ἢ τῇ δυνάμει ἢ τῇ ὄψει ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει. Διαφέρει δ' εἰπεῖν, οἷον ῥοδοδάκτυλος ἠὼς μᾶλλον ἢ φοινικοδάκτυλος, ἢ ἔτι φαυλότερον ἐρυθροδάκτυλος. Καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις ἔστι μὲν 14

[i] τὸ ἀνάσσειν μεῖζον Q.Y^{b}.Z^{b}. [k] ᾖ ἡδείας Q.Y^{b}.Z^{b}. [l] κραυγὴν καὶ καλλιόπης A^{c}. [m] φαιναί Q. [n] δεῖ, ἀλλ' ἐκ τῶν] διαλέκτων A^{c}. [o] ὁμογενῶν pr. Y^{b}. [p] πυρίχαλκον Q.Y^{b}.Z^{b}.A^{c}. [q] συκίας Y^{b}.Z^{b}. [r] ὡς om. A^{c}. [s] ἔχων Q.Y^{b}.Z^{b}. [t] ἄλλου ἄλλο A^{c}. [v] θετόν Z^{b}. [w] καὶ] ἢ A^{c}.

τὰς ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι ἀπὸ φαύλου ἢ αἰσχροῦ, οἷον ὁ μητροφόντης, ἔστι δ' ἀπὸ τοῦ βελτίονος, οἷον ὁ πατρὸς ἀμύντωρ· καὶ ὁ Σιμωνίδης, ὅτε μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας τοῖς ὀρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν ὡς δυσχεραίνων εἰς ἡμιόνους ποιεῖν, ἐπεὶ δ' ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐποίησε

Χαίρετ' ἀελλοπόδων [x] θύγατρες ἵππων·

καίτοι καὶ τῶν ὄνων θυγατέρες ἦσαν. Ἔτι τὸ αὐτὸ [y] ὑποκορίζεσθαι. Ἔστι δ' ὁ ὑποκορισμός, ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ [z] ὁ Ἀριστοφάνης σκώπτει ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις, ἀντὶ μὲν χρυσίου χρυσιδάριον, ἀντὶ δ' ἱματίου ἱματιδάριον, ἀντὶ δὲ λοιδορίας λοιδορημάτιον καὶ νοσημάτιον. Εὐλαβεῖσθαι δὲ [a] δεῖ καὶ παρατηρεῖν ἐν ἀμφοῖν τὸ μέτριον.

3 Τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι [b] γίγνεται κατὰ τὴν λέξιν, ἔν τε τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν, οἷον Λυκόφρων τὸν πολυπρόσωπον οὐρανὸν τῆς μεγαλοκορύφου γῆς καὶ ἀκτὴν δὲ στενοπόρον, καὶ ὡς Γοργίας ὠνόμαζε, πτωχόμουσος κόλαξ, ἐπιορκήσαντας καὶ κατευορκήσαντας. Καὶ ὡς Ἀλκιδάμας "[c] μένους μὲν τὴν ψυχὴν πληρουμένην, [d] πυρίχρων δὲ τὴν ὄψιν γιγνομένην," καὶ "Τελεσφόρον ᾠήθη τὴν προθυμίαν αὐτῶν γενήσεσθαι," καὶ "Τελεσφόρον τὴν πειθὼ τῶν λόγων κατέστησεν," καὶ "[e] κυανόχρων τὸ τῆς [f] θαλάττης ἔδαφος·" πάντα
2 [g] γὰρ ταῦτα ποιητικὰ διὰ τὴν δίπλωσιν φαίνεται. Μία μὲν οὖν αὕτη αἰτία, μία δὲ τὸ χρῆσθαι γλώτταις, οἷον Λυκόφρων Ξέρξην [h] πέλωρον ἄνδρα, καὶ Σκίρων σίννις ἀνήρ, καὶ Ἀλκιδάμας ἄθυρμα τῇ ποιήσει, καὶ τὴν τῆς φύσεως ἀτασθα-
3 λίαν, καὶ [i] ἀκράτῳ τῆς διανοίας ὀργῇ τεθηγμένον. Τρίτον δ' ἐν τοῖς ἐπιθέτοις τὸ ἢ μακροῖς ἢ ἀκαίροις ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι· ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν, ἐν δὲ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα, τὰ δέ, ἂν ᾖ κατακορῆ, ἐξελέγχει

[x] θυγατέρες Q.Y^b.Z^b. [y] ὑπ' ὀρκίζεσθαι et ὑπόρκισμὸς A^c. [z] ὁ om. Q.Y^b.Z^b. [a] δεῖ om. Q. [b] γίνονται Q.Y^b.Z^b. [c] μένους] μὲν οὓς A^c. [d] πυρίχρουν Q. [e] κυανόχρουν Q. [f] θετταλοῦ Q, θεττάλου Y^b.Z^b. [g] ταῦτα γὰρ A^c. [h] πέλωρον] τὸν πελώριον Q.Y^b.Z^b. [i] ἀκράτωρ Q.Y^b.Z^b.

καὶ ποιεῖ φανερὸν ὅτι [k] ποίησίς ἐστιν· ἐπεὶ δεῖ γε χρῆσθαι [l] αὐτῇ· ἐξαλλάττει γὰρ τὸ εἰωθός, καὶ ξενικὴν ποιεῖ τὴν λέξιν. Ἀλλὰ δεῖ στοχάζεσθαι τοῦ μετρίου, ἐπεὶ μεῖζον ποιεῖ κακὸν τοῦ εἰκῇ λέγειν· ἡ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει τὸ εὖ, ἡ δὲ τὸ κακῶς. Διὸ τὰ Ἀλκιδάμαντος ψυχρὰ φαίνεται· οὐ γὰρ ἡδύσματι χρῆται ἀλλ' ὡς [m] ἐδέσματι τοῖς ἐπιθέτοις, οὕτω πυκνοῖς καὶ μείζοσι καὶ ἐπιδήλοις, οἷον οὐχ ἱδρῶτα ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν ἱδρῶτα, καὶ οὐκ εἰς Ἴσθμια ἀλλ' εἰς τὴν τῶν Ἰσθμίων πανήγυριν, καὶ οὐχὶ [n] νόμους ἀλλὰ [o] τοὺς τῶν πόλεων βασιλεῖς [p] νόμους, καὶ οὐ [q] δρόμῳ ἀλλὰ [r] δρομαίᾳ τῇ τῆς ψυχῆς ὁρμῇ, καὶ οὐχὶ μουσεῖον ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως [s] παραλαβὼν μουσεῖον, καὶ σκυθρωπὸν τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ χάριτος ἀλλὰ πανδήμου χάριτος δημιουργός, καὶ οἰκονόμος τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ οὐ κλάδοις ἀλλὰ [t] τοῖς τῆς ὕλης κλάδοις ἀπέκρυψεν, καὶ οὐ τὸ σῶμα παρήμπισχεν ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος αἰσχύνην, καὶ [v] ἀντίμιμον τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν (τοῦτο δ' ἅμα καὶ διπλοῦν καὶ ἐπίθετον, ὥστε ποίημα γίνεται), καὶ οὕτως [w] ἔξεδρον τὴν τῆς μοχθηρίας ὑπερβολήν. Διὸ [x] ποιητικῶς λέγοντες τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμποιοῦσι, καὶ τὸ ἀσαφὲς διὰ τὴν ἀδολεσχίαν· ὅταν γὰρ γιγνώσκοντι [y] ἐπεμβάλλῃ, διαλύει τὸ σαφὲς τῷ [z] ἐπισκοτεῖν· οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διπλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνώνυμον ᾖ καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος, οἷον τὸ χρονοτριβεῖν· ἀλλ' ἂν πολύ, πάντως ποιητικόν. Διὸ [a] χρησιμωτάτη ἡ διπλῆ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς· οὗτοι γὰρ ψοφώδεις· αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἐποποιοῖς· σεμνὸν γὰρ καὶ αὔθαδες· [b] ἡ μεταφορὰ [c] δὲ τοῖς ἰαμβείοις· τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται. Καὶ ἔτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν 4
ταῖς μεταφοραῖς γίγνεται· εἰσὶ γὰρ καὶ μεταφοραὶ ἀπρε-

[k] ποιήσεώς Q. [l] αὐτῶι A^c. [m] ἐδέσματα Z^b. [n] νόμου A^c. [o] τοὺς om. A^c. [p] νομίμους A^c. [q] δρομαῖαι Q. Z^b. [r] δρομαῖαι Q. [s] περιλαβὼν A^c. [t] τοῖς om. Q.Y^b.Z^b. [v] ἀντίμιμον γρ. Y^b, τίμιον Q.Y^b.Z^b.A^c. [w] ἐξεῦρον Q.Y^b.Z^b.A^c. [x] ποιηταὶ Q. [y] ἐπεμβάληι Q.Y^b.Z^b. [z] ἐπισκοπεῖν Q. [a] χρησιμώτατον Q.Z^b. et pr. Y^b. [b] ἡ om. Q.Y^b.Z^b. [c] δὲ om. A^c.

πεῖς, αἱ μὲν διὰ τὸ γελοῖον (χρῶνται γὰρ καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ μεταφοραῖς), αἱ δὲ διὰ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικόν· ἀσαφεῖς δέ, ἂν πόρρωθεν. Οἷον Γοργίας "χλωρὰ καὶ [d] ἔναιμα τὰ πράγματα· σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς [e] μὲν ἔσπειρας, κακῶς δὲ ἐθέρισας·" [f] ποιητικῶς γὰρ ἄγαν. Καὶ ὡς Ἀλκιδάμας τὴν φιλοσοφίαν ἐπιτείχισμα τῶν νόμων, καὶ τὴν Ὀδύσσειαν καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον, καὶ "οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων·" ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀπίθανα διὰ τὰ εἰρημένα. Τὸ δὲ Γοργίου εἰς τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ πετομένη ἀφῆκε τὸ περίττωμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· [g] εἶπε γὰρ "[h] Αἰσχρόν γε ὦ Φιλομήλα." Ὄρνιθι μὲν γάρ, εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν, παρθένῳ δὲ αἰσχρόν. Εὖ οὖν ἐλοιδόρησεν εἰπὼν ὃ ἦν, ἀλλ' οὐχ ὅ ἔστιν.

4 Ἔστι δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρόν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλέα

ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν,

εἰκών ἐστιν, [i] ὅταν δὲ "λέων ἐπόρουσε," μεταφορά· διὰ [k] γὰρ
τὸ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι, προσηγόρευσε [l] μετενέγκας λέοντα
2 τὸν Ἀχιλλέα. Χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ, ὀλιγάκις
δέ· ποιητικὸν γάρ. Οἰστέαι δὲ ὥσπερ αἱ μεταφοραί· μετα-
3 φοραὶ γάρ εἰσι διαφέρουσαι τῷ εἰρημένῳ. Εἰσὶ δ' εἰκόνες
οἷον [m] ἣν Ἀνδροτίων εἰς Ἰδριέα, ὅτι ὅμοιος τοῖς ἐκ τῶν δεσμῶν κυνιδίοις· ἐκεῖνά τε γὰρ προσπίπτοντα δάκνει, καὶ Ἰδριέα λυθέντα ἐκ τῶν δεσμῶν εἶναι χαλεπόν. Καὶ ὡς Θεοδάμας εἴκαζεν Ἀρχίδαμον Εὐξένῳ γεωμετρεῖν οὐκ ἐπισταμένῳ [n] ἐν τῷ ἀνάλογον· [o] ἔσται γὰρ καὶ [p] ὁ Εὔξενος Ἀρχίδαμος γεωμετρικός. Καὶ τὸ ἐν τῇ [q] πολιτείᾳ [r] τῇ Πλάτωνος, ὅτι οἱ τοὺς τεθνεῶτας σκυλεύοντες ἐοίκασι τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει [s] τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενα. Καὶ [t] ἡ

[d] ἄναιμα Q.Y^b.Z^b. [e] μὲν om. A^c. [f] ποιητικὸν Q. [g] ἐπεὶ A^c. [h] αἰσχρόν γε om. Q. [i] ὅτι Q.Y^b.Z^b. [k] τὸ γὰρ A^c. [l] μετενεγκὼν Q.Y^b.Z^b. [m] ἦν Y^b.Z^b. [n] ἐν τῷ] καὶ ἐκ τοῦ Q.Y^b.Z^b. [o] ἔστι Q.Y^b.Z^b. [p] ὁ] ἡ Z^b. [q] πολιτίδι A^c, πολιτεία διὰ Q.Y^b.Z^b. [r] τοῦ Q.Y^b.Z^b. [s] τῶν βαλλόντων iidem. [t] ἡ] ὡς ὁ δημοσθένης Q.Y^b.Z^b.

εἰς τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιος ναυκλήρῳ ἰσχυρῷ μὲν [v] ὑποκώφῳ δέ. Καὶ ἡ εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν, ὅτι ἔοικε τοῖς ἄνευ κάλλους ὡραίοις· οἱ μὲν γὰρ [w] ἀπανθήσαντες, τὰ δὲ διαλυθέντα οὐχ ὅμοια φαίνεται. Καὶ ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους, ἐοικέναι αὐτοὺς τοῖς παιδίοις ἃ τὸν ψωμὸν δέχεται μέν, κλαίοντα δέ. Καὶ εἰς Βοιωτούς, ὅτι ὅμοιοι τοῖς πρίνοις· τούς τε γὰρ πρίνους ὑφ' αὑτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. Καὶ ὁ Δημοσθένης τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιός ἐστι τοῖς ἐν τοῖς πλοίοις ναυτιῶσιν. Καὶ ὡς [x] ὁ Δημοκράτης εἴκασε τοὺς ῥήτορας ταῖς [y] τίτθαις αἳ τὸ ψώμισμα καταπίνουσαι τῷ σιάλῳ τὰ παιδία παραλείφουσιν. Καὶ ὡς Ἀντισθένης Κηφισόδοτον τὸν [z] λεπτὸν λιβανωτῷ εἴκασεν, ὅτι ἀπολλύμενος εὐφραίνει. Πάσας γὰρ ταύτας καὶ ὡς εἰκόνας καὶ ὡς μεταφορὰς ἔξεστι λέγειν· ὥστε ὅσαι ἂν εὐδοκιμῶσιν ὡς μεταφοραὶ λεχθεῖσαι, δῆλον ὅτι αὗται καὶ εἰκόνες ἔσονται, καὶ αἱ εἰκόνες [a] μεταφοραὶ λόγου δεόμεναι. Ἀεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐκ τοῦ ἀνάλογον ἀνταποδιδό- 4
ναι καὶ ἐπὶ [b] θάτερα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν· οἷον εἰ ἡ φιάλη ἀσπὶς Διονύσου, καὶ τὴν ἀσπίδα ἁρμόττει λέγεσθαι φιάλην [c] Ἄρεος. Ὁ μὲν οὖν λόγος συντίθεται ἐκ τούτων.

Ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως τὸ ἑλληνίζειν· τοῦτο δ' ἐστὶν 5
ἐν πέντε, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς συνδέσμοις, ἂν ἀποδιδῷ τις ὡς 2
πεφύκασι πρότεροι καὶ ὕστεροι γίγνεσθαι ἀλλήλων, οἷον ἔνιοι ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ ὁ μέν καὶ ὁ ἐγὼ μέν ἀπαιτεῖ τὸν δέ καὶ τὸν ὁ δέ. Δεῖ δὲ ἕως μέμνηται ἀνταποδιδόναι ἀλλήλοις, καὶ μήτε μακρὰν [d] ἀπαρτᾶν μήτε σύνδεσμον πρὸ συνδέσμου ἀποδιδόναι τοῦ ἀναγκαίου· ὀλιγαχοῦ γὰρ ἁρμόττει. "Ἐγὼ δ', ἐπεί μοι εἶπεν ([e] ἦλθε γὰρ [f] Κλέων δεόμενός τε καὶ ἀξιῶν) ἐπορευόμην παραλαβὼν αὐτούς." Ἐν [g] τούτοις γὰρ πολλοὶ πρὸ τοῦ ἀποδοθησομένου συνδέσμου προεμβέβληνται σύν-

[v] ὑποκύφῳ Q.Zb. [w] ἀπανθίσαντες Ac. [x] ὁ om. Ac. [y] τιτθαῖς Ac, τίθαις Zb. [z] τῷ λεπτῷ γρ. Yb. [a] μεταφορᾶς Ac. [b] θατέρου Zb. [c] ἄρεως Ac. [d] ἀπαντᾶν Q. [e] ἦλθέ τε γὰρ Q.Zb. et pr. Yb. [f] κλέων] καὶ κλέων Zb. et pr. Yb. [g] τούτω corr. Yb.

δεσμοι. [h] Ἐὰν δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ γένηται τοῦ ἐπορευόμην,
3 ἀσαφές. Ἓν μὲν δὴ τὸ εὖ ἐν τοῖς συνδέσμοις, δεύτερον δὲ
4 τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν καὶ μὴ τοῖς περιέχουσιν. Τρί-
τον, μὴ ἀμφιβόλοις· ταῦτα δέ, ἂν μὴ τἀναντία προαιρῆται.
Ὅπερ ποιοῦσιν, ὅταν μηθὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται
δέ τι λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσι ταῦτα, οἷον
Ἐμπεδοκλῆς· φενακίζει γὰρ τὸ κύκλῳ πολὺ ὄν, καὶ πάσχου-
σιν οἱ ἀκροαταὶ ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν· ὅταν
[i] γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσιν.

Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

Καὶ διὰ τὸ ὅλως ἔλαττον εἶναι ἁμάρτημα, διὰ τῶν γενῶν
τοῦ πράγματος λέγουσιν οἱ μάντεις· τύχοι γὰρ ἄν τις
[k] μᾶλλον ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον
ἢ πόσα ἔχει, καὶ τὸ [l] ὅτι ἔσται ἢ τὸ πότε, διὸ οἱ χρησμο-
λόγοι οὐ [m] προσορίζονται [n] τὸ πότε. Ἅπαντα δὴ ταῦτα
5 ὅμοια· ὥστ᾽ ἂν μὴ τοιούτου τινὸς ἕνεκα, φευκτέον. Τέταρ-
τον, ὡς Πρωταγόρας τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διῄρει, ἄρρενα
καὶ θήλεα καὶ σκεύη· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα ὀρθῶς·
6 "Ἡ δ᾽ ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα ᾤχετο." Πέμπτον, ἐν τῷ
τὰ πολλὰ καὶ ὀλίγα καὶ ἓν ὀρθῶς ὀνομάζειν· "Οἱ δ᾽ ἐλθόντες
ἔτυπτόν με." Ὅλως δὲ δεῖ εὐανάγνωστον εἶναι τὸ γεγραμ-
μένον καὶ εὔφραστον· ἔστι δὲ τὸ αὐτό. Ὅπερ οἱ πολλοὶ
σύνδεσμοι οὐκ ἔχουσιν οὐδ᾽ ἃ μὴ ῥᾴδιον διαστίξαι, ὥσπερ τὰ
Ἡρακλείτου. Τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι ἔργον διὰ τὸ
ἄδηλον εἶναι ποτέρῳ πρόσκειται, τῷ ὕστερον ἢ τῷ πρότερον,
οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ "Τοῦ
λόγου τοῦ [o] δεόντος ἀεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίγνονται·" ἄδη-
7 λον γὰρ τὸ ἀεί, πρὸς [p] ὁποτέρῳ [q] διαστίξαι. Ἔτι [r] δὲ ποιεῖ
σολοικίζειν τὸ μὴ ἀποδιδόναι, ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς ἀμφοῖν ὃ
ἁρμόττει· οἷον ἢ ψόφον ἢ χρῶμα, τὸ μὲν ἰδὼν οὐ κοινόν, τὸ

[h] ἂν Q.Y[b].Z[b]. [i] γὰρ om. Q.Y[b].Z[b]. [k] μᾶλλον prius om. Q.Y[b].Z[b]. [l] ὅτι] ὅσα Q. [m] προσοργίζονται A[c]. [n] τὸ om. Q.Z[b].A[c]. [o] ὄντος Q.Y[b].Z[b]. [p] προτέρῳ A[c]. [q] an δεῖ στίξαι? [r] δὲ] τάδε A[c].

δ᾽ αἰσθόμενος κοινόν. Ἀσαφῆ δὲ [s]καὶ ἂν μὴ [t]προθεὶς [v]εἴπῃς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν· οἷον "Ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς ἐκείνῳ τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε πορεύεσθαι," ἀλλὰ μὴ "Ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς πορεύεσθαι, [w]εἶτα τάδε καὶ τάδε καὶ [x]ὧδε ἐγένετο."

Εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε, [y]τὸ λόγῳ 6
χρῆσθαι ἀντ᾽ ὀνόματος, οἷον μὴ κύκλον, ἀλλ᾽ ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. Εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. Καὶ ἐὰν αἰσχρὸν ἢ ἀπρεπές· ἐὰν μὲν ἐν τῷ 2
λόγῳ ᾖ αἰσχρόν, τοὔνομα λέγειν, ἐὰν δ᾽ ἐν τῷ ὀνόματι, τὸν λόγον. Καὶ [z]μεταφοραῖς δηλοῦν καὶ τοῖς ἐπιθέτοις, εὐλα- 3
βούμενον τὸ ποιητικόν. Καὶ τὸ [a]ἓν πολλὰ ποιεῖν, ὅπερ οἱ 4
ποιηταὶ ποιοῦσιν· ἑνὸς ὄντος λιμένος ὅμως λέγουσι

λιμένας εἰς [b]Ἀχαϊκούς

καὶ

[c]Δέλτου μὲν αἵδε πολύθυροι διαπτυχαί.

Καὶ μὴ ἐπιζευγνύναι, ἀλλ᾽ ἑκατέρῳ ἑκάτερον, "τῆς γυναικὸς 5
τῆς ἡμετέρας." Ἐὰν δὲ συντόμως, τοὐναντίον "τῆς ἡμετέρας γυναικός." Καὶ μετὰ συνδέσμου λέγειν· ἐὰν δὲ συντόμως, 6
ἄνευ [d]μὲν συνδέσμου, μὴ ἀσύνδετα δέ, οἷον πορευθεὶς καὶ διαλεχθείς, πορευθεὶς διελέχθην. Καὶ τὸ Ἀντιμάχου χρήσι- 7
μον, ἐξ ὧν μὴ ἔχει λέγειν, [e]ὃ ἐκεῖνος ποιεῖ ἐπὶ τοῦ [f]Τευμησσοῦ,

Ἔστι τις ἠνεμόεις ὀλίγος λόφος·

αὔξεται γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον. Ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅπως οὐκ ἔχει, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον. Ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιηταὶ φέρουσι, τὸ ἄχορδον καὶ τὸ ἄλυρον [g]μέλος· ἐκ τῶν στερήσεων γὰρ ἐπιφέρουσιν· εὐδοκιμεῖ [h]γὰρ τοῦτο ἐν ταῖς μεταφοραῖς λεγόμενον [i]ταῖς

[s] καὶ om. A^c. [t] προσθεὶς Y^b.Z^b.A^c, προσθῇς Q. [v] εἴπῃς om. Q. [w] εἰ A^c. [x] ὧδε δεῖ ἐγένοντο A^c. [y] τὸ] τῶι A^c. [z] μεταφοραὶ A^c. [a] ἓν om. Q.Z^b.A^c. et pr. Y^b. [b] ἀχαιἵκοὺς Q.Y^b.Z^b. [c] δελτου μία δὲ Y^b, δελτούμεναι δὲ Q.Z^b.A^c. [d] μὲν om. Q. [e] ὃ] οἷον Q.Y^b.Z^b. [f] τευμισσοῦ Q. [g] μέρος utrobique A^c. [h] γὰρ] δὲ Q.Y^b.Z^b, [i] τοῖς ἀνάλογον Y^b.Z^b, τοῖς ἀνάλογον ταῖς ἀνάλογον Q.A^c.

ἀνάλογον, οἷον τὸ φάναι τὴν σάλπιγγα εἶναι [i] μέλος ἄλυ-
ρον.

7 Τὸ δὲ πρέπον ἕξει ἡ λέξις, ἐὰν ᾖ παθητική τε καὶ ἠθικὴ
2 καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον. Τὸ δ' ἀνάλογόν
ἐστιν, ἐὰν μήτε περὶ εὐόγκων [k] αὐτοκαβδάλως λέγηται μήτε
περὶ εὐτελῶν σεμνῶς, [l] μηδ' ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ ὀνόματι [m] ἐπῇ
κόσμος· εἰ δὲ μή, κωμῳδία φαίνεται, οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν·
ὁμοίως γὰρ [n] ἔνια ἔλεγε καὶ [o] εἰ εἴπειεν ἂν "πότνια [p] συκῆ."
3 [q] Παθητικὴ δέ, ἐὰν μὲν ᾖ ὕβρις, ὀργιζομένου λέξις, ἐὰν δὲ
ἀσεβῆ καὶ αἰσχρά, [r] δυσχεραίνοντος καὶ εὐλαβουμένου [s] καὶ
λέγειν, ἐὰν δὲ ἐπαινετά, ἀγαμένως, ἐὰν δὲ ἐλεεινά, ταπεινῶς,
4 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως. Πιθανοῖ [t] δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ
ἡ οἰκεία λέξις· παραλογίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς λέ-
γοντος, ὅτι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὕτως ἔχουσιν, ὥστ' οἴονται,
εἰ καὶ μὴ οὕτως [v] ἔχει, ὡς ὁ λέγων, τὰ πράγματα οὕτως
5 ἔχειν, καὶ [w] συνομοιοπαθεῖ [x] ὁ ἀκούων ἀεὶ τῷ [y] παθητικῶς λέ-
γοντι, κἂν μηθὲν λέγῃ. Διὸ πολλοὶ καταπλήττουσι τοὺς
6 ἀκροατὰς θορυβοῦντες. Καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων
δεῖξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει.
Λέγω δὲ γένος μὲν καθ' ἡλικίαν, οἷον παῖς ἢ ἀνὴρ ἢ γέρων,
καὶ γυνὴ ἢ ἀνήρ, καὶ Λάκων ἢ Θετταλός, ἕξεις δέ, καθ' ἃς
7 ποιός τις τῷ βίῳ· οὐ γὰρ καθ' ἅπασαν ἕξιν οἱ βίοι ποιοί
τινες. Ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεῖα λέγῃ [z] τῇ ἕξει, ποιή-
σει τὸ ἦθος· οὐ γὰρ ταὐτὰ [a] οὐδ' ὡσαύτως [b] ἀγροῖκος ἂν καὶ
πεπαιδευμένος [c] εἴπειεν. Πάσχουσι δέ τι οἱ ἀκροαταὶ καὶ
ᾧ [d] κατακόρως χρῶνται οἱ λογογράφοι, "Τίς δ' οὐκ [d] οἶδεν;"
"Ἅπαντες ἴσασιν·" ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκούων αἰσχυνόμενος,
8 ὅπως μετέχῃ οὗπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες. Τὸ δ' εὐκαίρως ἢ

[i] μέρος A^c. [k] αὐτοκαυδάλως γρ. Y^b, αὐτοκιβδήλως Q.Y^b.Z^b.A^c. [l] μητ' Q.Y^b.Z^b. [m] ἐπῇ] εἰ πῆι A^c. [n] ἔνια om. pr. Y^b. [o] εἰ om. Q.Y^b.Z^b. [p] σύ Q.Y^b.Z^b. [q] παθητικὸν Z^b. [r] δυσχεραινόντως καὶ εὐλαβουμένως Q.Y^b.Z^b. [s] καὶ om. Q. [t] δὲ om. A^c. [v] ἔχει] ἔχειν A^c. [w] συνομοπαθεῖ A^c. [x] ἀεὶ ὁ ἀκούων Q.Y^b.Z^b. [y] παθητικῶι A^c. [z] τῆι λέξει A^c. [a] οὔθ' codices. [b] ἂν etiam ante ἀγροῖκος A^c. [c] εἴποιεν Q.Y^b.Z^b. [d] κατακορεῖ et mox εἶδεν A^c.

μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι κοινὸν ἁπάντων τῶν εἰδῶν ἐστίν. Ἄκος 9
δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ τὸ [e] θρυλούμενον· δεῖ γὰρ αὐτὸν αὑτῷ προσεπιπλήττειν· δοκεῖ γὰρ ἀληθὲς εἶναι, ἐπεὶ οὐ λανθάνει γε ὃ ποιεῖ τὸν λέγοντα. Ἔτι τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν 10
ἅμα χρήσασθαι· οὕτω γὰρ [f] κλέπτεται ὁ ἀκροατής. Λέγω δὲ οἷον [g] ἐὰν τὰ ὀνόματα σκληρὰ ᾖ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν· εἰ δὲ μή, φανερὸν γίνεται ἕκαστον ὅ ἐστιν. Ἐὰν δὲ [h] τὸ μὲν [i] τὸ δὲ μή, [k] λανθάνει ποιῶν τὸ αὐτό. Ἐὰν οὖν [l] τὰ μαλακὰ σκληρῶς καὶ τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγηται, ἀπίθανον γίγνεται. Τὰ δὲ ὀνό- 11
ματα [m] τὰ διπλᾶ καὶ τὰ ἐπίθετα πλείω καὶ τὰ ξένα μάλιστα ἁρμόττει λέγοντι παθητικῶς· συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ κακὸν φάναι οὐρανόμηκες ἢ πελώριον εἰπεῖν. Καὶ ὅταν [n] ἔχῃ ἤδη τοὺς ἀκροατὰς καὶ ποιήσῃ ἐνθουσιάσαι ἢ ἐπαίνοις ἢ ψόγοις ἢ ὀργῇ ἢ φιλίᾳ, οἷον καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ πανηγυρικῷ ἐπὶ τέλει, "Φήμη δὲ καὶ γνώμη" καὶ "οἵ τινες ἔτλησαν·" φθέγγονταί τε γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐνθουσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀποδέχονται δῆλον ὅτι ὁμοίως ἔχοντες. Διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἥρμοσεν· ἔνθεον γὰρ ἡ ποίησις. Ἢ δὴ οὕτω δεῖ, ἢ μετ' [o] εἰρωνείας, ὅπερ Γοργίας ἐποίει καὶ τὰ ἐν τῷ Φαίδρῳ.

Τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι μήτε 8
ἄρρυθμον· τὸ μὲν γὰρ ἀπίθανον (πεπλάσθαι γὰρ δοκεῖ) καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησιν· προσέχειν γὰρ ποιεῖ τῷ ὁμοίῳ, πότε πάλιν ἥξει. Ὥσπερ οὖν τῶν κηρύκων προλαμβάνουσι τὰ παιδία τὸ "Τίνα αἱρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπελευθερούμενος; Κλέωνα." Τὸ δὲ ἄρρυθμον ἀπέραντον, δεῖ δὲ πεπεράνθαι 2
μέν, μὴ μέτρῳ δέ· ἀηδὲς γὰρ καὶ ἄγνωστον τὸ ἄπειρον. Περαίνεται δὲ ἀριθμῷ πάντα· ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμός ἐστιν, οὗ καὶ τὰ μέτρα τμητά. Διὸ ῥυθμὸν 3
δεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή· ποίημα γὰρ ἔσται. Ῥυθμὸν δὲ μὴ ἀκριβῶς· τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν μέχρι του ᾖ. Τῶν 4

[e] θρυλλούμενον Q.Y[b].Z[b]. [f] κέκλεπται A[c]. [g] ἂν Q, om. Z[b]. [h] τόδε Q.Y[b].Z[b].A[c]. [i] τόδε Y[b]. [k] λανθάνῃ Q.Z[b]. [l] τὰς μαλακὰς A[c]. [m] τὰ ἐπίθετα καὶ διπλᾶ Q.Y[b].Z[b]. [n] ἤδη ἔχῃ Y[b].Z[b], δὴ ἔχῃ Q. [o] εἰρωνίας A[c], εἰρωνείαν Q.

δὲ ῥυθμῶν ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς καὶ λεκτικὸς καὶ ἁρμονίας δεόμενος, ὁ δ' ἴαμβος αὐτή ἐστιν ἡ λέξις ἡ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιστα [p] πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. Δεῖ δὲ [q] σεμνότητα γενέσθαι καὶ ἐκστῆσαι. Ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος· δηλοῖ δὲ [r] τὰ τετράμετρα· [s] ἔστι γὰρ [t] τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα. Λείπεται δὲ [v] παιάν, ᾧ ἐχρῶντο [w] μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξάμενοι, οὐκ εἶχον δὲ λέγειν τίς ἦν. Ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων· τρία [x] γὰρ πρὸς δύ' ἐστίν, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν. Ἔχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιό-
5 λιος· οὗτος [y] δ' ἐστὶν ὁ παιάν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διά τε τὰ εἰρημένα ἀφετέοι, καὶ διότι μετρικοί· ὁ δὲ παιὰν ληπτέος· ἀπὸ μόνου γὰρ οὐκ ἔστι μέτρον τῶν [z] ῥηθέντων ῥυθμῶν, ὥστε μάλιστα λανθάνειν. Νῦν μὲν οὖν χρῶνται τῷ ἑνὶ παιᾶνι καὶ
6 ἀρχόμενοι, δεῖ δὲ διαφέρειν τὴν τελευτὴν τῆς ἀρχῆς. Ἔστι δὲ παιᾶνος δύο εἴδη ἀντικείμενα ἀλλήλοις, ὧν τὸ μὲν [a] ἐν ἀρχῇ ἁρμόττει, [b] ὥσπερ καὶ χρῶνται· οὗτος δ' ἐστὶν οὗ ἄρχει μὲν ἡ μακρά, τελευτῶσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι,

Δαλογενὲς [c] εἴτε [d] Λυκίαν

καὶ

Χρυσεοκόμα Ἕκατε παῖ Διός.

[e] Ἕτερος δ' ἐξ ἐναντίας, οὗ βραχεῖαι ἄρχουσι τρεῖς, ἡ δὲ μακρὰ τελευταία·

Μετὰ δὲ γᾶν ὕδατά τ' ὠκεανὸν ἠφάνισε νύξ.

Οὗτος δὲ τελευτὴν ποιεῖ· ἡ γὰρ βραχεῖα διὰ τὸ ἀτελὴς εἶναι [f] ποιεῖ κολοβόν. Ἀλλὰ δεῖ τῇ μακρᾷ ἀποκόπτεσθαι καὶ δήλην εἶναι τὴν τελευτήν, μὴ διὰ τὸν [g] γραφέα, μηδὲ
7 διὰ τὴν παραγραφήν, ἀλλὰ διὰ τὸν ῥυθμόν. Ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι [h] ῥυθμοὶ καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται.

[p] πάντες Ac. [q] σεμνοτέραν Q.Yb.Zb. [r] τὰ om. Yb.Zb. [s] ἔστι—τετράμετρα om. Q. [t] ῥυθμὸς τροχαῖος Ac. [v] παιδείαν Ac. [w] μὲν] μὲν ὡς ἐν ἀπορρήτω Q.Yb.Zb. [x] γὰρ] δὲ Q.Zb. [y] δ'] οὖν Q. [z] εἰρηθέντων Q. [a] ἐν om. Q.Yb.Zb. [b] ὧπερ Q. [c] ἥ τε Q.Yb.Zb. [d] λυκία Q. [e] ἑτέρα Q.Zb. [f] ποιεῖν Q. [g] γράφοντα Q.Yb.Zb. [h] ῥυθμὸν Q.

Τὴν δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἢ εἰρομένην καὶ [i]τῷ συνδέσμῳ 9
μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀναβολαί, ἢ κατεστραμ-
μένην καὶ ὁμοίαν ταῖς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντιστρόφοις.
Ἡ μὲν οὖν εἰρομένη λέξις ἡ ἀρχαία ἐστίν· "Ἡροδότου 2
[k]Θουρίου [l]ἥδ' ἱστορίης ἀπόδειξις·" [m]ταύτῃ γὰρ [n]πρότερον
μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ οὐ πολλοὶ χρῶνται. Λέγω δὲ εἰρο-
μένην, ἣ οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὐτήν, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λε-
γόμενον [o]τελειωθῇ. Ἔστι δὲ ἀηδὲς διὰ τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ
τέλος πάντες βούλονται καθορᾶν. Διόπερ ἐπὶ τοῖς καμ-
πτῆρσιν ἐκπνέουσι καὶ ἐκλύονται· προορῶντες γὰρ τὸ πέρας
οὐ κάμνουσι πρότερον. Ἡ μὲν οὖν [p]εἰρομένη τῆς λέξεώς 3
ἐστιν ἥδε, κατεστραμμένη δὲ ἡ ἐν περιόδοις· λέγω δὲ περί-
οδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν καὶ
μέγεθος εὐσύνοπτον. Ἡδεῖα δ' ἡ τοιαύτη καὶ εὐμαθής, ἡδεῖα
μὲν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπεράντῳ, καὶ ὅτι ἀεί τι [q]οἴε-
ται ἔχειν ὁ ἀκροατὴς [r]τῷ ἀεὶ [s]πεπεράνθαι τι αὑτῷ· τὸ [t]δὲ
μηδὲν προνοεῖν εἶναι μηδὲ [v]ἀνύειν ἀηδές. Εὐμαθὴς δέ, ὅτι
εὐμνημόνευτος. Τοῦτο δέ, ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ ἐν περιόδοις
λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον. Διὸ καὶ [w]τὰ μέτρα
πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον τῶν χύδην· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει
ᾧ μετρεῖται. Δεῖ δὲ [x]τὴν περίοδον καὶ τῇ διανοίᾳ τετελειῶ- 4
σθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα,

[y]Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα [z]Πελοπείας χθονός·

τοὐναντίον γὰρ ἔστιν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρεῖσθαι, ὥσπερ καὶ
ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοποννήσου.
Περίοδος δὲ ἡ μὲν ἐν κώλοις, ἡ δ' ἀφελής. Ἔστι δ' ἐν κώ- 5
λοις μὲν [a]λέξις ἡ τετελειωμένη τε καὶ [b]διῃρημένη καὶ εὐανά-
πνευστος, μὴ ἐν τῇ διαιρέσει ὥσπερ ἡ [c]εἰρημένη περίοδος,

[i] τῶν συνδέσμων A^c. [k] θυρίου A^c. [l] ἥδ' ἱστορίης] ἥδιστ' Z^b, om. cum ipso ἀπόδειξις Q. [m] ταύτην A^c. [n] πρότεροι Q. [o] τελειωθείη $Q.Y^b.Z^b.A^c$. [p] εἰρημένη Z^b, ἡρωμένη Q. [q] ἔχειν οἴεται $Q.Y^b.Z^b$. [r] τῷ ἀεὶ] καὶ A^c. [s] πεπεράσθαι A^c. [t] δὲ] γὰρ Q. [v] ἀνοίγειν A^c. [w] τῶν μέτρων $Q.Y^b.Z^b$. [x] τῇ περιόδῳ iidem. [y] καὶ λυδῶν Z^b. [z] πελοπίας A^c. [a] λόγος Q. [b] διηρτισμένη γρ. Y^b. [c] εἰρημένη om. A^c.

ἀλλ' ὅλη. Κῶλον δ' ἐστὶ τὸ ἕτερον μόριον ταύτης. ʽΑφελῆ
6 δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. Δεῖ δὲ καὶ τὰ κῶλα καὶ τὰς περι-
όδους μήτε [d] μυούρους εἶναι μήτε μακράς. Τὸ μὲν γὰρ μι-
κρὸν [e] προσπταίειν πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροατήν· ἀνάγκη
γάρ, ὅταν ἔτι ὁρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω καὶ τὸ μέτρον, [f] οὗ ἔχει
ἐν ἑαυτῷ [g] ὅρον, [h] ἀντισπασθῇ παυσαμένου, οἷον προσπταίειν
γίγνεσθαι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν. Τὰ δὲ [i] μακρὰ ἀπολείπεσθαι
ποιεῖ, ὥσπερ οἱ [k] ἐξωτέρω ἀποκάμπτοντες τοῦ τέρματος·
ἀπολείπουσι γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς [l] συμπεριπατοῦντας. ʽΟ-
μοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ μακραὶ οὖσαι [m] λόγος γίνεται
καὶ [n] ἀναβολῇ ὅμοιον. ʽΩστε γίνεται ὃ ἔσκωψε Δημόκριτος
ὁ Χῖος εἰς Μελανιππίδην ποιήσαντα ἀντὶ τῶν ἀντιστρόφων
[o] ἀναβολάς,

> Οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,
> ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῷ ποιήσαντι [p] κακίστη·

ἁρμόττει γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς μακροκώλους λέγειν.
Αἵ τε λίαν βραχύκωλοι οὐ περίοδος γίγνεται· [q] προπετῆ οὖν
7 ἄγει τὸν ἀκροατήν. Τῆς δὲ ἐν [q] κώλοις λέξεως ἡ μὲν διῃρη-
μένη ἐστὶν ἡ δὲ ἀντικειμένη, διῃρημένη μὲν οἷον "[r] Πολλάκις
ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγόντων καὶ τοὺς γυ-
μνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων," ἀντικειμένη δέ, ἐν ᾗ ἑκατέρῳ
τῷ κώλῳ ἢ πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται ἢ ταὐτὸ ἐπέ-
ζευκται τοῖς ἐναντίοις, [s] οἷον "ʽΑμφοτέρους δ' ὤνησαν, καὶ
τοὺς ὑπομείναντας καὶ τοὺς [t] ἀκολουθήσαντας· τοῖς μὲν γὰρ
πλείω [v] τῆς οἴκοι προσεκτήσαντο, τοῖς δὲ ἱκανὴν τὴν οἴκοι
[w] κατέλιπον." ʽΕναντία [x] ὑπομονὴ ἀκολούθησις, [y] ἱκανὸν πλεῖον.
"ʽΩστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι
βουλομένοις." ʽΑπόλαυσις κτήσει ἀντίκειται. Καὶ ἔτι "Συμ-

[d] μειούρους Q.Y^b.Z^b. [e] προπταίεν A^c. [f] οὗ] οὔτ' Q.Y^b.Z^b.A^c. [g] ὅρου A^c. et corr. Y^b, πόρον pr. Y^b. [h] ἀντισπασθῆναι Z^b. [i] μικρὰ Z^b. [k] ἐξώτερον Q. [l] περιπατοῦντας Q.Z^b. et pr. Y^b. [m] ἄλογος A^c. [n] ἀναβολῆς Y^b.Z^b. [o] ἀναβολήν Q.Y^b.Z^b. [p] κακίστη] κακίστη γὰρ Q. [q] προπετῶς et mox κώλω Q.Y^b.Z^b. [r] ἐθαύμασα πολλάκις et mox ἀγόντων Q.Y^b.Z^b. [s] οἷον] ᾗ Z^b, η pr. Y^b, om. Q. [t] ἀκολουθήσοντας A^c. [v] τῆς] τοῖς Y^b.Z^b, τὰ Q. [w] κατελοιπον ἐναντία γὰρ ὑπομονῇ Q. [x] ὑπομονῇ ἡ ἀκολουθία Q.Y^b.Z^b. [y] ἱκανῷ Q.

βαίνει πολλάκις ἐν ταύταις καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ
τοὺς ἄφρονας κατορθοῦν." "Εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων [z]ἠξιώ-
θησαν, οὐ πολὺ δὲ ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς [a]θαλάττης [b]ἔλα-
βον." "Πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς
[c]θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δ' Ἄθω διο-
ρύξας." "Καὶ φύσει πολίτας ὄντας νόμῳ τῆς πόλεως στέ-
ρεσθαι." "Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δ' αἰ-
σχρῶς ἐσώθησαν." "Ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάροις [d]οἰκέταις
χρῆσθαι, κοινῇ δὲ πολλοὺς τῶν συμμάχων περιορᾶν δουλεύ-
οντας." "Ἢ ζῶντας [e]ἄξειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν."
Καὶ ὃ εἰς Πειθόλαόν τις εἶπε καὶ Λυκόφρονα ἐν [f]τῷ δικα-
στηρίῳ, "Οὗτοι δ' [g]ὑμᾶς οἴκοι μὲν [h]ὄντες ἐπώλουν, [i]ἐλθόντες
δ' ὡς [g]ὑμᾶς ἐώνηνται." Ἅπαντα γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸ εἰρη- 8
μένον. Ἡδεῖα δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τἀναντία γνω-
ριμώτατα καὶ παράλληλα μᾶλλον γνώριμα, καὶ ὅτι ἔοικε
συλλογισμῷ· ὁ γὰρ ἔλεγχος συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων
ἐστίν. Ἀντίθεσις μὲν [k]οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, [l]παρίσωσις 9
δ' ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα, παρομοίωσις δ' ἐὰν ὅμοια τὰ ἔσχατα
ἔχῃ [m]ἑκάτερον τὸ κῶλον. Ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐπὶ
[m]τελευτῆς ἔχειν. Καὶ ἀρχὴ μὲν [n]ἀεὶ τὰ ὀνόματα, ἡ δὲ τε-
λευτὴ τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος [o]πτώ-
σεις ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα. Ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα "ἀγρὸν
γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτοῦ,"

Δωρητοί τ' [p]ἐπέλοντο παράρρητοί [q]τ' ἐπέεσσιν·

ἐπὶ τελευτῆς δὲ "Ὠιήθησαν αὐτὸν παιδίον τετοκέναι, ἀλλ'
[r]αὐτοῦ αἴτιον γεγονέναι," "Ἐν πλείσταις δὲ φροντίσι καὶ ἐν
ἐλαχίσταις ἐλπίσιν." [s]Πτῶσις δὲ ταὐτοῦ "Ἄξιος δὲ στα-
θῆναι [t]χαλκοῦς, οὐκ ἄξιος ὢν χαλκοῦ." Ταὐτὸ δ' ὄνομα "Σὺ

[z] ἠξιώθη Q.Z^{b}. [a] θαλάσσης Q.Y^{b}.Z^{b}. [b] ἔλαβεν Q. [c] θαλάσσης Q.Z^{b}.A^{c}. [d] ἱκέταις Q.Y^{b}.Z^{b}. [e] αὔξειν iidem. [f] τῷ om. Q.Y^{b}.Z^{b}. [g] ἡμᾶς utrobique Q.Y^{b}.Z^{b}. [h] ὄντας Q, ἐῶντες Y^{b}.Z^{b}, ἐόντες A^{c}. [i] ἐλθόντας Q. [k] οὖν om. Y^{b}. [l] παρ' ἴσως A^{c}. [m] ἑκάτερα τῶν κώλων et mox τελευτῇ Q.Y^{b}.Z^{b}. [n] ἀεὶ] ἄξιον Z^{b}. [o] πτῶσις Y^{b}.Z^{b}.A^{c}. [p] ἐπέλονται A^{c}. [q] δ' A^{c}. [r] αὐτὸν Q.Y^{b}.Z^{b}. [s] πτώσεις A^{c}. [t] χαλκοῦ] χαλκοῦς Z^{b}.

δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς καὶ νῦν γράφεις κακῶς." Ἀπὸ συλλαβῆς δὲ "Τί ἂν ἔπαθες δεινόν, εἰ ἄνδρ' εἶδες ἀργόν;" Ἔστι δὲ ἅμα πάντα [v] ἔχειν ταὐτό, καὶ ἀντίθεσιν εἶναι ταὐτὸ καὶ πάρισον καὶ ὁμοιοτέλευτον. Αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν περιόδων σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκτείοις ἐξηρίθμηνται. Εἰσὶ δὲ καὶ ψευδεῖς ἀντιθέσεις, οἷον καὶ Ἐπίχαρμος ἐποίει,

[w] τόκα μὲν [x] ἐν τήνων ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών.

10 Ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, πόθεν λέγεται τὰ ἀστεῖα καὶ τὰ εὐδοκιμοῦντα λεκτέον. Ποιεῖν μὲν οὖν ἐστὶ τοῦ εὐφυοῦς ἢ τοῦ γεγυμνασμένου, δεῖξαι δὲ τῆς μεθόδου ταύτης. 2 Εἴπωμεν οὖν καὶ [y] διαριθμησώμεθα· ἀρχὴ δ' ἔστω ἡμῖν αὕτη. Τὸ γὰρ μανθάνειν ῥᾳδίως ἡδὺ φύσει πᾶσίν ἐστι, τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει τι, ὥστε [z] ὅσα τῶν ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα. Αἱ μὲν οὖν γλῶτται ἀγνῶτες, τὰ δὲ κύρια ἴσμεν. Ἡ δὲ μεταφορὰ ποιεῖ τοῦτο μάλιστα· ὅταν γὰρ εἴπῃ τὸ γῆρας [a] καλάμην, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ 3 τοῦ [b] γένους· ἄμφω γὰρ [c] ἀπηνθηκότα. Ποιοῦσι μὲν οὖν καὶ αἱ τῶν ποιητῶν εἰκόνες τὸ αὐτό· διόπερ ἂν [d] εὖ, ἀστεῖον φαίνεται. Ἔστι γὰρ ἡ εἰκώ, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρουσα [e] προθέσει· διὸ ἧττον ἡδύ, ὅτι μακροτέρως· καὶ οὐ λέγει ὡς τοῦτο ἐκεῖνο· οὔκουν οὐδὲ ζητεῖ τοῦτο 4 ἡ ψυχή. Ἀνάγκη δὴ καὶ λέξιν καὶ ἐνθυμήματα ταῦτ' εἶναι ἀστεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχεῖαν. Διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ (ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἃ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι), οὔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά [f] ἐστιν, ἀλλ' ὅσων ἢ ἅμα λεγομένων ἡ γνῶσις γίνεται, καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἢ μικρὸν [g] ὑστερίζει ἡ διάνοια· γίγνεται γὰρ οἷον μάθησις, ἐκείνως δὲ οὐδέτερον. 5 Κατὰ μὲν οὖν τὴν διάνοιαν τοῦ λεγομένου τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ τῶν ἐνθυμημάτων, κατὰ δὲ τὴν λέξιν τῷ μὲν σχήματι,

[v] ἔχειν αὐτὸ καὶ ἀντίθεσις Q. [w] τόκα μὲν] τότε τύκα μὲν ἐκείνων Zb. [x] ἐτήνων Q. [y] διαριθμήσωμεν ἀρχὴ δ' ἔσται Q.Yb.Zb. [z] ὅσω Ac. [a] καλὴν Ac. [b] γένους] γέροντος Q. [c] ἀπηνθηκότες Q.Yb.Zb. [d] εὖ om. Q.Zb. et pr. Yb. [e] προσθέσει Q.Yb.Zb. [f] ἐστιν om. Ac. [g] ὑστερίζειν Q.

ἐὰν ἀντικειμένως λέγηται, οἷον "καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν εἰρήνην νομιζόντων τοῖς αὑτῶν ἰδίοις πόλεμον·" ἀντίκειται πόλεμος εἰρήνῃ. Τοῖς δ᾽ ὀνόμασιν, ἐὰν ἔχῃ μεταφοράν, καὶ 6
ταύτην μήτ᾽ ἀλλοτρίαν, χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν, μήτ᾽ ἐπιπόλαιον, οὐδὲν γὰρ ποιεῖ πάσχειν. Ἔτι εἰ πρὸ ὀμμάτων [h] ποιεῖ· ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα μᾶλλον [i] ἢ μέλλοντα. Δεῖ [k] ἄρα τούτων στοχάζεσθαι τριῶν, μεταφορᾶς ἀντιθέσεως [l] ἐνεργείας. Τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν εὐδοκιμοῦσι 7
μάλιστα αἱ κατ᾽ ἀναλογίαν, ὥσπερ Περικλῆς ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως [m] ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ [n] ἐξέλοι. Καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, οὐκ ἐὰν περιιδεῖν τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην. Καὶ Κηφισόδοτος σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦναι περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον ἠγανάκτει, φάσκων εἰς πνῖγμα τὸν δῆμον ἔχοντα τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δοῦναι. Καὶ παρακαλῶν ποτὲ τοὺς Ἀθηναίους εἰς [o] Εὔβοιαν ἐπισιτισαμένους ἔφη δεῖν ἐξιέναι τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα. Καὶ Ἰφικράτης [p] σπεισαμένων Ἀθηναίων πρὸς [q] Ἐπίδαυρον καὶ τὴν παραλίαν ἠγανάκτει, φάσκων αὐτοὺς τὰ ἐφόδια τοῦ πολέμου παρῃρῆσθαι. Καὶ [r] Πειθόλαος τὴν πάραλον [s] ῥόπαλον τοῦ [t] δήμου, [v] Σηστὸν δὲ [w] τηλίαν τοῦ Πειραιέως. Καὶ Περικλῆς τὴν Αἴγιναν ἀφελεῖν ἐκέλευσε τὴν λήμην τοῦ Πειραιέως. Καὶ [x] Μοιροκλῆς οὐθὲν ἔφη [y] πονηρότερος εἶναι, ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν· ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐπιτρίτων [z] τόκων πονηρεύεσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπιδεκάτων. Καὶ τὸ [a] Ἀναξανδρίδου ἰαμβεῖον ὑπὲρ τῶν θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονιζουσῶν,

Ὑπερήμεροί μοι τῶν γάμων αἱ παρθένοι.

h ποιεῖν Ac, ποιεῖ ὡς εἴδη ἐνεργοῦσαν Q, ποιεῖ ὡς ἤδη ἐνεργοῦσα Yb.Zb.
i ἢ] ἢ τὰ Q. k ἄρα] ἔτι Q.Zb. l ἐναργείας Yb.Zb.Ac, ἐνάρξεως Q.
m ἠφανίσθη Q.Zb. et pr. Yb. n ἐξέλη Q.Yb.Zb. o εὔνοιαν Q.
p πεισαμένων Zb. q ἐπίδαμνον Q.Yb.Zb. r πιθόλαος τὴν πάρλον Ac.
s ῥόπαλον om. Q.Yb.Zb. t μήδμου Ac, μίδου Q.Yb.Zb. v τὸν δὲ σηστὸν Q.Yb.Zb. w τὴν λείαν Ac. x μοροκλῆς Q.Zb. et pr. Yb.
y πονηρότερον Q.Yb.Zb. z τόκων om. Yb. a ἀλεξάνδρου Q.Yb.Zb.

Καὶ τὸ Πολυεύκτου εἰς [b] ἀποπληκτικόν τινα [c] Σπεύσιππον, τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης ἐν [c] πεντεσυρίγγῳ νόσῳ δεδεμένον. Καὶ Κηφισόδοτος τὰς τριήρεις ἐκάλει μύλωνας ποικίλους, ὁ Κύων δὲ τὰ [d] καπηλεῖα [e] τὰ Ἀττικὰ [f] φιδίτια. Αἰσίων δέ, ὅτι εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχεαν· τοῦτο γὰρ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων. Καὶ "ὥστε βοῆσαι τὴν Ἑλλάδα·" [g] καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων. Καὶ ὥσπερ Κηφισόδοτος εὐλαβεῖσθαι ἐκέλευε μὴ πολλὰς ποιήσωσι τὰς συνδρομὰς ἐκκλησίας. Καὶ Ἰσοκράτης πρὸς τοὺς συντρέχοντας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν. Καὶ οἷον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, διότι ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷ τάφῳ τῷ [h] τῶν ἐν Σαλαμῖνι [i] τελευτησάντων κείρασθαι τὴν Ἑλλάδα ὡς συγκαταθαπτομένης τῇ ἀρετῇ [k] αὐτῶν τῆς ἐλευθερίας· εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ὅτι ἄξιον δακρῦσαι συγκαταθαπτομένης τῆς ἀρετῆς, μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων, τὸ δὲ "τῇ ἀρετῇ τῆς ἐλευθερίας" ἀντίθεσίν τινα ἔχει. Καὶ [l] ὡς Ἰφικράτης εἶπεν "Ἡ γὰρ ὁδός μοι τῶν λόγων διὰ μέσων τῶν Χάρητι πεπραγμένων ἐστίν·" μεταφορὰ κατ' ἀναλογίαν, καὶ τὸ διὰ μέσου πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ. Καὶ τὸ φάναι παρακαλεῖν τοὺς κινδύνους τοῖς κινδύνοις βοηθήσοντας, πρὸ ὀμμάτων μεταφορά. Καὶ Λυκολέων ὑπὲρ Χαβρίου "οὐδὲ τὴν ἱκετηρίαν [m] αἰσχυνθέντες αὐτοῦ, τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν·" μεταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, [n] ἀλλ' οὐκ ἀεί, ἀλλὰ πρὸ ὀμμάτων· [o] κινδυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ ἱκετεύει ἡ εἰκών, τὸ ἄψυχον [p] δὴ ἔμψυχον, τὸ ὑπόμνημα τῶν τῆς πόλεως ἔργων. Καὶ "πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες·" τὸ γὰρ μελετᾶν [q] αὔξειν τι ἐστίν. Καὶ ὅτι τὸν νοῦν ὁ θεὸς φῶς ἀνῆψεν ἐν τῇ ψυχῇ· ἄμφω γὰρ δηλοῖ τι. "Οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ανα-

[b] ἀποκλητικόν A^c, ἀπόπληκτόν Q. [c] πεύσιππον et mox πέντε συρίγγων Q.Y^b.Z^b. [d] καπηλικὰ A^c. [e] τὰ om. A^c. [f] φιλίτια Q.Y^b.Z^b.A^c. [g] καὶ τοῦτο πρὸ ὀμμάτων τρόπον τινὰ μεταφορά Q.Y^b.Z^b. [h] τῶν om. Q. [i] τετελευτηκότων Q.Y^b.Z^b. [k] αὐτῶν—"τῇ ἀρετῇ om. Z^b. [l] ὡς om. Q.Y^b.Z^b. [m] αἰσχυνθέντος Q, αἰσχύνθητε Y^b.Z^b. [n] ἄλλου καὶ εἰ A^c. [o] κινδυνευόντων γὰρ αὐτῶν Q.Y^b.Z^b. [p] δι' Q. [q] αὔξειν] ἀσκεῖν Coraes.

βαλλόμεθα·" ἄμφω γάρ ἐστι μέλλοντα, καὶ ἡ ἀναβολὴ καὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη. Καὶ τὸ τὰς συνθήκας φάναι τρόπαιον εἶναι πολὺ κάλλιον τῶν ἐν τοῖς πολέμοις γινομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ [r]μικρῶν καὶ μιᾶς τύχης, αὗται δ' ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου· ἄμφω γὰρ νίκης σημεῖα. Ὅτι καὶ [s]αἱ πόλεις τῷ ψόγῳ τῶν ἀνθρώπων μεγάλας εὐθύνας διδόασιν· ἡ γὰρ [t]εὔθυνα βλάβη τις δικαία ἐστίν. Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα ἐκ μεταφορᾶς τε τῆς ἀνάλογον λέγεται καὶ [v]τῷ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, εἴρηται.

Λεκτέον δὲ τί λέγομεν πρὸ ὀμμάτων, καὶ τί ποιοῦσι 11
γίγνεται τοῦτο. Λέγω δὴ πρὸ ὀμμάτων ταῦτα ποιεῖν, ὅσα 2
ἐνεργοῦντα σημαίνει. Οἷον τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα φάναι εἶναι τετράγωνον μεταφορά· ἄμφω γὰρ [w]τέλεια, ἀλλ' οὐ σημαίνει ἐνέργειαν. Ἀλλὰ τὸ "ἀνθοῦσαν ἔχοντος τὴν ἀκμὴν" [x]ἐνέργεια, καὶ τὸ "σὲ δ' ὥσπερ [y]ἄφετον" ἐνέργεια, καὶ

[z]Τοὐντεῦθεν οὖν Ἕλληνες ᾄξαντες ποσὶν

[a]τὸ ᾄξαντες ἐνέργεια καὶ μεταφορά. Καὶ ὡς κέχρηται [b]Ὅμηρος πολλαχοῦ τῷ τὰ ἄψυχα ἔμψυχα [c]λέγειν διὰ τῆς μεταφορᾶς. Ἐν πᾶσι δὲ [d]τῷ [e]ἐνέργειαν ποιεῖν εὐδοκιμεῖ, 3
οἷον ἐν τοῖσδε,

Αὖτις [f]ἐπὶ [g]δάπεδόνδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής,

καὶ

Ἔπτατ' [h]ὀϊστός,

καὶ

[i]ἐπιπτέσθαι μενεαίνων,

καὶ

Ἐν γαίῃ ἵσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι,

καὶ

Αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο [k]μαιμώωσα.

Ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις διὰ τὸ ἔμψυχα εἶναι ἐνεργοῦντα φαί-

[r] μικρᾶς Q, μικροῦ $Y^b.Z^b$. [s] αἱ om. pr. Y^b. [t] εὐθύνη $Q.Y^b.Z^b$. [v] τῷ] τὸ Q. [w] τελεῖ A^c. [x] ἐνάργεια utrobique A^c. [y] ἀφετέον $Q.Y^b.Z^b.A^c$. [z] τοὐλεύθερον ἕλληνες A^c, τοὐλεύθερον δ' ἕλληνες $Y^b.Z^b$, τὸ ἐλευθέροις δ' ἕλληνες Q. [a] τὸ ἐξαΐξαντες $Q.Y^b.Z^b$. [b] πολλαχοῦ ὅμηρος τὸ Q. [c] λέγειν] ποιεῖν A^c. [d] τὸ $Q.Y^b.Z^b$. [e] ἐναργὲς Z^b. et pr. Y^b. [f] δ' ἐπὶ $Q.Y^b.Z^b$. [g] δάπεδόν τε Q. [h] ὀριστός Q. [i] ἐπιπτᾶσθαι $Q.Y^b.Z^b$. [k] μεμόωσα A^c.

νεται· τὸ ἀναισχυντεῖν γὰρ [l]καὶ μαιμᾶν καὶ τἆλλα ἐνέργεια. Ταῦτα δὲ προσῆψε διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν μεταφορᾶς· ὡς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ ἀναισχυντῶν πρὸς τὸν
4 ἀναισχυντούμενον. Ποιεῖ δὲ καὶ ἐν [m]ταῖς εὐδοκιμούσαις εἰκόσιν ἐπὶ τῶν ἀψύχων [n]ταῦτα·

κυρτά, φαληριόωντα· [o]πρὸ μέν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα·

κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα, ἡ δ' ἐνέργεια [p]μίμη-
5 σις. Δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἀπὸ οἰκείων καὶ [q]μὴ φανερῶν, οἷον καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ὅμοιον καὶ ἐν πολὺ διέχουσι θεωρεῖν [r]εὐστόχου, ὥσπερ [s]Ἀρχύτας ἔφη ταὐτὸν εἶναι διαιτητὴν καὶ βωμόν· ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει. Ἢ εἴ τις φαίη ἄγκυραν καὶ [t]κρεμάθραν τὸ αὐτὸ εἶναι· ἄμφω γὰρ [v]ταὐτό τι, ἀλλὰ διαφέρει τῷ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Καὶ [w]τὸ [x]ἀνωμαλίσθαι τὰς πόλεις ἐν πολὺ διέχουσι ταὐτό, ἐν ἐπιφανείᾳ καὶ [y]δυνάμεσι τὸ ἴσον.
6 Ἔστι δὲ καὶ [z]τὰ ἀστεῖα τὰ πλεῖστα διὰ μεταφορᾶς καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν· μᾶλλον γὰρ γίγνεται δῆλον ὅτι ἔμαθε παρὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν, καὶ ἔοικε λέγειν ἡ ψυχὴ "Ὡς ἀληθῶς, ἐγὼ δ' ἥμαρτον." Καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων δὲ τὰ ἀστεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὅ φησι λέγειν, οἷον τὸ [a]τοῦ Στησιχόρου, ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν [b]ᾄσονται. Καὶ τὰ εὖ ᾐνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα· μάθησις γάρ, [c]καὶ λέγεται μεταφορά. Καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέγειν. Γίγνεται δέ, ὅταν παράδοξον ᾖ, καὶ μή, ὡς ἐκεῖνος [d]λέγει, πρὸς τὴν ἔμπροσθεν δόξαν, ἀλλ' ὥσπερ [e]οἱ ἐν τοῖς γελοίοις τὰ παραπεποιημένα. Ὅπερ δύναται καὶ τὰ [f]παρὰ γράμμα σκώμματα· ἐξαπατᾷ γάρ. Καὶ ἐν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ ὥσπερ [g]ὁ ἀκούων ὑπέλαβεν·

[l] καὶ τὸ μαιμᾶν Q. [m] ταῖς om. Q.Y[b].Z[b]. [n] ταυτά Y[b].Z[b].A[c]. [o] πρὸς Q.Y[b].Z[b]. [p] an κίνησις? [q] μὴ om. Q.Y[b].Z[b]. [r] εὔστοχον Q. [s] ἀρχύτης A[c], ἄρχονας Z[b]. [t] κρεμάστραν Q.Y[b].Z[b]. [v] ταὐτό τι] ταυτότητι Z[b]. et pr. Y[b]. [w] τῶ Q.Y[b].Z[b].A[c]. [x] ἄνω μάλιστα εἶναι τὰς πόλεις ἐν πολὺν A[c]. [y] δυνάμει Q. [z] τὰ post καὶ om. Q. [a] τοῦ post τὸ om. A[c]. [b] ἔσονται A[c]. [c] καὶ om. Q. [d] λέγῃ Q.Y[b]. [e] οἱ om. Q. [f] παραγραμμένα Z[b], παρὰ γράμμασι Q. et pr. Y[b]. [g] ὁ om. Q.

ἔστειχε δ' ἔχων ὑπὸ [h]ποσσὶ [i]χίμεθλα·

ὁ δ' ᾤετο πέδιλα [k]ἐρεῖν. Τούτου δ' ἅμα λεγομένου δεῖ δῆλον εἶναι. Τὰ δὲ [l]παρὰ γράμμα ποιεῖ οὐχ ὃ λέγει [m]λέγειν, ἀλλ' ὃ [n]μεταστρέφει ὄνομα, οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδόν "Θράττει σε·" προσποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ "Θράττει σε" καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέγει· διὸ μαθόντι ἡδύ, ἐπεὶ εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θρᾷκα εἶναι, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι. Καὶ τὸ "Βούλει αὐτὸν πέρσαι." Δεῖ δὲ 7
ἀμφότερα προσηκόντως λεχθῆναι. Οὕτω δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα, οἷον τὸ φάναι ‘Ἀθηναίοις τὴν τῆς [o]θαλάττης ἀρχὴν μὴ ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν· ὄνασθαι γάρ. Ἢ ὥσπερ ‘Ἰσοκράτης τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν [p]εἶναι τῶν κακῶν. ‘Ἀμφοτέρως γὰρ ὃ οὐκ ἂν ᾠήθη τις ἐρεῖν, τοῦτ' εἴρηται, καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἀληθές· τό τε γὰρ τὴν ἀρχὴν φάναι ἀρχὴν εἶναι οὐθὲν σοφόν· ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει [q]ἀλλ' ἄλλως, καὶ ἀρχὴν οὐχ ὃ εἶπεν [r]ἀπόφησιν, ἀλλ' ἄλλως. ‘Ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, [s]ἐὰν 8
προσηκόντως τὸ ὄνομα ἐνέγκῃ [t]ὁμωνυμία ἢ μεταφορά, τότε [v]τὸ εὖ. Οἷον "[w]ἄσχετος οὐκ ἀνάσχετος·" ὁμωνυμίαν [x]ἀπέφησεν, ἀλλὰ προσηκόντως, εἰ [y]ἀηδής. Καὶ

Οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἢ σε δεῖ ξένος
ξένος·

ἢ οὐ μᾶλλον ἢ σὲ δεῖ, τὸ αὐτό. Καὶ "Οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον αἰεὶ εἶναι·" ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο. Τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ‘Ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινούμενον,

Καλόν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δρᾶν ἄξιον·

[z]ταὐτὸν γάρ ἐστι τῷ εἰπεῖν ἄξιον γὰρ ἀποθανεῖν μὴ ὄντα ἄξιον ἀποθανεῖν, ἢ ἄξιόν [a]γ' ἀποθανεῖν μὴ θανάτου ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια. Τὸ μὲν οὖν εἶδος τὸ 9
αὐτὸ [b]τῆς λέξεως τούτων· ἀλλ' [c]ὅσῳ ἂν ἐλάττονι καὶ ἀντικειμένως λεχθῇ, [d]τοσούτῳ εὐδοκιμεῖ μᾶλλον. Τὸ δ' αἴτιον

[h] ποσὶ Y^b.Z^b.A^c. [i] χύμεθλα Q. [k] ἐρεῖ A^c. [l] παραγράμματα Q. et pr. Y^b. [m] λέγειν om. Q.Y^b.Z^b. [n] μεταστρέφειν Z^b. [o] θαλάσσης Q.Y^b.Z^b. [p] εἶναι] τῆς Z^b. [q] ἀλλ' ἄλλως om. Q.Y^b.Z^b. [r] αὐτό φησιν A^c. [s] ἐὰν] ἐὰν μὴ A^c. [t] ὁμωνυμίαι ἢ μεταφοραί A^c. [v] τὸ om. Q. [w] ἀνάσχετος Q.Y^b.Z^b. [x] ἀπέφηνεν Q. [y] ἀηδής] αἰεὶ δίς Q.Y^b.Z^b. [z] ταυτὸ A^c. [a] σ' A^c, om. Q.Y^b. [b] τῆς] τὸ τῆς Q. [c] ὅσον Q. [d] τοσοῦτο A^c, τοσοῦτον Q.Z^b.

ὅτι ἡ μάθησις διὰ μὲν τὸ ἀντικεῖσθαι μᾶλλον, διὰ δὲ τὸ ἐν
10 ὀλίγῳ θᾶττον γίνεται. Δεῖ δ' ἀεὶ [e] προσεῖναι ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται ἢ [f] τὸ ὀρθῶς λέγεσθαι, [g] εἰ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς καὶ μὴ ἐπιπόλαιον· ἔστι γὰρ [h] ταῦτα χωρὶς ἔχειν, οἷον "ἀποθνήσκειν δεῖ μηθὲν ἁμαρτάνοντα·" ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον. "Τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον·" ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον. [i] Ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχῃ· "Ἄξιόν [k] γ' ἀποθανεῖν μὴ ἄξιον ὄντα τοῦ ἀποθανεῖν." Ὅσῳ δ' ἂν πλείω ἔχῃ, [l] τοσούτῳ ἀστειότερον φαίνεται, οἷον εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη καὶ μεταφορὰ τοιαδὶ καὶ [m] ἀντίθεσις καὶ [n] παρίσωσις, καὶ [o] ἔχοι ἐνέρ-
11 γειαν. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω, ἀεὶ εὐδοκιμοῦσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί. [p] Ἀεὶ γὰρ [q] ἐκ δυοῖν λέγονται, ὥσπερ ἡ ἀνάλογον μεταφορά· οἷον ἡ ἀσπὶς φαμὲν [r] ἐστὶ φιάλη [s] Ἄρεος, καὶ τόξον φόρμιγξ ἄχορδος. Οὕτω μὲν οὖν λέγουσιν οὐχ ἁπλοῦν, τὸ δ' εἰπεῖν
12 τὸ τόξον φόρμιγγα ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην ἁπλοῦν. Καὶ εἰκάζουσι δὲ οὕτως, οἷον πιθήκῳ [t] αὐλητήν, [v] λύκῳ [w] ψακαζο-
13 μένῳ εἰς μύωπα· ἄμφω γὰρ συνάγεται. Τὸ δὲ εὖ ἐστὶν ὅταν μεταφορὰ ᾖ· ἔστι γὰρ εἰκάσαι τὴν ἀσπίδα [x] φιάλῃ [y] Ἄρεος καὶ τὸ ἐρείπιον ῥάκει [z] οἰκίας, καὶ [a] τὸν Νικήρατον φάναι [b] Φιλοκτήτην εἶναι δεδηγμένον ὑπὸ Πράτυος, [c] ὥσπερ εἴκασε Θρασύμαχος ἰδὼν τὸν Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ Πράτυος ῥαψῳδοῦντα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔτι. Ἐν οἷς [d] μάλιστα ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὴ εὖ, [e] καὶ ἐὰν εὖ, [f] εὐδοκιμοῦσιν. Λέγω δ' ὅταν ἀποδιδῶσιν,

Ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σκέλη [g] φορεῖ,

Ὥσπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κωρύκῳ.

[e] προσεῖναι] προσεῖναι ἢ τὸ προσεῖναι Ac. [f] τὸ alterum om. Ac. [g] εἰ] ἢ Ac. et corr. Yb. [h] ταυτὰ Q.Yb, ταυτὶ Zb. [i] ἀλλ' ἐὰν] καὶ ἐὰν Ac. [k] γ'] γὰρ Q.Yb.Zb. [l] τοσοῦτον Q. [m] ἀντίσωσις Q.Yb.Zb. [n] παρίωσις Ac. [o] ἔχει Q. [p] αἰεὶ corr. Yb, ἢ Q.Zb. [q] ἐκ τοῖν δυοῖν Q. [r] φιάλη ἐστὶν Zb. [s] ἄρεως Ac. [t] αὐλητῆι Ac, αὐλητικῷ Q.Yb.Zb. [v] λύχνω Ac. [w] ψεκαζομένω Q. [x] φιάλην Yb.Zb.Ac. [y] ἄρεως Ac. [z] οἰκίας] ἐοικός Q, ambiguis Yb.Zb. [a] τὸν] τὸ τὸν Ac. [b] φιλοκτήτη Ac. [c] ὥσπερ—Πράτυος om. Q. [d] μάλιστά τ' ἐκπίπτουσιν Ac. [e] καὶ ἐὰν εὖ] καὶ ἐὰν Ac, καὶ ἐὰν μὴ Zb, om. Q. [f] εὐδοκιμῶσιν Q.Yb.Zb.Ac. [g] φέρει pr. Yb.

Καὶ τὰ τοιαῦτα πάντ' εἰκόνες εἰσίν. Αἱ δ' εἰκόνες ὅτι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις. Καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' 14
εἴδους ἐπ' εἶδός εἰσιν· οἷον ἄν τις ὡς ἀγαθὸν [h] πεισόμενος [i] αὐτὸς ἐπαγάγηται, εἶτα βλαβῇ, ὡς ὁ Καρπάθιός φησι τὸν λαγώ· ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν. Ὅθεν μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα λέγεται καὶ διότι, σχεδὸν εἴρηται τὸ αἴτιον. Εἰσὶ 15
δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαὶ μεταφοραί, οἷον εἰς ὑπωπιασμένον "[k] Ὠιήθητε [l] δ' ἂν αὐτὸν εἶναι συκαμίνων [m] κάλαθον·" ἐρυθρὸν γάρ τι τὸ ὑπώπιον, [n] ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. Τὸ δὲ ὥσπερ τὸ καὶ τό, ὑπερβολὴ τῇ λέξει [o] διαφέρουσα.

Ὥσπερ Φιλάμμων [p] ζυγομαχῶν τῷ κωρύκῳ·

[p] ᾠήθης δ' ἂν αὐτὸν [q] Φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κωρύκῳ.

Ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖν·

[r] ᾠήθης δ' ἂν οὐ σκέλη ἀλλὰ σέλινα ἔχειν οὕτως οὖλα. Εἰσὶ 16
δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις· [s] σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσιν. Διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

Οὐδ' εἴ μοι τόσα [t] δοίη [v] ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.
[w] Κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
οὐδ' εἰ [x] χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ' [y] Ἀθηναίῃ.

Χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες. Διὸ [z] πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές.

Δεῖ δὲ μὴ λεληθέναι ὅτι ἄλλη ἑκάστῳ [a] γένει ἁρμόττει 12
λέξις. Οὐ γὰρ [b] ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστική, οὐδὲ δημηγορικὴ καὶ δικανική. Ἄμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι· τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι, τὸ δὲ μὴ ἀναγκάζεσθαι κατασιωπᾶν, ἄν τι βούληται μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις, ὅπερ

[h] ποιούμενος Z^b. [i] αὑτὸν Q.Y^b.Z^b. [k] ᾠήθη τότε A^c. [l] δ' ἂν] γὰρ Q.Y^b.Z^b. [m] τάλαρον Q.Y^b, τάλανον Z^b. [n] ἀλλ' ἢ τὸ Z^b. [o] διαφέρουσιν Z^b. [p] ζυγομαχεῖ et mox ᾠήθη Q.Y^b.Z^b. [q] φιλάμμονα Q.Z^b. et pr. Y^b. [r] ᾠήθησαν δ' οὐ A^c, ᾠήθην δ' οὐ Q, ᾠήθη δ' οὐ Y^b.Z^b. [s] σφοδρότατα Y^b.Z^b. [t] δοίης Q.Z^b.A^c. [v] ὅσσα Z, ὅσας Q. [w] κόρην Q. [x] χρυσῇ Q.Y^b.Z^b.A^c. [y] ἀθηναίης Q. [z] πρεσβυτέρου Z^b, πρεσβύτερα Q. [a] γένει om. Q. [b] ἡ αὐτὴ] ἡδὺ τῆι A^c.

2 πάσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. Ἔστι δὲ λέξις γρα-
φικὴ μὲν ἡ ἀκριβεστάτη, ἀγωνιστικὴ δὲ ἡ ὑποκριτικωτάτη.
Ταύτης δὲ δύο εἴδη· ἡ μὲν γὰρ ἠθικὴ [c] ἡ δὲ παθητική. Διὸ
καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῶν δραμάτων διώκουσι, καὶ οἱ
ποιηταὶ τοὺς τοιούτους. Βαστάζονται δὲ οἱ ἀναγνωστικοί,
οἷον Χαιρήμων (ἀκριβὴς γὰρ ὥσπερ [d] λογογράφος) καὶ [e] Λι-
κύμνιος τῶν διθυραμβοποιῶν. Καὶ παραβαλλόμενοι οἱ μὲν
τῶν [f] γραφικῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι στενοὶ φαίνονται, οἱ δὲ τῶν
ῥητόρων [g] εὖ [h] λεχθέντες [i] ἰδιωτικοὶ ἐν ταῖς χερσίν. Αἴτιον
δ' ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἁρμόττει· διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφῃ-
ρημένης τῆς ὑποκρίσεως οὐ ποιοῦντα τὸ αὑτῶν ἔργον φαίνε-
ται [k] εὐήθη, οἷον τά τε ἀσύνδετα καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ
εἰπεῖν ἐν τῇ γραφικῇ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζεται, ἐν [l] δὲ [m] ἀγω-
νιστικῇ καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται· ἔστι γὰρ [n] ὑποκριτικά.
3 Ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ λέγοντας· [o] ὅπερ ὡς προ-
οδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι· "Οὗτός [p] ἐστιν ὁ κλέψας ὑμῶν,
οὗτός ἐστιν ὁ ἐξαπατήσας, οὗτος ὁ τὸ ἔσχατον προδοῦναι
ἐπιχειρήσας." Οἷον [q] καὶ Φιλήμων ὁ [r] ὑποκριτὴς ἐποίει ἔν
τε τῇ Ἀναξανδρίδου γεροντομανίᾳ, ὅτε λέγει Ῥαδάμανθυς
καὶ Παλαμήδης, καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν εὐσεβῶν τὸ ἐγώ·
ἐὰν γάρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ ὑποκρίνηται, γίνεται ὁ τὴν [s] δο-
4 κὸν φέρων. Καὶ τὰ ἀσύνδετα ὡσαύτως· "Ἦλθον, ἀπήντησα,
ἐδεόμην·" ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι καὶ μὴ ὡς ἓν λέγοντα
τῷ αὐτῷ ἤθει καὶ τόνῳ εἰπεῖν. Ἔτι ἔχει ἴδιόν τι τὰ ἀσύν-
δετα· ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύν-
δεσμος ἓν ποιεῖ τὰ πολλά, ὥστ' ἐὰν ἐξαιρεθῇ, δῆλον ὅτι
[t] τοὐναντίον ἔσται τὸ ἓν πολλά. [v] Ἔχει οὖν αὔξησιν· "Ἦλ-

[c] ἡ δὲ παθητική om. Q. [d] λογογράφοι Z^b. [e] λυκίμνιος Q. [f] γραφῶν A^c. [g] εὖ] ἢ τῶν A^c. [h] λεχθέντων Q.Z^b.A^c. et pr. Y^b. [i] ἰδιωτικὸν Q.Z^b. [k] εὐήθως Z^b. et pr. Y^b. [l] δὲ] δὲ τῇ Q. [m] ἀγωνιστικῆι οὗ A^c, ἀποδεικτικῇ Q, ἀποδεικτικῷ Y^b.Z^b. [n] ὑποκριτική Q, ὑποκριτικόν Z^b. [o] ὅπερ ὥσπερ ὁδοποιεῖ τῶι A^c, ὅπερ ὁδοποιεῖ τὸ Q.Y^b.Z^b. [p] ἐστιν ὁ κλέψας] δὲ ὁ κλέψας Q.Y^b.Z^b. [q] καὶ om. Q. [r] ὑποκριτικὸς A^c. [s] δοκῶν Z^b. [t] τοὐναντίον post τὸ ἓν πολλά Y^b.Z^b, om. Q. [v] οὖν ἔχει Y^b. ἔχει οὖν—πολλά om. Q.

θον, διελέχθην, ἱκέτευσα" πολλά· "δοκεῖ [w] δὲ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπον, ὅσα φημί." Τοῦτο δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ

Νιρεὺς [x] αὖ Σύμηθεν,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης,
Νιρεὺς ὃς κάλλιστος.

Περὶ οὗ γὰρ πολλὰ [y] εἴρηται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆ-
σθαι· εἰ οὖν καὶ πολλάκις, καὶ πολλὰ δοκεῖ, ὥστε ηὔξησεν
ἅπαξ μνησθεὶς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνήμην πεποίηκεν,
οὐδαμοῦ ὕστερον αὐτοῦ λόγον ποιησάμενος. Ἡ μὲν οὖν δη- 5
μηγορικὴ λέξις καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ [z] σκιαγραφίᾳ· ὅσῳ
γὰρ ἂν πλείων ᾖ ὁ ὄχλος, [a] πορρωτέρω ἡ θέα, διὸ τὰ ἀκριβῆ
περίεργα καὶ χείρω φαίνεται ἐν ἀμφοτέροις· ἡ δὲ δίκη ἀκρι-
βέστερον. Ἔτι δὲ μᾶλλον [b] ἡ ἑνὶ κριτῇ· ἐλάχιστον γάρ
ἐστιν ἐν [c] ῥητορικοῖς· εὐσύνοπτον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τοῦ
πράγματος καὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ ὁ ἀγὼν ἄπεστιν, ὥστε
καθαρὰ ἡ κρίσις. Διὸ οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσι τούτοις εὐδο-
κιμοῦσι ῥήτορες· ἀλλ' ὅπου μάλιστα ὑποκρίσεως, ἐνταῦθα
ἥκιστα ἀκρίβεια ἔνι. Τοῦτο δέ, ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα
ὅπου μεγάλης. Ἡ μὲν οὖν ἐπιδεικτικὴ λέξις [d] γραφικωτάτη·
τὸ γὰρ ἔργον [e] αὐτῆς ἀνάγνωσις· δευτέρα δὲ ἡ δικανική. Τὸ 6
δὲ προσδιαιρεῖσθαι τὴν λέξιν, ὅτι ἡδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλο-
πρεπῆ, περίεργον· τί γὰρ μᾶλλον [f] ἢ σώφρονα καὶ ἐλευθέ-
ριον καὶ εἴ τις ἄλλη ἤθους ἀρετή; Τὸ [g] γὰρ ἡδεῖαν εἶναι
ποιήσει δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ὀρθῶς ὥρισται ἡ ἀρετὴ
τῆς λέξεως· τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ [h] ταπεινὴν εἶναι
ἀλλὰ πρέπουσαν; Ἄν τε γὰρ ἀδολεσχῇ, οὐ σαφής, οὐδὲ
ἂν [i] σύντομος. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἁρμόττει. Καὶ
τὸ ἡδεῖαν τὰ εἰρημένα ποιήσει, ἂν εὖ μιχθῇ, τὸ εἰωθὸς καὶ
ξενικόν, καὶ ὁ ῥυθμός, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ πρέποντος.

[w] δὲ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπον ὅσα φημί] ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπεν A^c. [x] αἰσύμηθεν $Q.Y^b.Z^b$. [y] εἴρηται] λέγεται A^c. [z] σκιογραφία Q. [a] πορρώτερον $Y^b.Z^b.A^c$. [b] ἢ] εἰ Y^b. [c] ῥητορικῆς A^c. [d] γραφικώτατον $Y^b.Z^b$. [e] αὐτοῦ $Q.Y^b.Z^b$. [f] ἢ om. Q. [g] γὰρ] δὲ A^c. [h] ταπεινὸν Z^b. [i] σύντομον $Q.Y^b.Z^b$.

Περὶ μὲν οὖν τῆς λέξεως εἴρηται, καὶ κοινῇ περὶ ἁπάντων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος· λοιπὸν [k] δὲ περὶ τάξεως εἰπεῖν.

13 Ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη· ἀναγκαῖον γὰρ τό τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ [l] τότ' ἀποδεῖξαι. Διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδεῖξαι ἢ ἀποδεῖξαι μὴ [m] προειπόντα ἀδύνατον· ὅ τε γὰρ ἀποδεικνύων τι ἀποδείκνυσι, καὶ ὁ προλέγων ἕνεκα τοῦ
2 ἀποδεῖξαι προλέγει. Τούτων δὲ τὸ μὲν πρόθεσίς ἐστι τὸ δὲ πίστις, ὥσπερ ἂν εἴ τις διέλοι ὅτι τὸ μὲν πρόβλημα τὸ
3 δὲ ἀπόδειξις. Νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως· διήγησις γάρ που τοῦ δικανικοῦ [n] μόνου λόγου ἐστίν, ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ πῶς ἐνδέχεται [o] εἶναι διήγησιν οἵαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον, ἢ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν; Προοίμιον δὲ καὶ ἀντιπαραβολὴ καὶ ἐπάνοδος ἐν ταῖς δημηγορίαις τότε γίνεται, ὅταν ἀντιλογία ᾖ. Καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία πολλάκις, ἀλλ' οὐχ ἡ συμβουλή· ἀλλ' ὁ ἐπίλογος. Ἔτι οὐδὲ δικανικοῦ παντός, οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ λόγος, ἢ τὸ πρᾶγμα εὐμνημόνευτον· συμβαίνει γὰρ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖσθαι. Ἀναγκαῖα ἄρα μόρια πρόθεσις καὶ πί-
4 στις. [p] Ἴδια μὲν οὖν ταῦτα, τὰ δὲ πλεῖστα προοίμιον πρόθεσις πίστις ἐπίλογος· τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῶν πίστεών ἐστι, καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὔξησις τῶν αὐτοῦ, ὥστε μέρος τι τῶν πίστεων· ἀποδείκνυσι γάρ τι ὁ ποιῶν τοῦτο, ἀλλ' οὐ τὸ προοίμιον, οὐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει.
5 Ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅπερ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον [q] καὶ ἐπιδιήγησις καὶ προδιήγησις καὶ ἔλεγχος καὶ [r] ἐπεξέλεγχος. Δεῖ δὲ εἶδός τι [r] λέγοντα καὶ διαφορὰν ὄνομα τίθεσθαι. Εἰ δὲ μή, γίνεται [s] κενὸν καὶ ληρῶδες, οἷον [t] Λικύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, [v] ἐπούρωσιν ὀνομάζων καὶ ἀποπλάνησιν καὶ ὄζους.

14 Τὸ μὲν οὖν προοίμιόν ἐστιν ἀρχὴ λόγου, ὅπερ ἐν ποιήσει

[k] δὴ pr. Q, δεῖ corr. [l] τοῦτ' A[c]. [m] εἰπόντα Q. [n] λόγου μόνου Q.Y[b]. [o] διήγησιν εἶναι Q.Y[b].Z[b]. [p] ἴδια—πίστις om. Q. [q] καὶ ἡ ἐπιδιήγησις Q.Y[b].Z[b].A[c], [r] ἐπέλεγχος et λέγοντας Q.Y[b].Z[b]. [s] κοινὸν Y[b].Z[b], μὲν Q. [t] λυκίμνιος Q. [v] ἐπόρουσιν corr. Y[b], ἐπέρωσιν Q.Z[b].

πρόλογος καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον· πάντα γὰρ ἀρχαὶ
ταῦτ' εἰσί, καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπιόντι. Τὸ μὲν οὖν
προαύλιον ὅμοιον τῷ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ· καὶ γὰρ
οἱ αὐληταί, ὅ τι ἂν [w]εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι, τοῦτο [x]προαυλή-
σαντες συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λό-
γοις δεῖ οὕτω γράφειν· ὅ τι γὰρ ἂν βούληται [y]εὐθὺ εἰπόντα
ἐνδοῦναι καὶ συνάψαι. Ὅπερ πάντες ποιοῦσιν. Παράδειγμα
τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοίμιον· οὐθὲν γὰρ οἰκεῖον
ὑπάρχει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ Ἑλένῃ. Ἅμα δὲ καὶ ἐὰν ἐκτο-
πίσῃ, ἁρμόττει [z]μὴ ὅλον τὸν λόγον ὁμοειδῆ εἶναι. Λέγεται 2
δὲ [a]τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμια ἐξ ἐπαίνου ἢ ψόγου· οἷον
Γοργίας μὲν ἐν τῷ [b]Ὀλυμπικῷ λόγῳ "Ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι
θαυμάζεσθαι, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες·" ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς τὰς
πανηγύρεις συνάγοντας· Ἰσοκράτης δὲ ψέγει, ὅτι τὰς μὲν
τῶν σωμάτων ἀρετὰς δωρεαῖς ἐτίμησαν, τοῖς δ' εὖ φρονοῦσιν
οὐθὲν ἆθλον ἐποίησαν. Καὶ ἀπὸ συμβουλῆς, οἷον ὅτι δεῖ 3
τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν, διὸ καὶ αὐτὸς Ἀριστείδην ἐπαινεῖ, [c]ἢ
τοὺς τοιούτους οἳ μήτε εὐδοκιμοῦσι μήτε φαῦλοι, ἀλλ' ὅσοι
ἀγαθοὶ ὄντες [d]ἄδηλοι, ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου· οὗτος
γὰρ συμβουλεύει. Ἔτι δ' ἐκ τῶν δικανικῶν προοιμίων· τοῦτο 4
δ' ἐστὶν ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατήν, εἰ περὶ παραδόξου [e]λό-
γος ἢ περὶ χαλεποῦ ἢ περὶ [f]τεθρυλημένου πολλοῖς, ὥστε
συγγνώμην ἔχειν, οἷον [g]Χοιρίλος

Νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται.

Τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων προοίμια ἐκ τούτων, ἐξ
ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ προτροπῆς, ἐξ ἀποτροπῆς, ἐκ τῶν
πρὸς τὸν ἀκροατήν· δεῖ δὲ ἢ ξένα ἢ οἰκεῖα εἶναι τὰ ἐνδό-
σιμα τῷ λόγῳ. Τὰ δὲ τοῦ δικανικοῦ [h]προοίμια δεῖ λαβεῖν 5
ὅτι ταὐτὸ δύναται ὅπερ τῶν δραμάτων οἱ πρόλογοι καὶ τῶν

[w] εὖ om. Q.Y^b.Z^b. [x] προαυλίσαντες Y^b, προαβλήσαντες Z^b.
[y] εὐθὺς Q.Y^b.Z^b. [z] μὴ] καὶ μή A^c. [a] τὰ ἐπὶ τῶν δεικτικῶν Q.
[b] ὀλυμπιακῷ Q.Y^b.Z^b. [c] ἢ] οὐ Q.Y^b.Z^b. [d] ἄδηλοι] ἀλλήλοις
Q.Y^b.Z^b. [e] λόγου Y^b. [f] τεθρυλλημένου Q.Y^b.Z^b. [g] χοιρίλογος Q.
[h] προοιμίου A^c.

ἐπῶν τὰ προοίμια· τὰ μὲν γὰρ τῶν διθυράμβων ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς·

διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα [i] εἴτε [k] σκῦλα.

6 Ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι δεῖγμά ἐστι τοῦ λόγου, ἵνα [l] προειδῶσι περὶ οὗ [m] ἦν ὁ λόγος καὶ μὴ [n] κρέμηται ἡ διάνοια· τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ· ὁ δοὺς οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. Διὰ τοῦτο

Μῆνιν ἄειδε θεά,—
Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα,—
[o] Ἡγεό μοι [p] λόγον ἄλλον, ὅπως Ἀσίας ἀπὸ γαίης
ἦλθεν ἐς Εὐρώπην πόλεμος μέγας.

Καὶ οἱ τραγικοὶ δηλοῦσι περὶ τὸ δρᾶμα, κἂν μὴ εὐθὺς [q] ὥσπερ Εὐριπίδης· ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ γέ που δηλοῖ, ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς

Ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος.

Καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως. Τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦ προοιμίου καὶ ἴδιον τοῦτο, δηλῶσαι [r] τί ἐστι τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ὁ λόγος. Διόπερ [s] ἂν δῆλον ᾖ καὶ μικρὸν τὸ πρᾶγμα,
7 οὐ χρηστέον προοιμίῳ. Τὰ δὲ ἄλλα εἴδη οἷς χρῶνται, ἰατρεύματα καὶ κοινά. Λέγεται δὲ ταῦτα ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ ἐναντίου. Περὶ αὐτοῦ μὲν καὶ τοῦ ἀντιδίκου, ὅσα περὶ διαβολὴν λῦσαι καὶ ποιῆσαι. Ἔστι δὲ οὐχ ὁμοίως· ἀπολογουμένῳ μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πρὸς [t] διαβολήν, κατηγοροῦντι δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. Δι' ὃ δέ, οὐκ ἄδηλον· τὸν μὲν γὰρ ἀπολογούμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὑτόν, ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα, ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολήν· τῷ δὲ διαβάλλοντι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ διαβλητέον, ἵνα [v] μνημονεύσωσι μᾶλλον. Τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν ἔκ τε τοῦ εὔνουν ποιῆσαι καὶ [w] ἐκ τοῦ ὀργίσαι, καὶ ἐνίοτε [x] δὲ ἐκ τοῦ προσεκτικὸν ἢ τοὐναντίον·

[i] εἴτι Zb, εἶτα Ac. [k] σκύλλα Ac. [l] προΐδωσι Ac. [m] ἦν] ᾗ Ac. [n] κρέμαται Q.Yb.Zb. [o] ἦγε ὁμοιλογον Ac. [p] λόγων ἄλλων Q.Yb. et corr. Zb. [q] ὥς που Q. [r] τί ἐστι om. Q.Yb.Zb. [s] ἂν] ἦν Yb. [t] διαβολῆς Q.Yb.Zb. [v] μνημονεύωσι Yb. [w] ἐκ om. Q.Yb.Zb. [x] δὲ ἐκ τοῦ] τὸ Ac.

οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν, διὸ πολλοὶ εἰς
γέλωτα πειρῶνται προάγειν. Εἰς δὲ εὐμάθειαν ἅπαντα
ἀνάξει, ἐάν τις βούληται, καὶ τὸ ἐπιεικῆ φαίνεσθαι· προσ-
έχουσι γὰρ μᾶλλον τούτοις. Προσεκτικοὶ δὲ τοῖς μεγά-
λοις, τοῖς ἰδίοις, τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσιν· διὸ δεῖ ἐμποιεῖν
ὡς περὶ τοιούτων ὁ λόγος. Ἐὰν δὲ μὴ προσεκτικούς, ὅτι μι-
κρόν, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐκείνους, ὅτι λυπηρόν. Δεῖ δὲ μὴ λαν- 8
θάνειν ὅτι πάντα ἔξω τοῦ λόγου τὰ τοιαῦτα· πρὸς φαῦλον
γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τοῦ πράγματος ἀκούοντα, ἐπεὶ
ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐθὲν δεῖ προοιμίου, ἀλλ' ἢ ὅσον τὸ πρᾶ-
γμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἔχῃ ὥσπερ σῶμα κεφαλήν.
Ἔτι τὸ [y] προσεκτικοὺς ποιεῖν πάντων τῶν μερῶν κοινόν, ἐὰν 9
δέῃ· πανταχοῦ γὰρ [z] ἀνιᾶσι μᾶλλον ἢ ἀρχόμενοι. Διὸ γε-
λοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτε μάλιστα πάντες προσέχοντες
ἀκροῶνται. Ὥστε ὅπου ἂν ᾖ καιρός, λεκτέον "Καί μοι προσ-
έχετε τὸν νοῦν· [a] οὐθὲν γὰρ μᾶλλον ἐμὸν ἢ ὑμέτερον" καὶ
"Ἐρῶ γὰρ ὑμῖν οἷον οὐδεπώποτε ἀκηκόατε δεινόν," ἢ οὕτω
θαυμαστόν. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὥσπερ ἔφη Πρόδικος, ὅτε
[b] νυστάζοιεν οἱ ἀκροαταί, παρεμβάλλειν τῆς πεντηκοντα-
δράχμου αὐτοῖς. Ὅτι δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν οὐχ ᾗπερ ὁ 10
ἀκροατής, δῆλον· πάντες γὰρ ἢ διαβάλλουσιν ἢ [c] φόβους
ἀπολύονται ἐν τοῖς προοιμίοις.

> Ἄναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως σπουδῆς ὕπο.
> Τί φροιμιάζῃ;

Καὶ οἱ πονηρὸν [d] τὸ πρᾶγμα ἔχοντες ἢ δοκοῦντες· πανταχοῦ
γὰρ βέλτιον διατρίβειν ἢ ἐν τῷ πράγματι. Διὸ οἱ δοῦλοι
οὐ τὰ ἐρωτώμενα λέγουσιν ἀλλὰ τὰ κύκλῳ, καὶ προοιμιά-
ζονται. Πόθεν δ' εὔνους δεῖ ποιεῖν, εἴρηται, καὶ [e] τῶν ἄλλων 11
ἕκαστον τῶν τοιούτων. Ἐπεὶ [f] δ' εὖ λέγεται

> Δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν,

τούτων [g] δεῖ δύο στοχάζεσθαι. Ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς

[y] προσεκτικὸν Y^b. [z] ἀνειασιν A^c, ἀνιῶσι Y^b. [a] οὐδὲ Y^b.Z^b.
[b] νυστάξοιεν Z^b. [c] φόβου Q. [d] τὸ] δὲ τὸ Q.Y^b.Z^b. [e] τῷ μᾶλλον
Y^b, τῶν ἀγγέλων δ' Q. [f] δ'] δὴ Q.Y^b.Z^b. [g] δεῖ] οὖν δεῖ A^c.

οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατήν, ἢ αὐτὸν ἢ γένος ἢ [h] ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ ἢ [i] ἀμῶς [k] γέ πως· ὃ γὰρ λέγει Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθές, ὅτι οὐ χαλεπὸν ʻἈθηναίους ἐν ʻἈθηναίοις ἐπαινεῖν ἀλλ' ἐν Λακεδαιμονίοις. Τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐκ τῶν τοῦ δικανικοῦ λόγου ἐστίν, φύσει δ' ἥκιστα ἔχει· καὶ γὰρ καὶ περὶ οὗ ἴσασι, καὶ οὐδὲν δεῖται [l] τὸ πρᾶγμα προοιμίου, [m] ἀλλ' ἢ δι' αὐτὸν ἢ τοὺς ἀντιλέγοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἡλίκον [n] βούλει ὑπολαμβάνωσιν, [o] ἀλλ' ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον. Διὸ ἢ διαβάλλειν ἢ ἀπολύεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἢ αὐξῆσαι ἢ μειῶσαι. Τούτων δὲ ἕνεκα προοιμίου δεῖται, ἢ κόσμου χάριν, ὡς [p] αὐτοκάβδαλα φαίνεται, ἐὰν μὴ ἔχῃ. Τοιοῦτον γὰρ τὸ Γοργίου ἐγκώμιον εἰς ʻἨλείους· οὐδὲν γὰρ [q] προεξαγκωνίσας οὐδὲ προανακινήσας εὐθὺς ἄρχεται "Ἦλις πόλις εὐδαίμων."

15 Περὶ δὲ διαβολῆς ἓν μὲν τὸ ἐξ ὧν ἄν τις ὑπόληψιν δυσχερῆ ἀπολύσαιτο· οὐθὲν γὰρ διαφέρει εἴτε εἰπόντος τινὸς
2 εἴτε μή, ὥστε τοῦτο καθόλου. ʻἌλλος [r] τρόπος ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα [s] ἀπαντᾶν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ ὡς οὐ βλαβερόν, ἢ οὐ [t] τούτῳ, ἢ [v] ὡς οὐ τηλικοῦτον [w] ἢ οὐκ ἄδικον ἢ οὐ μέγα ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος· περὶ γὰρ [x] τοιούτων ἡ ἀμφισβήτησις, ὥσπερ ʻἸφικράτης πρὸς Ναυσικράτην· ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὃ ἔλεγε καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ [y] ἀδικεῖν. Ἢ ἀντικαταλλάττεσθαι ἀδικοῦντα, εἰ βλαβερὸν [z] ἀλλὰ κα-
3 λόν, εἰ λυπηρὸν ἀλλ' ὠφέλιμον ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. ʻἌλλος [a] τρόπος ὡς ἐστὶν ἁμάρτημα ἢ ἀτύχημα ἢ ἀναγκαῖον, οἷον Σοφοκλῆς ἔφη τρέμειν οὐχ ὡς ὁ διαβάλλων ἔφη, ἵνα δοκῇ γέρων, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· οὐ γὰρ [b] ἑκόντι εἶναι αὐτῷ ἔτη ὀγδοήκοντα. Καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ οὗ ἕνεκα, ὅτι οὐ βλάψαι [c] ἐβούλετο, ἀλλὰ τόδε, καὶ οὐ τοῦτο ὃ διεβάλλετο,

[h] ἐπιτήδευμα Y^b, ἐπιτήδευμ' Z^b. [i] ἄλλως Q.Y^b.Z^b.A^c. [k] γέ om. Z^b. [l] προοιμίου τὸ πρᾶγμα Q.Y^b.Z^b. [m] ἀλλὰ δι' Q.Y^b. [n] βάλῃ Q. [o] ἀλλ' ἢ] ἀλλ' εἰ Y^b. [p] αὐτοκώδαλα Q. [q] προεξεγκωνίσας Z^b. [r] τόπος Q.Y^b.Z^b. [s] ἅπαντα A^c. [t] τοῦτο Y^b. [v] ὡῖ A^c. [w] ἢ ὡς οὐκ ἄδικον Q. [x] τοιοῦτον Q. [y] ἀδικῆσαι Q. [z] ἀλλ' οὐ καλὸν A^c. [a] τόπος Q.Y^b.Z^b. [b] ἑκοντὶ Y^b.Z^b. [c] ἠβούλετο Q.Y^b.Z^b.

ποιῆσαι, συνέβη δὲ βλαβῆναι· "δίκαιον δὲ μισεῖν, εἰ [d] ὅπως
τοῦτο γένηται ἐποίουν." Ἄλλος, εἰ ἐμπεριείληπται ὁ δια- 4
βάλλων, ἢ νῦν ἢ πρότερον, ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς. Ἄλλος, εἰ 5
ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνονται, οὓς ὁμολογοῦσι μὴ ἐνόχους εἶναι
τῇ διαβολῇ, οἷον εἰ ὅτι [e] καθαρὸς ὁ μοιχός, καὶ ὁ δεῖνα [f] καὶ
ὁ δεῖνα ἄρα. Ἄλλος, εἰ ἄλλους [g] διέβαλεν, ἢ ἄλλος [h] αὐτούς, 6
ἢ ἄνευ διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο ὥσπερ [i] αὐτὸς νῦν, οἳ πε-
φήνασιν οὐκ ἔνοχοι. Ἄλλος ἐκ [k] τοῦ ἀντιδιαβάλλειν τὸν 7
διαβάλλοντα· ἄτοπον γὰρ εἰ [l] ὁ αὐτὸς ἄπιστος, οἱ τούτου
[m] λόγοι ἔσονται πιστοί. Ἄλλος, εἰ γέγονε κρίσις, ὥσπερ 8
Εὐριπίδης πρὸς Ὑγιαίνοντα ἐν τῇ ἀντιδόσει κατηγοροῦντα
ὡς ἀσεβής, [n] ὅς γ' ἐποίησε κελεύων [o] ἐπιορκεῖν

Ἡ γλῶσσ' [p] ὀμώμοχ,' ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

Ἔφη γὰρ αὐτὸν ἀδικεῖν τὰς ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ ἀγῶνος
κρίσεις [q] εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα· ἐκεῖ γὰρ [r] αὐτῶν δεδω-
κέναι λόγον ἢ δώσειν, εἰ [s] βούλεται κατηγορεῖν. Ἄλλος ἐκ 9
[t] τοῦ διαβολῆς κατηγορεῖν, ἡλίκον, καὶ τοῦτο ὅτι ἄλλας κρί-
σεις ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ πιστεύει τῷ πράγματι. Κοινὸς δ'
ἀμφοῖν ὁ τόπος τὸ σύμβολα λέγειν, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ ὁ
Ὀδυσσεὺς ὅτι οἰκεῖος τῷ Πριάμῳ· ἡ γὰρ Ἡσιόνη ἀδελφή·
ὁ δὲ ὅτι ὁ πατὴρ ἐχθρὸς τῷ Πριάμῳ, ὁ Τελαμών, καὶ ὅτι
οὐ κατεῖπε τῶν κατασκόπων. Ἄλλος τῷ διαβάλλοντι, [v] τὸ 10
ἐπαινοῦντι μικρὸν μακρῶς ψέξαι μέγα συντόμως, ἢ πολλὰ
ἀγαθὰ προθέντα, ὃ εἰς τὸ πρᾶγμα προφέρει ἓν ψέξαι.
Τοιοῦτοι δὲ οἱ τεχνικώτατοι καὶ ἀδικώτατοι· τοῖς ἀγαθοῖς
γὰρ βλάπτειν πειρῶνται, μιγνύντες αὐτὰ τῷ κακῷ. Κοινὸν
δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ [w] ἀπολυομένῳ, [x] ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ
ἐνδέχεται πλειόνων ἕνεκα πραχθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλοντι

[d] οὕτως A^c. [e] nonne καθάριος? [f] καὶ ὁ δεῖνα altero loco om. A^c. [g] διαβαλλεῖν A^c, διέβαλλεν Q.Y^b.Z^b. [h] αὐτὸς A^c. [i] αὐτοὺς νῦν ἢ πεφήνασιν Y^b. [k] τοὐναντίου διαβάλλειν Y^b, τοῦ ἐναντίου διαβάλλειν Q.Z^b. [l] ὁ om. Q. [m] ἔσονται λόγοι Q.Y^b.Z^b. [n] ὥσγ' A^c. [o] ἐφιορκεῖν A^c. [p] ὀμώμοκεν A^c, ὤμοσεν Q.Z^b. [q] εἰς om. A^c. [r] αὐτὸν Q.Y^b.Z^b. [s] ἠβούλετο Q.Y^b.Z^b. [t] τοῦ] τοῦ ἐκ A^c. [v] τὸ] τῷ Y^b.Z^b.A^c, om. Q. [w] ἀπολογουμένω Y^b. [x] ἐπεὶ Q.Y^b.Z^b.

κακοηθιστέον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλαμβάνοντι, τῷ δὲ ἀπολυομένῳ ἐπὶ τὸ βέλτιον· οἷον ὅτι ὁ Διομήδης τὸν Ὀδυσσέα προείλετο, τῷ μὲν ὅτι διὰ τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν τὸν Ὀδυσσέα, τῷ δ᾽ ὅτι οὔ, ἀλλὰ διὰ τὸ μόνον μὴ [y] ἀνταγωνιστεῖν ὡς φαῦλον. Καὶ περὶ μὲν διαβολῆς εἰρήσθω τοσαῦτα.

16 Διήγησις δ᾽ ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ἐστὶν οὐκ ἐφεξῆς ἀλλὰ κατὰ μέρος· δεῖ μὲν γὰρ τὰς πράξεις διελθεῖν ἐξ ὧν ὁ λόγος· σύγκειται γὰρ ἔχων ὁ λόγος τὸ μὲν ἄτεχνον (οὐθὲν γὰρ αἴτιος ὁ λέγων τῶν πράξεων) τὸ δ᾽ ἐκ τῆς τέχνης· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν [z] ἢ ὅτι ἔστι δεῖξαι, ἐὰν ᾖ ἄπιστον, ἢ
2 ὅτι ποιόν, ἢ ὅτι ποσόν, ἢ καὶ ἅπαντα. Διὰ δὲ τοῦτ᾽ ἐνίοτε οὐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα, ὅτι δυσμνημόνευτον τὸ δεικνύναι οὕτως. Ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀνδρεῖος, ἐκ δὲ τῶνδε σοφὸς ἢ δίκαιος. Καὶ ἁπλούστερος ὁ λόγος οὗτος, ἐκεῖνος
3 δὲ ποικίλος καὶ οὐ λιτός. Δεῖ δὲ τὰς μὲν γνωρίμους ἀναμιμνήσκειν· διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγήσεως, οἷον [a] εἰ θέλεις Ἀχιλλέα ἐπαινεῖν· ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις, ἀλλὰ χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ. Ἐὰν δὲ Κριτίαν, δεῖ· οὐ γὰρ
4 πολλοὶ [b] ἴσασιν. Νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν. Καίτοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι [c] ἐρομένῳ [d] πότερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν [e] μάξῃ, "Τί δ᾽;" [f] ἔφη, "εὖ ἀδύνατον;" καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγεῖσθαι ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς, οὐδὲ τὰς πίστεις λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθά ἐστι [g] τὸ εὖ ἢ [h] τὸ ταχὺ ἢ [i] τὸ συντόμως, ἀλλὰ [k] τὸ μετρίως· τοῦτο [l] δ᾽ ἐστὶ τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα, ἢ ὅσα ποιήσει ὑπολαβεῖν γεγονέναι [m] ἢ βεβλαφέναι ἢ ἠδικηκέναι, ἢ τηλικαῦτα ἡλίκα [n] βούλει· τῷ δὲ ἐναν-
5 τίῳ τὰ ἐναντία. Παραδιηγεῖσθαι δὲ ὅσα εἰς τὴν σὴν ἀρετὴν φέρει, οἷον "Ἐγὼ [o] δ᾽ ἐνουθέτουν ἀεὶ τὰ δίκαια λέγων, μὴ τὰ

[y] ἀνταγωνιστὴν Q.Z^b.A^c. et pr. Y^b. [z] δεῖξαι ἢ ὅτι ἔστιν Q.Y^b.Z^b. [a] εἰ] οὐ Q. [b] post ἴσασιν Q.Y^b.Z^b.A^c. ἔστι δὲ—μετατεθῇ lib. i. c. 9. §. 33—37. [c] ἐρωμένωι A^c. ἐρωμένως Z^b. [d] πότερον om. Q.Y^b.Z^b. [e] μάξει Q.Y^b.Z^b. [f] εὖ ἔφη Q.Y^b.Z^b. [g] τῷ Q. [h] τῷ Q.Y^b.Z^b. [i] τῷ Q.Y^b.Z^b. [k] τῷ Q.Z^b. [l] δ᾽ ἐστὶ τὸ] δεῖ ὑπὸ A^c. [m] βεβλακέναι Q.Z^b. [n] βουλῆι A^c. [o] δὲ νουθετῶν A^c.

τέκνα ἐγκαταλείπειν.” Ἢ θατέρου κακίαν· “ Ὁ δ᾽ ἀπεκρί-
νατό μοι ὅτι οὗ ἂν [p] ᾖ αὐτός, ἔσται ἄλλα [q] παιδία·” [r] ὃ τοὺς
ἀφισταμένους [s] Αἰγυπτίους ἀποκρίνασθαί φησιν ὁ Ἡρό-
δοτος. Ἢ ὅσα ἡδέα τοῖς δικασταῖς. Ἀπολογουμένῳ δὲ 6
ἐλάττων ἡ διήγησις, αἱ δ᾽ ἀμφισβητήσεις ἢ μὴ γεγονέναι ἢ
μὴ βλαβερὸν εἶναι ἢ μὴ ἄδικον ἢ μὴ τηλικοῦτον, ὥστε [t] περὶ
τὸ ὁμολογούμενον οὐ [v] διατριπτέον, ἐὰν μή τι εἰς ἐκεῖνο συν-
τείνῃ, οἷον εἰ πέπρακται, ἀλλ᾽ οὐκ ἄδικον. Ἔτι πεπραγμένα 7
δεῖ λέγειν, ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει.
Παράδειγμα ὁ [w] Ἀλκίνου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνε-
λόπην ἐν ἑξήκοντα [x] ἔπεσι πεποίηται. Καὶ ὡς Φάϋλλος τὸν
[y] κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνεῖ πρόλογος. Ἠθικὴν δὲ [z] χρὴ τὴν
διήγησιν εἶναι. Ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν εἰδῶμεν τί ἦθος ποιεῖ. 8
Ἓν μὲν δὴ τὸ προαίρεσιν δηλοῦν, ποιὸν δὲ τὸ ἦθος τῷ ποιὰν
ταύτην· ἡ δὲ προαίρεσις ποιὰ τῷ τέλει. Διὰ τοῦτο οὐκ
ἔχουσιν οἱ μαθηματικοὶ λόγοι ἤθη, ὅτι οὐδὲ προαίρεσιν· τὸ
[a] γὰρ οὗ ἕνεκα οὐκ ἔχουσιν. Ἀλλ᾽ [b] οἱ Σωκρατικοί· περὶ
τοιούτων γὰρ λέγουσιν. [c] Ἄλλα ἠθικὰ τὰ ἑπόμενα ἑκάστῳ 9
ἤθει, οἷον ὅτι ἅμα λέγων ἐβάδιζεν· δηλοῖ γὰρ θρασύτητα
καὶ ἀγροικίαν ἤθους. Καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέγειν, ὥσπερ
οἱ νῦν, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ προαιρέσεως. “ Ἐγὼ δ᾽ ἐβουλόμην·
καὶ προειλόμην γὰρ τοῦτο· ἀλλ᾽ εἰ μὴ ὠνήμην, βέλτιον.”
Τὸ μὲν γὰρ φρονίμου τὸ δὲ ἀγαθοῦ· φρονίμου μὲν γὰρ ἐν
τῷ τὸ ὠφέλιμον διώκειν, ἀγαθοῦ δ᾽ ἐν τῷ τὸ καλόν. Ἂν
δ᾽ ἄπιστον ᾖ, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν, ὥσπερ Σοφοκλῆς
ποιεῖ παράδειγμα τὸ ἐκ τῆς Ἀντιγόνης, ὅτι μᾶλλον τοῦ
ἀδελφοῦ ἐκήδετο ἢ ἀνδρὸς ἢ τέκνων· τὰ μὲν γὰρ ἂν γενέσθαι
ἀπολόμενα,

μητρὸς δ᾽ ἐν ᾅδου καὶ πατρὸς βεβηκότων
οὐκ ἔστ᾽ ἀδελφὸς ὅστις [d] ἂν βλάστοι ποτέ.

[p] αὐτὸς ᾖ Q.Y^b.Z^b. [q] πανδιο A^c. [r] ὃ] ἢ ὃ Q.Y^b.Z^b, om. A^c. [s] αἰγύπτου Q.Z^b. [t] παρὰ Q. [v] διατρεπτέον Q.Z^b. [w] ἀλκινόου Q.Y^b.Z^b. [x] ἔτεσι Q.Y^b.Z^b.A^c. [y] κύκλωπα corr. Y^b. [z] χρὴ] δεῖ Q.Y^b.Z^b. [a] γὰρ οὔνεκα A^c. [b] ὁ ἰσοκρατικός Z^b. [c] ἀλλὰ Q.Z^b. [d] ἂν βλαστῇ Q, ἀναβλάστοι Z^b.A^c.

Ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἄπιστα λέγων, ἀλλὰ φύσει τοιοῦτος [e]εἶ· ἀπιστοῦσι γὰρ ἄλλο τι πράττειν
10 ἑκόντα πλὴν τὸ συμφέρον. Ἔτι ἐκ τῶν παθητικῶν [f]λέγειν, διηγούμενον καὶ τὰ ἑπόμενα καὶ ἃ ἴσασι, καὶ τὰ ἰδίᾳ [g]ἢ αὐτῷ ἢ ἐκείνῳ προσόντα· "Ὁ δ' ᾤχετό με [h]ὑποβλέψας." Καὶ ὡς περὶ Κρατύλου Αἰσχίνης, ὅτι διασίζων [i]καὶ [k]τοῖν χεροῖν διασείων· πιθανὰ γάρ, διότι σύμβολα γίνεται ταῦτα ἃ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασιν. Πλεῖστα δὲ τοιαῦτα λαβεῖν ἐξ Ὁμήρου ἔστιν.

Ὡς ἄρ' ἔφη, γρῆυς δὲ [l]κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα·

οἱ γὰρ δακρύειν ἀρχόμενοι ἐπιλαμβάνονται τῶν ὀφθαλμῶν. Καὶ εὐθὺς [m]εἰσάγαγε σεαυτὸν ποιόν τινα, ἵνα ὡς τοιοῦτον θεωρῶσι καὶ τὸν ἀντίδικον· λανθάνων δὲ ποίει. Ὅτι [n]δὲ ῥᾴδιον, ὁρᾶν [o]δεῖ ἐκ τῶν ἀπαγγελλόντων· περὶ ὧν γὰρ μηθὲν ἴσμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψίν τινα. Πολλαχοῦ
11 δὲ [p]δεῖ διηγεῖσθαι, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ. Ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησίς ἐστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων οὐθεὶς διηγεῖται· ἀλλ' ἐάν περ διήγησις ᾖ, τῶν γενομένων ἔσται, ἵν' ἀναμνησθέντες ἐκείνων βέλτιον βουλεύσωνται περὶ τῶν ὕστερον. Ἢ διαβάλλοντες, ἢ ἐπαινοῦντες. Ἀλλὰ τότε οὐ τὸ [q]τοῦ συμβούλου ποιεῖ ἔργον. Ἂν δ' ᾖ ἄπιστον, ὑπισχνεῖσθαί τε καὶ αἰτίαν λέγειν εὐθύς, καὶ διατάττειν οἷς βούλονται, οἷον ἡ Ἰοκάστη ἡ Καρκίνου ἐν τῷ Οἰδίποδι ἀεὶ ὑπισχνεῖται πυνθανομένου τοῦ ζητοῦντος τὸν υἱόν. Καὶ ὁ Αἵμων ὁ Σοφοκλέους.

17 Τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀποδεικτικὰς εἶναι· ἀποδεικνύναι δὲ [r]χρή, ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου φέροντα τὴν ἀπόδειξιν· οἷον εἰ ὅτι οὐ γέγονεν ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τούτου μάλιστα τὴν ἀπόδειξιν φέρειν, εἰ [s]δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψεν, τούτου, καὶ ὅτι οὐ

[e] ἢ Q. [f] λέγε διηγούμενος A[c]. [g] ἢ αὐτῷ] ἑαυτῷ Q.Y[b].Z[b]. [h] ὑποκλέψας Q. [i] καὶ ante τοῖν om. A[c]. [k] ταῖν Q.Y[b].Z[b]. [l] κατείχετο Q. [m] εἰσάγει καὶ σεαυτὸν A[c]. [n] δὲ om. A[c]. [o] δεῖ] δὲ A[c]. [p] δεῖ om. Y[b].A[c]. [q] τοῦ om. Q. [r] χρή] δεῖ Q. [s] θ' A[c].

τοσόνδε ἢ ὅτι δικαίως, ὡσαύτως καὶ [t] εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο [t] ἡ ἀμφισβήτησις. Μὴ λανθανέτω δ' ὅτι ἀναγκαῖον 2 ἐν ταύτῃ τῇ ἀμφισβητήσει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν· οὐ γάρ ἐστιν ἄγνοια αἰτία, ὥσπερ ἂν εἴ τινες περὶ τοῦ δικαίου ἀμφισβητοῖεν, ὥστ' ἐν τούτῳ [v] χρονιστέον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὔ. Ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς τὸ πολύ, ὅτι καλὰ 3 [w] καὶ ὠφέλιμα, ἡ αὔξησις ἔσται· τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πιστεύεσθαι· ὀλιγάκις γὰρ καὶ τούτων ἀποδείξεις φέρουσιν, ἐὰν ἄπιστα ᾖ ἢ [x] ἐὰν ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ. Ἐν δὲ τοῖς δημη- 4 γορικοῖς ἢ ὡς οὐκ ἔσται ἀμφισβητήσειεν ἄν τις, ἢ ὡς ἔσται μὲν ἃ κελεύει, ἀλλ' οὐ δίκαια ἢ οὐκ ὠφέλιμα ἢ οὐ τηλικαῦτα. Δεῖ δὲ καὶ ὁρᾶν εἴ [y] τι ψεύδεται ἐκτὸς τοῦ πράγματος· τεκμήρια γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ψεύδεται. Ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώτατα, τὰ δ' ἐν- 5 θυμήματα δικανικώτερα· ἡ μὲν γὰρ [z] περὶ τὸ μέλλον, ὥστ' ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν, ἡ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὗ μᾶλλον ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην. Οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ 6 ἐνθυμήματα, ἀλλ' ἀναμιγνύναι· εἰ δὲ μή, καταβλάπτει ἄλληλα. Ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ποσοῦ ὅρος·

ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ,

ἀλλ' οὐ τοιαῦτα. Καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν· 7 εἰ δὲ μή, ποιήσεις ὅπερ ἔνιοι ποιοῦσι τῶν φιλοσοφούντων, οἳ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα [a] καὶ πιστότερα ἢ ἐξ ὧν λέγουσιν. Καὶ ὅταν πάθος ποιῇς, μὴ λέγε ἐνθύμημα· [b] ἢ 8 γὰρ ἐκκρούσει τὸ πάθος ἢ μάτην εἰρημένον ἔσται τὸ ἐνθύμημα· ἐκκρούουσι γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας αἱ ἅμα, καὶ ἢ ἀφανίζουσιν ἢ ἀσθενεῖς ποιοῦσιν. Οὐδ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον, οὐ δεῖ ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα· οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἦθος οὔτε προαίρεσιν ἡ ἀπόδειξις. Γνώμαις δὲ χρηστέον καὶ ἐν 9 διηγήσει καὶ ἐν πίστει· ἠθικὸν γάρ. "[c] Καὶ ἐγὼ δέδωκα,

[t] εἰ et ἡ om. A^c. [v] χρηστέον A^c. [w] καὶ] ἢ Q.Y^b.Z^b. [x] an ἄλλως? [y] τις ψεύδεται ἐκ τοσούτου πράγματος A^c. [z] περὶ om. Y^b. [a] καὶ πιστότερα om. Q. [b] ἢ] εἰ Z^b. [c] καὶ ante ἐγὼ om. Q.Y^b.Z^b.

καὶ ταῦτ' εἰδὼς ὡς οὐ δεῖ πιστεύειν." Ἐὰν δὲ παθητικῶς,
"Καὶ οὐ μεταμέλει μοι καίπερ ἠδικημένῳ· τούτῳ μὲν γὰρ
10 περίεστι τὸ κέρδος, ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον." Τὸ δὲ δημηγορεῖν
χαλεπώτερον τοῦ δικάζεσθαι, εἰκότως, διότι περὶ τὸ μέλλον·
ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονός, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ τοῖς μάντεσιν,
ὡς ἔφη Ἐπιμενίδης ὁ [d]Κρής· ἐκεῖνος γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων
οὐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων μὲν ἀδήλων δέ.
Καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς· ἔχοντα δὲ ἀρχὴν
ῥᾷον εὑρεῖν ἀπόδειξιν. Καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διατριβάς, οἷον
πρὸς ἀντίδικον ἢ περὶ αὑτοῦ, ἢ παθητικὸν ποιεῖν. Ἀλλ'
ἥκιστα πάντων, ἐὰν μὴ [e]ἐξίστηται. Δεῖ οὖν ἀποροῦντα
τοῦτο ποιεῖν ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες ποιοῦσι καὶ Ἰσοκρά-
της· καὶ γὰρ συμβουλεύων κατηγορεῖ, οἷον Λακεδαιμονίων
11 μὲν ἐν τῷ πανηγυρικῷ, Χάρητος δ' ἐν τῷ συμμαχικῷ. Ἐν
δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον
Ἰσοκράτης ποιεῖ· ἀεὶ γάρ τινα εἰσάγει. Καὶ ὃ ἔλεγε Γορ-
γίας, ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, τοῦτό ἐστιν· εἰ γὰρ
Ἀχιλλέα [f]λέγει, Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακόν, εἶτα τὸν θεόν,
ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ· [g]ὃ τοιόνδε ἐστίν.
12 Ἔχοντα μὲν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἠθικῶς λεκτέον καὶ ἀπο-
δεικτικῶς, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἠθικῶς· καὶ μᾶλλον τῷ
ἐπιεικεῖ ἁρμόττει χρηστὸν φαίνεσθαι ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ.
13 Τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν
δεικτικῶν, ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλε-
λόγισται· παράλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται.
14 Τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον οὐχ ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῶν
πίστεων ἔστι τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει τὰ δὲ συλλογισμῷ.
Δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ καὶ ἐν δίκῃ ἀρχόμενον μὲν λέγειν
τὰς ἑαυτοῦ πίστεις πρότερον, ὕστερον δὲ πρὸς τἀναντία
[h]ἀπαντᾶν λύοντα καὶ προδιασύροντα. Ἂν δὲ πολύχους ᾖ
ἡ ἐναντίωσις, πρότερον τὰ ἐναντία, οἷον [i]ἐποίησε Καλλί-
στρατος ἐν τῇ [k]Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ· ἃ γὰρ ἐροῦσι προ-

[d] κράτης Ac. [e] ἐξίστη Ac. [f] λέγων Q.Zb.Ac. [g] ὃ] ἢ Ac.
[h] ἅπαντα Zb. [i] ἐποίει Yb. [k] μεσηνιακῇ Q.Zb.

ανελὼν [l] οὕτως τότε αὐτὸς εἶπεν. Ὕστερον δὲ λέγοντα πρῶ- 15
τον [m] τὰ πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ [n] ἀντι-
συλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα ἂν εὐδοκιμηκότα ᾖ· ὥσπερ γὰρ
ἄνθρωπον προδιαβεβλημένον οὐ δέχεται ἡ ψυχή, τὸν αὐτὸν
τρόπον [o] οὐδὲ λόγον, ἐὰν ὁ ἐναντίος εὖ δοκῇ εἰρηκέναι. Δεῖ
οὖν χώραν ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ μέλλοντι λόγῳ· ἔσται
δέ, ἂν ἀνέλῃς. Διὸ ἢ πρὸς πάντα ἢ τὰ μέγιστα ἢ τὰ εὐ-
δοκιμοῦντα ἢ [p] τὰ εὐέλεγκτα [q] μαχεσάμενον οὕτω τὰ αὑτοῦ
πιστὰ ποιητέον.

[r] Ταῖς θεαῖσι πρῶτα σύμμαχος γενήσομαι.
Ἐγὼ γὰρ Ἥραν.

Ἐν τούτοις ἥψατο πρῶτον τοῦ εὐηθεστάτου. Περὶ μὲν
οὖν πίστεων ταῦτα. Εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἔνια περὶ αὑτοῦ 16
λέγειν ἢ [s] ἐπίφθονον ἢ μακρολογίαν ἢ ἀντιλογίαν ἔχει, καὶ
περὶ ἄλλου ἢ λοιδορίαν ἢ ἀγροικίαν, ἕτερον χρὴ λέγοντα
ποιεῖν, ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ ἀντι-
δόσει, καὶ ὡς Ἀρχίλοχος ψέγει· ποιεῖ γὰρ τὸν πατέρα λέ-
γοντα περὶ τῆς θυγατρὸς ἐν τῷ ἰάμβῳ

Χρημάτων [t] δ' ἄελπτον οὐθέν ἐστιν οὐδ' ἀπώμοτον,

καὶ τὸν Χάρωνα τὸν τέκτονα ἐν τῷ ἰάμβῳ οὗ [v] ἡ ἀρχὴ

Οὔ μοι τὰ [w] Γύγεω.

Καὶ ὡς Σοφοκλῆς τὸν [x] Αἵμονα ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς
τὸν πατέρα ὡς λεγόντων ἑτέρων. Δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν 17
τὰ ἐνθυμήματα καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε, οἷον "Χρὴ δὲ τὰς
διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐτυχοῦντας· οὕτω γὰρ
ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν." Ἐνθυμηματικῶς δέ "Εἰ γὰρ δεῖ,
ὅταν ὠφελιμώταται ὦσι καὶ πλεονεκτικώταται αἱ καταλ-
λαγαί, [y] τότε καταλλάττεσθαι, [z] εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάτ-
τεσθαι."

Περὶ δὲ ἐρωτήσεως, εὔκαιρόν ἐστι ποιεῖσθαι μάλιστα μὲν 18

[l] οὗτος Q.Zb. [m] τὰ] τὸν Yb, om. Ac. [n] συλλογιζόμενον Ac.
[o] οὐδὲν Q. [p] τὰ om. Ac. [q] μαχεσαμένων Q. [r] τοῖς θεοῖς Q.Yb.
Zb.Ac. [s] ἐπιφθόνον Ac. [t] δ' ἄελπτον] ἃ ἔλιπον Ac. [v] ἡ om. Ac.
[w] στυγέω Q. [x] αἵμωνα Ac. [y] τὸ δὲ Ac. [z] εὐτυχοῦντας δεῖ καταλ-
λάττεσθαι om. Q.Yb.Zb.

ὅταν τὸ ἕτερον εἰρηκὼς ᾖ, ὥστε ἑνὸς προσερωτηθέντος [a]συμ-
βαίνει τὸ ἄτοπον· οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπήρετο περὶ
τῆς [b]τελετῆς τῶν τῆς [c]σωτείρας ἱερῶν, εἰπόντος δὲ ὅτι οὐχ
οἷόν τε ἀτέλεστον ἀκούειν, ἤρετο εἰ [d]οἶδεν αὐτός, φάσκον-
2 τος δὲ "Καὶ πῶς ἀτέλεστος ὤν;" Δεύτερον δὲ ὅταν τὸ μὲν
φανερὸν ᾖ, [e]τὸ δὲ ἐρωτήσαντι δῆλον ᾖ ὅτι δώσει· [f]πυθό-
μενον [g]γὰρ δεῖ τὴν μίαν πρότασιν μὴ προσερωτᾶν τὸ φανε-
ρόν, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰπεῖν, οἷον Σωκράτης [h]Μελήτου
οὐ φάσκοντος [i]αὐτὸν θεοὺς νομίζειν εἴρηκεν [k]εἰ δαιμόνιόν τι
λέγοι, [l]ὁμολογήσαντος δὲ ἤρετο εἰ οὐχ οἱ δαίμονες ἤτοι
θεῶν παῖδες [m]εἶεν ἢ θεῖόν τι, φήσαντος δὲ "Ἔστιν οὖν" ἔφη
3 "ὅστις θεῶν μὲν παῖδας οἴεται εἶναι, θεοὺς δὲ οὔ;" Ἔτι ὅταν
4 μέλλῃ ἢ ἐναντία λέγοντα δείξειν ἢ [n]παράδοξον. Τέταρτον
δέ, ὅταν μὴ [o]ἐνῇ ἀλλ' ἢ σοφιστικῶς ἀποκρινάμενον λῦσαι·
ἐὰν γὰρ οὕτως ἀποκρίνηται, ὅτι ἔστι μὲν ἔστι δ' οὔ, ἢ τὰ μὲν
τὰ δ' οὔ, ἢ πῇ μὲν πῇ δ' οὔ, θορυβοῦσιν ὡς [p]ἀποροῦντες.
Ἄλλως δὲ μὴ ἐγχειρεῖν· ἐὰν γὰρ ἐνστῇ, κεκρατῆσθαι δοκεῖ·
οὐ γὰρ [q]οἷόν τε πολλὰ ἐρωτᾶν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀκροα-
τοῦ. Διὸ καὶ τὰ ἐνθυμήματα ὅτι μάλιστα συστρέφειν δεῖ.
5 Ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα διαιροῦντα
λόγῳ καὶ μὴ συντόμως, πρὸς δὲ τὰ δοκοῦντα ἐναντία τὴν
λύσιν φέροντα εὐθὺς τῇ ἀποκρίσει, πρὶν ἐπερωτῆσαι τὸ ἐπιὸν
ἢ συλλογίσασθαι· οὐ γὰρ χαλεπὸν προορᾶν ἐν τίνι ὁ λόγος.
Φανερὸν δ' ἡμῖν [r]ἔστω ἐκ τῶν τοπικῶν καὶ τοῦτο καὶ αἱ
6 λύσεις. Καὶ συμπεραινόμενον, ἐὰν ἐρώτημα ποιῇ τὸ συμ-
πέρασμα, τὴν αἰτίαν εἰπεῖν· οἷον Σοφοκλῆς ἐρωτώμενος ὑπὸ
Πεισάνδρου εἰ ἔδοξεν αὐτῷ ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβού-
λοις, καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους, ἔφη. "Τί δέ; Οὐ
πονηρά σοι ταῦτα ἐδόκει εἶναι;" Ἔφη. "Οὐκοῦν σὺ ταῦτα

[a] συμβαίνειν $Q.Z^b$. [b] τελευτῆς Q. [c] σωτηρίας $Q.Y^b.Z^b$. [d] εἶδεν Q. [e] τῷ Q. et pr. Y^b. [f] πυθόμενος $Q.Z^b$, πυθομένους Y^b. [g] μὲν γὰρ A^c. [h] μεγαλήτου A^c, μελίτου Q. [i] ἑαυτὸν A^c. [k] εἰ] ὡς ἂν A^c. [l] ὁμολογήσαντος δὲ om. A^c. [m] εἶεν] ἦσαν Z^b. [n] παράδοξα $Q.Y^b.Z^b$. [o] ἐνῇ] ἓν ᾖ $Q.Y^b.Z^b.A^c$. [p] ἀποροῦντας A^c. [q] οἴονται A^c. [r] ἔσται Y^b.

ἔπραξας τὰ πονηρά; "Ναί" ἔφη· "οὐ γὰρ ἦν ἄλλα βελ-
τίω. Καὶ ὡς ὁ Λάκων εὐθυνόμενος τῆς [s] ἐφορίας, ἐρωτώ-
μενος εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ δικαίως ἀπολωλέναι ἅτεροι, ἔφη. [t] Ὁ
δὲ "Οὐκοῦν σὺ [v] τούτοις ταὐτὰ ἔθου;" Καὶ ὃς ἔφη. "Οὐκοῦν
δικαίως ἂν" ἔφη "καὶ σὺ ἀπόλοιο;" "[w] Οὐ δῆτα" ἔφη· "οἱ
μὲν γὰρ χρήματα λαβόντες ταῦτα ἔπραξαν, ἐγὼ δ' οὔ, ἀλλὰ
γνώμῃ." Διὸ οὔτ' ἐπερωτᾶν δεῖ μετὰ τὸ συμπέρασμα, οὔτε
τὸ συμπέρασμα ἐπερωτᾶν, ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τοῦ ἀλη-
θοῦς. Περὶ δὲ τῶν γελοίων, ἐπειδή τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν 7
ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δεῖν ἔφη Γοργίας τὴν [x] μὲν σπουδὴν δια-
φθείρειν τῶν ἐναντίων γέλωτι τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ, ὀρθῶς
λέγων, εἴρηται πόσα εἴδη γελοίων ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ ποιη-
τικῆς, ὧν τὸ μὲν ἁρμόττει ἐλευθέρῳ τὸ δ' οὔ. Ὅπως [y] οὖν
τὸ ἁρμόττον αὐτῷ [z] λήψεται. Ἔστι δ' ἡ εἰρωνεία τῆς βω-
μολοχίας ἐλευθεριώτερον· ὁ μὲν γὰρ αὑτοῦ ἕνεκα ποιεῖ [a] τὸ
γελοῖον, ὁ δὲ βωμολόχος ἑτέρου.

Ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων, ἔκ τε τοῦ πρὸς 19
ἑαυτὸν κατασκευάσαι εὖ τὸν ἀκροατὴν καὶ τὸν ἐναντίον [b] φαύ-
λως, καὶ ἐκ τοῦ αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι, καὶ ἐκ τοῦ εἰς τὰ
πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι, καὶ ἐξ ἀναμνήσεως. Πέ-
φυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀποδεῖξαι αὑτὸν μὲν ἀληθῆ τὸν δὲ ἐναν-
τίον ψευδῆ, οὕτω τὸ ἐπαινεῖν [c] καὶ ψέγειν καὶ ἐπιχαλκεύειν.
Δυοῖν [d] δὲ θατέρου δεῖ στοχάζεσθαι, ἢ ὅτι τούτοις ἀγαθὸς
ἢ ὅτι ἁπλῶς, ὁ [e] δ' ὅτι κακὸς τούτοις ἢ ὅτι ἁπλῶς. Ἐξ
ὧν δὲ δὴ [f] τοιούτους κατασκευάζειν δεῖ, εἴρηνται οἱ τόποι
πόθεν σπουδαίους δεῖ κατασκευάζειν καὶ φαύλους. Τὸ δὲ 2
μετὰ τοῦτο [g] δεδειγμένων ἤδη αὔξειν ἐστὶ κατὰ φύσιν [h] ἢ τα-
πεινοῦν· δεῖ γὰρ [i] τὰ πεπραγμένα ὁμολογεῖσθαι, εἰ [k] μέλλει
τὸ ποσὸν ἐρεῖν· καὶ γὰρ ἡ τῶν σωμάτων αὔξησις ἐκ προϋ-

[s] ἐφορείας Y^b, εὐφορείας Q. [t] ὁ δὲ om. Q. [v] ταῦτα (vel ταυτὰ) τούτοις Q.Y^b.Z^b. [w] οὐ om. A^c. [x] μὲν om. Y^b. [y] οὖν om. A^c. [z] λήψεσθαι Y^b. [a] τὸ om. A^c. [b] φαῦλον καὶ τὸ αὐξῆσαι Y^b. [c] καὶ τὸ ψέγειν καὶ τὸ ἐπιχαλκεύειν Q.Y^b.Z^b. [d] δὲ om. A^c. [e] δ' ὅτι] δ' ὁ Q. [f] τούτου A^c. [g] δεδειγμένον Q.Y^b.Z^b. [h] ἢ] καὶ Y^b.Z^b. [i] τὰ—γὰρ om. Q. [k] μέλλοι Y^b.

παρχόντων ἐστίν. Ὅθεν δὲ δεῖ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν, ἔκκειν-
3 ται οἱ τόποι πρότερον. Μετὰ δὲ ταῦτα, δήλων ὄντων καὶ
οἷα καὶ ἡλίκα, εἰς τὰ πάθη [l]ἄγειν τὸν ἀκροατήν· ταῦτα
δ' ἐστὶν ἔλεος καὶ δείνωσις καὶ ὀργὴ καὶ μῖσος καὶ φθόνος
καὶ ζῆλος καὶ ἔρις. Εἴρηνται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρό-
4 τερον. Ὥστε λοιπὸν ἀναμνῆσαι τὰ προειρημένα. Τοῦτο δὲ
ἁρμόττει ποιεῖν οὕτως ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐκ
ὀρθῶς λέγοντες· ἵνα γὰρ [m]εὐμαθῆ ᾖ, κελεύουσι πολλάκις
εἰπεῖν. Ἐκεῖ μὲν οὖν δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ
περὶ οὗ ἡ κρίσις, ἐνταῦθα δὲ δι' ὧν δέδεικται κεφαλαιωδῶς.
5 Ἀρχὴ δέ, διότι ἃ ὑπέσχετο [n]ἀποδέδωκεν· ὥστε ἅ τε καὶ
[o]δι' ὃ λεκτέον. Λέγεται δὲ ἐξ ἀντιπαραβολῆς τοῦ ἐναντίου.
Παραβάλλειν δὲ ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω [p]εἶπον, ἢ μὴ
καταντικρύ. "Ἀλλ' οὗτος μὲν τάδε περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ
ταδί, καὶ [q]διὰ ταῦτα." Ἢ ἐξ εἰρωνείας, οἷον "Οὗτος γὰρ τάδ'
εἶπεν, ἐγὼ δὲ τάδε. Καὶ τί ἂν ἐποίει, εἰ τάδε ἔδειξεν, ἀλλὰ
μὴ ταδί;" Ἢ ἐξ ἐρωτήσεως· "Τί οὐ δέδεικται;" ἢ "Οὗτος
τί ἔδειξεν; [r]Ἢ δὴ οὕτως ἢ ἐκ παραβολῆς, ἢ κατὰ φύσιν, ὡς
ἐλέχθη, οὕτω τὰ αὑτοῦ, καὶ πάλιν, ἐὰν βούλῃ, χωρὶς [s]τὰ τοῦ
6 ἐναντίου λόγου. Τελευτὴ δὲ τῆς λέξεως ἁρμόττει ἡ ἀσύνδε-
τος, ὅπως ἐπίλογος ἀλλὰ μὴ λόγος ᾖ· "Εἴρηκα, ἀκηκόατε,
ἔχετε, κρίνατε."

[l] ἄγει Yb. [m] εὐμαθὴς Ac. [n] ἀπέδωκεν Q.Yb.Zb. [o] δι' ὃ λεκτέον] διαλεκτέον Yb. [p] εἰπεῖν Ac. [q] διὰ] ἄδε καὶ Ac. [r] ἢ δὴ] ἤδη Ac. [s] τὰ ante τοῦ om. Zb.

ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΙ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

ἘΠΕΣΤΕΙΛΑΣ μοι ὅτι πολλάκις πολλοὺς πέπομφας
πρὸς ἡμᾶς τοὺς διαλεξομένους ὑπὲρ τοῦ γραφῆναί σοι τὰς
μεθόδους τῶν πολιτικῶν λόγων. Ἐγὼ δὲ οὐ διὰ ῥᾳθυμίαν
[a] ὑπερεβαλλόμην ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, [b] ἀλλὰ διὰ τὸ ζη-
τεῖν οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν γραφῆναί σοι διηκριβωμένως ὡς οὐδεὶς
ἄλλος γέγραφε τῶν περὶ ταῦτα πραγματευομένων. Ταύ- 2
την δὲ εἰκότως τὴν διάνοιαν εἶχον· ὥσπερ γὰρ ἐσθῆτα σπου-
δάζεις τὴν εὐπρεπεστάτην τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἔχειν, οὕτω
δύναμιν λόγων λαβεῖν ἐστί σοι πειρατέον τὴν εὐδοξοτάτην·
πολὺ γὰρ κάλλιόν ἐστι καὶ βασιλικώτερον τὴν ψυχὴν ἔχειν
εὐγνωμονοῦσαν [c] ἢ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ὁρᾶν [d] εὐειματοῦ-
σαν. Καὶ γὰρ ἄτοπόν ἐστι τὸν τοῖς ἔργοις πρωτεύοντα 3
φαίνεσθαι τῶν τυχόντων τοῖς λόγοις ὑστερίζοντα, καὶ
[e] ταῦτα εἰδότα ὅτι τοῖς μὲν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις
ἡ ἀναφορὰ περὶ πάντων τῶν πραγμάτων εἰς τὸν δῆμόν ἐστι,
τοῖς δ' ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας ἡγεμονίαν τεταγμένοις πρὸς
λόγον. Ὥσπερ οὖν τὰς αὐτονόμους τῶν πόλεων διορθοῦν 4
εἴωθεν ἐπὶ τὸ κάλλιστον ἄγων ὁ κοινὸς νόμος, οὕτω τοὺς
ὑπὸ τὴν σὴν βασιλείαν καθεστῶτας ἄγειν δύναιτ' ἂν ἐπὶ τὸ
συμφέρον ὁ [f] σὸς λόγος. Καὶ γὰρ ὁ νόμος ἐστὶν ὡς ἁπλῶς
εἰπεῖν λόγος ὡρισμένος καθ' ὁμολογίαν κοινὴν πόλεως, μη-
νύων πῶς δεῖ πράττειν ἕκαστα. Πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ἄδη- 5

Codices V^b.B^c. et epistolæ Q.
[a] ὑπερεβαλόμην Q.V^b. et pr. B^c. [b] ἀλλὰ τὸ διαζητεῖν Q. [c] ἢ] καὶ Q. [d] εὐιματοῦσαν Q. [e] ταύτην B^c. [f] σὸς om. V^b.B^c.

λον [g] οἶμαί σοι τοῦτ᾽ ἐστίν, ὅτι τοὺς μὲν λόγῳ χρωμένους
καὶ μετὰ τούτου πάντα πράττειν προαιρουμένους ὡς ὄντας
καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἐπαινοῦμεν, τοὺς δὲ ἄνευ λόγου τι
ποιοῦντας ὡς ὄντας ὠμοὺς καὶ θηριώδεις μισοῦμεν. Διὰ [h] τού-
του καὶ κακοὺς τὴν αὐτῶν κακίαν ἐμφανίσαντας ἐκολάσαμεν,
καὶ τοὺς ἀγαθοὺς [i] δηλώσαντας αὐτῶν τὴν ἀρετὴν ἐζηλώσα-
6 μεν. Οὕτω καὶ τῶν μελλόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρήκαμεν,
καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ὄνησιν ἔσχομεν. Καὶ διὰ
[k] τούτου καὶ τὰς ἐπιούσας δυσχερείας ἐφύγομεν, καὶ τὰς [l] μὴ
προσούσας ἡμῖν ὠφελείας ἐπορισάμεθα· ὥσπερ γὰρ βίος
7 ἄλυπος αἱρετός, οὕτω λόγος συνετὸς ἀγαπητός. Εἰδέναι δέ
σε δεήσει ὅτι παραδείγματά ἐστι τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώ-
πων τοῖς μὲν ὁ νόμος τοῖς δὲ ὁ σὸς βίος καὶ λόγος. Ὅπως
οὖν διαφέρων [m] ᾖς πάντων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, πᾶσάν
ἐστί σοι σπουδὴν ποιητέον, [n] ἵνα τὴν ἐκ τούτου ἀπομίμησιν
οἱ περὶ ταῦτα διατρίβοντες τοῖς τῆς ἀρετῆς στοχείοις καλ-
λιγραφούμενοι μὴ πρὸς τὰ φαῦλα σφᾶς αὐτοὺς ἄγωσιν,
8 ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς [o] μετέχειν ἐπιθυμῶσιν. Ἔτι δὲ τὸ
βουλεύεσθαι τῶν περὶ τὸν ἄνθρωπον θειότατόν ἐστιν, ὥστε
οὐκ εἰς τὰ πάρεργα καὶ μηδενὸς ἄξια τὴν σπουδήν ἐστί σοι
καταναλωτέον, ἀλλὰ τὴν μητρόπολιν αὐτὴν τοῦ καλῶς βου-
9 λεύεσθαι μαθεῖν βουλητέον. Τίς γὰρ δή [p] ποτ᾽ ἂν ἀμφισβη-
τήσειε τῶν νοῦν ἐχόντων ὅτι τὸ μὲν πράττειν μὴ βουλευσά-
μενον σημεῖόν ἐστιν ἀνοίας, τὸ δὲ κατὰ τὴν ὑφήγησιν τοῦ
λόγου συντελεῖν τι τῶν ὑπ᾽ ἐκείνου παραγγελθέντων παι-
10 δείας; Ἰδεῖν δὲ ἔστι πάντας τοὺς ἄριστα τῶν Ἑλλήνων πο-
λιτευομένους λόγῳ πρῶτον ἢ τοῖς ἔργοις συγγινομένους,
πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς μέγιστον ἀξίωμα τῶν βαρβάρων
ἔχοντας τούτῳ πρὸ τῶν πραγμάτων χρωμένους, εἰδότας
καλῶς ὡς ἀκρόπολίς ἐστι σωτηρίας ἡ διὰ τοῦ λόγου γινο-
11 μένη τοῦ συμφέροντος θεωρία. Ταύτην ἀπόρθητον οἰητέον,

[g] οἶμαί] ὡς οἶμαί Q.V^{b}. [h] τοῦτο Q.V^{b}. [i] ζηλώσαντας B^{c}. [k] τοῦτο Q.V^{b}.B^{c}. [l] μὴ om. B^{c}. [m] ᾖς] εἰ V^{b}.B^{c}, εἰ ἤ Q. [n] ἵνα μὲν τὴν Q.V^{b}.B^{c}. [o] μετέχειν om. Q. et pr. V^{b}. [p] που Q.

οὐ τὴν ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων ἀσφαλῆ πρὸς σωτηρίαν εἶναι
νομιστέον. Ἀλλὰ γὰρ ὀκνῶ ἔτι πλείω γράφειν, μή ποτε
καλλωπίζεσθαι δόξω περὶ τῶν ἀκριβῶς γνωριζομένων ὡς οὐχ
ὁμολογουμένων πίστεις ἐπιφέρων. Διόπερ ἀφήσω, ἐκεῖνα
μόνον εἰπὼν περὶ ὧν ἔνεστι λέγειν εἰς ἅπαντα τὸν βίον, ὅτι
τοῦτό ἐστιν ᾧ διαφέρομεν τῶν λοιπῶν ζῴων. Τοῦτο οὖν 12
καὶ ἡμεῖς [q] διαφέρον τῶν λοιπῶν ἕξομεν ἀνθρώπων οἱ μεγί-
στης τιμῆς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου τετυχηκότες. Ἐπιθυμίᾳ μὲν γὰρ
καὶ θυμῷ καὶ τοῖς τοιούτοις χρῆται καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα πάντα,
λόγῳ δὲ οὐδὲν τῶν λοιπῶν χωρὶς ἀνθρώπων. Ἀτοπώτατον
[r] οὖν ἂν εἴη πάντων, εἰ τούτῳ μόνῳ τῶν λοιπῶν ζῴων εὐδαι-
μονέστερον βιοῦντες τὸ αἴτιον τοῦ καλῶς εἶναι διὰ ῥᾳθυμίαν
ἀφῶμεν κατολιγωρήσαντες. Διακελεύομαι δή σοι πάλαι 13
[s] παρακεκλημένῳ τῆς τῶν λόγων ἀντέχεσθαι φιλοσοφίας.
Καθάπερ γάρ ἐστι φυλακτικὸν σώματος ὑγίεια, [t] οὕτω
ψυχῆς φυλακτικὸν καθέστηκε παιδεία. Ταύτης γὰρ προη-
γουμένης οὐ πταίειν συμβήσεταί σοι περὶ τὰς πράξεις, ἀλλὰ
σώζειν ἁπάσας ὡς ἔπος εἰπεῖν τὰς ὑπαρχούσας σοι τῶν ἀγα-
θῶν κτήσεις. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ τὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς 14
βλέπειν ἡδύ, τὸ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν [v] ὀξυδορκεῖν ἐστὶ
θαυμαστόν. Ἔτι δὲ ὥσπερ ὁ στρατηγός ἐστι σωτὴρ στρα-
τοπέδου, οὕτω λόγος μετὰ παιδείας ἡγεμών ἐστι βίου.
[w] Ταυτὶ μὲν οὖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια παραλιπεῖν νομίζω
καλῶς [x] ἡμῖν ἔχειν κατὰ τὸν ὑπάρχοντα καιρόν. Ἔγραψας 15
δέ μοι διακελευόμενος ὅπως μηδεὶς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων
λήψεται τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι καθάπερ
τοὺς ἐξ [y] αὐτῶν γεννηθέντας οἱ γεννήσαντες τῶν ὑποβαλλο-
μένων μᾶλλον φιλοῦσιν, οὕτω [z] καὶ οἱ εὑρόντες τι τῶν μετε-
χόντων· ὥσπερ γὰρ ὑπὲρ τέκνων, τούτων τῶν λόγων ὑπερ-
αποτεθνήκασιν. Οἱ μὲν γὰρ Πάριοι λεγόμενοι σοφισταὶ 16
διὰ τὸ μὴ τεκεῖν αὐτοὶ διὰ ῥᾳθυμίαν ἄμουσον οὐ στέργουσιν,

[q] διαφερόντως Q. [r] ἂν οὖν Bc. [s] παρακεκλημένον Bc. [t] οὕτω τῆς ψυχῆς Bc. [v] ὀξὺ δερκεῖν Bc. [w] τουτὶ Bc. [x] ὑμῖν Q. [y] αὐτοῦ Q.Vb. [z] καὶ om. Q.Vb.

ἀλλὰ χρήματα λαβόντες ἀποκηρύττουσιν. Διὰ τοῦτο οὖν ἐγώ σοι παρακελεύομαι διαφυλάττειν οὕτω τοὺς λόγους τούτους, ὅπως νέοι καθεστηκότες ὑπὸ μηδενὸς διαφθαρήσονται, κοσμίως δὲ μετὰ σοῦ συμβιώσαντες, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντες
17 δόξης ἀκηράτου τεύξονται. Παρειλήφαμεν δέ, καθάπερ ἡμῖν ἐδήλωσε Νικάνωρ, καὶ τῶν λοιπῶν τεχνογράφων [a] εἴ τίς τι γλαφυρὸν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων γέγραφεν ἐν ταῖς τέχναις. Περιτεύξῃ δὲ δυσὶ τούτοις βιβλίοις, ὧν τὸ μέν ἐστιν ἐμόν, ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ τέχναις [b] Θεοδέκτῃ γραφείσαις, τὸ δὲ ἕτερον
18 Κόρακος. [c] Τὰ δὲ λοιπὰ τούτοις ἰδίᾳ πάντα γέγραπται περί τε [d] τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν δικανικῶν παραγγελμάτων· ὅθεν πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν [e] εὐπορήσεις ἐκ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων σοι γεγραμμένων. Ἔρρωσο.

2 Τρία γένη τῶν πολιτικῶν εἰσὶ λόγων, τὸ μὲν δημηγορικόν, τὸ δ' ἐπιδεικτικόν, τὸ δὲ δικανικόν. Εἴδη δὲ τούτων ἑπτά, προτρεπτικόν, ἀποτρεπτικόν, ἐγκωμιαστικόν, [f] ψεκτικόν, κατηγορητικόν, ἀπολογητικὸν καὶ ἐξεταστικόν, ἢ αὐτὸ
2 καθ' αὑτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. Τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν λόγων τοσαῦτα ἀριθμῷ ἐστίν, χρησόμεθα δὲ αὐτοῖς ἔν τε ταῖς κοιναῖς δημηγορίαις καὶ ταῖς περὶ τὰ συμβόλαια δικαιολογίαις καὶ ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις. Οὕτω δ' ἂν ἑτοιμότατον λέγειν περὶ αὐτῶν δυνηθείημεν, εἰ καὶ καθ' ἓν ἕκαστον εἶδος ἀπολαβόντες ἀπαριθμησαίμεθα τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ τὰς χρήσεις καὶ
3 τὰς πράξεις. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς προτροπὰς καὶ ἀποτροπάς, ἐπείπερ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις καὶ ταῖς κοιναῖς δημηγορίαις ἐν τοῖς [δὲ] μάλιστα αὐτῶν χρῆσίς ἐστι, διέλθοιμεν ἄν. Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, προτροπὴ [g] μέν ἐστιν ἐπὶ προαιρέσεις ἢ λόγους ἢ πράξεις παράκλησις, ἀποτροπὴ δὲ ἀπὸ προαιρέ-
4 σεων ἢ λόγων ἢ πράξεων διακώλυσις. Οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων, τὸν μὲν προτρέποντα χρὴ δεικνύειν ταῦτα ἐφ' ἃ παρακαλεῖ δίκαια ὄντα καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα καὶ καλὰ

[a] εἴ] ὅς Q.V^b.B^c. [b] δεοδέκτη B^c. [c] τὴν δὲ λοιπὴν Q.V^b. [d] τῶν om. B^c. [e] ἀπορήσεις B^c, om. Q.V^b [f] ψεκτὸν κατηγορικὸν B^c. [g] μέν om. V^b.

καὶ ἡδέα καὶ ῥᾴδια πραχθῆναι· εἰ δὲ μή, δυνατά τε δεικτέον,
ὅταν ἐπὶ δυσχερῆ παρακαλῇ, καὶ ὡς ἀναγκαῖα ταῦτα ποιεῖν
ἐστίν. Τὸν δὲ ἀποτρέποντα δεῖ διὰ τῶν ἐναντίων [h] κώλυσιν 5
ἐπίφερειν, ὡς οὐ δίκαιον οὐδὲ νόμιμόν ἐστιν οὐδὲ συμφέρον
οὐδὲ καλὸν οὐδὲ ἡδὺ οὐδὲ δυνατὸν πράττειν τοῦτο, εἰ δὲ μή,
ὡς ἐργῶδες καὶ οὐκ ἀναγκαῖον. Ἅπασαι δ' [i] αἱ πράξεις μετέ-
χουσι τούτων ἀμφοτέρων, ὥστε μηδετέραν τῶν ὑποθέσεων
ἔχοντα [k] λόγων ἀπορεῖν. Ὧν μὲν οὖν ὀρέγεσθαι δεῖ τοὺς 6
προτρέποντας [l] καὶ ἀποτρέποντας, ταῦτά ἐστιν· ὁρίσασθαι
δὲ πειράσομαι τούτων ἕκαστον τί ἐστιν, καὶ δεῖξαι πόθεν
αὐτῶν εἰς τοὺς λόγους εὐπορήσομεν. Δίκαιον μὲν οὖν ἐστὶ
τὸ τῶν ἁπάντων ἢ τὸ τῶν πλείστων ἔθος ἄγραφον, διορίζον
τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρά. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ γονέας τιμᾶν 7
καὶ φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς εὐεργέταις χάριν ἀποδιδόναι·
ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐ προστάττουσι τοῖς ἀν-
θρώποις οἱ γεγραμμένοι νόμοι ποιεῖν, ἀλλ' εὐθὺς ἀγράφῳ
καὶ κοινῷ νόμῳ νομίζεται. Τὰ μὲν οὖν δίκαια ταῦτά ἐστι,
νόμος δ' ἐστὶν ὁμολόγημα πόλεως κοινόν, διὰ γραμμάτων
προστάττον πῶς χρὴ πράττειν ἕκαστα. Συμφέρον δ' ἐστὶ 8
τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν φυλακή, ἢ τῶν μὴ προσόντων κτῆ-
σις, ἢ τῶν ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολή, ἢ τῶν προσδοκω-
μένων γενήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις. Διαιρήσεις δὲ τοῦτο
τοῖς μὲν ἰδιώταις εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐπίκτητα. Σώ- 9
ματι μὲν οὖν ἐστὶ συμφέρον ῥώμη κάλλος ὑγίεια, ψυχῇ δὲ
ἀνδρεία σοφία δικαιοσύνη, τὰ δ' ἐπίκτητα φίλοι χρήματα
κτήματα· τὰ δ' ἐναντία τούτοις ἀσύμφορα. Πόλει δὲ συμ-
φέροντα τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ὁμόνοια, [m] δύναμις πρὸς πόλεμον,
χρήματα καὶ προσόδων εὐπορία, συμμάχων ἀρετὴ καὶ πλῆ-
θος, καὶ συλλήβδην ἅπαντα τὰ τούτοις ὁμοιότροπα συμφέ-
ροντα νομίζομεν, τὰ δὲ τούτοις ἐναντία ἀσύμφορα. Καλὰ 10
δ' ἐστὶν ἀφ' ὧν εὐδοξία τις καὶ τιμή τις ἔνδοξος γενήσεται
τοῖς πράξασιν, ἡδέα δὲ τὰ χαρὰν ἐργαζόμενα, ῥᾴδια δὲ τὰ

[h] κωλύειν B^c. [i] αἱ om. V^b.B^c. [k] λόγον B^c. [l] καὶ ἀποτρέποντας om. V^b. [m] δυνάμεις B^c.

μετ' ἐλαχίστου χρόνου καὶ πόνου καὶ δαπάνης ἐπιτελούμενα, δυνατὰ δὲ πάντα τὰ ἐνδεχόμενα [n] γενέσθαι, ἀναγκαῖα δὲ τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ὄντα πράττειν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης θείας ἢ
11 ἀνθρωπίνης οὕτως ὄντα. Τὰ μὲν οὖν δίκαια καὶ τὰ νόμιμα καὶ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ ῥᾴδια καὶ τὰ [o] δυνατὰ καὶ τὰ ἀναγκαῖα ταῦτά ἐστιν, εὐπορήσομεν δὲ περὶ τούτων λέγειν ἐξ αὐτῶν τε τῶν προειρημένων καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς καὶ τῶν ἤδη κεκριμένων ὑπὸ θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἐνδόξων ἢ ὑπὸ κριτῶν ἢ ὑπὸ τῶν
12 ἀνταγωνιστῶν ἡμῖν. Τὸ μὲν οὖν δίκαιον οἷον ἂν [p] ᾖ τὸν τρόπον, ἡμῖν δεδήλωται· τὸ δὲ ὅμοιον τῷ δικαίῳ τοιόνδ' ἐστίν. "Ὥσπερ γὰρ δίκαιον νομίζομεν τοῖς γονεῦσι πείθεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον προσήκει τοὺς υἱεῖς μιμεῖσθαι τὰς τῶν πατέρων πράξεις." Καὶ "Καθάπερ τοὺς εὖ ποιήσαντας ἀντευεργετεῖν δίκαιόν ἐστιν, οὕτω τοὺς μηδὲν [q] ἡμᾶς κακὸν ἐργασα-
13 μένους δίκαιόν ἐστι μὴ βλάπτειν." Τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ δικαίῳ τὸν τρόπον τοῦτον δεῖ λαμβάνειν, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων χρὴ καταφανὲς ποιεῖν αὐτὸ τὸ παράδειγμα· "Καθάπερ γὰρ τοὺς κακόν τι ποιήσαντας δίκαιόν ἐστι τιμωρεῖσθαι, καὶ τοὺς
14 εὐεργετήσαντας οὕτω προσήκει ἀντευεργετεῖν." Τὸ δὲ κεκριμένον ὑπό τινων ἐνδόξων δίκαιον οὕτω λήψῃ· "Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς [r] μόνοι μισοῦμεν καὶ κακῶς ποιοῦμεν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι δίκαιον εἶναι κρίνουσι
15 τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι." Τὸ μὲν οὖν δίκαιον οὕτω μελετῶν πολλάκις λήψῃ· τὸ δὲ νόμιμον αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν ὥρισται ἡμῖν πρότερον, δεῖ δέ, ὅπου ἂν ᾖ χρήσιμον, αὐτόν τε τὸν ἀγορεύοντα καὶ τὸν νόμον λαμβάνειν, εἶτα τὸ ὅμοιον τῷ
16 γεγραμμένῳ νόμῳ. Εἴη δ' ἂν τοιόνδε· "Ὥσπερ γὰρ ὁ νομοθέτης μεγίσταις ζημίαις τοὺς κλέπτας ἐκόλασεν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς ἐξαπατῶντας μάλιστα τιμωρεῖσθαι· καὶ γὰρ οὗτοι
17 κλέπτουσι τὴν διάνοιαν." Καὶ "Καθάπερ ὁ νομοθέτης κληρονόμους πεποίηκε τοὺς ἐγγυτάτω γένους ὄντας τοῖς ἄπαισιν

[n] *γίνεσθαι* Vb. [o] *ἀναγκαῖα καὶ τὰ δυνατὰ* Vb. [p] *ἦν* Bc. [q] *κακὸν ἡμᾶς* Vb. [r] *μόνον* Bc.

ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ τῶν τοῦ ἀπελευθέρου χρημάτων ἐμὲ νῦν προσήκει κύριον γενέσθαι· τῶν γὰρ ἀπελευθερωσάντων αὐτὸν τετελευτηκότων ἐγγυτάτω γένους αὐτὸς ὢν καὶ τῶν ἀπελευθέρων δίκαιος ἂν [s] εἴην ἄρχειν." Τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ 18
νομίμῳ τοῦτον τὸν τρόπον λαμβάνεται, τὸ δ' ἐναντίον ὧδε· "Εἰ γὰρ ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὰ δημόσια διανέμεσθαι, δῆλον ὅτι τοὺς διαιρουμένους αὐτὰ πάντας ἀδικεῖν ὁ νομοθέτης ἔκρινεν." "Εἰ γὰρ τιμᾶσθαι οἱ νόμοι προστάττουσι τοὺς καλῶς καὶ δικαίως τῶν κοινῶν ἐπιστατήσαντας, δῆλον ὡς καὶ τοὺς τὰ δημόσια διαφθείροντας τιμωρίας ἀξίους νομίζουσιν."
Ἐκ μὲν οὖν τῶν ἐναντίων καταφανὲς οὕτω γίνεται τὸ νόμι- 19
μον, ἐκ δὲ τῶν κεκριμένων ὧδε· "Καὶ οὐ μόνον ἐγὼ τὸν νόμον τοῦτον εἵνεκα τούτων φημὶ τὸν νομοθέτην θεῖναι, ἀλλὰ καὶ πρότερον οἱ δικασταὶ διεξιόντος Λυσιθίδου παραπλήσια τοῖς νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις ἐψηφίσαντο ταῦτα περὶ τοῦ νόμου τούτου." Τὸ μὲν οὖν νόμιμον οὕτω μετιόντες [t] πολλαχῶς 20
δείξομεν· τὸ δὲ συμφέρον αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν ἐν τοῖς πρότερον ὥρισται, δεῖ δὲ λαμβάνειν εἰς τοὺς λόγους τῶν προειρημένων καὶ ἐκ τοῦ συμφέροντος ἂν ὑπάρχῃ τι, καὶ μετιόντας τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὑπὲρ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δικαίου διήλθομεν, οὕτω καὶ τὸ συμφέρον πολλαχῶς ἐμφανίζειν. Εἴη δ' ἂν τὸ μὲν ὅμοιον τῷ συμφέροντι τοιόνδε· 21
"Ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις συμφέρει τοὺς εὐψυχοτάτους πρώτους τάττειν, οὕτως ἐν ταῖς πολιτείαις λυσιτελεῖ τοὺς φρονιμωτάτους καὶ δικαιοτάτους προεστάναι τοῦ πλήθους." Καὶ "Καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις ὑγιαίνουσι συμφέρει φυλάττεσθαι μὴ νοσήσωσιν, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν ὁμονοούσαις συμφέρον ἐστὶ προσκοπεῖν μὴ στασιάσωσιν." Τὰ μὲν οὖν 22
ὅμοια τῷ συμφέροντι τοῦτον τὸν τρόπον μετιὼν πολλὰ ποιήσεις· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ὧδέ σοι τὸ συμφέρον ἔσται καταφανές. "Εἰ γὰρ λυσιτελεῖ τοὺς ἐπιεικεῖς τῶν πολιτῶν τιμᾶν, συμφέρον ἂν εἴη καὶ τοὺς πονηροὺς κολάζειν." "Εἰ γὰρ οἴεσθε ἀσύμφορον τὸ μόνους ἡμᾶς πρὸς Θηβαίους πολε-

[s] εἴη Bc. [t] πολλαχοῦ Bc.

μεῖν, συμφέρον ἂν εἴη τὸ Λακεδαιμονίους συμμάχους ποιησα-
23 μένους ἡμᾶς οὕτω Θηβαίοις πολεμεῖν." Ἐκ μὲν δὴ τῶν
ἐναντίων οὕτω τὸ συμφέρον καταφανὲς ποιήσεις, τὸ δὲ κεκρι-
μένον ὑπ' ἐνδόξων συμφέρον ὧδε χρὴ λαμβάνειν· "Λακεδαι-
μόνιοί τε γὰρ Ἀθηναίους καταπολεμήσαντες συμφέρειν αὐ-
τοῖς ᾠήθησαν μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι, καὶ
πάλιν Ἀθηναῖοι, ἐξὸν αὐτοῖς ἀνοικίσαι τὴν Σπάρτην, συμφέ-
24 ρειν σφίσιν ᾠήθησαν περιποιῆσαι Λακεδαιμονίους." Περὶ
μὲν οὖν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ συμφέροντος
οὕτω μετιὼν εὐπορήσεις· τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ ῥᾴδιον καὶ τὸ
ἡδὺ καὶ τὸ δυνατὸν καὶ [v] τὸ ἀναγκαῖον ὁμοιοτρόπως τούτοις
μέτιθι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐντεῦθεν εὐπορήσομεν.

3 Πάλιν δὲ ὁρισώμεθα καὶ περὶ πόσων καὶ περὶ ποίων καὶ
τίνων ἔν τε τοῖς βουλευτηρίοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις [w] συμβου-
λεύσομεν· ἂν γὰρ τούτων ἕκαστα σαφῶς ἐπιστώμεθα, τοὺς
μὲν ἰδίους λόγους αὐτὰ τὰ πράγματα καθ' ἑκάστην ἡμῖν
συμβουλίαν παραδώσει, τὰς δὲ κοινὰς ἰδέας ἐκ πολλοῦ προει-
δότες ἐπιφέρειν ἐφ' ἑκάσταις τῶν πράξεων ῥᾳδίως δυνησό-
2 μεθα. Τούτων [x] οὖν ἕνεκα διαιρετέον ἡμῖν περὶ ὧν κοινῇ
βουλεύονται πάντες. Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν εἰσὶν ἑπτὰ
τὸν ἀριθμὸν προθέσεις, περὶ ὧν δημηγορήσομεν. Ἀνάγκη
γάρ ἐστι καὶ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν ἡμᾶς ἐν βουλῇ καὶ δήμῳ
ἢ περὶ ἱερῶν, ἢ περὶ νόμων, ἢ περὶ τῆς πολιτικῆς κατασκευῆς,
ἢ περὶ τῶν πρὸς ἄλλας πόλεις συμμαχιῶν καὶ συμβολαίων,
ἢ περὶ πολέμων, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ πόρου χρημάτων.
3 Αἱ μὲν οὖν προθέσεις αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι, περὶ ὧν βου-
λευσόμεθα καὶ δημηγορήσομεν· ἑκάστην δὲ πρόθεσιν διελώ-
μεθα, καὶ σκοπῶμεν ἐν οἷς τρόποις [y] ἐνδέχεται περὶ τούτων
λόγῳ χρήσασθαι. Περὶ μὲν οὖν ἱερῶν [z] περιττῶς ἀναγκαῖον
λέγειν· ἢ γὰρ ἐροῦμεν ὡς τὰ καθεστῶτα διαφυλακτέον, ἢ
ὡς ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερόν [a] πως ἢ ὡς ἐπὶ τὸ ταπεινό-
4 τερον. Ὅταν μὲν οὖν λέγωμεν ὡς δεῖ τὰ καθεστῶτα διαφυ-

[v] τὸ om. V[b]. [w] συμβουλεύομεν B[c]. [x] οὖν] μὲν οὖν V[b]. [y] περὶ τούτων ἐνδέχεται V[b]. [z] an τριττῶς? [a] πως] ὄντως V[b].

λάττειν, εὑρήσομεν ἀφορμὰς ἐκ μὲν τοῦ δικαίου λέγοντες [b]ὅτι
τὰ πάτρια ἔθη παρὰ πᾶσι παραβαίνειν ἄδικόν ἐστι, καὶ [c]ὅτι
τὰ μαντεῖα πάντα τοῖς ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ
πάτρια ποιεῖσθαι τὰς θυσίας, καὶ ὅτι τῶν πρώτων [d]οἰκιζόν-
των τὰς πόλεις καὶ τοῖς θεοῖς ἱδρυσαμένων τὰ ἱερὰ μάλιστα
δεῖ διαμένειν τὰς περὶ τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας· ἐκ δὲ τοῦ συμ- 5
φέροντος, ὅτι πρὸς χρημάτων συντέλειαν ἢ τοῖς ἰδιώταις ἢ
τῷ κοινῷ τῆς πόλεως συμφέρον ἔσται κατὰ τὰ πάτρια τῶν
ἱερῶν θυομένων, καὶ ὅτι πρὸς εὐτολμίαν λυσιτελεῖ [e]τοῖς
πολίταις, ἐπεὶ συμπομπευόντων ὁπλιτῶν ἱππέων [f]ψιλῶν
εὐτολμότεροι γένοιντ' ἂν οἱ πολῖται φιλοτιμούμενοι περὶ
ταῦτα· ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, εἰ οὕτω λαμπρὰς τὰς ἑορτὰς πρὸς 6
τὸ θεωρῆσαι συμβέβηκεν· ἐκ δὲ τῆς ἡδονῆς, εἰ καὶ πρὸς [g]τὸ
θεωρεῖσθαι ποικιλία περὶ τὰς τῶν θεῶν θυσίας· ἐκ δὲ τοῦ
δυνατοῦ, εἰ μήτε ἔνδεια [h]γεγένηται μήτε ὑπερβολὴ περὶ ταύ-
τας. Ὅταν μὲν οὖν τοῖς καθεστῶσι συνηγορῶμεν, οὕτω 7
μετιοῦσι σκεπτέον ἐπὶ τῶν προειρημένων ἢ τῶν τούτοις ὁμοι-
οτρόπων, καὶ ὡς [i]ἐνδέχεται διδάσκειν περὶ τῶν λεγομένων·
ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον συμβουλεύωμεν μεθι-
στάναι [k]τὰς ἱεροποιίας, περὶ μὲν τοῦ τὰ πάτρια κινεῖν
ἀφορμὰς ἕξομεν εὐπρεπεῖς, λέγοντες [l]ὅτι τὸ προστιθέναι
τοῖς ὑπάρχουσιν οὐ καταλύειν ἐστὶν ἀλλ' αὔξειν τὰ καθε-
στῶτα, ἔπειθ' ὡς καὶ τοὺς θεοὺς [m]εἰκὸς εὐνουστέρους εἶναι
τοῖς μᾶλλον αὐτοὺς τιμῶσιν, ἔπειθ' ὡς [n]οὐδὲ οἱ πατέρες ἀεὶ
κατὰ τὰ αὐτὰ τὰς θυσίας ἦγον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ
τὰς εὐπραγίας ὁρῶντες καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὴν πρὸς τοὺς
θεοὺς θεραπείαν ἐνομοθέτουν, ἔπειθ' ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν
ἁπάντων οὕτω καὶ τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους διοικοῦ-
μεν. Λέγε δὲ καὶ εἰ τούτων κατασκευασθέντων ὠφέλειά τις 8
ἔσται τῇ πόλει ἢ λαμπρότης ἢ ἡδονή, μετιὼν ὥσπερ ἐπὶ τῶν
προτέρων εἴρηται. Ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ ταπεινότερον συστέλ- 9

[b] ὅτι om. Vb.Bc. [c] διότι Vb.Bc. [d] οἰκίζοντας Vb. [e] τοῖς om. Vb. [f] ψιλοὶ Vb. [g] τὸ om. Vb. [h] γένηται Vb.Bc. [i] δέχεται Bc. [k] τὰς] τῆς Vb. [l] ὅτι om. Vb.Bc. [m] εἰκὸς] νῦν Vb.Bc. [n] οὔτε Vb.Bc.

λωμεν, πρῶτον μὲν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τὸν λόγον ἀνακτέον, τί
πράττοντες χεῖρον οἱ πολῖται τυγχάνουσι νῦν ἢ πρότερον·
ἔπειθ' ὡς οὐκ εἰκὸς τοὺς θεοὺς χαίρειν ταῖς δαπάναις τῶν
θυομένων ἀλλὰ ταῖς εὐσεβείαις τῶν θυόντων· εἶθ' ὡς πολλὴν
ἄνοιαν τούτων καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κατακρίνουσιν,
ὅσοι παρὰ δύναμίν τι ποιοῦσιν· ἔπειθ' ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀν-
θρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις καὶ κακοπραγίαις
10 ἐστὶ [o] τὰ περὶ τὰς πολιτικὰς δαπάνας. Ἀφορμὰς μὲν οὖν
ταύτας καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους ταύταις ὑπὲρ τῶν περὶ τὰς
θυσίας προθέσεων ἕξομεν· [p] ἵνα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν κρατί-
στην θυσίαν εἰδῶμεν εἰσηγεῖσθαι καὶ νομοθετεῖν, [q] ὁρισώμεθα
καὶ ταύτην. Ἔστι γὰρ κρατίστη θυσία πασῶν, ἥ τις ἂν
[r] ἔχοι πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως [καὶ θείως], πρὸς δὲ τὰς
δαπάνας μετρίως, πρὸς δὲ [s] πόλεμον ὠφελίμως, πρὸς δὲ τὰς
11 θεωρίας λαμπρῶς. Ἕξει δὲ πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως, ἐὰν
τὰ πάτρια μὴ καταλύηται, πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, ἐὰν
μὴ πάντα τὰ πεμπόμενα καταναλίσκηται, πρὸς δὲ τὰς θεω-
ρίας λαμπρῶς, ἐὰν χρυσῷ καὶ τοῖς τοιούτοις ἃ μὴ συναναλί-
σκεται δαψιλῶς τις χρήσηται, πρὸς δὲ τοὺς πολέμους ὠφε-
λίμως, ἐὰν ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται διεσκευασμένοι συμπομπεύω-
12 σιν. Τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς θεοὺς ἐκ τούτων κάλλιστα κατα-
σκευάσομεν, ἐκ δὲ τῶν πρότερον εἰρημένων καθ' οὓς ἐνδέχεται
τρόπους δημηγορεῖν περὶ ἑκάστης ἱεροποιίας εἰσόμεθα. Περὶ
δὲ νόμων [t] πάλιν καὶ τῆς πολιτικῆς κατασκευῆς ὁμοιοτρόπως
διέλθωμεν. Εἰσὶ δὲ νόμοι συλλήβδην μὲν εἰπεῖν ὁμολογή-
ματα κοινὰ πόλεως, ἃ διὰ [v] γραμμάτων ὁρίζει καὶ προστάττει
13 πῶς χρὴ πράττειν ἕκαστα. Δεῖ δὲ αὐτῶν τὴν θέσιν ἐν μὲν
ταῖς δημοκρατίαις τὰς μικρὰς ἀρχὰς καὶ τὰς πολλὰς κληρω-
τὰς ποιεῖν (ἀστασίαστον γὰρ τοῦτο), τὰς δὲ μεγίστας χει-
ροτονητὰς ἀπὸ τοῦ πλήθους· οὕτω [w] γὰρ ὁ μὲν δῆμος κύριος

[o] τὰ περὶ] τὰς περὶ B^c, τὰ κατὰ rc. V^b: pr. enim om. [p] ἵνα] εἰ pr. V^b. [q] ὁριοῦμαι rc. V^b, om. pr. [r] ἔχοι om. B^c. [s] πόλεμον] τὸν πόλεμον B^c. [t] πάλαι V^b. [v] πραγμάτων V^b. [w] μὲν γὰρ ὁ V^b.B^c.

ὢν διδόναι τὰς τιμὰς οἷς ἂν [x] ἐθέλῃ, τοῖς λαμβάνουσιν αὐτὰς
οὐ φθονήσει, οἱ δ' ἐπιφανέστεροι μᾶλλον τὴν καλοκαγαθίαν
ἀσκήσουσιν, εἰδότες ὅτι τὸ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν
οὐκ ἀλυσιτελὲς αὐτοῖς ἔσται. Περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχαιρεσίας 14
ἐν τῇ δημοκρατίᾳ οὕτω δεῖ νομοθετεῖν· περὶ δὲ τὴν ἄλλην
διοίκησιν καθ' ἓν μὲν ἕκαστον διελθεῖν πολὺ ἂν ἔργον εἴη,
συλλήβδην δὲ δεῖ παραφυλάττειν ὅπως οἱ νόμοι τὸ μὲν πλῆ-
θος [y] ἀποτρέψωσι τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν ἐπιβουλεύειν, τοῖς
δὲ πλουτοῦσιν εἰς τὰς κοινὰς λειτουργίας ἑκουσίαν ἅπασαν
φιλοτιμίαν ἐμποιήσωσιν. Τοῦτο δὲ οὕτως ἂν κατασκευάσειεν, 15
εἰ τοῖς μὲν τὰς οὐσίας ἔχουσιν ἀντὶ τῶν εἰς τὸ κοινὸν δαπα-
νωμένων τιμαί τινες ἀπὸ τῶν νόμων ἀφωρισμέναι τυγχάνοιεν,
τῶν δὲ πενομένων τοὺς τὴν χώραν ἐργαζομένους καὶ ναυκλη-
ροῦντας τῶν ἀγοραίων μᾶλλον προτιμῷεν, ὅπως οἱ μὲν πλου-
τοῦντες ἑκόντες τῇ πόλει λειτουργήσωσι, τὸ δὲ πλῆθος οὐ
συκοφαντίας ἀλλ' ἐργασίας ἐπιθυμήσῃ. Δεῖ δὲ πρὸς τούτοις 16
καὶ περὶ τοῦ μήτε χώραν ποιεῖν ἀνάδαστον μήτε δημεύειν
τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ἰσχυροὺς κεῖσθαι νόμους, καὶ με-
γάλας ἐπικεῖσθαι τιμωρίας τοῖς παραβαίνουσι ταῦτα. Χρὴ
δὲ τοῖς ἐν πολέμῳ τελευτῶσιν εἰς ταφήν τι χωρίον δημό-
σιον ἐν καλῷ πρὸ τῆς πόλεως [z] ἀφωρίσθαι, καὶ τοῖς παισὶν
αὐτῶν ἕως ἥβης δημοσίαν τροφὴν δίδοσθαι. Τῶν μὲν οὖν 17
ἐν τῇ δημοκρατίᾳ νόμων τὴν θέσιν τοιαύτην δεῖ ποιεῖσθαι·
περὶ δὲ τὰς ὀλιγαρχίας, τὰς μὲν ἀρχὰς δεῖ τοὺς νόμους ἀπο-
νέμειν ἐξ ἴσου πᾶσι τοῖς [a] τῆς πολιτείας μετέχουσι, τούτων
δὲ εἶναι τὰς μὲν πλείστας κληρωτάς, τὰς δὲ μεγίστας κρυπτῇ
ψήφῳ μεθ' ὅρκων καὶ πλείστης ἀκριβείας διαψηφιστάς.
Δεῖ δὲ τὰς ζημίας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μεγίστας ἐπικεῖσθαι 18
τοῖς ὑβρίζειν τινὰς τῶν πολιτῶν ἐπιχειροῦσιν· τὸ γὰρ πλῆ-
θος οὐχ οὕτω τῶν ἀρχῶν ἀγανακτεῖ στερούμενον ὡς ἔχει
βαρέως ὑβριζόμενον. Χρὴ δὲ καὶ τὰς διαφορὰς τῶν πολιτῶν
ὅτι τάχιστα διαλύειν καὶ μὴ χρονίζεσθαι, μηδὲ συνάγειν ἐκ

[x] ἐθέλοι Vb. [y] ἀποστρέψωσι Vb. [z] ἀφωρισμένον Vb. Bc. [a] τὴν πολιτείαν Vb.

τῆς χώρας ἐπὶ τὴν πόλιν τὸν ὄχλον· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων συνόδων συστρέφεται τὰ πλήθη καὶ καταλύει τὰς ὀλιγαρ-
19 χίας. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, δεῖ τοὺς νόμους ἐν [b] μὲν ταῖς δημοκρατίαις κωλύειν τοὺς πολλοὺς ταῖς τῶν πλουσίων οὐσίαις ἐπιβουλεύειν, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἀποτρέπειν τοὺς τῆς πολιτείας μετέχοντας ὑβρίζειν τοὺς ἀσθενεστέρους καὶ συκο-
20 φαντεῖν τοὺς πολίτας. Ὧν μὲν οὖν ὀρέγεσθαι δεῖ τοὺς νόμους καὶ τὴν πολιτικὴν κατασκευήν, ἐκ τούτων οὐκ ἀγνοήσεις· δεῖ δὲ τὸν συναγορεύειν ἐθέλοντα νόμῳ δεικνύειν τοῦτον ἴσον ὄντα τοῖς πολίταις ὁμολογούμενόν τε τοῖς ἄλλοις νόμοις, καὶ συμφέροντα τῇ πόλει μάλιστα μὲν πρὸς ὁμόνοιαν, εἰ δὲ μή, πρὸς τὴν τῶν πολιτῶν καλοκαγαθίαν ἢ πρὸς τὰς κοινὰς προσόδους ἢ πρὸς εὐδοξίαν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως ἢ πρὸς
21 τὴν πολιτικὴν δύναμιν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοιούτων. Ἀντιλέγοντα δὲ σκοπεῖν πρῶτον μὲν εἰ μὴ κοινὸς ὁ νόμος, ἔπειτα εἰ μὴ τοῖς ἄλλοις ὁμολογῶν ἀλλ' ὑπεναντίος ἔσται, ἐπὶ τούτοις εἰ μὴ πρὸς μηδὲν τῶν εἰρημένων συμφέρων ἀλλὰ τοὐ-
22 ναντίον βλαβερός. Περὶ μὲν οὖν νόμων καὶ τῆς κοινῆς κατασκευῆς ἐντεῦθεν καὶ τιθέναι καὶ λέγειν εὐπορήσομεν, περὶ δὲ συμμάχων καὶ τῶν πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις συμβολαίων
23 διελθεῖν ἐπιχειρήσομεν. Τὰ μὲν οὖν συμβόλαια καὶ τὰς τάξεις ἀναγκαῖον [c] κατὰ συνθήκας κοινὰς γίνεσθαι, συμμάχους δὲ ποιεῖσθαι κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους, ὅταν τινὲς καθ' ἑαυτοὺς ὦσιν ἀσθενεῖς, ἢ πόλεμος ᾖ τις προσδόκιμος, ἢ διὰ τοῦτο ποιήσασθαι συμμαχίαν πρός τινας ὅτι πολέμῳ ἀπο-
24 στήσειν τινὰς νομίζουσιν. Αἰτίαι μὲν οὖν αὗται καὶ παραπλήσιαι ταύταις ἄλλαι πλείους [d] τοῦ ποιεῖσθαι συμμάχους εἰσίν, δεῖ δέ, ὅταν συναγορεύειν βούλῃ τῇ γινομένῃ συμμαχίᾳ, [e] τὸν καιρὸν τοιοῦτον ὑπάρχοντα ἐμφανίζειν, καὶ δεικνύναι τοὺς τὴν συμμαχίαν ποιουμένους μάλιστα μὲν δικαίους ὄντας καὶ πρότερόν τι τῇ πόλει ἀγαθὸν πεποιηκότας καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχοντας καὶ πλησίον τοῖς τόποις κατοι-

[b] μὲν om. Vb. [c] κατὰ τὰς συνθήκας Vb. [d] τοῦ ποιεῖσθαι συμμάχους om. Bc. [e] τῶν καιρῶν τούτων τοὺς ὑπάρχοντας Vb.

κοῦντας, εἰ δὲ μή, τούτων ἅπερ ἂν ὑπάρχῃ, ταῦτα συνάγειν.
Ὅταν δὲ διακωλύῃς τὴν συμμαχίαν, ἐμφανίζειν ἐνδέχεται 25
πρῶτον μὲν ὡς οὐκ ἀνάγκη ποιεῖσθαι νῦν αὐτήν, ἔπειθ᾽ ὡς
οὐ δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἶθ᾽ ὡς πρότερον ἡμᾶς κακῶς
πεποιηκότες, εἰ δὲ μή, ὡς μακρὰν τοῖς τόποις ἀπέχοντες καὶ
οὐχ ὑπάρχοντες δυνατοὶ κατὰ τοὺς προσήκοντας παραγε-
νέσθαι καιρούς. Ταῖς μὲν οὖν ἀντιλογίαις καὶ ταῖς συνη- 26
γορίαις ταῖς περὶ τῶν συμμάχων ἐκ τούτων καὶ τῶν τούτοις
ὁμοιοτρόπων εὐπορήσομεν χρῆσθαι, περὶ εἰρήνης δὲ πάλιν
καὶ πολέμου τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς μεγίστας ἰδέας ἐκλάβω-
μεν. Προφάσεις μὲν οὖν εἰσὶ τοῦ πόλεμον ἐκφέρειν πρός 27
τινας αὗται· δεῖ πρότερον ἀδικηθέντας νῦν καιρῶν παραπε-
πτωκότων ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικήσαντας, ἢ νῦν ἀδικουμένους
ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμεῖν ἢ ὑπὲρ συγγενῶν ἢ ὑπὲρ εὐεργετῶν, ἢ
συμμάχοις ἀδικουμένοις βοηθεῖν, ἢ τοῦ τῇ πόλει συμφέρον-
τος ἕνεκεν ἢ εἰς εὐδοξίαν ἢ εἰς εὐπορίαν ἢ εἰς δύναμιν ἢ εἰς
ἄλλο τι τῶν τοιούτων. Ὅταν μὲν οὖν ἐπὶ τὸ πολεμεῖν 28
παρακαλῶμεν, τούτων τε τῶν προφάσεων ὅτι πλείστας [f] συν-
ακτέον, καὶ μετὰ ταῦτα δεικτέον, ἐξ ὧν ἔστι περιγενέσθαι
[g] τῷ πολέμῳ, ὅτι [h] τὰ πλεῖστα τούτων τοῖς παρακαλουμέ-
νοις ὑπάρχοντά ἐστιν. Περιγίνονται δὲ πάντες ἢ διὰ τὴν 29
τῶν θεῶν εὔνοιαν, ἣν [i] εὐτυχίαν προσαγορεύομεν, ἢ διὰ σω-
μάτων πλῆθος καὶ ῥώμην, ἢ διὰ χρημάτων εὐπορίαν, ἢ διὰ
στρατηγοῦ φρόνησιν, ἢ διὰ συμμάχων ἀρετήν, ἢ διὰ τόπων
εὐφυΐαν. Τούτων οὖν καὶ τῶν τοιούτων [k] τὰ τοῖς πράγμα- 30
σιν οἰκειότερα λαμβάνοντες ἐμφανιοῦμεν, ὅταν ἐπὶ τὸ πολε-
μεῖν παρακαλῶμεν, τὰ μὲν τῶν ἐναντίων ταπεινοῦντες, τὰ δ᾽
ἡμέτερα ταῖς αὐξήσεσι μεγάλα καθιστῶντες. Ἐὰν δὲ πόλε- 31
μον μέλλοντα [l] γίνεσθαι διακωλύειν ἐπιχειρῶμεν, πρῶτον μὲν
διὰ προφάσεων δεικτέον ἢ παντελῶς οὐδεμίαν ὑπάρχουσαν ἢ
μικρὰς καὶ ταπεινὰς οὔσας τὰς δυσχερείας, ἔπειθ᾽ ὡς [m] οὐ

[f] συντακτέον Vb. [g] τοῦ πολέμου Vb. [h] τὰ om. Bc. [i] εὐψυχίαν προσαγορεύοιμεν Vb. [k] τὰ] ὁμοιοτρόπως τὰ Vb. [l] γενέσθαι Vb. [m] οὐ om. Vb.

συμφέρει πολεμεῖν, διεξιόντα τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἀτυχήματα τοῖς ἀνθρώποις· πρὸς δὲ τούτοις τὰ πρὸς νίκας συντείνοντα τοῦ πολέμου τοῖς ἐναντίοις ὑπάρχοντα μᾶλλον
32 δεικτέον· ταῦτα δ' ἐστὶν ἅπερ ἀρτίως κατηρίθμηται. Γίνεσθαι μὲν οὖν [n] μέλλοντα πόλεμον ἐκ τούτων ἀποτρεπτέον· ἤδη δ' ἐνεστῶτα παύειν [o] ἐπιχειροῦντας, ἐὰν μὲν κρατῶσιν οἱ συμβουλευόμενοι, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον λεκτέον, ὅτι δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντας μὴ περιμένειν ἕως ἂν πέσωσιν, ἀλλ' ἐν τῷ κρατεῖν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ἔπειτα διότι πέφυκεν ὁ πόλεμος καὶ τῶν εὐτυχούντων ἐν αὐτῷ πολλοὺς ἀπολλύναι, ἡ δ' εἰρήνη τοὺς μὲν ἡττωμένους σώζειν, τοὺς δὲ νικῶντας, ὧν ἕνεκεν ἐπολέμησαν, [p] παρέχειν ἀπολαύειν· διεξιτέον [q] δὲ τὰς μεταβολὰς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ, ὡς πολλαὶ καὶ παράλογοι γίνονται.
33 Τοὺς μὲν οὖν ἐν τῷ πολέμῳ κρατοῦντας ἐκ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὴν εἰρήνην παρακλητέον, τοὺς δ' ἐπταικότας ἐξ αὐτῶν τε τῶν συμβάντων, καὶ ἐκ τοῦ μὴ παροξύνεσθαι τοῖς προαδικήσασι ταῖς συμφοραῖς πειθομένους, καὶ ἐκ τῶν κινδύνων τῶν γεγενημένων τοῦ μὴ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, καὶ ἐκ τοῦ κρεῖττον εἶναι τοῖς κρείττοσι μέρος τι τῶν ὑπαρχόντων προέσθαι ἢ πολέμῳ κρατηθέντας αὐτοὺς αὐτοῖς κτήμασιν
34 ἀπολέσθαι. Συλλήβδην δὲ τοῦθ' [r] ἡμᾶς εἰδέναι δεῖ, ὅτι τότε πάντες ἄνθρωποι τοὺς πολέμους εἰώθασι διαλύεσθαι πρὸς ἀλλήλους, ὅταν ἤτοι δίκαια ἀξιοῦν τοὺς ἐναντίους ὑπολαμβάνωσιν, ἢ διενεχθῶσι τοῖς συμμάχοις, ἢ τῷ πολέμῳ κάμνωσιν, ἢ [s] φοβηθῶσι τοὺς ἐναντίους, ἢ στασιάσωσι πρὸς σφᾶς αὐτούς· ὥστε τούτων τε πάντων καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων τὰ τοῖς πράγμασιν [t] οἰκειότατα συνάγων οὐκ ἀπορήσεις
35 ὅθεν χρὴ περὶ πολέμου δημηγορεῖν καὶ εἰρήνης. Λείπεται δ' ἡμᾶς ἔτι περὶ πόρου χρημάτων διελθεῖν. Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἴ τι τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἠμελημένον ἐστὶ καὶ μήτε πρόσοδον ποιεῖ μήτε τοῖς θεοῖς ἐξαίρετόν ἐστιν. Λέγω δ' οἷον τόπους τινὰς δημοσίους ἠμελημένους, ἐξ ὧν τοῖς

[n] πόλεμον μέλλοντα Vb. [o] ἐπιχειροῦντες Vb. [p] παρέχειν om. Vb.
[q] δὲ] δὲ παρέχειν Bc. [r] ὑμᾶς Vb. [s] βοηθῶσι Vb. [t] οἰκειότερα Vb.

ἰδιώταις ἢ πραθέντων ἢ μισθωθέντων πρόσοδος ἄν τις τῇ
πόλει γίγνοιτο· κοινότατος γὰρ ὁ τοιοῦτος πόρος ἐστίν.
Ἂν δὲ μηδὲν ᾖ τοιοῦτον, ἀπὸ τιμημάτων ἀναγκαῖον ποιή- 36
σασθαι τὰς εἰσφοράς, ἢ τοῖς μὲν πένησι τὰ σώματα παρέ-
χειν εἶναι προστεταγμένον εἰς τοὺς κινδύνους, τοῖς δὲ πλου-
τοῦσι τὰ χρήματα, τοῖς δὲ τεχνίταις ὅπλα. Συλλήβδην δὲ
περὶ πόρων εἰσηγούμενοι, φάναι αὐτοὺς ἴσους τοῖς πολίταις
καὶ πολυχρονίους καὶ μεγάλους ὄντας, τοὺς δὲ τῶν ἐναντίων
τὰ ἐναντία τούτοις ἔχοντας. Τὰς μὲν οὖν προθέσεις περὶ 37
ὧν δημηγορήσομεν, καὶ τὰ μέρη τούτων ἐξ ὧν τοὺς λόγους
συστήσομεν καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες, ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ἴσμεν· προθέμενοι δὲ πάλιν ἐφεξῆς τό τε ἐγκωμια-
στικὸν εἶδος καὶ [v] τὸ ψεκτικὸν περιλάβωμεν.

Συλλήβδην μὲν οὖν [w] ἐστὶν ἐγκωμιαστικὸν εἶδος προαι- 4
ρέσεων καὶ πράξεων καὶ λόγων ἐνδόξων αὔξησις καὶ μὴ
προσόντων συνοικείωσις, ψεκτικὸν δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ, τῶν
μὲν ἐνδόξων ταπείνωσις, τῶν δὲ ἀδόξων αὔξησις. Ἐπαινετὰ
μὲν οὖν ἐστὶ πράγματα τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα καὶ τὰ
συμφέροντα καὶ [x] τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ ῥᾴδια πρα-
χθῆναι. Ταῦτα δὲ αὐτά τε οἷά ἐστι, καὶ ὅθεν αὐτοὶ πολλὰ 2
ποιήσομεν, ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἴρηται. Δεῖ δὲ τὸν εὐλο-
γοῦντα δεικνύειν τοῖς λόγοις ὡς τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τοῖς
πράγμασιν ὑπάρχει τι τούτων ὑπ' αὐτοῦ κατεργασθὲν ἢ δι'
αὐτοῦ πορισθὲν ἢ ἐκ τούτου ἐπισυμβαῖνον ἢ ἕνεκεν τούτου γι-
νόμενον ἢ οὐκ ἄνευ τούτου ἐπιτελούμενον· ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ
τῷ ψέγοντι τὰ ἐναντία [y] τούτων δεικτέον προσόντα τῷ ψε-
γομένῳ. Τὸ μὲν ἐκ τούτου, οἷον ἐκ τοῦ φιλογυμναστεῖν τὸ 3
σῶμα αἱ νῖκαι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ φιλοπονεῖν ἐπ' ἀρρωστίαν
ἐμπίπτειν, καὶ ἐκ τοῦ φιλοσοφεῖν δεινότερον εἶναι περὶ φρό-
νησιν, καὶ ἐκ τοῦ ἀμελεῖν ἐνδεᾶ τῶν ἀναγκαίων εἶναι· τὸ
δ' ἕνεκα τούτου, οἷον ἕνεκα τοῦ στεφανωθῆναι ὑπὸ τῶν πολι-
τῶν πολλοὺς πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένουσιν, καὶ ἕνεκα τοῦ

[v] τὸ om. V^b. [w] ἐστὶν om. B^c. [x] τὰ ante καλὰ om. V^b. [y] τού-
τοις V^b.

χαρίσασθαι τοῖς ἐρωμένοις [z] τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζουσιν·
τὸ δὲ μὴ ἄνευ τούτου, οἷον οὐκ ἄνευ τῶν ναυτῶν ναυμαχιῶν
4 νῖκαι, καὶ οὐκ ἄνευ τοῦ πίνειν αἱ παροινίαι. Τὰ τοιαῦτα
δὲ τοῖς προειρημένοις [a] ὁμοιοτρόπως μετιὼν ἐγκωμίων καὶ
ψόγων πολλῶν εὐπορήσεις. Αὐξήσεις δὲ καὶ ταπεινώσεις
συλλήβδην ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τόνδε τὸν τρόπον μετιών,
πρῶτον μὲν ἀποφαίνων, ὥσπερ ἀρτίως μετῆλθον, ὑπὸ [b] τού-
5 του πολλὰ γεγενῆσθαι ἢ κακὰ ἢ ἀγαθά. Εἷς μὲν οὖν τρό-
πος τῆς αὐξήσεως οὗτος, δεύτερος δὲ κεκριμένον μεταφέρειν,
ἂν μὲν ἐπαινῇς, ἀγαθόν, ἂν δὲ ψέγῃς, κακόν, εἶτα παριστά-
ναι τὸ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον, καὶ παραβάλλειν πρὸς ἄλληλα,
τοῦ μὲν ὑπὸ σαυτοῦ λεγομένου τὰ μέγιστα διεξιὼν τοῦ δ'
6 ἑτέρου τὰ ἐλάχιστα, καὶ οὕτω μέγα φανῆναι. Τρίτος, πρὸς
τὸ ὑπὸ [c] σαυτοῦ λεγόμενον ἀντιπαραβάλλειν τοὐλάχιστον
τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδέαν πιπτόντων· φανεῖται γὰρ οὕτω
τὸ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον μεῖζον, ὥσπερ οἱ μέτριοι τὰ μεγέθη
φαίνονται μείζους ὅταν πρὸς βραχυτέρους παραστῶσιν.
7 Ἔσται δὲ [d] καὶ ὧδε [e] πάντως αὔξειν· εἰ κέκριται μέγα ἀγαθὸν
τοῦτο, τούτῳ τι ἐναντίον ἐὰν λέγῃς, μέγα κακὸν φανεῖται·
ὡσαύτως δὲ εἰ νομίζεται μέγα κακόν, ἐὰν τούτῳ ἐναντίον λέ-
8 γῃς, μέγα ἀγαθὸν φανεῖται. Ἔστι δὲ καὶ ὧδε μεγάλα
ποιεῖν τἀγαθὰ ἢ τὰ κακά, ἐὰν ἀποφαίνῃς αὐτὸν ἐκ διανοίας,
συμβιβάζων ὡς ἐκ πολλοῦ προενόησεν, ὡς πολλὰ πράττειν
[f] ἐπεβάλετο, ὡς πολὺν χρόνον ἔπραττεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος
[g] πρότερον τούτοις ἐνεχείρησεν, ὡς μετὰ τούτων ἔπραξε μεθ'
ὧν οὐδεὶς ἄλλος, ὡς ἐπὶ τούτοις μεθ' οὓς οὐδεὶς ἕτερος, ὡς
ἑκών, ὡς ἐκ προνοίας, ὡς εἰ πάντες τούτῳ ἴσως ποιοῖμεν,
9 εὐδαιμονοῖμεν ἂν ἢ φαύλως πράττοιμεν. Χρὴ δὲ καὶ εἰκά-
ζοντα συμβιβάζειν, καὶ ἐποικοδομοῦντα τὸ ἕτερον ὡς ἐπὶ
τὸ ἕτερον αὔξειν τρόπῳ τοιῷδε· "Ὅστις δὲ τῶν φίλων κή-
δεται, τοῦτον εἰκὸς καὶ τοὺς αὑτοῦ γονεῖς τιμᾶν· ὃς δὲ τοὺς

[z] τῶν om. V[b]. [a] ὁμοιοτρόποις V[b]. [b] τούτου δὴ B[c]. [c] σοῦ B[c]. [d] καὶ om. V[b]. [e] πάντας V[b]. [f] ἐπεβάλλετο B[c]. [g] πρότερος τούτοις ἐνεχείρισεν B[c].

γονέας τιμᾷ, οὗτος καὶ τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτοῦ εὖ ποιεῖν
βουλήσεται.” Συλλήβδην δέ, ἐὰν πολλῶν [h]αἴτιον ἀποφαίνῃς, 10
ἐάν τε ἀγαθῶν ἐάν τε κακῶν, μεγάλα φανεῖται. Σκοπεῖν
δὲ καὶ τὸ πρᾶγμα ὁποῖον φανεῖται κατὰ μέρη διαιρούμε-
νον ἢ καθόλου λεγόμενον, καὶ ὁποτέρως ἂν μεῖζον ᾖ, τόνδε
τὸν τρόπον αὐτὸ λέγειν. Τὰς μὲν οὖν αὐξήσεις οὕτω μετιὼν 11
πλείστας ποιήσεις καὶ μεγίστας, ταπεινώσεις δὲ [i]τοῖς λόγοις
καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τὸν ἐναντίον τρόπον μετιών,
ὡς εἰρήκαμεν ἐπὶ τῶν μεγάλων, καὶ μάλιστα μὲν ἂν μη-
δενὸς αἴτιον ἐπιδεικνύῃς, εἰ δὲ μή, ὡς ἐλαχίστων καὶ σμι-
κροτάτων. Ὡς μὲν οὖν ἐγκωμιάζοντες καὶ ψέγοντες αὐξή- 12
σομεν καὶ ταπεινώσομεν ἅπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐκ τούτων ἴσμεν·
χρήσιμοι δὲ αἱ τῶν αὐξήσεων ἀφορμαί εἰσι καὶ ἐν τοῖς ἄλ-
λοις εἴδεσιν, ἀλλ’ ἡ πλείστη δύναμις αὐτῶν ἐστὶν ἐν τοῖς
ἐγκωμίοις καὶ ἐν τοῖς ψόγοις. Περὶ μὲν [k] οὖν τούτων ἐν-
τεῦθεν εὐπορήσομεν.

Διέλωμεν δὲ πάλιν ὁμοιοτρόπως τούτοις τό τε κατηγο- 5
ρικὸν καὶ τὸ ἀπολογητικὸν εἶδος, ὃ περὶ τὴν δικανικήν ἐστι
πραγματείαν, αὐτά τε ἐξ ὧν συνέστηκε, καὶ ὡς δεῖ αὐτοῖς
χρῆσθαι. Ἔστι δὲ τὸ μὲν κατηγορικὸν συλλήβδην εἰπεῖν
[l]ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων ἐξάγγελσις, τὸ δ’ ἀπολο-
γητικὸν ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων κατηγορηθέντων ἢ κα-
θυποπτευθέντων διάλυσις. Ἑκατέρου δὲ τῶν εἰδῶν τὰς δυ- 2
νάμεις τὰς αὐτὰς ἐχόντων, κατηγοροῦντα μὲν ἀναγκαῖον λέ-
γειν, ὅταν μὲν εἰς πονηρίαν κατηγορῇ, ὡς αἱ τῶν ἐναντίων
πράξεις ἄδικοι καὶ παράνομοι καὶ τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν
ἀσύμφοροι τυγχάνουσιν οὖσαι, ὅταν δὲ εἰς ἀβελτερίαν, ὡς
αὐτῷ τε [m]καὶ τῷ πράττοντι ἀσύμφοροι καὶ αἰσχραὶ καὶ
ἀηδεῖς καὶ ἀδύνατοι ἐπιτελεσθῆναι. Ταῦτα μὲν καὶ τὰ τού- 3
τοις ὅμοια κατά τε τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀβελτέρων ἐπι-
χειρήματά ἐστιν. Δεῖ δὲ καὶ τοῦτο παρατηρεῖν τοὺς κατη-
γοροῦντας, ἐπὶ ποίοις τῶν ἀδικημάτων οἱ νόμοι τὰς τιμωρίας

[h] αἰτίας Vb. [i] τὸν λόγον Vb.Bc. [k] οὖν om. Bc. [l] ἀδικημάτων καὶ ἁμαρτημάτων Vb. [m] καὶ post τε om. Vb.

τάττουσιν, καὶ περὶ ἃ τῶν ἀδικημάτων οἱ δικασταὶ τὰς ζημίας ὁρίζουσιν. Ὅταν μὲν οὖν ᾖ νόμος διωρικώς, τοῦτο [n] δεῖ μόνον σκοπεῖν τὸν κατήγορον, ὅπως ἂν ἐπιδείξῃ τὸ
4 πρᾶγμα γεγενημένον. Ὅταν δὲ οἱ δικασταὶ τὸ κατηγορούμενον [o] εἰδῶσιν, αὐξητέον ἐστὶ τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα μὲν δεικτέον ὡς ἑκὼν καὶ ἐκ προνοίας οὐ τῆς τυχούσης ἀλλὰ μετὰ παρασκευῆς
5 πλείστης ἠδίκησεν. Ἐὰν δὲ μὴ δυνατὸν ᾖ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ νομίζῃς δεῖξαι τὸν ἐναντίον ὡς ἥμαρτε τρόπον τινὰ ἢ ὅτι [p] ταῦτα πρᾶξαι διανοηθεὶς καλῶς ἠτύχησε, περιαιρετέον τὴν συγγνώμην, λέγοντα τοῖς ἀκούουσιν ὡς οὐ δεῖ πράξαντας ἡμαρτηκέναι φάσκειν ἀλλὰ πρὶν πράττειν εὐλαβεῖσθαι, ἔπειθ' ὡς εἰ καὶ ἐξήμαρτεν ἢ ἠτύχησεν ἐκεῖνος, δεῖ διὰ τὰς ἀτυχίας καὶ τὰς ἁμαρτίας ζημιωθῆναι μᾶλλον αὐτὸν ἢ τὸν μηδέτερον
6 τούτων ποιήσαντα. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὁ νομοθέτης οὐκ ἀφῆκε τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ἀλλ' ὑποδίκους ἐποίησεν, ἵνα μὴ πάντες ἐξαμαρτάνωσιν. Λέγε δὲ καὶ ὡς εἰ τὸν τὰ τοιαῦτα ἀπολογούμενον ἀποδέξονται, πολλοὺς τοὺς ἀδικεῖν προαιρουμένους ἕξουσιν· κατορθώσαντες μὲν γὰρ ἅπερ ἂν ἐθέλωσι πράξουσιν, ἀποτυχόντες δὲ φάσκοντες ἠτυχηκέναι τιμωρίαν
7 οὐχ ὑφέξουσιν. Τοῖς μὲν οὖν κατηγοροῦσιν ἐκ τῶν τοιούτων ἡ συγγνώμη περιαιρετέα, καὶ ὡς πρότερον εἴρηται, διὰ τῶν αὐξήσεων πολλῶν αἴτια κακῶν τὰ τῶν ἐναντίων ἔργα δεικτέον. Τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν εἶδος διὰ τῶν μερῶν ἀποτελεῖται τούτων, τὸ δὲ ἀπολογητικὸν διὰ τριῶν μεθόδων
8 συνίσταται, πόθεν ἄν τις ἀπολογήσαιτο. Ἢ γὰρ ἀποδεικτέον τῷ ἀπολογουμένῳ ὡς οὐδὲν τῶν κατηγορουμένων ἔπραξεν· ἢ ἐὰν ἀναγκάζηται ὁμολογεῖν, πειρατέον δεικνύναι ἔννομον καὶ δίκαιον καὶ καλὸν καὶ συμφέρον τῇ πόλει τὸ πεπραγμένον· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο δύνηται ἀποδεῖξαι, εἰς ἁμάρτημα ἢ εἰς ἀτύχημα ἄγοντα τὰς πράξεις, καὶ μικρὰς τὰς βλάβας ἀπ' αὐτῶν γενομένας ἀποφαίνοντα, συγγνώμης τυ-

[n] δὴ Bc. [o] ἴσασιν Vb. et γρ. Bc. [p] πρᾶξαι ταῦτα Vb.

χεῖν πειρατέον. Ἀδικίαν δὲ καὶ ἁμάρτημα καὶ [q] ἀτυχίαν 9
ἂν διορίζῃς, τὸ μὲν ἐκ προνοίας κακόν τι ποιεῖν [r] ἀδικίαν
τίθει, καὶ φάθι δεῖν τιμωρίαν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὴν με-
γίστην λαμβάνειν· τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν βλαβερόν τι πράττειν
ἁμαρτίαν εἶναι φατέον. Τὸ δὲ μὴ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ δι' [s] ἑτέ- 10
ρους τινὰς ἢ διὰ τύχην μηδὲν ἐπιτελεῖν τῶν βουλευθέντων
καλῶς ἀτυχίαν τίθει, καὶ φάθι τὸ μὲν ἀδικεῖν εἶναι τῶν πο-
νηρῶν ἀνθρώπων ἴδιον, τὸ δ' ἐξαμαρτεῖν καὶ περὶ τὰς πράξεις
ἀτυχεῖν οὐ μόνον εἶναι ἑαυτῷ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ κοινὸν καὶ τῶν
δικαζόντων καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀξίου δὲ συγγνώ- 11
μην ἔχειν ἀναγκασθείς τι ὁμολογεῖν τῶν τοιούτων αἰτιῶν,
κοινὸν τοῖς ἀκούουσι ποιῶν τὸ ἁμαρτάνειν καὶ τὸ ἀτυχεῖν.
Δεῖ δὲ τὸν ἀπολογούμενον πάντα θεωρεῖν ἐφ' οἷς τῶν ἀδικη- 12
μάτων οἵ τε νόμοι τὰς τιμωρίας ἐπάξουσι καὶ οἱ δικασταὶ
ζημίας τιμῶσιν· καὶ ὅταν ὁ νόμος ὁρίζῃ τὰς τιμωρίας, δει-
κτέον ὡς οὐκ ἐποίησε τὸ παράπαν ἢ ὡς ἔννομα καὶ δίκαια
ἐποίησεν, ὅτε δὲ οἱ δικασταὶ καθεστήκασι [t] τιμηταὶ τῆς ζη-
μίας, ὁμοίως πάλιν οὐ φατέον ὅτι [v] ταῦτα οὐκ ἐποίησεν,
ἀλλὰ μικρὰ βεβλαμμένον τὸν ἐναντίον καὶ ἀκούσια ἀποφαί-
νειν πειρατέον. Ἐκ τούτων μὲν οὖν [w] καὶ τῶν τούτοις ὁμοιο- 13
τρόπων ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπολογίαις εὐπορήσο-
μεν· λείπεται δ' ἡμῖν ἔτι διεξελθεῖν τὸ ἐξεταστικὸν εἶδος.

Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν, ἡ ἐξέτασίς ἐστι προαιρέ- 6
σεων ἢ πράξεων ἢ λόγων πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς τὸν ἄλλον
βίον ἐναντιουμένων ἐμφάνισις, δεῖ δὲ τὸν ἐξετάζοντα ζητεῖν
εἴ που ἢ ὁ λόγος ὃν ἐξετάζει ἢ αἱ πράξεις τοῦ ἐξεταζομένου
ἢ αἱ προαιρέσεις ἐναντιοῦνται [x] ἀλλήλαις. Ἡ δὲ μέθοδος 2
ἥδε, σκοπεῖν ἐν τῷ [y] παροιχομένῳ χρόνῳ εἴ πως πρῶτόν
τινος φίλος γενόμενος πάλιν ἐχθρὸς ἐγένετο καὶ πάλιν
φίλος τῷ αὐτῷ τούτῳ, ἤ τι ἄλλο ἐναντίον [z] εἰς μοχθηρίαν
φέρον ἔπραξεν, ἢ ἔτι πράξει, ἐὰν οἱ καιροὶ [a] παραπέσοιεν

οι
[q] ἀτυχίαν ὧδε ὁρίζεις Vb. [r] ἀδικίας Vb. [s] ἑτέρας Vb. [t] τιμη-
τικοὶ Vb. [v] ταύτην μᾶλλον οὐκ Vb. [w] καὶ ἐκ τῶν Vb. [x] ἀλλήλοις Bc.
[y] παρωχημένῳ Bc. [z] εἰς] ἢ εἰς Vb. [a] περιπέσοιεν codices.

αὐτῷ, [b] ἐναντίον τοῖς πρότερον ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένοις.
3 Ὡσαύτως δὲ ὅρα καὶ εἴ τι εἰπὼν νῦν λέγει ἐναντίον τοῖς πρότερον αὐτῷ εἰρημένοις, ἢ εἴ τι εἴποι ἐναντίον τοῖς λεγομένοις ἢ τοῖς πρότερον εἰρημένοις. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τι προείλετο ἐναντίον τοῖς πρότερον εἰρημένοις ὑπ' αὐτοῦ, ἢ
4 προέλοιτ' ἂν καιρῶν παραπεσόντων. Ὁμοιοτρόπως [c] δὲ τούτοις λαμβάνειν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἔνδοξα ἐπιτηδεύματα τὰς ἐν τῷ τοῦ ἐξεταζομένου βίῳ ἐναντιώσεις. Τὸ μὲν οὖν ἐξεταστικὸν εἶδος οὕτω μετιὼν οὐδένα παραλείψεις τρόπον τῆς ἐξετάσεως. Ἁπάντων δὲ τῶν εἰδῶν ἤδη διῃρημένων, δεῖ καὶ χωρὶς τούτων ἑκάστῳ, ὅταν ἁρμόττῃ, χρῆσθαι, καὶ κοινῇ,
5 συμμιγνύντα τὰς δυνάμεις αὐτῶν. Ταῦτα γὰρ ἔχει μὲν διαφορὰς εὐμεγέθεις, ἐπικοινωνοῦσι μέντοι κατὰ τὰς χρήσεις ἀλλήλοις, καὶ ταὐτὸ πεπόνθασι τοῖς τῶν ἀνθρώπων εἴδεσιν· καὶ γὰρ οὗτοι [d] τῇ μὲν ὅμοιοι [d] τῇ δὲ ἀνόμοιοι τὰς ὄψεις καὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν. Οὕτω δὲ τῶν εἰδῶν διωρισμένων, καὶ ὧν προσδέονται κοινῇ πάλιν ἐξαριθμήσωμεν, καὶ διεξέλθωμεν ὡς αὐτοῖς δεῖ χρῆσθαι.

7 Πρῶτον μὲν [e] οὖν καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, καθάπερ ἐν ἀρχῇ διειλόμην, κοινὰ πᾶσι [f] τοῖς εἴδεσίν ἐστι,
2 μάλιστα δ' αὐτοῖς τὸ [g] προτρεπτικὸν προσχρῆται. Δεύτερον δὲ τὰς αὐξήσεις καὶ ταπεινώσεις χρησίμους ἀναγκαῖον εἶναι [h] παρὰ τὰ λοιπὰ πάντα, μάλιστα δ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ καὶ τοῖς ψόγοις αἱ χρήσεις. Τρίτον δὲ πίστεις, αἷς ἀνάγκη μὲν πρὸς πάντα τὰ μέρη τῶν λόγων χρῆσθαι, χρησιμώταται δ' εἰσὶν ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπολογίαις·
3 ταῦτα γὰρ πλείστης ἀντιλογίας δέονται. Πρὸς δὲ τούτοις προκαταλήψεις καὶ αἰτήματα καὶ παλιλλογίαι καὶ μῆκος λόγου καὶ μετριότης μήκους καὶ βραχυλογία καὶ ἑρμηνεία· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κοινὰς ἔχει πᾶσι τοῖς εἴδεσι

[b] ἐναντίοι Vb. [c] δὲ om. Vb.Bc. [d] τί—τί Vb. [e] οὖν om. Bc. [f] τοῖς om. Vb. [g] προτρέπειν Vb.Bc. [h] παρὰ πάντα λοιπὸν Vb, παρὰ πάντα τὸν λόγον γρ. Bc.

τὰς χρήσεις. Περὶ μὲν οὖν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων
καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων πρότερον διωρισάμην καὶ τὴν
χρῆσιν αὐτῶν διεξῆλθον, καὶ περὶ μὲν τῶν αὐξήσεων καὶ τα-
πεινώσεων εἶπον.

Νῦν δὲ περὶ τῶν ἄλλων δηλώσω, πρῶτον ἀπὸ τῶν πίστεων 8
ἀρξάμενος. Εἰσὶ δὲ δύο τρόποι τῶν πίστεων. Γίνονται 2
[i] γὰρ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων καὶ
τῶν ἀνθρώπων, αἱ δ' ἐπίθετοι τοῖς λεγομένοις καὶ τοῖς πραττ-
τομένοις· τὰ μὲν γὰρ εἰκότα καὶ παραδείγματα καὶ τεκμήρια
καὶ ἐνθυμήματα καὶ γνῶμαι καὶ τὰ σημεῖα καὶ οἱ ἔλεγχοι
[k] πίστεις ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
πραγμάτων εἰσίν, ἐπίθετοι δὲ [m] μαρτυρίαι ὅρκοι βάσανοι.
Δεῖ δὲ τούτων [m] ἑκάστην αὐτήν τε συνιέναι ποία τίς ἐστι, 3
καὶ πόθεν τῶν εἰς αὐτὴν λόγων εὐπορήσομεν, καὶ τί ἀλλήλων
διαφέρουσιν. Εἰκὸς μὲν οὖν ἐστίν, οὗ λεγομένου παρα- 4
δείγματα ἐν ταῖς διανοίαις ἔχουσιν οἱ ἀκούοντες· λέγω δ'
οἷον εἴ τις φαίη τὴν πατρίδα βούλεσθαι μεγάλην εἶναι καὶ
τοὺς οἰκείους εὖ πράττειν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀτυχεῖν καὶ τὰ
τούτοις ὅμοια συλλήβδην, εἰκότα δόξειεν· ἕκαστος γὰρ τῶν
ἀκουόντων σύνοιδεν αὐτὸς αὑτῷ περὶ τούτων καὶ τῶν τούτοις
ὁμοιοτρόπων ἔχοντι τοιαύτας ἐπιθυμίας. Ὥστε τοῦτο δεῖ 5
παρατηρεῖν ἡμᾶς ἐν τοῖς λόγοις ἀεί, εἰ τοὺς ἀκούοντας συνει-
δότας ληψόμεθα περὶ τοῦ πράγματος οὗ λέγομεν· τούτοις
γὰρ [n] αὐτοὺς εἰκός ἐστι μάλιστα πιστεύειν. Τὸ μὲν οὖν
εἰκὸς τοιαύτην ἔχει φύσιν, διαιροῦμεν δὲ αὐτὸ εἰς τρεῖς ἰδέας.
Μία μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τὰ πάθη τὰ [o] κατὰ φύσιν ἀκολου- 6
θοῦντα τοῖς ἀνθρώποις τοῖς λόγοις συμπαραλαμβάνειν ἐν
τῷ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι· οἷον ἐὰν τύχωσί τινες κα-
ταφρονήσαντές τινα ἢ δείσαντες, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶ-
γμα πολλάκις πεποιηκότες, ἢ πάλιν ἡσθέντες ἢ λυπηθέντες,
ἢ ἐπιθυμοῦντες ἢ πεπαυμένοι τῶν ἐπιθυμιῶν, ἤ τι τοιοῦτον
ἕτερον πεπονθότες πάθος ταῖς ψυχαῖς ἢ τοῖς σώμασιν ἤ τινι

[i] γὰρ] δὲ Bc. [k] πίστεις] καὶ πίστεις Vb. [l] μάρτυρες Vb. [m] ἑκά-
στων Vb. [n] αὐτοῖς Vb.Bc. [o] κατὰ τὴν φύσιν Vb.

τῶν ἄλλων αἰσθήσεων οἷς συμπάσχομεν· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ
τούτοις ὅμοια, κοινὰ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὄντα πάθη,
7 γνώριμα τοῖς ἀκούουσίν ἐστιν. Τὰ μὲν οὖν κατὰ φύσιν
[p] εἰθισμένα τοῖς ἀνθρώποις γίνεσθαι τοιαῦτά ἐστιν· ἅ φαμεν
δεῖν συμπαραλαμβάνειν ἐν τοῖς λόγοις. Ἕτερον δὲ μέρος
ἐστὶ τῶν εἰκότων ἔθος, ὃ κατὰ συνήθειαν ἕκαστοι ποιοῦμεν,
τρίτον δὲ κέρδος· πολλάκις γὰρ διὰ [q] τούτου τὴν φύσιν βια-
8 σάμενοι καὶ τὰ ἤθη προειλόμεθα πράττειν. Οὕτω δὲ τού-
των διωρισμένων, ἐν μὲν ταῖς προτροπαῖς καὶ ταῖς ἀποτρο-
παῖς δεικτέον ὑπὲρ τῶν ζητουμένων ὅτι τοῦτο τὸ πρᾶγμα
ἐφ' ὃ ἡμεῖς παρακαλοῦμεν ἢ ᾧ ἀντιλέγομεν, αὐτὸ ὡς ἡμεῖς
φαμὲν γίνεται, εἰ δὲ μή, ὅτι τὰ τούτῳ τῷ πράγματι ὅμοια
τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται ὃν ἡμεῖς φαμέν, ἢ τὰ πλεῖστα
9 ἢ τὰ πάντα. Κατὰ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων οὕτω τὸ εἰκὸς
ληπτέον· κατὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐν μὲν ταῖς κατηγορίαις,
ἐὰν ἔχῃς, ἐπιδείκνυε τὸ αὐτὸ τοῦτο πρᾶγμα πολλάκις πε-
10 ποιηκότα πρότερον, εἰ δὲ μή, ὅμοια τούτῳ. Πειρῶ δὲ ἀπο-
φαίνειν καὶ ὡς λυσιτελὲς ἦν αὐτῷ ταῦτα ποιεῖν· οἱ γὰρ
πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων [r] αὐτοὶ τὸ λυσιτελὲς μάλιστα προ-
τιμῶντες καὶ τοὺς ἄλλους νομίζουσιν ἕνεκα τούτου πάντα
πράττειν. Ἂν μὲν οὖν ἔχῃς ἀπὸ τῶν ἀντιδίκων αὐτῶν τὸ εἰκὸς
λαμβάνειν, οὕτως αὐτὸ συνάγαγε, εἰ δὲ μή, ἀπὸ τῶν ὁμοίων
11 τὰ εἰθισμένα φέρε. Λέγω δ' οἷον νέος ἐστὶν οὗ κατηγορεῖς, εἰ
οἷα περὶ τὴν ἡλικίαν ταύτην ὄντες πράττουσιν, ταῦτα λέγεις
πεποιηκέναι αὐτόν· πιστευθήσεται γὰρ κατὰ τὴν ὁμοιότητα
καὶ τὰ κατὰ τούτου λεγόμενα. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
ἐάν τις τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ δεικνύῃ τοιούτους ὄντας οἷον σὺ
τοῦτον φῄς· καὶ γὰρ διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους συνήθειαν δόξει
12 τὰ αὐτὰ τοῖς φίλοις ἐπιτηδεύειν. Τοὺς μὲν οὖν κατηγοροῦν-
τας οὕτω χρὴ μετιέναι τὸ εἰκός· τοῖς δὲ ἀπολογουμένοις μά-
λιστα δεικτέον ὡς [s] οὐδεπώποτε τῶν κατηγορουμένων τι πρό-
τερον οὔτε αὐτοὶ οὔτε τῶν φίλων οὐδεὶς οὔτε τῶν ὁμοίων

[p] τοῖς ἀνθρωπίνοις εἰθισμένα V^b. [q] τοῦτο V^b. [r] αὐτοὶ] αὐτὸ codices.
[s] οὐδέποτε B^c.

αὐτοῖς ἔπραξέ τις, οὐδ' ἐλυσιτέλησε τοιαῦτα [t] πράττειν. Ἂν
δὲ φανερὸς ᾖς ταὐτὸ τοῦτο πρότερον πεποιηκώς, αἰτιατέον
τὴν ἡλικίαν, ἤ τινα πρόφασιν ἄλλην οἰστέον, δι' ἣν εἰκότως
ἐξήμαρτες τότε. Λέγε δὲ καὶ ὡς οὔτε [v] ταῦτα τότε σοι 13
πράξαντι συνήνεγκεν, οὔτε νῦν ἐλυσιτέλησεν ἄν. Ἂν δέ σοι
μηδὲν ᾖ πεπραγμένον [w] τοιοῦτον, τῶν δὲ φίλων σού τινες
τυγχάνωσι τοιαῦτα πεποιηκότες, χρὴ λέγειν ὡς οὐ δίκαιόν
ἐστι δι' ἐκείνους αὐτὸν διαβάλλεσθαι, καὶ δεικνύναι τῶν [x] σαυ-
τῷ συνήθων ἑτέρους ἐπιεικεῖς ὄντας· οὕτω γὰρ ἀμφίβολον
ποιήσεις τὸ κατηγορούμενον. Ἂν δὲ τῶν ὁμοίων δεικνύωσί 14
τινας [y] ταὐτὰ πεποιηκότας, ἄτοπον εἶναι φάσκε εἰ διότι ἕτε-
ροί τινες ἐξαμαρτάνοντες φαίνονται, πίστιν εἶναι ὅτι τῶν
ἐγκαλουμένων τι καὶ σὺ πεποίηκας. Ἂν μὲν οὖν ἔξαρνος
[z] ᾖς μὴ πεποιηκέναι τὴν κατηγορουμένην πρᾶξιν, οὕτως ἐκ
τῶν εἰκότων χρή σε ἀπολογεῖσθαι· ἀπίθανον γὰρ ποιήσεις
τὴν κατηγορίαν. Ἂν δὲ ὁμολογεῖν ἀναγκάζῃ, τοῖς τῶν 15
πολλῶν ἤθεσιν ἀφομοίου τὰς σαυτοῦ πράξεις ὅτι μάλιστα,
λέγων ὡς οἱ πλεῖστοι καὶ οἱ πάντες τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα
πράττουσιν οὕτως ὡς σοὶ τυγχάνει πεποιημένον. Ἂν δὲ 16
μὴ δυνατὸν ᾖ τοῦτο δεῖξαι, καταφευκτέον ἐπὶ τὰς ἀτυχίας ἢ
τὰς ἁμαρτίας, καὶ συγγνώμης πειρατέον τυγχάνειν, [a] παρα-
λαμβάνοντα τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων γινόμενα πάθη, δι' ὧν
ἐξιστάμεθα τοῦ λογισμοῦ· ταῦτα δ' [b] ἐστὶν ἔρως ὀργὴ μέθη
φιλοτιμία καὶ τὰ τούτοις ὁμοιότροπα. Τὸ μὲν οὖν εἰκὸς
διὰ ταύτης τῆς μεθόδου τεχνικώτατα μέτιμεν.

Παράδειγμα δ' ἐστὶ πράξεις ὅμοιαι γεγενημέναι καὶ ἐναν- 9
τίαι ταῖς νῦν ὑφ' ἡμῶν λεγομέναις. Τότε δὲ χρηστέον αὐ-
ταῖς [c] ἐστίν, ὅτε ἄπιστον ὂν τὸ ὑπὸ σοῦ λεγόμενον εἶναι
φανερὸν ποιῆσαι [d] θέλεις, ἐὰν διὰ τοῦ εἰκότος μὴ πιστεύηται,
ὅπως πρᾶξιν ὁμοίαν ἑτέραν τῇ ὑπὸ σοῦ λεγομένῃ [e] καταμα-
θόντες οὕτω πεπραγμένην ὡς σὺ φῂς γεγενῆσθαι, μᾶλλον

[t] πράττων Vb.Bc. [v] ταύτην Bc. [w] τοιοῦτο Bc. [x] αὐτῷ Bc.
[y] ταῦτα Vb.Bc. [z] ᾗ Bc. [a] περιλαμβάνοντα Vb. [b] ἐστὶ καιρὸς Vb.
[c] ἐστὶν om. Bc. [d] λέγεις ἔστ' ἂν Vb.Bc. [e] καταμανθάνοντες Vb.

2 πιστεύσωσι τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις. Εἰσὶ δὲ τῶν παρα-
δειγμάτων δύο τρόποι· τὰ μὲν γὰρ τῶν πραγμάτων [f] γί-
νεται κατὰ λόγον τὰ δὲ παρὰ λόγον. Ποιεῖ δὲ τὰ μὲν
κατὰ λόγον γινόμενα πιστεύεσθαι, τὰ δὲ μὴ κατὰ λόγον
3 ἀπιστεῖσθαι. Λέγω δ' οἷον, εἴ τις φάσκει τοὺς πλουσίους
δικαιοτέρους εἶναι τῶν πενομένων, καὶ φέρει τινὰς πράξεις
πλουσίων ἀνδρῶν δικαίας· τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν παρα-
δειγμάτων κατὰ λόγον εἶναι δοκεῖ· τοὺς γὰρ πλείστους
[g] ἔστιν ἰδεῖν νομίζοντας τοὺς πλουτοῦντας δικαιοτέρους εἶναι
4 τῶν πενομένων. Εἰ δέ τις πάλιν ἀποφαίνει τινὰς τῶν πλου-
σίων ἐπὶ χρήμασιν ἀδικήσαντας, τῷ παρὰ τὸ εἰκὸς γεγενη-
μένῳ παραδείγματι χρώμενος ἀπίστους ἂν [h] ποιοῖ τοὺς πλου-
τοῦντας. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἴ τις φέροι [i] παράδειγμα τῶν
κατὰ λόγον εἶναι δοκούντων, διότι Λακεδαιμόνιοί ποτε ἢ
Ἀθηναῖοι πολλῷ πλήθει χρώμενοι συμμάχων κατεπολέμη-
σαν τοὺς ἐναντίους, καὶ [k] προτρέποι τοὺς ἀκούοντας πολλοὺς
5 συμμάχους ποιεῖσθαι. Τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα παραδείγματα
κατὰ λόγον ἐστίν· ἅπαντες γὰρ νομίζουσιν ἐν τοῖς πολέμοις
6 τὸ πλῆθος οὐ μετρίαν ῥοπὴν ἔχειν πρὸς τὴν νίκην. Εἰ δέ
τις ἀποφαίνειν [l] ἐθέλοι μὴ τοῦτ' αἴτιον τοῦ νικᾶν, τοῖς παρὰ
τὸ εἰκὸς γεγενημένοις πράγμασι χρήσαιτ' ἂν παραδείγμασι,
λέγων ὡς οἱ μὲν Ἀθήνησι φυγάδες τὸ πρῶτον μετὰ πεντή-
κοντα ἀνδρῶν Φυλήν [m] τε καταλαβόντες καὶ πρὸς τοὺς ἐν
ἄστει πολλῷ πλείους ὄντας καὶ συμμάχοις Λακεδαιμονίοις
χρωμένους πολεμήσαντες κατῆλθον εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν, Θη-
βαῖοι δὲ Λακεδαιμονίων καὶ σχεδὸν ἁπάντων Πελοποννησίων
εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντων μόνοι περὶ τὰ Λεῦκτρα παρα-
ταξάμενοι τὴν Λακεδαιμονίων δύναμιν ἐνίκησαν, Δίων δὲ ὁ
[n] Συρακούσιος μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν εἰς [n] Συρακούσας
πλεύσας Διονύσιον πολλαπλάσιον [o] ἔχοντα δύναμιν κατεπο-
λέμησεν, ὡσαύτως δὲ Κορίνθιοι [n] Συρακουσίοις ἐννέα τριή-

[f] γίνονται V[b]. [g] ἔστιν om. V[b].B[c]. [h] ποιοῖτο codices. [i] παρα-
δείγματα B[c]. [k] προτρέπει B[c]. [l] ἐθέλει B[c]. [m] τε om. V[b]. [n] συρρα-
κούσιος et συρρακούσας, et mox συρρακουσίοις V[b]. [o] δύναμιν ἔχοντα B[c].

ρεσι βοηθήσαντες Καρχηδονίους [o] ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα
ναυσὶν ἐπὶ τοῖς λιμέσι τοῦ [p] Συρακουσίων [q] ἐφορμοῦντας, τὴν
δὲ πόλιν ἅπασαν πλὴν τῆς ἀκροπόλεως ἔχοντας, οὐδὲν ἧττον
κατεπολέμησαν. Συλλήβδην δὲ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια 7
παρὰ λόγον πραχθέντα τὰς κατὰ τὸ εἰκὸς γινομένας συμ-
βουλὰς ἀπίστους ποιεῖν εἴωθεν. Τῶν μὲν οὖν παραδειγμά- 8
των τοιαύτη τις ἡ φύσις ἐστί, χρηστέον δ᾽ αὐτῶν ἑκατέρῳ
τρόπῳ, ὅταν μὲν ἡμεῖς λέγωμεν τὰ κατὰ λόγον γινόμενα,
[r] δεικνύντας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπιτελου-
μένας τὰς πράξεις, ὅταν δὲ τὰ παρὰ λόγον γινόμενα, [s] φέ-
ροντας ὅσα παρὰ λόγον δοκοῦντα γενέσθαι τῶν πραγμάτων
εὐλόγως ἀποβέβηκεν. Ὅταν δ᾽ οἱ ἐναντίοι λέγωσι τοῦτο, 9
χρὴ δεικνύειν ὡς [t] εὐτυχήματα ταῦτα συνέβη, καὶ λέγειν ὅτι
αἱ τοιαῦται πράξεις ἐν τῷ σπανίῳ γεγόνασιν, οἵας δὲ σὺ λέ-
γεις, πολλάκις. Τοῖς μὲν οὖν παραδείγμασιν οὕτω χρη-
στέον· ὅταν γε μὴν τὰ παρὰ λόγον γινόμενα φέρωμεν, χρὴ
[v] συνάγειν αὐτῶν ὅτι πλεῖστα, [w] καὶ καταλέγειν ὡς οὐδὲν
μᾶλλον ἐκεῖνα τούτων εἴωθε γίνεσθαι. Δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς 10
παραδείγμασι [x] μὴ μόνον ἐκ τούτων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐναν-
τίων. Λέγω δ᾽ οἷον ἐὰν [y] ἀποφαίνῃς τινὰς πλεονεκτικῶς
τοῖς συμμάχοις χρωμένους [z] καὶ διὰ τοῦτο λυθεῖσαν αὐτῶν
τὴν φιλίαν· "Καὶ ἡμεῖς δέ, ἂν ἴσως καὶ κοινῶς πρὸς αὐτοὺς
προσφερώμεθα, πολὺν χρόνον τὴν συμμαχίαν φυλάξομεν."
Καὶ πάλιν, ἄν τινας ἑτέρους ἀπαρασκευάστως πολεμήσαντας 11
καὶ διὰ τοῦτο καταπολεμηθέντας ἀποφαίνῃς, εἶτα λέγῃς "Ἂν
παρασκευασάμενοι πολεμῶμεν, βελτίους ἂν περὶ τῆς νίκης
τὰς ἐλπίδας ἔχοιμεν." Πολλὰ δὲ λήψῃ παραδείγματα διὰ 12
τῶν προγεγενημένων πράξεων καὶ διὰ τῶν [a] νῦν γινομένων·
τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν ἔργων [b] τῇ μὲν ὅμοια [b] τῇ δὲ ἀνόμοια
ἀλλήλοις ἐστίν, ὥστε διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην καὶ παραδει-

[o] ἑκατὸν] δὲ ἑκατὸν Vb.Bb. [p] συρρακουσίων Vb. [q] ἐφορμῶντες codices. [r] δεικνύντες Vb. [s] φέροντες Vb. [t] ἀτυχήματα Vb.Bc. [v] συνάγοντα Vb. [w] καὶ om. Vb. [x] μὴ om. Bc. [y] ἀποφαίνη Vb. [z] καὶ διαλυθεῖσαν Bc. [a] νῦν om. Vb.Bc. [b] τὶ—τὶ Vb.

γμάτων εὐπορήσομεν καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἄλλων λεγομένοις οὐ χαλεπῶς ἀντεροῦμεν. Τῶν μὲν οὖν παραδειγμάτων τούς [c]τε τρόπους ἴσμεν, καὶ ὡς αὐτοῖς [d]χρησόμεθα, καὶ ὅθεν πολλὰ ληψόμεθα.

10 Τεκμήρια δ' ἐστίν, ὅσα [e]ἂν ἐναντίως ᾖ πεπραγμένα τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ ὅσα ὁ λόγος [f]αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιοῦται. Τῶν γὰρ ἀκουόντων οἱ πλεῖστοι τοῖς συμβαίνουσι περὶ τὸν λόγον ἢ τὴν πρᾶξιν ἐναντιώμασι τεκμαίρονται μηδὲν ὑγιὲς
2 εἶναι μήτε τῶν λεγομένων μήτε τῶν πραττομένων. Πολλὰ δὲ λήψῃ τεκμήρια σκοπῶν εἴτε ὁ λόγος τοῦ ἐναντίου αὐτὸς αὐτῷ τῷ πράγματι ἐναντιοῦται, εἴτε ἡ πρᾶξις αὐτὴ ἐναντία τῷ λόγῳ ἐστίν. Τὰ μὲν οὖν τεκμήρια τοιαῦτά ἐστι, καὶ οὕτως αὐτὰ πλεῖστα ποιήσεις.

11 Ἐνθυμήματα δ' ἐστὶν οὐ μόνον τὰ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πράξει ἐναντιούμενα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. Λήψῃ δὲ πολλὰ μετιὼν ὡς ἐν τῷ ἐξεταστικῷ εἴδει εἴρηται, καὶ σκοπῶν εἴ πῃ ὁ λόγος ἑαυτῷ ἐναντιοῦται, ἢ τὰ πεπραγμένα τοῖς δικαίοις ἢ τῷ νόμῳ ἢ τῷ συμφέροντι ἢ τῷ καλῷ ἢ τῷ δυνατῷ ἢ τῷ ῥᾳδίῳ ἢ τῷ εἰκότι ἢ τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος ἢ τῷ ἤθει τῶν
2 πραγμάτων. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ἐνθυμημάτων κατὰ τῶν ἐναντίων ἐκληπτέον, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν δεῖ λέγειν, [g]ἀποφαίνοντας τὰς πράξεις τὰς ἡμετέρας καὶ τοὺς λόγους ἐναντιουμένους τοῖς ἀδίκοις καὶ τοῖς ἀνόμοις καὶ τοῖς ἀσυμφόροις καὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων τῶν πονηρῶν
3 ἤθεσι καὶ συλλήβδην τοῖς μοχθηροῖς νομιζομένοις εἶναι. Δεῖ δὲ τούτων [h]ἕκαστα συνηγορεῖν ὡς εἰς βραχύτητα, καὶ φράζειν ὅτι μάλιστα ἐν ὀλίγοις τοῖς [i]νοήμασιν. Τὰ μὲν οὖν ἐνθυμήματα τοῦτον τὸν τρόπον πολλὰ ποιήσομεν, καὶ οὕτως αὐτοῖς ἄριστα χρησόμεθα.

12 Γνώμη δ' ἐστὶ μὲν ἐν κεφαλαίῳ καθ' ὅλων τῶν πραγμάτων δόγματος ἰδίου δήλωσις, δύο δὲ τρόποι τῶν γνωμῶν εἰσίν, ὁ μὲν ἔνδοξος ὁ δὲ παράδοξος. Ὅταν μὲν οὖν ἔνδοξον

[c] τε om. Bc. [d] χρησαίμεθα Vb. [e] ἂν om. Vb. [f] αὐτὸς om. Bc.
[g] ὑποφαίνοντας Bc. [h] ἑκάστοις Bc. [i] ὀνόμασιν interpres.

λέγῃς, οὐδὲν δεῖ τὰς [k] αἰτίας φέρειν· οὔτε γὰρ ἀγνοεῖται τὸ λεγόμενον οὔτ' ἀπιστεῖται· ὅταν δὲ παράδοξον λέγῃς, χρὴ φράζειν τὰς αἰτίας συντόμως, ἵνα τὴν ἀδολεσχίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν διαφύγῃς. Δεῖ δὲ τὰς γνώμας οἰκείας φέρειν τῶν 2
πραγμάτων, ἵνα μὴ σκαιὸν καὶ [l] ἀπηρτημένον φαίνηται τὸ λεγόμενον. Πολλὰς δὲ ποιήσομεν αὐτὰς ἢ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ἢ ἐξ ὑπερβολῆς ἢ ἐκ παρομοιώσεως. Αἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως τοιαίδε τινές εἰσιν· "Οὐκ εἶναί μοι δοκεῖ δεινὸν [m] γενέσθαι στρατηγὸν πραγμάτων ἄπειρον ὄντα." Ἑτέρα δ' ἐστὶν ἥδε· "Νοῦν ἐχόντων ἀνδρῶν ἐστὶ τοῖς τῶν 3
προγεγενημένων παραδείγμασι χρωμένους πειρᾶσθαι διαφυγεῖν τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἁμαρτίας." Ἐκ μὲν οὖν τῆς ἰδίας φύσεως τοιαύτας ποιήσομεν γνώμας, ἐξ ὑπερβολῆς δὲ τοιάσδε· "Δεινότερά μοι δοκοῦσιν οἱ [n] κλέπτοντες τῶν ληϊζομένων ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ λαθραίως οἱ δὲ φανερῶς τὰ χρήματα περιαιροῦνται." Τὰς μὲν οὖν ἐξ ὑπερβολῆς γνώμας 4
τὸν τρόπον τοῦτον πολλὰς ποιήσομεν, αἱ δ' ἐκ παρομοιώσεως τοιαίδε εἰσίν· "Ὁμοιότατόν μοι δοκοῦσιν οἱ τὰ χρήματα ἀποστεροῦντες τοῖς τὰς πόλεις προδιδοῦσι ποιεῖν· πιστευθέντες γὰρ ἀμφότεροι τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσιν." Ἑτέρα δέ· "Παραπλήσιόν μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ ἄδικοι τοῖς 5
τυράννοις· ἐκεῖνοί τε γὰρ ὧν μὲν αὐτοὶ ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀξιοῦσι διδόναι δίκας, ὧν δὲ τοῖς ἄλλοις ἐγκαλοῦσιν, ἀνυπερβλήτως τιμωροῦνται· οὗτοί τε εἰ μέν [o] τι αὐτοὶ τῶν ἐμῶν ἔχουσιν, οὐκ ἀποδιδόασιν, εἰ δέ τι ἐγὼ τούτων ἔλαβον, καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς τόκους οἴονται δεῖν κομίσασθαι." Γνώμας μὲν [p] οὖν τὸν τρόπον [q] τοῦτον μετιόντες πολλὰς ποιήσομεν.

Σημεῖον δ' [r] ἐστὶν ἄλλο ἄλλου, οὐ τὸ τυχὸν τοῦ τυχόντος 13
οὐδ' ἅπαν παντός, ἀλλὰ τό γ' εἰθισμένον γίνεσθαι πρὸ τοῦ πράγματος ἢ ἅμα τῷ πράγματι ἢ μετὰ τὸ πρᾶγμα. Ἔστι δὲ σημεῖον τό τε γενόμενον μὴ μόνον τοῦ γενομένου ἀλλὰ

[k] ἐναντίας Bc. [l] ἀπηρτισμένον Vb. [m] γίνεσθαι Bc. [n] κλέπται Bc. [o] τι] τοι Vb. [p] οὖν] οὕτω Vb. Bc. [q] τοῦτον om. Vb. [r] ἐστὶν om. Bc.

καὶ τοῦ μὴ γενομένου, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μὴ γεγονὸς οὐ
2 μόνον τοῦ μὴ ὄντος ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄντος. Ποιεῖ δὲ τῶν ση-
μείων τὸ μὲν οἴεσθαι τὸ δ' εἰδέναι· κάλλιστον δὲ τὸ εἰδέναι
ποιοῦν, δεύτερον δὲ τὸ δόξαν πιθανωτάτην ἐργαζόμενον.
Πολλὰ δὲ ποιήσομεν σημεῖα συλλήβδην εἰπεῖν ἐξ ἑκάστου
τῶν πεπραγμένων καὶ [s]λεγομένων καὶ ὁρωμένων, καθ' ἓν ἕκα-
στον λαμβάνοντες, ἔκ τε τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σμικρότητος
3 τῶν ἀποβαινόντων κακῶν ἢ ἀγαθῶν. Ἔτι δὲ ἐκ τῶν [t]μαρ-
τυριῶν καὶ ἐκ τῶν μαρτυρουμένων, καὶ ἐκ τῶν συμπαρόντων
ἡμῖν ἢ τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, καὶ ἐκ τῶν προ-
κλήσεων, καὶ ἐκ τῶν χρόνων, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν. Τῶν
μὲν οὖν σημείων ἐντεῦθεν εὐπορήσομεν.

14 Ἔλεγχος δ' ἐστὶ μὲν ὃ μὴ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν, ἀλλ'
οὕτως ὡς ἡμεῖς λέγομεν. Λαμβάνεται δὲ ἐκ τῶν φύσει
ἀναγκαίων, ὡς ἡμεῖς λέγομεν ἢ ὁ ἀντιλέγων, καὶ ἐκ τῶν
κατὰ φύσιν δυνατῶν ἢ ἀδυνάτων, ὡς οἱ ἐναντίοι λέγουσιν.
Κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν οἷον τοὺς ζῶντας
σιτίων δεῖσθαι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὡς δ' ἡμεῖς λέγομεν,
ἔστιν ἀναγκαῖον τοὺς μεμαστιγωμένους ὁμολογεῖν ἅπερ οἱ
2 μαστιγοῦντες κελεύουσιν. Κατὰ φύσιν δὲ πάλιν ἀδύνατόν
ἐστι παιδάριον μικρὸν κλέψαι τοσοῦτον ἀργύριον [v]ὅσον μὴ
δυνατὸν φέρειν, καὶ οἴχεσθαι τοῦτο φέρον· ὡς δ' ἂν ὁ ἐναν-
τίος λέγοι, ἔσται ἀδύνατον, ἂν φάσκῃ μὲν ἐν χρόνοις τισὶν
Ἀθήνησι ποιήσασθαι τὸ συμβόλαιον, ἡμεῖς δ' ἔχωμεν ἐπι-
δεῖξαι τοῖς ἀκούουσιν ὡς κατὰ τοὺς τότε καιροὺς ἀπεδημοῦ-
3 μεν ἐν ἑτέρᾳ πόλει τινί. Τοὺς μὲν οὖν ἐλέγχους ἐκ τούτων
καὶ ἐκ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων ποιησόμεθα. Συλλήβδην
δὲ τὰς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀνθρώ-
πων πίστεις ἁπάσας διεληλύθαμεν. Σκεψώμεθα δὲ καὶ τί
ἀλλήλων διαφέρουσιν.

15 Τὸ μὲν τοίνυν εἰκὸς τοῦ παραδείγματος ταύτῃ διαφέρει,
διότι τοῦ μὲν εἰκότος ἔχουσιν αὐτοὶ οἱ ἀκούοντες ἔννοιαν, τὰ

[s] ὁρωμένων καὶ λεγομένων V[b]. [t] μαρτυριῶν καὶ] μαρτυριῶν ἢ B[c].
[v] οἷον codices.

δὲ παραδείγματα καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων
φέρειν ἔστιν. Τὰ δὲ τεκμήρια μόνον ἐκ τῶν περὶ τὸν λόγον
καὶ τὴν πρᾶξιν ἐναντίων συντίθεται. Καὶ μὴν [w] ἐνθυμή- 2
ματα τεκμηρίου ταύτην τὴν διαφορὰν ἔσχηκεν, ὅτι τὸ μὲν
τεκμήριον περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν πρᾶξιν ἐναντίωσίς ἐστι,
τὸ δ' ἐνθύμημα καὶ τὰς περὶ τὰς ἄλλας ἰδέας ἐναντιώσεις
ἐξείληφεν, ἢ καὶ [x] διότι τὸ μὲν τεκμήριον οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ
λαμβάνειν, ἂν μὴ περὶ τὰ πράγματα καὶ τοὺς λόγους ἐναν-
τίωσίς τις ὑπάρχῃ, τὸ δ' ἐνθύμημα πολλαχόθεν οἷόν τε πο-
ρίζεσθαι τοῖς λέγουσιν. Γνῶμαι δ' ἐνθυμημάτων διαφέρου- 3
σιν, ᾗ τὰ μὲν ἐνθυμήματα μόνον ἐκ τῶν ἐναντιώσεων σύγκει-
ται, τὰς δὲ γνώμας καὶ μετὰ τῶν ἐναντιώσεων καὶ ἁπλῶς
αὐτὰς καθ' αὑτὰς δυνατόν ἐστιν ἐμφανίζειν. Τὰ δὲ σημεῖα 4
τῶν γνωμῶν καὶ τῶν προειρημένων ἁπάντων ταύτῃ διαφέ-
ρουσιν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα οἴησιν ἐμποιεῖ τοῖς ἀκούου-
σιν, τῶν δὲ σημείων ἔνια καὶ σαφῶς εἰδέναι ποιήσει τοὺς κρί-
νοντας, καὶ διότι τῶν μὲν ἑτέρων οὐκ ἔστιν αὐτοὺς πορί-
σασθαι τὰ πλεῖστα, τῶν δὲ σημείων πολλὰ ῥᾳδίως ἔστι
ποιήσασθαι. Καὶ μὴν ἔλεγχος σημείου ταύτῃ διαφέρει, 5
διότι τῶν μὲν σημείων ἔνια μόνον οἴεσθαι ποιεῖ τοὺς ἀκούον-
τας, ἔλεγχος δὲ πᾶς τὴν ἀλήθειαν διδάσκει τοὺς κρίνοντας.
Ὥστε τὰς μὲν τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων πίστεις, οἷαί τ'
εἰσὶ καὶ ὅθεν αὐτῶν εὐπορήσομεν καὶ τίνι ἀλλήλων διαφέρου-
σιν, ἐκ τῶν προειρημένων ἴσμεν· τῶν δ' ἐπιθέτων ἑκάστην
πάλιν διέλθωμεν.

Ἡ μὲν οὖν δόξα τοῦ λέγοντός ἐστι τὸ τὴν αὑτοῦ διά- 6
νοιαν ἐμφανίζειν κατὰ τῶν πραγμάτων. Δεῖ δ' ἔμπειρον
ἀποφαίνειν ἑαυτὸν περὶ ὧν ἂν [y] λέγῃ, καὶ ἐπιδεικνύναι ὡς
συμφέρει τἀληθῆ λέγειν περὶ τούτων, τὸν δ' ἀντιλέγοντα
μάλιστα δεικνύναι μηδεμίαν ἐμπειρίαν ἔχοντα τὸν ἐναντίον
περὶ ὧν ἀποφαίνεται, [z] τὴν δὲ δόξαν ὁμοίως. Ἂν δὲ τοῦτο 7
μὴ δυνατὸν ᾖ, δεικτέον ὡς καὶ οἱ ἔμπειροι πολλάκις ἐξαμαρ-

[w] ἐνθύμημα V^b. [x] διότι] διὰ τὸ B^c. [y] λέγοι V^b. [z] τὴν δὲ] τήν τε B^c.

τάνουσιν. Ἂν δὲ τοῦτο μὴ ἐνδέχηται, λέγειν ὡς ἀσύμφορόν ἐστι τοῖς ἐναντίοις τἀληθῆ περὶ τούτων εἰπεῖν. Ταῖς μὲν οὖν δόξαις τοῦ λέγοντος οὕτω χρησόμεθα, καὶ αὐτοὶ ἀποφαινόμενοι καὶ ἑτέροις ἀντιλέγοντες.

16 Μαρτυρία δ' ἐστὶν ὁμολογία συνειδότος ἑκοντί. Ἀναγκαῖον δ' εἶναι τὸ μαρτυρούμενον ἢ πιθανὸν ἢ ἀπίθανον ἢ ἀμφίβολον πρὸς πίστιν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν μάρτυρα πιστὸν ἢ ἄπιστον ἢ ἀμφίδοξον. Ὅταν μὲν οὖν τὸ μαρτυρούμενον ᾖ πιθανὸν καὶ ὁ μάρτυς ἀληθινός, οὐδὲν δέονται αἱ μαρτυρίαι ἐπιλόγων, ἐὰν μὴ βούλῃ γνώμην ἢ ἐνθύμημα συντόμως
2 εἰπεῖν τοῦ ἀστείου ἕνεκεν. Ὅταν δὲ ὑποπτεύηται ὁ μάρτυς, ἀποδεικνύειν δεῖ ὡς οὔτε χάριτος ἕνεκεν οὔτε τιμωρίας ἢ κέρδους ὁ τοιοῦτος ἂν τὰ ψευδῆ μαρτυρήσειεν. Δεῖ δὲ καὶ διδάσκειν ὅτι οὐ συμφέρει τὸ ψεῦδος μαρτυρεῖν· αἱ μὲν γὰρ ὠφέλειαι μικραί, τὸ δ' ἐξελεγχθῆναι χαλεπόν, γνωσθέντα δ' οὐ μόνον εἰς ἀργύριον οἱ νόμοι ζημιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς
3 δόξαν καὶ εἰς ἀπιστίαν. Τοὺς μὲν οὖν μάρτυρας οὕτω πιστοὺς ποιήσομεν· ἀντιλέγοντας δὲ μαρτυρίᾳ δεῖ τὸν τρόπον τοῦ μάρτυρος διαβάλλειν, ἂν ᾖ πονηρός, ἢ τὸ μαρτυρούμενον ἐξετάζειν, ἂν ᾖ πιθανόν, ἢ καὶ συναμφοτέροις τούτοις ἀντιλέγειν, συνάγοντα τὰ φαυλότατα τῶν ἐναντίων εἰς ταὐτό.
4 Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ φίλος ἐστὶν ὁ μάρτυς ᾧ μαρτυρεῖ, ἢ εἰ μέτεστί ποθεν αὐτῷ τοῦ πράγματος, ἢ ἐχθρός ἐστιν οὗ καταμαρτυρεῖ, ἢ πένης· τούτων γὰρ οἱ μὲν διὰ χάριν, οἱ δὲ διὰ τιμωρίαν, οἱ δὲ διὰ κέρδος ὑποπτεύονται τὰ ψευδῆ
5 μαρτυρεῖν. Καὶ τὸν τῶν ψευδομαρτυριῶν νόμον ἐπὶ τούτοις τεθεικέναι φήσομεν τὸν νομοθέτην· ἄτοπον οὖν εἶναι τοῦ νομοθέτου τοῖς μάρτυσι μὴ πιστεύσαντος τοὺς κρίνοντας πιστεύειν αὐτοῖς, κατὰ τοὺς νόμους κρίνειν ὀμωμοκότας. Τοὺς μὲν οὖν μάρτυρας οὕτως ἀπιθάνους ποιήσομεν, ἔστι δὲ [a] καὶ κλέπτειν τὴν μαρτυρίαν τρόπῳ τοιῷδε· "Μαρτύρησόν μοι ὦ
6 [b] Λυσικλῆς. Μὰ τοὺς θεοὺς οὔκουν ἔγωγε· κωλύοντος γὰρ

[a] καὶ om. B[c]. [b] λύσικλες V[b].

ἐμοῦ ταῦτ' ἔπραξεν οὗτος." Καὶ διὰ τούτου ἐν ἀποφάσει ψευδομαρτυρήσας ψευδομάρτυρος δίκην οὐχ ὑφέξει. Τοιγαροῦν ὅταν μὲν ἡμῖν συμφέρῃ κλέπτειν τὴν [c] μαρτυρίαν, οὕτως αὐτῇ χρησόμεθα· ἐὰν δὲ οἱ ἐναντίοι τοιοῦτόν τι ποιήσωσιν, ἐμφανιοῦμεν τὴν κακοποιίαν αὐτῶν καὶ συγγραψαμένους μαρτυρεῖν κελεύσομεν. Μάρτυσι μὲν οὖν καὶ μαρτυρίαις ἐκ τούτων ἴσμεν ὡς δεῖ χρήσασθαι.

Βάσανος δ' ἐστὶ μὲν ὁμολογία περὶ συνειδότος, ἄκον- 17
τος δέ. Ὅταν μὲν οὖν συμφέρῃ ἡμῖν αὐτὴν ποιεῖν ἰσχυράν, λεκτέον ὡς οἵ γε ἰδιῶται περὶ τῶν σπουδαιοτάτων καὶ [d] αἱ πόλεις περὶ τῶν μεγίστων ἐκ βασάνων τὰς πίστεις λαμβάνουσι, καὶ διότι πιστότερόν ἐστι βάσανος μαρτύρων· τοῖς μὲν γὰρ μάρτυσι συμφέρει πολλάκις ψεύσασθαι, τοῖς δὲ βασανιζομένοις [e] λυσιτελεῖ τἀληθῆ λέγειν· οὕτω γὰρ [f] παύσονται τάχιστα τῆς κακοπαθείας. Ὅταν δὲ βούλῃ τὰς βασά- 2
νους ἀπίστους ποιεῖν, πρῶτον μὲν λεκτέον ὡς οἱ βασανιζόμενοι τοῖς [g] ἐκδιδοῦσι πολέμιοι γίνονται καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν δεσποτῶν καταψεύδονται, ἔπειθ' ὅτι πολλάκις τοῖς βασανίζουσιν ὁμολογοῦσιν οὐ τὰς ἀληθείας, ἵν' ὡς τάχιστα τῶν κακῶν παύσωνται. Δεικτέον δ' ὅτι καὶ τῶν ἐλευθέρων πολ- 3
λοὶ ἤδη βασανιζόμενοι καθ' ἑαυτῶν ἐψεύσαντο, βουλόμενοι τὴν παραυτίκα κακοπάθειαν ἐκφυγεῖν, ὥστε πολὺ μᾶλλον εὔλογον τοὺς δούλους ψευσαμένους κατὰ τῶν δεσποτῶν βούλεσθαι [h] τὴν αὐτῶν τιμωρίαν ἐκφυγεῖν, [i] ἢ πολλὰς κακοπαθείας τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὑπομείναντες, ἵν' ἕτεροι μηδὲν πάθωσιν, αὐτοὶ βούλεσθαι μὴ ψεῦδος εἰπεῖν. Τὰς μὲν οὖν βασάνους ἐκ τῶν τοιούτων καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων πιθανὰς καὶ ἀπιθάνους καταστήσομεν.

Ὅρκος δ' ἐστὶ μετὰ θείας [k] παραλήψεως φάσις [l] ἀναπό- 18
δεικτος. Δεῖ δ' αὐτὸν ὅταν μὲν αὔξειν θέλωμεν, λέγειν οὕτως "Οὐδεὶς ἂν ἐπιορκεῖν βούλοιτο, φοβούμενος τήν τε παρὰ τῶν

[c] ψευδομαρτυρίαν Vb. [d] αἱ om. Vb.Bc. [e] λυσιτελῆ Bc. [f] παύονται Bc. [g] ἐκδικοῦσι Vb. [h] αὐτῶν τὴν Bc. [i] καὶ Bc. [k] περιλήψεως Bc. [l] ἐναπόδεικτος Vb.Bc.

θεῶν τιμωρίαν καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνην," καὶ
διεξιέναι ὅτι τοὺς μὲν ἀνθρώπους λαθεῖν ἔστι, τοὺς δὲ θεοὺς
2 οὐκ ἔστιν. Ὅταν δὲ οἱ ἐναντίοι καταφύγωσιν εἰς ὅρκον καὶ
βουλώμεθα ταπεινοῦν αὐτόν, δεικτέον ὡς τῶν αὐτῶν ἐστὶν
ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ πράττειν καὶ μὴ φροντίζειν ἐπιορ-
κοῦντας· ὅστις γὰρ κακουργῶν οἴεται λανθάνειν τοὺς θεούς,
3 οὗτος οὐδὲ ἐπιορκῶν τιμωρίας οἴεται [m] τεύξεσθαι. Καὶ περὶ
μὲν τῶν ὅρκων ὁμοιοτρόπως τοῖς προειρημένοις μετιόντες
λέγειν εὐπορήσομεν ὑπὲρ αὐτῶν, συλλήβδην δὲ τὰς πάσας
πίστεις ἤδη, καθάπερ [n] ὑπεθέμεθα, διεξεληλύθαμεν, καὶ δεδώ-
καμεν οὐ μόνον ἣν ἑκάστη αὐτῶν δύναμιν ἔσχηκεν, ἀλλὰ καὶ
τί ἀλλήλων διαφέρουσι καὶ πῶς αὐταῖς χρηστέον. Νῦν δ᾽
ὑπὲρ τῶν ὑπολοίπων, ἃ τῶν τριῶν εἰδῶν ἐστὶ καὶ [o] παρὰ
πάντας τοὺς λόγους χρήσιμα γίνεται, διδάσκειν ἐπιχειρή-
σομεν.

19 Προκατάληψις μὲν οὖν ἐστί, δι᾽ ἧς τά τε τῶν ἀκουόντων
ἐπιτιμήματα καὶ τοὺς τῶν ἀντιλέγειν μελλόντων λόγους
προκαταλαμβάνοντες ὑπεξαιρήσομεν τὰς ἐπιφερομένας δυσ-
χερείας. Καὶ τὰς μὲν τῶν ἀκουόντων ἐπιτιμήσεις ὧδε χρὴ
προκαταλαμβάνειν· "Ἴσως δέ τινες ὑμῶν θαυμάζουσιν ὅτι
νέος ὢν οὕτω περὶ μεγάλων πραγμάτων ἐπεχείρησα δημη-
2 γορεῖν." Καὶ πάλιν "Μηδεὶς ἀπαντήσῃ μοι δύσκολος, ὅτι
μέλλω συμβουλεύειν ὑμῖν περὶ ὧν ὀκνοῦσί τινες ἄλλοι παρ-
ρησιάζεσθαι πρὸς ὑμᾶς." Περὶ μὲν οὖν τῶν μελλόντων δυσ-
χεραίνεσθαι τοῖς ἀκούουσιν οὕτω δεῖ προκαταλαμβάνοντα
φέρειν αἰτίας, παρ᾽ ἃς ὀρθῶς ποιεῖν [p] δόξει συμβουλεύων, δει-
κνύντα τὴν ἐρημίαν τῶν λεγόντων, τὸ μέγεθος τῶν κινδύ-
νων, ἢ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ ἄλλην τοιαύτην αἰτίαν
3 δι᾽ ἧς λύσεις τὴν ἐπιφερομένην δυσχέρειαν. Ἂν δὲ μηδὲν
ἧττον θορυβῶσιν οἱ ἀκούοντες, χρὴ λέγειν συντόμως, ἢ ὡς
ἐν γνώμης ἢ ὡς ἐνθυμήματος σχήματι, [q] διὸ [r] πάντων ἀτο-
πώτατόν ἐστιν ἥκειν μὲν ὡς περὶ τῶν πραγμάτων βουλευ-

[m] τεύξασθαι Bc. [n] ὑπερεθέμεθα Bc. [o] περὶ Vb. [p] δόξεις Bc.
[q] an διότι? [r] ἀτοπώτατον πάντων Bc.

σομένους τὰ κράτιστα, νῦν δὲ μὴ βουλομένους ἀκούειν τῶν λεγόντων οἴεσθαι καλῶς ἂν βουλεύσασθαι, καὶ πάλιν ὅτι καλόν ἐστιν ἢ αὐτοὺς ἀνισταμένους συμβουλεύειν, ἢ τῶν συμβουλευόντων ἀκούσαντας, ἅπερ ἂν αὐτοῖς δοκῇ, χειροτονεῖν. Ἐν μὲν οὖν ταῖς δημηγορίαις οὕτω καὶ ταῖς προκαταλήψεσι 4
χρηστέον καὶ τοῖς θορύβοις ἀπαντητέον· ἐν δὲ ταῖς δικαιολογίαις προκαταληψόμεθα μὲν ὁμοιοτρόπως τοῖς προειρημένοις, ἀπαντήσομεν δὲ τοῖς θορύβοις, ἐὰν μὲν ἐν ἀρχαῖς γίνωνται τῶν λόγων, ὧδέ πως· "Οὐκ ἄλογον οὖν ἐστὶ τὸν 5
[s]μὲν νομοθέτην προστάξαι δύο λόγους τῶν ἀντιδίκων ἑκάστῳ ἀποδοῦναι, τοὺς δὲ δικάζοντας ὑμᾶς ὀμωμοκέναι κατὰ τὸν νόμον κρίνειν, εἶτα μηδὲ τὸν [t]ἕνα λόγον ἀκοῦσαι βούλεσθαι; Κἀκεῖνον μὲν ὑμῶν τοσαύτην πρόνοιαν ἔχειν ὅπως ἀκούσαντες πάντων τῶν λεγομένων εὐόρκως [v]θήσεσθε τὴν ψῆφον, ὑμᾶς δὲ περὶ τούτων οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν ὥστε μηδὲ τὰς ἀρχὰς [w]ὑπομείναντας αὐτὰς τῶν λόγων ἤδη νομίζειν ἀκριβῶς ἅπαντα γινώσκειν;" Καὶ ἄλλως "Πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι τὸν 6
μὲν νομοθέτην τάξαι τῶν ψήφων ἴσων γινομένων τὸν φεύγοντα νικᾶν, ὑμᾶς δὲ οὕτως ἐναντίως γινώσκειν περὶ τούτων ὡς μηδὲ ἀπολογουμένων τῶν διαβεβλημένων ἀκούειν; Κἀκεῖνον μὲν διὰ τὸ μᾶλλον κινδυνεύειν τοὺς φεύγοντας ἀπονεῖμαι ταύτην τὴν πλεονεξίαν αὐτοῖς ἐν ταῖς ψήφοις, ὑμᾶς δὲ τοῖς μὲν ἀκινδύνως κατηγοροῦσι μὴ φιλονεικεῖν, τοὺς δὲ μετὰ φόβων καὶ κινδύνων περὶ τῶν κατηγορουμένων ἀπολογουμένους ὡς θορυβοῦντας ἐκπλήττειν;" Ἐὰν μὲν οὖν ἐν ἀρχαῖς οἱ 7
θόρυβοι γίνωνται, τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀπαντητέον· ἐὰν δὲ προεληλυθότος τοῦ λόγου θορυβῶσιν, ἐὰν μὲν ὀλίγοι τινὲς τοῦτο ποιῶσιν, ἐπιτιμητέον τοῖς θορυβοῦσι καὶ πρὸς αὐτοὺς λεκτέον ὅτι δίκαιον νῦν μὲν αὐτοὺς ἀκούειν ἐστίν, ἵνα μὴ κωλύωσι τοὺς ἄλλους ὀρθῶς δικάζειν, ἐπὰν δὲ ἀκούσωσι, τότε ποιεῖν ὅ τι ἂν [x]ἐθέλωσιν. Ἐὰν δὲ τὸ πλῆθος θορυβῇ, 8
μὴ τοῖς κρίνουσιν ἀλλὰ σαυτῷ ἐπίπληξον· τὸ μὲν γὰρ ἐκεί-

[s] μὲν om. Vb. [t] ἕνα] ἕνα τὸν Vb. [v] θῆσθε Vb. [w] ὑπομείναντες Vb. [x] θέλωσιν Vb.

νοις ἐπιτιμᾶν ὀργὴν ἐργάζεται, τὸ δὲ ἑαυτῷ ἐπιπλῆξαι καὶ [y] λέγειν ἡμαρτηκέναι συγγνώμης ποιήσει τυχεῖν. [z] Δεῖ δὲ καὶ δεῖσθαι τῶν κρειττόνων εὐμενῶς αὐτοὺς ἀκοῦσαι τοῦ λόγου, καὶ περὶ ὧν μέλλουσι κρύβδην τὴν ψῆφον φέρειν, ἤδη
9 τὴν διάνοιαν φανερὰν τίθεσθαι. Συλλήβδην δὲ τοῖς θορύβοις ἀπαντήσομεν κεφαλαιωδῶς ἢ γνώμαις ἢ ἐνθυμήμασι, δεικνύντες τοὺς θορυβοῦντας ἢ τοῖς δικαίοις ἢ τοῖς νόμοις ἢ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως ἢ τῷ καλῷ ἐναντιουμένους· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἔστιν ὅτι μάλιστα παῦσαι τοὺς ἀκούοντας θο-
10 ρυβοῦντας. Ταῖς μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προκαταλήψεσιν ὡς δεῖ χρῆσθαι, καὶ ὅπως τοῖς θορύβοις ἀπαντητέον, ἐκ τῶν προειρημένων ἴσμεν· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν [a] ἐπίδοξα λέγεσθαι πάλιν ὡς δεῖ προκαταλαμβάνειν, ὑποδείξω. "Ἴσως οὖν ὀδυρεῖται αὐτοῦ πενίαν, ἧς οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ τούτου τρόπος ὑπαίτιος ἔσται·" καὶ πάλιν "Πυνθάνομαι
11 αὐτὸν [b] τὸ καὶ τὸ μέλλειν λέγειν." Ἐν μὲν οὖν τοῖς πρότερον λόγοις οὕτω δεῖ τὰ [c] ἐπίδοξα λέγεσθαι ὑπὸ τῶν ἐναντίων προκαταλαμβάνοντα διαλύειν καὶ ἀσθενῆ ποιεῖν· καὶ γὰρ κἂν πάνυ ἰσχυρὰ ᾖ τὰ προδιαβεβλημένα, οὐχ ὁμοίως
12 φαίνεται μεγάλα τοῖς ἤδη προακηκοόσιν. Ἐὰν δὲ τοὺς ὑστέρους λόγους ἔχωμεν καὶ οἱ ἐναντίοι προκατειληφότες ὦσιν ἃ μέλλομεν λέγειν, ἀντιπροκαταληπτέον ἐστὶν αὐτὰ λύοντα τόνδε τὸν τρόπον· "Οὗτος δ' οὐ μόνον μου κατέψευσται πολλὰ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ σαφῶς εἰδὼς ὅτι ἐξελέγξω αὐτόν, προκατέλαβέ μου τὸν λόγον καὶ [d] προδιέβαλεν, ἵν' ὑμεῖς μὴ ὁμοίως αὐτῷ προσέχητε ἢ ἐγὼ μὴ εἴπω πρὸς ὑμᾶς αὐτὸν διὰ τὸ διασεσύρθαι πρότερον ὑπὸ τούτου.
13 Ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν τοὺς ἐμοὺς λόγους παρ' ἐμοῦ πυνθάνεσθαι ὑμᾶς, ἀλλὰ μὴ παρὰ τούτου. Εἰ δὲ καὶ ταῦθ' οὗτος προδιέσυρε λέγων, ἅ φημι οὐ μικρὰ σημεῖα εἶναι τοῦ μηδὲν ὑγιὲς
14 τοῦτον λέγειν." Κέχρηται δὲ καὶ Εὐριπίδης ἐν Φιλοκτήτῃ τεχνικῶς τούτῳ τῷ εἴδει διὰ [e] τοῦδε

[y] λέγειν] λέγειν ἐν τῷ λέγειν Vb. [z] δεῖ] καὶ Bc. [a] ἐπίδοξα] μέλλοντα ἐπίδοξα Vb. [b] τόδε καὶ τόδε Bc. [c] ἐπίδοξα] ἐπίδοξα μέλλοντα Vb. [d] προδιέβαλλεν Vb. [e] τοῦδε] τοῦ Bc.

Λέξω δ' ἐγώ, κἄν μου διαφθείρας δοκῇ
λόγους ὑποστὰς αὐτὸς ἠδικηκέναι.
'Αλλ' ἐξ ἐμοῦ γὰρ τἀμὰ μαθήσῃ κλύων,
ὁ δ' αὐτὸς αὐτὸν ἐμφανιεῖ σοι λέγων.

Ταῖς μὲν οὖν προκαταλήψεσιν ὡς δεῖ χρῆσθαι καὶ πρὸς τοὺς κριτὰς καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἴσμεν διὰ τούτων.

Αἰτήματα δ' ἐστὶν ἐν τοῖς λόγοις ἃ [f] παρὰ τῶν ἀκουόν- 20
των οἱ λέγοντες αἰτοῦνται. Τούτων δ' ἐστὶ τὰ μὲν ἄδικα τὰ δὲ δίκαια. Δίκαιον μὲν οὖν ἐστὶ τό τε προσέχειν τοῖς λεγομένοις αἰτεῖσθαι καὶ μετ' εὐνοίας ἀκούειν, δίκαιον δὲ καὶ τὸ κατὰ τοὺς νόμους αὐτῷ βοηθῆσαι, καὶ τὸ μηδὲν παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι, καὶ τὸ τοῖς ἀτυχήμασι συγγνώ-
μην ἔχειν. ‘Εὰν μὲν ᾖ παρὰ τοὺς νόμους, ἄδικον, ἐὰν δὲ μή, 2
δίκαιον. Τὰ μὲν οὖν αἰτήματα ταῦτά ἐστι, διειλόμεθα δ' αὐτῶν τὰς διαφοράς, ἵν' εἰδότες τό τε δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον χρώμεθα κατὰ τὸν καιρόν, καὶ μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς οἱ ἐναντίοι ἄδικόν τι αἰτοῦντες τοὺς δικάζοντας. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐκ τῶν εἰρημένων οὐκ ἀγνοήσομεν.

Παλιλλογία δ' ἐστὶ μὲν σύντομος ἀνάμνησις, δεῖ δ' αὐτῇ 21
χρῆσθαι καὶ περὶ τῶν μερῶν καὶ περὶ τῶν ὅλων λόγων τὰς τελευτάς. Παλιλλογήσομεν δὲ ἐν κεφαλαίοις ἢ διαλογιζόμενοι [g] ἢ προαιρούμενοι ἢ προσερωτῶντες ἢ ἀπολογιζόμενοι.
[h] Δείξω δ' αὐτῶν οἷον ἕκαστόν ἐστιν. Τὸ μὲν οὖν διαλογί- 2
ζεσθαι τοιόνδε τι ἐστίν· "‘Απορῶ [i] δ' ἔγωγε τί ἂν ἐποίησαν οὗτοι, εἰ μὴ φανεροὶ μὲν ἦσαν ἡμᾶς πρότερον ἐγκαταλελοιπότες, ἐξηλέγχοντο δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν στρατεύσαντες,
οὐδὲν δὲ πώποτε ὧν ὡμολογήκασι ποιήσαντες." Τὸ μὲν οὖν 3
διαλογίζεσθαι τοιοῦτόν ἐστι, τὸ δὲ ἀπολογίζεσθαι τοιοῦτον· "‘Απέδειξα δ' αὐτοὺς διαλύσαντας προτέρους τὴν συμμαχίαν, καὶ πρῶτον ἐπιθεμένους ἡμῖν ὅτε πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπολεμοῦμεν, καὶ μάλιστα σπουδάσαντας ἐξανδραποδίσασθαι τὴν
πόλιν ἡμῶν." Τὸ μὲν οὖν ἀπολογίζεσθαι τοιόνδε ἐστί, τὸ 4

[f] περὶ V^b. [g] ἢ προαιρούμενοι om. V^b. [h] δείξω] ἢ ἐκ προαιρέσεως. δείξω V^b. [i] δ' om. B^c.

δ' ἐκ προαιρέσεως ἀναμιμνήσκειν τοιόνδε· "Ἐνθυμεῖσθαι δὲ δεῖ ὅτι συμβέβηκεν ἡμῖν, ἐξ ὅτου τὴν φιλίαν πρὸς τούτους ἐποιησάμεθα, μηδέποτε κακὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων παθεῖν· βοηθήσαντες γὰρ ἡμῖν πολλάκις ἐκώλυσαν Λακεδαιμονίους τὴν χώραν ἡμῶν διαφθεῖραι, χρήματα δὲ πολλὰ καὶ νῦν φέροντες διατελοῦσιν." Ἐκ προαιρέσεως μὲν οὕτως ἀναμνήσομεν, ἐξ ἐπερωτήσεως δὲ τόνδε τὸν τρόπον· "Ἡδέως δ' ἂν αὐτῶν πυθοίμην διὰ τί τὰς συντάξεις ἡμῖν οὐκ ἀποδιδόασιν. [k]Οὐ γὰρ ὡς ἀποροῦσιν εἰπεῖν ἂν τολμήσαιεν, οἳ τοσαῦτα χρήματα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκ τῆς χώρας [l]ἐπιδεικνύονται λαμβάνειν, οὐδ' [m]αὖ φήσουσιν εἰς τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν πολλὰ δαπανᾶν· παντελῶς γὰρ ἐλάχιστα τῶν νησιωτῶν ἀναλίσκοντες φαίνονται." Ἐκ μὲν οὖν ἐπερωτήσεως οὕτω παλιλλογήσομεν.

22 Εἰρωνεία δ' ἐστὶ λέγειν τι [n]προσποιούμενον μὴ λέγειν, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύειν. Εἴη δ' ἂν αὐτῆς τὸ σχῆμα τοιοῦτον ἐν τῷ περὶ τῶν εἰρημένων συντόμως ἀναμιμνήσκειν· "[o]Οὐδὲν δ' οἶμαι δεῖν λέγειν ὅτι οὗτοι μὲν οἱ φάσκοντες πολλὰ ἀγαθὰ πεποιηκέναι πλεῖστον φαίνονται τὴν πόλιν [p]κεκακουργηκότες, ἡμεῖς δ' οὓς οὗτοί φασιν ἀχαρίστους εἶναι, τούτοις τε πολλάκις βοηθήσαντες
2 καὶ τοὺς ἄλλους οὐδὲν ἀδικοῦντες." Τὸ μὲν οὖν ἐν προσποιήσει παραλείψεως λέγοντα συντόμως ἀναμιμνήσκειν τοιοῦτόν ἐστι, τὸ δὲ τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι προσαγορεύειν τὰ πράγματα πάλιν τοιοῦτον "Οὗτοι μὲν οἱ χρηστοὶ πολλὰ φαίνονται τοὺς συμμάχους κακὰ πεποιηκότες, ἡμεῖς δ' οἱ φαῦλοι ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιοι καταστάντες." Διὰ τούτων μὲν οὖν συντόμως ἀναμιμνήσκοντες ταῖς παλιλλογίαις χρησόμεθα καὶ περὶ τῶν μερῶν καὶ περὶ τῶν ὅλων λόγων τὰς τελευτάς.

23 Ὅθεν δ' ἔστιν ἀστεῖα λέγειν καὶ τὰ μήκη τῶν λόγων ποιεῖν ὅπως ἄν τις θέλῃ, τοῦτο διέξιμεν πάλιν. Ἀστεῖα

[k] οὐδὲ γὰρ Vb. [l] ἐπιδεικνύοντες Vb. [m] ἂν codices. [n] μὴ προσποιούμενον Vb. [o] οὐδ' ἂν δ' Bc. [p] ἐκκακουργηκότες Vb.Bc.

μὲν οὖν λέγειν ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἔστιν, οἷον τὰ ἐνθυμή-
ματα λέγοντας ὅλα [q] ἢ ἥμισυ, ὥστε τὸ ἥμισυ αὐτοὺς [r] ὑπο-
λαμβάνειν τοὺς ἀκούοντας. Δεῖ δὲ καὶ γνώμας συμπαρα- 2
λαμβάνειν. Χρὴ δὲ τούτων κατὰ πάντα τὰ μέρη συγκατα-
λέγειν διαλλάττοντα τοὺς λόγους, καὶ μηδέποτε ὅμοια εἰς
τὸ αὐτὸ πολλὰ τιθέντα· καὶ οὕτως ὁ λόγος ἀστεῖος φα-
νεῖται. Μηκύνειν δὲ τοὺς λόγους βουλόμενον δεῖ μερίζειν 3
τὸ πρᾶγμα καὶ ἐν ἑκάστῳ μέρει τὰ ἐνόντα οἷά τέ ἐστιν τὴν
φύσιν διδάσκειν, καὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ καὶ τὰς
προφάσεις αὐτῶν ἐκδιηγεῖσθαι. Ἂν δὲ καὶ [s] ἔτι μακρότερον
θελήσωμεν τὸν λόγον ποιεῖν, δεῖ πολλοῖς ὀνόμασι περὶ ἑκά-
στου χρῆσθαι. Χρὴ δὲ παρὰ μέρος ἕκαστον τοῦ λόγου 4
παλιλλογεῖν, καὶ τὴν παλιλλογίαν σύντομον ποιεῖσθαι. Ἐν
δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου ταῦτα περὶ ὧν καθ' ἓν ἕκαστον
εἴρηκας ἀθρόα συντιθέναι, καὶ περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων
λέγειν. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον μῆκος ἕξουσιν οἱ λό- 5
γοι· βραχυλογεῖν δὲ βουλόμενον ὅλον τὸ πρᾶγμα ἑνὶ ὀνό-
ματι περιλαμβάνειν, καὶ [t] τούτῳ ὃ ἂν ὑπάρχῃ βραχύτατον
τῷ πράγματι. Χρὴ δὲ καὶ συνδέσμους ὀλίγους ποιεῖν, τὰ
πλεῖστα δὲ ζευγνύναι· ὀνομάζειν μὲν οὕτω, τῇ δὲ λέξει εἰς
δύο χρῆσθαι, καὶ παλιλλογίαν [v] τὴν σύντομον ἐκ τῶν μερῶν
ἀφαιρεῖν, ἐν δὲ ταῖς τελευταῖς μόνον παλιλλογεῖν. Καὶ 6
τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βραχεῖς τοὺς λόγους ποιήσομεν· ἐὰν
δὲ βούλῃ μέσως λέγειν, τὰ μέγιστα τῶν μερῶν ἐκλέγων περὶ
τούτων ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. Χρὴ δὲ καὶ τοῖς ὀνόμασι
τοῖς μέσοις χρῆσθαι, καὶ μήτε τοῖς μακροτάτοις μήτε τοῖς
βραχυτάτοις μήτε πολλοῖς περί γε ἑνὸς ἀλλὰ μετρίοις. Χρὴ 7
δὲ καὶ τοὺς ἐπιλόγους ἐκ τῶν ἀνὰ μέσον μερῶν μήτε παντε-
λῶς ἐξαιρεῖν μήτε πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐπιφέρειν, ἀλλ' ἅπερ
ἂν μάλιστα βούλῃ κατανοῆσαι τοὺς ἀκούοντας, ἐπὶ τούτων
μάλιστα παλιλλογεῖν ἐπὶ [v] τῇ τελευτῇ. Τὰ μὲν οὖν μήκη 8
τῶν λόγων ἐκ τούτων ποιήσομεν, ἡνίκ' ἂν [w] θέλωμεν· [x] ἂν δὲ

[q] ἢ ἥμισυ] ἢ ἡμίση Vb. [r] ἀπολαμβάνειν Vb.Bc. [s] ἔτι om. Bc.
[t] τοῦτο Bc. [v] τὴν et mox τῇ om. Bc. [w] ἐθέλωμεν Bc. [x] ἢν Vb.

ἀστεῖον γράφειν θέλῃς λόγον, παραφύλαττε ὡς μάλιστα ὅπως τὰ ἤθη τῶν λόγων ὁμοιοῦν τοῖς ἀνθρώποις δυνήσῃ. Τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν ἐπιθεωρῇς τὰ μεγάλα τῶν ἠθῶν καὶ τὰ ἀκριβῆ καὶ τὰ μέτρια. Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐντεῦθεν οὐκ ἀγνοήσεις, περὶ δὲ ὀνομάτων συνθέσεως δηλώσωμεν· καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ἀναγκαίων ἐστίν.

24 Πρῶτον μὲν οὖν τρόποι ὀνομάτων εἰσὶ τρεῖς, ἁπλοῦς ἢ σύνθετος ἢ μεταφέρων. Ὡσαύτως καὶ [y]συνθέσεις τρεῖς, μία μὲν εἰς φωνήεντα τελευτᾶν ταῖς συμβολαῖς καὶ ἀπὸ φωνήεντος ἄρχεσθαι, [z]δευτέρα δὲ ἀπὸ ἀφώνου ἀρξάμενον εἰς ἄφωνον τελευτᾶν, [a]τρίτη δὲ τὰ ἄφωνα πρὸς τὰ φωνήεντα συνδεῖν.
2 Τάξεις δὲ τέσσαρες, μία μὲν τὰ ὅμοια τῶν ὀνομάτων ἢ παράλληλα τιθέναι ἢ διασπείρειν, ἄλλη δὲ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι ἢ μεταβάλλειν εἰς ἕτερα, [a]τρίτη δὲ [b]ἑνὶ ἢ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ πρᾶγμα προσαγορεύειν, τετάρτη δὲ [c]ἑξῆς τὰ πραχθέντα ὀνομάζειν ἢ ὑπερβιβάζειν. Ὅπως δὲ καλλίστην [d]ποιήσεις τὴν ἑρμηνείαν, νῦν δηλώσομεν.

25 Πρῶτον μὲν οὖν εἰς δύο ἑρμηνεύειν, εἶτα σαφῶς δεῖ λέγειν. Σχήματα δ' ἐστὶ τοῦ εἰς δύο λέγειν τάδε, ἓν μὲν ὅτι αὐτὸς δύναται καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον, δεύτερον δὲ ὅτι οὗτος οὐ δύναται ἕτερος δὲ δύναται, τρίτον δὲ ὅτι οὗτος καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον δύναται, τέταρτον δὲ ὅτι οὔτ' [e]αὐτὸς οὔθ' ἕτερος δύναται, πέμπτον δὲ ὅτι αὐτὸς μὲν δύναται ἕτερος δὲ οὐ δύναται, ἕκτον δὲ ὅτι αὐτὸς μὲν ἕτερον δύναται, ἐκεῖνος δὲ
2 οὐ δύναται ἕτερον. Ἕκαστον δὲ τούτων ἐπὶ τῶνδε θεωρήσεις. Ὅτι μὲν γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον, τοιόνδε ἐστίν· "Ἐγὼ δὲ οὐ μόνον τούτων αἴτιος ὑμῖν ἐγενόμην, ἀλλὰ καὶ Τιμόθεον μέλλοντα στρατεύειν ἐφ' ὑμᾶς διε-
3 κώλυσα." Ὅτι δὲ οὗτος μὲν οὐ δύναται ἕτερος δὲ δύναται, τοιόνδε· "Αὐτὸς μὲν οὖν ἀδυνάτως [f]ἔχει πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν, οὗτος δὲ φίλος ἐστὶ τῇ πόλει Σπαρτιατῶν, καὶ μά-

[y] θέσεις Vb. [z] δεύτερον Vb. [a] τρίτον utrobique Vb. [b] ἑνὶ—δὲ om. Bc. [c] ἐξ ἧς Vb. [d] ποιήσῃς Vb. [e] αὐτοὶ Vb. [f] ἔχειν Vb.

λιστ' [g] ἂν δυνηθείη πρᾶξαι [h] ἃ βούλεσθε." Τὸ δὲ ὅτι οὗτος 4
καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον δύναται, τοιόνδε· "Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς
πολέμοις [i] εὔρωστον αὑτὸν παρέσχεν, ἀλλὰ καὶ βουλεύσασθαι
τῶν πολιτῶν οὐχ ἥκιστα δύναται." Τὸ δὲ [k] ὅτι οὔτ' αὐτὸς 5
οὔθ' ἕτερος [l] δύναται, τοιόνδε· "Οὔτ' [m] ἂν αὐτὸς [n] δυνηθείη
ὀλίγην δύναμιν ἔχων καταπολεμῆσαι τοὺς ἐναντίους, οὔτ' ἄλ-
λος οὐδεὶς τῶν πολιτῶν." Τὸ δὲ ὅτι ἐκεῖνος μὲν δύναται 6
αὐτὸς δὲ οὐ δύναται, τοιόνδε· "Οὗτος μὲν γὰρ ἔρρωται τῷ
σώματι, ἐγὼ δ' ἀρρωστῶν τυγχάνω." Τὸ δὲ [o] ὅτι αὐτὸς 7
μὲν ἕτερον δύναται, ἐκεῖνος δὲ οὐ δύναται ἕτερον, τοιόνδε·
"Ἐγὼ μὲν γὰρ κυβερνῆσαι δυνατός εἰμι, οὗτος δὲ οὐδὲ κωπη-
λατῆσαι δύναται." Σχήματα μὲν οὖν τοῦ εἰς δύο ἑρμηνεύειν
ὧδε ποιήσεις ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἁπάντων τὸν αὐτὸν τρό-
πον μετιών· σαφῶς δὲ ὅθεν δηλώσεις, τοῦτο πάλιν σκεπτέον.

Πρῶτον μὲν οὖν ὀνόμαζε τοῖς οἰκείοις ὀνόμασιν ὅ τι ἂν 26
λέγῃς, διαφεύγων τὸ ἀμφίβολον. Εὐλαβοῦ δὲ περὶ τὰ φω-
νήεντα τῶν γραμμάτων, ὅπως μὴ ἑξῆς τεθήσονται. Πρόσ-
εχε δὲ καὶ τοῖς καλουμένοις ἄρθροις, ὅπως ἐν τῷ δέοντι
προστιθῆται. Σκόπει δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων,
ὅπως μήτε συγκεχυμένη μήθ' ὑπερβατὴ ἔσται· τὰ γὰρ οὕτω
λεγόμενα δύσγνωστα συμβαίνει. Μετὰ δὲ συνδέσμους [p] οὓς 2
ἂν προείπῃς, ἀποδίδου τοὺς ἀκολουθοῦντας. Τὸ μὲν οὖν συν-
δέσμους ἀποδιδόναι τοὺς ἀκολουθοῦντας τοιόνδε ἐστίν· "Ἐγὼ
μὲν παρεγενόμην οὗ ἔφην, σὺ δὲ φάσκων [q] ἥξειν οὐκ ἦλθες."
Πάλιν ὅταν ὁ αὐτὸς συνακόλουθος ᾖ, οἷον "Σὺ γὰρ κἀκείνων
αἴτιος ἐγένου καὶ τούτων αἴτιος [q] σύ." Περὶ μὲν οὖν τῶν συν-
δέσμων εἴρηται, καὶ ἀπὸ τούτων τεκμαίρεσθαι δεῖ καὶ περὶ
τῶν ἄλλων. Δεῖ δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων μήτε 3
συγκεχυμένην μήτε ὑπερβατὴν [r] εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ συγκε-
χυμένως τοιόνδε ἐστίν, ὡς ὅταν εἴπῃς "Δεινόν ἐστι τοῦτον
τοῦτον τύπτειν·" ἄδηλον γὰρ ἦν ὁπότερος ἂν ἦν ὁ τύπτων.

[g] ἂν om. V^b. [h] ἃ] ᾗ B^c. [i] εὔρρωστον V^b. [k] ὅτι om. V^b.B^c.
[l] δύναται om. B^c. [m] ἂν om. V^b. [n] δυνηθῇ V^b.B^c. [o] ὅτι om. B^c.
[p] οὓς—συνδέσμους om. V^b. [q] ἥξειν et σύ post αἴτιος om. B^c.
[r] εἶναι om. V^b.

Ἐὰν δὲ εἴπῃς οὕτως, δῆλον ποιήσεις "Δεινόν ἐστι τοῦτον ὑπὸ
4 τούτου τύπτεσθαι." Τὸ μὲν οὖν συγχεῖν τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων τοιόνδε ἐστίν· τὸ δὲ προσέχειν τοῖς ἄρθροις, ὅπως ἐν τῷ δέοντι προστιθῆται, ἐπὶ τῶνδε ὅρα· "Οὗτος ὁ ἄνθρωπος τοῦτον τὸν ἄνθρωπον ἀδικεῖ." Νῦν μὲν οὖν ἐγγινόμενα τὰ ἄρθρα σαφῆ ποιεῖ τὴν λέξιν, ἐξαιρεθέντα δὲ ἀσαφῆ ποιή-
5 σει. Ἔσθ' ὅτε δὲ συμβαίνει καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς ἄρθροις τοιαῦτά ἐστιν· τὰ δὲ φωνήεντα μὴ τίθει παράλληλα, ἂν μή ποτε ἄλλως [s] ἀδύνατον ᾖ δηλῶσαι, ἢ
6 ἀνάπτυξις ᾖ τις ἢ ἄλλη διαίρεσις. Τὸ δὲ [t] τὰ ἀμφίβολα διαφεύγειν τοιόνδε ἐστίν· ἔνια τῶν ὀνομάτων ταὐτὰ ἐπὶ πλείοσι πράγμασι κεῖται, οἷον ὁδὸς τῶν θυρῶν καὶ ὁδὸς ἣν βαδίζουσιν· δεῖ δὲ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὸ ἴδιον ἀεὶ συμπαραλαμβάνειν. Καὶ σαφῶς μὲν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἂν ταῦτα ποιῶμεν, διαλεξόμεθα· εἰς δύο δ' ἑρμηνεύσομεν διὰ τῆς προτέρας μεθόδου.

27 Περὶ δὲ ἀντιθέτων καὶ παρισώσεων καὶ ὁμοιοτήτων λέγωμεν ἤδη· δεησόμεθα γὰρ καὶ τούτων. Ἀντίθετον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἐναντίαν τὴν ὀνομασίαν ἅμα καὶ τὴν δύναμιν τοῖς ἀντικειμένοις ἔχον, ἢ τὸ ἕτερον τούτων. Τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν εἴη ἂν ἐναντίον ἅμα καὶ τῇ δυνάμει τόδε· "Οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτον μὲν τὰ ἐμὰ ἔχοντα πλουτεῖν, ἐμὲ δὲ
2 τὰ ὄντα προϊέμενον οὕτω πτωχεύειν." Τοῖς δ' ὀνόμασι μόνοις· "Διδότω γὰρ ὁ πλούσιος καὶ εὐδαίμων τῷ πένητι καὶ ἐνδεῖ." Τῇ δὲ δυνάμει· "Ἐγὼ μὲν τοῦτον νοσοῦντα ἐθεράπευσα, οὗτος δ' ἐμοὶ μεγίστων κακῶν αἴτιος γέγονεν." Ἐνταῦθα μὲν γὰρ τὰ ὀνόματα οὐκ ἐναντία, αἱ δὲ πράξεις ἐναντίαι. Κάλλιστον μὲν οὖν εἴη ἂν τὸ κατ' ἀμφότερα ἀντίθετον, καὶ κατὰ [v] τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν· ἔστι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ δύο ἀντίθετα.

28 Παρίσωσις δ' ἐστὶ μὲν ὅταν δύο ἴσα λέγηται κῶλα, εἴη δ' ἂν ἴσα [w] καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγοις μεγάλοις καὶ ἴσα τὸ

[s] δυνατὸν Vb.Bc. [t] τὰ om. Vb. [v] τὴν ante δύναμιν om. Vb.
[w] πολλὰ καὶ Vb.

μέγεθος [x] ἴσοις τὸν ἀριθμόν. Ἔχει δὲ τοιόνδε [y] τὸ σχῆμα
ἡ παρίσωσις "Ἢ διὰ χρημάτων ἀπορίαν ἢ διὰ πολέμου μέ-
γεθος." Ταῦτα γὰρ οὔτε ὅμοια οὔτε ἐναντία, ἀλλ' ἴσα μό-
νον ἀλλήλοις.

Παρομοίωσις δ' ἐστὶν ἡ μείζων τῆς παρισώσεως. Οὐ γὰρ 29
μόνον ἴσα τὰ κῶλα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅμοια ἐξ ὁμοίων ὀνο-
μάτων· "Ὅσον δεῖ σε λόγου μίμημα, φέρε [z] πόθου τέχνα-
σμα." Μάλιστα δὲ [a] ποιεῖ ὅμοια τὰ τελευταῖα τῶν ὀνομά-
των· ταῦτα γὰρ μάλιστα ποιεῖ τὴν ὁμοίωσιν. Ὅμοια δ' 2
ἐστὶν ὀνόματα τὰ ἐξ ὁμοίων συλλαβῶν, ἐν αἷς πλεῖστα
γράμματα τὰ αὐτά ἐστιν, οἷον "Πλήθει μὲν ἐνδεῶς, δυνάμει
δὲ ἐντελῶς." Ὅσα δὲ ἔξω τέχνης κεῖται, τὸ αὐτόματον αὐτὸ
δείξει.

Περὶ μὲν [b] οὖν τούτων ἀπόχρη. Καὶ γὰρ τὸ δίκαιον καὶ 3
τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰ λοιπὰ αὐτά τε ἴσμεν ἃ
ἐστι, καὶ ὅθεν αὐτὰ πολλὰ ποιήσομεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ
τὰς αὐξήσεις καὶ τὰς ταπεινώσεις γινώσκομεν, αἵ τινές τ'
εἰσὶ καὶ ὅθεν αὐτῶν εἰς τοὺς λόγους εὐπορήσομεν. Ὁμοιο- 4
τρόπως δὲ τούτοις τάς τε προκαταλήψεις καὶ τὰ παρὰ τῶν
ἀκουόντων αἰτήματα καὶ τὰς παλιλλογίας καὶ τὰς ἀστειο-
λογίας καὶ τὰ μήκη τῶν λόγων καὶ τῆς ἑρμηνείας τὴν σύν-
θεσιν ἅπασαν ἴσμεν, ὥστε τὰς κοινὰς δυνάμεις ἁπάντων τῶν
εἰδῶν καὶ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς χρήσεις αὐτῶν ἐκ τῶν προει-
ρημένων εἰδότες, ἂν [c] ἐθίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ γυμνάσωμεν
ἀναλαμβάνειν αὐτὰς κατὰ τὰ προγυμνάσματα, πολλὴν εὐ-
πορίαν καὶ γράφοντες καὶ λέγοντες ἐξ αὐτῶν ἕξομεν. Κατὰ 5
μέρη μὲν οὖν οὕτως ἀκριβέστατα ἂν διέλοις τὰς τῶν λόγων
μεθόδους· ὡς δ' ἐπὶ τοῖς εἴδεσι χρὴ τάττειν τοὺς λόγους
σωματοειδῶς, τίσι τε πρώτοις τῶν μερῶν χρῆσθαι, καὶ πῶς
τούτοις αὐτοῖς, [d] ταῦτα πάλιν δηλώσω. Προοίμια μὲν οὖν
προτάττω· κοινὸν δ' ἐστὶ τῶν ἑπτὰ εἰδῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς
πράγμασιν ἁρμόσει λεγόμενον.

[x] ἴσοις] ἴσα Bc. [y] τὸ om. Vb. [z] πόθον Vb. [a] ποιεῖν Vb.
[b] οὖν om. Bc. [c] εἰθίσωμεν Bc. [d] ταῦτα om. Vb.

30 Ἔστι δὲ προοίμιον καθόλου μὲν εἰπεῖν ἀκροατῶν παρασκευὴ καὶ τοῦ πράγματος ἐν κεφαλαίῳ μὴ εἰδόσι δήλωσις, ἵνα γινώσκωσι περὶ ὧν ὁ λόγος παρακολουθῶσί τε τῇ ὑποθέσει, καὶ ἐπὶ τὸ προσέχειν παρακαλέσαι, καὶ καθ' ὅσον
2 τῷ λόγῳ δυνατόν, εὔνους ἡμῖν αὐτοὺς ποιῆσαι. Τούτων μὲν οὖν εἶναι δεῖ τὸ προοίμιον παρασκευαστικόν· ὡς δὲ αὐτῷ χρησόμεθα, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν δημηγορικῶν καὶ προτρεπτικῶν, τοῦτο δείξω. Τὸ μὲν οὖν προεκτιθέναι τὸ πρᾶγμα τοῖς ἀκούουσι καὶ φανερὸν ποιεῖν τοιόνδε ἐστίν· "Ἀνέστην συμβουλεύσων ὡς χρὴ πολεμεῖν ἡμᾶς ὑπὲρ [e]Συρακουσίων." "Ἀνέστην [f]ἀποφανούμενος ὡς οὐ χρὴ βοηθεῖν ἡμᾶς [e]Συρα-
3 κουσίοις." Τὸ μὲν οὖν φράζειν ἐν κεφαλαίῳ τὸ πρᾶγμα τοιόνδε ἐστίν· προσέχειν δὲ παρακαλεῖν ἐκ τούτων ἂν εἰδείημεν, εἰ κατανοήσαιμεν αὐτοὶ ποίοις μάλιστα καὶ λόγοις καὶ πράγμασι βουλευόμενοι προσέχομεν. Ἆρ' οὖν οὐ τούτοις, ὅταν ἢ ὑπὲρ μεγάλων ἢ φοβερῶν ἢ τῶν ἡμῖν οἰκείων βουλευώμεθα, ἢ φάσκωσιν [ἐπιδείξειν] οἱ λέγοντες ὡς δίκαια καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα καὶ ῥᾴδια καὶ [g]ἀληθινὰ ἐπιδείξουσιν ἡμῖν ἐφ' ἃ πράττειν παρακαλοῦσιν, ἢ δεηθῶσιν ἡμῶν ἀκοῦσαι
4 αὐτῶν προσέχοντας τὸν νοῦν; Ὥσπερ οὖν αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ οἰκειότατα τῶν προειρημένων τοῖς ὑφ' ἡμῶν πράγμασι λεγομένοις λαμβάνοντες καὶ τοῖς ἀκούουσιν
5 ἐνδεικνύμενοι προσέχειν αὐτοῖς ποιήσομεν. Ἐπὶ μὲν οὖν τὸ προσέχειν διὰ τούτων παρακαλοῦμεν, τὴν εὔνοιαν δὲ παρασκευασόμεθα διασκεψάμενοι πρῶτον πῶς πρὸς ἡμᾶς [h]αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἔχοντες, εὐνοϊκῶς ἢ δυσμενῶς ἢ μήτε εὖ μήτε
6 κακῶς. Ἐὰν μὲν οὖν εὖνοι τυγχάνωσιν ὄντες, περίεργον λέγειν περὶ εὐνοίας· ἐὰν δὲ πάντως [i]βουλώμεθα, χρὴ συντόμως μετ' εἰρωνείας εἰπεῖν τοῦτον τὸν τρόπον· "Ὅτι μὲν οὖν εὔνους εἰμὶ τῇ πόλει, καὶ πολλάκις μοι πεισθέντες συμφερόντως [k]ἐπράξατε, καὶ διότι πρὸς τὰ κοινὰ δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχω καὶ μᾶλλόν τι τῶν ἰδίων προϊέμενον ἢ ἀπὸ

[e] συρρακουσίων Vb, et mox συρρακουσίοις. [f] ἀποφαινόμενος Vb.Bc.
[g] ἀληθῆ Vb. [h] αὐτοὺς Bc. [i] βουλευώμεθα Vb. [k] ἐπράξατε om. Bc.

τῶν δημοσίων ὠφελούμενον, περίεργον εἶναι νομίζω πρὸς ὑμᾶς τοῦτό γε σαφῶς εἰδότας λέγειν· ὡς δὲ εἰ καὶ νῦν μοι πεισθῆτε καλῶς [l]βουλεύσεσθε, τοῦτο πειράσομαι διδάσκειν." Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῖς εὖ διακειμένοις ἐν 7
ταῖς δημηγορίαις τῆς εὐμενείας ὑπομνηστέον· τοῖς δὲ μήτε διαβεβλημένοις μήτε εὖ διακειμένοις ῥητέον [m]ὡς δίκαιόν ἐστι καὶ συμφέρον τοῖς πεῖραν μὴ δεδωκόσι τῶν πολιτῶν εὔνους ἀκροατὰς γενέσθαι, ἔπειτα τοὺς ἀκούοντας ἐπαίνῳ θεραπευτέον, δικαίως καὶ νουνεχῶς τοὺς λόγους ὡς εἰώθασι δοκιμάζειν· ἔτι δὲ τὰς ἐλαττώσεις οἰστέον, λέγοντας ὡς "Οὐ δεινότητι πιστεύων ἀνέστην, ἀλλὰ [n]νομίζων τῷ κοινῷ τὸ συμφέρον εἰσηγήσασθαι." Καὶ τοῖς μὲν μήτε εὖ μήτε κακῶς διακει- 8
μένοις ἐκ τῶν τοιούτων τὴν εὔνοιαν ποριστέον, τοὺς δὲ διαβεβλημένους ἀναγκαῖον τὰς διαβολὰς ἢ αὐτοὺς ἔχειν, ἢ τὰ πράγματα ὑπὲρ ὧν λέγουσιν, ἢ τὸν λόγον. Αὗται δ' αἱ διαβολαὶ γίνονται ἢ ἐκ τοῦ παρόντος ἢ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου. Ἐκ μὲν οὖν τοῦ παροιχομένου χρόνου, ἐάν τις 9
ὑποπτεύηται [o]εἰς πονηρίαν τινά, πρῶτον μὲν τῇ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προκαταλήψει χρῆσθαι, καὶ λέγειν ὡς "Οὐδ' αὐτὸς [p]ἀγνοῶ διαβεβλημένος, ἀλλ' ἐπιδείξω ψευδεῖς οὔσας τὰς διαβολάς." Ἔπειτα κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς προοιμίοις ἀπολο- 10
γητέον, ἂν ἔχῃς τι λέγειν ὑπὲρ [q]σαυτοῦ, καὶ τὰς κρίσεις ψεκτέον· ἀναγκαῖον γάρ, ἄν τε πρὸς τὸ δημόσιον ᾖ τις διαβεβλημένος ἄν τε πρὸς τοὺς ἰδιώτας, ἢ γεγενῆσθαι κρίσιν ἢ μέλλειν γενήσεσθαι ἢ μὴ βούλεσθαι τοὺς τὴν αἰτίαν ἐπενεγκόντας λαβεῖν κρίσιν, καὶ ῥητέον ὡς ἀδίκως ἡ κρίσις ἐγένετο καὶ ὡς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεστασιάσθημεν· ἢ ἐὰν τοῦτο μὴ ἐνδέχηται, λέγε ὡς ἱκανὸν ἡμῖν [r]ἀτυχήσασι τότε, καὶ ὡς δίκαιόν ἐστι τῶν πραγμάτων ἤδη κεκριμένων μὴ περὶ τῶν αὐτῶν ἔτι διαβολὴν ἔχειν. Ἂν δ' ἐπίδοξος ἡ κρίσις ᾖ γενέ- 11
σθαι, λεκτέον ὡς ἕτοιμος εἶ περὶ τῶν διαβολῶν ἐν τοῖς καθημένοις ἤδη κρίνεσθαι· κἂν ἐλεγχθῇς τι τὴν πόλιν ἀδικῶν,

[l] βουλεύσασθε Vb. [m] ὡς] ὡς οὐ Bc. [n] νομίζω Bc. [o] εἰς] ὑπὸ Bc. [p] ἀγνοῶ] ἀγνοῶ μὲν Vb. [q] σεαυτοῦ Vb. [r] ἀτυχήμασι Bc.

ἀποθνήσκειν ὑποτιμῶ. Ἐὰν δὲ οἱ ἐγκαλέσαντες μὴ ἐπεξίωσιν, αὐτὸ τοῦτο χρὴ σημεῖον ποιεῖσθαι διότι τὴν διαβολὴν ψευδῶς ἡμῶν κατήνεγκαν· οὐ γὰρ [s] εἰκὸς εἶναι δόξει τοὺς
12 ἀληθῶς ἐγκαλοῦντας μὴ βούλεσθαι κρίσιν λαβεῖν. Ἀεὶ δὲ κατηγορεῖν χρὴ διαβολῆς, καὶ λέγειν ὡς δεινὸν καὶ κοινὸν καὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον. Ἐμφανιστέον δ' ὅτι καὶ πολλοὶ ἤδη διεφθάρησαν ἀδίκως διαβληθέντες. Χρὴ δὲ καὶ διδάσκειν ὡς εὔηθές ἐστιν [t] ὑπὲρ τῶν κοινῶν βουλευομένους μὴ παρὰ πάντων τοὺς λόγους ἀκούοντας τὸ συμφέρον σκοπεῖν, ἀλλὰ
13 ταῖς ἐνίων διαβολαῖς δυσχεραίνειν. Δεῖ δὲ καὶ ἐπαγγέλλεσθαι καὶ ὑπισχνεῖσθαι δίκαια καὶ [v] καλὰ καὶ συμφέροντα ἐπιδείξειν ἃ [w] ὑπέσχοντο συμβουλεύειν. Τοὺς μὲν οὖν ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου διαβεβλημένους τοῦτον τὸν τρόπον ἐν ταῖς δημηγορίαις τὰς διαβολὰς λυτέον· ἐκ δὲ τοῦ παρόντος χρόνου [x] διαβαλεῖς τοὺς λέγοντας [y] πρῶτον μὲν [z] εἰς ἡλικίαν.
14 Ἐάν τε γὰρ νέος παντελῶς ἐάν τε πρεσβύτης δημηγορῇ, [a] δυσχεραίνεται· τῷ μὲν γὰρ οὔπω ἦρχθαι τῷ δὲ ἤδη πεπαῦσθαι προσήκειν οἴονται. Ἔπειτα ἐὰν [b] συνεχῶς [c] εἰώθῃ λέγειν· πολυπράγμων γὰρ εἶναι δοκεῖ οὗτος. Καὶ [d] εἰ μηδέπω πρότερον εἰρήκει· καὶ γὰρ οὗτος ἕνεκά τινος ἰδίου δοκεῖ παρὰ
15 τὸ ἔθος δημηγορεῖν. Ἐκ μὲν οὖν τοῦ παρόντος χρόνου [e] οὕτω τοι διαβολαὶ περὶ τὸν δημηγοροῦντα [f] γενήσονται, προφασίζεσθαι δὲ ὑπὲρ αὐτῶν δεῖ τὸν μὲν νεώτερον ἐκ τῆς ἐρημίας τῶν συμβουλευόντων καὶ ἐκ τοῦ προσήκοντος τούτῳ, λέγω δ' οἷον ὑπὲρ λαμπαδαρχίας ἢ ὑπὲρ γυμνασίου ἢ ὑπὲρ ὅπλων ἢ ἵππων ἢ περὶ πολέμου· τούτων γὰρ οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῷ νέῳ μέτεστιν. Ῥητέον δὲ καὶ ὡς εἰ μήπω καθ' ἡλικίαν
16 τὸ φρονεῖν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν καὶ ἐπιμέλειαν. Ἐμφανιστέον δὲ καὶ ὡς ἁμαρτόντι μὲν ἴδιον τὸ ἀτύχημα, κατορθώσαντι δὲ κοινὴ ἡ ὠφέλεια. Τῷ μὲν οὖν νέῳ ἐκ τῶν τοιούτων προ-

[s] εἰκὸς om. Vb.Bc. [t] ὑπὲρ] ὡς ὑπὲρ Vb. [v] καὶ συμφέροντα καλὰ Bc. [w] ὑπέσχον Vb. [x] διαβάλλειν Vb. [y] πρῶτα Bc. [z] εἰς om. Vb. [a] δυσχεραίνειν Vb. [b] συνεχῆ Vb.Bc. [c] εἰώθει Vb. [d] εἰ] ἐὰν Vb. [e] οὕτω τοι om. Vb. [f] γενήσονται] τοιαῦται γενήσονται Vb.

φασιστέον, [g] γέροντι δὲ προφασιστέον λέγοντι ἔκ τε τῆς
ἐρημίας τῶν συμβουλευόντων καὶ ἐκ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ, πρὸς
δὲ τούτοις καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ ἐκ τῆς καινότητος τῶν
κινδύνων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Τῷ δὲ λίαν εἰ- 17
θισμένῳ ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ [h] ἐκ τοῦ αἰσχρὸν εἶναι πρότερον
δὴ λέγοντα νῦν [h] μὴ ἀποφαίνεσθαι γνώμας. Τῷ δὲ μὴ εἰ-
θισμένῳ ἔκ τε τοῦ μεγέθους τῶν κινδύνων καὶ ἐκ τοῦ ἀναγ-
καῖον εἶναι [i] πάντα τινά, ᾧ τῆς πόλεως μέτεστιν, ὑπὲρ τῶν
νῦν προκειμένων ἀποφαίνεσθαι γνώμην. Τὰς μὲν οὖν περὶ 18
αὐτὸν [k] τὸν ἄνθρωπον διαβολὰς ἐν ταῖς δημηγορίαις ἐκ τῶν
τοιούτων ἐπιχειρήσομεν λύειν· αἱ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα γί-
νονται μέν, ὅταν τις ἡσυχίαν πρὸς τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ἢ
πρὸς τοὺς κρείττονας συμβουλεύῃ, ἢ εἰρήνην ποιεῖσθαι αἰ-
σχράν, ἢ [l] παραινῇ περὶ τὰς θυσίας μικρὰ συντελεῖν, ἤ τι
τοιοῦτον εἰσηγῆται. Δεῖ δὲ περὶ τῶν τοιούτων πρότερον 19
μὲν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προκαταλήψει χρῆσθαι, ἔπειτα τὴν
αἰτίαν εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν τύχην καὶ τοὺς καιροὺς καὶ
τὸ συμφέρον ἀναφέρειν, καὶ λέγειν ὡς οὐχ οἱ συμβουλεύοντες
τῶν τοιούτων ἀλλὰ τὰ πράγματά ἐστιν αἴτια. Καὶ τὰς 20
μὲν περὶ τὸ πρᾶγμα διαβολὰς ἐκ τῶν τοιούτων ἀπὸ τῶν
συμβουλευόντων ἀπάξομεν, ὁ δὲ λόγος ἐν ταῖς δημηγορίαις
διαβάλλεται, ὅταν ἢ μακρὸς ἢ ἀρχαῖος ἢ ἄπιστος λέγηται.
Ἐὰν μὲν οὖν μακρὸς ᾖ, τὸ πλῆθος αἰτιατέον τῶν πραγμά-
των· ἐὰν δὲ ἀρχαῖος, διδακτέον ὅτι νῦν καιρὸς αὐτοῦ εἴη· εἰ
δὲ ἀπίθανος, ὑπισχνεῖσθαι δεῖ ὡς ἀληθῆ ἐπιδείξεις ἐπὶ τοῦ
λόγου. Τὰς μὲν οὖν δημηγορίας ἐκ τούτων καταστησόμεθα, 21
τάξομεν δὲ πῶς; Ἐὰν μὲν μηδεμίαν διαβολὴν ἔχοιμεν μήτε
αὐτοὶ μήτε ὁ λόγος μήτε τὸ πρᾶγμα, τὴν πρόθεσιν ἐν ἀρχῇ
εὐθέως ἐκθήσομεν, ἐπὶ δὲ τὸ προσέχειν καὶ τοῦ λόγου εὐμενῶς
ἀκούειν ὕστερον παρακαλέσομεν· ἐὰν δὲ διαβολή τις ᾖ τῶν 22
προειρημένων περὶ ἡμᾶς, προκαταλαβόντες τοὺς ἀκροατάς,
καὶ περὶ τῶν διαβολῶν τὰς ἀπολογίας καὶ τὰς προφάσεις

[g] γέροντι δὲ προφασιστέον om. V[b]. [h] ἐκ et μὴ om. V[b]. [i] πάντως V[b]. [k] τῶν ἀνθρώπων V[b]. [l] παραινεῖ B[c].

συντόμως ἐνεγκόντες, οὕτω προθήσομεν καὶ τοὺς ἀκροατὰς ἐπὶ τὸ προσέχειν παρακαλέσομεν. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον τὰς καταστάσεις τῶν δημηγοριῶν ποιητέον.

31 Μετὰ δὲ τοῦτο ἀνάγκη ἡμᾶς ἐστὶν ἢ τὰς προγεγενημένας
[m] πράξεις ἀπαγγέλλειν ἢ ἀναμιμνήσκειν, ἢ τὰς νῦν οὔσας
μερίζοντα δηλοῦν, ἢ τὰς μελλούσας γενήσεσθαι προλέγειν.
2 Ὅταν μὲν οὖν [n] πρεσβείαν ἀπαγγέλλωμεν, πάντα δεῖ τὰ
ῥηθέντα καθαρῶς διεξελθεῖν, ἵνα πρῶτον μὲν μέγεθος ὁ λό-
γος ἔχῃ (ἀπαγγελία γὰρ μόνον ἔσται ἡ τοιαύτη, καὶ οὐδὲν
ἄλλο λόγου σχῆμα παρεμπεσεῖται), ἔπειθ᾽ ὅπως, ἂν μὲν ἀπο-
τετυχηκότες ὦμεν, μὴ διὰ τὴν ἡμετέραν ῥαθυμίαν οἱ ἀκού-
οντες οἴωνται διαμαρτάνειν τῆς πράξεως ἀλλὰ δι᾽ ἄλλην τινὰ
αἰτίαν, ἂν δὲ ἐπιτύχωμεν, μὴ διὰ τύχην ὑπολάβωσι τοῦτο
3 γεγενῆσθαι ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν προθυμίαν. Ταῦτα δὲ
πιστεύουσιν, ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν οὐ παρεγένοντο πραττομένοις, ἐὰν ἐπὶ τοῦ λόγου τὴν προθυμίαν ἡμῶν θεωρῶσι
μηδὲν [o] παραλειπόντων ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἕκαστα ἀπαγγελλόν-
των. Ὅταν μὲν οὖν πρεσβείαν ἀπαγγέλλωμεν, διὰ τὰς αἰ-
4 τίας ταύτας ἕκαστα ὃν τρόπον ἐγένετο ἀπαγγελτέον. Ὅταν
δὲ αὐτοὶ δημηγοροῦντες τῶν παρεληλυθότων τι [p] διεξίωμεν ἢ
καὶ τὰ παρόντα δηλῶμεν ἢ τὰ μέλλοντα προλέγωμεν, δεῖ
τούτων ἕκαστον ποιεῖν βραχέως καὶ σαφῶς καὶ μὴ ἀπίστως,
σαφῶς μὲν ὅπως καταμάθωσι τὰ λεγόμενα πράγματα, συν-
τόμως δὲ ἵνα μνημονεύωσι τὰ ῥηθέντα, πιστῶς δὲ ὅπως μὴ
πρὸ τοῦ ταῖς πίστεσι καὶ ταῖς δικαιολογίαις βεβαιῶσαι τὸν
λόγον ἡμᾶς τὰς ἐξηγήσεις ἡμῶν οἱ ἀκούοντες ἀποδοκιμά-
5 σωσιν. Σαφῶς μὲν οὖν δηλώσομεν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἢ
ἀπὸ τῶν πραγμάτων. [q] Ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων,
ἐὰν μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ δηλῶμεν, ἀλλὰ τὰ πρῶτα πραχθέντα ἢ πραττόμενα ἢ πραχθησόμενα πρῶτα λέγωμεν, τὰ
δὲ λοιπὰ ἐφεξῆς τάττωμεν, καὶ ἐὰν μὴ προαπολιπόντες τὴν
[r] τάξιν, περὶ ἧς ἂν ἐγχειρήσωμεν λέγειν, δι᾽ ἑτέρων ἐξαγγεί-

[m] τάξεις Bc. [n] πρεσβείας Bc. [o] παραλιπόντων Bc. [p] διέξιμεν Vb.
[q] ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων om. Vb. [r] nonne πρᾶξιν?

λωμεν. ¹Ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων σαφῶς οὕτως ἐροῦ- 6
μεν, ἀπὸ δὲ τῶν ὀνομάτων, ἐὰν ὅτι μάλιστα τοῖς οἰκείοις
τῶν πραγμάτων ὀνόμασι τὰς πράξεις προσαγορεύωμεν, καὶ
ἐὰν τοῖς κοινοῖς, καὶ μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ τιθῶμεν, ἀλλ' ἀεὶ
τὰ ἐχόμενα ἑξῆς τάττωμεν. Σαφῶς μὲν οὖν δηλώσομεν 7
ταῦτα διαφυλάττοντες, συντόμως δέ, ἐὰν ἀπὸ τῶν πραγμά-
των καὶ τῶν ὀνομάτων περιαιρῶμεν τὰ μὴ ἀναγκαῖα ῥηθῆναι,
ταῦτα μόνα [s] καταλείποντες ὧν ἀφαιρεθέντων [t] ἀσαφὴς ἔσται
ὁ λόγος. Καὶ συντόμως μὲν τοῦτον τὸν τρόπον δηλώσο- 8
μεν, οὐκ ἀπίστως δέ, ἂν περὶ τὰς ἀπιθάνους πράξεις αἰτίας
φέρωμεν, παρ' ἃς εἰκότως τὰ λεγόμενα δόξει πραχθῆναι.
Ὅσα δ' ἂν λίαν ἄπιστα συμβαίνοι, δεῖ παραλείπειν. ¹Ἐὰν
δὲ ἀναγκαῖον ᾖ λέγειν, εἰδότα δεῖ φαίνεσθαι, καὶ ἐπιπλέξαντα
αὐτὰ τῷ τῆς [v] παραλείψεως σχήματι ὑπερβαλέσθαι, καὶ
προϊόντος τοῦ λόγου ἐπιδείξειν ἀληθὲς ὑπισχνεῖσθαι, προ-
φασισάμενον ὅτι τὰ [w] προειρημένα πρῶτον βούλει ἀποδεῖξαι
ἀληθῆ ὄντα ἢ δίκαια ἤ τι τῶν τοιούτων. Καὶ τοῦτον μὲν 9
τὸν τρόπον τὰς ἀπιστίας ἰασόμεθα, συλλήβδην δὲ τὰς ἀπαγ-
γελίας καὶ τὰς δηλώσεις καὶ τὰς προρρήσεις ἐξ ἁπάντων
τῶν εἰρημένων σαφεῖς καὶ βραχείας καὶ οὐκ ἀπίστους ποιή-
σομεν.

Τάξομεν δὲ αὐτὰς διὰ τριῶν τρόπων. Ὅταν μὲν γὰρ 32
ὦσιν ὀλίγα δράματα περὶ ὧν λέγομεν καὶ γνώριμα τοῖς
ἀκούουσι, τῷ προοιμίῳ συνάψομεν, ἵνα μὴ βραχὺ τοῦτο τὸ
μέρος καθ' ἑαυτὸ τεθὲν γένηται. Ὅταν δὲ λίαν ὦσιν αἱ 2
πράξεις πολλαὶ καὶ [x] μὴ γνώριμοι, παρ' ἕκαστον συναπτὰς
ποιήσομεν, καὶ δικαίας καὶ συμφερούσας καὶ καλὰς ἀποφα-
νοῦμεν, ἵνα μὴ μόνον πραγματολογοῦντες ἁπλοῦν τὸν λόγον
καὶ μὴ ποικίλον ποιῶμεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκουόντων τὰς δια-
νοίας ἀναλαμβάνωμεν. Ἂν [y] δ' ὦσιν αἱ πράξεις μέτριαι καὶ 3
ἀγνοούμεναι, τὴν ἀπαγγελίαν ἢ τὴν δήλωσιν ἢ τὴν πρόρρη-
σιν ἐπὶ τῷ φροιμίῳ δεῖ σωματοειδῆ τάττειν. Τοῦτο δὲ

[s] καταλίποντες Vb. [t] σαφὴς Vb. [v] παραλήψεως Bc. [w] προειμένα Vb. [x] μὴ om. Vb.Bc. [y] δ'] γὰρ Vb.

ποιήσομεν, ἐὰν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ τέλος διέλθωμεν, μηδὲν ἄλλο συμπεριλαμβάνοντες, ἀλλ' ἢ τὰς πράξεις αὐτὰς ψιλὰς φράζοντες. Καὶ τὰς μὲν διηγήσεις ἐπὶ τοῖς προοιμίοις ὡς δεῖ τάττειν, οὕτως εἰσόμεθα.

33 Μετὰ δὲ ταῦτα [z] ἐπιβεβαιώσεις, δι' ὧν τὰς προειρημένας
πράξεις ἐκ τῶν πίστεων καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν συμφερόν-
των, οἵας ὑπεθέμεθα δείξειν, βεβαιώσομεν. Ὅταν μὲν οὖν
συναπτὰς ποιῇς, οἰκειόταται ταῖς δημηγορίαις εἰσὶ πίστεις
τά [a] τε τῶν πραγμάτων ἔθη καὶ τὰ παραδείγματα καὶ τὰ
2 ἐπενθυμήματα καὶ ἡ δόξα τοῦ λέγοντος. Χρηστέον δὲ καὶ
ἄν τις τῶν ἄλλων πίστεων παρεμπέσῃ. Τάττειν δὲ αὐτὰς
[b] ὧδε δεῖ, πρῶτον μὲν τὴν τοῦ λέγοντος δόξαν, εἰ δὲ μή, τὰ
τῶν πραγμάτων ἔθη, δεικνύντας ὅτι ταῦθ' ἃ λέγομεν ἢ τὰ
τούτοις ὅμοια οὕτως εἴθισται γίνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τούτοις
παραδείγματα οἰστέον, καὶ εἰ ὁμοιότης τις ἐστί, πρὸς τὰ
3 ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα [c] προσακτέον. Λαμβάνειν δὲ δεῖ τὰ
παραδείγματα [d] οἰκεῖα τῷ πράγματι, καὶ τὰ ἐγγύτατα τοῖς
ἀκούουσι χρόνῳ ἢ τόπῳ, ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ τοιαῦτα, τῶν
ἄλλων τὰ μέγιστα καὶ γνωριμώτατα. [e] Μετὰ ταῦτα γνω-
μολογητέον. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τὰ μέρη τῶν εἰκότων καὶ τῶν
παραδειγμάτων ἐπὶ τελευτῆς ἐνθυμηματώδεις καὶ γνωμολο-
4 γικὰς τὰς τελευτὰς ποιεῖσθαι. Καὶ τὰς μὲν πίστεις οὕτως
ἐπὶ ταῖς πράξεσι προσακτέον· ἐὰν δὲ πιστεύηται τὰ πρά-
γματα εὐθέως ῥηθέντα, τὰς μὲν πίστεις [f] παραλειπτέον, τῷ
δὲ δικαίῳ καὶ τῷ νομίμῳ καὶ τῷ συμφέροντι καὶ τῷ καλῷ
καὶ τῷ ἡδεῖ καὶ τῷ ῥαδίῳ καὶ τῷ δυνατῷ καὶ τῷ ἀναγκαίῳ
5 τὰς προειρημένας πράξεις βεβαιωτέον. Καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει,
πρῶτον τὸ δίκαιον τακτέον, διεξιόντας διὰ τούτου [g] τε τοῦ
δικαίου καὶ τοῦ ὁμοίου τῷ δικαίῳ καὶ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ
κεκριμένου δικαίου. Δεῖ δὲ καὶ τὰ παραδείγματα τοῖς ὑπὸ
σοῦ λεγομένοις δικαίοις ὅμοια φέρειν. Πολλὰ δὲ ἕξεις λέ-

[z] ἐπὶ βεβαιώσει V[b]. [a] γε B[c]. [b] ὧδε] ὡς V[b]. [c] τακτέον. προσλαμβάνειν V[b]. [d] οἰκεῖα τῷ πράγματι om. B[c]. [e] μετὰ δὲ ταῦτα B[c]. [f] παραληπτέον V[b]. [g] τε] τὸ V[b].

γειν ἔκ τε τῶν ἰδίᾳ παρ' ἑκάστοις δικαίων ὑπολαμβανομένων,
καὶ ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐν ᾗ λέγεις, καὶ ἐκ τῶν ἐν ταῖς
ἄλλαις πόλεσιν. Ὅταν δὲ ἅπαντα τοῦτον τὸν τρόπον με- 6
τιόντες διέλθωμεν, ἐπὶ τελευτῆς αὐτοῦ γνώμας καὶ ἐνθυμή-
ματα μέτρια καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια ἐνεγκόντες, ἐὰν μὲν μακρὸν
ᾖ τὸ μέρος καὶ βουλώμεθα μνημονεύεσθαι, συντόμως παλιλ-
λογήσομεν, ἐὰν δὲ μέτριον ᾖ καὶ μνημονεύηται, αὐτὸ τὸ μέ-
ρος ὁρισάμενοι πάλιν ἕτερον προθησόμεθα. Ἔστι δὲ ὃ 7
λέγω τοιόνδε· "Ὡς μὲν δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς βοηθεῖν [h] Συρα-
κουσίοις, ἐκ τῶν εἰρημένων [i] ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω· ὡς
δὲ καὶ συμφέρει ταῦτα πράττειν, ἐπιχειρήσω διδάσκειν."
Πάλιν δὲ περὶ τοῦ συμφέροντος ὁμοιοτρόπως τοῖς προειρη-
μένοις ἐπὶ τοῦ δικαίου μετιών, καὶ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ μέρους
ἢ παλιλλογίαν ἢ ὁρισμὸν ἐπιθείς, πάλιν ἕτερον ὅ τι ἂν
ὑπάρχῃ σοι προτίθει. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἄλλο ἄλλῳ 8
συνάπτειν μέρει καὶ συνυφαίνειν τὸν λόγον. Ὅταν δὲ πάντα
διεξέλθῃς ἐξ ὧν ἐνδέχεταί σοι βεβαιῶσαι τὴν προτροπήν,
ἐπὶ τούτοις ἅπασι κεφαλαιωδῶς μετὰ ἐνθυμημάτων καὶ γνω-
μῶν ἢ σχημάτων δείκνυε ὡς ἄδικον καὶ ἀσύμφορον καὶ αἰ-
σχρὸν καὶ ἀηδὲς μὴ ποιεῖν ταῦτα, καὶ ἀντιτίθει κεφαλαιωδῶς
ὡς δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ [k] καλὸν καὶ ἡδὺ πράττειν ἐφ' ἃ
παρακαλεῖς. Ὅταν δὲ ἱκανῶς [l] ἤδη ᾖς ἐγνωμολογηκώς, τὴν 9
προτροπὴν πέρατι [m] ὅρισαι. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον
βεβαιώσομεν τὰ προτεθέντα, μετὰ δὲ τοῦτο τὸ μέρος λέξο-
μεν τὴν προκατάληψιν.

Αὕτη δ' ἐστὶ δι' ἧς τὰς ἐνδεχομένας ἀντιλογίας ῥηθῆναι 34
τοῖς ὑπὸ σοῦ εἰρημένοις προκαταλαμβάνων διασύρεις. Δεῖ
δὲ τὰ μὲν ἐκείνων μικρὰ ποιεῖν, τὰ δὲ σαυτοῦ αὔξειν, ὡς ἐν
ταῖς αὐξήσεσι προακήκοας. Χρὴ δὲ παρατιθέναι καὶ ἓν πρὸς
ἕν, ὅταν τὸ σὸν μεῖζον ᾖ, καὶ πρὸς πλείω πλείω, καὶ [n] ἓν
πρὸς πολλά, καὶ πολλὰ πρὸς ἕν, διαλλάττοντα κατὰ πάν-

[h] συρρακουσίοις Vb.Bc. [i] ἱκανῶς] ἴσμεν ὡς Vb.Bc. [k] ἡδὺ καὶ καλὸν Bc. [l] ἤδη om. Bc. [m] ὁρίσαι Vb. [n] ἓν] ἑνὸς Vb.

τας τοὺς τρόπους, [o] τὰ μὲν σαυτοῦ αὔξοντα, τὰ δὲ τῶν ἐναν-
2 τίων ἀσθενῆ καὶ μικρὰ ποιοῦντα. Καὶ τοῦτον [p] μὲν τὸν τρόπον ταῖς προκαταλήψεσι χρησόμεθα, ταῦτα δὲ διελθόντες ἐπὶ τελευτῇ παλιλλογήσομεν, τὰ προειρημένα σχήματα [q] διαλογισμοῦ λαβόντες ἢ ἀπολογισμοῦ ἢ προαιρέσεως ἢ ἐξ ἐπερωτήσεως ἢ εἰρωνείας.

35 Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ βοηθεῖν τισὶ προτρέπωμεν, ἢ ἰδιώταις ἢ πόλεσιν, ἁρμόσει συντόμως εἰπεῖν καὶ εἴ τις προϋπάρχει τούτοις πρὸς τοὺς ἐκκλησιάζοντας φιλία ἢ χάρις ἢ ἔλεος· μά-
2 λιστα γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐθέλουσιν ἐπαμύνειν. Φιλοῦσι μὲν οὖν πάντες ὑφ' ὧν οἴονται κατὰ τὸ προσῆκον εὖ πεπονθέναι ἢ πάσχειν ἢ πείσεσθαι, ἢ ὑπ' αὐτῶν ἢ τῶν φίλων, ἢ αὐτοὶ ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν· χάριν δ' ἔχουσι τούτοις ὑφ' ὧν οἴονται παρὰ τὸ προσῆκον ἀγαθόν τι πεπονθέναι ἢ πάσχειν ἢ πείσεσθαι, ἢ ὑπ' αὐτῶν ἢ τῶν φίλων, ἢ
3 αὐτοὶ ἢ ὧν κηδόμενοι [r] τυγχάνουσιν. Τούτων μὲν οὖν ἄν [s] τι ἐνῇ, χρὴ συντόμως διδάσκειν, καὶ ἐπὶ τὸν ἔλεον ἄγειν. Εὐπορήσομεν δὲ ἐλεεινὰ ποιεῖν ἅπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐὰν [t] συνειδῶμεν ὅτι πάντες ἐλεοῦσι τούτους οὓς οἰκείως ἔχειν αὐτοῖς ὑπειλήφασιν ἢ οἴονται ἀναξίους εἶναι δυστυχεῖν. Δεῖ [v] δὴ ταῦτα ἀποφαίνειν ἔχοντας οὓς ἐθέλεις ἐλεεινοὺς ποιεῖν, καὶ ἐπιδεικνύειν αὐτοὺς ἢ κακῶς πεπονθότας ἢ πάσχοντας, ἢ πει-
4 σομένους ἐὰν μὴ οἱ ἀκούοντες αὐτοῖς βοηθῶσιν. Ἐὰν δὲ ταῦτα μὴ [w] ἐνῇ, δεικτέον ὑπὲρ ὧν λέγεις, ἀγαθῶν ἐστερημένους ὧν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις μέτεστιν, ἢ ἀγαθοῦ μηδέποτε τετυχηκότας ἢ μὴ τυγχάνοντας, ἢ μὴ
5 τευξομένους ἐὰν μὴ νῦν οἱ ἀκούοντες οἰκτείρωσιν. Ἐκ τούτων μὲν οὖν ἐπὶ τὸν ἔλεον ἄξομεν, τὰς δὲ ἀποτροπὰς ἐκ τῶν ἐναντίων [x] τούτοις ποιήσομεν, τὸν [y] αὐτὸν τρόπον φροιμια-

[o] τὰ μὲν σαυτοῦ] καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα V^b. [p] μὲν om. B^c. [q] διὰ λογισμοῦ B^c. [r] post τυγχάνουσιν B^c. εὐχάριστοι δ' εἰσὶν οὓς ἡγοῦνται κατὰ τὸ προσῆκον ἀγαθόν τι συνεισενεγκεῖν ἢ συνεισφέρειν ἢ συνεισοίσειν, ἢ αὐτοὺς ἢ τοὺς ἐκείνων φίλους, ἢ αὐτοῖς ἢ τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτηδείοις. [s] τι ἐνῇ] τιν' ἢ V^b. [t] συνίδωμεν V^b. [v] δὴ] δὲ B^c. [w] ἔνι codices. [x] τούτοις om. V^b. [y] αὐτὸν δὲ τρόπον V^b.

ζόμενοι καὶ τὰ πράγματα διεξιόντες, ταῖς τε πίστεσι χρώμενοι, καὶ τοῖς ἀκούουσι δεικνύντες ὡς ἐστὶν ἃ πράττειν ἐπιχειροῦσιν [z]ἄνομα καὶ ἄδικα καὶ ἀσύμφορα καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀηδῆ καὶ ἀδύνατα καὶ ἐργώδη καὶ οὐκ ἀναγκαῖα. Ἡ δὲ τάξις ὁμοιοτρόπως ἔσται, οἵα καὶ τῷ [a]προτρέποντι. Τοῖς μὲν 6
οὖν καθ' αὐτοὺς ἀποτρέπουσιν οὕτω τὰς τάξεις ποιητέον, τοὺς δὲ πρὸς τὰς ὑφ' ἑτέρων εἰρημένας προτροπὰς ἀντιλέγοντας πρῶτον μὲν ἐν τῷ προοιμίῳ δεῖ οἷς μέλλουσιν ἀντιλέγειν προθέσθαι, τὰ δ' ἄλλα καθ' αὑτὰ προοιμιάζεσθαι, μετὰ δὲ τὰ προοίμια μάλιστα μὲν ἕκαστα τῶν προειρημένων καθ' ἓν ἕκαστον προτιθέμενον ἐπιδεικνύειν ὡς οὐκ ἔστι δίκαια οὐδὲ νόμιμα οὐδὲ συμφέροντα οὐδὲ τούτοις ἀκόλουθα, ἐφ' ἃ παρακαλεῖ ὁ ἐναντίος. Τοῦτο δὲ ποιήσεις ἀποφαίνων ἢ ἄδικα 7
ὄντα ἃ λέγει ἢ ἀσύμφορα, ἢ τούτοις ὅμοια, ἢ ἐναντία τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς συμφέρουσι καὶ τοῖς κεκριμένοις [b]τοιούτοις. Ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ ὑπάρχοντα μέτιθι. Κράτιστος μὲν οὖν ὁ τρόπος τῆς ἀποτροπῆς οὗτος ἐστίν, 8
ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχηται τοῦτο ποιεῖν, ἐκ τοῦ παραλελειμμένου τρόπου ἀπότρεπε λέγων· οἷον ἐὰν ὁ ἐναντίος δίκαιον ἀποφήνῃ, σὺ ἐπιχείρει δεικνύναι ὡς ἐστὶν αἰσχρὸν ἢ ἀσύμφορον ἢ ἐργῶδες ἢ ἀδύνατον ἢ ὅ τι ἂν ἔχῃς τοιοῦτον· ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἔχῃ τὸ συμφέρον, σὺ ἐπιδείκνυε ὡς ἄδικον, κἄν τι ἄλλο ἔχῃς πρὸς τούτῳ. Δεῖ δὲ καὶ τὰ μὲν αὑτοῦ αὔξειν τὰ δὲ τοὐναν- 9
τίου ταπεινοῦν, ποιοῦντα ὡς ἐν τῷ προτρεπτικῷ εἴρηται. Χρὴ δὲ καὶ γνώμας φέρειν καὶ ἐνθυμήματα καθάπερ ἐκεῖσε, καὶ τὰς προκαταλήψεις λύειν, καὶ ἐπὶ τελευτῇ παλιλλογεῖν. Πρὸς δὲ τούτοις ἐν μὲν ταῖς προτροπαῖς ἀποφαίνειν φιλίαν 10
ὑπάρχειν οἷς βοηθεῖν προτρέπομεν πρὸς τοὺς προτρεπομένους, καὶ ὀφείλοντας χάριν ἔχειν τοῖς δεομένοις· οἷς δ' οὐκ ἐῶμεν βοηθεῖν, ἢ ὀργῆς ἢ φθόνου ἢ ἔχθρας ἀξίους ὑπάρχοντας. Ἔχθραν μὲν οὖν ἐμποιήσομεν ὑπ' ἐκείνων οὐ προση- 11
κόντως τοὺς ἀποτρεπομένους ἀποφαίνοντες κακῶς πεπονθό-

[z] ἄνομον Bc. [a] πρέποντι Vb. Bc. [b] τοιούτοις] εὖ τούτοις Vb.

τας, ἢ τῶν φίλων, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι [c] τυγχάνουσιν·
ὀργὴν δέ, [d] ἐὰν ἐπιδεικνύωμεν παρὰ τὸ προσῆκον ὠλιγωρη-
μένους ἢ ἠδικημένους, ἢ τῶν φίλων ἐκείνων, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν
12 κηδόμενοι τυγχάνουσιν αὐτοί. Φθόνον δὲ παρασκευάσομεν
συλλήβδην πρὸς τούτους οὓς ἀποφαίνομεν ἀναξίως εὖ πε-
πραχότας ἢ πράττοντας ἢ πράξοντας, ἢ ἀγαθοῦ μηδέποτε
ἐστερημένους ἢ [e] μὴ στερουμένους ἢ μὴ στερησομένους, ἢ
[f] κακοῦ μηδέποτε τετυχηκότας ἢ μὴ τυγχάνοντας ἢ μηδὲ
13 τευξομένους. Φθόνον μὲν οὖν καὶ ἔχθραν καὶ ὀργὴν τοῦτον
τὸν τρόπον ἐμποιήσομεν, φιλίαν δὲ καὶ χάριν καὶ ἔλεον ἐκ
τῶν ἐν ταῖς προτροπαῖς. Συνθήσομεν δὲ καὶ τάξομεν ἐξ
ἁπάντων τῶν προειρημένων αὐτὰς τόνδε τὸν τρόπον. Τὸ
μὲν οὖν προτρεπτικὸν εἶδος αὐτό τε ἴσμεν, οἷόν ἐστι, καὶ ἐξ
ὧν συνέστηκε καὶ ὡς αὐτῷ χρηστέον.

36 Τὸ δὲ ἐγκωμιαστικὸν καὶ τὸ [g] κακολογικὸν πάλιν [h] προ-
θέμενοι σκοπῶμεν. Φροιμιαστέον οὖν καὶ περὶ τούτων πρῶ-
τον προθεμένους τὰς προθέσεις, καὶ τὰς διαβολὰς ἀπολύομεν
2 ὁμοίως ὥσπερ ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. Ἐπὶ δὲ τὸ προσέχειν
παρακαλοῦμεν ἔκ τε τῶν ἄλλων τῶν ἐν ταῖς δημηγορίαις
εἰρημένων, καὶ ἐκ τοῦ θαυμαστὰ καὶ περιφανῆ φάσκειν, καὶ
αὐτὸν ἴσα καὶ τοὺς ἐγκωμιαζομένους καὶ τοὺς ψεγομένους
ἀποφαίνειν πεπραγότας. [i] Ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν τοιού-
των εἰδῶν οὐκ ἀγῶνος ἀλλ' ἐπιδείξεως ἕνεκα λέγομεν. Τάξο-
μεν δὲ [k] πρῶτον τὰ προοίμια τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ἐπὶ
3 τῶν προτροπῶν καὶ ἀποτροπῶν. Μετὰ δὲ τὸ προοίμιον δεῖ
διελόμενον τὰ ἔξω τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ
ὄντα ποιεῖν οὕτω. Τὰ μὲν οὖν ἔξω τῆς ἀρετῆς εἰς [l] εὐγένειαν
καὶ ῥώμην καὶ κάλλος καὶ πλοῦτον, τὴν δ' ἀρετὴν εἰς σο-
φίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ [m] ἐπιτηδεύματα ἔν-
4 δοξα. Τούτων δὲ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς δικαίως ἐγκωμιάζεται,
τὰ δ' ἔξω κλέπτεται· τοὺς γὰρ ἰσχυροὺς καὶ τοὺς καλοὺς καὶ

[c] ὑπάρχουσιν γρ. Bc. [d] ἂν Bc. [e] μὴ prius om. Vb. [f] κακῶν Vb.
[g] καταλογικὸν Vb. [h] προθεμένους] θέμενοι Vb. [i] ὡς] ὥπερ Vb.
[k] πρῶτα Bc. [l] εὐσθένειαν Vb. [m] ἐπιτηδευμάτων Bc.

τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς πλουσίους οὐκ ἐπαινεῖν ἀλλὰ μακαρίζειν προσήκει. Ταῦτα δὴ διαλογισάμενοι μετὰ τὰ προοίμια [n]πρώτην τὴν γενεαλογίαν τάξομεν· πρῶτον γὰρ τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις τοῦθ' [o]ὑπάρχει ἔνδοξον ἢ ἄδοξον.
Τοιγαροῦν τὸν μὲν ἄνθρωπον ἤ τι ἄλλο [p]τοιοῦτο ζῷον εὐλό- 5
γως γενεαλογήσομεν· ὅταν δὲ πάθος ἢ πρᾶγμα ἢ λόγον ἢ κτῆμα, ἀπ' αὐτῶν εὐθὺς τῶν προσόντων ἐνδόξων ἐπαινέσομεν. Γενεαλογεῖν δὲ δεῖ ὧδε. Ἐὰν μὲν ὦσιν οἱ πρόγονοι σπουδαῖοι, πάντας ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβόντες μέχρι πρὸς τὸν ἐγκωμιαζόμενον, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν προγόνων κεφαλαιωδῶς ἔνδοξόν τι περιτιθέναι. Ἐὰν δὲ οἱ πρῶτοι μὲν ὦσι σπουδαῖοι, 6
τοὺς δὲ λοιποὺς συμβέβηκε μηδὲν ἀξιόλογον πρᾶξαι, τοὺς μὲν πρώτους τὸν αὐτὸν τρόπον [q]διεξελθεῖν, τοὺς δὲ φαύλους παραλιπεῖν, προφασισάμενον ὅτι διὰ πλῆθος τῶν προγόνων οὐ θέλεις λέγων [r]αὐτοὺς μακρολογεῖν, ἔτι δὲ οὐκ ἄδηλον εἶναι πᾶσιν ὅτι τοὺς ἐξ ἀγαθῶν γενομένους εἰκός ἐστι τοῖς προγόνοις ὁμοιοῦσθαι. Ἐὰν δὲ οἱ παλαιοὶ πρόγονοι φαῦλοι τυγ- 7
χάνωσιν ὄντες, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔνδοξοι, [s]τούτους δεῖ γενεαλογεῖν, καὶ λέγειν ὅτι περὶ μὲν ἐκείνων περίεργον ἂν εἴη μακρολογεῖν, τοὺς δὲ πλησίον γεγονότας τῶν ἐπαινουμένων, τούτους ὄντας ἀγαθοὺς ἐπιδείξειν. Καὶ δῆλον ὡς οἵ γε τούτων πρόγονοι σπουδαῖοί τινες ἦσαν· οὐ γὰρ εἰκὸς φανῆναι τοὺς τοιούτους καλοὺς ἢ ἀγαθοὺς εἶναι ἐκ μοχθηρῶν προγεγονότας. Ἐὰν δὲ μηδὲν ἀπὸ τῶν προγόνων ἔνδοξον ὑπάρχῃ, 8
λέγε ὡς αὐτός ἐστι γενναῖος, συμβιβάζων [t]ὡς εὖ γεγόνασι πάντες οἱ πρὸς τὴν ἀρετὴν εὖ πεφυκότες. Ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τοὺς προγόνους ἐπαινοῦσι, λέγων ὅτι πολλοὶ προγόνων ἐνδόξων τυχόντες ἀνάξιοι γεγόνασιν. Λέγε δὲ καὶ ὅτι τοῦτον, οὐ τοὺς προγόνους πρόκειται νῦν ἐγκωμιάζειν. [v]Ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ κακολογοῦντα ἐπὶ τῶν 9
μοχθηρῶν προγόνων ποιητέον τὴν γενεαλογίαν. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἐν τοῖς ἐπαίνοις καὶ ταῖς κακολογίαις

[n] πρῶτον Vb. [o] ὑπάρχειν Bc. [p] τοιοῦτον Vb. [q] διελθεῖν Vb.
[r] αὐτὰ Vb.Bc. [s] τούτοις Bc. [t] ὡς εὖ] ὧν εὖ Vb. [v] ὁμοτρόπως Vb.

10 τὰς γενεαλογίας τακτέον. Εἴ τι δὲ ἔνδοξον αὐτῷ διὰ τὴν
τύχην ὑπῆρξε, τοῦτο μόνον διαφυλάττοντα, [w] ὅπως τὰ πρέ-
ποντα ταῖς ἡλικίαις ἐρεῖς καὶ μικρά· τοὺς γὰρ παῖδας οὐχ
οὕτω δι' αὑτοὺς ὡς διὰ τοὺς ἐφεστῶτας οἴονται κοσμίους
11 εἶναι καὶ σώφρονας, διὸ βραχυλογητέον περὶ αὐτῶν. Ὅταν
δὲ τοῦτον τὸν τρόπον διέλθῃς, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ μέρους ἐνθύ-
μημα καὶ γνώμην εἰπὼν ὅρισαι τοῦτο τὸ μέρος ἐπὶ τῇ τοῦ
νεανίσκου ἡλικίᾳ, καὶ τὴν πρόθεσιν ποιήσας, καὶ προτιθέμενος
ἢ [x] τὰ ἔργα τοῦ ἐπαινουμένου ἢ τὸν τρόπον ἢ τὰ ἐπιτηδεύ-
ματα, αὔξειν καθάπερ εἴπομεν πρότερον ἐν ἀρχαῖς ἐπὶ τοῦ
ἐγκωμιαστικοῦ εἴδους, διεξιὼν ὅτι ὑπὸ τούτου τοῦ ἐπαινου-
μένου ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ὄντος τὸ καὶ τὸ γέγονεν ἔνδοξον,
ἢ ὅτι διὰ [y] τούτου, ἢ ὅτι διὰ τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἢ ἐκ τούτου,
12 ἢ ἕνεκα τούτου. Δεῖ δὲ καὶ ἑτέρων νέων ἐνδόξους πράξεις
παριστάναι, καὶ ὑπερβάλλειν [z] δεικνύναι τὰς τοῦδε [a] τὰς ἐκεί-
νων, τοῦ μὲν ἑτέρου τἀλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων λέγοντα,
τοῦ δ' ὑπὸ σοῦ ἐπαινουμένου τὰ μέγιστα. Χρὴ δὲ καὶ παρ'
ἄλλοις μικρὰ ἔνδοξα πράγματα [b] παριστάναι τοῖς ὑπὸ σοῦ
13 λεγομένοις, καὶ οὕτω μεγάλα φαίνεσθαι. Ἀεὶ δὲ καὶ εἰκά-
ζοντα τὰς πράξεις αὔξειν ὧδε, καὶ [c] ποῖ, καὶ ποῖός τις νέος
οὕτω φιλόσοφος ἐγένετο, ὃς πρεσβύτερος γενόμενος μεγά-
λην ἂν ἐπίδοσιν ἔσχεν. Καὶ [d] οὕτως τις ἐρρωμένως τοὺς ἐν
τοῖς γυμνασίοις [e] ὑπομένων πόνους, σφόδρα τὴν ἐν τῇ φιλο-
σοφίᾳ φιλοπονίαν ἀγαπήσει. Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον
14 εἰκάζοντες αὐξήσομεν. Ὅταν δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ
νεανίσκου διέλθωμεν καὶ ἐπὶ τελευτῇ τούτου τοῦ μέρους γνώμας
καὶ ἐνθυμήματα [f] τάξωμεν, ἢ παλιλλογήσαντες συντόμως τὰ
προειρημένα ἢ [g] τὸ πρακτικὸν μέρος τελευταῖον ὁρισάμενοι,
πάλιν ἃ διεπράξατο ὁ ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιαζόμενος ἀνὴρ [h] προ-
θέμενοι, τὴν δικαιοσύνην [i] τάξομεν πρῶτον, καὶ ὁμοιοτρόπως

[w] ὅπως] πῶς V^b, ἔπειτα B^c. [x] τὰ om. V^b. [y] τοῦτον V^b. [z] δεικνύναι τὰς τοῦδε] ταύτας V^b. [a] τὰς] τῶν B^c, om. V^b. [b] παριστάμενα ὑπὸ σοῦ λεγόμενα οὕτω V^b. [c] πῇ V^b. [d] οὕτως] τοιοῦτός V^b. [e] ὑπομένει V^b. [f] τάξομεν V^b. [g] τὸ—τελευταῖον] περὶ τὸ τελευταῖον μέρος V^b. [h] προθέμενος B^c. [i] τάξομεν om. V^b.

τοῖς προειρημένοις αὐξήσαντες ἥξομεν ἐπὶ τὴν σοφίαν, ἐὰν ὑπάρχῃ· καὶ ταύτην τὸν αὐτὸν τρόπον διελθόντες, προθέμενοι τὴν ἀνδρείαν, ἐὰν ᾖ, καὶ τὴν αὔξησιν ταύτης πάλιν διαδραμόντες, ὅταν ἐπὶ τελευτῇ τοῦ μέρους [k] τούτου γενώμεθα καὶ πάντα τὰ εἴδη [l] διεξεληλυθότες ὦμεν, παλιλλογήσαντες ἐν κεφαλαίῳ τὰ προειρημένα, τελευτὴν ἤτοι γνώμην ἢ ἐνθύμημα παντὶ τῷ λόγῳ ἐπιθήσομεν. Ἁρμόσει δ' ἐν τοῖς ἐπαί- 15
νοις καὶ πολλοῖς ὀνόμασι περὶ ἕκαστον χρησάμενον μεγαλοπρεπῆ τὴν λέξιν ποιῆσαι. Τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν μοχθηρῶν πραγμάτων κακολογοῦντες τὰς κατηγορίας [m] συστήσομεν. Δεῖ δὲ μὴ σκώπτειν ὃν ἂν κακολογῶμεν, ἀλλὰ διεξιέναι τὸν βίον αὐτοῦ· μᾶλλον γὰρ οἱ λόγοι τῶν σκωμμάτων καὶ τοὺς ἀκούοντας πείθουσι καὶ τοὺς κακολογουμένους λυποῦσιν. Τὰ μὲν γὰρ σκώμματα στοχάζεται τῆς ἰδέας ἢ 16
τῆς οὐσίας, οἱ δὲ λόγοι τῶν ἠθῶν καὶ τῶν τρόπων εἰσὶν οἷον εἰκόνες. Φυλάττου δὲ καὶ τὰς αἰσχρὰς πράξεις μὴ αἰσχροῖς ὀνόμασι λέγειν, ἵνα μὴ [n] διαβάλῃς τὸ ἦθος, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα αἰνιγματωδῶς ἑρμηνεύειν, καὶ ἑτέρων πραγμάτων ὀνόμασι χρωμένους δηλοῦν τὸ πρᾶγμα. Χρὴ δὲ [o] καὶ ἐν ταῖς κακο- 17
λογίαις εἰρωνεύεσθαι καὶ καταγελᾶν τοῦ ἐναντίου, ἐφ' οἷς σεμνύνεται, καὶ ἰδίᾳ μὲν καὶ ὀλίγων παρόντων ἀτιμάζειν αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ὄχλοις κοινὰς μάλιστα κατηγορίας λοιδορεῖν· αὔξειν δὲ καὶ ταπεινοῦν τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς κακολογίας ὅνπερ καὶ τὰ ἐγκώμια. Περὶ μὲν οὖν τούτων τῶν εἰδῶν ἐντεῦθεν εἰδήσομεν τὴν χρῆσιν.

Λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν εἶδος τό τε κατηγορικὸν καὶ τὸ ἐξε- 37
ταστικόν. Ταῦτα πάλιν ὡς ἐν τῷ δικανικῷ γένει συνθήσομεν καὶ τάξομεν καὶ διέλθωμεν. Πρῶτον μὲν οὖν ἐν τοῖς προοιμίοις προθήσομεν [p] τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ κατηγορήσομεν ἢ ἀπολογησόμεθα, ὥσπερ [q] ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν. Προσέχειν δὲ παρακαλέσομεν ἐκ τῶν αὐτῶν ὧν ἐν τῷ προτρεπτικῷ καὶ ἐν τῷ ἀπολογητικῷ. Ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς εὐμενείας, τῷ 2

[k] τούτου om. V[b]. [l] διεληλυθότες B[c]. [m] στήσομεν V[b].B[c]. [n] διαβάλλης B[c]. [o] καὶ om. B[c]. [p] τὸ πρᾶγμα om. B[c]. [q] ἐπὶ om. V[b].

μὲν εὖ διακειμένῳ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου ἢ τοῦ παρόντος, καὶ [r] μηδὲ διαβεβλημένῳ [s] ὡς πρὸς αὐτὸν ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς τὸν λόγον τοὺς ἀκούοντας δυσχεραίνειν, τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς περὶ ἐκείνων εἴρηται τὴν εὐμένειαν ποριστέον· τῷ δὲ μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένῳ [t] τὴν εὐμένειαν παρασκευαστέον ἢ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου ἢ ἐκ τοῦ παρόντος, ἢ δι' ἑαυτὸν ἢ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸν λόγον· [v] τῷ δὲ διαβεβλημένῳ ἔνια μὲν μεμιγμένως ἔνια δ' ἰδίως [w] πρὸς εὐμέ-
3 νειαν ποριστέον. Οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ἔσται δι' οὗ τὴν εὐμένειαν παρασκευαστέον. Τοὺς μὲν γὰρ μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένους αὐτοὺς μὲν συντόμως ἐπαινετέον, καὶ τοὺς ἐναντίους κακολογητέον, δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐκ τούτων ἐπαινεῖν ὧν μάλιστα μέτεστι τοῖς ἀκούουσιν, λέγω δὲ φιλόπολιν φιλέταιρον ἐλεήμονα [x] καὶ τὰ τοιαῦτα· τὸν δ' ἐναντίον κακολογεῖν ἐκ τούτων ἐφ' οἷς οἱ ἀκούοντες ὀργιοῦνται, ταῦτα δ' ἐστὶ μισόπολιν μισόφιλον ἀχάριστον ἀνελεήμονα καὶ τὰ
4 τοιαῦτα. Χρὴ δὲ καὶ τοὺς δικαστὰς ἐπαίνῳ θεραπεῦσαι, ὡς δικασταὶ δίκαιοι καὶ δεινοί εἰσιν. Συμπαραληπτέον δὲ καὶ τὰς ἐλαττώσεις, εἴ που τῶν ἀντιδίκων [y] καταδεεστέρως ἔχει πρὸς τὸ λέγειν ἢ πράττειν ἢ ἄλλο τι τῶν περὶ τὸν ἀγῶνα. Πρὸς δὲ τούτοις ἐμβλητέον τό τε δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον
5 καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. Τῷ μὲν οὖν μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένῳ ἐκ τούτων ἐν τοῖς δικασταῖς τὴν εὔνοιαν ποριστέον· τῷ δὲ διαβεβλημένῳ, ἐὰν μὲν ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου αἱ διαβολαὶ ὦσι περὶ τὸν λόγον, ἴσμεν ὡς δεῖ τὰ τοιαῦτα λύειν ἐκ τῶν προτέρων· ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου, περὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἀναγκαῖον διαβεβλῆσθαι, ἐὰν ἀπρεπὴς ᾖ τῷ παρόντι ἀγῶνι ἢ ὑπεναντίος
6 τοῖς ἐγκλήμασιν ἢ ὁμολογούμενος τῇ κατηγορίᾳ. Ἀπρεπὴς μὲν οὖν γένοιτ' ἄν, ἐὰν ἀγωνίζηται νεώτερος ἢ πρεσβύτερος ὑπὲρ ἄλλου, ὑπεναντίος δέ, ἐάν τις ἰσχυρὸς ὢν ἀσθενεῖ δικά-

[r] μήτε Vb. [s] ὡς] τῷ Vb. [t] τὴν εὐμένειαν παρασκευαστέον om. Vb. [v] τῷ δὲ om. Vb. [w] πρὸς εὐμένειαν ποριστέον om. Vb. [x] καὶ om. Bc. [y] καταδεεστέρους Vb. Bc.

ζηται αἰκίας, ἢ ἐάν τις ὑβριστὴς ὢν ὕβριν ἐγκαλῇ σώφρονι,
ἢ ἐάν τις πάνυ πλουσίῳ δικάζηται πάνυ πένης χρημάτων
ἐγκαλῶν. Οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι ὑπεναντίοι εἰσὶ τοῖς ἐγκλή- 7
μασιν· ὁμολογούμενος δ' ἔσται, ἐάν τις ἰσχυρὸς ὢν ὑπὸ
ἀσθενοῦς αἰκίας διώκηται, ἢ ἐάν τις κλέπτης [z] δοκῶν εἶναι
κλοπῆς δίκην φεύγῃ. Ὅλως δὲ οἱ τὰς περὶ αὐτῶν δόξας
ὁμοιοτρόπους αὐτοῖς ἔχοντες ὁμολογούμενοι τοῖς ἐγκλήμασι
δόξουσιν εἶναι. Περὶ μὲν οὖν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ 8
παρόντος χρόνου τοιαῦται γενήσονται διαβολαί, αἱ δὲ περὶ
τὸ πρᾶγμα συμβαίνουσαι, ἐάν τις πραγματεύηται πρὸς οἰ-
κείους φίλους ἢ ξένους ἢ ἰδίους, ἢ περὶ μικρῶν ἢ αἰσχρῶν·
ταῦτα γὰρ ἀδοξίαν τοῖς δικαζομένοις ποιεῖ. Πῶς οὖν τὰς
διαβολὰς τὰς προειρημένας ἀπολύσομεν, τοῦτο δηλώσω. Δύο 9
μὲν δὴ στοιχεῖα λέγω κοινὰ κατὰ πάντων, τὸ μέν, οἷς ἂν
νομίζῃς τοὺς κριτὰς ἐπιπλήξειν, προκαταλάμβανε αὐτοὺς καὶ
ἐπίπληττε· τὸ δὲ ἕτερον, εἰς τὰς πράξεις, μάλιστα μὲν εἰς
τοὺς ἀντιδίκους [a] ἀποστρέψεις, εἰ δὲ μή, εἰς ἄλλους τινάς,
προφάσει χρώμενος ὅτι οὐχ ἑκὼν ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀνταγω-
νιστῶν ἀναγκαζόμενος εἰς τὸν ἀγῶνα κατέστης. Καθ' ἑκά- 10
στην δὲ τὴν διαβολὴν τάδε χρὴ προφασίζεσθαι, τὸν μὲν
νεώτερον πρεσβυτέρων φίλων ἀπορίαν τῶν ἀγωνιουμένων
ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ μέγεθος ἀδικημάτων, ἢ προθεσμίαν χρόνου, ἢ
πλῆθος, ἢ ἄλλο [b] τι τοιοῦτον. Ἐὰν δὲ ὑπὲρ ἄλλου λέγῃς,
ῥητέον ὡς διὰ φιλίαν συνηγορεῖς, ἢ δι' ἔχθραν τοῦ ἀντιδίκου,
ἢ διὰ τὸ τοῖς πράγμασι παραγενέσθαι, ἢ διὰ τὸ [c] κοινῇ συμ-
φέρον, ἢ διὰ τὸ ἔρημον εἶναι καὶ ἀδικεῖσθαι ᾧ συνηγορεῖς.
Ἐὰν δὲ ὁμολογούμενος τῷ ἐγκλήματι ἢ ὑπεναντίος τῇ κατη- 11
γορίᾳ γένηται, τῇ τε προκαταλήψει χρῆσθαι, καὶ λέγειν ὡς
οὐ δίκαιον καὶ νόμιμον οὐδὲ συμφέρον ἐκ τῆς ὑπολήψεως ἢ
τῆς ὑποψίας [d] κατακρίνειν πρὶν τοῦ πράγματος ἀκοῦσαι.
[e] Τὰς μὲν [f] οὖν περὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν [g] διαβολὰς οὕτω λύ- 12

[z] δοκῶν εἶναι] ὢν Vb.Bc. [a] ἀποτρέψεις Bc. [b] τι τῶν τοιούτων Vb.
[c] κοινῷ Bc. [d] προκατακρίνειν Vb. [e] ταῖς Vb. [f] οὖν om. Bc. [g] δια-
βολαῖς οὕτω χρησόμεθα Vb.

σομεν, [h] τὰς δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἀπωσόμεθα, τὴν αἰ-
τίαν εἰς [i] τὸν ἐναντίον τρέποντες, ἢ λοιδορίαν ἐγκαλοῦντες
αὐτοῖς ἢ ἀδικίαν ἢ πλεονεξίαν ἢ φιλονεικίαν, καὶ ὀργὴν προ-
φασιζόμενοι, ὅτι τοῦ δικαίου δι' ἄλλου τρόπου τυχεῖν ἀδύ-
13 νατον. Τὰς μὲν οὖν ἰδίας διαβολὰς ἐπὶ τῶν δικαστηρίων
οὕτω λύσομεν, τὰς δὲ κοινὰς πᾶσι τοῖς εἴδεσιν, ὡς ἐπὶ τῶν
προτέρων εἰδῶν εἴρηται. Τάξομεν δὲ τὰ δικανικὰ προοίμια
14 τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ καὶ τὰ δημηγορικά. Κατὰ τὸν
αὐτὸν [k] δὲ λόγον καὶ τὰς [l] ἀπαγγελίας συνάψομεν τῷ προοι-
μίῳ, καὶ ἢ περὶ τὰ μέρη πιστὰς καὶ δικαίας ἀποφανοῦμεν, ἢ
αὐτὰς ὑφ' ἑαυτῶν σωματοειδεῖς ποιησόμεθα. Τὰ δὲ μετὰ
ταῦτα ἔσται βεβαίωσις, ἂν μὲν [m] ἀντιλέγηται τὰ πράγματα
ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, ἐκ τῶν πίστεων, ἂν δὲ [n] ὁμολογῆται, ἐκ
τῶν δικαίων καὶ τῶν συμφερόντων καὶ ἐκ τῶν τούτοις ἀκο-
15 λούθων. Τάττειν δὲ δεῖ [o] τῶν μὲν πίστεων πρώτας τὰς μαρ-
τυρίας καὶ τὰ ἐκ τῶν βασάνων ἡμῖν ὁμολογηθέντα, ἂν ὑπάρχῃ.
Ἔπειτα βεβαιοῦν, ἂν μὲν [p] πιθανὰ ᾖ, γνώμαις καὶ ἐνθυμήμα-
σιν, ἐὰν δὲ μὴ [q] παντελῶς πιθανὰ ᾖ, τῷ εἰκότι, ἔπειτα τοῖς
παραδείγμασι καὶ τοῖς τεκμηρίοις καὶ τοῖς σημείοις καὶ τοῖς
ἐλέγχοις, τελευταῖον δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ταῖς γνωμολο-
16 γίαις. Ἐὰν δὲ [r] ὁμολογῆται τὰ πράγματα, τὰς μὲν πίστεις
ἐατέον, τῇ δὲ δικαιολογίᾳ ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρη-
στέον. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βεβαιώσομεν, μετὰ δὲ
τὴν βεβαίωσιν [s] τὰ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους τάττοντες προκατα-
17 ληψόμεθα αὐτῶν τὰ ἐπίδοξα λέγεσθαι. Ἐὰν μὲν οὖν ἐξαρ-
νῶνται τὸ πρᾶγμα, τὰς μὲν ὑφ' ἡμῶν πίστεις εἰρημένας αὐξη-
τέον, τὰς δ' ὑπ' ἐκείνων μελλούσας λέγεσθαι διασυρτέον καὶ
18 ταπεινωτέον. Ἐὰν δὲ ὁμολογοῦντες ὦσιν, ἔννομα [t] καὶ δί-
καια ἀποφαίνειν κατὰ τοὺς γεγραμμένους νόμους· οὓς [v] μὲν
ἡμεῖς παρεσχόμεθα, καὶ τοὺς ὁμοίους τούτοις, δικαίους καὶ

[h] τὰς] τὰ B^c. [i] τὸν] τὸ B^c. [k] δὲ om. V^b.B^c. [l] ἐπαγγελίας V^b. [m] ἀντιλέγωνται B^c. [n] ὡμολόγηται V^b.B^c. [o] τῶν om. V^b. [p] ἀπίθανα V^b. [q] πιθανὰ παντελῶς V^b. [r] ὡμολόγηται V^b.B^c. [s] τὰ om. V^b. [t] καὶ om. V^b. [v] μὲν om. V^b.

καλοὺς καὶ συμφέροντας τῷ κοινῷ τῆς πόλεως [[w] καὶ] κεκρι-
μένους ὑπὸ [x] τῶν πολλῶν τοιούτους εἶναι πειρατέον [y] ἐπι-
δεικνύειν, τοὺς δὲ τῶν ἀντιδίκων τὰ ἐναντία. Ἐὰν δὲ μὴ ἐν- 19
δέχηται ταῦτα λέγειν, ὑπομίμνησκε τοὺς δικαστὰς ὅτι οὐχ
ὑπὲρ τοῦ νόμου ἀλλὰ τοῦ πράγματος δικάζουσιν, ὀμόσαντες
κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους τὴν ψῆφον οἴσειν, καὶ δί-
δασκε ὅτι οὐ νομοθετεῖν [z] νῦν προσήκει, ἀλλ' ἐν ταῖς περὶ
τούτων κυρίαις ἡμέραις. Ἂν δ' ἡμῖν συμβαίνῃ τὸ παρὰ 20
[a] μοχθηροὺς δοκοῦντας εἶναι νόμους τὸ πρᾶγμα πεπρᾶχθαι,
ῥητέον ὡς οὐ νόμος ἀλλ' ἀνομία τὸ τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ μὲν
γὰρ νόμος ἐπὶ τῷ ὠφελεῖν τίθεται, οὗτος δὲ βλάπτει τὴν
πόλιν. Ῥητέον δὲ καὶ ὡς οὐ παρανομήσουσιν, ἂν τούτῳ τῷ
νόμῳ ἐναντίαν ψῆφον θῶνται, ἀλλὰ νομοθετήσουσιν, ὥστε
μὴ χρῆσθαι δόγμασι πονηροῖς καὶ παρανόμοις. Δεῖ δὲ καὶ 21
τοῦτο συμβιβάζειν, ὡς οὐδεὶς νόμος κωλύει τὸ κοινὸν εὖ ποι-
εῖν, τοὺς δὲ φαύλους νόμους ἀκύρους ποιεῖν εὐεργετεῖν τὴν
πόλιν ἐστίν. Περὶ μὲν οὖν τῶν σαφῶς εἰρημένων νόμων,
ὁποίους ἂν αὐτῶν ἔχωμεν, ἐκ τῶν τοιούτων προκαταλαμβά-
νοντες ἀντιλέγειν εὐπορήσομεν. Περὶ δὲ τῶν ἀμφιβόλων 22
ἐὰν οὕτως ὑπολαμβάνωσιν ὡς σοὶ συμφέρει, δεῖ ταῦτα ὑπο-
δεικνύειν· ἂν δ' ὡς ὁ ἐναντίος λέγει, χρὴ διδάσκειν ὡς ὁ νομο-
θέτης οὐ τοῦτο διενοεῖτο ὃ σὺ λέγεις, καὶ ὅτι συμφέρει αὐ-
τοῖς οὕτω λέγειν τὸν νόμον. Ἐὰν δὲ μὴ δυνατὸς ᾖς ἐπὶ τὸ
ἐναντίον μεθιστάναι, δείκνυε ὡς οὐδὲν ἄλλο λέγειν ὁ ἐναντίος
δύναται νόμος ἢ ὃ σύ. Καὶ περὶ μὲν νόμων, ὡς δεῖ χρῆσθαι, 23
τοῦτον τὸν τρόπον μετιὼν εὐπορήσεις. Καθόλου δέ, ἂν ὁμο-
λογήσαντες ἐκ τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων τὴν ἀπολογίαν
ποιεῖσθαι μέλλωσιν, ἐκ τούτων τὰ ἐπίδοξα ῥηθήσεσθαι προ-
καταληπτέον. Ἐὰν δὲ ὁμολογήσαντες συγγνώμης ἀξιῶσι
τυχεῖν, ὧδε χρὴ περιαιρεῖσθαι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀντιδίκων.
Πρῶτον μὲν [b] λεκτέον ὡς κακοηθέστερον ἦν, καὶ ὡς τὰ τοι- 24

[w] [καὶ] om. codices. [x] τῶν om. Vb. [y] δεικνύειν Bc. [z] νῦν om. Vb. [a] μοχθηροῖς δοκοῦσιν εἶναι νόμοις Vb. et pr. Bc. [b] ἐκλεκτέον Vb.

αὗτα ἐξαμαρτάνειν φασὶν ὅταν γνωσθῶσιν, ὥστε εἰ τούτῳ
συγγνώμην ἔχετε, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τῶν [c] τιμωριῶν
ἀφήσετε. Ἔτι δὲ λέγε ὡς "Εἰ τῶν ὁμολογούντων ἐξαμαρ-
τάνειν ἀποψηφιεῖσθε, πῶς τῶν μὴ ὁμολογούντων καταψη-
φιεῖσθε;" Λεκτέον δὲ ὅτι "Εἰ καὶ ἐξήμαρτεν, οὐκ ἐμὲ δεῖ
25 διὰ τὴν τούτου ἁμαρτίαν ζημιοῦσθαι." Πρὸς δὲ τούτοις
ῥητέον ὡς οὐδὲ ὁ νομοθέτης τοῖς ἁμαρτάνουσι συγγνώμην
ἔχει· οὐκοῦν δίκαιον οὐδὲ τοὺς δικαστὰς κατὰ τοὺς νόμους
κρίνοντας. Ἐκ μὲν οὖν τῶν τοιούτων τὰς συγγνώμας περι-
αιρησόμεθα, καθάπερ καὶ ἐν ἀρχαῖς δεδηλώκαμεν, συλλήβδην
δὲ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων μέλλοντα λέγεσθαι καὶ πρὸς πίστιν
καὶ δικαιολογίαν καὶ συγγνώμην ἐκ τῶν προειρημένων προ-
26 καταληψόμεθα. Μετὰ δὲ [d] ταύτην τὴν αἰτίαν ἀναλογητέον
ἐν κεφαλαίῳ τὸν λόγον ὅλον, καὶ συντόμως, ἐὰν ἐνδέχηται,
πρὸς μὲν τοὺς ἐναντίους ἔχθραν ἢ ὀργὴν ἢ φθόνον τοῖς δι-
κασταῖς ἐμποιητέον, πρὸς δ' ἡμᾶς φιλίαν ἢ χάριν ἢ ἔλεον.
Ὅθεν δὲ ταῦτα γίνεται, ἐν τῷ δημηγορικῷ καὶ ἐπὶ τῶν προ-
τροπῶν [e] καὶ ἀποτροπῶν εἰρήκαμεν, καὶ ἐν τῷ ἀπολογητικῷ
27 εἴδει πάλιν ἐπὶ τελευτῆς διέξιμεν. Τὸν μὲν οὖν [f] πρῶτον
λόγον, ἐὰν κατηγορῶμεν ἐν τοῖς δικανικοῖς, οὕτω συνθήσομεν
καὶ τάξομεν· ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, τὸ μὲν προοίμιον ὁμοιο-
τρόπως τῷ κατηγοροῦντι συστήσομεν, τῶν δὲ κατηγορου-
μένων ἃ μὲν εἰδέναι τοὺς ἀκούοντας ἐποίησε, παραλείψομεν,
ἃ δὲ δοξάζειν, ταῦτα προθέμενοι μετὰ τὸ προοίμιον διαλύ-
σομεν, τούς τε μάρτυρας καὶ τὰς βασάνους καὶ τοὺς ὅρκους
ἀπίστους ποιήσομεν, ὡς προακήκοας, εἰ μὲν τὰ πράγματα
πιστὰ ᾖ, τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαν ἐπὶ τὸν ἐκ τοῦ παρα-
λειπομένου τόπον μεταβιβάζοντες, εἰ δ' εἶεν οἱ μάρτυρες οἱ
βασανισθέντες πιστοί, ἐπὶ τὸν λόγον ἢ τὴν πρᾶξιν, ἢ ὅ τι
28 ἂν ἄλλο ἔχῃς ἐπὶ τῶν ἐναντίων πιστότατον. Ἂν δὲ τὸ λυ-
σιτελὲς ἢ τὸ ἔθος ἐπιφέρων σοῦ κατηγορήσῃ, ἀπολογοῦ μά-
λιστα μὲν ὡς [g] λυσιτελές ἐστι τὸ κατηγορούμενον, εἰ δὲ μή,

[c] μωριῶν Bc. [d] ταῦτα Vb. [e] καὶ ἀποτροπῶν om. Vb.Bc. [f] πρῶτον] πρῶτον τὸν Vb. [g] an ἀλυσιτελές?

ὅτι οὐκ εἴθισαι τὰ τοιαῦτα πράττειν οὔτε σὺ οὔτε οἱ σοὶ
ὅμοιοι, ἢ ὅτι οὐ τοῦτον τὸν τρόπον. Τὸ μὲν οὖν εἰκὸς οὕτω 29
λύσεις· τὸ δὲ παράδειγμα πρῶτον μέν, ἂν δύνῃ, δείκνυε ὡς
οὐχ ὅμοιόν ἐστι τῷ ἐγκαλουμένῳ, εἰ δὲ μή, ἕτερον φέρε αὐτὸς
παράδειγμα ἐκ τῶν ἐναντίων παρὰ τὸ εἰκὸς γενόμενον. Τὸ δὲ
τεκμήριον λύε, φράζων παρ' ἃς αἰτίας ἐναντιωθῆναι συνέβη.
Τὰς δὲ γνώμας καὶ τὰ ἐνθυμήματα ἢ παράδοξα ἀπόφαινε ἢ
ἀμφίβολα. Τὰ δὲ σημεῖα πλειόνων ὄντων ἀπόφαινε σημεῖα, 30
καὶ μὴ μόνου τοῦ σοὶ ἐγκαλουμένου. Καὶ τὰ μὲν τῶν ἐναν-
τίων ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἄγοντες ἢ ἐπὶ τὸ ἀμφίβολον ἀπίθανα
τοῦτον τὸν τρόπον καταστήσομεν· ἂν δὲ ὁμολογῶμεν τὰ
ἐγκαλούμενα πεποιηκέναι, ἐκ τῶν δικαίων καὶ νομίμων μετι-
όντες ἐννομώτερα καὶ δικαιότερα τὰ ἡμέτερα ἀποδεικνύναι
πειρασόμεθα. Ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο ἐνδέχηται, εἰς ἁμάρτημα ἢ 31
ἀτύχημα καταφεύγοντας, καὶ [h] μικρὰς τὰς βλάβας ἀποφαί-
νοντας συγγνώμης τυγχάνειν πειρατέον, τὸ μὲν ἁμαρτάνειν
κοινὸν πάντων ἀνθρώπων ἐπιδεικνύοντας, τὸ δ' ἀδικεῖν ἴδιον
τῶν πονηρῶν. Λέγε δὲ ὅτι καὶ ἐπιεικὲς καὶ δίκαιον καὶ συμ- 32
φέρον ἐστὶ συγγνώμην ἔχειν ταῖς ἁμαρτίαις· οὐδεὶς γὰρ
οἶδεν ἀνθρώπων εἴ τι τοιοῦτον αὐτῷ [i] συνεμπέσοι. Ἀπό-
φαινε καὶ τὸν ἐναντίον, εἴ τι ἐξήμαρτεν, συγγνώμης τυχεῖν
ἀξιώσαντα. Μετὰ ταῦτα αἱ προκαταλήψεις αἱ ὑπὸ τῶν
ἐναντίων εἰρημέναι. Τὰς μὲν οὖν ἄλλας ἐξ αὐτῶν τῶν πρα- 33
γμάτων εὐπορήσομεν λύειν· ἐὰν δὲ διαβάλλωσιν ἡμᾶς ὡς
γεγραμμένους λόγους [k] λέγομεν ἢ λέγειν μελετῶμεν ἢ ὡς
ἐπὶ μισθῷ τινὶ [l] συνηγοροῦμεν, χρὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὁμόσε
βαδίζοντας εἰρωνεύεσθαι, καὶ περὶ μὲν τῆς γραφῆς λέγειν
μὴ κωλύειν τὸν νόμον ἢ αὐτὸν γεγραμμένα λέγειν ἢ ἐκεῖνον
ἄγραφα· τὸν γὰρ νόμον οὐκ ἐᾶν τοιαῦτα πράττειν, [m] λέ-
γειν δὲ ὅπως ἄν τις βούληται συγχωρεῖν. Ῥητέον δὲ καὶ 34
ὅτι "Οὕτως ὁ ἐναντίος οἴεται μεγάλα ἠδικηκέναι, ὥστ' οὐ
[n] νομίζει με κατ' ἀξίαν κατηγορῆσαι, εἰ μὴ γράφοιμι καὶ

[h] σμικρὰς Bc. [i] συνεμπέσῃ Bc. [k] λέγωμεν Vb. [l] συνηγορῶμεν Vb.
[m] λέγει Bc. [n] νομίζειν Bc.

35 πολὺν χρόνον [o]σκεψαίμην." Περὶ μὲν οὖν τὰς τῶν γεγραμ-
μένων λόγων διαβολὰς οὕτως ἀπαντητέον· [p]ἂν δὲ φάσκωσιν
ἡμᾶς λέγειν μανθάνειν καὶ μελετᾶν, ὁμολογήσαντες ἐροῦμεν
"Ἡμεῖς [q]μὲν οἱ μανθάνοντες, ὡς φῄς, οὐ φιλόδικοί ἐσμεν, σὺ
δὲ ὁ λέγειν μὴ ἐπιστάμενος καὶ νῦν ἡμᾶς καὶ πρότερον ἑάλως
συκοφαντῶν," ὥστε λυσιτελὲς φανεῖται τοῖς πολίταις κἀκεῖ-
νον μανθάνειν ῥητορεύειν· οὐ γὰρ οὕτω πονηρὸν οὐδὲ συκο-
36 φάντην αὐτὸν εἶναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν ἡμᾶς ἐπὶ
μισθῷ συνηγορεῖν λέγῃ τις, ὁμολογήσαντες [r]εἰρωνευσόμεθα,
καὶ τὸν αἰτιώμενον ἡμᾶς ἐπιδείξομεν τοῦτο ποιοῦντα, καὶ
τοὺς ἄλλους ἅπαντας. Τῶν δὲ μισθῶν [s]διαιρεῖν τὰ εἴδη, καὶ
λέγειν ὡς οἱ μὲν ἐπὶ χρήμασιν οἱ δ' ἐπὶ χάρισιν οἱ δ' ἐπὶ
37 τιμωρίαις οἱ δ' ἐπὶ τιμαῖς συνηγοροῦσιν. Αὐτὸν μὲν οὖν
ἀπόφαινε διὰ χάριν συνηγοροῦντα, τὸν δ' ἐναντίον λέγε οὐδ'
ἐπὶ μικρῷ μισθῷ συνηγορεῖν· ὅπως γὰρ λάβῃ ἀργύριον ἀδί-
κως, οὐχ ὅπως μὴ ἐκτίσῃ, δικάζεται. Τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ
καὶ ἐάν τις ἡμᾶς δικάζεσθαί τινας [t]λέγῃ διδάσκειν, ἢ λόγους
δικανικοὺς συγγράφειν· ἀπόφαινε γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους ἅ-
παντας, καθ' ὅσον δύνανται, τοὺς φίλους ὠφελεῖν καὶ διδά-
38 σκοντας καὶ συμβουλεύοντας. Καὶ οὕτως ἐντέχνως περὶ τῶν
τοιούτων ἀπαντήσεις. Χρὴ δὲ καὶ περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ
τὰς ἀποκρίσεις, ὁπόσαι πίπτουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα εἴδη, μὴ
ῥᾳθύμως ἔχειν, ἀλλὰ διακρίνειν τὰς ὁμολογίας καὶ τὰς ἀρνή-
39 σεις ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν. Ὁμολογίαι μὲν οὖν εἰσὶν αἱ τοι-
αίδε· "Ἀπέκτεινάς μου τὸν υἱόν; Ἀπέκτεινα πρότερον ἐπ'
ἐμὲ σίδηρον αἰρόμενον." "Συνέκοψάς μου τὸν υἱόν; Ἔγωγε
ἀδίκων χειρῶν ἄρχοντα." "Κατέαξάς μου τὴν κεφαλήν;
Ἐγὼ βιαζομένου σου νύκτωρ εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν εἰσιέναι."
40 Αἱ μὲν οὖν τοιαῦται ὁμολογίαι τῷ νομίμῳ πιστεύουσαι ὁμο-
λογοῦνται, αἱ δὲ τοιαίδ' ἀρνήσεις παρακλίνουσι τὸν νόμον·
"Ἀπέκτεινάς μου τὸν υἱόν; Οὐκ ἔγωγε ἀλλ' ὁ νόμος." Τὰ
δὲ τοιαῦτα πάντα οὕτω [v]δεῖ ὑποκρίνεσθαι, ὅταν τῶν νόμων ὁ

o ἐσκεψάμην Vb. p ἐὰν Vb. q μὲν] δὲ Bc. r εἰρωνευόμεθα Vb.
s διαιροῦντα εἴδη Vb. t λέγειν Vb. v δεῖ] δὴ Bc.

μὲν κελεύῃ τοῦτο ποιεῖν ὁ δὲ κωλύῃ. Τὰ μὲν οὖν πρὸς τοὺς 41
ἀντιδίκους ἐκ τούτων ἁπάντων συνάξεις, μετὰ δὲ ταῦτα πα-
λιλλογία τῶν εἰρημένων ἤδη σύντομος ἀνάμνησις. Χρήσιμος
δ' ἐστὶ παρὰ πάντας τοὺς καιρούς, ὥστε καὶ παρὰ μέρος καὶ
παρὰ εἶδος τῇ παλιλλογίᾳ χρηστέον. Μάλιστα δ' ἁρμόττει
πρὸς τὰς κατηγορίας καὶ τὰς ἀπολογίας, ἔτι [w] δὲ παρὰ τὰς
προτροπὰς καὶ ἀποτροπάς. Οὐ γὰρ μόνον ἀναμνῆσαι δεῖν 42
φαμὲν περὶ τῶν εἰρημένων ἐνταῦθα, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν
ἐγκωμίων καὶ τῶν κακολογιῶν, ἀλλὰ [x] καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς
κριτὰς εὖ διαθεῖναι καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους κακῶς· [y] διὸ καὶ
τελευταῖον τοῦτο τῶν ἐν τῷ λόγῳ μερῶν τάττομεν. Ἔστι 43
δὲ μνημονικὸν ποιεῖν ἐν κεφαλαίῳ ἀπολογιζόμενον περὶ τῶν
εἰρημένων, ἢ διαλογιζόμενον, ἢ προσερωτῶντα τῶν μὲν σαυ-
τοῦ τὰ βέλτιστα τῶν δ' ἐναντίων τὰ φαυλότατα, εἰ δὲ βού-
λει, ἐρωτήσεως σχῆμα ποιησάμενον. Οἷον δὲ τούτων ἕκαστόν
ἐστιν, ἐκ τῶν πρότερον ἴσμεν. Εὖ δὲ διαθήσομεν ἡμᾶς καὶ 44
τοὺς ἐναντίους κακῶς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προτροπῶν καὶ ἀπο-
τροπῶν, ὑποφαίνοντες κεφαλαιωδῶς ἐφ' οἷς εὖ πεποιήκαμεν
τοὺς ἀδικοῦντας ἢ ποιοῦμεν ἢ ποιήσομεν, ἢ αὐτοὶ ἢ ἡμέτεροι
φίλοι, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν, [z] ἢ πάλιν τοὺς
κρίνοντας αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν, καὶ διεξιόντες
αὐτοῖς ὡς νῦν καιρὸς χάριτας ἡμῖν τῶν ὑπηργμένων ἀποδοῦ-
ναι, καὶ πρὸς [a] τούτοις ἐλεεινοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς καθιστάντες,
ἐὰν [b] ἐνδέχηται. Τοῦτο δὲ ποιήσομεν ἐπιδεικνύντες ὡς πρὸς 45
τοὺς ἀκούοντας οἰκείως ἔχομεν καὶ ἀναξίως δυστυχοῦμεν, κα-
κῶς πρότερον πεπονθότες ἢ νῦν πάσχοντες, ἢ πεισόμενοι ἐὰν
μὴ βοηθῶσιν ἡμῖν οὗτοι, ἐὰν δὲ μὴ τοιαῦτα ὑπάρχῃ, [c] διεξι-
όντες τίνων ἀγαθῶν ἐστερήμεθα ἢ στερισκόμεθα ἢ στερησό-
μεθα ὀλιγωρηθέντες ὑπὸ τῶν κρινόντων, ἢ ὡς ἀγαθοῦ μηδέ-
ποτε ἐτύχομεν ἢ μὴ ἐπιτυγχάνομεν, ἢ μὴ ἐπιτευξόμεθα μὴ
τούτων ἡμῖν συμβοηθησάντων· ἐκ γὰρ τούτων ἐλεεινοὺς κα-

[w] δὲ] δὲ καὶ Bc. [x] καὶ post ἀλλὰ om. Vb. [y] διὸ καὶ om. Vb.
[z] ἢ πάλιν—τυγχάνουσιν om. Bc. [a] τούτους Bc. [b] δέχηται Vb.
[c] διεξιόντες om. Vb.

ταστήσομεν ἡμᾶς αὐτούς, καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας εὖ δια-
46 θήσομεν. Διαβαλοῦμεν δὲ τοὺς ἀντιδίκους καὶ φθονεῖσθαι ποιήσομεν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις, ἀποφαίνοντες ὑπὸ τούτων ἢ τῶν τούτοις φίλων τοὺς ἀκούοντας, ἢ ὧν αὐτοὶ κήδονται, κακῶς πεπονθότας ἢ πάσχοντας ἢ πεισομένους παρὰ τὸ προσῆκον· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ μῖσος καὶ ὀργὴν πρὸς
47 αὐτοὺς ἕξουσιν. Ἂν δὲ μὴ ταῦτα ἐνδέχηται, συνάξομεν ἐξ ὧν φθόνον τοῖς ἀκούουσι κατὰ τῶν ἐναντίων ἐργασόμεθα· τὸ γὰρ φθονεῖν πλησίον τοῦ μισεῖν ἐστίν. Φθονήσονται δὲ συλλήβδην, ἐὰν [c] ἀναξίως αὐτοὺς εὖ πράττοντας ἀποφαίνωμεν καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἀλλοτρίως ἔχοντας, διεξιόντες ὡς ἀγαθὰ πολλὰ πεπόνθασιν ἀδίκως ἢ πάσχουσιν ἢ μέλλουσι πείσεσθαι, ἢ ἀγαθοῦ οὐδέπω πρότερον ἐστερήθησαν ἢ νῦν οὐ στερίσκονται ἢ οὐ στερήσονται, [d] ἢ κακοῦ οὐδέπω τετυχηκότες ἢ νῦν οὐ τυγχάνοντες ἢ οὐ τευξόμενοι, ἐὰν μὴ νῦν
48 αὐτοὺς οἱ κριταὶ κολάσωσιν. Ἐκ τούτων μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις εὐμενῶς μὲν αὐτοὺς κακῶς δὲ τοὺς ἐναντίους διαθήσομεν, ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἁπάντων ἐντέχνως καὶ τὰς κατηγορίας καὶ τὰς ἀπολογίας τάξομεν.

38 Τὸ δ' ἐξεταστικὸν εἶδος αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐ πολλάκις συνίσταται, τοῖς δὲ ἄλλοις εἴδεσι μίγνυται, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἀντιλογίας χρήσιμόν ἐστιν. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅπως μηδὲ τούτου τὴν τάξιν ἀγνοῶμεν, ἄν ποθ' ἡμῖν λόγον ἢ βίον ἢ πρᾶξιν ἀνθρώπων ἢ διοίκησιν πόλεως ἐξετάζειν συμβῇ,
2 διέξειμι καὶ περὶ τούτου κεφαλαιωδῶς. Φροιμιαστέον μὲν οὖν σχεδὸν ὁμοιοτρόπως τοῖς διαβεβλημένοις καὶ τοῖς ἐξετάζουσι ταῦτα, ὥστε προφάσεις ἐν ἀρχαῖς εὐλόγους ἐνεγκόντες, δι' ἃς δόξομεν εἰκότως τοῦτο ποιεῖν, οὕτως ἐπὶ τὴν
3 ἐξέτασιν ἥξομεν. [e] Ἁρμόσουσι δὲ αἱ τοιαίδε, ἐν μὲν τοῖς πολιτικοῖς συλλόγοις, ὡς οὐ φιλονεικίᾳ τὸ [f] τοιοῦτο ποιοῦμεν ἀλλ' ὅπως μὴ λάθῃ τοὺς ἀκούοντας, εἶτα ὅτι ἡμᾶς οὗτοι [g] πρότερον ἠνώχλησαν· ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις ἢ ἔχθραν, ἢ τὰ ἔθη

[c] ἀναξίους Vb. [d] ἢ ante κακοῦ om. Vb. [e] αἱ τοιαίδε δὲ ἁρμόσουσιν Vb. [f] τοιοῦτον Vb. [g] πρώτως Bc.

τῶν ἐξεταζομένων φαῦλα ὄντα, ἢ φιλίαν πρὸς τοὺς ἐξεταζομένους, ἢ ὅπως ἀνέντες ἃ πράττουσι μηκέτι ταῦτα ποιήσωσιν· ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις τὸ νόμιμον, τὸ δίκαιον, τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον. Φροιμιασάμενοι δ' ἐκ τούτων καὶ τῶν τούτοις 4 ὁμοιοτρόπων, ἐφεξῆς ἕκαστον προτιθέμενοι τῶν ῥηθέντων ἢ πραχθέντων ἢ διανοηθέντων ἐξετάσομεν, ἐνδεικνύντες αὐτὰ καὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις καὶ τοῖς ἰδίᾳ καὶ κοινῇ συμφέρουσιν ἐναντιούμενα, καὶ πάντα σκοποῦντες, εἴ που αὐτὰ αὐτοῖς ἐστὶν ἐναντία ἢ τοῖς ἤθεσι τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων ἢ τοῖς εἰκόσιν. Ἵνα [h] δὲ μὴ μηκύνωμεν τὸν λόγον 5 καθ' ἓν ἕκαστον λέγοντες, [i] ὅσῳ ἂν πλείοσι τῶν ἐνδόξων ἐπιτηδευμάτων ἢ πραγμάτων ἢ λόγων ἢ ἐθῶν ἐναντιούμενα [k] τὰ τῶν ἐξεταζομένων ἀποφαίνωμεν τοῖς ἀκούουσι, [l] τοσούτῳ μᾶλλον οἱ ἐξεταζόμενοι ἀδοξοῦσιν. Δεῖ δὲ πικρῷ τῷ ἤθει 6 μὴ ἐξετάζειν, ἀλλὰ πραεῖ· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον οἱ λόγοι γιγνόμενοι πιθανώτεροι φανήσονται τοῖς ἀκούουσιν, οἱ δὲ λέγοντες αὐτοὺς ἥκιστα [m] διαβαλοῦσιν. Ὅταν δὲ πάντα ἀκριβῶς ἐξητακὼς αὐξήσῃς αὐτά, παλιλλογίαν ἐπὶ τῇ τελευτῇ σύντομον ποίησον καὶ τοὺς ἀκροατὰς περὶ τῶν εἰρημένων ἀνάμνησον. Τὰ μὲν οὖν εἴδη πάντα τοῦτον τὸν τρόπον τάττοντες ἐντέχνως [n] αὐτοῖς χρησόμεθα.

Δεῖ δὲ καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι 39 κατὰ τὰ πεπραγμένα τοὺς λόγους ἀποδιδόναι, καὶ συνεθίζειν αὐτοὺς τούτοις ἅπασιν ἐξ ἑτοίμου χρῆσθαι. Καὶ περὶ 2 μὲν τοῦ λέγειν ἐντέχνως καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς ἀγῶσι κἂν ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλίαις [o] ἐντεῦθεν πλείστας καὶ τεχνικωτάτας ἀφορμὰς ἕξομεν, χρὴ δὲ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι μὴ μόνον περὶ τοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον τὸν αὑτοῦ, διακοσμοῦντα ταῖς ἰδέαις ταῖς εἰρημέναις· συμβάλλεται γὰρ ἡ περὶ τὸν βίον παρασκευὴ καὶ πρὸς τὸ πείθειν καὶ πρὸς τὸ δόξης ἐπιεικοῦς τυγχάνειν.

[h] δὲ μὴ κύνω καθ' ἓν ἕκαστον λέγων Vb. [i] ὅσον Vb, ὅσα Bc. [k] τὰ om. Vb.Bc. [l] τοσοῦτο Vb. [m] διαβάλλουσιν Bc. [n] χρησόμεθα αὐτοῖς Bc. [o] ἐνταῦθα Vb.

3 Πρῶτον μὲν οὖν διελέσθαι χρὴ τὰ πράγματα κατὰ τὴν ὅλην τοῦ παιδεύματος διαίρεσιν, ὅ τι πρῶτον ἢ δεύτερον ἢ τρίτον ἢ τέταρτον μεταχειριστέον, εἶτα σαυτοῦ ποιεῖσθαι παρασκευήν, ὥσπερ ἐν τοῖς προοιμίοις διήλθομεν τὰ περὶ
4 τῶν ἀκροατῶν. Εὐμενῆ μὲν οὖν τὰ περὶ σεαυτὸν ποιήσεις, ἐὰν οἷς ὁμολογεῖς ἐμμένῃς, καὶ διαφυλάττῃς φίλους τοὺς αὐτοὺς διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων φαίνῃ μὴ [p] μεθιστάμενος ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενος. Προσέξουσι δέ [q] σοι, ἐὰν μεγάλας καὶ καλὰς μεταχειρίζῃ
5 τὰς πράξεις, καὶ τοῖς πολλοῖς συμφερούσας. Εὐμενεῖς δὲ γενόμενοι, ὅταν ἐπὶ τῶν πράξεων γένῃ, ὅσαι τῶν κακῶν ἀποτροπὴν ἔχουσι τῶν δ' ἀγαθῶν παρουσίαν, ταύτας μὲν ὡς συμφερούσας αὐτοῖς ἀποδέξονται, ὅσαι δὲ τἀναντία παρασκευάζουσιν [r] αὐτῶν, ταύτας ἀποδοκιμάσουσιν. Ἀντὶ δὲ τοῦ ταχεῖαν καὶ σαφῆ καὶ μὴ ἄπιστον τὴν διήγησιν λέγεσθαι,
6 τὰς πράξεις δεῖ ταύτας ποιεῖσθαι. Ταχέως μὲν οὖν ἐπιτελέσεις, ἂν μὴ πάντα πράττειν ἅμα βούλῃ, ἀλλὰ πρότερον τὸ πρῶτον, ἔπειτα τὸ ἑξῆς· καθαρῶς δέ, ἂν μὴ ταχὺ τῆς πράξεως παυόμενος ἄλλα πράγματα μεταχειρίζῃ πρὶν ταύτην ἐπιτελέσαι. Μὴ ἄπιστος δέ, ἂν μὴ [s] παρὰ τὸ ἦθος τὸ σαυτοῦ πράττῃς, πρὸς δὲ τούτοις, ἂν μὴ προσποιῇ τοὺς αὐ-
7 τοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους εἶναί σοι. Ἐκ δὲ τῶν πίστεων ληψόμεθα, περὶ ὧν μὲν ἐπιστήμην ἔχομεν, [t] κατὰ τὴν ταύτης ἐξήγησιν [v] τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν, περὶ ὧν δὲ τυγχάνομεν ἀγνοοῦντες, κατὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον· ἀσφαλέστατον γὰρ πράττειν περὶ τῶν οὕτως ἐχόντων πρὸς τὸ εἰω-
8 θὸς [w] ἀποβλέποντας. Εἰς δὲ τὸν πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ἀγῶνα ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐκ τῶν λεγομένων ποιήσομεν βεβαιότητα [x] περὶ ἡμῶν, ἐν δὲ τοῖς συμβολαίοις τοῦτο ποιήσομεν, ἐὰν κατὰ τοὺς νόμους αὐτὰ μεταχειριζώμεθα τοὺς ἀγράφους καὶ [y] τοὺς γεγραμμένους μετὰ μαρτύρων ὡς βελτίστων [z] ὁριζο-

[p] καθιστάμενος B^c. [q] ποι V^b. [r] αὐτοῖς V^b. [s] παρὰ] περὶ V^b. [t] κατὰ] καὶ V^b. [v] τὰς] τὰς δὲ B^c. [w] ἀποβλέποντες V^b.B^c. [x] παρ' V^b. [y] τοὺς post καὶ om. V^b. [z] ὁριζόμενοι V^b.

μένοις χρόνοις. Ἐκ δὲ τοῦ ἐπιλόγου περὶ μὲν τῶν λελε- 9
γμένων [a] ἀναμνήσομεν τοὺς ἀκροατάς, τὰ πραχθέντα ἐν κε-
φαλαίῳ αὖθις εἰπόντες· ἐξ ὧν [b] δὲ πράττομεν, ἀναμνήσομεν
οὕτως, ἐπειδὰν τὰς αὐτὰς πράξεις ἢ τὰς ὁμοίας μεταχειριζώ-
μεθα ταῖς προτέραις. Φιλικῶς δὲ διακείσονται πρὸς ἡμᾶς, 10
ἐὰν πράττωμεν ἐξ ὧν εὖ πεπονθέναι δόξουσιν ἢ πάσχειν ἢ
πείσεσθαι. Μεγάλα δὲ πράξομεν, ἐὰν πολλῶν [c] αἰτίους καὶ
καλῶν πράξεις μεταχειριζώμεθα. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρό-
πον χρὴ [d] τὰ κατὰ τὸν βίον [e] αὐτοῦ παρασκευάζειν, ἐκ δὲ τῆς
προτέρας συντάξεως περὶ τοὺς λόγους γυμνάζεσθαι.

[[f] Τὰς δὲ θυσίας δεῖ ποιεῖν ὡς προείρηται, πρὸς μὲν θεοὺς 11
ὁσίως, πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, πρὸς δὲ τὰς θεωρίας
λαμπρῶς, πρὸς δὲ τοὺς πολίτας ὠφελίμως. Καὶ πρὸς μὲν 12
τοὺς θεοὺς ὁσίως ἕξουσιν, ἐὰν κατὰ τὰ πάτρια θύωμεν· πρὸς
δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, ἐὰν μὴ τὰ πεμπόμενα πάντα τοῖς
δαπανωμένοις συναναλίσκηται· πρὸς δὲ τὰς θεωρίας λαμπρῶς,
ἐὰν μεγαλοπρεπῶς ὦσι κατεσκευασμένα· πρὸς δὲ τοὺς πο-
λίτας ὠφελίμως, ἐὰν ἱππεῖς καὶ ὁπλῖται διεσκευασμένοι συμ-
πέμπωσιν. Τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς θεοὺς οὕτω γινόμενα ὁσίως 13
ἂν ἔχοι, φιλίαν δὲ συστησόμεθα πρὸς τοὺς ὁμοιοτρόπους
ἡμῖν, καὶ οἷς ταὐτὰ συμφέρει, καὶ οἷς περὶ τὰ μέγιστα ἀναγ-
καῖόν ἐστιν ἡμῖν κοινωνεῖν· ἡ γὰρ τοιαύτη μάλιστα [g] συμ-
μένει φιλία. Συμμάχους δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τοὺς δικαιοτάτους
καὶ τοὺς δύναμιν πολλὴν ἔχοντας καὶ τοὺς πλησίον κατοι-
κοῦντας, ἐχθροὺς δὲ τοὺς ἐναντίους τούτοις. Πόλεμον δὲ αἱ- 14
ρεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας τὴν πόλιν ἢ τοὺς
φίλους ἢ τοὺς συμμάχους αὐτῆς. [h] Τὰς δὲ φυλακὰς ἀναγ-
καῖον ἔχειν ἢ δι' αὐτῶν ἢ διὰ τῶν συμμάχων ἢ διὰ ξένων, καὶ
πρῶτον μὲν δι' ἑαυτῶν, δεύτερον δὲ διὰ τῶν συμμάχων, τρί-

[a] ἀναμνήσομεν—εἰπόντες om. V^b. [b] δὲ om. V^b. [c] αἰτίας καλῶν V^b.
[d] τὰ om. V^b.B^c. [e] αὐτοῦ om. V^b. [f] Τὰς—sect. 21. πολιτῶν] hæc
cum. V^b.B^c. etiam Q.N^a. et Parisienses 2038 et 2039, B^c. quidem
et 2038 adscriptis in margine ἀνακεφαλαιοῖ τὰ εἰρημένα ἐν τῷ α τμήματι.
[g] συμμένει 2039: ceteri συμβαίνει. [h] τοὺς δὲ φύλακας N^a.

15 τον δὲ διὰ ξένων. Περὶ δὲ πόρου χρημάτων, κράτιστον μὲν
ἀπὸ τῶν ἰδίων προσόδων ἢ κτημάτων, δεύτερον δὲ ἀπὸ τῶν
τιμημάτων, τρίτον δὲ τῶν πενήτων τὰ σώματα παρεχόντων
λειτουργεῖν, τῶν δὲ τεχνιτῶν ὅπλα, τῶν δὲ πλουσίων χρή-
16 ματα. Περὶ πολιτείας δέ, [i] δημοκρατία μὲν ἀρίστη ἐν ᾗ οἱ
νόμοι τοῖς ἀρίστοις τὰς τιμὰς ἀπονέμουσι, τὸ δὲ πλῆθος
μήτε χειροτονίας μήτε ψηφηφορίας ἐστέρηται, κακίστη δὲ
ἐν ᾗ τῷ πλήθει παραδιδόασιν οἱ νόμοι τοὺς πλουτοῦντας
ὑβρίζειν. Ὀλιγαρχιῶν δ' εἰσὶ δύο τρόποι· ἢ γὰρ ἐξ ἑται-
17 ρείας ἢ ἀπὸ [k] τῶν τιμημάτων. Ποιεῖσθαι δὲ συμμάχους
ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅταν οἱ πολῖται μὴ τυγχάνωσι δι' ἑαυτῶν
δυνατοὶ τὴν χώραν καὶ τὰ φρουρία φυλάττειν ἢ τοὺς πολε-
μίους [l] ἀμύνεσθαι. Παρίεσθαι δὲ δεῖ συμμαχίαν, ὅταν μὴ
ἀνάγκη τις ᾖ ποιεῖσθαι αὐτήν, ἢ μακρὰν τοῖς τόποις ἀπέ-
χωσι καὶ ἀδύνατοι ὦσι κατὰ τοὺς προσήκοντας παραγίνε-
18 σθαι καιρούς. Πολίτης [m] δὲ ἀγαθός ἐστιν, ὅστις φίλους
μὲν χρησιμωτάτους τῇ πόλει παρασκευάζει, [n] ἐχθροὺς δὲ ἐλα-
χίστους καὶ ἀσθενεστάτους, καὶ ὅστις προσόδους παρασκευ-
άζει πλείστας, τῶν ἰδιωτῶν μηδένα δημεύων, καὶ ὅστις ἑαυτὸν
δίκαιον παρέχων τοὺς ἀδικοῦντάς τι τῶν κοινῶν ἐξετάζει.
Δωροῦνται δὲ πάντες ἐλπίζοντες ὠφεληθήσεσθαι, ἢ τῶν προ-
19 τέρων εὐεργεσιῶν χάριν ἀποδιδόντες. Ὑπηρετοῦσι δὲ πάντες
κέρδους ἕνεκεν ἢ τιμῆς ἢ ἡδονῆς ἢ φόβου. Συναλλάττουσι
δὲ πάντες ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ ἀκουσίως· αἱ γὰρ πράξεις
ἐπιτελοῦνται πᾶσαι ἢ διὰ [o] βίας ἢ διὰ πειθοῦς ἢ δι' ἀπάτης
ἢ διὰ προφάσεως. Ἐν δὲ πολέμῳ περιγίνονται πολεμοῦντες
ἢ διὰ τύχην, ἢ διὰ σωμάτων πλῆθος ἢ ῥώμην, ἢ διὰ χρημά-
των εὐπορίαν, ἢ διὰ τόπων εὐφυΐαν, ἢ δι' ἀρετὴν συμμάχων,
20 ἢ διὰ στρατηγοῦ γνώμην. Ἐγκαταλιπεῖν δὲ τοὺς συμμά-
χους ὑπολαμβάνουσι δεῖν ἢ διὰ τὸ μᾶλλον συμφέρειν [p] τοῦτο
ἢ διὰ τὸ καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. Δίκαια δὲ πράττειν

[i] δημοσία $\mathrm{B^c}$. [k] τῶν om. 2039. [l] ἀμύνασθαι $\mathrm{V^b}$. [m] δε om. $\mathrm{V^b}$. [n] ἐχθροὺς—πλείστας om. $\mathrm{V^b}$. [o] βίαν ἢ διὰ πειθὼ pr. $\mathrm{V^b}$. [p] τοῦτο om. 2039.

ἐστὶ τὸ τοῖς κοινοῖς τῆς πόλεως [q] ἤθεσιν ἕπεσθαι, τοῖς νόμοις πείθεσθαι, [r] ταῖς ἰδίαις ὁμολογίαις ἐμμένειν. [s] Συμφέρει δὲ 21 σώματι μὲν εὐεξία καὶ κάλλος καὶ ῥώμη καὶ ὑγίεια, ψυχῇ δὲ σοφία φρόνησις ἀνδρία σωφροσύνη δικαιοσύνη, συναμφοτέροις δὲ τούτοις χρήματα καὶ φίλοι. [t] Ἀσύμφορα δὲ τἀναντία τούτων. Πόλει δὲ συμφέρον πλῆθος πολιτῶν.]

[q] ἔθεσιν 2039. [r] ταῖς] καὶ ταῖς Vb. [s] συμφέρει] σεμνύνεσθαι Vb.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ.

ΠΕΡΙ ποιητικῆς αὐτῆς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἥν τινα
δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους,
εἰ μέλλει καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις, ἔτι δὲ ἐκ πόσων καὶ ποίων
ἐστὶ μορίων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα τῆς αὐτῆς
ἐστὶ μεθόδου, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ
2 τῶν πρώτων. Ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις,
ἔτι δὲ κωμῳδία καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ καὶ τῆς αὐλητικῆς
ἡ πλείστη καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι [a] μι-
3 μήσεις τὸ σύνολον. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν· ἢ γὰρ
τῷ γένει ἑτέροις μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως καὶ μὴ
4 τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὥσπερ γὰρ καὶ χρώμασι καὶ σχήμασι
πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες, οἱ μὲν διὰ τέχνης οἱ
δὲ διὰ συνηθείας, ἕτεροι δὲ διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω [b] κἂν ταῖς
εἰρημέναις τέχναις, ἅπασαι [c] μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν
ῥυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ, τούτοις [d] δ' ἢ χωρὶς ἢ μεμι-
5 γμένοις, οἷον ἁρμονίᾳ μὲν καὶ ῥυθμῷ χρώμεναι [e] μόνον ἥ τε
αὐλητικὴ καὶ ἡ [f] κιθαριστική, κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν
6 οὖσαι [g] τοιαῦται τὴν δύναμιν, οἷον ἡ τῶν συρίγγων. Αὐτῷ
δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν·
καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται
7 καὶ ἤθη καὶ πάθη καὶ πράξεις. Ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς
λόγοις ψιλοῖς ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τούτοις εἴτε μιγνῦσα μετ'
ἀλλήλων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα

Codices N^a.A^c.B^c.

[a] *μίμησις* N^a. [b] *κἂν*] *καὶ* N^a.A^c. [c] *μὲν*] *μὲν οὖν* N^a. [d] *δ' ἢ*] *δὴ* N^a. [e] *μόνον*] *μόναι μόνον* N^a. [f] *κιθαρητική* N^a. [g] *τοιαῦται* om. N^a.A^c.B^c.

μέχρι τοῦ νῦν. Οὐδὲν γὰρ [h] ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν 8
[i] τοὺς Σώφρονος καὶ Ξενάρχου μίμους καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς
λόγους, οὐδὲ εἴ τις διὰ [k] τριμέτρων ἢ ἐλεγείων ἢ τῶν ἄλλων 9
[l] τινῶν τῶν τοιούτων ποιοῖτο τὴν μίμησιν· πλὴν οἱ ἄνθρωποί 10
γε συνάπτοντες τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν ἐλεγειοποιοὺς τοὺς δὲ
ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ [m] ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν ποιητὰς
ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες. Καὶ γὰρ ἂν 11
ἰατρικὸν ἢ [n] μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρωσιν, οὕτω
καλεῖν εἰώθασιν. Οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπε-
δοκλεῖ πλὴν τὸ μέτρον· διὸ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν,
τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν. Ὁμοίως δὲ κἂν εἴ 12
τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμησιν, καθάπερ
Χαιρήμων ἐποίησε [o] Κένταυρον μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων
τῶν μέτρων, [p] οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον. Περὶ
μὲν οὖν τούτων διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. Εἰσὶ δέ τινες 13
οἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις, λέγω δὲ οἷον ῥυθμῷ καὶ
μέλει καὶ μέτρῳ, ὥσπερ ἥ τε τῶν διθυραμβικῶν ποίησις καὶ
ἡ τῶν νόμων καὶ ἥ τε τραγῳδία καὶ ἡ κωμῳδία· διαφέρουσι
δέ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα [q] πᾶσιν αἱ δὲ κατὰ μέρος. Ταύτας μὲν
[r] οὖν λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν [s] οἷς ποιοῦνται τὴν
μίμησιν.

Ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ 2
τούτους ἢ σπουδαίους ἢ φαύλους εἶναι (τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν
ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις· κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ τὰ ἤθη
διαφέρουσι πάντες), [t] ἤτοι βελτίονας ἢ καθ' ἡμᾶς ἢ χείρονας
ἢ καὶ τοιούτους, ὥσπερ οἱ γραφεῖς· Πολύγνωτος μὲν [v] γὰρ 2
κρείττους, Παύσων δὲ χείρους, Διονύσιος δὲ ὁμοίους εἴκαζεν.
Δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῶν λεχθεισῶν ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύ- 3
τας τὰς διαφοράς, καὶ [w] ἔσται ἑτέρα τῷ ἕτερα μιμεῖσθαι
τοῦτον τὸν τρόπον. Καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει καὶ αὐλήσει καὶ 4

[h] ἂν om. N^a. [i] τοῦ N^a. [k] μέτρων N^a. [l] τινῶν om. N^a. [m] ὡς τοὺς] ὡς τὴν N^a.A^c. [n] μουσικὸν διὰ τὸ μέτρον N^a. [o] ἐπίταυρον Q.N^a, ἐπικένταυρον γρ. Q. [p] οὐκ ἤδη om. N^a.A^c.B^c. [q] πᾶσαι N^a. [r] οὖν] οὐ A^c. [s] αἷς codices. [t] ἤτοι] εἴτε N^a. [v] γὰρ om. N^a. [w] ἔστιν ἑτέρα τὸ ἑτέραν μιμήσασθαι N^a.

5 κιθαρίσει ἔστι γενέσθαι [x] ταύτας τὰς ἀνομοιότητας, [y] καὶ περὶ τοὺς λόγους δὲ καὶ τὴν ψιλομετρίαν, οἷον Ὅμηρος μὲν βελτίους, Κλεοφῶν δὲ ὁμοίους, Ἡγήμων δὲ ὁ Θάσιος [z] ὁ τὰς παρῳδίας ποιήσας πρῶτος καὶ Νικοχάρης ὁ τὴν [a] Δη-
6 λιάδα χείρους. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς διθυράμβους καὶ περὶ τοὺς νόμους, [b] ὡς Πέρσας καὶ Κύκλωπας Τιμόθεος καὶ
7 Φιλόξενος, μιμήσαιτο ἄν τις. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέστηκεν· ἡ μὲν γὰρ χείρους ἡ δὲ βελτίους μιμεῖσθαι βούλεται τῶν νῦν.

3 Ἔτι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ τὸ ὡς ἕκαστα τούτων μι-
2 μήσαιτο ἄν τις. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔστιν ὁτὲ μὲν ἀπαγγέλλοντα ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, ὥσπερ Ὅμηρος ποιεῖ, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα, ἢ πάντας ὡς πράττοντας καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμουμένους.
3 Ἐν τρισὶ δὴ ταύταις διαφοραῖς ἡ μίμησίς ἐστιν, ὡς εἴπομεν
4 κατ' ἀρχάς, ἐν οἷς τε [c] καὶ ἃ καὶ ὥς. Ὥστε τῇ μὲν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη μιμητὴς Ὁμήρῳ Σοφοκλῆς, μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπουδαίους, τῇ δὲ Ἀριστοφάνει· πράττοντας γὰρ μιμοῦνται καὶ δρῶντας ἄμφω. Ὅθεν καὶ δράματα καλεῖσθαί τινες
5 αὐτά φασιν, ὅτι μιμοῦνται δρῶντας. Διὸ καὶ ἀντιποιοῦνται τῆς τε τραγῳδίας καὶ τῆς κωμῳδίας οἱ Δωριεῖς, τῆς [d] μὲν κωμῳδίας οἱ Μεγαρεῖς, οἵ τε ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γενομένης, καὶ οἱ ἐκ Σικελίας (ἐκεῖθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιητής, πολλῷ πρότερος ὢν [e] Χωνίδου καὶ [f] Μάγνητος), καὶ τῆς τραγῳδίας ἔνιοι τῶν ἐν Πελοποννήσῳ,
6 ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημεῖον. Οὗτοι μὲν γὰρ κώμας τὰς περιοικίδας καλεῖν φασίν, Ἀθηναῖοι δὲ [g] δήμους, ὡς κωμῳδοὺς οὐκ ἀπὸ τοῦ κωμάζειν λεχθέντας, ἀλλὰ τῇ κατὰ κώμας πλάνῃ ἀτιμαζομένους ἐκ τοῦ ἄστεως· καὶ τὸ ποιεῖν αὐτοὶ
7 μὲν δρᾶν, Ἀθηναίους δὲ πράττειν προσαγορεύειν. Περὶ μὲν

[x] ταύτας] πάσας Bc. [y] καὶ τὸ περὶ Na.Ac.Bc. [z] ὁ ante τὰς om. Na.Ac.Bc. [a] δειλιάδα Ac. [b] ὡς περγᾶς Ac, ὥσπερ γᾶς Na.Bc. [c] καὶ ἃ om. Na.Ac.Bc. [d] μὲν] μὲν γὰρ Ac.Bc. [e] χονύδου Na, χωνύδου Q. [f] μέγνυτος Na. [g] δόμους καὶ ὡς Na, μήδους καὶ ὡς Q.

οὖν τῶν διαφορῶν, καὶ πόσαι καὶ τίνες τῆς μιμήσεως, εἰρήσθω
ταῦτα.

Ἐοίκασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαι δύο 4
τινές, καὶ αὗται φυσικαί. Τό τε γὰρ μιμεῖσθαι σύμφυτον 2
τοῖς ἀνθρώποις ἐκ [h] παίδων ἐστί, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν
ἄλλων ζῴων ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖ-
ται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι
πάντας. Σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων· 3
ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μά-
λιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορ-
φὰς τῶν ἀτιμοτάτων καὶ νεκρῶν. Αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι 4
μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιστον ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἄλλοις ὁμοίως· ἀλλ' ἐπὶ βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτοῦ. Διὰ γὰρ 5
τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦν-
τας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι τί ἕκαστον, οἷον ὅτι οὗτος
ἐκεῖνος, ἐπεὶ ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακώς, [i] οὐ διὰ μίμημα ποιήσει 6
τὴν ἡδονὴν ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν ἢ τὴν χροιὰν ἢ διὰ
τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν. Κατὰ φύσιν δὲ ὄντος ἡμῖν τοῦ 7
μιμεῖσθαι καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ (τὰ γὰρ μέτρα
ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστί, φανερόν) ἐξ ἀρχῆς [k] οἱ πεφυ-
κότες [l] πρὸς αὐτὰ μάλιστα [m] κατὰ μικρὸν προάγοντες ἐγέν-
νησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. [n] Διεσπάσθη 8
δὲ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη ἡ ποίησις· οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι τὰς
καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις καὶ τὰς [o] τῶν τοιούτων, οἱ δὲ εὐτε-
λέστεροι τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον ψόγους ποιοῦντες, ὥσπερ
ἕτεροι ὕμνους καὶ ἐγκώμια. Τῶν μὲν οὖν πρὸ Ὁμήρου οὐ- 9
δενὸς ἔχομεν εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα, εἰκὸς δὲ εἶναι πολλούς·
ἀπὸ δὲ Ὁμήρου [p] ἀρξαμένοις ἔστιν, οἷον ἐκείνου ὁ [q] Μαργί- 10
της καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐν [r] οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον [s] ἰαμβεῖον ἦλθε
μέτρον. Διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται νῦν, ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ

[h] παίδων καὶ τοῦτο Na. [i] οὐ διὰ] οὐχὶ Na.Ac.Bc. [k] οἱ om. Na.Ac.
[l] πρὸς] καὶ Na.Ac.Bc. [m] κατὰ μικρὸν om. Na. [n] διεσπάρθη Na.
[o] τῶν prius om. Na. [p] ἀρξάμενοί εἰσιν Na. [q] μαργείτης Ac.Bc.
[r] οἷς καὶ] οἷς κατὰ Na.Ac.Bc. [s] ἰαμβίον Ac.

11 τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους. Καὶ ἐγένοντο τῶν παλαιῶν οἱ
12 μὲν ἡρωϊκῶν οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί. Ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπου-
δαῖα μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν (μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ,
ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις [t] δραματικὰς ἐποίησεν), [v] οὕτω καὶ τὰ
τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος [w] ὑπέδειξεν, οὐ ψόγον ἀλλὰ
τὸ γελοῖον δραματοποιήσας· [x] ὁ γὰρ [y] Μαργίτης ἀνάλογον
ἔχει, ὥσπερ Ἰλιὰς [z] καὶ Ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας,
13 [a] οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας. Παραφανείσης δὲ τῆς
τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας οἱ ἐφ' ἑκατέραν τὴν ποίησιν ὁρμῶν-
τες κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων [b] κωμῳ-
δοποιοὶ ἐγένοντο, οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν τραγῳδοδιδάσκαλοι,
[c] διὰ τὸ μείζω καὶ ἐντιμότερα τὰ σχήματα εἶναι ταῦτα ἐκεί-
νων. Τὸ μὲν οὖν ἐπισκοπεῖν [d] εἰ ἄρα ἔχει ἤδη ἡ τραγῳδία
τοῖς εἴδεσιν ἱκανῶς ἢ οὔ, αὐτό τε καθ' αὑτὸ [e] κρινόμενον καὶ
14 πρὸς τὰ θέατρα, ἄλλος λόγος. [f] Γενομένη δ' οὖν ἀπ' ἀρχῆς
[f] αὐτοσχεδιαστικὴ καὶ αὐτὴ καὶ ἡ κωμῳδία, καὶ ἡ μὲν ἀπὸ
τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ [g] φαλ-
λικά, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζό-
μενα, κατὰ μικρὸν ηὐξήθη προαγόντων ὅσον ἐγίγνετο φα-
15 νερὸν αὐτῆς, καὶ πολλὰς μεταβολὰς μεταβαλοῦσα ἡ τρα-
16 γῳδία ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν αὑτῆς φύσιν. Καὶ τό τε
τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχύλος
ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ [h] χοροῦ ἠλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρω-
ταγωνιστὴν παρεσκεύασεν· τρεῖς δὲ καὶ σκηνογραφίαν Σο-
17 φοκλῆς. Ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως
γελοίας, διὰ τὸ ἐκ [i] σατυρικοῦ μεταβαλεῖν, ὀψὲ [k] ἀπεσε-
18 μνύνθη, τό τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο· τὸ
μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ
ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν, λέξεως δὲ γενομένης αὐτὴ

[t] δραματικῶς B^c. [v] οὗτος N^a. [w] ὑπῆρξεν B^c. [x] ὁ] τὸ N^a.A^c.B^c. [y] μαργείτης B^c. [z] καὶ] καὶ ἡ A^c. [a] οὕτω—καὶ κωμῳδίας om. N^a. [b] τραγωδοποιοὶ N^a. [c] διὰ] καὶ διὰ N^a. [d] εἰ ἄρα ἔχει] παρέχει N^a.A^c.B^c. [e] κρινόμενον] κρίνεται ἢ ναὶ A^c.B^c, κρίνεται εἶναι N^a. [f] γενομένης οὖν et αὐτοσχεδιαστικῆς N^a.A^c.B^c. [g] φαϋλλικά N^a.A^c.B^c. [h] χρόνου B^c. [i] σατυριακοῦ A^c. [k] ἀπεσεμνώθη N^a.

ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρεν· μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ [l]ἰαμβεῖόν ἐστιν. Σημεῖον δὲ τούτου· πλεῖστα 19
γὰρ [l]ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας. Ἔτι δὲ ἐπεισοδίων πλήθη καὶ τὰ [m]ἄλλα [n]ὡς ἕκαστα κοσμη- 20
θῆναι λέγεται. [o]Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα ἔστω ἡμῖν 21
εἰρημένα· πολὺ γὰρ ἂν ἴσως ἔργον εἴη διεξιέναι καθ' ἕκαστον.

Ἡ δὲ κωμῳδία ἐστίν, ὥσπερ εἴπομεν, μίμησις φαυλοτέρων 5
μέν, οὐ μέντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐστὶ τὸ γελοῖον μόριον. Τὸ γὰρ γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι 2
καὶ αἶσχος ἀνώδυνον καὶ οὐ φθαρτικόν, οἷον εὐθὺς τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι καὶ διεστραμμένον ἄνευ ὀδύνης. Αἱ 3
μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λελήθασιν, ἡ δὲ κωμῳδία διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς ἔλαθεν· καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν, ἀλλ' ἐθελονταὶ ἦσαν. Ἤδη δὲ σχήματά τινα αὐτῆς ἐχούσης 4
οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μνημονεύονται. Τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν ἢ προλόγους ἢ πλήθη ὑποκριτῶν καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἠγνόηται. Τὸ δὲ μύθους ποιεῖν Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις. 5
Τὸ μὲν [p]οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθεν, τῶν δὲ Ἀθήνησιν 6
Κράτης πρῶτος ἦρξεν ἀφέμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας καθόλου ποιεῖν λόγους [q]καὶ μύθους. Ἡ μὲν οὖν ἐποποιία τῇ τρα- 7
γῳδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου [r]μετὰ λόγου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησεν· [s]τῷ δὲ [t]τὸ μέτρον ἁπλοῦν [v]ἔχειν καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι, ταύτῃ διαφέρουσιν. Ἔτι δὲ τῷ μήκει· ἡ 8
μὲν [w]γὰρ ὅτι μάλιστα πειρᾶται ὑπὸ μίαν περίοδον ἡλίου εἶναι ἢ μικρὸν ἐξαλλάττειν, ἡ δὲ ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ, καὶ τούτῳ διαφέρει. Καίτοι τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς 9
τραγῳδίαις τοῦτο ἐποίουν καὶ ἐν τοῖς ἔπεσιν. Μέρη δ' ἐστὶ 10
τὰ μὲν ταὐτά, τὰ δὲ ἴδια τῆς τραγῳδίας. Διόπερ ὅστις

[l] ἰαμβίον et mox ἰαμβία A[c]. [m] ἄλλως A[c].B[c]. [n] ὡς om. N[a].A[c].B[c].
[o] περὶ—τοσαῦτα om. N[a].A[c].B[c]. [p] οὖν om. N[a].A[c].B[c]. [q] καὶ] ἢ N[a].
[r] μετὰ λόγου] μεγάλου N[a].A[c].B[c]. [s] τὸ N[a].A[c].B[c]. [t] τὸ om. N[a].
[v] ἔχει N[a]. [w] γὰρ om. N[a].A[c].

περὶ τραγῳδίας οἶδε σπουδαίας καὶ φαύλης, οἶδε καὶ περὶ
ἐπῶν· ἃ μὲν γὰρ ἐποποιία ἔχει, ὑπάρχει τῇ τραγῳδίᾳ, ἃ δὲ
[x] αὐτή, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.
6 Περὶ [y] μὲν οὖν τῆς [z] ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς καὶ περὶ κω-
μῳδίας ὕστερον ἐροῦμεν, περὶ δὲ τραγῳδίας [a] λέγωμεν, ἀπο-
λαβόντες αὐτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν γινόμενον ὅρον τῆς
2 οὐσίας. Ἔστιν οὖν τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας
καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἑκά-
στου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καὶ οὐ δι' [b] ἀπαγ-
γελίας, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων
3 [c] παθημάτων κάθαρσιν. Λέγω [d] δὲ ἡδυσμένον μὲν λόγον τὸν
4 ἔχοντα ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν καὶ μέλος, τὸ δὲ [e] χωρὶς τοῖς
εἴδεσι τὸ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι καὶ πάλιν ἕτερα
5 διὰ μέλους. Ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν,
πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τι μόριον τραγῳδίας ὁ τῆς
6 ὄψεως κόσμος, εἶτα μελοποιία καὶ λέξις· ἐν τούτοις γὰρ
ποιοῦνται τὴν μίμησιν. Λέγω δὲ λέξιν μὲν αὐτὴν τὴν τῶν
μέτρων σύνθεσιν, μελοποιίαν δὲ ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει
7 πᾶσαν. Ἐπεὶ δὲ πράξεώς ἐστι μίμησις, πράττεται δὲ ὑπό
τινων πραττόντων, οὓς ἀνάγκη ποιούς τινας εἶναι κατά τε
τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν (διὰ γὰρ τούτων καὶ τὰς πράξεις
εἶναί φαμεν ποιάς τινας,) πέφυκεν αἴτια δύο τῶν πράξεων
εἶναι, [f] διάνοια καὶ ἦθος, καὶ κατὰ ταύτας καὶ τυγχάνουσι
8 καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες. Ἔστι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ
μῦθος ἡ μίμησις· λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον τὴν σύνθεσιν τῶν
πραγμάτων, τὰ δὲ ἤθη, καθ' [g] ἃ ποιούς τινας εἶναί φαμεν
τοὺς πράττοντας, διάνοιαν δέ, ἐν ὅσοις λέγοντες [h] ἀποδει-
9 κνύασί τι ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην. Ἀνάγκη οὖν πάσης
τραγῳδίας μέρη εἶναι ἕξ, καθ' [i] ἃ ποιά τις ἐστὶν ἡ τρα-
γῳδία· ταῦτα δ' ἐστὶ μῦθος καὶ ἤθη καὶ λέξις καὶ διάνοια

[x] αὐτῇ Ac.Bc. [y] μὲν om. Ac.Bc. [z] ἐν] ἐν τοῖς Na. [a] λέγομεν Na. [b] ἀγγελίας Na. [c] μαθημάτων Na.Ac.Bc. [d] δὴ Na. [e] χωριστοῖς εἴδεσι Bc. [f] διάνοιαν Ac.Bc. [g] ὃ Na.Ac.Bc. [h] ἀποδεικνύουσί Na. [i] ὃ Na.Ac.Bc.

καὶ ὄψις καὶ μελοποιία. Οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται, δύο μέρη 10
ἐστίν, ὡς δὲ μιμοῦνται, ἕν, ἃ δὲ μιμοῦνται, τρία, καὶ παρὰ
ταῦτα οὐδέν. Τούτοις μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν ὡς εἰπεῖν 11
κέχρηνται τοῖς εἴδεσιν· καὶ γὰρ [k] ὄψεις ἔχει πᾶν καὶ ἦθος
καὶ μῦθον καὶ λέξιν καὶ μέλος καὶ διάνοιαν ὡσαύτως. Μέ- 12
γιστον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις· ἡ γὰρ
τραγῳδία μίμησίς ἐστιν οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ πράξεως καὶ
βίου καὶ εὐδαιμονίας καὶ [l] κακοδαιμονίας· καὶ γὰρ ἡ εὐδαι-
μονία ἐν πράξει ἐστί, καὶ τὸ τέλος πρᾶξίς τις ἐστίν, [m] οὐ
ποιότης. Εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη ποιοί τινες, κατὰ δὲ τὰς
πράξεις εὐδαίμονες ἢ τοὐναντίον. Οὔκουν ὅπως τὰ ἤθη μι- 13
μήσωνται πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσι
διὰ τὰς πράξεις. Ὥστε τὰ πράγματα καὶ ὁ μῦθος τέλος
τῆς τραγῳδίας· τὸ δὲ τέλος μέγιστον ἁπάντων. Ἔτι ἄνευ 14
μὲν πράξεως οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία, ἄνευ δὲ ἠθῶν γένοιτ'
ἄν. Αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσί, 15
καὶ ὅλως ποιηταὶ πολλοὶ τοιοῦτοι, οἷον καὶ τῶν γραφέων
Ζεῦξις πρὸς [n] Πολύγνωτον πέπονθεν· ὁ μὲν γὰρ Πολύγνω-
τος [o] ἀγαθὸς ἠθογράφος, ἡ δὲ Ζεύξιδος γραφὴ [p] οὐδὲν ἔχει
ἦθος. Ἔτι ἐάν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς καὶ λέξεις καὶ 16
διανοίας εὖ πεποιημένας, [q] οὐ ποιήσει ὃ ἦν τῆς τραγῳδίας
ἔργον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡ καταδεεστέροις τούτοις κεχρη-
μένη τραγῳδία, ἔχουσα δὲ μῦθον καὶ σύστασιν πραγμάτων.
Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ 17
μύθου μέρη ἐστίν, αἵ τε περιπέτειαι καὶ ἀναγνωρίσεις. Ἔτι 18
σημεῖον ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν πρότερον δύνανται
τῇ λέξει καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀκριβοῦν ἢ τὰ πράγματα συνί-
στασθαι, οἷον καὶ οἱ πρῶτοι ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες. Ἀρχὴ 19
μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ 20
τὰ ἤθη. Παραπλήσιον γάρ ἐστι καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς· εἰ

[k] ὄψις Na.Ac. [l] κακοδαιμονίας—εὐδαιμονία] ἡ κακοδαιμονία Na.Ac.Bc. [m] ὁ ποιητής Na. [n] πολύγνωστον Ac.Bc. et corr. Na. mox omnes πολύγνωστος. [o] ἀγαθῶν Na.Ac.Bc. [p] οὐδ' ἂν ἔχῃ Na. [q] οὐ om. Na.Ac.Bc.

γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν
21 ὁμοίως εὐφράνειεν καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. Ἔστι τε μί-
μησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων.
22 Τρίτον δὲ ἡ διάνοια. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ
ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτι-
23 κῆς καὶ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν· οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολι-
24 τικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς. Ἔστι δὲ ἦθος
μὲν τὸ τοιοῦτον ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ὁποία [r] τις· διόπερ
οὐκ ἔχουσιν ἦθος τῶν λόγων ἐν οἷς μηδ' ὅλως ἔστιν ὅ τι
25 προαιρεῖται ἢ φεύγει ὁ λέγων. Διάνοια δέ, ἐν οἷς ἀπο-
δεικνύουσί τι ὡς ἔστιν ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καθόλου τι ἀπο-
26 φαίνονται. Τέταρτον δὲ τῶν μὲν λόγων ἡ λέξις· λέγω δέ,
ὥσπερ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας
ἑρμηνείαν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἔχει
27 τὴν αὐτὴν δύναμιν. Τῶν δὲ λοιπῶν πέντε ἡ μελοποιία μέ-
28 γιστον τῶν ἡδυσμάτων. Ἡ δὲ ὄψις ψυχαγωγικὸν μέν,
ἀτεχνότατον δὲ καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς· [s] ἡ γὰρ τῆς
τραγῳδίας δύναμις καὶ ἄνευ ἀγῶνος καὶ ὑποκριτῶν ἐστίν.
Ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν [t] ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τοῦ
σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστίν.

7 Διωρισμένων δὲ τούτων, [v] λέγωμεν μετὰ ταῦτα ποίαν τινὰ
δεῖ τὴν σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ τοῦτο καὶ
2 πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστίν. Κεῖται δ' ἡμῖν
τὴν τραγῳδίαν τελείας καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν, ἐχού-
σης τι μέγεθος· ἔστι γὰρ ὅλον καὶ μηδὲν ἔχον μέγεθος.
3, 4 Ὅλον δ' ἐστὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν. Ἀρχὴ
δ' ἐστὶν ὃ αὐτὸ μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης μετ' ἄλλο ἐστί, μετ'
5 ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι· τελευτὴ δὲ τοὐναν-
τίον ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὡς ἐπὶ
6 τὸ πολύ, μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν· μέσον δὲ ὃ καὶ αὐτὸ
7 μετ' ἄλλο καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον. Δεῖ ἄρα τοὺς συνεστῶτας
[w] εὖ μύθους μήθ' ὁπόθεν ἔτυχεν ἄρχεσθαι μήθ' ὅπου ἔτυχε

[r] post τις Na.Ac.Bc: ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαιρεῖται ἢ φεύγει.
[s] ἡ] ὡς Ac.Bc. [t] ἐργασίαν Bc. [v] λέγομεν Na. [w] εὖ om. Na.

τελευτᾶν, ἀλλὰ κεχρῆσθαι ταῖς εἰρημέναις ἰδέαις. Ἔτι δ' 8
[x] ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῷον καὶ ἅπαν πρᾶγμα ὃ συνέστηκεν ἔκ
τινων, οὐ μόνον ταῦτα [y] τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγε-
θος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν· τὸ γὰρ καλὸν ἐν μεγέθει καὶ
τάξει ἐστί, διὸ οὔτε [z] πάμμικρον ἄν τι γένοιτο καλὸν ζῷον 9
(συγχεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τοῦ ἀναισθήτου χρόνου γι-
νομένη) οὔτε [z] παμμέγεθες· οὐ γὰρ ἅμα ἡ θεωρία γίνεται,
ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἓν καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας,
οἷον εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῷον. Ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν 10
σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δὲ
εὐσύνοπτον εἶναι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος,
τοῦτο δ' εὐμνημόνευτον εἶναι. Τοῦ [a] δὲ μήκους ὅρος [b] πρὸς 11
μὲν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν αἴσθησιν οὐ τῆς τέχνης ἐστίν· εἰ
γὰρ ἔδει ἑκατὸν τραγῳδίας ἀγωνίζεσθαι, πρὸς [c] κλεψύδραν
ἂν ἠγωνίζοντο, ὥσπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε φασίν. Ὁ δὲ κατ' 12
αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὅρος, ἀεὶ μὲν ὁ μείζων μέχρι
τοῦ σύνδηλος εἶναι καλλίων ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος, ὡς δὲ
ἁπλῶς διορίσαντας εἰπεῖν, ἐν ὅσῳ μεγέθει κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ
τὸ ἀναγκαῖον ἐφεξῆς γιγνομένων συμβαίνει εἰς εὐτυχίαν ἐκ
δυστυχίας ἢ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλειν, ἱκανὸς
ὅρος ἐστὶ τοῦ μεγέθους.

Μῦθος δ' ἐστὶν εἷς, οὐχ ὥσπερ τινὲς οἴονται, ἐὰν περὶ 8
ἕνα ᾖ· πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ [d] γένει συμβαίνει, ἐξ ὧν
ἐνίων οὐδέν ἐστιν ἕν. Οὕτω δὲ [e] καὶ πράξεις ἑνὸς πολλαί
εἰσιν, ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεται πρᾶξις. Διὸ πάντες ἐοίκα- 2
σιν ἁμαρτάνειν, ὅσοι τῶν ποιητῶν Ἡρακληΐδα [f] καὶ Θησηΐδα
καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν· οἴονται γὰρ ἐπεὶ
εἷς ἦν ὁ Ἡρακλῆς, ἕνα καὶ τὸν μῦθον εἶναι προσήκειν. Ὁ 3
δ' Ὅμηρος, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ' ἔοικε
καλῶς ἰδεῖν, ἤτοι διὰ τέχνην ἢ [g] διὰ φύσιν· Ὀδύσσειαν γὰρ

[x] ἐπὶ Na. [y] τεταγμένως Na. [z] πᾶν μικρὸν et mox πᾶν μέγεθος Na.Ac.Bc. [a] δὲ om. Na.Ac. [b] μὲν πρὸς Na.Ac.Bc. [c] κλεψύδρας Na. [d] γ' ἑνὶ Victorius. [e] καὶ] καὶ αἱ Bc. [f] καὶ om. Na.Ac.Bc. [g] διὰ post ἢ om. Na.

ποιῶν οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα ὅσα αὐτῷ συνέβη, οἷον πληγῆναι
μὲν ἐν τῷ [h] Παρνασσῷ, μανῆναι δὲ προσποιήσασθαι ἐν τῷ
[i] ἀγερμῷ, ὧν οὐδὲν θατέρου γενομένου ἀναγκαῖον ἦν [k] ἢ εἰκὸς
θάτερον γενέσθαι, ἀλλὰ περὶ μίαν πρᾶξιν, οἵαν λέγομεν,
4 τὴν Ὀδύσσειαν συνέστησεν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἰλιάδα. Χρὴ
οὖν, καθάπερ [l] καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις μιμητικαῖς ἡ μία μίμησις
ἑνός ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν μῦθον, ἐπεὶ πράξεως μίμησίς ἐστι,
μιᾶς τε εἶναι καὶ ταύτης ὅλης, καὶ τὰ μέρη συνεστάναι τῶν
πραγμάτων οὕτως ὥστε [m] μετατιθεμένου τινὸς μέρους ἢ ἀφαι-
ρουμένου [n] διαφέρεσθαι καὶ κινεῖσθαι τὸ ὅλον· ὃ γὰρ προσὸν
ἢ μὴ προσὸν [o] μηδὲν ποιεῖ ἐπίδηλον, [p] οὐδὲ μόριον τοῦ [q] ὅλου
ἐστίν.

9 Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων [r] καὶ ὅτι [s] οὐ τὸ τὰ γενό-
μενα λέγειν, τοῦτο ποιητοῦ ἔργον ἐστίν, ἀλλ' οἷα ἂν γέ-
2 νοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον. Ὁ γὰρ
ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμετρα
διαφέρουσιν· εἴη γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα [t] τεθῆναι,
καὶ οὐδὲν ἧττον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου ἢ ἄνευ μέ-
τρων· ἀλλὰ [v] τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ [w] γενόμενα λέ-
3 γειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γένοιτο. Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ
σπουδαιότερον ποίησις [x] ἱστορίας ἐστίν· ἡ μὲν γὰρ ποίησις
μᾶλλον τὰ καθόλου, ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει.
4 Ἔστι δὲ καθόλου μέν, τῷ ποίῳ τὰ ποῖ' ἄττα συμβαίνει
λέγειν ἢ [y] πράττειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στο-
χάζεται ἡ ποίησις ὀνόματα ἐπιτιθεμένη· [z] τὰ δὲ καθ' ἕκα-
5 στον, τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν ἢ τί ἔπαθεν. Ἐπὶ μὲν [a] οὖν
τῆς κωμῳδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονεν· συστήσαντες γὰρ
τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα [b] ἐπι-

[h] παρνασῷ N^a. [i] ἀγερμανῷ B^c. [k] ἢ om. N^a.A^c. [l] καὶ om. N^a. [m] μεταθεμένου N^a. [n] διαφέρεσθαι om. N^a. [o] ποιεῖ μηδὲν N^a. [p] οὐδὲν N^a.A^c, ὡς οὐδὲν B^c. [q] ὅλου] ὂν N^a. [r] καὶ om. B^c. [s] οὐ τὸ] οὕτω A^c. [t] τιθέναι N^a. [v] τοῦτο N^a. [w] γινόμενα N^a. [x] ἱστορίας —ποίησις om. N^a. [y] πράττειν] πράγματα N^a. [z] τὰ] τὸ B^c, τὴν N^a, τὸν A^c. [a] οὖν om. N^a. [b] ὑποτιθέασι N^a.A^c.B^c.

τιθέασι, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ [c] περὶ τῶν καθ' ἕκα-
στον ποιοῦσιν. Ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνο- 6
μάτων ἀντέχονται. Αἴτιον δ' ὅτι [d] πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν·
τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά, τὰ δὲ
γενόμενα φανερὸν ὅτι δυνατά· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀδύ-
νατα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγῳδίαις [e] ἐνίαις μὲν ἓν 7
ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιη-
μένα, ἐν ἐνίαις δὲ οὐθέν, οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος ἄνθει· ὁμοίως
γὰρ ἐν τούτῳ τά τε πράγματα καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται,
καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. [f] Ὥστ' οὐ πάντως εἶναι ζητητέον 8
[g] τῶν παραδεδομένων μύθων, περὶ οὓς αἱ τραγῳδίαι εἰσίν,
ἀντέχεσθαι. Καὶ γὰρ γελοῖον τοῦτο ζητεῖν, ἐπεὶ καὶ τὰ
γνώριμα [h] ὀλίγοις γνώριμά ἐστιν, ἀλλ' ὅμως εὐφραίνει πάν-
τας. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν 9
μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν ἢ τῶν μέτρων, ὅσῳ ποιητὴς κατὰ τὴν
μίμησίν ἐστι, μιμεῖται δὲ τὰς πράξεις. Κἂν ἄρα συμβῇ 10
γενόμενα ποιεῖν, οὐθὲν ἧττον ποιητής ἐστιν· τῶν γὰρ γενο-
μένων ἔνια οὐδὲν κωλύει τοιαῦτα εἶναι οἷα ἂν εἰκὸς γενέσθαι
καὶ δυνατὰ γενέσθαι, καθ' ὃ ἐκεῖνος αὐτῶν ποιητής ἐστιν.
Τῶν δὲ ἁπλῶν μύθων καὶ πράξεων αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χεί- 11
ρισται. Λέγω δ' ἐπεισοδιώδη μῦθον, ἐν ᾧ τὰ ἐπεισόδια μετ'
ἄλληλα οὔτ' εἰκὸς οὔτ' ἀνάγκη εἶναι. Τοιαῦται δὲ ποιοῦνται
ὑπὸ μὲν τῶν φαύλων ποιητῶν δι' αὐτούς, ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν
διὰ τοὺς [i] ὑποκριτάς· ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες, καὶ παρὰ
τὴν δύναμιν παρατείναντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν
ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ
πράξεως ἡ μίμησις ἀλλὰ καὶ φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν, ταῦτα δὲ
γίνεται καὶ μάλιστα, καὶ μᾶλλον ὅταν γένηται παρὰ τὴν
δόξαν, δι' ἄλληλα· τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει μᾶλλον ἢ 12
εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου καὶ τῆς τύχης, ἐπεὶ καὶ τῶν [k] ἀπὸ
τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅσα [l] ὥσπερ ἐπίτηδες

c περὶ τὸν A^{c}, πρὸς τὸν N^{a}. d πειθόμενόν N^{a}. e ἐνίαις] ἐν ἐνίαις B^{c}.
f ὡς τοῦ παντὸς N^{a}. g τῶν om. N^{a}. h ὀλίγοις γνώριμα om. N^{a}.
i κριτάς B^{c}. k ἀπὸ τῆς τύχης B^{c}. l ὥσπερ] περ B^{c}.

φαίνεται γεγονέναι, οἷον [m] ὡς ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος ἐν Ἄργει ἀπέκτεινε τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυϊ, θεωροῦντι ἐμπεσών· ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰκῇ γενέσθαι, ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους.

10 Εἰσὶ δὲ τῶν μύθων [n] οἱ μὲν ἁπλοῖ οἱ δὲ πεπλεγμένοι·
καὶ γὰρ αἱ πράξεις, ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοί εἰσιν, ὑπάρχουσιν
2 εὐθὺς οὖσαι τοιαῦται. Λέγω δὲ ἁπλῆν μὲν πρᾶξιν, ἧς γινο-
μένης, ὥσπερ ὥρισται, συνεχοῦς καὶ μιᾶς ἄνευ περιπετείας ἢ
3 ἀναγνωρισμοῦ ἡ μετάβασις γίνεται, [o] πεπλεγμένην δέ, ἐξ ἧς
μετ' ἀναγνωρισμοῦ ἢ περιπετείας ἢ ἀμφοῖν ἡ μετάβασίς
4 ἐστιν. Ταῦτα δὲ δεῖ [p] γίνεσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ
μύθου, [q] ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων [q] συμβαίνειν ἢ ἐξ
ἀνάγκης ἢ κατὰ τὸ εἰκὸς γίνεσθαι [r] ταῦτα· διαφέρει γὰρ
πολὺ τὸ γίνεσθαι τάδε διὰ τάδε ἢ μετὰ τάδε.

11 Ἔστι δὲ περιπέτεια μὲν ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολή, καθάπερ εἴρηται· καὶ τοῦτο δέ, ὥσπερ
2 λέγομεν, κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τῷ Οἰδί-
ποδι ἐλθὼν ὡς εὐφρανῶν τὸν Οἰδίπουν καὶ [s] ἀπαλλάξων τοῦ
πρὸς τὴν μητέρα φόβου, δηλώσας ὃς ἦν, τοὐναντίον ἐποίησεν.
3 Καὶ ἐν τῷ [t] Λυγκεῖ ὁ μὲν ἀγόμενος ὡς ἀποθανούμενος, ὁ δὲ
Δαναὸς [v] ἀκολουθῶν ὡς ἀποκτενῶν· τὸν μὲν συνέβη ἐκ τῶν
4 πεπραγμένων ἀποθανεῖν, τὸν δὲ σωθῆναι. Ἀναγνώρισις δ'
[w] ἐστίν, ὥσπερ καὶ τοὔνομα σημαίνει, ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν
μεταβολὴ ἢ εἰς φιλίαν [x] ἢ ἔχθραν τῶν πρὸς εὐτυχίαν ἢ δυσ-
5 τυχίαν ὡρισμένων. Καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα
6 περιπέτειαι γίνωνται, [y] οἷον ἔχει ἡ ἐν τῷ Οἰδίποδι. Εἰσὶ μὲν
οὖν καὶ ἄλλαι ἀναγνωρίσεις· καὶ γὰρ πρὸς ἄψυχα καὶ τὰ
τυχόντα ἔστιν [z] ὅτε, ὥσπερ εἴρηται, συμβαίνει, καὶ εἰ πέ-
7 πραγέ τις [a] ἢ μὴ πέπραγεν, ἔστιν ἀναγωρίσαι· ἀλλ' ἡ μά-
λιστα τοῦ μύθου καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως ἡ εἰρημένη

[m] ὡς om. N^a. [n] οἱ μὲν—αἱ om. N^a. [o] πεπλεγμένη δὲ λέξις μετὰ N^a.A^c.B^c. [p] γενέσθαι N^a. [q] ὥσπερ et συμβαίνει N^a. [r] ταῦτα—γίνεσθαι om. N^a. [s] ἀπαλλάξας N^a. [t] Λυγκεῖ] μιμεῖσθαι N^a. [v] ἀκολουθῶν om. A^c.B^c. [w] ἐστίν om. N^a.A^c. [x] ἢ εἰς ἔχθραν A^c.B^c. [y] οἷον ἐν τῷ οἰδίποδι ἔχει N^a. [z] ὅτε om. N^a.A^c.B^c. [a] ἢ] εἰ A^c.

ἐστίν. Ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώρισις καὶ περιπέτεια ἢ ἔλεον ἕξει ἢ φόβον, [b] οἵων πράξεων ἡ τραγῳδία μίμησις ὑπόκειται. Ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτυχεῖν καὶ [c] τὸ εὐτυχεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβήσεται. Ἐπεὶ [d] δ' ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστὶν ἀναγνώ- 8
ρισις, αἱ μὲν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον, ὅταν ᾖ δῆλος ἕτερος τίς ἐστιν, ὁτὲ δ' ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι, οἷον ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ Ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἔδει ἀναγνωρίσεως.

Δύο μὲν οὖν τοῦ μύθου μέρη περὶ ταῦτ' ἐστί, περιπέτεια 9
καὶ ἀναγνώρισις, τρίτον δὲ πάθος. Τούτων δὲ περιπέτεια μὲν καὶ ἀναγνώρισις εἴρηται, πάθος δ' ἐστὶ πρᾶξις φθαρτικὴ 10
ἢ ὀδυνηρά, οἷον οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι καὶ αἱ περιωδυνίαι καὶ τρώσεις καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Μέρη δὲ τραγῳδίας, οἷς μὲν ὡς εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πρό- 12
τερον εἴπομεν· κατὰ δὲ τὸ ποσόν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, τάδε ἐστί, πρόλογος ἐπεισόδιον ἔξοδος χορικόν, καὶ τούτου τὸ μὲν πάροδος τὸ δὲ στάσιμον, [e] κοινὰ μὲν ἁπάν- 2
των ταῦτα, ἴδια δὲ τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ κόμμοι. Ἔστι 3, 4
δὲ πρόλογος μὲν μέρος ὅλον τραγῳδίας τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου, ἐπεισόδιον δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας [f] τὸ μεταξὺ ὅλων 5
χορικῶν μελῶν, ἔξοδος δὲ μέρος ὅλον τραγῳδίας μεθ' ὃ οὐκ 6
ἔστι χοροῦ μέλος, χορικοῦ δὲ πάροδος μὲν ἡ πρώτη λέξις 7
ὅλου χοροῦ, στάσιμον δὲ μέλος χοροῦ τὸ ἄνευ ἀναπαίστου 8
καὶ τροχαίου, [g] κόμμος δὲ θρῆνος κοινὸς χοροῦ καὶ ἀπὸ σκη- 9
νῆς. Μέρη δὲ τραγῳδίας, οἷς μὲν δεῖ χρῆσθαι, πρότερον [h] εἴπαμεν, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ' ἐστίν.

[i] Ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιστάν- 13
τας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη [k] λεκτέον τοῖς νῦν εἰρημένοις. Ἐπειδὴ οὖν 2

[b] οἷον Na.Ac.Bc. [c] τὸ ἢ εὐτυχεῖν Bc. [d] δ' ἡ] δὴ codices. [e] κοινὰ μὲν] κοινὰ μὲν οὖν Na. [f] τὸ—τραγῳδίας om. Na.Bc. [g] κῶμος Na. [h] εἴπομεν Na.Bc. [i] Ὧν] ὡς Na.Ac.Bc. [k] ῥητέον Na.

δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι [l] τῆς καλλίστης τραγῳδίας μὴ ἁπλῆν
ἀλλὰ πεπλεγμένην, καὶ ταύτην φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν εἶναι
μιμητικήν (τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς τοιαύτης μιμήσεώς ἐστιν),
πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὔτε τοὺς ἐπιεικεῖς ἄνδρας δεῖ μετα-
βάλλοντας φαίνεσθαι ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν (οὐ γὰρ φο-
3 βερὸν οὐδὲ ἐλεεινὸν τοῦτο, ἀλλὰ [m] μιαρόν ἐστιν) οὔτε τοὺς
μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας εἰς εὐτυχίαν (ἀτραγῳδότατον γὰρ
τοῦτ' ἐστὶ πάντων· οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ· οὔτε γὰρ φιλάν-
4 θρωπον οὔτε ἐλεεινὸν οὔτε φοβερόν ἐστιν), οὐδ' [n] αὖ τὸν σφό-
δρα πονηρὸν ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταπίπτειν. Τὸ μὲν
γὰρ φιλάνθρωπον ἔχοι ἂν ἡ τοιαύτη σύστασις, ἀλλ' οὔτε
ἔλεον οὔτε φόβον· ὁ μὲν γὰρ περὶ τὸν ἀνάξιόν ἐστι δυστυ-
χοῦντα, ὁ δὲ περὶ τὸν ὅμοιον, ἔλεος μὲν περὶ [o] τὸν ἀνάξιον,
φόβος δὲ περὶ [p] τὸν ὅμοιον, ὥστε οὔτε ἐλεεινὸν οὔτε φοβε-
5 ρὸν ἔσται τὸ συμβαῖνον. Ὁ μεταξὺ ἄρα τούτων λοιπός.
Ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ μήτε ἀρετῇ διαφέρων καὶ δικαιοσύνῃ,
μήτε διὰ κακίαν [q] καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυ-
χίαν ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν τινά, τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων καὶ
εὐτυχίᾳ, οἷον [r] Οἰδίπους καὶ Θυέστης καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων
6 γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Ἀνάγκη ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα
μῦθον ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον ἢ διπλοῦν, ὥσπερ τινές φασιν,
καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας ἀλλὰ τοὐναν-
τίον ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν, μὴ διὰ μοχθηρίαν ἀλλὰ δι'
ἁμαρτίαν μεγάλην, ἢ οἵου εἴρηται, ἢ βελτίονος μᾶλλον ἢ
7 χείρονος. Σημεῖον δὲ καὶ τὸ γιγνόμενον· [s] πρὸ τοῦ μὲν γὰρ
οἱ ποιηταὶ τοὺς τυχόντας μύθους ἀπηρίθμουν, νῦν δὲ περὶ
ὀλίγας οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συντίθενται, οἷον περὶ
Ἀλκμαίωνα καὶ Οἰδίπουν καὶ Ὀρέστην καὶ Μελέαγρον καὶ
Θυέστην καὶ Τήλεφον, καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ πα-
8 θεῖν δεινὰ ἢ ποιῆσαι. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη
9 τραγῳδία ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστιν. Διὸ καὶ οἱ

[l] τῆς] καὶ τῆς Na. [m] μικρόν Na. [n] αὖ τὸν] αὐτὸ Na.Ac.Bc. [o] τὸν ἀνάξιον] τὸ ἀνάξιον Na. [p] τὸν] τὸ Na. [q] καὶ μοχθηρίαν om. Bc. [r] δίπους Ac. [s] πρὸ τοῦ] πρῶτον Na.Ac.Bc.

Εὐριπίδῃ ἐγκαλοῦντες τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνουσιν, ὅτι τοῦτο δρᾷ
ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ πολλαὶ αὐτοῦ εἰς δυστυχίαν τελευ-
τῶσιν. Τοῦτο γάρ ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται, ὀρθόν. Σημεῖον 10
δὲ μέγιστον· ἐπὶ γὰρ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἀγώνων τραγι-
κώταται αἱ τοιαῦται φαίνονται, ἂν κατορθωθῶσιν, καὶ ὁ Εὐ-
ριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ [t] οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώ-
τατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Δευτέρα [v] δ' ἡ πρώτη λε- 11
γομένη ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν
ἔχουσα, καθάπερ ἡ Ὀδύσσεια, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας
τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσιν. Δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη διὰ τὴν 12
τῶν θεάτρων ἀσθένειαν· ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ'
εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεαταῖς. Ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τρα- 13
γῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία· ἐκεῖ γάρ,
ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον Ὀρέστης καὶ Αἴγι-
σθος, φίλοι [w] γενόμενοι ἐπὶ τελευτῆς ἐξέρχονται, καὶ ἀπο-
θνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός.

Ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γί- 14
νεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων,
ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. Δεῖ γὰρ καὶ 2
ἄνευ τοῦ ὁρᾶν οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον ὥστε τὸν ἀκούοντα
τὰ πράγματα γινόμενα καὶ φρίττειν καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμ-
βαινόντων· ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ [x] Οἰδίποδος
μῦθον. Τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν ἀτεχνό- 3
τερον καὶ χορηγίας δεόμενόν ἐστιν. Οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν 4
διὰ τῆς ὄψεως ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες
οὐδὲν τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσιν· οὐ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν
ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ [y] ἐλέου 5
καὶ φόβου διὰ μιμήσεως δεῖ ἡδονὴν παρασκευάζειν τὸν ποιη-
τήν, φανερὸν ὡς τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον. Ποῖα 6
οὖν δεινὰ ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τῶν συμπιπτόντων, λά-
βωμεν. Ἀνάγκη δὲ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοι-
αύτας πράξεις ἢ ἐχθρῶν ἢ μηδετέρων. Ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς 7

[t] οἰκοδομεῖ Bc. [v] δ' ἡ] δὴ Na. [w] γινόμενοι Na. [x] οἰδίπου Ac.Bc.
[y] ἐλέους Na.

ἐχθρὸν [z] ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν οὔτε ποιῶν οὔτε μέλλων
8 [a] δείκνυσι, πλὴν κατ' αὐτὸ τὸ πάθος· οὐδ' ἂν μηδετέρως ἔχον-
9 τες. Ὅταν δ' ἐν ταῖς φιλίαις ἐγγένηται τὰ πάθη, οἷον [b] εἰ
ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ υἱὸς πατέρα ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ υἱὸς μητέρα
[c] ἀποκτείνει ἢ μέλλει ἤ [d] τι ἄλλο τοιοῦτον [e] δρᾷ, ταῦτα ζητη-
10 τέον. Τοὺς μὲν οὖν παρειλημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστιν,
λέγω δὲ οἷον τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ
11 Ὀρέστου καὶ τὴν [f] Ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος· αὐτὸν
δὲ εὑρίσκειν δεῖ, καὶ τοῖς παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς. Τὸ
12 δὲ καλῶς τί λέγομεν, [g] εἴπωμεν σαφέστερον. Ἔστι μὲν γὰρ
οὕτω γίνεσθαι τὴν πρᾶξιν ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ἐποίουν, εἰδότας
καὶ γινώσκοντας, καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν [h] ἀποκτεί-
13 νουσαν τοὺς παῖδας [i] τὴν Μήδειαν· ἔστι δὲ πρᾶξαι μέν, ἀγνο-
οῦντας δὲ πρᾶξαι τὸ δεινόν, εἶθ' ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν
φιλίαν, ὥσπερ ὁ Σοφοκλέους Οἰδίπους. Τοῦτο μὲν οὖν ἔξω
τοῦ δράματος, ἐν δ' αὐτῇ τῇ τραγῳδίᾳ, οἷος ὁ Ἀλκμαίων ὁ
[k] Ἀστυδάμαντος ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ τραυματίᾳ Ὀδυσ-
14 σεῖ. Ἔτι δὲ τρίτον παρὰ ταῦτα τὸν μέλλοντα ποιεῖν τι
15 τῶν ἀνηκέστων δι' ἄγνοιαν ἀναγνωρίσαι πρὶν ποιῆσαι. Καὶ
παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλως· ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη ἢ μή,
16 καὶ εἰδότας ἢ μὴ εἰδότας. Τούτων δὲ τὸ μὲν γινώσκοντα
[l] μελλῆσαι καὶ μὴ πρᾶξαι χείριστον· τό τε γὰρ μιαρὸν ἔχει,
καὶ οὐ τραγικόν· ἀπαθὲς γάρ. Διόπερ οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως,
εἰ μὴ ὀλιγάκις, οἷος ἐν Ἀντιγόνῃ τὸν Κρέοντα ὁ Αἵμων.
17, 18 [m] Τὸ δὲ πρᾶξαι δεύτερον. Βέλτιον δὲ τὸ ἀγνοοῦντα μὲν
πρᾶξαι, πράξαντα δὲ ἀναγνωρίσαι· τό τε γὰρ μιαρὸν οὐ
19 πρόσεστι, καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκπληκτικόν. Κράτιστον δὲ
τὸ τελευταῖον, λέγω δὲ οἷον ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἡ Μερόπη
μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν, ἀποκτείνει δὲ οὔ ἀλλ' ἀνεγνώ-
ρισεν, [n] καὶ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἡ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐν

[z] ἀποκτείνῃ om. Na.Ac.Bc. [a] δείκνυσι om. Na. [b] εἰ] ἢ Na.Ac.Bc. [c] ἀποκτείνῃ ἢ μέλλῃ Na.Bc. [d] τοιοῦτον τι ἄλλο Na. [e] δρᾶν Na.Ac. [f] ἐριφίλην Na. [g] εἴπομεν Ac. [h] ἀποκτείνασαν Na. [i] τὴν om. Na. [k] ἀστυδάματος Na. [l] μελῆσαι Na. [m] τὸ δὲ] τὸ γὰρ Na. [n] καὶ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ—ἀνεγνώρισεν om. Bc.

τῇ Ἕλλῃ ὁ υἱὸς τὴν μητέρα ἐκδιδόναι [o] μέλλων ἀνεγνώρισεν. Διὰ γὰρ τοῦτο, ὅπερ πάλαι εἴρηται, οὐ περὶ πολλὰ γένη αἱ 20
τραγῳδίαι εἰσίν. Ζητοῦντες γὰρ οὐκ ἀπὸ τέχνης ἀλλ' ἀπὸ τύχης εὗρον τὸ τοιοῦτον παρασκευάζειν ἐν τοῖς μύθοις· ἀναγκάζονται οὖν ἐπὶ ταύτας τὰς οἰκίας ἀπαντᾶν, ὅσαις τὰ τοιαῦτα συμβέβηκε πάθη. Περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν πραγμάτων 21
συστάσεως, καὶ ποίους τινὰς εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, εἴρηται ἱκανῶς.

Περὶ δὲ τὰ [p] ἤθη τέτταρά ἐστιν ὧν δεῖ στοχάζεσθαι, 15
ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρηστὰ ᾖ. Ἕξει δὲ ἦθος μέν, ἐὰν 2
ὥσπερ ἐλέχθη ποιῇ [q] φανερὰν ὁ λόγος ἢ ἡ πρᾶξις προαίρεσίν τινα, [r] φαῦλον μὲν ἐὰν φαύλην, χρηστὸν δ' ἐὰν χρηστήν. Ἔστι δὲ ἐν ἑκάστῳ γένει· καὶ γὰρ γυνή ἐστι χρηστὴ 3
καὶ δοῦλος· καίτοι γε ἴσως τούτων τὸ μὲν χεῖρον, τὸ δὲ [s] ὅλως φαῦλόν ἐστιν. Δεύτερον δὲ τὰ ἁρμόττοντα· ἔστι 4
γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος, ἀλλ' οὐχ ἁρμόττον γυναικὶ [t] τὸ ἀνδρείαν ἢ δεινὴν εἶναι. Τρίτον δὲ τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ 5
ἕτερον τοῦ χρηστὸν τὸ ἦθος καὶ ἁρμόττον ποιῆσαι, ὥσπερ εἴρηται. Τέταρτον δὲ τὸ ὁμαλόν· κἂν γὰρ ἀνώμαλός τις 6
ᾖ ὁ τὴν μίμησιν παρέχων καὶ τοιοῦτον ἦθος ὑποτιθείς, ὅμως [v] ὁμαλῶς ἀνώμαλον δεῖ εἶναι. Ἔστι δὲ παράδειγμα πονη- 7
ρίας μὲν ἤθους μὴ [w] ἀναγκαῖον οἷον ὁ Μενέλαος [x] ὁ ἐν τῷ Ὀρέστῃ, τοῦ δὲ ἀπρεποῦς καὶ μὴ ἁρμόττοντος ὅ τε θρῆνος 8
Ὀδυσσέως ἐν τῇ Σκύλλῃ καὶ ἡ τῆς Μελανίππης ῥῆσις, τοῦ 9
δὲ ἀνωμάλου ἡ ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένεια· οὐδὲν γὰρ ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ [y] ὑστέρᾳ. Χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὥσπερ 10
καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει, ἀεὶ ζητεῖν ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ εἰκός, [z] ὥστε τὸν τοιοῦτον τὰ τοιαῦτα λέγειν ἢ πράττειν ἢ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός, καὶ τοῦτο μετὰ τοῦτο γίνεσθαι ἢ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός. Φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις

[o] θέλων pr. Na. [p] ἔθη Na. [q] φανερὸν Na.Ac.Bc. [r] φαῦλον μὲν ἐὰν φαύλην] ἢ Na.Ac.Bc. [s] ὅλως om. Bc. [t] τὸ ἀνδρείαν] τῶι ἀνδρείαν Ac. [v] ὁμαλῶς] ὅμως Na. [w] ἀναγκαίου Na. [x] ὁ ante ἐν om. Na. [y] ὑστεραία Na. [z] ὥστε—εἰκός. om. Na.

τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς καὶ ἐν τῇ [a] Ἰλιάδι τὰ περὶ τὸν [b] ἀπόπλουν· ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται [c] προαγορεύσεως καὶ ἀγγελίας· ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν. Ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν, εἰ δὲ μή, ἔξω τῆς τραγῳ-
11 δίας, οἷον [d] τὰ ἐν τῷ Οἰδίποδι [e] τῷ Σοφοκλέους. Ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐστιν ἡ τραγῳδία βελτιόνων, ἡμᾶς δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκονογράφους· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν ἰδίαν μορφήν, ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν. Οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους καὶ ῥαθύμους καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα ἔχοντας ἐπὶ τῶν ἠθῶν, [f] ἐπιεικείας ποιεῖν παράδειγμα ἢ σκληρότητος δεῖ, οἷον τὸν Ἀχιλλέα
12 [g] Ἀγάθων καὶ Ὅμηρος. Ταῦτα [h] δὴ [i] δεῖ [k] διατηρεῖν, καὶ πρὸς τούτοις [l] τὰ παρὰ τὰς ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθούσας αἰσθήσεις τῇ ποιητικῇ· καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἔστιν ἁμαρτάνειν πολλάκις. Εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις ἱκανῶς.

16 Ἀναγνώρισις δὲ τί μέν ἐστιν, εἴρηται πρότερον· εἴδη δὲ ἀναγνωρίσεως, πρώτη μὲν ἡ ἀτεχνοτάτη, καὶ ᾗ [m] πλεῖστοι
2 χρῶνται δι' ἀπορίαν, ἡ διὰ τῶν σημείων. Τούτων δὲ τὰ μὲν σύμφυτα, οἷον

λόγχην ἣν φοροῦσι Γηγενεῖς

3 ἢ ἀστέρας οἵους ἐν τῷ Θυέστῃ Καρκίνος, τὰ δὲ ἐπίκτητα, καὶ τούτων τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι, οἷον οὐλαί, τὰ δὲ ἐκτός, τὰ [n] περιδέραια, καὶ [o] οἷον ἐν τῇ Τυροῖ διὰ τῆς σκάφης.
4 Ἔστι δὲ καὶ τούτοις χρῆσθαι ἢ βέλτιον ἢ χεῖρον, οἷον Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς ἄλλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς τρο-

[a] ἰδιάδι Na. [b] ἁπλοῦν Na.Ac.Bc. [c] προσαγορεύσεως Na. [d] τὰ] τὸ Na.Bc. [e] τοῦ Ac. [f] ἐπιεικείας—δεῖ] τοιούτους ὄντας ἐπιεικεῖς ποιεῖν παράδειγμα σκληρότητος Na.Ac.Bc. [g] ἀγαθῶν Ac, ἀγαθὸν Na.Bc. [h] δὴ om. Na. [i] δεῖ om. Ac.Bc. [k] διατηρεῖ Bc. [l] τὰς παρὰ τὰς Na.Ac, τὰς παρὰ τὰ Bc. [m] πλείστη Ac. [n] περιδέρρεα Na.Ac.Bc. [o] οἷ Ac.

φοῦ καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν συβοτῶν· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως 5
ἕνεκα ἀτεχνότεραι, καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι, αἱ δὲ ἐκ περιπε-
τείας, ὥσπερ ἡ ἐν τοῖς Νίπτροις, βελτίους. Δεύτεραι δὲ αἱ 6
πεποιημέναι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, διὸ ἄτεχνοι· οἷον 'Ὀρέστης ἐν
τῇ 'Ἰφιγενείᾳ ἀνεγνώρισε [p] τὴν ἀδελφήν, ἀναγνωρισθεὶς ὑπ'
ἐκείνης· ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἐκεῖνος δὲ [q] διὰ
σημείων. Ταῦτα οὖν αὐτὸς λέγει ἃ βούλεται ὁ ποιητής, 7
ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. [r] Διὸ ἐγγὺς τῆς εἰρημένης ἁμαρτίας
ἐστίν· ἐξῆν γὰρ ἂν [s] ἔνια καὶ ἐνεγκεῖν. Καὶ ἐν τῷ Σοφο-
κλέους Τηρεῖ ἡ τῆς [t] κερκίδος φωνή. [v] Τρίτη δὲ ἡ διὰ μνή- 8
μης, [w] τῷ αἰσθέσθαι τι ἰδόντα, ὥσπερ [x] ἡ ἐν Κυπρίοις [y] τοῖς
Δικαιογένους, ἰδὼν γὰρ τὴν γραφὴν ἔκλαυσεν, καὶ ἡ [z] ἐν 'Ἀλ-
κίνου [a] ἀπολόγῳ, ἀκούων γὰρ τοῦ κιθαριστοῦ καὶ μνησθεὶς
ἐδάκρυσεν· ὅθεν ἀνεγνωρίσθησαν. Τετάρτη δὲ ἡ ἐκ συλλο- 9
γισμοῦ, οἷον ἐν [b] Χοηφόροις, ὅτι ὅμοιός τις ἐλήλυθεν, [c] ὅμοιος
δὲ οὐθεὶς ἀλλ' [d] ἢ 'Ὀρέστης· οὗτος ἄρα ἐλήλυθεν. Καὶ ἡ
[e] Πολυείδου τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς 'Ἰφιγενείας· εἰκὸς γὰρ
τὸν 'Ὀρέστην συλλογίσασθαι ὅτι ἥ τ' ἀδελφὴ ἐτύθη καὶ
[f] αὐτῷ συμβαίνει θύεσθαι. Καὶ [g] ἡ ἐν τῷ [h] τοῦ Θεοδέκτου
Τυδεῖ, ὅτι ἐλθὼν ὡς εὑρήσων υἱὸν αὐτὸς ἀπόλλυται. Καὶ ἡ
ἐν [i] τοῖς Φινείδαις· ἰδοῦσαι γὰρ τὸν τόπον συνελογίσαντο
τὴν εἱμαρμένην, ὅτι ἐν τούτῳ [k] εἵμαρτο ἀποθανεῖν αὐταῖς·
καὶ γὰρ ἐξετέθησαν ἐνταῦθα. 'Ἔστι δέ τις καὶ συνθετὴ ἐκ 10
παραλογισμοῦ [l] τοῦ θεάτρου, οἷον ἐν τῷ 'Ὀδυσσεῖ τῷ ψευδ-
αγγέλῳ· τὸ μὲν γὰρ [m] τόξον ἔφη γνώσεσθαι ὃ οὐχ ἑωράκει,
[n] ὁ δέ, ὡς δι' ἐκείνου ἀναγνωριοῦντος, διὰ τούτου [o] ἐποίησε
παραλογισμόν. Πασῶν δὲ βελτίστη ἀναγνώρισις ἡ ἐξ αὐτῶν 11

[p] τὴν—ἐκείνης] ὅτι ὀρέστης Na.Ac.Bc. [q] διὰ σημείων ταῦτα οὖν om. Na Ac.Bc. [r] διὸ] δι' ὅτι Na.Ac.Bc. [s] ἔνια καὶ] ἔννοιαν Na. [t] κερδίδος Na. [v] τρίτη δὲ ἡ] ἤτοι τῇ Na.Ac.Bc. [w] τὸ ἔσεσθαι Na. [x] ἡ] οἱ Na. [y] τῆς Na.Ac.Bc. [z] ἐν om. Na. [a] ἀπὸ λόγων Na.Ac.Bc. [b] χλοηφόροις Na.Ac.Bc. [c] ὅμοιοις—ἐλήλυθεν om. Bc. [d] ἢ] ἢ ὁ Na.Ac. [e] πολυειδ Na, πολυειδους Ac.Bc. [f] αὐτὸν Na. [g] ἡ om. Na.Ac.Bc. [h] τοῦ om. Ac. [i] ταῖς φινίδαις Ac.Bc, ταῖς φοινίδες Na. [k] εἵμαρτο] τὸ ἦμαρ Na. [l] τοῦ] καὶ Na. [m] τόξον] τὸ τόξον Ac. [n] ὁ] τὸ Ac.Bc, τῶ Na. [o] ποιῆσαι Na.Ac.Bc.

τῶν πραγμάτων, τῆς [p]ἐκπλήξεως γιγνομένης [q]δι' εἰκότων, οἷον [r]ἡ ἐν τῷ Σοφοκλέους Οἰδίποδι καὶ τῇ Ἰφιγενείᾳ· εἰκὸς γὰρ βούλεσθαι [s]ἐπιθεῖναι γράμματα. Αἱ γὰρ τοιαῦται μό-
12 ναι ἄνευ τῶν πεποιημένων σημείων καὶ [t]περιδεραίων. Δεύτεραι δὲ αἱ ἐκ συλλογισμοῦ.

17 Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον· οὕτω γὰρ [v]ἂν [w]ἐναργέστατα [x]ὁρῶν, ὥσπερ παρ' αὐτοῖς [y]γιγνόμενος τοῖς πραττομένοις, [z]εὑρίσκοι τὸ πρέπον, καὶ ἥκιστ' ἂν λανθάνοιτο
2 τὰ ὑπεναντία. Σημεῖον δὲ τούτου ὃ [a]ἐπετιμᾶτο Καρκίνῳ· ὁ γὰρ Ἀμφιάραος ἐξ ἱεροῦ [b]ἀνῄει, ὃ μὴ ὁρῶντα τὸν θεατὴν ἐλάνθανεν, ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἐξέπεσε, δυσχερανάντων τοῦτο
3 τῶν θεατῶν. Ὅσα δὲ δυνατόν, καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον. Πιθανώτατοι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως [c]οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι, καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος καὶ χα-
4 λεπαίνει ὁ ὀργιζόμενος ἀληθινώτατα. Διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν ἢ μανικοῦ· τούτων γὰρ οἱ μὲν εὔπλαστοι οἱ δὲ
5 ἐξεταστικοί εἰσιν. [d]Τούς τε λόγους τοὺς πεποιημένους δεῖ καὶ αὐτὸν ποιοῦντα ἐκτίθεσθαι καθόλου, εἶθ' οὕτως [e]ἐπεισο-
6 διοῦν καὶ [f]παρατείνειν. Λέγω δὲ οὕτως ἂν θεωρεῖσθαι τὸ καθόλου, οἷον τῆς Ἰφιγενείας. Τυθείσης τινὸς κόρης καὶ ἀφανισθείσης ἀδήλως τοῖς [g]θύσασιν, ἱδρυνθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ νόμος ἦν τοὺς ξένους θύειν τῇ θεῷ, ταύτην ἔσχε τὴν ἱερωσύνην. Χρόνῳ δ' ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συνέβη ἐλθεῖν τῆς ἱερείας. [h]Τὸ δὲ ὅτι ἀνεῖλεν ὁ θεὸς διά [i]τιν' αἰτίαν ἔξω τοῦ καθόλου ἐλθεῖν ἐκεῖ, καὶ ἐφ' ὅ τι δέ, ἔξω τοῦ μύθου. Ἐλθὼν δὲ καὶ ληφθεὶς θύεσθαι μέλλων ἀνεγνώρισεν, εἴθ' ὡς Εὐριπίδης εἴθ' ὡς [k]Πολύειδος ἐποίησεν, κατὰ τὸ εἰκὸς εἰπὼν

[p] πλήξεως Na.Ac.Bc. [q] δι' εἰκόντων Ac, διηκόντων Na. [r] ἡ] ὁ Na.Ac. [s] ἐπιθεῖναι τὰ γράμματα Na. [t] δέρεων Ac.Bc. [v] ἂν om. Bc. [w] ἐνεργέστατα Na.Ac. [x] ὁ ὁρῶν Na.Ac.Bc. [y] γιγνομένοις Bc. [z] εὑρίσκει Na.Bc. [a] ἐπιτιμᾷ τῷ Na.Ac.Bc. [b] ἂν εἴη Na.Ac.Bc. [c] οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν om. Na. [d] τούτους τε λόγους καὶ τοὺς Na.Ac.Bc. [e] ἐπεισοδίου Na.Ac. [f] περιτείνειν Ac.Bc, περιτείρειν Na. [g] θύουσιν Na. [h] τὸ δὲ] τόδε Ac.Bc, τότε Na. [i] τὴν Na. [k] πολύειδος Na.Ac.Bc.

ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τὴν ἀδελφὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἔδει τυθῆναι·
καὶ ἐντεῦθεν ἡ σωτηρία. Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη ὑποθέντα τὰ 7
ὀνόματα ἐπεισοδιοῦν, ὅπως δὲ ἔσται οἰκεῖα τὰ ἐπεισόδια 8
[l]σκοπεῖν, οἷον ἐν τῷ [m] Ὀρέστῃ ἡ μανία δι' ἧς ἐλήφθη, καὶ ἡ
σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως. Ἐν μὲν [n] οὖν τοῖς [o] δράμασι τὰ 9
ἐπεισόδια σύντομα, ἡ δ' ἐποποιία τούτοις μηκύνεται. Τῆς 10
γὰρ Ὀδυσσείας [p] μακρὸς ὁ λόγος ἐστίν, ἀποδημοῦντός τινος
ἔτη πολλὰ καὶ παραφυλαττομένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ
μόνου ὄντος, [q] ἔτι δὲ τῶν οἴκοι οὕτως ἐχόντων [r] ὥστε τὰ χρή-
ματα ὑπὸ μνηστήρων ἀναλίσκεσθαι καὶ τὸν υἱὸν ἐπιβου-
λεύεσθαι· αὐτὸς δὲ ἀφικνεῖται χειμασθείς, καὶ ἀναγνωρίσας
τινὰς [s] αὐτοῖς ἐπιθέμενος αὐτὸς μὲν ἐσώθη, τοὺς δ' ἐχθροὺς
διέφθειρεν. Τὸ [t] μὲν οὖν ἴδιον τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα ἐπεισόδια. 11

Ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας τὸ μὲν δέσις τὸ δὲ λύσις, 18
τὰ μὲν ἔξωθεν καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέσις, τὸ δὲ
λοιπὸν ἡ λύσις. [v] Λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἀρχῆς 2
μέχρι τούτου τοῦ μέρους ὃ ἔσχατόν ἐστιν, ἐξ οὗ [w] μεταβαί-
νει εἰς εὐτυχίαν, λύσιν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβά-
σεως μέχρι τέλους, ὥσπερ ἐν τῷ [x] Λυγκεῖ [y] τῷ Θεοδέκτου 3
δέσις [z] μὲν τά τε προπεπραγμένα καὶ ἡ τοῦ παιδίου λῆψις,
[a] λύσις δ' ἡ ἀπὸ τῆς αἰτιάσεως τοῦ θανάτου μέχρι [b] τοῦ
τέλους.

Τραγῳδίας δὲ εἴδη εἰσὶ τέσσαρα· τοσαῦτα γὰρ καὶ τὰ 4
μέρη ἐλέχθη. Ἡ μὲν πεπλεγμένη, ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ πε- 5
ριπέτεια καὶ ἀναγνώρισις· ἡ δὲ παθητική, οἷον οἵ τε Αἴαντες 6
καὶ οἱ Ἰξίονες· ἡ δὲ ἠθική, οἷον αἱ Φθιώτιδες καὶ ὁ Πηλεύς· 7
τὸ δὲ τέταρτον, [c] οἷον αἵ τε Φορκίδες καὶ Προμηθεὺς καὶ 8
ὅσα ἐν [d] ᾅδου. Μάλιστα μὲν οὖν ἅπαντα δεῖ πειρᾶσθαι 9

[l] *σκοπεῖν* om. $N^a.A^c$. [m] *ὀρέγῃ* N^a. [n] *οὖν* om. N^a. [o] *ἅρμασι* $N^a.A^c.B^c$. [p] *μικρὸς* N^a. [q] *ἐπὶ* N^a, *ἐπεὶ* $A^c.B^c$. [r] *ὡς* N^a. [s] *αὐτοῖς*] *αὐτὸς* $N^a.A^c.B^c$. [t] *μὲν* om. N^a. [v] *ἐγὼ* N^a. [w] *μεταβαίνειν* $N^a.A^c.B^c$. [x] *λυκει* $N^a.A^c.B^c$. [y] *τοῦ* B^c. [z] *μὲν*] *δὲ* B^c. [a] *λύσις δ' ἡ*] *καὶ πάλιν ἡ αὐτῶν δὴ* $N^a.A^c.B^c$. [b] *τοῦ* post *μέχρι* om. B^c. [c] *οἷον*] *ὀης οἷον* A^c, *ὁ οἷον* B^c, *οἰκεῖον* N^a. [d] *αἰδοῦ* A^c, *αἰδῶ* N^a, *αἰδ* B^c.

ἔχειν, εἰ δὲ μή, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἄλλως [e] τε καὶ ὡς
νῦν συκοφαντοῦσι τοὺς ποιητάς· γεγονότων γὰρ καθ' ἕκα-
στον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν, [f] ἕκαστον τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ
10 ἀξιοῦσι τὸν ἕνα ὑπερβάλλειν. Δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίαν
ἄλλην καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ. Τοῦτο δέ,
11 ὧν ἡ αὐτὴ πλοκὴ καὶ λύσις. Πολλοὶ δὲ πλέξαντες εὖ λύουσι
12, 13 κακῶς· δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι. [g] Χρὴ δέ, ὅπερ εἴρηται
πολλάκις, μεμνῆσθαι καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιικὸν σύστημα τρα-
γῳδίαν. Ἐποποιικὸν δὲ λέγω [h] τὸ πολύμυθον, [i] οἷον εἴ τις
14 τὸν τῆς Ἰλιάδος ὅλον [k] ποιοῖ μῦθον. Ἐκεῖ [l] μὲν γὰρ διὰ
τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος, ἐν δὲ τοῖς
15 δράμασι πολὺ παρὰ τὴν ὑπόληψιν ἀποβαίνει. Σημεῖον δέ,
ὅσοι πέρσιν Ἰλίου ὅλην ἐποίησαν καὶ [m] μὴ κατὰ μέρος,
ὥσπερ Εὐριπίδης Νιόβην, καὶ μὴ ὥσπερ Αἰσχύλος, ἢ ἐκ-
πίπτουσιν ἢ κακῶς ἀγωνίζονται, ἐπεὶ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσεν
16 ἐν τούτῳ μόνῳ. Ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς
πράγμασι στοχάζονται ὧν βούλονται θαυμαστῶς· τραγικὸν
17 γὰρ τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον. Ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν ὁ σοφὸς
μὲν μετὰ πονηρίας [n] δὲ ἐξαπατηθῇ, ὥσπερ Σίσυφος, καὶ ὁ
18 ἀνδρεῖος μὲν ἄδικος δὲ ἡττηθῇ. Ἔστι δὲ τοῦτο εἰκός, ὥσπερ
Ἀγάθων λέγει· εἰκὸς γὰρ γίνεσθαι πολλὰ καὶ παρὰ τὸ
19 εἰκός. Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν,
καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι μὴ [o] ὥσπερ
20 [p] παρ' [q] Εὐριπίδῃ ἀλλ' [o] ὥσπερ [p] παρὰ [q] Σοφοκλεῖ. Τοῖς
δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα μᾶλλον τοῦ μύθου ἢ ἄλλης τραγῳ-
δίας ἐστίν· διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσιν, πρώτου ἄρξαντος Ἀγάθω-
νος τοῦ τοιούτου. Καίτοι τί διαφέρει ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν [r] ἢ
ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο [s] ἁρμόττειν ἢ ἐπεισόδιον ὅλον;

19 Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων [t] ἤδη εἴρηται, λοιπὸν δὲ περὶ

[e] γε Ac.Bc. [f] ἑκάστου Na. [g] χρὴ—μεμνῆσθαι om. Na. [h] τὸ] δὲ τὸ Ac, δὲ (vel δὴ) τὸ Na. [i] οἷον—μῦθον om. Na. [k] ποιεῖ Bc. [l] μὲν om. Bc. [m] μὴ] τὰ μὴ Na. [n] δὲ om. Na.Ac.Bc. [o] malim ὡς utrobique quam ὥσπερ. [p] παρ' et παρὰ om. Na.Ac.Bc. [q] εὐριπίδης et σοφοκλῆς Na. [r] ἢ] ἢ εἰ Na.Ac.Bc. [s] ἁρμόττει Bc, ἁρμόττοι Na.Ac. [t] ἤδ' Ac.

λέξεως ἢ διανοίας εἰπεῖν. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν διάνοιαν ἐν 2
τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω· τοῦτο γὰρ ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης
τῆς μεθόδου. Ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ 3
[v] τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. Μέρη δὲ τούτων τό τε 4
ἀποδεικνύναι καὶ τὸ λύειν καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν, οἷον
ἔλεον ἢ φόβον ἢ ὀργὴν καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος
καὶ [w] μικρότητα. Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπὸ 5
τῶν αὐτῶν [x] ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλεεινὰ ἢ δεινὰ ἢ
μέγαλα ἢ εἰκότα [y] δέῃ παρασκευάζειν. Πλὴν τοσοῦτον δια- 6
φέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας, τὰ δὲ
ἐν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρασκευάζεσθαι καὶ παρὰ
τὸν λόγον γίγνεσθαι. Τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ
φανοῖτο ἡδέα καὶ [z] μὴ διὰ τὸν λόγον; Τῶν δὲ περὶ τὴν λέξιν 7
ἓν μέν ἐστιν εἶδος θεωρίας τὰ σχήματα τῆς λέξεως, ἅ ἐστιν
εἰδέναι τῆς ὑποκριτικῆς καὶ τοῦ τὴν τοιαύτην ἔχοντος ἀρχι-
τεκτονικήν, οἷον τί ἐντολὴ καὶ τί εὐχὴ [a] καὶ διήγησις καὶ
ἀπειλὴ καὶ ἐρώτησις καὶ ἀπόκρισις, καὶ εἴ τι ἄλλο [b] τοιοῦ-
τον. Παρὰ γὰρ τὴν τούτων γνῶσιν ἢ ἄγνοιαν οὐδὲν εἰς τὴν 8
ποιητικὴν ἐπιτίμημα φέρεται, ὅ τι καὶ ἄξιον σπουδῆς. Τί
γὰρ ἄν τις ὑπολάβοι ἡμαρτῆσθαι ἃ Πρωταγόρας ἐπιτιμᾷ,
[c] Ὅτι εὔχεσθαι οἰόμενος ἐπιτάττει εἰπὼν

Μῆνιν ἄειδε θεά;

Τὸ γὰρ κελεῦσαι, φησί, ποιεῖν τι ἢ [d] μὴ ἐπίταξίς ἐστιν. Διὸ 9
παρείσθω ὡς ἄλλης καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς ὂν θεώρημα.

Τῆς δὲ λέξεως ἁπάσης τάδ᾽ ἐστὶ [e] τὰ μέρη, στοιχεῖον, 20
συλλαβή, σύνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πτῶσις, λόγος.
Στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ ἀδιαίρετος, οὐ [f] πᾶσα δέ, ἀλλ᾽ 2
ἐξ ἧς πέφυκε συνετὴ γίνεσθαι φωνή· καὶ γὰρ τῶν θηρίων
εἰσὶν ἀδιαίρετοι φωναί, ὧν οὐδεμίαν λέγω στοιχεῖον. Ταύτης 3
δὲ μέρη τό τε φωνῆεν καὶ τὸ ἡμίφωνον καὶ ἄφωνον. Ἔστι

[v] τοῦ om. Na. [w] μικρότητας Na.Ac.Bc. [x] εἰδεῶν Ac. [y] δ᾽ ἢ Ac, γ᾽ ἢ Bc, ἢ Na, [z] μὴ] τὰ Na. [a] καὶ τί διήγησις Na. [b] τοιοῦτο Na.Bc. [c] ὅτι] ὅτι οὐκ Bc. [d] μὴ] μὴ ποιεῖν Bc. [e] τὰ om. Na. [f] πᾶσαι Na.

δὲ φωνῆεν μὲν ἄνευ προσβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν, [g] οἷον
τὸ Α καὶ τὸ Ω, [h] ἡμίφωνον δὲ τὸ μετὰ προσβολῆς ἔχον
φωνὴν ἀκουστήν, οἷον τὸ Σ καὶ τὸ Ρ, ἄφωνον δὲ τὸ μετὰ
προσβολῆς καθ' αὑτὸ μὲν οὐδεμίαν ἔχον φωνήν, μετὰ δὲ
τῶν ἐχόντων τινὰ φωνὴν γινόμενον ἀκουστόν, οἷον τὸ Γ καὶ
4 τὸ Δ. Ταῦτα δὲ διαφέρει σχήμασί τε τοῦ στόματος καὶ
τόποις καὶ δασύτητι καὶ ψιλότητι καὶ μήκει καὶ βραχύτητι,
ἔτι δὲ ὀξύτητι καὶ [i] βαρύτητι καὶ τῷ μέσῳ· περὶ ὧν καθ'
5 ἕκαστον ἐν τοῖς μετρικοῖς προσήκει θεωρεῖν. Συλλαβὴ δ'
ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, [k] συνθετὴ ἐξ ἀφώνου καὶ φωνὴν ἔχοντος·
καὶ γὰρ τὸ ΓΡ ἄνευ τοῦ Α συλλαβή, καὶ μετὰ τοῦ Α, οἷον
τὸ ΓΡΑ. Ἀλλὰ καὶ τούτων θεωρῆσαι τὰς διαφορὰς τῆς
6 μετρικῆς ἐστίν. Σύνδεσμος δ' ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε
κωλύει οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικήν, ἐκ πλειόνων φωνῶν
πεφυκυῖαν συντίθεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου,
[l] ἣν μὴ ἁρμόττῃ ἐν ἀρχῇ λόγου τιθέναι καθ' αὑτόν, οἷον μέν,
ἤτοι, [m] δή. Ἢ φωνὴ ἄσημος [n] ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν [o] μιᾶς,
[p] σημαντικῶν δέ, ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν σημαντικὴν φωνήν.
7 Ἄρθρον δ' ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, ἣ λόγου ἀρχὴν ἢ τέλος ἢ
διορισμὸν δηλοῖ, οἷον τὸ [q] φημί καὶ τὸ [r] περί καὶ τὰ ἄλλα.
Ἢ φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν ση-
μαντικὴν ἐκ πλειόνων φωνῶν, [s] πεφυκυῖα τίθεσθαι καὶ ἐπὶ
8 τῶν ἄκρων καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου. Ὄνομα δ' ἐστὶ φωνὴ συν-
θετή, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ' αὑτὸ
σημαντικόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα, ὡς καὶ αὐτὸ
καθ' αὑτὸ σημαῖνον, οἷον ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρον οὐ ση-
9 μαίνει. Ῥῆμα δὲ φωνὴ συνθετή, σημαντικὴ μετὰ χρόνου,
ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτό, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνο-
μάτων· τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἢ λευκὸν οὐ σημαίνει τὸ πότε,

[g] οἷον τὸ α καὶ τὸ ω om. Na.Ac.Bc. [h] ἡμίφωνον—ἀκουστήν om. Bc. [i] βραχύτητι Na. [k] σύνθετος Na. [l] ἣν μὴ ἁρμόττει Na.Ac. [m] δέ Ac.Bc. [n] ἐκ] ἡ ἐκ Ac.Bc, ἢ ἐκ Na. [o] μία Na. [p] σημαντικὸν δέ Ac.Bc, σημαντικὴν δέ Na. [q] φ. μ. ι Na, φ. μ. ι Ac. φημί—ἄλλα om. Bc. in lacuna. [r] π. ε. ρ. ι Na.Ac. [s] πεφυκυῖαν Na.

τὸ δὲ [t] βαδίζει ἢ βεβάδικε [v] προσσημαίνει τὸ μὲν τὸν πα-
ρόντα χρόνον τὸ δὲ τὸν παρεληλυθότα. [w] Πτῶσις δ' ἐστὶν 10
ὀνόματος ἢ ῥήματος ἡ μὲν τὸ κατὰ τούτου ἢ [x] τούτῳ [y] ση-
μαίνουσα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἡ δὲ [z] τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ ἢ πολλοῖς,
οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά, οἷον
κατ' ἐρώτησιν [a] ἢ ἐπίταξιν· τὸ γὰρ ἐβάδισεν ἢ [b] βάδιζε
πτῶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστίν. Λόγος δὲ φωνὴ 11
συνθετὴ σημαντική, ἧς ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι· οὐ 12
γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται, οἷον
ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός, ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι
λόγον. Μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει, οἷον ἐν τῷ [c] βα-
δίζει Κλέων ὁ Κλέων. Εἷς δ' ἐστὶ λόγος διχῶς· ἢ γὰρ ὁ 13
ἓν σημαίνων, ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμων, οἷον ἡ Ἰλιὰς μὲν
συνδέσμῳ εἷς, ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου [d] τῷ ἓν [e] σημαίνειν.

Ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν (ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ 21
ἐκ σημαινόντων σύγκειται, οἷον γῆ) τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου 2
δὲ τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος καὶ [f] ἀσήμου, τὸ δὲ ἐκ σημαινόντων
σύγκειται. Εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν καὶ τετραπλοῦν καὶ 3
πολλαπλοῦν ὄνομα, οἷον τὰ πολλὰ τῶν [g] Μεγαλιωτῶν
[h] Ἑρμοκαϊκόξανθος. Ἅπαν δὲ ὄνομά ἐστιν ἢ κύριον ἢ 4
γλῶττα ἢ μεταφορὰ ἢ κόσμος ἢ πεποιημένον ἢ ἐπεκτετα-
μένον ἢ ὑφῃρημένον ἢ ἐξηλλαγμένον. Λέγω δὲ κύριον μὲν 5
ᾧ χρῶνται ἕκαστοι, γλῶτταν δὲ ᾧ ἕτεροι, ὥστε φανερὸν 6
[i] ὅτι καὶ γλῶτταν καὶ κύριον εἶναι δυνατὸν τὸ αὐτό, μὴ τοῖς
αὐτοῖς δέ· τὸ γὰρ [k] σίγυνον Κυπρίοις μὲν κύριον, ἡμῖν δὲ
γλῶττα. Μεταφορὰ δ' ἐστὶν ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορὰ 7
[l] ἢ ἀπὸ τοῦ γένους ἐπὶ [m] εἶδος, ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ γένος, ἢ

[t] βαδίζειν N^{a}.A^{c}. [v] προσημαίνει N^{a}.A^{c}.B^{c}. [w] πτώσεως N^{a}. [x] τούτῳ] τοῦτο N^{a}. [y] σημαῖνον N^{a}.A^{c}. [z] τὸ post δὲ om. N^{a}.A^{c}.B^{c}. [a] ἢ prius om. N^{b}.A^{c}.B^{c}. [b] ἐβάδιζε N^{a}.A^{c}.B^{c}. [c] βαδίζειν N^{a}.A^{c}.B^{c}. [d] τῷ] τὸ B^{c}. [e] σημαίνει N^{a}. [f] post ἀσήμου A^{c}. πλὴν οὐκ ἐν τῶι ὀνόματος σημαίνοντος καὶ ἀσήμου A^{c}. [g] γαλίω τῶν τῶν N^{a}. [h] ἑρμοκαί. κόξανθος B^{c}. [i] ὅτι om. B^{c}. [k] σύγινον N^{a}. [l] ἢ—ἐπὶ γένος om. N^{a}. [m] εἶδος] εἴδους B^{c}.

8 ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐπὶ [n] εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον. Λέγω δὲ
ἀπὸ γένους μὲν ἐπὶ εἶδος, οἷον

Νηῦς δέ μοι ἥδ' ἕστηκε·

9 τὸ γὰρ ὁρμεῖν ἐστὶν ἑστάναι τι. Ἀπ' εἴδους δὲ ἐπὶ [o] γένος·

[p] Ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργεν·

[q] τὸ γὰρ μυρίον πολύ ἐστιν, ᾧ νῦν ἀντὶ τοῦ πολλοῦ κέχρη-
10 ται. Ἀπ' εἴδους δὲ ἐπὶ εἶδος, οἷον

[r] χαλκῷ ἀπὸ ψυχὴν [s] ἀρύσας

καὶ "τεμὼν ἀτειρέϊ χαλκῷ·" ἐνταῦθα γὰρ τὸ [t] μὲν ἀρύ-
σαι ταμεῖν, τὸ δὲ ταμεῖν ἀρύσαι εἴρηκεν· ἄμφω γὰρ ἀφε-
11 λεῖν τι ἐστίν. Τὸ δὲ ἀνάλογον λέγω, ὅταν ὁμοίως ἔχῃ τὸ
δεύτερον πρὸς τὸ πρῶτον καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ τρίτον·
ἐρεῖ γὰρ ἀντὶ τοῦ δευτέρου τὸ τέταρτον ἢ ἀντὶ τοῦ τετάρ-
12 του τὸ δεύτερον. Καὶ ἐνίοτε προστιθέασιν ἀνθ' οὗ λέγει
πρὸς ὅ ἐστιν. Λέγω δὲ οἷον ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυ-
σον καὶ ἀσπὶς πρὸς [v] Ἄρην· [w] ἐρεῖ τοίνυν τὴν φιάλην ἀσπίδα
13 Διονύσου καὶ τὴν ἀσπίδα φιάλην Ἄρεως. Ἢ ὃ γῆρας πρὸς
βίον, [x] καὶ ἑσπέρα πρὸς ἡμέραν· ἐρεῖ τοίνυν τὴν ἑσπέραν γῆ-
ρας ἡμέρας [y] καὶ τὸ γῆρας ἑσπέραν βίου ἢ ὥσπερ Ἐμπεδο-
14 κλῆς [z] δυσμὰς βίου. Ἐνίοις δ' οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον [a] τὸ
ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁμοίως λεχθήσεται· οἷον τὸ τὸν
καρπὸν μὲν ἀφιέναι σπείρειν, [b] τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ
ἡλίου ἀνώνυμον· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον καὶ
τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπόν, διὸ εἴρηται

σπείρων θεοκτίσταν φλόγα.

15 Ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς μεταφορᾶς χρῆσθαι καὶ ἄλ-
λως, [c] προσαγορεύσαντα τὸ ἀλλότριον ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων
16 τι, οἷον εἰ τὴν ἀσπίδα εἴποι φιάλην μὴ Ἄρεως ἀλλ' οἴνου.
17 [d] Πεποιημένον δ' ἐστὶν ὃ [e] ὅλως μὴ καλούμενον ὑπό τινων

[n] εἴδους Na. [o] γένους Na. [p] ἤδη Na.Ac. [q] τὰ γὰρ μυρία πολλά Na. [r] χαλκὸν ἀπὸ ψυχῆς Na. [s] ἀερύσασκε τεμὼν ἀτειρεῖ Bc, ἀερύσασκε τεμῶν ἀτηρεῖ Ac, ἀερείσας μετ' ἐμῶν ἀτειρεῖ Na. [t] μὲν ἀρύσαι] μὲν ἀρείσαι Na. [v] ἄρη Ac.Bc. [w] ἐρεῖ—ἡμέραν om. Na. [x] καὶ] καὶ ἡ Bc. [y] καὶ—βίου post Ἐμπεδοκλῆς Na.Ac.Bc. [z] δυσμὰς] ἢ δυσμὰς Na.Ac.Bc. [a] τῶν Ac.Bc. [b] τὸ δὲ τὴν] τὴν δὲ Bc. [c] προσαγορεύοντα Na. [d] πεποιημένον δ' ἐστὶν om. Na. [e] ἤλου μὴ λαλούμενον Na.

αὐτὸς τίθεται ὁ ποιητής· δοκεῖ γὰρ ἔνια εἶναι τοιαῦτα, οἷον τὰ κέρατα ἐρνύγας καὶ τὸν ἱερέα ἀρητῆρα. Ἐπεκτεταμένον 18
δ' ἐστὶν ἢ ἀφῃρημένον τὸ μέν, ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον ᾖ τοῦ οἰκείου ἢ συλλαβῇ ἐμβεβλημένῃ, τὸ δ' ἐὰν [f]ἀφῃρημένον [g]τι ᾖ αὐτοῦ, [h]ἐπεκτεταμένον [i]μὲν οἷον τὸ [k]πό- 19
λεως πόληος καὶ τὸ [l]Πηλείδου Πηληϊάδεω, ἀφῃρημένον δὲ οἷον τὸ κρῖ καὶ τὸ δῶ καὶ

μία γίνεται ἀμφοτέρων [m]ὄψ.

Ἐξηλλαγμένον δ' ἐστίν, ὅταν τοῦ ὀνομαζομένου τὸ μὲν κατα- 20
λείπῃ τὸ δὲ ποιῇ, οἷον τὸ

δεξιτερὸν κατὰ μαζόν

ἀντὶ τοῦ δεξιόν. [n]Αὐτῶν δὲ τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἄρρενα 21
τὰ δὲ θήλεα τὰ δὲ μεταξύ, ἄρρενα μὲν ὅσα τελευτᾷ εἰς τὸ Ν 22
καὶ Ρ, καὶ ὅσα ἐκ [o]τούτου (ταῦτα δ' ἐστὶ δύο, [p]Ψ καὶ Ξ), θήλεα δὲ ὅσα ἐκ τῶν φωνηέντων εἴς τε τὰ ἀεὶ μακρά, οἷον 23
εἰς Η καὶ Ω, καὶ τῶν ἐπεκτεινομένων εἰς Α· ὥστε ἴσα συμ- 24
βαίνει [q]πλήθει εἰς ὅσα τὰ ἄρρενα καὶ τὰ θήλεα· τὸ γὰρ Ψ καὶ τὸ Ξ ταὐτά ἐστιν. Εἰς δὲ ἄφωνον οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ, 25
οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ. Εἰς δὲ τὸ Ι τρία [r]μόνα, μέλι [r]κόμμι 26
πέπερι. Εἰς δὲ τὸ Υ πέντε, [s]τὸ πῶϋ, τὸ νᾶπυ, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ἄστυ. Τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα καὶ Ν καὶ Σ.

Λέξεως δὲ ἀρετὴ σαφῆ καὶ [t]μὴ ταπεινὴν εἶναι. Σαφεστάτη 22 2
μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή· παράδειγμα δὲ ἡ Κλεοφῶντος ποίησις καὶ ἡ Σθενέλου. Σεμνὴ 3
δὲ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. Ξενικὸν δὲ λέγω γλῶτταν καὶ μεταφορὰν καὶ ἐπέκτασιν καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον. Ἀλλ' ἄν τις [v]ἅπαντα τοιαῦτα 4
[w]ποιήσῃ, [x]ἢ αἴνιγμα ἔσται ἢ βαρβαρισμός. [y]Ἂν μὲν οὖν

[f] ἀφήρη μὲν A^c. [g] τι] ὄντι N^a.A^c.B^c. [h] ἐπεκτεταμένου N^a. [i] μὲν om. N^a. [k] πόλεος A^c. [l] πηλείδου] πηλέος A^c.B^c, πηλέως N^a. [m] ὄψ] ο ης N^a, ο ης A^c, ὁ B^c. [n] αὐτῶν δὲ τῶν] τῶν δὲ N^a. [o] τούτου] τούτου ἀφώνων B^c, τούτου σύγκειται N^a. [p] τ καὶ ζ N^a. [q] πλήθη A^c. [r] μόνον et κόμι N^a.A^c.B^c. [s] τὸ πῶϋ—ἄστυ om. N^a.A^c.B^c. [t] μὴ om. N^a. [v] ἅπαντα] ἂν ἅπαντα A^c, ἅμα ἅπαντα B^c. [w] ποιῇ N^a, ποιῆσαι A^c. [x] ἡ βαρβαρισμὸς ἔσται ἢ αἴνιγμα N^a. [y] ἂν—αἴνιγμα om. N^a.

ἐκ μεταφορῶν, αἴνιγμα, ἐὰν δὲ ἐκ γλωττῶν, [z] βαρβαρισμός.
5 Αἰνίγματος [a] γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστί, [b] τὸ [c] λέγοντα ὑπάρχοντα
ἀδύνατα συνάψαι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν τῶν ὀνόματων σύν-
θεσιν οὐχ οἷόν τε τοῦτο ποιῆσαι, κατὰ δὲ τὴν μεταφορὰν
ἐνδέχεται, οἷον

> Ἄνδρ' [d] εἶδον [e] πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα,

6 καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐκ [f] δὲ τῶν γλωττῶν [f] ὁ βαρβαρισμός.
7 [g] Δεῖ ἄρα κεκρᾶσθαί πως τούτοις· τὸ μὲν γὰρ μὴ ἰδιωτικὸν
ποιήσει μηδὲ ταπεινὸν [h] ἡ γλῶττα καὶ ἡ μεταφορὰ καὶ ὁ
κόσμος καὶ τἆλλα τὰ εἰρημένα εἴδη, τὸ [i] δὲ κύριον τὴν σαφή-
8 νειαν. Οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος [k] συμβάλλονται εἰς τὸ σαφὲς
τῆς λέξεως καὶ [l] μὴ ἰδιωτικὸν αἱ ἐπεκτάσεις καὶ ἀποκοπαὶ καὶ
ἐξαλλαγαὶ τῶν ὀνομάτων· διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄλλως ἔχειν ἢ ὡς
τὸ κύριον παρὰ τὸ εἰωθὸς [m] γιγνόμενον τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιή-
9 σει, διὰ δὲ τὸ κοινωνεῖν τοῦ εἰωθότος τὸ σαφὲς ἔσται. Ὥστε
οὐκ ὀρθῶς ψέγουσιν οἱ [n] ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς
διαλέκτου καὶ διακωμῳδοῦντες τὸν ποιητήν, οἷον Εὐκλείδης ὁ
ἀρχαῖος, ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁπόσον
βούλεται, ἰαμβοποιήσας ἐν αὐτῇ τῇ λέξει·

> [o] ἠτίχαριν [p] εἶδον Μαραθῶνάδε βαδίζοντα,

καὶ

> οὐκ [q] ἂν γεράμενος [r] τὸν ἐκείνου [s] ἐλλέβορον.

10 Τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαί πως χρώμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ γε-
11 λοῖον, τὸ δὲ μέτρον κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν μερῶν· καὶ
γὰρ μεταφοραῖς καὶ γλώτταις καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι χρώ-
μενος ἀπρεπῶς καὶ ἐπίτηδες [t] ἐπὶ τὰ γελοῖα τὸ αὐτὸ ἂν
12 ἀπεργάσαιτο. Τὸ δὲ [v] ἁρμόττον ὅσον διαφέρει, ἐπὶ τῶν
ἐπῶν θεωρείσθω, [w] ἐντιθεμένων τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον.

[z] βαρβαρισμός] καὶ βαρβαρισμός N^{a}. [a] γὰρ] τε γὰρ A^{c}.B^{c}. [b] τὰ N^{a}. [c] λέγον τὰ A^{c}.B^{c}. [d] ἴδον A^{c}.B^{c}. [e] πυρίχαλκον N^{a}.A^{c}.B^{c}. [f] δὲ et ὁ om. N^{a}.A^{c}.B^{c}. [g] δεῖ ἄρα κεκρίσθαι A^{c}.B^{c}, δεῖ ἀνακεκρίσθαι N^{a}. [h] ἡ] οἷον ἡ N^{a}.A^{c}.B^{c}. [i] δὲ post τὸ om. N^{a}. [k] συμβάλλεται N^{a}.A^{c}. [l] μὴ τὸ N^{a}. [m] λεγόμενον B^{c}. [n] ἐπιτιμοῦντες A^{c}. [o] ἦτ ·.· χάριν B^{c}, ἤτει χάριν A^{c}, εἴτι χάριν N^{a}. [p] ἴδον A^{c}.B^{c}. [q] ἂν γ' ἐράμενος N^{a}.B^{c}. [r] τῶν B^{c}. [s] ἐλέβορον N^{a}. [t] ἐπεὶ τὰ B^{c}, ἔπειτα A^{c}. [v] ἁρμόττοντος N^{a}.A^{c}. [w] ἀντιθεμένων B^{c}.

Καὶ ἐπὶ τῆς γλώττης δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μεταφορῶν καὶ ἐπὶ 13
τῶν ἄλλων [x] ἰδεῶν μετατιθεὶς ἄν τις τὰ κύρια ὀνόματα κατί-
δοι ὅτι ἀληθῆ λέγομεν· οἷον τὸ αὐτὸ ποιήσαντος [y] ἰαμβεῖον
Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου, ἓν δὲ μόνον ὄνομα [z] μεταθέντος,
ἀντὶ κυρίου εἰωθότος γλῶτταν, τὸ μὲν φαίνεται καλὸν τὸ δ᾽
εὐτελές. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ ἐποίησε

> [a] φαγέδαινα ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός,

ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ ἐσθίει τὸ θοινᾶται μετέθηκεν. Καὶ

> νῦν δέ μ᾽ ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ [b] ἄκικυς,

εἴ τις λέγοι τὰ κύρια μετατιθείς

> νῦν δέ [c] μ᾽ ἐὼν μικρός [d] τε καὶ ἀσθενικὸς καὶ [e] ἀειδής.

Καὶ

> [f] δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς [g] ὀλίγην τε τράπεζαν.
> Δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς μικράν τε τράπεζαν.

Καὶ τὸ "[h] ἠϊόνες βοόωσιν" ἠϊόνες κράζουσιν. Ἔτι δὲ [i] Ἀρει- 14
φράδης τοὺς τραγῳδοὺς ἐκωμῴδει, ὅτι ἃ οὐδεὶς ἂν [k] εἴποι ἐν
τῇ διαλέκτῳ, τούτοις χρῶνται, οἷον τὸ δωμάτων ἄπο ἀλλὰ
μὴ ἀπὸ δωμάτων, καὶ τὸ σέθεν, καὶ τὸ ἐγὼ δέ νιν, καὶ τὸ
Ἀχιλλέως πέρι ἀλλὰ μὴ περὶ Ἀχιλλέως, καὶ ὅσα ἄλλα
τοιαῦτα. Διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐν τοῖς κυρίοις ποιεῖ τὸ μὴ 15
ἰδιωτικὸν ἐν τῇ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖνος δὲ τοῦτο
ἠγνόει. Ἔστι δὲ μέγα μὲν [l] τὸ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων πρέ- 16
πόντως χρῆσθαι, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ γλώτταις, πολὺ δὲ
μέγιστον τὸ μεταφορικὸν [m] εἶναι. Μόνον γὰρ τοῦτο οὔτε 17
παρ᾽ ἄλλου ἔστι λαβεῖν εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστιν· τὸ γὰρ εὖ
μεταφέρειν τὸ τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστίν. Τῶν δ᾽ ὀνομάτων 18
τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις, αἱ δὲ
γλῶτται τοῖς ἡρωϊκοῖς, αἱ δὲ μεταφοραὶ τοῖς [n] ἰαμβείοις.
Καὶ ἐν μὲν τοῖς ἡρωϊκοῖς ἅπαντα χρήσιμα τὰ εἰρημένα· ἐν δὲ 19

[x] εἰδέων A^c. [y] ἰάμβιον A^c. [z] μετατιθέντος $N^a.A^c.B^c$. [a] φαγάδενα $N^a.A^c.B^c$. [b] ἀειδής $A^c.B^c$, ἀηδής N^a. [c] μεὼν $N^a.A^c.B^c$, μ᾽ αἰὼν margo A^c. [d] τε] δὲ A^c, om. $N^a.B^c$. [e] ἀηδής N^a. [f] δίφρον τε ἀεικέλιον $N^a.A^c.B^c$. [g] ὀλίγην—καταθεὶς om. N^a. [h] ἴωνες βοῶσιν ἢ ἴωνες $N^a.A^c.B^c$. [i] ἀναφράδης N^a. [k] εἴπη $A^c.B^c$. [l] τὸ] τῶι A^c. [m] εἶναι] αὐτὸν εἶναι N^a. [n] ἰαμβίοις A^c.

τοῖς [n] ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λέξιν μιμεῖσθαι, ταῦτα ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων [o] ὅσοις κἂν ἐν λόγοις [p] τις [q] χρήσαιτο· ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τὸ κύριον καὶ μεταφορὰ καὶ κόσμος. Περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

23 Περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς καὶ [r] ἐν μέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι
δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνιστάναι δρα-
ματικούς, καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην [s] καὶ τελείαν, ἔχουσαν
ἀρχὴν καὶ [t] μέσον καὶ τέλος, ἵν' ὥσπερ ζῷον ἓν ὅλον ποιῇ
2 τὴν οἰκείαν ἡδονήν, δῆλον, καὶ μὴ ὁμοίας ἱστορίας [v] τὰς συνή-
θεις εἶναι, ἐν αἷς ἀνάγκη οὐχὶ μιᾶς πράξεως ποιεῖσθαι δήλω-
σιν ἀλλ' ἑνὸς χρόνου, ὅσα ἐν τούτῳ συνέβη περὶ ἕνα ἢ
3 πλείους, ὧν ἕκαστον ὡς ἔτυχεν ἔχει πρὸς ἄλληλα. Ὥσπερ
γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἥ τ' ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο
[w] ναυμαχία καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς
τὸ αὐτὸ [x] συντείνουσαι τέλος, [y] οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρό-
νοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θατέρου, ἐξ ὧν ἓν οὐδὲν
4 γίνεται τέλος. Σχεδὸν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν τοῦτο
5 δρῶσιν. Διό, ὥσπερ εἴπομεν ἤδη, καὶ ταύτῃ θεσπέσιος ἂν
φανείη [z] Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους, [a] τῷ μηδὲ τὸν πόλεμον,
καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον·
λίαν γὰρ ἂν [b] μέγας καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι·
ἢ τῷ μεγέθει μετριάζοντα [c] καταπεπλεγμένον τῇ ποικιλίᾳ.
Νῦν δ' ἓν μέρος ἀπολαβὼν ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολ-
λοῖς, οἷον νεῶν καταλόγῳ καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, [d] οἷς δια-
6 λαμβάνει τὴν ποίησιν. Οἱ δ' ἄλλοι περὶ ἕνα ποιοῦσι καὶ
περὶ ἕνα χρόνον, καὶ μίαν πρᾶξιν πολυμερῆ, οἷον ὁ τὰ [e] Κύ-
7 πρια ποιήσας καὶ τὴν [f] μικρὰν Ἰλιάδα. Τοιγαροῦν ἐκ μὲν
Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας μία τραγῳδία ποιεῖται ἑκατέρας ἢ

[n] ἰαμβίοις A^c. [o] καὶ ἐν ὅσοις λόγοις N^a.A^c.B^c. [p] τι A^c.B^c. [q] χρήσεται N^a. [r] ἐμμέτρου N^a. [s] καὶ post ὅλην om. B^c. [t] μέσα A^c.B^c, μέσην N^a. [v] τὰ συνήθη N^a. [w] ναύμαχος A^c. [x] τείνουσαι B^c. [y] οὕτω—τέλος om. N^a. [z] ὁ ὅμηρος N^a. [a] τῷ] τὸ N^a.A^c. [b] μέγα A^c. [c] καταπεπληγμένον N^a. [d] οἷς] δὶς N^a.B^c. et pr. A^c: rc. enim delet. [e] κυπρικὰ A^c.B^c, κυπριακὰ N^a. [f] μακρὰν N^a.

δύο [g] μόναι, ἐκ δὲ Κυπρίων πολλαί, καὶ [h] ἐκ τῆς μικρᾶς
Ἰλιάδος [i] πλέον ὀκτώ, οἷον ὅπλων κρίσις, Φιλοκτήτης, Νεο-
πτόλεμος, [k] Εὐρύπυλος, πτωχεία, [l] Λάκαιναι, Ἰλίου πέρσις
καὶ ἀπόπλους καὶ [m] Σίνων καὶ [n] Τρῳάδες.

Ἔτι δὲ τὰ εἴδη ταὐτὰ [o] δεῖ ἔχειν τὴν ἐποποιίαν τῇ τρα- 24
γῳδίᾳ· ἢ γὰρ ἁπλῆν ἢ πεπλεγμένην ἢ ἠθικὴν ἢ παθητικὴν
[p] δεῖ εἶναι. Καὶ τὰ μέρη ἔξω μελοποιίας καὶ ὄψεως ταὐτά· 2
καὶ γὰρ περιπετειῶν δεῖ καὶ ἀναγνωρίσεων καὶ παθημάτων.
[q] Ἔτι τὰς διανοίας καὶ τὴν λέξιν ἔχειν καλῶς. Οἷς ἅπασιν 3
Ὅμηρος κέχρηται καὶ [r] πρῶτος καὶ [s] ἱκανῶς. Καὶ γὰρ καὶ
τῶν [t] ποιημάτων ἑκάτερον συνέστηκεν ἡ μὲν Ἰλιὰς ἁπλοῦν
καὶ παθητικόν, ἡ δὲ Ὀδύσσεια πεπλεγμένον· ἀναγνώρισις
γὰρ διόλου καὶ ἠθική. Πρὸς [v] δὲ τούτοις λέξει καὶ διανοίᾳ
[w] πάντας ὑπερβέβληκεν. Διαφέρει δὲ κατά τε τῆς συστά- 4
σεως τὸ μῆκος ἡ ἐποποιία καὶ τὸ μέτρον. Τοῦ μὲν οὖν μή- 5
κους ὅρος ἱκανὸς ὁ εἰρημένος· δύνασθαι γὰρ δεῖ συνορᾶσθαι
τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος. Εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῶν μὲν ἀρ-
χαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, [x] πρὸς δὲ τὸ πλῆθος [y] τῶν
τραγῳδιῶν τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν τιθεμένων παρήκοιεν. Ἔχει 6
δὲ πρὸς τὸ ἐπεκτείνεσθαι τὸ μέγεθος πολύ τι ἡ ἐποποιία
ἴδιον διὰ τὸ ἐν μὲν τῇ τραγῳδίᾳ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα πραττό-
μενα πολλὰ μέρη μιμεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν
ὑποκριτῶν μέρος μόνον· ἐν δὲ τῇ ἐποποιίᾳ, διὰ τὸ διήγησιν
εἶναι, ἔστι πολλὰ μέρη ἅμα ποιεῖν περαινόμενα, ὑφ' ὧν
οἰκείων ὄντων αὔξεται ὁ τοῦ ποιήματος ὄγκος. Ὥστε τοῦτ' 7
ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸν
ἀκούοντα καὶ ἐπεισοδιοῦν ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις· τὸ γὰρ
ὅμοιον ταχὺ πληροῦν ἐκπίπτειν ποιεῖ τὰς τραγῳδίας. Τὸ 8
δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πείρας [z] ἥρμοκεν. Εἰ γάρ τις

[g] μόνας A^c. [h] ἐκ post καὶ om. $N^a.A^c.B^c$. [i] πλέον om. N^a. [k] ἐρύπιδος N^a. [l] λάκαινα $N^a.A^c$. [m] γίνων N^a. [n] πρωιάδες $N^a.A^c$. [o] δεῖ] δὴ A^c. [p] δεῖ εἶναι om. $N^a.A^c.B^c$. [q] ἔτι] ἔτι δὲ N^a. [r] πρώτως corr. B^c. [s] ἱκανὸς $N^a.A^c$. [t] πονημάτων $N^a.A^c$. [v] δὲ] γὰρ $A^c.B^c$. [w] πάντα $N^a.A^c.B^c$. [x] πρόσθε A^c, πρόσθεν N^a, πρός τε B^c. [y] τῶν post πλῆθος om. $N^a.A^c.B^c$. [z] ἥρμωκεν A^c.

ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο ἢ ἐν πολ-
9 λοῖς, ἀπρεπὲς ἂν φαίνοιτο· τὸ γὰρ ἡρωϊκὸν στασιμώτατον
καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστίν, διὸ καὶ γλώττας καὶ με-
ταφορὰς δέχεται μάλιστα· περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ
10 [a] μίμησις τῶν ἄλλων. Τὸ δὲ [b] ἰαμβικὸν καὶ τετράμετρον
11 [c] κινητικά, τὸ μὲν ὀρχηστικόν, τὸ δὲ πρακτικόν. Ἔτι δὲ
12 ἀτοπώτερον εἰ [d] μιγνύοι τις αὐτά, ὥσπερ Χαιρήμων. Διὸ
οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποίηκεν ἢ τῷ ἡρῴῳ, ἀλλ'
ὥσπερ εἴπομεν, αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει τὸ ἁρμόττον [e] αὐτῇ
13 διαιρεῖσθαι. Ὅμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἄξιος ἐπαινεῖσθαι,
καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν
14 αὐτόν. Αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν· οὐ
γάρ ἐστι κατὰ ταῦτα μιμητής. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι αὐτοὶ μὲν
δι' ὅλου ἀγωνίζονται, μιμοῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις· ὁ δὲ
ὀλίγα φροιμιασάμενος εὐθὺς εἰσάγει ἄνδρα ἢ γυναῖκα ἢ ἄλλο
15 τι ἦθος, καὶ [f] οὐδὲν ἄηθες, ἀλλ' ἔχοντα ἤθη. Δεῖ μὲν οὖν ἐν
ταῖς τραγῳδίαις ποιεῖν τὸ θαυμαστόν, μᾶλλον δ' ἐνδέχεται
ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τὸ [g] ἄλογον. Διὸ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυ-
16 μαστόν, διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν εἰς τὸν πράττοντα, [h] ἐπεὶ τὰ περὶ
τὴν Ἕκτορος δίωξιν ἐπὶ σκηνῆς ὄντα γελοῖα ἂν φανείη, οἱ
μὲν ἑστῶτες καὶ οὐ διώκοντες, ὁ δὲ ἀνανεύων· ἐν δὲ τοῖς ἔπεσι
17 λανθάνει. Τὸ δὲ θαυμαστὸν ἡδύ· σημεῖον δέ, πάντες γὰρ
18 προστιθέντες ἀπαγγέλλουσιν ὡς χαριζόμενοι. Δεδίδαχε δὲ
μάλιστα [i] Ὅμηρος καὶ τοὺς ἄλλους ψευδῆ λέγειν ὡς δεῖ.
Ἔστι δὲ τοῦτο παραλογισμός. Οἴονται γὰρ ἄνθρωποι,
ὅταν τουδὶ ὄντος [k] τοδὶ ᾖ ἢ γινομένου γίνηται, [l] εἰ τὸ ὕστε-
ρόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶ
ψεῦδος. Διὸ δή, ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος, [m] ἄλλου δὲ τούτου
ὄντος, ἀνάγκη εἶναι ἢ γενέσθαι ἢ προσθεῖναι· διὰ γὰρ [n] τὸ
τοῦτο εἰδέναι ἀληθὲς [o] ὄν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ

[a] κίνησις Na.Ac. [b] ἰαμβίον Ac, ἰαμβεῖον Bc. [c] κινητικαί Ac, κινητικόν Na. [d] μηγνύη Ac, μὴ γνοίη Na. [e] αὐτῇ] αὐτὴ Ac. [f] οὐδένα ἤθη Ac, οὐδένα ἤθει Na, οὐδὲν ἀήθη Bc. [g] ἄλογον Victorius: codices ἀνάλογον. [h] ἔπειτα Na.Ac. [i] ὁ ὅμηρος Na. [k] τοδὶ ᾖ] τὸ δι' ἣν Na. [l] εἰ] ἢ Ac. [m] ἀλλ' οὐδὲ Bc. [n] τὸ om. Na. [o] ὂν corr. Ac.

τὸ πρῶτον ὡς ὄν. Παράδειγμα δὲ [p] τούτου ἐκ τῶν Νίπτρων.
Προαιρεῖσθαί τε [q] δεῖ ἀδύνατα εἰκότα μᾶλλον ἢ δυνατὰ ἀπί- 19
θανα· τούς τε λόγους μὴ [r] συνίστασθαι ἐκ μερῶν ἀλόγων, 20
ἀλλὰ μάλιστα μὲν [s] μηδὲν [t] ἔχειν ἄλογον, εἰ δὲ μή, ἔξω τοῦ
μυθεύματος, ὥσπερ Οἰδίπους [v] τὸ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ Λάϊος
ἀπέθανεν, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι, ὥσπερ ἐν Ἠλέκτρᾳ οἱ
τὰ Πύθια ἀπαγγέλλοντες, ἢ ἐν Μυσοῖς ὁ ἄφωνος ἐκ Τεγέας
εἰς τὴν Μυσίαν [w] ἥκων. Ὥστε τὸ λέγειν ὅτι [x] ἀνῄρητο ἂν ὁ 21
μῦθος γελοῖον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ οὐ δεῖ συνίστασθαι τοιούτους·
ἂν δὲ θῇ, καὶ φαίνηται [y] εὐλογώτερον, [z] ἀποδέχεσθαι καὶ
ἄτοπον, ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἄλογα τὰ περὶ τὴν ἔκθε- 22
σιν, ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀνεκτά, δῆλον ἂν γένοιτο, εἰ αὐτὰ φαῦλος
ποιητὴς [a] ποιήσειεν· νῦν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὁ ποιητὴς
[b] ἀφανίζει ἡδύνων τὸ ἄτοπον. Τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν ἐν 23
τοῖς ἀργοῖς μέρεσι καὶ μήτε ἠθικοῖς μήτε διανοητικοῖς· ἀπο-
κρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τά [c] τε ἤθη καὶ τὰς
διανοίας.

Περὶ [d] δὲ προβλημάτων καὶ λύσεων, ἐκ πόσων τε καὶ 25
ποίων ἂν εἰδῶν [e] εἴη, ὧδ᾽ ἂν θεωροῦσι γένοιτ᾽ ἂν φανερόν.
Ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητής, ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφος 2
[f] ἤ τις ἄλλος εἰκονοποιός, ἀνάγκη μιμεῖσθαι τριῶν ὄντων
[g] τὸν ἀριθμὸν ἕν τι ἀεί· ἢ γὰρ οἷα ἦν ἢ ἔστιν, ἢ οἷά φασι καὶ
δοκεῖ, [h] ἢ οἷα εἶναι δεῖ. Ταῦτα δ᾽ ἐξαγγέλλεται λέξει ἢ [i] καὶ 3
γλώτταις καὶ μεταφοραῖς. Καὶ πολλὰ πάθη τῆς λέξεώς
ἐστιν· δίδομεν [k] γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς. Πρὸς δὲ τούτοις 4
οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς,
οὐδὲ ἄλλης τέχνης [l] καὶ ποιητικῆς. Αὐτῆς δὲ τῆς ποιητικῆς 5
διττὴ [m] ἡ ἁμαρτία· ἡ μὲν γὰρ καθ᾽ αὑτήν, ἡ δὲ κατὰ συμβε-

[p] τοῦτο A^c.B^c, τούτων N^a. [q] δεῖ om. N^a. [r] ἐπίστασθαι N^a. [s] μηδὲν om. N^a. [t] ἔχει N^a. [v] τῶ N^a. [w] ἥκων ὅστε A^c, εἰκόνος τε N^a. [x] ἀνήρειτο A^c. [y] εὐλογωτέρως N^a.A^c.B^c. [z] ἐνδέχεσθαι N^a.A^c. [a] ποιήσει N^a.A^c.B^c. [b] ἐμφανίζειν ἠδύνατο ἄτοπον N^a. [c] δὲ A^c, om. N^a. [d] δὲ om. N^a. [e] εἴη] ἐστιν A^c.B^c. [f] ἤ] εἴ A^c. [g] τῶ ἀριθμῶ B^c, τῶν ἀριθμῶν N^a.A^c. [h] ἢ ante οἷα om. A^c. [i] καὶ om. N^a. [k] γὰρ] δὲ N^a. [l] καὶ ποιητικῆς] καὶ πολιτικῆς N^a. [m] ἡ om. N^a.A^c.B^c.

6 βηκός. [n] Εἰ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν,
[o] αὐτῆς ἡ ἁμαρτία· [n] εἰ δὲ τὸ προελέσθαι μὴ ὀρθῶς, ἀλλὰ
τὸν ἵππον ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα ἢ τὸ καθ' ἑκάστην
τέχνην ἁμάρτημα, οἷον τὸ κατ' ἰατρικὴν ἢ ἄλλην τέχνην, [p] ἢ
7 ἀδύνατα πεποίηται, ὁποιανοῦν, οὐ καθ' ἑαυτήν. Ὥστε δεῖ τὰ
ἐπιτιμήματα ἐν τοῖς προβλήμασιν ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα
λύειν. Πρῶτον μέν, [q] ἂν τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τέχνην ἀδύνατα
8 πεποίηται, ἡμάρτηται. Ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει, εἰ [r] τυγχάνει τοῦ
τέλους τοῦ αὐτῆς· τὸ γὰρ τέλος εἴρηται, εἰ οὕτως ἐκπληκτι-
κώτερον ἢ αὐτὸ ἢ ἄλλο ποιεῖ μέρος. Παράδειγμα ἡ τοῦ
9 Ἕκτορος δίωξις. Εἰ μέντοι τὸ τέλος ἢ μᾶλλον [s] ἢ ἧττον
ἐνεδέχετο ὑπάρχειν καὶ κατὰ τὴν περὶ τούτων τέχνην, [t] ἡμάρ-
τηται οὐκ ὀρθῶς· δεῖ γάρ, εἰ ἐνδέχεται, ὅλως μηδαμῇ ἡμαρ-
10 τῆσθαι. Ἔτι ποτέρων ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, τῶν κατὰ τὴν
τέχνην ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός; Ἔλαττον γάρ, εἰ μὴ [v] ᾔδει
ὅτι ἔλαφος θήλεια κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ [w] εἰ [x] κακομιμήτως
11 ἔγραψεν. Πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν ἐπιτιμᾶται ὅτι οὐκ ἀληθῆ,
ἀλλ' [y] οἷα δεῖ, οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη αὐτὸς μὲν οἵους δεῖ
12 ποιεῖν, [z] Εὐριπίδην δὲ οἷοι εἰσί, ταύτῃ λυτέον. Εἰ δὲ μηδε-
13 τέρως, ὅτι οὕτω φασίν, οἷον τὰ περὶ θεῶν. Ἴσως γὰρ οὔτε
βέλτιον οὕτω λέγειν οὔτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν ὥσπερ [a] Ξενο-
14 φάνης· ἀλλ' οὔ φασι τάδε. Ἴσως [b] δὲ οὐ βέλτιον μέν, ἀλλ'
οὕτως εἶχεν, οἷον τὰ περὶ τῶν ὅπλων,

ἔγχεα δέ σφιν
ὄρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος·

15 οὕτω γὰρ τότ' ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ [c] νῦν Ἰλλυριοί. Περὶ
δὲ τοῦ καλῶς ἢ μὴ καλῶς ἢ εἴρηταί τινι ἢ πέπρακται, οὐ
μόνον σκεπτέον εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον ἢ εἰρημένον βλέ-
ποντα, [d] εἰ σπουδαῖον ἢ φαῦλον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πράττοντα

[n] εἰ] utrobique ἢ Na.Ac.Bc. [o] αὕτη Bc. [p] ἢ] ἡ Ac.Bc. [q] ἂν om. Na.Ac. [r] τυγχάνοι Bc. [s] ἢ alterum om. Ac. [t] ἡμαρτῆσθαι Na.Bc, μαρτῆσθαι Ac. [v] εἴδει Ac. [w] εἰ] η Ac, om. Na. [x] ἀμιμήτως Ac.Bc. [y] οἷα] ἴσως Na.Ac.Bc. [z] εὐριπίδης codices. [a] ξενοφάνη Ac, ξενοφάνει Na. [b] δὲ om. Na.Ac.Bc. [c] νῦν] νῦν οἱ Na. [d] εἰ] ἢ Ac.Bc.

ἢ λέγοντα πρὸς ὃν ἢ ὅτε ἢ ὅτῳ ἢ οὗ ἕνεκεν, [e] οἷον ἢ μείζονος
ἀγαθοῦ, ἵνα γένηται, [f] ἢ μείζονος κακοῦ, ἵνα ἀπογένηται. Τὰ 16
δὲ πρὸς τὴν λέξιν ὁρῶντα δεῖ διαλύειν, οἷον γλώττῃ

οὐρῆας μὲν πρῶτον·

ἴσως γὰρ οὐ τοὺς ἡμιόνους λέγει ἀλλὰ τοὺς φύλακας. Καὶ τὸν Δόλωνα

[g] ὅς δή τοι εἶδος μὲν [h] ἔην κακός,

οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρόν· τὸ γὰρ εὐειδὲς οἱ Κρῆτες εὐπρόσωπον καλοῦσιν. Καὶ τὸ

ζωρότερον δὲ [i] κέραιε

οὐ τὸ ἄκρατον ὡς οἰνόφλυξιν, ἀλλὰ τὸ θᾶττον. Τὸ δὲ 17
κατὰ μεταφορὰν εἴρηται, οἷον

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες—
εὗδον παννύχιοι·

ἅμα δέ φησιν

ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν,
αὐλῶν συρίγγων θ' ὁμαδόν.

Τὸ γὰρ πάντες ἀντὶ τοῦ πολλοὶ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται· τὸ γὰρ πᾶν πολύ τι. Καὶ τὸ

οἴη δ' [k] ἄμμορος

[l] κατὰ μεταφοράν· τὸ γὰρ γνωριμώτατον μόνον. Κατὰ δὲ 18
προσῳδίαν, ὥσπερ Ἱππίας ἔλυεν ὁ Θάσιος τὸ

δίδομεν δέ οἱ

καὶ

τὸ μὲν [m] οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Τὰ δὲ διαιρέσει, οἷον Ἐμπεδοκλῆς 19

Αἶψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατα . . . .
ζῷά τε πρὶν [n] κέκριτο.

Τὰ δὲ ἀμφιβολίᾳ, 20

παρῴχηκεν δὲ [o] πλέων νύξ·

[e] οἷον ἢ] οἷον εἰ N^a. [f] ἢ μείζονος om. N^a, ἢ om. A^c. [g] ὡς ῥῆτοι A^c, ὡς ῥά τοι B^c, ὡς N^a. [h] ἔην] εἰ ἦν A^c. [i] κέραι ἑου τὸ A^c, κεραε οὐ τὸ B^c, κερεες οὐ τὸ N^a. [k] ἂν μόνος N^a. [l] κατὰ μεταφοράν om. B^c. [m] οὐ] οὗ A^c.B^c. [n] κέκτητο A^c. [o] πλέω A^c, πλέον B^c.

21 τὸ γὰρ [p] πλέων ἀμφίβολόν ἐστιν. Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος
τῆς λέξεως, [q] οἷον [r] τὸν κεκραμένον [s] οἶνόν φασιν εἶναι, ὅθεν
πεποίηται

κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο,

καὶ χαλκέας τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους, ὅθεν εἴρηται ὁ
Γανυμήδης Διὶ [t] οἰνοχοεύειν, οὐ [v] πινόντων οἶνον. Εἴη δ' ἂν
22 τοῦτό γε κατὰ μεταφοράν. Δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπε-
ναντίωμά τι [w] δοκῇ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν ποσαχῶς ἂν [x] σημή-
νειε τοῦτο ἐν τῷ εἰρημένῳ, [y] οἷον

τῇ [z] ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος,

23 [a] τῷ ταύτῃ κωλυθῆναι. [b] Τὸ δὲ ποσαχῶς ἐνδέχεται [c] ὡδί
πως μάλιστ' ἄν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν καταντικρὺ [d] ἢ ὡς
24 Γλαύκων λέγει, [e] ὅτι ἔνιοι ἀλόγως προϋπολαμβάνουσι, καὶ
αὐτοὶ καταψηφισάμενοι συλλογίζονται, καὶ ὡς εἰρηκότες ὅτι
25 δοκεῖ ἐπιτιμῶσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει. Τοῦτο
δὲ πέπονθε τὰ περὶ Ἰκάριον. Οἴονται γὰρ αὐτὸν Λάκωνα
εἶναι· ἄτοπον οὖν τὸ μὴ ἐντυχεῖν τὸν Τηλέμαχον αὐτῷ εἰς
Λακεδαίμονα ἐλθόντα. Τὸ δ' ἴσως ἔχει ὥσπερ οἱ Κεφα-
λῆνές φασιν· παρ' αὐτῶν γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Ὀδυσσέα,
καὶ εἶναι Ἰκάδιον ἀλλ' οὐκ Ἰκάριον. Διαμάρτημα δὲ τὸ
26 πρόβλημα εἰκός ἐστιν. Ὅλως δὲ τὸ ἀδύνατον μὲν [f] ἢ πρὸς
τὴν ποίησιν ἢ πρὸς τὸ βέλτιον ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ ἀνά-
27 γειν. Πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύ-
νατον ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν· τοιούτους [g] δ' εἶναι [h] οἵους
28 Ζεῦξις ἔγραφεν. Ἀλλὰ [i] καὶ πρὸς τὸ βέλτιον· τὸ γὰρ
29 παράδειγμα δεῖ ὑπερέχειν πρὸς ἅ φασι τἄλογα. Οὕτω τε
καὶ ὅτι ποτὲ οὐκ ἄλογόν ἐστιν· εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς
30 γίνεσθαι. Τὰ δ' ὑπεναντία ὡς εἰρημένα οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ
οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι, εἰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ

[p] πλεῖον B^c. [q] οἷον om. N^a.A^c.B^c. [r] τῶν κεκραμένων N^a.A^c.B^c. [s] οἷόν N^a. [t] οἰνοχοεύει A^c. [v] πειρῶν τὸν N^a. [w] σημαίνειν δοκῇ N^a. [x] σημαίνειε B^c, σημαίνειεν N^a, σημαίνοιε A^c. [y] οἷον] τὸ N^a. [z] δ' B^c. [a] τὸ N^a.A^c.B^c. [b] τὸ δὲ om. N^a.A^c.B^c. [c] ὡδικῶς N^a.B^c, ωδιηως A^c. [d] ἢ om. N^a. [e] τὶ ἔνια N^a.A^c.B^c. [f] ἢ om. N^a.A^c.B^c. [g] δ' om. N^a.A^c.B^c. [h] οἷον N^a.A^c.B^c. [i] καὶ πρὸς τὸ om. N^a.A^c.B^c.

ὡσαύτως, ὥστε καὶ αὐτὸν ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει ἢ ὃ ἂν [k]φρόνιμος ὑποθῆται. Ὀρθὴ [l]δ' ἐπιτίμησις καὶ ἀλογία καὶ μοχθηρία, ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης μηδὲν χρήσηται τῷ ἀλόγῳ, ὥσπερ Εὐριπίδης τῷ [m]Αἰγεῖ, ἢ τῇ πονηρίᾳ, ὥσπερ ἐν Ὀρέστῃ τοῦ Μενελάου. 31 Τὰ μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν 32 φέρουσιν· ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα ἢ ὡς ἄλογα ἢ ὡς βλαβερὰ ἢ ὡς ὑπεναντία ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην· αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι, [n]εἰσὶ δὲ δώδεκα.

Πότερον δὲ [o]βελτίων ἡ [p]ἐποποιικὴ μίμησις ἢ ἡ τραγική, 26
διαπορήσειεν ἄν τις. Εἰ γὰρ ἡ ἧττον φορτικὴ [q]βελτίων, 2
τοιαύτη [r]δ' ἡ πρὸς βελτίους θεατάς [s]ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἅπαντα μιμουμένη φορτική. Ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων, ἂν 3
μὴ αὐτὸς προσθῇ, πολλὴν κίνησιν [t]κινοῦνται, οἷον οἱ φαῦλοι αὐληταὶ κυλιόμενοι, ἂν δίσκον δέῃ μιμεῖσθαι, καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον, ἂν Σκύλλαν αὐλῶσιν. Ἡ μὲν οὖν τραγῳδία 4
τοιαύτη ἐστίν, ὡς καὶ οἱ πρότερον τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκριτάς· ὡς λίαν [v]γὰρ ὑπερβάλλοντα, πίθηκον ὁ [w]Μυνίσκος τὸν Καλλιππίδην ἐκάλει. Τοιαύτη δὲ δόξα καὶ περὶ [x]Πινδάρου ἦν. Ὡς δ' οὗτοι [y]ἔχουσι πρὸς αὐτούς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιίαν ἔχει. Τὴν μὲν οὖν [z]πρὸς θεατὰς 5
ἐπιεικεῖς φασὶν εἶναι, [a]διὸ οὐδὲν δέονται τῶν σχημάτων, τὴν δὲ τραγικὴν πρὸς φαύλους. [b]Ἡ οὖν φορτικὴ χείρων δῆλον 6
ὅτι ἂν εἴη. Πρῶτον μὲν οὐ τῆς ποιητικῆς ἡ κατηγορία ἀλλὰ τῆς ὑποκριτικῆς, ἐπεὶ ἔστι περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις καὶ ῥαψῳδοῦντα, ὅπερ [c]ἐποίει Σωσίστρατος, καὶ [d]διᾴδοντα, ὅπερ ἐποίει Μνασίθεος [e]Ὀπούντιος. Εἶτα οὐδὲ κίνησις ἅπασα 7
ἀποδοκιμαστέα, εἴπερ μηδ' ὄρχησις, ἀλλ' ἡ φαύλων, ὅπερ καὶ Καλλιππίδῃ ἐπετιμᾶτο καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρας

[k] φρόνιμον Na.Bc, φρόνημον Ac. [l] δ'] δ' ἡ Bc. [m] αἰγειήτη Ac, αἰγιείτου Na, αἰγινήτη Bc. [n] εἰ Bc. [o] βελτίον Ac. [p] ἐποποιητικὴ Na.Bc. [q] βελτίων om. Na. [r] δ' ἡ] δὴ Na.Ac.Bc. [s] ἐστι] ἔστι δειλίαν Na.Ac.Bc. [t] κινοῦντα Ac. [v] γὰρ om. Na. [w] μυννίσκος Ac.Bc, μινίσκος Na. [x] τινδαρίου Na. [y] ἔχουσι] δ' ἔχουσι Ac. [z] πρὸς] περὶ τοὺς Na. [a] διὸ om. Na.Ac.Bc. [b] ἡ] εἰ Bc. [c] ἐποίει] ἔστι Na.Ac.Bc. [d] διαδόντα plerique. [e] ὁ ὀπούντιος Bc.

8 γυναῖκας μιμουμένων. Ἔτι ἡ τραγῳδία καὶ ἄνευ κινήσεως
ποιεῖ τὸ αὑτῆς, ὥσπερ ἡ ἐποποιία· διὰ γὰρ τοῦ ἀναγινώσκειν
φανερὰ [f] ὁποία τις ἐστίν. Εἰ οὖν ἐστὶ [g] τἆλλα κρείττων,
9 τοῦτό γε οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν. Ἔπειτα διότι
10 πάντ' ἔχει ὅσαπερ ἡ ἐποποιία· καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεστι
χρῆσθαι, καὶ [h] ἔτι οὐ μικρὸν μέρος τὴν μουσικὴν καὶ [i] τὴν
11 ὄψιν ἔχει, δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ [k] συνίστανται ἐναργέστατα. Εἶτα
καὶ τὸ ἐναργὲς ἔχει καὶ ἐν τῇ ἀναγνωρίσει καὶ ἐπὶ τῶν
ἔργων. Ἔτι τῷ ἐν ἐλάττονι μήκει τὸ τέλος τῆς μιμήσεως
εἶναι· τὸ γὰρ ἀθροώτερον [l] ἥδιον ἢ πολλῷ κεκραμένον τῷ
χρόνῳ, λέγω δὲ οἷον εἴ τις τὸν [m] Οἰδίπουν [n] θείη τὸν Σοφο-
13 κλέους ἐν ἔπεσιν ὅσοις [o] ἡ Ἰλιάς. Ἔτι ἧττον [p] μία ὁποιαοῦν
μίμησις ἡ τῶν ἐποποιῶν. Σημεῖον δέ· ἐκ γὰρ ὁποιασοῦν μι-
μήσεως πλείους τραγῳδίαι γίνονται. Ὥστ' ἐὰν μὲν ἕνα μῦ-
θον ποιῶσιν, [q] ἀνάγκη ἢ βραχέα δεικνύμενον μύουρον φαίνε-
σθαι, ἢ ἀκολουθοῦντα τῷ τοῦ [r] μέτρου μήκει ὑδαρῆ. [s] Ἐὰν
δὲ πλείους, λέγω δὲ οἷον ἐὰν ἐκ πλειόνων πράξεων ᾖ συγκει-
14 μένη, [t] οὐ μία, ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἔχει πολλὰ τοιαῦτα μέρη καὶ
ἡ Ὀδύσσεια, [t] ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγεθος· [u] καίτοι ταῦτα
τὰ ποιήματα συνέστηκεν ὡς ἐνδέχεται ἄριστα, καὶ ὅτι μά-
15 λιστα μιᾶς πράξεως μίμησίς [v] ἐστιν. Εἰ οὖν τούτοις τε
διαφέρει πᾶσι καὶ ἔτι τῷ τῆς τέχνης ἔργῳ (δεῖ γὰρ οὐ τὴν
τυχοῦσαν ἡδονὴν ποιεῖν αὐτὰς ἀλλὰ τὴν εἰρημένην), φανερὸν
ὅτι [w] κρείττων ἂν εἴη μᾶλλον τοῦ τέλους τυγχάνουσα τῆς
16 ἐποποιίας. Περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ ἐποποιίας, καὶ αὐτῶν
καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν μερῶν [x] αὐτῶν, καὶ πόσα καὶ [y] τί δια-
φέρει, καὶ τοῦ εὖ [z] ἢ μὴ τίνες αἰτίαι, καὶ περὶ ἐπιτιμήσεων
καὶ λύσεων εἰρήσθω τοσαῦτα.

[f] ὁποία] καὶ ὁποία Na. [g] τά γ' ἄλλα Ac.Bc. [h] ἔτι] ὅτι Na. [i] τὰς ὄψεις Na.Ac.Bc, omisso ἔχει. [k] ἐπίστανται Na. [l] ἥδιον ἢ] ἡδονὴ Na.Ac.Bc. [m] δίπουν Ac. [n] θείη θείη τὸ Ac. [o] ἡ ἰδίας Na.Bc. [p] μία ὁποιαοῦν] ἡ μία Na.Ac.Ba. [q] ἀνάγκη ἢ βραχέα] ἢ βραχέως Na.Ac.Bc. [r] μέτρου] λόγου Na. [s] ἐὰν δὲ πλείους om. Na.Aa.Bc. [t] οὐ μία et mox ἃ om. Na.Ac.Bc. [u] καὶ τοιαῦτ' ἄττα ποιήματα Na.Ac.Bc. [v] ἐστιν om. Na.Ac.Bc. [w] κρεῖττον Ac.Bc. [x] αὐτῶν alterum om. Na.Ac.Bc. [y] τί] διὰ τί Na [z] ἢ] εἰ Na.Ac.

INDEX VERBORUM

ET LOCUTIONUM

IN RHETORICIS ET POETICIS

NOTATU DIGNIORUM.

Literæ A. Rhetoricam ad Alexandrum;—P. de Poetica Tractatum designant. Numerus Romanus librum; Arabicus prior caput, alter sectionem indicat.

B.

INDEX RERUM

QUÆ IN RHETORICIS ET POETICIS

VISÆ SUNT MEMORABILIORES.

Q.

R.

U. V.

[illegible]